PĂRINȚI ȘI SCRIITORI
BISERICEȘTI

SERIE NOUĂ

7

SFÂNTUL TEOFAN MĂRTURISITORUL
Cronografia

Traducere din limba greacă, studiu introductiv și note
de Mihai ȚIPĂU

Carte publicată cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte
DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Editura BASILICA a Patriarhiei Române
București – 2012

Ediție îngrijită de către *Departamentul de carte patristică* al Editurilor Patriarhiei Române

Redactor coordonator: Ierom. dr. Policarp PÎRVULOIU
Redactori: Mircea Adrian BĂICULESCU, Florin FILIMON
Tehnoredactare: Violeta NEGREA
Viziune grafică: Maria COMAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEOFAN MĂRTURISITORUL, st.
Cronografia / Sfântul Teofan Mărturisitorul; carte publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; trad., introd. şi note de Mihai Ţipău. - Bucureşti: Basilica, 2012
ISBN 978-606-8141-76-3

I. Daniel, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
II. Ţipău, Mihai (trad. ; pref.)

2

ISBN 978-606-8141-76-3

Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă
Telefon: 021.3352129; 021.3352128
Fax: 021.3000553
e-mail: tipografia@patriarhia.ro

PATRIARHIA ROMÂNĂ

SFÂNTUL TEOFAN MĂRTURISITORUL
Cronografia

COLECȚIA
PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI,
INIȚIATĂ ÎN ANUL 1977 DE PATRIARHUL
IUSTIN († 1986)
ȘI RELUATĂ, ÎN SERIE NOUĂ, ÎN ANUL 2007
CU BINECUVÂNTAREA PREAFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

NOTĂ EDITORIALĂ

Cronografia Sfântului Teofan Mărturisitorul reprezintă unul dintre cele mai importante izvoare istorice din secolul al IX-lea şi din întreaga literatură bizantină. Lucrarea înfăţişează cronologic perioada anilor 284-813 şi propune un sistem complex de datare a evenimentelor, cuprinzând istoria politică şi bisericească a perioadei menţionate anterior.

Dincolo de bogatele informaţii istorice oferite, unele dintre ele, în special cele cu privire la secolele al VIII-lea şi al IX-lea, neregăsindu-se în alte surse, lucrarea de faţă este relevantă şi din alt punct de vedere: textul oferă o imagine clară a modului în care bizantinii îşi începeau redactarea propriei istorii. *Cronografia* Sfântului Teofan Mărturisitorul este, aşa cum rezultă şi din prefaţa acesteia, continuarea scrierii istorice a lui Gheorghe Singhelul, motiv pentru care cele două lucrări ar putea fi percepute ca o singură scriere.

Lucrarea se remarcă, în primul rând, prin varietatea şi numărul mare al surselor folosite în redactarea ei. Dintre acestea, unele s-au păstrat (scrierile lui Eusebiu al Cezareei, Ioan Malalas etc.), dar altele s-au pierdut (precum lucrarea lui Traian Patrikios). La sursele scrise se adaugă însă informaţiile pe care autorul le-a obţinut prin contactul nemijlocit cu evenimentele sau cu protagoniştii acestora.

Ecoul *Cronografiei* în epocă, dar şi ulterior, a fost unul important. Încă din secolul al IX-lea, scrierea a fost tradusă în limba latină de către Anastasius Bibliothecarius. Tradiţia scrierilor istorice cu caracter cronografic în literatura greacă era, desigur, mai veche şi a continuat şi în secolele următoare, cronografele bizantine fiind răspândite astfel şi la alte popoare. Cronografele greceşti bizantine şi cele postbizantine au fost traduse în slavonă, şi, din secolul al

XVII-lea, inclusiv în limba română. Prin intermediul acestor traduceri, viziunea bizantină asupra istoriei a putut fi astfel cunoscută şi în spaţiul românesc.

Cronografia Sfântului Teofan Mărturisitorul a atras inevitabil atenţia mai multor istorici şi filologi români. Gheorghe Popa-Lisseanu, Gheorghe I. Brătianu, Haralambie Mihăescu sunt doar câteva dintre numele celor care s-au ocupat de diferitele aspecte ale textului acestei lucrări.

Cartea de faţă reprezintă prima traducere integrală în limba română a *Cronografiei* Sfântului Teofan Mărturisitorul. Pentru traducere a fost folosit textul original din cea mai recentă ediţie ştiinţifică (realizată de Carl de Boor în 1883), ţinându-se seama şi de ediţiile anterioare, dar şi de sugestiile cu privire la text făcute de cercetători de-a lungul timpului.

Considerăm că prezenta traducere a lucrării Sfântului Teofan Mărturisitorul, realizată de domnul dr. Mihai G. Ţipău, în cadrul Institutului de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române, poate oferi cititorului român accesul la o importantă sinteză a istoriei Imperiului bizantin aşa cum era percepută aceasta la începutul secolului al IX-lea.

Editura BASILICA

STUDIU INTRODUCTIV

'Αειμνήστῳ φιλτάτῳ πάππῳ

Lucrarea de față[1] constituie prima traducere integrală în limba română a *Cronografiei* Sf. Teofan Mărturisitorul. Până în prezent au fost traduse, de către diverşi autori, doar o serie de fragmente, cu privire la spaţiul românesc[2], perioada iconoclastă[3] şi controversatul *torna, torna fratre*[4]. De asemenea, prezenta lucrare se înscrie în seria traducerilor româneşti de scrieri istorice bizantine[5].

Nu este necesar ca utilitatea unor astfel de traduceri să fie argumentată. Pe lângă interesul particular, legat de istoria spaţiului românesc, astfel de scrieri prezintă în primul rând un interes general, fiind esenţiale pentru conturarea unei viziuni de ansamblu asupra culturii bizantine[6]. Vom menţiona doar faptul că accesul la ediţiile

[1] Traducerea *Cronografiei* a fost efectuată în cadrul Institutului de Studii Sud-Est Europene din Bucureşti.

[2] *Fontes Historiae Dacoromanae*, vol. II, Bucureşti, 1970, pp. 590-623; traducerea pasajelor din *Cronografie* aparţine lui Haralambie Mihăescu.

[3] André GRABAR, *Iconoclasmul bizantin. Dosarul arheologic*, traducere, prefaţă şi note D. Barbu, Bucureşti, 1991, pp. 214, 271 (traducerea fragmentelor din *Cronografie* aparţine lui Tudor Teoteoi).

[4] Gheorghe POPA-LISSEANU, „Limba română în izvoarele istorice medievale" în: *Românii în poezia medievală*, Bucureşti, 2010 (*Izvoarele istoriei românilor*, vol. III), pp. 111-113. Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină. Domnia împăratului Mauricius (582-602)*, traducere, introducere şi indice H. Mihăescu, Bucureşti, 1985, p. 6 (traducerea fragmentului din *Cronografia* Sf. Teofan Mărturisitorul). În total, fragmentele traduse în limba română până la prezenta ediţie reprezentau doar aproximativ un procent din textul Sf. Teofan Mărturisitorul.

[5] Până acum există traduceri româneşti integrale pentru scrierile istorice ale lui Eusebiu de Cezareea (*Istoria bisericească*, *Viaţa lui Constantin cel Mare*), Procopius din Cezareea (*Istoria secretă*, *Războiul cu goţii*, *De aedificiis – Despre construcţii]*), Teofilact Simocata (*Istorie bizantină* ...), Constantin Porfirogenetul (*Carte de învăţătură pentru fiul său Romanós*), Anna Comnena (*Alexiada*), Mihail Psellos (*Cronografia*), Ducas, Critobul din Imbros, Laonic Chalcocondil, Georgios Sphrantzes.

[6] De altfel, accesul la textul integral al surselor permite şi o mai bună înţelegere a pasajelor care privesc spaţiul românesc şi a ponderii pe care acestea o ocupă în cadrul lucrării în cauză.

textului original nu este totdeauna facil și datorită faptului că limba greacă bizantină prezintă diferențe și particularități față de greaca clasică. Lucrurile se prezintă în mod similar și în ceea ce privește traducerile în latină în edițiile mai vechi sau cele în limbi moderne[7].

Dezbaterea critică în note sau într-un studiu separat a diferitelor chestiuni pe care le ridică textul *Cronografiei* ar dubla sau chiar tripla volumul acesteia, făcând mai dificil accesul la textul propriu-zis al izvorului. O încercare de a elucida foarte multe dintre problemele ridicate de *Cronografie* a fost făcută de către Cyril Mango și Roger Scott în notele și în „Introducerea" la traducerea engleză din 1997[8], adăugând și bibliografia cu privire la aceste chestiuni până în acel moment. Anterior, Harry Turtledove preferase în traducerea sa engleză (parțială) a lucrării[9] să ofere în note doar scurte lămuriri.

În privința notelor, ne-am limitat să redăm în acestea o serie de cuvinte din original care ar putea accepta traduceri alternative sau care ar putea fi interesante sub aspect lingvistic. Din această a doua categorie fac parte o serie de termeni preluați de greaca bizantină din limba latină[10]. Ar trebui poate remarcat că utilizarea acestora în *Cronografie* nu dovedește însă în mod necesar că termenii se mai aflau în folosință curentă în greaca bizantină din secolul al IX-lea, aceștia provenind adesea din sursele folosite.

Am acordat o deosebită atenție formelor transmise de text pentru toponime, antroponime și hidronime. Pe acestea le-am menționat adesea în note în forma în care apar în textul *Cronografiei*. Aceste forme au fost adesea neglijate de editorii și traducătorii anteriori. Astfel, în ediții numele proprii de acest fel erau de multe ori „corectate", iar în traduceri erau pur și simplu înlocuite cu o

---

[7] De multe ori, un termen sau o sintagmă din textul bizantin, aparținând, de exemplu, vocabularului patristic, ușor de tradus în limba română, devin de nerecunoscut în ediția engleză, unde adesea este necesar un „tur de forță" pentru a le reda înțelesul.

[8] *The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Translated with Introduction and Commentary by Cyril Mango and Roger Scott, with the assistance of Geoffrey Greatrex, Oxford, 1997.

[9] *The Chronicle of Theophanes. An English translation of anni mundi 6095-6305 (A.D. 602-813)*, with introduction and notes by Harry Turtledove, Philadelphia, 1982.

[10] Pentru o analiză a fenomenului din punct de vedere lingvistic, v. Haralambie MIHĂESCU, „La littérature byzantine, source de connaisance du latin vulgaire", în: *La Romanité dans le sud-est de l'Europe*, Editura Academiei Române, București, 1993, pp. 334-429. Mulți dintre termenii puși în discuție sunt preluați din *Cronografia* Sf. Teofan Mărturisitorul sau sunt întâlniți și în aceasta.

formă modernă, uneori fără vreo legătură cu termenul original[11]. Am insistat asupra acestora deoarece pot constitui o sursă de informaţii pentru cercetare. De exemplu, numele unui oraş putea cunoaşte o transformare dinamică pe parcursul a mai multe secole. A accepta drept „corectă" doar forma cea mai veche şi a le ignora pe celelalte ar însemna respingerea unor eventuale informaţii valoroase[12].

În general, o analiză hipercritică a izvoarelor nu este de natură să ofere cercetătorului modern o imagine completă asupra datelor pe care acestea le-ar putea furniza. Textul *Cronografiei* a fost adesea privit prin această prismă hipercritică. La aceasta a îndemnat poate şi consemnarea cronologică a evenimentelor, care a atras istoriografia modernă într-o perioadă în care accentul cădea pe istoria evenimenţială.

Astfel, mai întâi s-a încercat „restabilirea" textului iniţial (o acţiune justificată, deşi ulterior s-a dovedit că datarea unor manuscrise folosite în ediţia lui Carl de Boor fusese eronată, în timp ce apăruseră şi alte manuscrise apropiate de momentul redactării).

Apoi, s-a acordat un credit extrem de mare traducerii latine a lui Anastasius Bibliothecarius, cu ajutorul căreia au fost completate pasajele lipsă, au fost explicate locurile obscure etc. Acolo unde textul *Cronografiei* era dificil de înţeles, s-a apelat la traducerea lui Anastasius, fapt care nu garanta însă, în niciun fel, o interpretare corectă. Mai mult, vechea traducere latină a însoţit unele ediţii moderne[13] ale textului original, uneori ţinând locul unei noi traduceri, mai atente, a textului grec. Până la un punct şi această utilizare a scrierii lui Anastasius Bibliothecarius este justificată, dar trebuie avut în vedere faptul că, în niciun caz, aceasta nu poate fi preferată manuscriselor originale greceşti, dintre care unele aparţin chiar secolului al IX-lea. De altfel, *Chronographia Tripartita* a lui Anastasius, realizată la Roma prin 871-874, este o lucrare care foloseşte mai multe cronici bizantine[14].

---

[11] Fenomenul este similar cu modul în care numeroase forme ale limbii bizantine erau „corectate" pentru a corespunde cu echivalentele lor din greaca clasică.

[12] Este cazul oraşului Dyrrachium, care apare în textul *Cronografiei*, în mod constant, în forma Δορράχιον. A ignora această formă în detrimentul alteia, considerată corectă, echivalează cu modificarea textului izvorului. Acolo unde autorul foloseşte nume de persoane sau de localităţi specifice limbii greceşti al căror echivalent intrat în uz în limba română este sensibil diferit, am menţionat acest lucru în note. De exemplu, în cazurile Romulus/Ρώμυλος, Cartagina/Καρχηδών.

[13] Textul lui Anastasius apare în ediţia *Cronografiei* de la Bonn şi în cea a lui Carl de Boor.

[14] Cuprinde şi părţi din cronica lui Georgios Synkellos şi din *Χρονικόν Σύντομον* a lui Nichifor. *The Chronicle of Theophanes Confessor*, p. XCVII.

În plus, cultura clasică a editorilor moderni, bazată în primul rând pe limba latină, a influențat, ca în atâtea alte cazuri de izvoare bizantine, textul *Cronografiei*. Astfel, în unele cazuri, în textul unor ediții moderne apare *Annus Mundi* în loc de Κόσμου ἔτη așa cum figurează în manuscrise. Nu numai atât, dar același *Annus Mundi* se păstrează neschimbat sau în forma prescurtată *AM* și în cele două traduceri în limba engleză, din 1982 și 1997[15].

Un alt exemplu de ceea ce am numi „hiper-traducere", de fapt o forțare a textului, este luat tot din ediția engleză din 1997. Astfel, ἀνατολῆς στρατηλάτην, dar și στρατηγοῦντος τῆς ἕως, sunt traduse (în engleză!) prin *magister militum per Orientem*[16], corect, erudit, dovedind cunoașterea instituțiilor romano-bizantine, dar departe de textul grec al Sf. Teofan Mărturisitorul. Nu mai este vorba de o traducere, ci de o interpretare și o adaptare.

De altfel, atunci când autorul bizantin a considerat necesar să folosească el însuși cuvinte sau sintagme latine, a făcut acest lucru. În caz contrar însă, când în text sunt folosiți exclusiv termeni grecești, o traducere a acestora într-o limbă modernă prin intermediar latin pare cel puțin stranie, dacă nu chiar lipsită de vreun fundament.

Sfântul Teofan Mărturisitorul

Informațiile despre biografia Sf. Teofan Mărturisitorul provin în principal din sursele hagiografice. Patru astfel de scrieri au fost reunite de către Carl de Boor în debutul celui de-al doilea volum al ediției din 1883 a *Cronografiei*[17]. Textul în sine al scrierii istorice oferă și el câteva date despre autor, care se referă la unele evenimente pe care le-a cunoscut direct. Cele mai importante surse pentru cunoașterea vieții Sfântului Teofan Mărturisitorul sunt panegiricul redactat de Sf. Teodor Studitul prin 822 și *Viața*

---

[15] *The Chronicle of Theophanes. An English translation of anni mundi 6095-6305 (A.D. 602-813), passim. The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284-813, passim.*

[16] *The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, pp. 225, 250. THEOPHANIS *Chronographia*, recensuit Carolus de Boor, vol. I, Leipzig, 1883, p. 145 (στρατηγοῦντος τῆς ἕω), 166 (ἀνατολῆς στρατηλάτην).

[17] THEOPHANIS *Chronographia*, recensuit Carolus de Boor, vol. II, Leipzig, 1885.

acestuia scrisă de Metodie, viitorul patriarh al Constantinopolului[18].

În general, este acceptat faptul că Sfântul Teofan s-a născut în timpul domniei lui Constantin al V-lea (741-774), poate prin 752[19] sau 759-760[20]. Provenea dintr-o familie nobilă din Constantinopol. Părinții săi se numeau Isaakios și Theodoti. După o carieră politică și administrativă în care a supravegheat refacerea zidurilor Cyzicului și a primit rangurile de *spatharios* și de *strator*, a intrat în mănăstirea de pe insula Kalonymos, iar apoi a întemeiat o altă mănăstire la Muntele Sigriani. Opunându-se politicii iconoclaste a împăratului Leon al V-lea, în 815 a fost adus, bolnav fiind, la Constantinopol și a fost întemnițat. După aproximativ doi ani a fost exilat în Samothraki, unde a și murit. În anul 820 trupul său a fost mutat la Ieria (Hiereia) și ulterior la mănăstirea pe care o întemeiase, la mormântul său săvârșindu-se minuni[21]. A fost recunoscut de Biserica Ortodoxă ca sfânt mărturisitor.

Cronografia

Încă din prefață, autorul menționează că lucrarea sa era o continuare a celei a lui Georgios Synkellos. Lucrarea a cunoscut un larg ecou atât în Bizanț, cât și în afara acestuia. Istoricii și cercetătorii moderni care s-au ocupat de *Cronografie* au subliniat, de asemenea, faptul că aceasta ocupă, împreună cu lucrarea pe care o continuă, un loc important în cadrul istoriografiei bizantine[22].

---

[18] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, p. XLIV. Exceptând informațiile biografice prezentate în prefețele unor traduceri ale *Cronografiei* și pe cele oferite de o serie de lucrări de sinteză asupra literaturii și civilizației bizantine, studiile care privesc exclusiv biografia Sf. Teofan Mărturisitorul sunt rare.

[19] Cf. I. Γ. Καραγιαννόπουλος, *Πηγαί της βυζαντινής ιστορίας*, Θεσσαλονίκη, 1970, p. 194. *The Chronicle of Theophanes. An English translation of anni mundi 6095-6305 (A.D. 602-813)*, p. VIII.

[20] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor* ..., p. 1. O altă cercetare stabilește anul nașterii ca fiind 759 și plasează locul nașterii în thema Mării Egee, posibil în insula Chios; v. Panayotis YANNOPOULOS, „Le lieu et la date de naissance de Théophane le Confesseur", în: *Revue des Études Byzantines*, tome 68 (2010), pp. 225-230.

[21] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor* ..., pp. XLIV-LI.

[22] „The combined chronicles of Synkellos and Theophanes [...] represent the most ambitious effort of Byzantine historiography with a wiew to offering a systematic account of the human past" – *The Chronicle of Theophanes Confessor*, p. LII.

Împreună cu lucrarea similară a lui Georgios Synkellos, *Cronografia* constituie un exemplu elocvent al modului în care bizantinii își percepeau propria istorie, ca parte a istoriei universale. Adesea, cronistica bizantină a fost considerată de cercetarea modernă drept o formă cumva secundară de istoriografie, opusă unei alte categorii de scrieri ce urma tradiția scrierilor istorice antice și trata, în general, perioade mai scurte de timp. Dincolo de faptul că încadrarea unei lucrări într-una dintre cele două categorii nu este întotdeauna ușor de realizat, un astfel de șablon nu poate fi aplicat nici măcar unei lucrări ca cea în chestiune, care este declarată încă din titlu drept o *Cronografie*. La fel ca și erudita lucrare a lui Georgios Synkellos, *Cronografia* Sfântului Teofan nu poate fi în niciun caz considerată o scriere de valoare inferioară. Autorul folosește un număr foarte mare de surse (multe pierdute astăzi), care aparțin unor categorii diverse: „istorii" propriu-zise, cronici locale, scrieri teologice. În unele cazuri este evident și accesul la surse în alte limbi, poate prin intermediul unor traduceri. S-a estimat că autorul *Cronografiei* a utilizat aproximativ 20 de surse pentru redactarea acesteia[23].

În *Cronografie* se acordă o pondere aproximativ egală istoriei laice și celei ecleziastice, cu accentul căzând pe una sau pe cealaltă, în funcție de perioada relatată.

Cronografia Sf. Teofan Mărturisitorul a fost privită, în general, prin prisma importanței sale ca izvor istoric. Astfel, s-a considerat că, din acest punct de vedere, însemnătatea acesteia sporește pentru partea care prezintă evenimentele începând cu secolul al VII-lea, perioadă pentru care, în multe cazuri, sursele utilizate de Sf. Teofan nu s-au păstrat. De asemenea, ultima parte a *Cronografiei* cuprinde și observațiile personale ale autorului, precum și relatări ale unor martor oculari.

O astfel de abordare nu epuizează însă importanța acestei scrieri. Încă din prefață autorul sublinia că nu adăugase nimic de la el, în sensul că nu se abătuse de la sursele folosite. Tot în prefață se sublinia faptul că scrierea era privită ca o continuare a celei a lui Georgios, singhelul patriarhului Tarasie. De altfel, cu

[23] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor*, pp. LIV-LV.

privire la interpretarea modului în care scrierea lui Georgios Synkellos a fost continuată de Sf. Teofan Mărturisitorul, au existat diferite opinii[24].

Oricum, cele două lucrări ar trebui privite probabil ca un întreg, alcătuind împreună o cronică universală, cum fusese anterior cea a lui Ioan Malalas. Prin urmare, este întâmplător faptul că partea redactată de către Sf. Teofan Mărturisitorul începe cu domnia lui Diocleţian. Punctul de plecare cronologic este cel în care se opreşte cronica lui Georgios Synkellos, fapt amintit, de asemenea, în prefaţa *Cronografiei*. Acest lucru împiedică orice eventuală speculaţie cu privire la data aleasă pentru a începe naraţiunea istorică[25]. Din aceasta bizantinologii nu vor putea găsi răspunsul cu privire la o veche şi controversată chestiune, data de la care se poate vorbi despre istorie „bizantină".

Valoarea *Cronografiei* o depăşeşte însă pe cea a unui simplu izvor istoric, aşa cum aceasta a fost percepută de reprezentanţii „şcolii critice". Chiar şi în acest domeniu al cronologiei şi al istoriei strict evenimenţiale, efortul făcut de către autor este impresionant. Criticii *Cronografiei* de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea care încercau să pună în evidenţă „erorile" sau „inadvertenţele" cronologice ale acesteia, la fel ca şi cei de mai târziu, au pierdut din vedere faptul că se aflau în faţa unui text din secolul al IX-lea. În fond, şi în *Cronografie* se abordează metoda cronologică, evenimenţială, desigur, cu mijloacele epocii. Efortul făcut pentru atingerea preciziei cronologice este considerabil şi rezultatul este o lucrare incomparabil mai precisă decât multe scrieri istorice bizantine anterioare sau ulterioare.

O scurtă trecere în revistă a informaţiilor cronologice oferite de autor este elocventă în acest sens. Materialul este structurat pe ani, care sunt menţionaţi atât de la facerea lumii, cât şi de la Hristos. Era folosită pentru datare este cea alexandrină, pe care autorul o considera mai corectă decât cea bizantină.

---

[24] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor*, p. LV.

[25] A se vedea în acest sens speculaţiile cu privire la importanţa pe care un alt autor bizantin, Constantin Porfirogenetul, ar fi acordat-o, în viziunea sa, domniei lui Diocleţian asupra istoriei bizantine. Τηλέμαχος Λουγγής, *Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογέννητου De administrando imperio (Προς τον ίδιον υιόν Ρωμανόν) Μια μέθοδος ανάγνωσης*, Θεσσαλονίκη, 1990.

Adesea este menţionat indictionul şi foarte des sunt consemnate date exacte cu privire la evenimente, fiind folosite denumiri ale lunilor în forma lor romană, greacă sau egipteană. Un deosebit interes prezintă cronologia paralelă a împăraţilor romani, regilor perşi sau conducătorilor arabi şi a episcopilor Romei, Constantinopolului, Ierusalimului, Alexandriei şi Antiohiei. O astfel de sincronizare – în special cea care include conducătorii din afara spaţiului romano-bizantin – este o dovadă a importanţei acordate de către autor cronologiei. Văzute din această perspectivă, eventualele erori într-o lucrare ce acoperă 525 de ani, erori puse în evidenţă de cercetarea modernă[26], nu sunt relevante în contextul efortului general de a realiza o cronologie cât mai exactă.

Cronografia Sf. Teofan Mărturisitorul este însă şi un document cu privire la modul în care bizantinii îşi percepeau propria istorie. Este o „sinteză" istoriografică a imperiului până în anul 815. În acest efort de sinteză apar clar calităţile scrierii. Este cunoscut interesul bizantinilor pentru propria istorie şi *Cronografia* este încă un exemplu în acest sens. Succesul de care s-a bucurat în epocă poate fi apreciat şi prin prisma circulaţiei sale şi în spaţiul occidental, prin traducerea lui Anastasius Bibliothecarius.

Cronologie

După cum am menţionat, Sf. Teofan Mărturisitorul foloseşte era alexandrină, care începe, în *Cronografie*, la 5500 î.Hr., în locul celei bizantine, care începe la 1 septembrie 5509 î.Hr.[27]. De aici apar o serie de neconcordanţe, la anii de la Hristos menţionaţi în *Cronografie* fiind necesar să se adauge 8 ani. Alte neconcordanţe, puse în evidenţă de cercetarea modernă, se referă la folosirea indictionului şi au generat numeroase discuţii cu privire la modul în care trebuie interpretate[28].

Cronografia. Manuscrise, ediţii, traduceri

Manuscrisele *Cronografiei* Sf. Teofan Mărturisitorul sunt relativ numeroase. Pentru ediţia sa critică, Carl de Boor a folosit un

[26] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor*, pp. LXII-LXIII.
[27] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor*, p. LXIV.
[28] Cf. *The Chronicle of Theophanes Confessor*, pp. LXIV-LXV.

număr de 10 manuscrise, păstrate la Vatican, Paris și München[29]. De asemenea, au mai fost semnalate o serie de alte manuscrise, dintre care unele chiar din secolele IX-X. La acestea se adaugă traducerea latină a lui Anastasius Bibliothecarius, realizată în secolul al IX-lea.

Prima ediție tipărită a lucrării a fost cea îngrijită de către François Combefis și însoțită de o traducerea latină a lui Jacques Goar, apărută la Paris în 1655[30]. Urmează ediția de la Veneția din 1729 (numărul 7 din *Corpus byzantinae historiae*)[31].

În 1839-1840 *Cronografia* apare în *Corpus*-ul de la Bonn, într-o nouă ediție, îngrijită de Johannes Classen[32]. Textul *Cronografiei*, însoțit de notele lui Goar și Combefis, a fost publicat ulterior și în volumul 108 din *Patrologia Graeca* a lui Jacques-Paul Migne[33].

În anii 1883-1885 Carl de Boor a publicat o nouă ediție critică, însoțită de câteva comentarii cu privire la manuscrisele folosite, la sistemul cronologic folosit în operă și la traducerea latină a acesteia, datorată lui Anastasius Bibliothecarius, traducere care ocupă o parte a celui de-al doilea volum al ediției. De asemenea, sunt publicate și o serie de *Vieți* bizantine ale Sf. Teofan Mărturisitorul. Ediția este completată cu indici, atât onomastici, cât și pentru cuvintele grecești și cele de origine latină din text.

---

[29] Barberinus V, 49, Vaticanus 154, Vaticanus 155, Parisinus Reg. 1710, Parisinus Reg. 1709, Vaticanus Palatinus 395, Coislinianus 133, Parisinus Reg. 1711, Vaticanus 978, Monacensis Graec. 391.

[30] S.P.N. Theophanis *Chronographia*. Leonis Grammatici *Vitae recentiorum impp.* R.P. Jacobus Goar [...] latine reddidit, Theophanem notis illustravit, varias lectiones multiplici codd. collatione adjecit. R.P. Franciscus Combefis [...] iterum recensuit, notis posterioribus Theophanem, integris Leonem Grammaticum strictim discussit, exque fide codd. auxit, emendavit, E Typographia regia, Parisiis, 1655.

[31] S.P.N. THEOPHANIS *Chronographia*. Leonis grammatici *Vitae recentiorum impp.* R.P. Jacobus Goar [...] latine reddidit, Theophanem notis illustravit [...] R.P. Franciscus Combefis [...] iterum recensuit, Ex typographia Bartholomaei Javarina, Venetiis, 1729.

[32] THEOPHANIS *Chronographia*, ex recensione Ioannis Classeni, 2 vol., Bonnae, Impensis E. Weberi, 1839-1841 (*Corpus scriptorum historiae Byzantinae*, v. 43-44). În volumul 2 este publicată și ANASTASII BIBLIOTHECARII *Historia ecclesiastica*, ex recensione Immanuelis Bekkeri.

[33] S.P.N. THEOPHANIS, abbatis Agri et Confessoris, *Chronographia*, Jacques-Paul Migne, *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca*, tom. 108, Paris, 1863, c. 55-1009 (reeditare: Atena, 2000, cu o introducere de P. N. Havaranis).

Ediţia lui Carl de Boor[34] este caracterizată de tendinţa excesiv de critică (specifică epocii) şi de importanţa, poate prea mare, acordată amintitei traduceri din secolul al IX-lea în stabilirea textului *Cronografiei*. Semnalarea unor alte manuscrise, apropiate de data redactării, a condus la concluzia că o nouă ediţie ar putea rezolva multe dintre chestiunile rămase neclare în ediţia lui Carl de Boor.

O lucrare extrem de valoroasă pentru studiul *Cronografiei* este aşa-numitul *Tezaur*, care cuprinde fondul lexical al operei Sf. Teofan Mărturisitorul. *Tezaurul*[35] a fost publicat în 1997, fiind însoţit ulterior de un indice onomastic detaliat[36]. O bibliografie a studiilor despre *Cronografie* a fost inclusă în traducerea engleză a lucrării, aparţinând lui Cyril Mango şi Roger Scott. Interesul pe care lucrarea Sf. Teofan Mărturisitorul îl generează face ca numărul unor astfel de studii să crească de la an la an[37].

Cronografia a fost tradusă, parţial sau integral, în mai multe limbi moderne: rusă[38], engleză[39], germană[40], neogreacă[41] etc.

---

[34] THEOPHANIS *Chronographia*, recensuit Carolus de Boor, 2 vol., Leipzig, 1883-1885. Lucrarea a fost reeditată la Hildesheim, în 1963.

[35] *Thesaurus Theophanis Confessoris. Chronographia*, ed. B. Coulie, P. Yannopoulos, Turnhout, 1997 (*Corpus Christianorum, 8. Thesaurus Patrum Graecorum*).

[36] *Thesaurus Theophanis Confessoris. Supplementum: index nominum*, ed. B. Coulie, B. Kindt, Turnhout, 2000.

[37] Ruth MACRIDES (ed.), *History as Literature in Byzantium. Papers from the Fortieth Spring Symposium of Byzantine Studies, University of Birmingham, April 2007*, Burlington, 2010 (cu o serie de studii despre *Cronografie* de Stratis Papaioannou, George T. Calofonos şi Martin Hinterberger). Roger SCOTT, „«The events of every year, arranged without confusion»: Justinian and others in the Chronicle of Theophanes Confessor", în: *L'écriture de la mémoire. La littérarité de l'historiographie. Actes du IIIe Colloque international philologique „Ερμηνεία", Nicosie, 6-7-8 mai 2004*, ed. Paolo Odorico, Panagiotis A. Agapitos, Martin Hinterberger, Paris, 2006 (*Dossiers byzantins*, 6). Paul SPECK, *Kaiser Leon III., die Geschichtswerke des Nikephoros und des Theophanes und der Liber Pontificalis. Eine quellenkritische Untersuchung*, 3 vol., Bonn, 2002-2003 (Ποικίλα Βυζαντινά, 19, 20).

[38] *Летопись византийца Феофана от Диоклетиана до царей Михаила и сына его Феофилакта*, в переводе с греческого В. И. Оболенского и Ф. А. Терновского, с преднсловнем О. М. Бодянского, Москва, 1884.

[39] *The Chronicle of Theophanes. An English translation of anni mundi 6095-6305 (A.D. 602-813)*, Philadelphia, 1982 (traducere parţială). *The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Oxford, 1997.

[40] *Bilderstreit und Arabersturm in Byzanz. Das 8. Jahrhundert (717-813) aus der Weltchronik des Theophanes*, übers. eingeleitet und erklärt von Leopold Breyer, Wien, 1964 (*Byzantinische Geschichtsschreiber*, Bd. 6), prima ediţie: Graz, 1957.

[41] Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, μετάφραση Αρχιμανδρίτης Ανανίας Κουστένης, 3 vol., Αθήνα, 2007. Această ediţie conţine în paralel textul bizantin şi traducerea sa neogreacă.

Descoperiri „arheologice" și „epigrafice" în Bizanț

O latură mai puțin studiată a istoriei bizantine este cea a modului în care erau abordate descoperirile, cel mai adesea întâmplătoare, aparținând unor epoci trecute; cu alte cuvinte, ceea ce am putea numi interesul bizantinilor pentru antichități. Departe de a fi ignorate, este clar că antichităților li se oferea o semnificație deosebită. Faptul este cât se poate de firesc într-un oraș care era, într-o mare măsură, o mare colecție de antichități provenite din întregul imperiu.

De multe ori, cercetătorii moderni au trecut cu vederea informațiile – consemnate consecvent în lucrări de tipul *Cronografiei* – cu privire la descoperirile de antichități. Trebuie însă subliniat faptul că fie și numai consemnarea unor astfel de descoperiri dovedește interesul pentru acestea în epocă. Desigur că încercarea de interpretare a lor pe care o ofereau uneori autorii bizantini a generat frecvent suspiciunile istoriografiei moderne, adesea prea critică față de astfel de surse. Cu toate acestea, însăși încercarea de interpretare a unor monumente, inscripții etc. și faptul că acestea nu erau pur și simplu neglijate reprezintă dovada unui interes sincer. Pentru cărturarul bizantin, de exemplu, o inscripție antică avea aceeași valoare ca și pentru arheologul modern: era un mesaj din trecut, care trebuia sau putea fi descifrat și interpretat.

Oricât ar părea de stranie o astfel de afirmație, în *Cronografie* pot fi identificate o serie de pasaje care dovedesc preocupări pe care le-am putea numi „epigrafice". Este un aspect mai puțin studiat al culturii bizantine, deși sursele conțin adesea informații în legătură cu acesta. Desigur, la prima vedere, aceste pasaje ar putea părea cu totul străine de ceea ce astăzi numim epigrafie. Este vorba despre interpretarea unor descoperiri – în general accidentale – de inscripții aparținând unor epoci istorice anterioare. Acestea sunt privite ca „mesaje din trecut" pentru posteritate, fiind puse în legătură cu evenimentele contemporane descoperirii.

Însă dincolo de interpretarea bizantină a inscripţiilor, este de remarcat faptul că acestora li se acorda atenţie şi, mai mult, erau citite, se încerca „descifrarea" mesajelor transmise de acestea şi, implicit, a inscripţiilor în sine. În plus, descoperirea inscripţiilor era adesea consemnată în scrierile istorice, fiind redat şi textul acestora. Suportul inscripţiilor nu era considerat doar un simplu material care putea fi refolosit în noile construcţii[42].

Interesul bizantin pentru inscripţii nu era o practică nouă, ci una transmisă din Antichitate. Acest interes începea cu inscripţiile din spaţiul public, în primul rând cele oficiale. În peisajul urban al Constantinopolului inscripţiile ocupau un loc însemnat, cum ar fi cele de pe monumente sau cele de pe zidurile sau porţile oraşului[43]. Ulterior, multe dintre inscripţii sunt consemnate şi adunate, pentru valoarea lor literară, în culegeri, precum celebra *Antologie greacă*[44]. Alte inscripţii sunt consemnate şi în culegerile de *Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*[45] şi în scrierile istorice.

Fascinaţia pe care o exercitau inscripţiile nu se oprea la cele greceşti sau latine, ci şi la cele hieroglifice, al căror înţeles era de asemenea tradus şi redat. Inscripţii hieroglifice sunt amintite în *Cronografie* în două cazuri, în care se menţionează că acestea au fost citite, nefiind considerate ca semne abstracte, ca în epocile ulterioare. Ambele cazuri de inscripţii se referă la „litere hieroglifice". În primul caz este vorba de inscripţii găsite cu prilejul dărâmării templului lui Serapis din Alexandria[46], celebrul Sera-

[42] Pentru reutilizarea materialelor antice în perioada medievală şi pentru interpretarea acestora, v. Michael GREENALGH, *The Survival of Roman Antiquities in the Middle Ages*, http://rubens/new/books_and_papers/survival.publish. Lucrarea se referă mai ales la spaţiul occidental, dar sunt oferite exemple şi din cel bizantin.

[43] Pentru un studiu al chestiunii, v. Charlotte ROUECHÉ, *Written Display in the Late Antique and Byzantine City*, www.wraith.plus.com/byzcong/plenary/IV/IV_Roueche_ed.pdf.

[44] Cunoscută şi ca *Antologia palatină*, lucrarea conţine numeroase inscripţii ale unor monumente din Constantinopol.

[45] *Scriptores originum constantinopolitanarum*, recensuit Th. Preger, 2 vol., Leipzig, 1900-1907.

[46] Descoperirea de inscripţii, uneori având ca suport plăci din metale preţioase, cu ocazia dărâmării deliberate sau accidentale a unor edificii antice este explicabilă prin aşa-numitele „depozite de fundaţie", dintre care unele au fost recuperate şi de către arheologii contemporani. Pentru Alexandria pot fi menţionate tăbliţe de aur cu numele regelui Ptolemeu al III-lea şi al soţiei sale Arsinoe, depuse la fundaţia unui templu descoperit în zona oraşului antic aflată astăzi sub ape. Frank GODDIO, David FABRE (ed.), *Egipt's Sunken Treasures*, München, Berlin, London, New York, 2008, pp. 140-143.

peum, în anul 5882[47]; în cel de-al doilea caz, despre un text descoperit în urma inundaţiilor din Edesa, în anul 6017[48]. Ambele cazuri sunt interesante probe pentru atestarea cunoaşterii scrierii hieroglifice în secolele IV-VI d.Hr.

Termeni privind titulatura imperială în *Cronografie*

Sf. Teofan Mărturisitorul foloseşte, atunci când se referă la împăratul bizantin, termenul de βασιλεύς, atât înainte, cât şi după domnia lui Heraclius. Desigur, acest fapt nu este surprinzător la autorii de limbă greacă, atât antici, cât şi bizantini.

În acest sens, textul *Cronografiei* nu oferă date pentru a susţine teoria formulată de J. Bury şi contestată într-o anumită măsură de G. Ostrogorski şi de către alţi autori, cum că Heraclius ar fi adoptat βασιλεύς ca titulatură oficială în jurul anului 627.

Trebuie observat însă că lucrarea nu menţionează vreo modificare terminologică în titulatura imperială în timpul domniei lui Heraclius. Desigur, teoria în cauză se referă la titulatura oficială şi argumentarea acesteia ar trebui să se sprijine în principal pe sursele diplomatice şi mai puţin pe cele narative. Totuşi, trebuie remarcat că, la mai puţin de două secole după evenimente, nu se face nicio menţiune cu privire la o astfel de schimbare de titulatură, care se presupune că ar fi produs ecou şi în sursele narative. În acest sens se poate compara cu menţiunea în legătură cu Diocleţian, despre care se remarcă în *Cronografie* că ar fi introdus inovaţii în ceremonialul de la curte[49].

Pentru împăraţii bizantini mai sunt folosiţi, destul de rar, şi alţi termeni: καίσαρ, αὔγουστος şi αὐτοκράτωρ. Αὐτοκράτωρ,

---

[47] „Fiind dărâmat templul lui Serapis din Alexandria, s-au găsit litere hieroglifice având formă de cruce, pe care văzându-le credincioşii cei dintre elini, au spus despre cruce că înseamnă, potrivit înţelesului literelor hieroglifice, viaţa ce va veni" – menţiune la anul lumii 5882.

[48] „După ce s-au oprit apele, s-a găsit o placă de piatră pe malul râului, scrisă cu litere hieroglifice astfel: «Râul Skirtos îi va zdruncina cu zdruncinări rele pe cei din oraş»" – menţiune la anul lumii 6017.

[49] Menţiunea apare la anul 5793: „Purtat deci de cursul bun al lucrurilor, Diocleţian a cerut ca senatorii să i se închine şi nu să îl aclame în forma de dinainte. Şi-a împodobit şi încălţămintea cu aur şi mărgăritare şi pietre preţioase".

termenul care era, încă din perioada romană, traducerea oficială a lui *imperator*, apare relativ rar, iar înțelesul său pare a fi în multe cazuri cel de „singur stăpânitor".

Termenul βασιλεύς nu este însă rezervat suveranilor bizantini. El este folosit în *Cronografie* și pentru regii Persiei, monarhii etiopieni (ὁ τῶν Αὐξουμιτῶν βασιλεύς), ai vandalilor din nordul Africii, ai hunilor nefthaliți, cei ai Egiptului antic etc. Cel puțin pentru perioada redactării lucrării nu se constată vreo încercare de monopolizare a termenului de βασιλεύς. Totuși, acest termen nu este folosit niciodată pentru conducătorii arabi sau bulgari. Unii suverani occidentali (vandali, franci) apar ca ῥῆξ („rege").

Torna, torna, fratre

Un scurt fragment din *Cronografie* a generat o lungă discuție lingvistică și istoriografică cu privire la modul în care trebuie interpretat. Este vorba despre pasajul care conține cunoscuta sintagmă *Torna, torna, fratre*[50]. Nu vom încerca să facem aici o trecere în revistă a teoriilor, uneori diametral opuse, care au fost formulate în legătură cu acest text[51]. Cu atât mai puțin considerăm potrivit să formulăm o nouă opinie, care să se adauge unei bibliografii deja extrem de bogate.

[50] THEOPHANIS *Chronographia*, recensuit Carolus de Boor, vol. I, p. 258: ὁ δὲ Κομεντίολος ἐν ταῖς ὕλαις τοῦ Αἵμου κρυπτόμενος ἐξῆλθε σὺν τῷ Μαρτινῷ. καὶ καταλαβὼν τὸν Χαγάνον ἀνετοιμότατον διὰ τὸ τὴν πληθὺν τῶν βαρβάρων περικεχῦσθαι τῇ Θρᾴκῃ, πρώτῃ φυλακῇ κατ' αατοῦ χωρεῖ. καὶ ἦν αὐτῷ μεγα τῶν ἐπιχείρων τὸ κατόρθωμα, εἰ μὴ τύχῃ τινὶ παρεσφάλη τοῦ ἐγχειρήματος. ἑνὸς γὰρ ζῴου τὸν φόρτον διαστρέψαντος, ἕτερος τὸν δεσπότην τοῦ ζῴου προσφωνεῖ τὸν φόρτον ἀνορθῶσαι τῇ πατρῴᾳ φωνῇ· "τόρνα, τόρνα, φράτερ." καὶ ὁ μὲν κύριος τῆς ἡμιόνου τὴν φωνὴν οὐκ ᾐσθάνετο, οἱ δὲ λαοὶ ἀκούσαντες καὶ τοὺς πολεμίους ἐπιστῆναι αὐτοῖς ὑπονοήσαντες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, "τόρνα, τόρνα" μεγίσταις φωναῖς ἀνακράζοντες. ὁ δὲ Χαγάνος μεγάλην δειλίαν περιβαλόμενος ἀκρατῶς ἔφυγεν. καὶ ἦν ἰδεῖν 'Αβάρους τε καὶ Ρωμαίους ἀλλήλους διαδιδράσκοντας, μηδενὸς διώκοντος.

[51] Dintre numeroasele studii referitoare la această chestiune, vom menționa considerațiile lui Haralambie MIHĂESCU, *La Romanité dans le sud-est de l' Europe*, pp. 420-429 (unde este discutată și o mare parte a bibliografiei anterioare). De asemenea, v. Nicolae-Șerban TANAȘOCA, „«Torna, torna, fratre» et la romanité balkanique au VIe siècle", în: *Revue Roumaine de Linguistique*, XXXVIII (1993), 1-3, pp. 265-267. Nicolae SARAMANDU, „Torna, torna, fratre", în: *Fonetică și dialectologie*, XX-XXI (2001-2002), pp. 233-252.

Vom remarca doar faptul că textul în chestiune, deşi foloseşte probabil ca izvor un pasaj din scrierea istorică a lui Teofilact Simocata (unde apare ca *torna, torna*), este singurul în care sintagma este redată în forma sa completă. *Fratre*[52] este deci adăugat de autorul *Cronografiei*, în secolul al IX-lea, cu excepţia cazului în care am accepta că acesta a folosit un manuscris al *Istoriei* lui Simocata mai complet decât cele păstrate până astăzi sau că a utilizat şi alte surse pentru acest pasaj.

În altă ordine de idei, episodul ce conţine sintagma nu pare a ridica probleme serioase de interpretare. Este clar că în armata bizantină existau vorbitori de latină (în acest caz ar fi atestaţi cel puţin doi). Faptul nu este surprinzător, având în vedere că, la sfârşitul secolului al VI-lea, vorbitori de latină mai existau, probabil, şi în capitala imperiului.

Ceea ce trebuie însă remarcat este că discuţiile prilejuite de un singur pasaj din *Cronografie* nu fac decât să sublinieze, încă o dată, importanţa acestui izvor istoric bizantin.

Monumentele Constantinopolului

Între sursele care oferă date pentru cunoaşterea peisajului urban, topografiei şi monumentelor de artă aflate în Constantinopol, *Cronografia* ocupă, prin informaţiile furnizate, un loc important. La acestea se adaugă datele privind monumente din alte oraşe ale imperiului (Alexandria, Antiohia, Rodos). În special pentru monumentele publice şi pentru statuile constantinopolitane (imperiale şi nu numai), în cea mai mare parte pierdute, informaţiile sunt extrem de preţioase.

---

[52] *Fratre* nu este transmis de întreaga tradiţie manuscrisă a *Cronografiei* Sf. Teofan Mărturisitorul, ci de un număr de 2 din 10, dacă le avem în vedere doar pe cele folosite de Carl de Boor în ediţia sa critică. De remarcat că nici Carl de Boor nu preferă forma *fratre*, ci *frater*. *Fratre* a fost preferat de către unii comentatori lui *frater* din celelalte manuscrise, probabil ca o formă mai rară, *lectio difficilior*, după cum remarca Haralambie MIHĂESCU, *La Romanité ...*, pp. 427-428. Cu privire la termenii de adresare în Antichitatea târzie, s-ar putea adăuga, cu privire la utilizarea lui *Domine frater*, o inscripţie, datată în secolul al VI-lea, care conţine sintagma în forma *Domino fratri*, aflată pe peretele unui turn din castrul roman de la Ulmetum, în Dobrogea. Emilian POPESCU, *Inscripţiile greceşti şi latine din secolele IV-XIII descoperite în România*, Bucureşti, 1976, p. 226, nr. 212 (*Domino* este considerat de autor nume propriu).

Sursele narative pentru cunoaşterea artei bizantine au fost adesea valorificate de istoriografia modernă[53]. În multe cazuri acestea sunt singurele mărturii în legătură cu opere de artă astăzi dispărute, dar şi, în general, cu ceea ce s-a numit „imaginea urbană" a Constantinopolului[54].

Activitatea seismică, menţionată în mod constant în *Cronografie*, a modificat în mare măsură, de-a lungul timpului, peisajul urban al capitalei bizantine din secolele IV-VI d.Hr.

Sf. Teofan Mărturisitorul menţionează operele de artă aduse în oraş de Constantin cel Mare[55]. În acest context, informaţiile legate de deteriorarea şi distrugerea statuilor din Constantinopol nu constituie, probabil, doar un inventar de pagube provocate de cutremure. Statuile antice sau romane târzii, aduse în mod programatic din tot imperiul pentru a decora noua capitală, deveniseră adevărate monumente-simbol, care făceau oraşul să se distingă între celelalte şi îi confereau un aspect individualizat[56], imposibil de ignorat, atât de către locuitorii acestuia, cât şi, mai ales, de vizitatorii din alte locuri.

În timp, aceste monumente descrise, elogiate, înconjurate de diverse legende, vor figura într-o categorie de scrieri care le va fi dedicată: *Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*, similară cu seria de *Mirabilia Urbis Romae*[57], care circula în Occidentul medieval. Spre deosebire de *Πάτρια*, *Cronografia* oferă date cu mult mai precise cu privire la inaugurarea sau la distrugerea statuilor din Constantinopol. La fel ca în *Πάτρια* însă, menţionarea acestor

---

[53] Pentru culegeri de astfel de surse, v. Friedrich Wilhelm UNGER, *Quellen der byzantinischen Kunstgeschichte*, Wien, 1878; Jean Paul RICHTER, *Quellen der byzantinischen Kunstgeschichte*, Wien, 1897.

[54] Pentru un studiu detaliat al chestiunii, v. Sarah BASSETT, *The Urban Image of Late Antique Constantinople*, Cambridge, 2004, *passim*.

[55] „A ridicat şi o coloană de porfir şi pe ea o statuie a lui, din locul unde a început să zidească oraşul, în partea de Apus a porţii ce ieşea spre Roma; a împodobit oraşul şi a adus în el din toate provinciile şi oraşele orice lucrare se afla spre înfrumuseţare şi statui, şi din bronz, şi din marmură" – menţiune la anul lumii 5821.

[56] Cf. Cyril MANGO, „Antique statuary and the Byzantine beholder", în: *Dumbarton Oaks Papers*, 17 (1963), pp. 53-75. Sarah Guberti BASSETT, „«Excellent Offerings»: the Lausos Collection in Constantinople", în: *The Art Bulletin*, vol. 82 (2000), pp. 6-25. Jelena BOGDANOVIĆ, „Sculpture in Constantinople", 2008, *Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Κωνσταντινούπολη*, http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10941.

[57] http://www.thelatinlibrary.com/mirabilia.html.

statui, cel mai adesea imperiale, redă interesul pe care acestea îl provocau între cărturarii bizantini. Deteriorarea și distrugerea lor treptată, care atrăgea modificarea peisajului urban, erau considerate lucruri demne de consemnat.

Cronografia oferă date cu privire la numeroase statui imperiale, precum cele ale lui Constantin cel Mare, Teodosie cel Mare, Arcadius, Eudoxia etc. Despre statuia Eudoxiei se menționează faptul că era din argint[58], fapt care ar explica în parte dispariția multor monumente, având în vedere faptul că argintul și bronzul atrăgeau adesea încercări de „reciclare" și valorificare economică. În acest context se înscriu informațiile despre bronzul colosului din Rodos, care ar fi fost vândut de către arabi unui negustor din Damasc. Cantitatea de bronz era semnificativă și pentru transportul ei au fost necesare numeroase cămile. Informația legată de colosul din Rodos a fost reluată și de către Constantin Porfirogenetul în lucrarea adresată fiului său Romanos, cunoscută în general sub titlul *De administrando imperio*. Colosul, pentru care fusese folosit bronzul din helepolul construit de Demetrios Poliorcetul pentru a asedia Rodosul, se prăbușise încă din Antichitate, dar resturile sale erau probabil încă vizibile și spectaculoase. În lipsa interesului constant pentru Antichitate al autorilor bizantini, informațiile despre astfel de monumente ar fi fost pierdute în totalitate.

Informații despre monumente apar în *Cronografie* în diferite contexte: ridicarea unor statui, distrugerea lor, dar și „capturarea" acestora de către „barbari". Tot de către „barbari", în acest caz de către bulgari, au fost capturate și operele de artă care împodobeau hipodromul din cartierul Sfântul Mamas.

Interesantă este și terminologia bizantină pentru statui. Pentru cele imperiale este folosit în general termenul ἀνδριάς. Termenul εἴδωλον este rezervat pentru statuile păgâne de cult. Un alt termen folosit este ξόανον.

De o deosebită importanță, inclusiv în contextul conflictului cu iconoclaștii, este menționarea unei statui a Mântuitorului[59].

---

[58] Mențiunea este la anul lumii 5898 (406 d.Hr.).

[59] Mențiunea este la anul lumii 5854 (346 d.Hr.): „În Cezareea lui Filip, cea [numită] acum Paneas, de unde se trăgea femeia cea cu scurgere de sânge, era o statuie a

Notă asupra traducerii

Traducerea în limba română a unei lucrări cum este *Cronografia* a ridicat o serie de probleme specifice în privința redării numelor proprii. Pe de-o parte, există o tradiție foarte veche de traduceri din cronografele redactate în limba greacă, tradiție care în literatura română veche datează de la începutul secolului al XVII-lea. Astfel de lucrări au circulat atât sub forma unor traduceri directe din cronistica bizantină și post-bizantină, cât și prin intermediar slav.

Pe de altă parte, bizantinologia românească a încercat să impună o serie de forme pentru numele proprii ale epocii pe care o acoperă *Cronografia*. De asemenea, pe lângă izvoarele bizantine istorice sau de altă natură, există un număr relativ important de traduceri în limba română din lucrările patristice și ale scriitorilor bisericești. Acestea, și ele cu o veche tradiție, au introdus un vocabular specific, precum și un mod de redare a numelor proprii provenind din limba greacă.

O privire, chiar și sumară, asupra modului în care redarea numelor proprii a fost abordată în sursele istorice bizantine traduse până acum în limba română arată că nu a fost respectată o metodă care să fie aplicată în mod consecvent. Acest lucru este rezultatul a numeroși factori, dintre care cel mai important se referă la influențele diverse care s-au exercitat asupra limbii. Astfel, în privința redării numelor proprii din sursele bizantine, vechii influențe slavone și neogrecești i s-a suprapus cea a limbilor moderne occidentale – în special a francezei –, dar și cea promovată de studiile clasice.

Cum nu a fost formulat încă un sistem coerent de transpunere în limba română a numelor proprii bizantine – și, de altfel,

Domnului în fața casei acesteia, pe care, după obiceiul neamurilor, a ridicat-o în semn de mulțumire. Neevlaviosul Iulian a poruncit ca aceasta să fie doborâtă. [Lucru] care s-a și făcut, târând elinii statuia ca și cum ar vrea să o ia în batjocură și ridicând în locul acesteia un chip în numele lui Iulian. Însă creștinii au luat acea statuie și au așezat-o într-o biserică. Iar chipul Apostatului, coborând foc din cer, l-a pârjolit. La baza statuii creștea o plantă care proteja de orice boală, care l-a mânat spre invidie pe apostatul Iulian să distrugă statuia Domnului”.

nici a celor neogrecești – care să poată fi aplicat în mod consecvent în traduceri, numele proprii sunt redate în general într-o manieră pe care am putea-o numi „mixtă”[60].

În privința sistemului adoptat pentru antroponime și toponime în prezenta traducere a *Cronografiei*, am optat tot pentru unul care să țină seama de diferitele influențe menționate anterior. Aceeași tradiție a traducerilor românești de scrieri bizantine nu a permis transliterarea unitară a tuturor numelor proprii după același sistem[61].

Am considerat că traducerea va trebui să reflecte faptul că textul original este în limba greacă, evitând din această cauză, pe cât posibil, formele latinizate ale unor nume proprii, atât de frecvente în practica bizantinologiei românești, dar și a celei occidentale.

Am căutat, pe cât posibil, să evităm „traducerea” în limba română a numelor proprii și, de asemenea, am evitat să oferim forme românești pentru orice nume, indiferent de frecvența sa în limba română actuală. Am evitat, în special, „traducerea” numelor de familie sau a supranumelor (ca de exemplu: Κναφεύς), oferind în notă sensul acestora, acolo unde a fost cazul.

Numele proprii negrecești (arabe[62], persane, gotice etc.) au fost transcrise în forma lor grecească. O excepție a fost făcută pentru o serie de nume latine, dintre care unele intrate în uzul curent al limbii române (Constantius, Constans etc.).

Tot o excepție de la cele expuse mai sus sunt o serie de nume proprii care au echivalente larg folosite în limba română (ex. Constantin, Ioan, Gheorghe, Pavel etc.), categorie care include și

---

[60] Pentru o serie de considerații extrem de utile cu privire la redarea diferitelor nume proprii, în special aparținând Antichității clasice greco-romane, pornind de la cazul textelor lui Odobescu, v. Alexandru Avram, „Introducere”, în: Alexandru ODOBESCU, *Opere*, vol. V, *Scrieri arheologice*, partea I, București, 1989, pp. 76-77.

[61] Traducerea engleză publicată în 1997 de Cyril Mango și Roger Scott pune accentul într-o mare măsură pe transliterare – evident, urmând pronunția greacă clasică –, fără a putea renunța însă total la echivalentele engleze ale unor nume proprii.

[62] Pentru numele arabe care apar în *Cronografie*, o redare corectă în transliterare modernă a acestora ar fi ridicat în primul rând probleme de identificare prosopografică. Cyril Mango și Roger Scott oferă în ediția engleză din 1997, în note, forma arabă în transliterare latină a numeroase astfel de nume. De altfel, forma greacă a acestor nume prezintă interes din punct de vedere lingvistic.

numele unor personalități care apar în *Cronografie* și ale căror nume au o formă bine stabilită în română[63]. De asemenea, a fost folosită forma uzuală în limba română a unor toponime: Cezareea, Libia, Moesia, Illyricum, Cyzic etc.). Pentru antroponimele și toponimele consacrate în limbajul teologic creștin ortodox românesc, am urmat sugestiile Departamentului de carte Patristică al Patriarhiei Române cu care am colaborat la definitivarea textului pentru publicare.

În privința notelor explicative, am încercat să limităm pe cât posibil volumul și numărul acestora, dând prioritate textului izvorului istoric. O altă categorie de note sunt cele cu caracter filologic, în care am consemnat unele particularități de vocabular prezente în *Cronografie*, precum și o serie de variante de traducere.

Mihai ȚIPĂU

[63] Soluția adoptată nu este neapărat și singura posibilă. De exemplu, odată cu trecerea de la alfabetul chirilic la cel latin și, ulterior, cu înlăturarea tendinței latiniste în ortografie, româna a pierdut litera υ, care inițial a fost redată prin „th", pentru a fi înlăturată total prin simplificarea ortografiei. Acest lucru a avut impact asupra transpunerii unor nume ca Θεόδωρος sau Θωμάς.

A CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU TEOFAN, egumen la Agros și Mărturisitor[1],

Cronografie pentru 528 ani

Începând din primul an al lui Diocleţian până în cel de-al doilea an al lui Mihail și Teofilact, fiul său, adică din cel de-al 5777 an al lumii până la anul 6305, după alexandrini, iar după romani, 6321.

Prefaţa *Cronografiei*

Fericitul avvă Gheorghe, care a fost și singhel al preasfinţitului patriarh Tarasie al Constantinopolului, fiind un bărbat distins și foarte învăţat, citind mulţi cronografi și istoriografi și cercetându-i pe aceștia cu grijă, a scris cu exactitate o scurtă cronografie de la Adam până la Diocleţian, împăratul și prigonitorul creștinilor, stabilind exact anii cu multă cercetare și rezolvând diferenţele dintre aceștia și îndreptând și rânduind ca nimeni altul înaintea lui. Iar vieţile și anii împăraţilor din vechime din toate neamurile le-a scris și după putere i-a înfăţișat cu exactitate pe arhiereii marilor și ecumenicelor tronuri, adică ai Romei, Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei și Ierusalimului, pe cei care au păstorit Biserica în dreapta credinţă și pe aceia dintre arhierei care au condus în eres, tâlhărește, precum și anii în care au fost aceștia. Pentru că pe el l-a ajuns sfârșitul vieţii și nu a reușit să își ducă la capăt scopul său, ci, precum am spus mai înainte, scriind până la Diocleţian, a lăsat viaţa

[1] În ediţia lui Carl de Boor, titlul este: *A lui Teofan, păcătosul monah și egumen la Agros și Mărturisitor*. Am optat pentru titlul din ediţiile anterioare.

de aici și s-a mutat către Domnul în credința cea dreaptă, ne-a lăsat nouă, ca unor prieteni adevărați, cartea neterminată pe care a alcătuit-o și ne-a dat îndemnuri să completăm cele ce lipsesc.

Iar el, rugându-ne mult să nu zăbovim și să lăsăm lucrarea neterminată, a stăruit ca să ne apucăm de aceasta. Din care cauză, pentru a-i face lui ascultare, fiind nevoiți să întreprindem cele mai presus de noi, am depus un efort nu mic. Căci, căutând și noi multe cărți, după puterea noastră, și cercetându-le, am scris după putință această cronografie de la Dioclețian până la împărăția lui Mihail și a fiului său, Teofilact, cu împărații și patriarhii și faptele acestora, împreună cu anii, necompunând nimic de la noi, ci alegând din vechii istorici și logografi, la locul lor în rânduiala fiecărui an, așezând faptele acestora, pentru ca cei care vor citi să știe în ce an al fiecărui împărat s-a săvârșit o faptă [anume] – fie de război, fie bisericească, fie politică, fie legată de popor ori vreo alta.

Că nu puțin folos culege, după cum știu, cel care citește faptele celor vechi. Iar dacă cineva va găsi folos în această trudă a noastră, să dea cuvenita mulțumire lui Dumnezeu. Și pentru noi, cei lipsiți de învățătură și păcătoși, să se roage Domnului. Dacă vor găsi vreo lipsă, să o socotească pe aceasta ca o urmare a lipsei noastre de învățătură și a încetinelii minții noastre celei scăzute și să ne ierte pe noi, pentru Domnul. Căci lui Dumnezeu Îi este iubit [lucrul] cel făcut după putere.

Împreună, în același timp, au domnit Dioclețian și Maximian Herculius.

Copiii acestora:

Ai lui Maximian

Maxentius, care a fost tiran la Roma	Teodora, care s-a căsătorit cu Constantin[2], tatăl lui Constantin cel Mare, născut acestuia de prima soție, Elena	Fausta, soția lui Constantin cel Mare

[2] De fapt Constantius.

Renunţând ei[3] la împărăţie, cezarii numiţi de ei au domnit amândoi în acelaşi timp. [Aceşti doi cezari erau:] Maximian Galerius, ginerele lui Diocleţian, soţul fiicei sale, Valeria, şi Constantius, care, căsătorindu-se

cu Teodora, fiica lui Herculius, i s-a născut:
- Constantius, tatăl lui Gallus şi al lui Iulian Apostatul
- Anaballianus
- Constantia, soţia lui Licinius

iar din Elena cea de Dumnezeu iubitoare i s-a născut:
- Constantin cel Mare
  - iar acestuia, din Fausta, fiica lui Herculius, i s-a născut: Crispus, Constantius, Constantin, Constans, Elena (soţia lui Iulian Apostatul).

CRONOGRAFIA
De la Diocleţian până la Mihail împăratul şi fiul său, Teofilact

Anii lumii 5777[4]. De la dumnezeiasca Întrupare: 277 ani.

Împăratul romanilor Diocleţian, ani 20.1[5]. Împăratul perşilor Uarraches, ani 17.15. Al XXIX-lea episcop al Romei, Gaius, ani 15.7. Al XXVIII-lea episcop al Ierusalimului, Hymenaios, ani 24.13. Al XVI-lea episcop al Alexandriei, Theonas, ani 19.11. Al XIX-lea episcop al Antiohiei, Tyrannos, ani 13.2.

---

[3] Diocleţian şi Maximian Herculius.

[4] În *Cronografie* sistemul de datare este complex. Evenimentele care corespund fiecărui an sunt precedate de următoarele date: anul de la facerea lumii (după era alexandrină), anul de la Hristos, numele şi anii de domnie ai împăraţilor romani şi ai regilor perşi, numele şi anii de păstorie ai episcopilor Romei, Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei şi Ierusalimului. Este menţionat numărul total al anilor de domnie sau păstorie, precum şi anul corespunzător evenimentelor relatate. Aceste informaţii sunt redate uneori în forma completă, iar alteori în cea prescurtată (o serie de numere reprezentând anul de domnie pentru împăraţii romani şi regii perşi şi anul de păstorie al episcopilor, în ordinea menţionată anterior). De asemenea, sunt amintite schimbările de împăraţi, regi şi ierarhi înaintea relatării evenimentelor din anul în care acestea au loc. În câteva cazuri de la începutul *Cronografiei*, pentru anumiţi ani nu sunt relatate evenimente, fiind consemnate doar numerele corespunzătoare sistemului de datare amintit.

[5] Cifra 1 reprezintă primul an de domnie al lui Diocleţian (dintr-un total de 20 de ani).

2.16.8.14.12.3.
3.17.9.15.13.4.

Împăratul perşilor Uararanes: 1 an.
4.1.10.16.14.5.

În acest an, Diocleţian l-a făcut pe Maximian Herculius părtaş al împărăţiei sale, în al patrulea an al [domniei] sale.

Al VII-lea împărat al perşilor, Narses: 8 ani.
5.1.11.17.15.6.

6.2.12.18.16.7.

În acest an, Diocleţian şi Maximian Herculius au dărâmat la pământ Obusiris[6] şi Koptos, oraşe din Teba Egiptului, pentru că se răzvrătiseră împotriva stăpânirii romane.

7.3.13.19.17.8.
8.4.14.20.18.9.
9.5.15.21.19.10.

În acest an, Diocleţian şi Maximian Herculius i-au făcut cezari pe Constantius şi pe Maximian Galerius[7]. Diocleţian şi-a dat fiica de soţie lui Galerius, iar Maximian şi-a căsătorit pe fiica sa, Teodora, cu Constantius, chiar dacă amândoi aveau soţii, pe care le-au îndepărtat din dragostea faţă de împăraţi.

Episcopul Romei Marcelin: 2 ani.
Episcopul Alexandriei Petru Martirul: 11 ani.
10.6.1.22.1.11.

În acest an, Alexandria, împreună cu Egiptul, dusă la răzvrătire de către Ahile, nu a putut face faţă atacului roman, în timpul căruia mulţi au căzut, fiind judecaţi cei care au pricinuit răzvrătirea.

---

[6] Sau Busiris, oraş în Egipt; v. *The Chronicle of Theophanes Confessor. Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, p. 7 (în continuare, prescurtat *The Chronicle*).
[7] Diocleţian instaurează sistemul tetrarhiei, imperiul fiind condus de doi auguşti, secondaţi de doi cezari.

11.7.2.23.2.12.

În acest an, Diocleţian şi Maximian Herculius au ridicat o prigoană mare şi îngrozitoare împotriva creştinilor şi au făcut multe miriade de martiri, născocind tot felul de cazne şi lucrând multe răutăţi; despre acestea va putea afla cineva mergând la cea de-a opta carte a *Istoriei bisericeşti*[8] aparţinând lui Eusebiu al lui Pamphilos.

Anii lumii 5788. De la dumnezeiasca Întrupare: 288 ani.

Împăratul romanilor Diocleţian, ani 20.12. Al VII-lea împărat al perşilor, Narses, ani **8.8.** Al XXX-lea episcop al Romei, Eusebiu, an 1.1. Al XXVIII-lea episcop al Ierusalimului, Hymenaios, ani 24.24. Al XVII-lea episcop al Alexandriei, Petru, ani 11.3. Al XIX-lea episcop al Antiohiei, Tyrannos, ani 13.13.

În acest an, Amandos şi Aelianus au făcut o revoltă în Galii şi, mergând Maximian Herculius, i-a învins. Dar şi Crassus s-a răsculat şi a luat Britania şi cei cinci Gentiani [au luat] Africa şi Ahile Egiptul. Şi pe Crassus, după ce a ocupat trei ani Britania, l-a învins eparhul Asclepiodotos. În Galii, norocul i s-a schimbat degrabă cezarului Constantius, pe neaşteptate. Căci în şase ceasuri ale aceleiaşi zile s-a văzut şi învins, şi s-a arătat şi învingător. Căci, mai întâi, alanii au împresurat armata lui Constantius şi au urmărit-o până la ziduri. Iar el a venit în urma oştirii, fugind cel din urmă. Şi pentru că s-au închis porţile, nu a putut să intre în spatele zidurilor, iar duşmanii şi-au întins mâinile să îl prindă, dar [romanii], coborând funii de pe ziduri, l-au ridicat în sus. Ajungând înăuntru şi încurajând armata, a ieşit împotriva alanilor şi a obţinut o victorie strălucită, doborând 6000 dintre ei. Iar Maximian Herculius i-a biruit în Africa pe cei cinci Gentiani şi Diocleţian l-a înfrânt pe Ahile la Alexandria. Împreună cu el a fost şi Constantin, fiul lui Constantius, care era foarte tânăr şi s-a remarcat în războaie. Diocleţian, văzând acest lucru, mişcat de invidie, se gândea să îl omoare prin viclenie. Însă Dumnezeu l-a salvat pe acesta în chip minunat şi l-a dat înapoi tatălui său.

---

[8] Despre persecuţiile dezlănţuite de Diocleţian şi Maximian, v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Scrieri*, partea întâi: *Istoria bisericească. Martirii din Palestina* (PSB 13), traducere, studiu, note şi comentarii de Pr. prof. T. Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, pp. 313-339.

Împăratul perşilor Hormisdas: 6 ani.
Episcopul Romei Miltiades: 4 ani.
Al XXIX-lea episcop al Ierusalimului, Zabdas: 10 ani.
13.1.1.1.3.14.

În acest an, stratopedarhul[9] Veterius i-a asuprit nu foarte tare pe creştinii din armată, pornindu-se de atunci persecuţia împotriva tuturor.

Al XX-lea episcop al Antiohiei, Vitalie: 6 ani.
14.2.2.2.4.1.

15.3.3.3.5.2.
16.4.4.4.6.3.

Al XXXII-lea episcop al Romei, Silvestru: 28 ani.
17.5.1.5.7.4.

În acest an, Maximian Galerius a fost trimis de către Diocleţian împotriva lui Narses, regele perşilor, care pe atunci invadase şi devasta Siria. Şi, întâlnindu-l, este învins în prima luptă lângă Kallinikos şi Karras. Întorcându-se din fugă, l-a întâlnit pe Diocleţian, care era purtat într-un car. Acesta nu l-a primit pe cezar în formaţia sa, lăsându-l mai mult să alerge pe jos, înaintea carului. După aceea, adunând din nou forţe, cezarul Maximian Galerius a fost trimis să se lupte cu Narses şi s-a bucurat de noroc bun, îndrăznind şi făcând câte nimeni altcineva. Pe Narses l-a alungat până în Persia cea mai dinăuntru şi i-a măcelărit toată tabăra, a pus mâna pe soţiile, copiii şi surorile acestuia şi pe tot ceea ce acela ducea cu el, comori băneşti, şi pe cei străluciţi dintre perşi, pe care, revenind Diocleţian prin Mesopotamia, i-a primit cu bucurie, cinstindu-i. Şi fiecare în parte şi toţi aceştia împreună, luptându-se cu mulţi barbari, au înfăptuit multe.

Purtat deci de cursul bun al lucrurilor, Diocleţian a cerut ca senatorii să i se închine şi nu să îl aclame în forma de dinainte. Şi-a împodobit şi încălţămintea cu aur şi mărgăritare şi pietre preţioase.

Constantin, fiul lui Constantius, se afla în Orient şi în Palestina, cugetând cele ale creştinilor. Maximian Galerius, văzându-l pe acesta cum înainta prin înţelepciunea sufletului şi forţa trupului şi inteligenţa în cele ale învăţăturii, primind oracole că acesta va fi

[9] Termenul are sensul de „comandant al taberei militare" sau „comandant al armatei".

risipitor al tiraniei şi al dogmelor lui, s-a gândit să îl ucidă prin viclenie. [Constantin], aflând viclenia prin purtare de grijă divină, ca şi David, a obţinut scăparea prin fugă, salvându-se lângă tatăl său, mulţumind mult împreună cu acesta lui Hristos, Cel Care l-a salvat.

18.6.2.6.8.5.

În acest an, Maximian Galerius a fost convins de vrăjitorul Theoteknos[10] să jertfească demonilor şi să primească oracole. Coborând Theoteknos în peşteră, i-a dat acestuia un oracol să pornească prigoană împotriva creştinilor. Şi a plăsmuit [aşa-numitele] „memorii ale Mântuitorului" şi le-a trimis peste tot spre ocară şi a poruncit învăţătorilor de carte să le predea copiilor, propunându-şi să batjocorească taina noastră[11].

Al IX-lea împărat al perşilor, Sabores: 70 ani.
19.1.3.7.9.6.

În acest an au fost date porunci împărăteşti să fie dărâmate bisericile lui Hristos şi să fie arse cărţile divine, iar preoţii şi toţi creştinii să fie daţi chinurilor şi să fie obligaţi să jertfească idolilor. Şi a fost această prigoană mai îngrozitoare decât toate, săvârşindu-se nenumăraţi martiri.

20.2.4.8.10.

În acest an, Diocleţian şi Maximian Herculius, din rătăcirea minţii, au renunţat la împărăţie, îmbrăcând veşmânt de om obişnuit. Diocleţian a trăit ca om obişnuit în oraşul Salona din Dalmaţia, iar Maximian Herculius în Lycaonia, săvârşind mai întâi la Roma o ceremonie triumfală, în care mergeau înainte mulţimea de care a lui Narses şi soţiile, surorile şi copiii acestuia. După aceea, retrăgându-se, trăiau ca oameni simpli, punând în locul lor să domnească: în Răsărit pe Maximian Galerius, iar în Apus pe Constantius, care, mulţumindu-se cu o mică parte a stăpânirii, era foarte blând şi bun în purtare şi nu se gândea deloc la trezorerie. Mai mult, voia ca supuşii să aibă tezaure, şi atât era de reţinut în privinţa posesiunii banilor, încât, făcând serbări pentru tot poporul şi cinstind pe mulţi

---

[10] Despre Theoteknos, v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, pp. 342-343, 359.
[11] Despre acestea, v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, p. 344.

dintre prieteni la banchete, a fost iubit mult de către gali, comparându-l cu cruzimea lui Diocleţian şi cu [înclinaţia spre] ucidere a lui Maximian Herculius, de care au scăpat datorită lui.

Constantius s-a săvârşit în Britanii, împărăţind unsprezece ani, proclamându-l în locul lui împărat pe Constantin, fiul său cel dintâi născut, încă de când trăia, în faţa întregului popor, fiind împrejur şi ceilalţi copii ai lui din acelaşi tată, adică Constantin, Constantius şi Anaballianus, cel numit şi Dalmatios, născut din Teodora, fiica lui Herculius. Căci Constantin era al Elenei, soţia de dinainte a lui Constantius. Iar Constantius, tatăl acestora, era nepot de fiică al lui Claudius împăratul[12]. Galerius era ginerele lui Diocleţian, [soţul] fiicei lui, Valeria.

Atunci Maximian Galerius, venind împotriva Italiei, a rânduit doi cezari şi l-a pus pe propriul fiu, Maximinus, în Răsărit, iar pe Severus în Italia. Dar soldaţii din Roma l-au proclamat împărat pe Maxentius, fiul lui Maximian Herculius. Din care cauză, Herculius, cuprins din nou de dorinţa de a împărăţi, pe de o parte a încercat să îl dea jos pe propriul său fiu, Maxentius, iar prin viclenie a căutat să îl ucidă pe ginerele său, Constantius[13]. Dar încercarea împotriva fiului său a fost împiedicată de soldaţi. Iar în cea împotriva ginerelui, fiind deconspirat de către fiica sa, Fausta, a fost omorât acţionând în chip rău.

Eusebiu din Cezareea spune că Diocleţian, devenind nebun, a renunţat împreună cu Herculius la împărăţie, începând să trăiască ca un om obişnuit. Şi unul şi-a sfârşit viaţa în spânzurătoare, iar Diocleţian s-a ofilit consumat de o boală lungă[14]. Ghelasie, episcopul aceleiaşi Cezarei, spune că, răzgândindu-se şi vrând din nou să împărăţească, au fost omorâţi prin votul comun al senatului. Întâmplându-se deci acestea între timp şi săvârşindu-se Constantius, cel care cugeta precum creştinii, împărăţia, după cum am spus înainte, au dobândit-o Constantin Augustul şi Maximian Galerius.

Anii lumii 5797. De la dumnezeiasca Întrupare: 297 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.1. Al IX-lea împărat al perşilor, Sabores, ani 70.3. Al XXXII-lea episcop al Romei, Silvestru,

---

[12] Claudius II Gothicus.

[13] Probabil Constantin, care era căsătorit cu Fausta, fiica lui Maximian Herculius, v. *The Chronicle*, p. 18.

[14] Cf. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, p. 339.

ani 28.5. Al XXX-lea episcop al Ierusalimului, Zabdas, ani 10.9. Al XVII-lea episcop al Alexandriei, Petru Martirul, ani 11.11. Episcopul Antiohiei, Philogonos, ani 5.1.

În acest an, Constantin cel preasfânt și foarte creștin a devenit împărat al romanilor în Galia și Britania. În același an au domnit împreună cu el aceștia patru: Maximian Galerius, împreună cu cei doi cezari, Severus și Maximinus, fiul lui Galerius, și Maxentius, fiul lui Herculius, proclamat împărat în Roma de către soldați. Aceștia s-au grăbit să se depășească unul pe celălalt în prigoana împotriva creștinilor. Tiranul Maxentius, împărățind în chip nelegiuit în Roma, săvârșea răutăți îngrozitoare, adultere cu soțiile celor cu ranguri, ucideri și jafuri și toate câte sunt asemenea acestora. Iar în Răsărit, Maximinus înfăptuia răutăți și mai mari, două rele mari umplând Răsăritul și Apusul și ințețind prigoana împotriva creștinilor.

Atunci romanii l-au proclamat cezar și pe Licinius, datorită lui Constantin, pentru că era cumnatul acestuia, din partea surorii [lui], Constantia, și se prefăcea că are evlavie ca a noastră, pentru că Severus se săvârșise.

În același an, lui Petru, episcopul Alexandriei, care era în temniță din porunca lui Maximian Galerius și a fiului său, Maximinus, i s-a tăiat capul, fiind martirizat cu slavă. Acesta l-a excomunicat pe Arie, care era diacon în biserica lui; care, după aceea, susținând o rea erezie, i-a îndepărtat pe mulți de la evlavie. Și mulți alții, în timpul acestor tirani, și-au pus pe cap coroana mucenicească pentru Hristos. Aceștia sunt Phileas, episcopul [cetății] Thmuis din Egipt, Peleus și Neilos, episcopi din Egipt, Antim, episcopul Nicomidiei, Tyrannion, episcopul Tirului, Silvanus, episcopul Emesei, Silvanus, episcopul Gazei, Lucian, preotul din Antiohia, Zenobios, episcopul Sidonului, Pamphilos, preotul din Cezareea, și alții nenumărați[15].

Acest Maximian Galerius era înnebunit după femei atât de mult, încât cei supuși lui se gândeau unde să își ascundă soțiile, fiind cufundat în înșelarea amăgitorilor demoni, nesuportând să guste nicio mâncare fără [consultarea] oracolului. Acesta a poruncit să se facă o nimicire a creștinilor, nu atât din cauza lipsei lui de evlavie, cât pentru a le răpi acestora avuțiile. Însă asupra sa a venit justiția divină pentru desfrânarea cea fără măsură și pentru răul de nesu-

[15] Despre acești martiri, v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, pp. 322-323, 329-330.

portat împotriva creştinilor. Căci i-a apărut o ulceraţie gravă la nivelul mădularului desfrânării, care era dincolo de orice ajutor omenesc, se răspândea şi părţile erau afectate de viermi; el fiind şi foarte corpolent.

Acesta, gândind că este lovit pentru omorurile nelegiuite, a scris porunci în toate locurile pentru creştini, ordonând să facă totul cum vor şi să se roage pentru el[16]. Întâmplându-se aceasta, îndată s-a vindecat, împotriva aşteptărilor, de suferinţa cea foarte gravă, prin rugăciunea creştinilor. Nici închizându-se bine rana, mai rău a înnebunit, făcând lucruri nelegiuite. Îndată însă s-au abătut la un loc războaie şi răzvrătiri, foamete, epidemii şi secete, încât cei vii nu ajungeau ca să îi îngroape pe cei morţi. Fulgere şi [lucruri] înfricoşătoare[17] s-au dezlănţuit, încât fiecare avea grijă numai de sine şi multe din lucruri au rămas nefăcute.

Episcopul Ierusalimului Hermon: 9 ani.
Episcopul Alexandriei Achillas: 1 an.
2.4.6.1.1.2.

Al XIX-lea episcop al Alexandriei, Alexandru: 23 ani.
3.5.7.2.1.3.

4.6.8.3.2.4.
5.7.9.4.3.5.
În acest an a fost hirotonit Mitrofan, episcopul Bizanţului.

Episcopul Antiohiei Paulin: 5 ani.
6.8.10.5.4.1.

În acest an, Constantin cel preasfânt s-a ridicat pentru înlăturarea tiranilor. Maxentius necredinciosul, făcând o punte din nave peste râul care curge pe lângă cetatea Romei, s-a îndreptat împotriva lui Constantin cel Mare. Acesta [din urmă] se temea de vrăjitoriile lui Maxentius, care tăia prunci pentru a face ghiciri ale viitorului ce nu se cuvin. Aflându-se în multă nelinişte, i s-a arătat la ceasul al şaselea al zilei Cinstita Cruce făcută din lumină, având

---

[16] Textul edictului lui Galerius este redat în EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, pp. 337-338.
[17] În text: φόβητρα.

inscripţia: „În aceasta vei învinge"[18]. Apoi, arătându-i-se Domnul în viziune noaptea, i-a spus: „Foloseşte ceea ce ţi s-a arătat şi vei învinge!" Atunci a făcut o cruce de aur, care este până astăzi, şi a poruncit să meargă înaintea lui în luptă.

Având loc o luptă, au fost învinşi cei ai lui Maxentius, cei mai mulţi fiind omorâţi[19]. Maxentius a fugit cu ceilalţi, însă podul s-a sfărâmat prin putere divină şi s-au scufundat în râu ca odinioară Faraon cu toată armata lui, încât râul s-a umplut de cai şi călăreţi înecaţi. Iar cetăţenii Romei, care se rugaseră ca Marele Constantin să învingă spre folosul lor, scăpaţi de tirania vicleanului Maxentius, au pus cununi în oraş şi l-au întâmpinat cu bucurie pe Constantin cel învingător, alături de Crucea cea aducătoare de biruinţă, aclamându-l pe acesta ca salvator.

Anii lumii 5803. De la dumnezeiasca Întrupare: 303 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.7. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.9. Al XXXII-lea episcop al Romei, Silvestru, ani 28.11. Al XXXI-lea episcop al Ierusalimului, Hermon, ani 9.6. Al XlX-lea episcop al Alexandriei, Alexandru, ani 23.5. Al XXII-lea episcop al Antiohiei, Paulin, ani 5.2.

În acest an, Constantin, cel care avea ajutorul lui Dumnezeu, dobândind Roma, a poruncit mai întâi ca, adunându-se moaştele sfinţilor mucenici, să le fie făcută o înmormântare cuvioasă. Iar romanii sărbătoreau victoria, slăvindu-L pe Domnul, precum şi Crucea cea dătătoare de viaţă, timp de şapte zile şi mărindu-l pe Constantin biruitorul.

8.10.12.7.6.3.
9.11.13.8.7.4.

În acest an, Maximinus, fiul lui Galerius, năpustindu-se şi pretinzând pentru el împărăţia, şi-a săvârşit viaţa cu ruşine în Cilicia.

---

[18] Faptul este relatat şi în EUSEBIU DE CEZAREEA, *Scrieri*, partea a II-a: *Viaţa lui Constantin cel Mare* (PSB 14), studiu introductiv Prof. dr. Emilian Popescu, trad. şi note Radu Alexandrescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, pp. 76-77.

[19] Lupta a avut loc la Pons Milvius (Podul Vulturului) în Roma. Scene din luptă sunt reprezentate şi pe arcul lui Constantin din acelaşi oraş. Despre lupta care a avut loc la 28 octombrie 312, v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, pp. 350-353.

Când Maximian Galerius[20], tatăl acestuia, a auzit că Maxentius, fiul lui Herculius, a fost înfrânt în Roma de către Constantin cu puterea Crucii, s-a înfricoşat şi a încetat prigoana împotriva creştinilor.

10.12.14.9.8.5.

În acest an, Constantin cel preasfânt, împreună cu cezarul Licinius, condus de zelul pentru Dumnezeu, a pornit cu armată împotriva lui Maximian Galerius, care se afla în Răsărit. Şi acela, pornind împotrivă o mulţime nenumărată, s-a luptat cu ei, făcând, precum Maxentius, ghiciri ale demonilor şi meşteşugiri ale vrăjitorilor. Purtând înainte Marele Constantin Crucea cea dătătoare de viaţă, îndată după încleştare tiranul a fugit cu mulţimea măcelărită. Căci a lăsat la o parte veşmântul împărătesc şi, îmbrăcându-se în costum militar, a fugit cu puţini dintre cei foarte apropiaţi. A mers din sat în sat şi, adunându-i pe preoţii idolilor, pe ghicitori, pe cei vestiţi în magie şi pe profeţii lui, i-a măcelărit ca pe nişte înşelători.

Al XXXII-lea episcop al Ierusalimului, Macarie: 20 ani.
Al XXIII-lea episcop al Antiohiei, Eustatie: 18 ani.
11.13.15.1.9.1.

În acest an, urmând ca preaevlaviosul Constantin să-l prindă pe Galerius Maximian[21] viu, luând-o înainte mânia divină, l-a ajuns pe acesta. Căci, aprinzându-i-se o flacără din mijlocul măruntaielor şi a măduvei sale, cu o durere de nesuportat a fost pus pe burtă la pământ, răsuflând greu, ieşindu-i amândoi ochii şi lăsându-l orb pe cel lipsit de evlavie. Iar carnea lui, putrezită din cauza fierbinţelii fără măsură, a căzut de pe oase şi, astfel, putrezit de tot, şi-a dat sufletul cel care lupta împotriva lui Dumnezeu.

12.14.16.2.10.2.

În acest an, aliindu-se Licinius cu dumnezeiescul Constantin şi mimând cu viclenie creştinismul, [acesta din urmă], rânduind o parte din pământul romanilor, i l-a încredinţat, proclamându-l împărat, şi i-a cerut tratate ca să nu facă niciun rău împotriva creşti-

[20] Este vorba, probabil, despre Maximinus Daia; v. *The Chronicle*, pp. 24-25.
[21] Probabil şi în acest caz este vorba despre Maximinus Daia; v. *The Chronicle*, p. 26.

nilor[22]. Aici s-a oprit, prin harul lui Dumnezeu, prigoana tiranilor împotriva noastră.

13.15.17.3.11.3.

Anii lumii 5810. De la dumnezeiasca Întrupare: 310 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.14. Al IX-lea împărat al perşilor, Sabores, ani 70.16. Al XXXII-lea episcop al Romei, Silvestru, ani 28.18. Primul episcop al Bizanţului, Mitrofan, ani 10.9. Al XXXII-lea episcop al Ierusalimului, Macarie, ani 20.4. Al XIX-lea episcop al Alexandriei, Alexandru, ani 23.12. Al XXIII-lea episcop al Antiohiei, Eustatie, ani 18.4.

În acest an, devenind Marele Constantin singur stăpânitor al pământului romanilor, şi-a mutat toată grija spre cele divine, ridicând biserici şi îmbogăţindu-le cu generozitate din vistieria statului. Prima lege [pe care] a scris-o a fost ca templele idolilor să fie date celor închinaţi lui Hristos – a legiuit împreună cu el şi Crispus, fiul său –, a doua, ca numai creştinii să fie înrolaţi în armată, să conducă neamurile[23] şi taberele militare, iar cei care stăruie în idolatrie să fie pedepsiţi cu pedeapsa capitală. A treia [lege a fost] ca în cele două săptămâni de Paşti, cea de dinaintea Învierii şi cea de după aceasta, să se oprească orice activitate.

Acestea fiind astfel, lumea a fost cuprinsă de o pace profundă şi de linişte şi credincioşii de bucurie, venind zi de zi toate neamurile la credinţa lui Hristos, fiind botezaţi şi zdrobindu-şi idolii strămoşeşti. Iar măsura[24] urcării fluviului Nil din Egipt a legiuit să se spună în biserică, şi nu în Serapion, după cum se obişnuia la păgâni.

Licinius, înainte să înnebunească de tot, venind în Antiohia, l-a omorât pe un mag numit Theoteknos şi pe cei împreună cu el[25].

15.17.19.10.5.13.5.

În acest an, Licinius a început să pună în mişcare o prigoană împotriva creştinilor. Mai întâi i-a alungat pe creştini din palat,

---

[22] Referinţa este probabil la edictul de la Mediolanum din 13 iunie 313; v. *The Chronicle*, p. 26, EUSEBIU DE CEZAREEA, *Scrieri*, partea întâi (PSB 13), pp. 379-382 (textul edictului).

[23] Unităţile formate din străini.

[24] În text: πῆχυν - „cotul".

[25] Evenimentul este relatat şi în EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, p. 359.

dând uitării pierzarea tiranilor de dinaintea lui și tratatele cu Marele Constantin. El nu înceta să fie înnebunit după femei, să facă nedreptăți și să îi ucidă pe creștini. Dumnezeiescul Constantin i-a poruncit prin scrisori să se îndepărteze de nebunie, dar nu l-a convins. Acesta i-a făcut să se săvârșească prin chinuri și pe Vasile, episcopul Amasiei, și, cum spun unii, și pe Sfinții 40 de Mucenici și pe mulți alții.

Episcopul Bizanțului Alexandru: 23 ani.
16.18.20.1.6.14.6.

În acest an, Arie, cel care purta numele nebuniei, și-a arătat în Alexandria, în biserici, eresul său și a lucrat schismă, acționând împreună cu el cel viclean, nesuportând să vadă pace în Biserică. S-a făcut și un cutremur foarte puternic în Alexandria, încât au căzut multe case și a pierit mult popor.

17.19.21.2.7.15.7.

În acest an, aflând Marele Constantin mișcarea lui Arie, întristându-se foarte, le-a scris lui Alexandru și lui Arie o scrisoare comună, sfătuind să termine mișcarea cea vicleană și să se împace între ei. L-a trimis în Alexandria pe Hosius, episcopul Cordobei, pe lângă Arie, precum și în Răsărit, pentru a-i îndrepta pe răsăriteni din vechiul obicei de a sărbători Paștele ca iudeii. Dar s-a întors fără să facă nimic în amândouă privințele.

În același an, Constantin cel Mare l-a făcut cezar și pe fiul său, Constans, și l-a trimis în Galii.

18.20.22.3.8.16.8.

În acest an, după cum spun unii, Constantin cel Mare a fost botezat la Roma de Silvestru, împreună cu fiul său, Crispus, după cum cei din Roma cea bătrână până acum au baptisteriul ca mărturie că a fost botezat la Roma de către Silvestru după înlăturarea tiranilor. Cei din Răsărit spun că a fost botezat la Nicomidia[26], în preajma morții, de către arianul Eusebiu al Nicomidiei – unde s-a întâmplat

[26] Botezul lui Constantin cel Mare în apropierea Nicomidiei este menționat de către Eusebiu al Cezareei, fără însă a fi menționate numele episcopilor; v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin cel Mare*, pp. 183-184.

să și moară. Căci afirmă că amâna botezul, sperând să se boteze în râul Iordan.

Mie mi se pare mai adevărat că a fost botezat la Roma de către Silvestru și că rânduielile către Miltiades care îi sunt atribuite sunt plăsmuite de arieni, gândind să își asigure mărire din aceasta sau voind să îl vorbească de rău pe evlaviosul împărat, arătându-l aici ca nebotezat, lucru care este nelalocul lui și fals. Căci, dacă nu era botezat la Sinodul de la Niceea, atunci nici nu se împărtășea cu Dumnezeieștile Taine, nici nu venea împreună cu Sfinții Părinți, lucru care este cu totul nepotrivit și a-l spune, și a-l gândi.

Alți arieni și elini îl bârfesc pe Marele Constantin ca fiind nelegitim. Mint și aceștia. Căci genealogia lui a fost împărătească și înainte de Diocletian. Tatăl lui Constantin era nepot de fiică al lui Claudius împăratul[27] și de la Elena, prima lui soție, l-a avut pe Marele Constantin. Și a avut și alți fii de la Teodora, fiica lui Maximian Herculius, sora lui Maxentius – cel care a fost tiran în Roma și a fost omorât de Constantin la podul Milvius, când s-a arătat și semnul Crucii pe cer –, și care era soră și a Faustei, soția Marelui Constantin. Nimeni să nu se mire dacă înainte de botez, fiind elini, tatăl și fiul s-au căsătorit cu două surori. Iar nașterile lor sunt astfel după cum este expus mai jos.

Lui Constantius, din Teodora, fiica lui Herculius, i se naște

Constantius, tatăl lui Gallus și al lui Iulian Apostatul	Anaballianus, cel numit și Gallus Dalmatios, căruia i se naște	Constantia, soția lui Licinius
	Dalmatios cel Tânăr.	

Iar din Elena i se naște

Constantin cel Mare.

Lui Constantin cel Mare i se naște din Fausta, fiica lui Herculius

Crispus	Constantin	Constantius	Constans	și Elena, soția lui Iulian Apostatul

[27] Este vorba despre Claudius II Gothicus, care a domnit între anii 268 și 270.

Anii lumii 5815. De la dumnezeiasca Întrupare: 315 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.19. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.21. Al XXXII-lea episcop al Romei, Silvestru, ani 28.23. Al II-lea episcop al Bizanţului, Alexandru, ani 23.4. Al XXXII-lea episcop al Ierusalimului, Macarie, ani 20.9. Al XIX-lea episcop al Alexandriei, Alexandru, ani 23.17. Al XXIII-lea episcop al Antiohiei, Eustatie, ani 18.9.

În acest an, văzându-l Constantin cel evlavios pe Licinius că se deda prigoanei cu mai mare nebunie şi că punea la cale o uneltire împotriva binefăcătorului [său], s-a înarmat împotriva lui pe uscat şi pe mare. Începând un război civil în părţile Bithyniei, [Licinius] a fost prins viu în Chrysopolis şi a fost predat în mâinile lui Constantin. Iar acesta, condus de obişnuita iubire de oameni, i-a dăruit viaţa şi l-a trimis în Tesalonic sub pază. Dar, nu după mult [timp], plătind mercenari barbari, voia să se răscoale, dacă preablândul Constantin, prevăzând aceasta, nu ar fi poruncit să fie decapitat cu sabia.

Şi în acest fel, aşadar, treburile statului creştinilor s-au bucurat de linişte deplină, cu puterea dătătoarei de viaţă Cruci, căci tiranii au fost înlăturaţi, iar Constantin, cel cu care Dumnezeu lucra împreună, ţinea singur stăpânirea romanilor. Aşezându-i pe proprii lui copii cezari, s-a bucurat de pace. Căci acest bărbat era întru toate strălucit, prin vitejia sufletului, prin ascuţimea minţii, prin iscusinţa cuvintelor, prin dreptatea judecăţii, prin promptitudinea facerii de bine, prin demnitatea chipului, prin vitejia şi norocul în războaie, mare în cele cu barbarii, neînvins în cele civile, statornic şi nemişcat în credinţă. Pentru care şi dobândea victoria, prin rugăciune împotriva tuturor vrăjmaşilor. De aceea a şi făcut biserici ale Domnului[28] în [diferite] locuri, pentru a întoarce neamurile la cinstirea lui Dumnezeu.

În acelaşi an a fost ucis şi Martinos, care stăpânise tiranic trei luni. Iar Licinianus, fiul lui Licinius cezarul, a fost dat jos de către Constantin.

În acelaşi an, Narses, fiul regelui perşilor, a făcut o incursiune în Mesopotamia şi a cucerit cetatea Amida. Pe acesta Constantin ce-

---

[28] În text: Κυριακά. Termenul Κυριακόν, referitor la biserică, este folosit şi de EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, p. 344, nota 21.

zarul, fiul lui Constantin, l-a înfruntat şi, după ce la început a fost învins, în cele din urmă a biruit în aşa fel în luptă, încât l-a şi ucis pe Narses.

Anii lumii 5816. De la dumnezeiasca Întrupare: 316 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.20. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.22. Episcopul Romei Silvestru, ani 28.24. Episcopul Bizanţului Alexandru, ani 23.5. Episcopul Ierusalimului Macarie, ani 20.10. Episcopul Alexandriei Alexandru, ani 23.18. Episcopul Antiohiei Eustatie, ani 18.10.

În acest an s-a săvârşit aniversarea a 20 de ani ai [domniei] lui Constantin Augustul. Şi s-a făcut cel dintâi Sfânt Sinod Ecumenic al celor 318 Părinţi, din care cei mai mulţi erau făcători de minuni şi asemenea cu îngerii, purtând pe trup rănile lui Hristos de la persecuţiile care avuseseră loc înainte. Între care a fost şi Pafnutie, şi Spiridon, şi Macarie, şi Iacob Nisibenos, făcători de minuni, care au înviat morţi şi au făcut multe lucruri mai presus de înţelegere. Având loc Sfântul Sinod în Niceea Bithyniei, s-au aflat în fruntea lui Macarie al Ierusalimului şi Alexandru al Alexandriei, iar în locul celui al Romei au fost de faţă Biton şi Vichentie. Rămânând vacantă Biserica Antiohiei, Sinodul l-a aprobat pe Eustatie, episcopul de Beroia din Siria.

Alexandru al Bizanţului nu a fost prezent la Sinod din cauza adâncilor bătrâneţi şi a slăbiciunii trupului, [câţiva] preoţi ţinându-i locul. Atunci a fost prezent la Sinod şi Pavel al Neocezareei şi altă mulţime de bărbaţi sfinţi care se remarcau prin viaţă şi cuvânt, despre care mari laude a scris în cel de-al treilea cuvânt cel către împărat Eusebiu al lui Pamphilos. Preacreştinul împărat le-a pus la dispoziţie cu generozitate[29] pe toate cele de care a fost nevoie.

Acest Sfânt Sinod Ecumenic, cu împreună-lucrarea Sfintei şi Celei de o fiinţă Treimi, l-a condamnat pe Arie şi pe cei care cugetau la fel cu el, pe Eusebiu al Nicomidiei şi pe cei de pe lângă el, în afară

[29] Primul Sinod Ecumenic este descris şi în EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viaţa lui Constantin cel Mare*, pp. 127-131. Textul *Cronografiei* este mai apropiat de cel din TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Scrieri*, partea all-a: *Istoria bisericească* (PSB 44), trad. Pr. Vasile Sibiescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995, pp. 39-41.

de Eusebiu al lui Pamphilos, fiind de acord pentru moment cu termenul «deofiinţă». Pe aceştia i-a trimis în exil, fiind de faţă cu ei[30] şi întru tot lăudatul împărat Constantin, care, colaborând cu ei în toate cele întru Dumnezeu, a poruncit să fie hirotoniţi alţii în locul acestora şi a publicat o expunere scrisă a credinţei, cea care se rosteşte acum în fiecare biserică a ortodocşilor.

Atunci, fiind prezent la Sinod şi fiind cercetat Arie cel lipsit de evlavie, l-au susţinut Eusebiu al Nicomidiei, Theognis, Maris, Narkissos, Theophantos şi Patrophilos. Alcătuind ei un discurs blasfemator despre credinţă, l-au dat Sinodului. Cum acesta a fost rupt, cei care l-au făcut s-au întors [şi l-au] condamnat pe Arie, cu excepţia lui Secundus al Ptolemaidei Egiptului şi a lui Theonas al [oraşului] Marmarike, care au fost alungaţi împreună cu Arie şi anatemizaţi. [Ceilalţi] au rostit Sfântul Simbol al Credinţei, semnând toţi împreună cu întru tot cinstitul împărat şi au aclamat, şi astfel s-a dizolvat adunarea.

În acest an, Crispus, fiul împăratului, a adormit creştin. Şi s-a început zidirea Bizanţului.

S-a întrunit deci cel dintâi Sfânt Sinod Ecumenic în al doisprezecelea an al indictionului, al douăzecilea al Marelui Constantin, în luna mai, [ziua] 20. Sinodul a scris o epistolă circulară în Alexandria, în Libia şi în Pentapolis, prin care a declarat scoaterea în afară a lui Arie, Secundus şi Theonas. Spunea încă şi despre Meletie să rămână ca un particular în propriul oraş, în linişte. Iar cei hirotoniţi de el să fie confirmaţi printr-o hirotonie mai de taină. Scria şi despre Paşti să nu se mai facă împreună cu iudeii, ci, după tipicul cel din Italia, să se sărbătorească mai degrabă în Ziua Domnească[31].

Preaevlaviosul împărat a scris, de asemenea, scrisori peste tot, poruncind aceleaşi lucruri şi adeverind cele proclamate de Sinod şi proscriindu-l pe Arie împreună cu cei care cugetau la fel ca el – aceştia să se numească porfirieni şi scrierile lor să fie arse, iar cei care nu fac aceasta să fie omorâţi. Fiind în acest timp sărbătoarea celor douăzeci de ani de împărăţie a lui, i-a invitat pe toţi Părinţii şi a stat la masă împreună cu aceştia, cinstindu-i în mod strălucit.

Iar lui Pafnutie şi mărturisitorilor asemenea lui le-a sărutat ochii scoşi şi membrele tăiate în [timpul] prigoanei, primind de la aceştia

[30] Sfinţii Părinţi participanţi la acest Sinod Ecumenic.
[31] Duminica.

binecuvântare. Pe toți episcopii i-a sfătuit să trăiască în pace și să se ferească de clevetirile împotriva aproapelui. Iar cărticelele pe care unii dintre ei le publicaseră împotriva altora le-a ars în foc, adeverind prin jurământ că, dacă va vedea pe un episcop făcând desfrânare, cu plăcere îl va acoperi cu purpură. A dăruit multe tuturor bisericilor și a trimis porunci celor care conduceau neamurile să îi cinstească pe preoți, bucurându-se cu toții.

Reproșându-i-se împăratului în Bizanț de către înțelepți de-ai elinilor că nu face bine înnoind religia împotriva obiceiurilor împăraților romanilor, împăratul a socotit să trimită pe unul dintre filosofi să discute cu episcopul Alexandru. Iar Alexandru, pe de-o parte, era un om sfânt, pe de alta însă era neiscusit la vorbire. I-a spus dar filosofului dialectic, care vorbea până îl durea limba: „Îți poruncesc, în numele lui Iisus Hristos, Adevăratul Dumnezeu, să taci și să nu scoți un sunet!" La acest cuvânt, acela a amuțit și a rămas fără grai.

Lui Macarie, episcopul Ierusalimului, care fusese de față la Sinod, împăratul i-a poruncit să cerceteze, când se va întoarce, unde se află locul Sfintei Învieri și Golgota „Căpățânii" și Lemnul făcător de viață.

În același an a încoronat-o pe Elena, evlavioasa lui mamă, și i-a acordat dreptul de a bate monedă [cu ea] ca împărăteasă. Aceasta a avut o vedenie care îi poruncea să meargă la Ierusalim și să aducă la lumină Locurile Sfinte îngropate de către cei nelegiuiți. [Împărăteasa] i-a cerut fiului ei, Constantin, să împlinească cele poruncite de către Dumnezeu. Iar el a făcut ascultare. Îndemnat de un semn divin, voind evlaviosul Constantin să zidească o cetate cu propriul nume în câmpia dinaintea Ilionului, deasupra mormântului lui Aiax, despre care se spune că a fost locul unde staționaseră navele elinilor ce porniseră cu armata împotriva Troiei, Dumnezeu i-a poruncit în vis să zidească la Bizanț Constantinopolul de astăzi. Și el, construind cu dărnicie case mărețe, i-a mutat pe [oamenii] însemnați din Roma și din alte locuri, alegând după neam, și, dăruindu-le acestora case mari, a făcut ca orașul să fie locuit. Atunci iubitorul de Hristos împărat a construit biserica Sfintei Sofia și a Sfintei Irina și a Apostolilor și a Sfântului Mokios și a Arhanghelului în Anaplos[32].

Iar templele idolești a poruncit să fie dărâmate și să se construiască biserici. Atunci a fost dărâmat templul lui Asklepios din

[32] Despre aceste biserici, v. Jean EBERSOLT, *Sanctuaires de Byzance. Recherches sur les anciens trésors des églises de Constantinople*, Paris, 1921, pp. 74-76 (Sfântul Mokios), p. 100 (Sfântul Arhanghel Mihail de la Anaplos).

Aigais și cel al Afroditei din Aphaka și multe altele. Iar veniturile acestora le-a dăruit bisericilor.

Atunci multe neamuri au venit la botez, prin minunile făcute de către preoții prizonieri capturați mai înainte, în timpul împăratului Galienus, printre goții, celții și galații din Apus, care făcuseră incursiuni împotriva romanilor. Iar acum, în timpul biruitorului Constantin, multe dintre neamuri au fost luminate, venind la Hristos. Indienii cei mai de dinăuntru au crezut în Hristos; Meropios, filosoful din Tir, a intrat acolo pentru a descrie locurile și a-i învăța pe aceștia cuvântul lui Dumnezeu, luându-i cu el pe ucenicii lui Edesios și Frumentie. Ca prim episcop al acestora a fost hirotonit Frumentie, de către Atanasie.

În timpul lui, ivirii au crezut și ei, văzând minunile făcute de o femeie creștină prizonieră și ceața care s-a lăsat peste [ochii] împăratului lor în timp ce vâna. Acestea le povestește Rufin, care le-a auzit de la însuși împăratul ivirilor Bakkurios. Asemenea și armenii au crezut în timpul lui întru totul, iar prin Teridatis, împăratul lor, și prin Grigorie, episcopul lor, au primit mântuirea.

Atunci a înflorit viața lui Dorotei, episcopul Tirului, care a pătimit multe rele în timpul lui Diocleţian, îndurând și exiluri și chinuri, lăsând foarte multe scrieri, romane și eline, ca unul care era foarte experimentat în ambele limbi și era preaînvățat prin agerimea minții. Acesta a istorisit cu exactitate despre episcopii Bizanțului și despre multe altele. Același, revenind din exil și aflându-se la Sinod, a venit în eparhia sa și a stat până [în timpul lui] Iulian Apostatul. Și pentru că nu pe față, ci în ascuns, prin demnitari, [acest] bărbat dezgustător îi asuprea[33] pe creștini, fericitul Dorotei a mers din nou la Odyssopolis, unde a fost prins de către demnitarii lui Iulian și, suferind multe ocări, a murit în chinuri la foarte adânci bătrânețí, pentru mărturisirea lui Hristos, având deja 107 ani.

Anii lumii 5817. De la dumnezeiasca Întrupare: 317 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.21. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.23. Episcopul Romei Silvestru, ani 28.25. Episcopul Constantinopolului Alexandru, ani 23.6. Episcopul Ierusalimului Macarie, ani 20.11. Episcopul Alexandriei Alexandru, ani 23.19. Episcopul Antiohiei Eustatie, ani 18.11.

[33] În text: παροίνει. Are și sensul de „a insulta", „a face lucruri care nu se cuvin".

În acest an, iudeii şi perşii, văzând cum creştinismul înfloreşte în Persia, l-au vorbit de rău lui Sabores, împăratul perşilor, pe Simeon, arhiepiscopul Ctesifonului, şi pe cel al Seleuciei, ca unii care-i erau împăratului romanilor prieteni şi ca unii care îl informau în legătură cu lucrurile din Persia. Astfel încât, pornindu-se o mare prigoană în Persia, foarte mulţi s-au împodobit cu mucenicia cea pentru Hristos, între care şi Usthaxades, pedagogul lui Sabores, şi arhiepiscopul Simeon; şi, pe lângă mulţi alţii, 100 de clerici şi episcopi au fost martirizaţi într-o zi şi mulţimi multe, nenumărate. Iar din oraşe oficialii au numărat 18000 de martiri, care s-au săvârşit prin chinuri îngrozitoare şi străine firii în timpul lui Sabores cel lipsit de Dumnezeu. Atunci au fost martirizaţi şi episcopul Akepsimas, preotul Aeithalas şi Perbulia, sora arhiepiscopului Simeon, împreună cu mulţi alţii. Preasfântul Constantin l-a sfătuit pe împăratul Sabores prin scrisori, cerându-i să îi cruţe pe creştini şi să oprească o astfel de cruzime. Această epistolă este alcătuită minunat şi într-un mod plin de sfinţenie. Dar nu l-a convins.

În acelaşi an, Sfântul Constantin a trimis-o în Ierusalim pe fericita Elena cu bani şi soldaţi pentru a căuta Crucea cea de viaţă dătătoare a Domnului. Macarie, patriarhul Ierusalimului, întâlnindu-se cu împărăteasa cu cinstea cuvenită, a căutat împreună cu ea doritul Lemn făcător de viaţă, cu linişte, rugăciuni însemnate şi posturi. Făcându-se acestea, s-a arătat în scurtă vreme de la Dumnezeu locul, indicându-i-se aceluiaşi Macarie [locul] în care se înălţau templul şi statuia demonului necurat Afrodita, pe care, împuternicită cu autoritatea imperială, de Dumnezeu încununata Elena le-a dărâmat în scurtă vreme, săpând din temelii cu o mulţime de meşteri şi aruncând pământul. Acest [templu fusese] zidit în chip strălucit de către Aelius Hadrianus.

Îndată s-au arătat Sfântul Mormânt şi locul „Căpăţânii" şi, înspre răsărit, aproape de acestea, trei cruci îngropate. Cercetând, au găsit şi cuiele. Dar neştiind care va fi fost Crucea Domnului şi întristându-se foarte fericita Elena, episcopul cel pe drept numit Macarie[34] a dezlegat problema prin credinţă. Căci, aducând o femeie din cele de vază care era deznădăjduită şi aproape pe moarte şi luând fiecare cruce, au descoperit-o pe cea a Domnului. Căci numai

[34] În text: ὁ Μακάριος φερώνυμος. Se face referire la sensul cuvântului μακάριος - „fericit". Deci sintagma s-ar traduce astfel: „cel pe drept numit fericit".

ce umbra acesteia a atins-o pe bolnavă și îndată cea fără suflare și nemișcată s-a ridicat imediat prin puterea dumnezeiască, slăvindu-L pe Dumnezeu cu glas mare.

Preaevlavioasa Elena, luând Lemnul dătător de viață cu teamă și mare bucurie, o parte [din el], alături de cuie, a dus-o fiului [ei], iar cealaltă [parte], așezată într-o casetă de argint, a înmânat-o episcopului Macarie spre pomenirea generațiilor viitoare. Atunci a poruncit să se zidească biserici la Sfântul Mormânt, la [locul] „Căpățânii" și în numele fiului ei, în locul unde s-a găsit Lemnul dătător de viață, la Betleem și pe Muntele Măslinilor. Și astfel a revenit la prealăudatul Constantin; întâmpinând-o cu bucurie pe acesta, a așezat partea din Lemnul dătător de viață într-o cutie de aur, pe care a dat-o episcopului spre păstrare. Iar dintre cuie, pe unele le-a bătut în coiful său, iar pe celelalte le-a amestecat cu zăbala calului său, ca să se împlinească cele spuse de prorocul care zice: „În ziua aceea va fi sfântul Domnului Atotputernic pe zăbala calului"[35].

Acest prealăudat Constantin i-a scris celui pe drept numit Macarie să grăbească construcția și a trimis și un conducător al lucrării cu mulțime de bani, poruncind să se clădească la Locurile Sfinte în așa fel, încât să nu existe o astfel de frumusețe în toată lumea; și a scris și conducătorilor de provincii să contribuie la lucrări [într-o măsură] importantă, din tezaurul public. Căci împăratul sărbătorea cu bucurie și Îi mulțumea lui Dumnezeu, Cel Care a făcut asemenea bunătăți în timpurile lui.

În același an a adormit în pace și cel pe drept numit Macarie, patriarhul Ierusalimului, și i-a urmat la tron Maxim, bărbat blând și distins, care a suferit multe chinuri pentru Dumnezeu în [timpul] prigoanei, pierzându-și și ochiul drept.

În această vreme fericita Elena a adormit în Domnul, [având] 80 de ani, îndemnându-și mult fiul în ceea ce privește evlavia întru Hristos. Și a fost înmormântată în biserica Sfinților Apostoli în Constantinopol, pe care a zidit-o fiul ei, Constantin, pentru a fi înmormântați împărații creștini care se săvârșesc[36]. Fericita Elena a

---

[35] *Zaharia* 14, 20. În ediția Anania textul este astfel: „În ziua aceea, pe frâul fiecărui cal va fi [scris]: «Sfințenie Domnului Atotțiitorului»". În ediția Sfântului Sinod textul este: „În ziua aceea va fi scris pe clopoțeii cailor: «Sfânt lui Dumnezeu»".

[36] EUSEBIU DE CEZAREEA (*Viața lui Constantin cel Mare*, p. 144) menționează că trupul Sfintei Elena „a fost adus în cetatea împărătească, unde a fost așezat între mormintele împăraților". La Vatican se păstrează un sarcofag din porfir al Sfintei Elena provenind

fost înmormântată prima în aceasta, fiind cinstită cu pomeniri strălucite și cu slujbe de toată noaptea. Iar sfintele fecioare din Ierusalim pe care întru Dumnezeu înțeleapta Elena, găzduindu-le ea însăși, le-a servit la mese ca o slujitoare au fericit-o tot timpul prin pomeniri sfinte.

Lui Eusebiu al lui Pamphilos împăratul i-a poruncit să alcătuiască pentru bisericile din Constantinopol cărți sfinte, dându-i acestuia și bani publici[37].

Anii lumii 5818. De la dumnezeiasca Întrupare: 318 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.22. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.24. Episcopul Romei Silvestru, ani 28.26. Episcopul Constantinopolului Alexandru, ani 23.7. Episcopul Ierusalimului Macarie, ani 20.12. Episcopul Alexandriei Alexandru, ani 23.20. Al 23-lea episcop al Antiohiei Eustatie, ani 18.12.

În acest an, preaevlaviosul Constantin biruitorul, pornind cu armata împotriva germanilor, sarmaților și goților, a dobândit o mare victorie prin puterea Crucii și, pustiindu-i pe aceștia, i-a adus în cea mai de pe urmă robie. În același an, rezidind Drepana în cinstea lui Lucian, martirul de acolo, a numit-o Elenopolis, cu același nume ca al mamei sale.

Eusebiu al lui Pamphilos, scriind cetățenilor lui și tâlcuind cuvintele spre înțelegere, mărturisește toată ortodoxia Simbolului credinței celei expuse în Niceea de către Părinți. Atanasie, în epistola către africani[38], îl mărturisește pe Pamphilos ca primind termenul „deoființă". Iar Teodoret spune că Eusebiu cel al lui Pamphilos a fost împreună-cugetător cu arienii[39], cu Eusebiu al Nicomidiei și cu cei

---

din mausoleul din Via Labicana (*The Chronicle*, p. 43). Listele mormintelor imperiale din biserica Sfinților Apostoli din Constantinopol menționează că acolo se păstra și trupul Sfintei Elena.

[37] EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin cel Mare*, pp. 173-174. Era vorba despre 50 de exemplare, scrise pe pergament. Se presupune că unul dintre aceste manuscrise este celebrul *Codex Sinaiticus*, datat în secolul al IV-lea.

[38] Scrisoarea este publicată în MIGNE, *P.G.*, t. 26, c. 1029-1048. Cf. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 114-115.

[39] V. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, p. 66. Eusebiu al Cezareei este menționat printre cei care aveau aceeași credință cu arienii, evenimentele relatate sunt însă diferite (v. și *The Chronicle*, p. 45).

împreună cu acesta, din care cauză a contribuit și la caterisirea divinului Eustatie al Antiohiei, cu care [arieni] convingându-l și pe împărat că este cu dreptate să fie caterisit acela, l-a făcut să îl exileze în Illyricum.

23.25.27.8.13.21.13.

În acest an a început să se construiască în Antiohia biserica cea octogonală[40].

24.26.28.9.14.22.14.

În acest an, Constantin cel evlavios, trecând Dunărea, a ridicat peste ea un pod de piatră[41] și i-a supus pe sciți.

Al XXII-lea episcop al Romei, Marcu: 2 ani.
25.27.1.10.15.23.15.

În acest an, zidind Constantin cel evlavios Constantinopolul, a decretat ca acesta să fie o nouă Romă și a poruncit să aibă senat. A ridicat și o coloană de porfir[42] și pe ea o statuie a lui, din locul unde a început să zidească orașul, în partea de Apus a porții ce ieșea spre Roma; a împodobit orașul și a adus în el din toate provinciile și orașele orice lucrare se afla spre înfrumusețare și statui, și din bronz, și din marmură[43].

Episcopul Alexandriei Atanasie: 46 ani.
26.28.2.11.16.1.16.

În acest an, Constantin cel evlavios a sporit nimicirea idolilor și a templelor lor și pe alocuri [acestea] erau dărâmate. Iar veniturile acestora se dădeau bisericilor lui Dumnezeu.

---

[40] În text: τὸ ὀκτάγωνον κυριακὸν. Biserica din Antiohia este descrisă și în EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin cel Mare*, p. 145.

[41] Este vorba despre podul roman de la Sucidava (Celei).

[42] Coloana de porfir ridicată de Constantin cel Mare se păstrează și astăzi în Constantinopol; despre aceasta, v. Cyril MANGO, „Constantine's Porphyry Column and the Chapel of St. Constantine", în: *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, περίοδος Δ', τόμος Δ' (1964-1965), pp. 103-110.

[43] Despre statuile din Constantinopol, v. Sarah BASSET, *The Urban Image of Late Antique Constantinople*, Cambridge, 2004, passim.

Anii lumii 5823. De la dumnezeiasca Întrupare: 323 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.27. Împăratul perşilor Sabores ani, 70.29. Episcopul Romei Iulius, ani 15.1. Episcopul Constantinopolului Alexandru, ani 23.12. Episcopul Ierusalimului Macarie, ani 20.17. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.2. Episcopul Antiohiei Eustatie, ani 18.17.

În acest an, bazilica din Nicomidia s-a aprins de foc divin.

28.30.2.13.18.3.18.

În acest an, urmând să vină cel de-al şaptelea an al indictionului, s-a făcut foamete, bântuind mai tare în Răsărit, încât sate din acele părţi, adunând mulţime multă, au venit împotriva ţinutului antiohienilor şi Cirului, unii peste alţii, şi răpeau noaptea proviziile, iar pe urmă ziua intrau în hambare şi în depozite şi, pe toate prădându-le, jefuiau şi plecau. Şi un *modius*[44] de grâu s-a făcut 400 de arginţi. Marele Constantin a dăruit bisericilor din oraşe măsuri de grâu spre hrana permanentă a văduvelor, a săracilor din casele pentru străini şi a clericilor. Iar biserica din Antiohia a primit 36000 de măsuri de grâu. În acelaşi an, având loc în Cipru un cutremur foarte puternic, a fost distrus oraşul Salamina şi multă mulţime a fost afectată.

Episcopul Antiohiei Eulalios: 3 ani.
29.31.3.14.19.4.1.

În acest an, Dalmatios a fost proclamat cezar. Kalokairos, tiranul în insula Cipru, nu a rezistat atacului romanilor. Şi, fiind învins, a fost ucis în Tarsul Ciliciei împreună cu cei care au cauzat aceasta, fiind ars de viu de către cezarul Dalmatios. În acelaşi an, Arie, rechemat din exil – pentru o aşa-zisă prefăcută pocăinţă – şi trimis în Alexandria, nu a fost primit de către Atanasie.

---

[44] *Modius* era o unitate de măsură a volumului, folosită, între altele, şi pentru cereale. Volumul unui *modius* a variat de-a lungul timpului. V. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, Oxford University Press, New York, 1991, p. 1388.

30.32.4.15.20.5.2.

În acest an s-au sărbătorit în chip foarte plin de dărnicie cei 30 de ani [de domnie] ai lui Constantin cel preaevlavios și biruitor[45]. Și o stea s-a arătat ziua pe cer în Antiohia, în partea de răsărit, scoțând fum puternic ca dintr-un cuptor, de la ceasul al treilea până la ceasul al cincilea.

Arie, împreună cu Eusebiu al Nicomidiei și cu cei care cugetau la fel cu el, s-a ridicat, dând împăratului, care era însetat pentru unirea celor dezbinați, declarații de ortodoxie cu jurăminte. Și l-au convins pe acesta că sunt de acord cu Părinții cei din Niceea, mințind. Înșelat[46] de ei, împăratul s-a mâniat împotriva lui Atanasie, pentru că nu i-a primit pe Arie și pe Euzoios, cei caterisiți de Alexandru; pe atunci Euzoios era diacon. Și, găsind prilej Eusebiu și cei împreună cu el, se luptau împotriva lui Atanasie, care era apărător al dreptei credințe.

Anii lumii 5827. De la dumnezeiasca Întrupare: 327 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 32.31. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.33. Episcopul Romei Iulius, ani 15.5. Episcopul Ierusalimului Maxim, ani 6.1. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.6. Episcopul Antiohiei Eulalios, ani 3.3.

În acest an, cei din jurul lui Eusebiu al Nicomidiei, împreună cu melitienii[47], au găsit ca instrument al răutății mânia împăratului împotriva lui Atanasie, determinată de faptul că [acesta] nu i-a primit pe Arie și pe Euzoios după așa-zisa lor întoarcere – de fapt, una falsă –, și pregăteau cele împotriva lui Atanasie. Mai întâi, i-au vorbit de rău acestuia despre hirotonia lui Atanasie, chiar dacă Apolinarie Sirul a mărturisit îndelung pentru hirotonia lui Atanasie; în al doilea rând, în legătură cu veșmântul de in despre care dușmanii calomniau că îl poartă sfântul; în al treilea rând, în legătură cu Filu-

[45] Eusebiu al Cezareei oferă amănunte cu privire la sărbătorirea celor 30 de ani de domnie *(tricennalia)*, prilej cu care a ținut și o cuvântare în fața împăratului; v. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin cel Mare*, pp. 178, 189-216.

[46] În text: παραπεισθείς.

[47] Adepții lui Meletie, episcop al orașului Lykopolis, care formaseră o grupare proprie în Egipt; v. *The Chronicle*, p. 39.

men, căruia, minţind, spuneau că i-a trimis mult aur spre a unelti [împotriva] împăratului.

Şi, chemându-l împăratul pe Atanasie şi găsindu-le pe toate false, l-a trimis cu scrisori şi cu multă cinste în Alexandria. În acelaşi an, în Mareotes, a fost pusă la cale şi uneltirea lui Ischyras împotriva lui Atanasie. Acest Ischyras, făcându-se el însuşi preot, cutreiera săvârşind slujbe. Fiindcă aflase aceasta, Atanasie l-a împiedicat de la [o asemenea] îndrăzneală prin Macarie preotul. Iar acesta, plecând, s-a dus la Eusebiu al Nicomidiei, acuzându-l pe Atanasie că a aruncat[48] vase sfinte din altar în timpul săvârşirii Sfintelor Taine şi că a ars cărţi sfinte prin intermediul lui Macarie. Au minţit că foloseşte celebra mână a lui Arsenie pentru magie, vorbindu-l astfel de rău fără ruşine pe sfânt.

Aflând împăratul calomniile împotriva lui Atanasie, i-a îngăduit mai întâi lui Dalmatios, propriul său nepot, ce se afla în Antiohia, să cerceteze. Apoi a transferat procesul în Cezareea. Atanasie l-a amânat din cauza lui Eusebiu al lui Pamphilos, [şi atunci] a fost judecat în Tir de către împotrivitorii adevărului, adică Eusebiu al Nicomidiei, [care] l-a înşelat pe împărat cum că ar avea dorinţa [de a vedea] construcţiile de la Locurile Sfinte şi de a se afla la inaugurarea lor. Pe acesta l-a şi trimis cu mare cinste, poruncind să se şteargă acuzaţiile cele împotriva lui Atanasie, şi astfel să se afle la sărbătoarea inaugurării împreună cu Atanasie.

Reunindu-se deci ei în Tir, s-a aflat [acolo] şi Maxim al Ierusalimului, neştiind uneltirile cele împotriva lui Atanasie. Intrând Atanasie în adunarea celor care cugetau rău, a risipit ca pe o pânză de păianjen calomniile acuzatorilor, încât aceştia, când s-au văzut [arătaţi] mincinoşi, înfuriaţi, au tulburat totul şi au strigat: „Luaţi-l pe vrăjitor toţi şi astupaţi-i gura!" Cezarul Dalmatios, nepotul împăratului, de-abia l-a salvat cu o mână de soldaţi pe Atanasie, pe care urmau să-l omoare. Atunci a apărut în Tir Arsenie, după pronia lui Dumnezeu, şi, discutând despre închipuirea împotriva lui, duşmanii s-au întors la calomnia în legătură cu Ischyras.

Atanasie, din cauza uneltirilor de nesuportat împotriva lui, a plecat din Tir. Punând la cale un gest ţinând cont de o singură parte, cei care cugetau ca Arie l-au caterisit în absenţă pe Atanasie

48 În text: κατεάξαντος. S-ar mai putea traduce prin „a spart". Cf. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, p. 88.

și, împărtășindu-se împreună cu Arie și Euzoios, i-au trimis pe aceștia în Alexandria. Și astfel au venit cu mâinile însângerate la inaugurare. Conducător al tuturor răutăților era Eusebiu al Nicomidiei.

Se spune cu adevărat că Marele Atanasie, plecând din Tir, a mers la Ierusalim și, făcând rugăciuni, ungând cu Sfântul Mir și sfințind casele de rugăciune înainte de venirea celor lipsiți de evlavie, a ajuns la împărat și i-a explicat totul în legătură cu el. Iar prealăudatul Constantin, minunându-se de viclenia potrivnicilor acestuia, învrednicindu-l cu mare cinste, l-a trimis cu scrisori în Alexandria.

După revenirea de la inaugurare, potrivnicul oricărei evlavii, Eusebiu al Nicomidiei, precum și Theognis, Ursakios și Patrophilos, mergând în Bizanț și trecând sub tăcere primele acuzații împotriva lui Atanasie, au adus drept martori mincinoși patru episcopi având hirotonie, care au îndrăznit să spună cu jurământ că l-au auzit pe Atanasie amenințând că va opri transportul de grâu ce venea din Egipt în Bizanț. De aceea, îndemnându-l la mânie pe iubitorul de Hristos împărat, au făcut ca marele Atanasie să fie exilat la Triberis, în Galia. Fiind exilat Atanasie, Arie făcea tulburare din nou în Egipt. Când a aflat, împăratul a trimis după el și l-a întrebat dacă este de acord cu dogmele cele de la Niceea în legătură cu Cel deoființă. Iar acesta a spus cu jurământ că este de acord, lucrând viclenie și acum, ca totdeauna – căci a alcătuit două cărți: una în favoarea termenului *homousios*[49] și alta împotriva lui, pe care el singur a scris-o, în vreme ce pe prima a scris-o un altul. Jurând deci că așa crede, l-a convins pe împărat să poruncească ca să fie primit în Biserica sobornicească; aflând Sfântul Alexandru acest lucru, a plâns dinaintea lui Dumnezeu, în biserica numită „Irina". Și, mai repede decât o vorbă, dreptatea divină l-a mutat pe Arie în locuri vrednice de cele ce se scurgeau prin limba [sa], tăindu-l din viață în prezent și în viitor; i-au căzut pe jos măruntaiele în murdărie, în timpul în care voia să intre cu nevrednicie în lăcașurile sfinte.

Acestea s-au întâmplat în al treizeci și unulea an al [domniei] Marelui Constantin, fiind Sfântul Alexandru episcop în Constantinopol, și nu cum spune Eusebiu singur, cum că Eusebiu al Nicomidiei, când a pus la cale cele împotriva lui Atanasie la inaugurare, avea tronul Constantinopolului. Căci aceasta și din grupul anilor se arată [a fi] o minciună, deoarece Constantin a împărățit cu totul

[49] Ὁμοούσιος – „deoființă".

timp de 32 de ani. Acesta, după primul deceniu, în al treisprezecelea an al [domniei] sale, venind în Bizanț, l-a găsit episcop pe Mitrofan cel de dinaintea lui Alexandru, apoi a fost episcop Alexandru 23 de ani. De la începutul împărăției lui Constantin cel Mare până la adormirea lui Alexandru sunt 37 de ani, pe care Constantin nu i-a ajuns. Și astfel, din numărul anilor, se vede că Eusebiu nu urcă pe tronul Constantinopolului în timpul lui Constantin. Se vede și din cele spuse mai sus în legătură cu Arie și Atanasie. Căci exilul lui Atanasie și sfârșitul lui Arie au avut loc după cel de-al treizecilea an al lui Constantin și după inaugurarea Ierusalimului. Iar marele Alexandru încă trăia.

Al XXV-lea episcop al Antiohiei, Eufronie: 8 ani.

32.34.6.17.2.7.1.

În anul acesta, Eustatie, un preot din Constantinopol, care căuta să ducă o viață apostolică și ajunsese la cea mai înaltă măsură a virtuții, a fost cunoscut ca făcând fapte mari; [la fel] și Zenobie arhitectul, cel care a construit Martyrionul[50] din Ierusalim din porunca lui Constantin.

În același an, mulți dintre asirienii din Persia au fost vânduți în Mesopotamia de către saracini, iar perșii au declarat război romanilor. Mergând Constantin cel evlavios în cetatea nicomidienilor – căci pornise împotriva perșilor –, s-a îmbolnăvit și a adormit în pace, învrednicindu-se de Sfântul Botez de la Eusebiu al Nicomidiei, [care fusese] mutat la Constantinopol, după cum spun unii din cei care gândesc ca Arie. [Acest fapt] este fals, după cum se dovedește, căci a fost botezat la Roma, de către Silvestru, cum am demonstrat mai înainte. Și a trăit toți anii vieții sale în număr de 65, domnind 31 de ani și 10 luni. Scriind diate, a lăsat împărăția celor trei fii ai săi: Constantin, Constans și Constantius. Și-a exercitat puterea cu evlavie și blândețe, fiind, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, primul împărat al creștinilor, și a învins mulți barbari din Britania până în Persia și pe tiranii de același neam, nimicindu-i cu puterea de viață dătătoarei Cruci. Și și-a încredințat diatele unui preot arian care

[50] Martyrionul desemna o biserică sau o anexă a acesteia în care se păstra, de obicei, trupul unui martir; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, pp. 1308-1309.

fusese adus de către Constantia, sora sa, însărcinându-l pe acesta să nu le dea nimănui, cu excepția lui Constantius, împăratul Răsăritului. Și a poruncit ca Atanasie să revină din exil.

Venind din Răsărit, Constantius a așezat trupul tatălui său în [biserica] Sfinților Apostoli[51]. Necuviosul preot arian, dându-i lui Constantius diatele, a căpătat mare îndrăzneală la împărăție și a convins-o pe însăși împărăteasa să creadă ca arienii, avându-l ca împreună-lucrător pe Eusebiu al Nicomidiei și pe arienii care cugetau la fel cu el.

Anii lumii 5829. De la dumnezeiasca Întrupare: 329 ani.

Împăratul romanilor Constantius, ani 24.1. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.35. Episcopul Romei Iulius, ani 15.7. Episcopul Constantinopolului Alexandru, ani 23.18. Episcopul Ierusalimului Maxim, ani 6.3. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.8. Episcopul Antiohiei Eufronie, ani 8.2.

În acest an, săvârșindu-se Constantin cel Mare și Sfânt, cei trei fii [ai lui] au luat conducerea [împărăției] romanilor, în Răsărit Constantius, în Galii Constans și Constantin în Italia. Constantius, chemându-l din exil pe Atanasie, l-a trimis în Alexandria cu scrisori de recomandare. Pe acesta alexandrinii și mai ales clerul l-au primit cu multă bucurie. Iar Eusebiu al lui Pamphilos, în primul discurs împotriva lui Marcellus și în cel de-al treilea, îi acuză vehement pe cei care îndrăznesc să Îl numească „zidire" pe Fiul lui Dumnezeu. Socrate, aducând aceste exemple, îl apără pe Eusebiu, grăbindu-se să arate că nu cugeta ca arienii. Într-adevăr, însă îl arată pe acesta ca nestatornic în cugetare și spunând lucrurile în mod diferit după vremi[52]. [Eusebiu] a murit îndată după Marele Constantin, lăsându-l pe Acachie, ucenicul [său], urmaș la tronul Cezareei, un bărbat

[51] Biserica Sfinților Apostoli din Constantinopol și complexul acesteia au fost folosite ca necropolă imperială până în secolul al X-lea. Ctitoria lui Constantin cel Mare este descrisă în EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin cel Mare*, p. 182. Sarcofagul lui Constantin cel Mare, din care se păstrează un fragment la Muzeul Arheologic din Constantinopol, se afla într-un mausoleu, numit în surse ἡρώον.

[52] Despre viața și opera lui Eusebiu al Cezareei, v. Emilian POPESCU, „Studiu introductiv", în: EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin cel Mare*, pp. 5-60; Pr. prof. dr. Ioan G. COMAN, *Patrologie*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, pp. 482-518.

învățat care a scris și *Symmikta*, totuși foarte înclinat spre arieni, adică spre a cugeta asemenea dascălului său[53].

În acest an, Sabores, împăratul perșilor, a venit în Mesopotamia, împresurând Nisibis, l-a asediat 63 de zile și, neizbutind să îl cucerească, a plecat. Iacob, episcopul nisibitenilor, trăind în evlavie, a dobândit cu ușurință prin rugăciuni ceea ce dorea: sperând perșii să distrugă Nisibis, acesta a făcut să le fie dezmințită nădejdea. Căci îndată s-au retras [din fața] cetății alungați de puterea rugăciunii și, ajungând în țara lor, au găsit molimă și foamete, care s-au arătat ca plată a lipsei de evlavie pe care au săvârșit-o. Dalmatios cezarul, îndată după săvârșirea lui Constantin, a fost ucis de către soldați, omorul nefiind poruncit de Constantius, dar nici împiedicat de acesta.

2.36.8.19.4.9.3

În același an, fiind ucis tânărul Dalmatios de către soldați, plănuiau să îi omoare deopotrivă și pe Gallus și pe Iulian, copiii lui Constantius, fratele lui Constantin cel Mare. Dar pe Gallus l-a salvat boala, iar pe Iulian, pruncia. Constantius, deși mai întâi a acceptat „deoființimea", s-a schimbat mai apoi din cauza ușurătății[54] minții, dar și prin înșelăciunea preotului arian și a lui Eusebiu, cel dintâi dintre eunuci, și a lui Eusebiu al Nicomidiei și a celor din jurul acestora.

Anii lumii 5831. De la dumnezeiasca Întrupare: 331 ani.

Împăratul romanilor Constantius, ani 24.3. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.37. Episcopul Iulius al Romei, 15.9. Episcopul Constantinopolului Alexandru, ani 23.20. Episcopul Ierusalimului Maxim, ani 6.5. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.10. Episcopul Antiohiei Eufronie, ani 8.4.

În acest an, Constantin, fiul Marelui Constantin, a venit împotriva părților lui Constans, fratele lui; și dându-se o luptă, a fost ucis de soldați. Și a stăpânit Constans singur peste tot pământul Apusului. Constantius, împărățind peste Răsărit, i-a dat pe Gallus și pe

[53] Acachie a fost episcop al Cezareei între 340 și 366. Despre opiniile sale, v. I.G. COMAN, *Patrologie*, vol. III, pp. 519-521.

[54] În text: κουφότητι.

Iulian să fie educați într-un sat numit Demakelle, ce era în apropierea Cezareei Capadociei. Acești doi frați s-au arătat dornici să devină anagnoști și să zidească o biserică Sfântului Mucenic Mamas. În locul care i-a revenit lui Iulian să zidească, în acesta pământul nu primea [construcția]. Și, tunzându-și părul, se prefăcea [că face] asceză monahală.

Constantius și Constans au legiuit ca iudeii să nu cumpere robi, aceștia fiind confiscați în folosul public. Iar dacă [vreunul] ar încerca să taie împrejur vreun rob, să fie pedepsit prin sabie și să i se confiște [bunurile].

4.38.10.21.6.11.5.

În acest an, Constantius a construit Amida, înconjurând-o cu ziduri îndrăznețe. A zidit și Constantia, cea numită înainte cetatea lui Antonie, redenumind-o pe aceasta după [numele] lui, [cetatea] aflându-se la distanță de 700 de stadii de Amida, către miazăzi[55].

Episcopul Ierusalimului Chiril: 15 ani.
5.39.11.22.1.12.6.

În acest an, ținându-se un sinod în Antiohia cu 190 de episcopi, pe care i-a condus Eusebiu al Nicomidiei, Eusebiu al Emesei a fost avansat ca episcop al Alexandriei. Cum acesta nu a acceptat, cu toate că era sabelian, l-au trimis pe Grigorie arianul cu multă oaste și cu un general [pe nume] Syrianos pentru a-l alunga pe Atanasie de pe tronul Alexandriei, sau să îl omoare. Atunci Atanasie, primind cu înțelepciune sfat de la Dumnezeu, a plecat alături de cântăreții bisericii [și] a scăpat de moartea care îl amenința.

Cum Eusebiu nu a fost acceptat de cei din Alexandria [...] au schimbat credința, primindu-l pe față pe Arie și după moarte. Și, scriind o a doua expunere a credinței, au trecut sub tăcere „deoființimea". Au făcut atunci inaugurarea bisericii Antiohiei, pe care a zidit-o Constantin cel Mare. În același an, Antiohia s-a aflat în primejdie din cauza unor mari cutremure, timp de trei zile. Biserica inaugurată era de formă sferică, zidită de șase ani, temelia fiind pusă de Constantin cel Mare și completată și inaugurată de Constantius.

---

[55] Amida a fost identificată cu Dyarbakir, iar Constantia (Antoniopolis) cu Viranșehir, ambele în Turcia de astăzi; v. *The Chronicle*, p. 59.

Anii lumii 5834. De la dumnezeiasca Întrupare: 334 ani.

Împăratul romanilor Constantius, ani 24.6. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.40. Episcopul Romei Iulius, ani 15.12. Episcopul Constantinopolului Alexandru, ani 23.23. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 15.2. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.13. Episcopul Antiohiei Eufronie, ani 8.7.

În acest an Constantius a triumfat, învingându-i pe asirieni[56]. Sabores, împăratul perşilor, pe lângă relele sale, i-a prigonit pe creştinii pe care îi avea sub autoritatea sa. Constans, în Apus, i-a zdrobit pe franci. Având loc un mare cutremur în Cipru, au căzut cele mai multe [clădiri] din cetatea Salaminei.

Episcopul Constantinopolului Pavel Mărturisitorul: 3 ani.
7.41.13.1.3.14.8.

În acest an, deoarece s-a produs un cutremur mare, s-a surpat cu totul Neocezareea Pontului, în afară de biserică şi de episcopie şi de oamenii evlavioşi care se aflau acolo. Romanii au pornit război cu perşii şi i-au ucis pe mulţi dintre ei. În acelaşi an, Pavel Mărturisitorul a fost hirotonit episcop al Constantinopolului.

Al XXVI-lea episcop al Antiohiei, Phlakitos: 12 ani.
8.42.14.2.4.15.1.

În acest an, având loc un mare cutremur, s-a dărâmat insula Rodos. Alexandrinii l-au ucis pe Grigorie, cel care îl înlăturase tâlhăreşte pe Atanasie şi ocupase tronul Alexandriei timp de şase ani. Gheorghe arianul, un monstru capadocian, a fost hirotonit de către arieni.

9.43.15.3.5.16.2.

În acest an, [oraşul] Dyrrachium din Dalmaţia a fost afectat de cutremur. Şi Roma a fost în primejdie [timp de] trei zile, cutremurându-se. Iar din Campania au fost afectate 12 oraşe.

[56] Perşi.

Constantius, venind în Bizanţ, l-a înlăturat de pe tron pe Pavel, episcopul Constantinopolului, şi l-a impus în locul lui, tâlhăreşte şi împotriva rânduielii, pe necuviosul Eusebiu al Nicomidiei, pricinuitorul răutăţilor.

Episcopul Romei Liberius: 6 ani.
Episcopul Constantinopolului Eusebiu al Nicomidiei: 12 ani.
10.44.1.1.6.17.3.

În acest an, Constantius a făcut portul din Seleucia Siriei, tăind mult un munte, şi a reconstruit oraşul. În Fenicia a zidit un oraş, pe care l-a numit Constantia, care se numea mai înainte Antarados. Sabores, împăratul perşilor, venind în Mesopotamia, a asediat [oraşul] Nisibis 78 de zile şi s-a retras din nou ruşinat. În acelaşi an a avut loc o eclipsă de soare, încât s-au văzut şi stelele pe cer în al treilea ceas al zilei, în cea de-a şasea zi a lunii Daisios[57].

Atanasie şi Pavel şi câţi au fost alungaţi pentru cuvântul cel drept s-au refugiat în Roma, la Iulius, căruia fiecare i le-a făcut cunoscute pe ale sale. Acesta, prin scrisori, l-a reaşezat pe fiecare la Biserica lui.

Anii lumii 5839. De la dumnezeiasca Întrupare: 339 ani.

Împăratul romanilor Constantius, ani 24.11. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.45. Episcopul Romei Liberius, ani 6.2. Episcopul Constantinopolului Eusebiu, ani 12.2. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 15.7. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.18. Al XXVI-lea episcop al Antiohiei, Phlakitos, ani 12.4.

În acest an, Atanasie şi Pavel şi cei împreună cu ei, prin scrisorile lui Iulius, papa Romei, având curaj, şi-au preluat tronurile. Iar Constantius, fiind în Antiohia, când a aflat că Iulius le-a redat lui Pavel şi Atanasie propriile tronuri prin scrisori, s-a mâniat şi a poruncit ca aceştia să fie scoşi din tronurile lor.

În acelaşi an, soarele s-a făcut iar mai întunecat în ceasul al doilea al zilei de duminică.

12.46.3.3.8.19.5.

În acest an, având loc un mare cutremur în Beirutul Feniciei, a căzut cea mai mare parte a oraşului. Astfel că foarte mulţi dintre

---

[57] Luna Daisios corespunde lunii iulie; v. *The Chronicle*, p. 485.

păgâni au intrat în Biserică, promiţând să fie creştini la fel ca noi. Pornind de aici, unii au făcut o inovaţie în rânduielile Bisericii, ca şi cum le-ar fi jefuit [pe acestea], şi, ieşind [din Biserică], au numit un loc de rugăciune. În acesta primeau mulţimea, imitându-le pe toate cele ale Bisericii, apropiindu-se de noi, precum erezia samaritenilor faţă de iudei, dar trăind păgâneşte.

13.47.4.4.8.20.6.

În acest an, Sabores, împăratul perşilor, asediind iarăşi foarte tare Nisibis, i-a produs tulburare, aducându-şi în ajutor până şi o mulţime de elefanţi destoinici, principi cu simbrie[58] şi tot felul de maşinării, prin care ameninţa că, dacă oraşul nu ar fi vrut să cedeze, l-ar nimici din temelii. Iar cum nisibitenii se împotriveau să se predea, atunci a încercat să inunde[59] [oraşul] cu apa din râul de lângă acesta.

Însă bărbaţii, prin rugăciuni, i-au învins pe potrivnici, având-L de partea lor pe Dumnezeu. Cum apele urmau să facă zidurile una cu pământul şi să le doboare[60], o parte a zidului a fost afectată – aceasta fiind îngăduită de Dumnezeu, după cum se va arăta în continuare. Căci îndată oraşul a putut fi păzit şi potrivnicii înotau în ape şi mulţi au fost vătămaţi de apă. Dar aceştia, chiar şi astfel afectaţi, ameninţau să intre pe la zidul cel căzut, rânduind elefanţii înarmaţi şi pregătind mulţimea [armatei] să se ocupe mai cu râvnă de luptă cu tot felul de maşinării. Însă soldaţii care păzeau oraşul aici au obţinut victoria prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, chiar în acest loc, umplându-l cu tot felul de arme, iar pe cei mai mulţi elefanţi i-au omorât cu catapultele. Alţii au căzut în noroaiele şanţurilor. Alţii, loviţi, s-au întors îndărăt şi au ucis peste 10000 din ostaşii lor. Iar peste restul a căzut un fulger din cer, şi nori negri întunecaţi, şi ploi torenţiale, şi zgomote de tunete i-au lovit pe toţi, cei mai mulţi murind de frică.

Încolţit de peste tot, noul faraon Sabores a fost învins de valurile fricii. Acesta, îndreptându-şi ochii spre zidul căzut, a văzut un înger stând pe margine, strălucit înveşmântat şi ţinându-l de mână pe împăratul Constantius. Îndată, [fiind] el tulburat, i-a ameninţat

---

58 În text: βασιλεῖς μισθωτοὺς. Este dificil de precizat ce se înţelege prin aceşti „împăraţi (regi) cu simbrie".

59 În text: ἐξυδατῶσαι.

60 În text: τῶν γὰρ ὑδάτων μελλόντων τὴν θέσιν τῶν τειχῶν ἐξομαλίζειν πρὸς τὴν πτῶσιν.

pe magi cu moartea. Aflând deci, au înțeles să îi tâlcuiască împăratului că puterea a ceea ce se arătase [era] mai mare decât cea a lor. Astfel că, pricepând cauza primejdiei și înfricoșându-se, a poruncit ca mașinăriile să fie arse și să fie distruse toate cele de care se îngrijise spre pregătirea războiului. Iar el și cu ai lui au fugit în patria [lor], fiind mai întâi afectați de o boală molipsitoare[61].

14.48.5.5.10.21.7.

În acest an, Constantius Augustul, domnind singur, l-a proclamat cezar, părtaș al împărăției sale, pe Gallus, un nepot al său, și, schimbându-i numele în Constantius, l-a trimis în Răsărit împotriva Antiohiei, în timp ce perșii încă atacau.

15.49.6.6.11.22.8.

În acest an, iudeii din Palestina s-au răsculat și i-au ucis pe mulți dintre cei de alt neam, elini și samariteni. Iar ei au fost nimiciți cu tot neamul de romani și orașul lor, Diocezareea, a fost distrus.

În același an, Constantius s-a mâniat pe Liberius, care îi scrisese pentru a susține [expresia] „deoființă", și pe Sfântul Atanasie, pe care, trimițând, l-a exilat pe acesta la Beroia din Tracia. Acest fapt a fost determinat de Eusebiu, cel dintâi dintre eunuci, care cugeta precum arienii. Și în locul lui Liberius l-au hirotonit pe Felix, care era diacon al aceleiași biserici, care accepta sinodul din Niceea, devenind în chip fără de minte părtaș al arienilor. Cei din Roma nu au vrut să se împărtășească cu el, ci mergeau separat la biserică între dânșii. La porunca lui Constantius, s-a adunat un sinod la Mediolanum[62], [fiind] 300 de episcopi apuseni, iar răsăriteni foarte puțini. [Sinodul] s-a dizolvat fără să facă nimic, căci apusenii, din nou, nu au acceptat intrigile împotriva Sfântului Atanasie. Fiindcă i-o cereau romanii, împăratul a fost forțat să-l recheme pe Liberius și să îl repună pe tron. Iar Felix, plecând din Roma, nu s-a mai întors.

Al XXXV-lea episcop al Romei, Felix: 1 an.
16.50.1.7.12.23.9.

---

[61] Asediul orașului Nisibis (Nisibe) este descris și în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 126-128.
[62] Astăzi Milano (Italia).

Al XXXVI-lea episcop al Romei, Damasus: 28 ani.

17.51.1.8.13.24.10.

18.52.2.9.14.25.11.

În acest an, Gallus, cel [numit] și Constantius, fiind cezar și remarcându-se în războaie, nerăbdând bunăstarea, a plănuit să devină tiran și l-a omorât pe Dometianos, prefectul Apusului, și pe chestorul[63] Magnos, care îi denunțase lui Constantius cele în legătură cu uneltirea. Pe acesta, Constantius, exilându-l în insula Thalmon, a poruncit să îl omoare, iar pe Iulian, fratele lui, l-a ținut sub pază. Eusebia, soția lui Constantius, l-a implorat pe acesta, și l-a trimis în Atena.

Anii lumii 5847. De la dumnezeiasca Întrupare: 347 ani.

Împăratul romanilor Constantius, ani 24.19. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.23. Episcopul Romei Damasus, ani 28.3. Episcopul Constantinopolului Eusebiu, ani 12.10. Episcopul Ierusalimului Ilarie, ani 12.1. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.26. Episcopul Antiohiei Phlakitos, ani 12.12.

În acest an, Acachie al Cezareei și Patrophilos al Skythopolisului, care erau arieni, l-au detronat pe Maxim al Ierusalimului și în locul lui l-au pus pe Chiril, crezând că acesta cugetă asemenea lor.

În acest an, episcopului Chiril al Ierusalimului i s-a arătat pe cer semnul de viață dătătoarei Cruci în ziua Cincizecimii, în chip de lumină, întins de la Golgota, unde a fost răstignit Hristos, până la Muntele Măslinilor, de unde S-a înălțat. Iar în jurul semnului arătat era o coroană ca un fel de curcubeu. În aceeași zi, [semnul] a fost văzut și de Constantius. În legătură cu aceasta este amintită și o epistolă a lui Chiril către împăratul Constantius, în care îl numește pe acesta „preaevlavios". De aici, unii îl vorbesc de rău că ar fi cugetat ca arienii, spunând că el a trecut sub tăcere termenul *homousios* în catehezele pe care le-a ținut spre folosul nesfârșitei mulțimi, a celor care au venit la Sfântul Botez prin minunea de viață dătătoarei Cruci. Dar [aceștia] greșesc și păcătuiesc. Căci trebuia ca și pe

[63] În text: κυέστορα. Chestorul era un demnitar cu atribuții judecătorești, în special cu privire la controlul străinilor din oraș; v. Louis BRÉHIER, *Le Monde byzantine*, vol. II: *Les institutions de l' Empire Byzantin*, Paris, 1949, p. 158.

împăratul – furat de erezie prin viclenia arienilor, din simplitatea minții, și nu din înclinare, și cum păgânismul[64] nu era încă cu totul nimicit – să-l numească prin iconomie „preaevlavios" și cuvântul *homousios* să îl treacă sub tăcere, care înainte îi tulburase pe cei mulți și, prin împotrivirea vrăjmașilor, i-a depărtat pe cei care voiau să se boteze și să statorniceasca [termenul] *homousios* prin cuvinte cu același înțeles. Ceea ce fericitul Chiril a și făcut, dezvoltând credința cea din Niceea cuvânt cu cuvânt și l-a proclamat pe Fiul Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat Tatăl.

Al XXVII-lea episcop al Antiohiei, primul arian, Ștefan: 3 ani. 20.54.4.11.2.30.1.

21.55.5.12.3.31.2.

În acest an, Atanasie și Pavel, săvârșindu-se Eusebiu, cel care fără evlavie ocupa tronul Constantinopolului, au mers din nou la Roma, la papa Iulius și la împăratul Constans, fratele lui Constantius. Căci, murind Eusebiu, poporul l-a repus pe tronul Constantinopolului pe Pavel, în vreme ce arienii l-au hirotonit în locul acestuia pe Macedonie; astfel că de aici a pornit un război civil. Aflând Constantius acest lucru, el care se afla în Antiohia, i-a poruncit lui Hermoghene stratilatul, cel trimis în Tracia, să se abată din drum și să îl scoată pe Pavel din Biserică. Încercând Hermoghene să împlinească aceasta, poporul i-a dat foc casei lui, l-a ucis și l-a aruncat în mare.

Când a aflat împăratul, care era în Antiohia, a mers în [cetatea] împărătească și l-a ridicat pe Pavel de pe tron; dar la început nu l-a întronizat pe Macedonie. Mâniat pentru uciderea lui Hermoghene, a lipsit cetatea de 40000 de pâini pe zi, din cele 80000 dăruite de tatăl său. Dar atunci Pavel, după cum s-a spus, a venit la Iulius al Romei și s-a întors cu scrisori ale acestuia la Constantinopol. Iar Constantius, care se afla și atunci în Antiohia, aflând că Iulius l-a reinstalat pe tron pe Pavel, înfuriat, i-a poruncit eparhului Filip să îl alunge pe Pavel și să îl așeze pe tron pe Macedonie.

Eparhul, de frica celor întâmplate lui Hermoghene din cauza lui Pavel, chemându-l pe Pavel la baia cea de la Zeuxippos, scoțându-l

---

[64] În text: ελληνισμοῦ – „elenismul". Termenul este obișnuit în literatura bizantină pentru a reda religia păgână greco-romană. Este utilizat și în alte ocazii în *Cronografie*, ca de exemplu la anii lumii 5853.

printr-o portiță[65], l-a exilat în Tesalonic, de unde se și trăgea. Iar pe Macedonie, urcându-l în carul său, l-a reașezat tâlhărește ca tiran al Bisericii, ortodocșii opunându-se într-atât, încât au fost uciși 3150 de bărbați; și în acest fel arienii au luat în stăpânire Biserica.

Atunci Constantius l-a amenințat cu moartea pe Atanasie, care, înfricoșându-se, a fugit din nou și s-a dus la Roma; în același fel [a făcut] și Pavel din Tesalonic. Aceștia au mers la Constans și i-au povestit cele în legătură cu ei. Iar Constans, fiind îndurerat pentru sfinți, cu întristare i-a scris fratelui [său], Constantius, că fie le va reda tronurile lui Pavel și Atanasie, fie [de nu], amenința să pornească război împotriva sa. L-a mai îndemnat pe acesta și să se facă un sinod la Sardica, în care s-au adunat 300 de episcopi din Apus, iar răsăriteni, 36. Aceștia s-au opus apusenilor, cerând să fie alungați mai întâi Atanasie și Pavel. Hosius, episcopul Cordobei, și Protogénes al Serdicăi nu au acceptat să nu fie de față Sfinții Atanasie și Pavel. Atunci răsăritenii aflați la Filipopolis au anatemizat fără rușine [termenul] *homousios*. Iar ortodocșii au întărit formula credinței de la Niceea la Sardica, anatemizând termenul de *anomoios*[66]. Le-au redat tronurile lui Atanasie, lui Pavel și lui Marcellus al Ancyrei, care a mărturisit [termenul] *homousios* și și-a cerut iertare, [spunând că] scrierile sale nu aveau înțelesul [pe care îl pretindeau] cei care unelteau împotriva lui. Astfel, sinodul de la Sardica acționând împotriva răsăritenilor care se separaseră și întărind [termenul] *homousios*, Constantius i-a primit, chipurile, cu cinste pe Atanasie și Pavel și le-a dat tronurile. Astfel Atanasie a venit în Alexandria și a fost primit cu mare bucurie, scoțându-l pe Gheorghe arianul.

Când Magnentius a luat puterea [în mod] tiranic în Galia și l-a omorât pe evlaviosul Constans, Constantius Augustul era în Antiohia; și, aflând, a trimis îndată și l-a exilat pe Pavel din cetate la Kukusos. Acolo a fost omorât de către arieni. Atunci Macedonie a preluat tronul.

Constantius a pornit împotriva lui Magnentius. Senatul din Roma, îmbrăcându-l [ca împărat] pe Nepotianus, l-a trimis împotriva lui Magnentius. Acesta, înfruntându-se cu Magnentius la Roma, a fost ucis de către el, fiind împărat [timp de] 3 luni.

---

[65] În text: διὰ θυρίδος χαλάσας.

[66] Ἀνόμοις – „diferit, neasemănător"; termen aparținând teologiei ariene extremiste (anomee), potrivit căreia Fiul este întru toate neasemănător cu Tatăl.

Înainte ca împăratul să ajungă la Roma, Constantia, cea [numită] și Elena, sora lui Constantius, l-a proclamat ca împărat pe Bretanion, un bărbat cinstit, și l-a opus lui Magnentius pentru a lupta. Ajungând Constantius la Roma și primindu-l pe Bretanion cu multă cinste, s-au războit amândoi cu Magnentius la Mursa. Fiind învins, Magnentius a fugit în Italia. Dar a fost atacat de multe ori de către generalii lui Constantius; s-au înfruntat la Mons Seleucus[67] și, fiind învins, a fugit în Lugdunum. Ucigându-și mai întâi propriul frate și propria mamă, mai apoi s-a omorât și pe sine. Iar Dikentios cezarul, fratele acestuia, s-a spânzurat.

Atunci și Silvanus, tiran în Galii, a fost ucis de către generalii lui Constantius. Venind Constantius la Roma, a intrat cu multă fală[68] și cu alai militar, primind nume mai presus decât împărații cei de dinainte. A venit împreună cu el și soția sa, Eusebia, și a stat 14 zile în Roma. Pe când se afla în Roma, [Constantius] a ieșit în Tribunalios Campos și, stând la înălțime, având alături de el armata și pe Bretanion, a vorbit, convingând poporul că el este urmaș la [scaunul] împărăției, având puterea ca succesor al strămoșilor împărați, și că este de folos obștii ca treburile publice să fie administrate de o singură autoritate și toate cele ce urmează din aceasta.

Atunci, depunându-l pe Bretanion, care a împărățit 10 luni, i-a oferit acestuia în același timp o masă spre a se ospăta și l-a trimis în Prusa Bithyniei cu toată cinstea, cu gardă și cu multe daruri. [Acesta], fiind creștin, frecventa biserica și a făcut multe milostenii săracilor. I-a cinstit și pe preoți până în ziua săvârșirii sale.

Constantius, întorcându-se în Bizanț, rugat fiind de Eusebia, soția sa, l-a proclamat cezar pe Iulian, fratele lui Gallus; și scoțându-l din închisoare, l-a trimis în Galii, unindu-l prin nuntire cu propria sa soră, Elena, cea [numită] și Constantia.

În același an a adormit Iulius, papa Romei, iar Liberius a fost hirotonit în locul lui, acesta fiind un bărbat întru totul minunat și ortodox. Arienii l-au convins pe împărat în legătură cu Atanasie, încât să se hotărască împotriva lui pedeapsa capitală. Dar și atunci sfântul prin fugă și-a dobândit scăparea.

---

[67] În text: Μόντῳ Σελεύκῳ.

[68] În text: φαντασίας.

Anii lumii 5850. De la dumnezeiasca Întrupare: 350 ani.

Împăratul romanilor Constantius, ani 24.22. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.56. Episcopul Romei Damasus ani, 28.6. Episcopul Constantinopolului Macedonie, an 1.1. Episcopul Ierusalimului, Ilarie ani 12.4. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.32. Episcopul Antiohiei Ştefan, ani 3.3.

În acest an, având loc un mare cutremur în Nicomidia, pe la ora a treia din noapte, a doborât oraşul şi a ucis mari mulţimi. A pierit [cu aceştia] şi Kekropios, episcopul oraşului.

Episcopul Antiohiei Leontie: 8 ani.
23.57.7.2.5.33.1.

Episcopul Constantinopolului Eudoxie, fiind înlăturat Macedonie.
24.58.8.1.6.34.2.

Macedonie deci, ocupând în mod tiranic scaunul [episcopal] al Constantinopolului, a mutat trupul Marelui Constantin de la [biserica] Sfinţilor Apostoli la [biserica] Sfântului Acachie, invocând ca motiv căderea bisericii. Cum poporul s-a împotrivit, s-a făcut multă ucidere, încât puţul şi curtea Martyrionului şi pieţele din jur s-au umplut de sânge. Constantius, când a aflat aceasta, s-a mâniat împotriva lui Macedonie şi, poruncind să fie caterisit, l-a pus în locul lui pe Eudoxie, înlocuind un rău foarte mare cu unul mare.

În acest an, perşii au ocupat cetatea numită Bedzabde. Constantius, când a auzit că Iulian, care avusese biruinţe în războaiele din Galii, a fost proclamat împărat de către armată, aflându-se în Antiohia pentru războiul cu perşii, s-a îndreptat împotriva lui Iulian tiranul. Ajungând în Mampsoukrenai, prima oprire de la Tarsul Ciliciei, s-a săvârşit în ziua a treia a lunii Dios[69], condamnându-şi mult propria lipsă de minte. Şi a fost botezat atunci în Antiohia de către Euzoios arianul, în anul lumii 5852, al celei de-a unsprezecea perioade de 532 [de ani], la începutul celei de-a doisprezecea.

Dar atunci Iulian, devenind singur stăpânitor, purtându-se fără ruşine, păgâneşte a spălat Sfântul Botez cu sângele jertfelor şi săvârşea toate câte [fac] cei care slujesc demonilor.

---

[69] Luna Dios corespundea lunii noiembrie.

Anii lumii 5853. De la dumnezeiasca Întrupare: 353 ani.

Împăratul romanilor Iulian, ani 3.1. Împăratul perşilor Sabores, ani 70.59. Episcopul Romei Damasus, ani 28.9. Episcopul Constantinopolului Eudoxie, ani 10.2. Episcopul Ierusalimului Ilarie, ani 12.7. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.35. Episcopul Antiohiei Leontie, ani 8.3.

În acest an a devenit împărat Iulian Apostatul, ajungând singur la putere, pentru mulţimea păcatelor noastre. Căci, înfumurat de victoria asupra barbarilor, acordându-şi lui puterea şi punându-şi pe cap diademă, înainte de săvârşirea lui Constantius, s-a abătut fără ruşine către păgânism. Astfel că [împăratul] Constantius, părându-i rău foarte pentru uciderea [celor din] neamul său şi pentru inovaţia [în privinţa] credinţei şi urcarea pe tron a apostatului, şi-a dat sufletul. Ajungând singur la putere Iulian Apostatul, prin judecăţi divine, urgii de tot felul de la Dumnezeu au cuprins pământul romanilor.

Dorind să îl arate pe Constantius nedrept şi inuman, prefăcându-se drept, nelegiuitul i-a rechemat pe episcopii cei din exil. Iar pe Eusebiu, primul dintre eunucii împărăteşti, l-a ucis ca fiind, chipurile, nedrept. A alungat şi alţi eunuci de la palat, precum şi soţia cu care îl unise Constantius, sora acestuia. La fel [a alungat] şi pe bucătari, din cauza simplităţii felului său de viaţă, şi pe bărbieri, pentru că, după cum spunea, unul ajunge multora. Iar de la poşta publică[70] a scos cămilele, măgarii, boii şi catârii, îngăduind să fie folosiţi doar cai, din cauza marii iubiri de bani căreia îi era rob, ca şi închinării la idoli.

Atunci elinii cei din Răsărit, înfumurându-se îndată în Alexandria, l-au ucis, târându-l, pe episcopul Gheorghe. Iar trupul acestuia, ocărându-l în chip fără de Dumnezeu şi aşezându-l pe o cămilă, l-au purtat prin oraş şi, amestecându-i trupul cu oase de necuvântătoare moarte, l-au ars şi l-au risipit.

Atunci Atanasie, fiind ascuns mult timp la o fecioară, ieşind, a adunat un sinod în Alexandria şi, întărind dogmele cele de la Niceea, a preluat bisericile. Arienii, după Gheorghe, şi l-au ales pe Lu-

[70] În text: δημοσίου δρόμου. Despre δημόσιος δρόμος („poşta publică"), v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, pp. 263-266.

cius și se adunau într-o casă obișnuită. Iar elinii i-au răstignit și i-au măcelărit și pe mulți alți creștini. Și, scoțând moaștele Sfântului Patrophilos, episcopul cel din Schythopolis, pe unele le-au risipit, iar craniul, atârnându-l cu ocară, îl batjocoreau. În Gaza și Ascalon, ucigând preoți și fecioare [care își păstrau fecioria] pentru totdeauna, le-au desfășurat măruntaiele și, umplându-le cu cereale[71], le-au pus înaintea porcilor.

În Fenicia, cei din Heliopolis l-au ucis pe Chiril diaconul și au gustat din ficatul acestuia, deoarece le-a distrus idolii lor în timpul fericitului Constantin. Iar cel care l-a tăiat pe diacon și i-a gustat ficatul a pățit acestea: putrezindu-i limba, a vomitat-o și dinții i-au ieșit și ochii i-au fost orbiți și, astfel chinuindu-se, a murit.

Creștinilor celor din Cezareea Capadociei Iulian le-a arătat multe rele. A luat și drepturile orașului și numele pe care îl avea, Cezareea, poruncind să se numească Mazaka, la fel ca înainte. Căci creștinii de acolo, în timpul lui Constantius, le-au făcut multe rele elinilor și au dărâmat templul lui Tyche.

În Arethusa, [Iulian] a făptuit lucruri îngrozitoare împotriva creștinilor. Între aceștia era și preasfințitul monah Marcu, care l-a salvat și l-a ascuns pe Iulian când armata a ucis neamul lui Constantius, măruntaiele acestuia, fiind încă în viață [...][72].

În Emesa, în biserica cea mare, [Iulian] a ridicat idolul lui Dionysos, iar biserica cea veche a distrus-o. Maris al Calcedonului i-a adus multe ocări în față lui Iulian, care aducea jertfe în lăcașul lui Tyche, iar acesta, ca un așa-zis filosof, a răbdat ocările.

2.6.10.3.9.36.4.

În acest an, Iulian cel lipsit de evlavie a legiuit pentru creștini să nu ia parte la învățăturile elinești [în școli]. Apolinarie, folosind revelația din Sfânta Scriptură, imitând stilul[73] celor vechi și scriind un cuvânt împotriva lui Iulian, căruia i-a pus titlul *Pentru adevăr*, a adus mult folos Bisericii.

Pe Atanasie cel Mare al Alexandriei a poruncit să îl alunge, elinii fiind foarte porniți împotriva lui. Iar acesta, plecând, le-a spus creștinilor care lăcrimau pentru el să aibă curaj, zicând: „Aveți curaj, un

[71] În text: κριθῶν.

[72] Textul prezintă aici o lacună.

[73] În text: τοὺς χαρακτῆρας.

norişor este şi trece!" În legătură cu Titos, sfântul episcop de la Bostra, Iulian le-a scris bostrinenilor să îl scoată pe acesta din oraş. Pe Dorotei – mult-încercatul episcop al Tirului, cel care a scris multe istorii bisericeşti şi care s-a distins în cuvântări, cel care a fost mărturisitor în timpul lui Diocleţian şi iarăşi în timpul lui Licinius, ajuns la adâncă bătrâneţe în cel de-al doilea an al Apostatului – căpeteniile acestuia din Odyssopolis, găsindu-l pe episcop trăind ca un om simplu, l-au ucis, supunându-l la multe cazne pentru credinţa cea întru Hristos, pe când avea 107 ani.

Şi, imitând facerile de bine ale creştinilor, a poruncit să li se dea străinilor şi săracilor ceea ce au nevoie, înşelându-i pe cei mai simpli.

Cel lipsit de evlavie a poruncit ca alături de imaginile sale să fie înfăţişaţi Zeus, Ares şi Hermes şi ceilalţi demoni, iar cei care întârziau închinarea la aceştia să fie pedepsiţi ca duşmani ai împăratului; când a împărţit solda armatei, punând înainte foc şi tămâie, a silit trupele să tămâieze.

În Cezareea lui Filip, cea [numită] acum Paneas, de unde se trăgea femeia cea cu scurgere de sânge, era o statuie a Domnului în faţa casei acesteia, pe care, după obiceiul neamurilor, a ridicat-o în semn de mulţumire. Neevlaviosul Iulian a poruncit ca aceasta să fie doborâtă. [Lucru] care s-a şi făcut, târând elinii statuia ca şi cum ar vrea să o ia în batjocură şi ridicând în locul acesteia un chip[74] în numele lui Iulian. Însă creştinii au luat acea statuie şi au aşezat-o într-o biserică. Iar chipul Apostatului, coborând foc din cer, l-a pârjolit. La baza statuii creştea o plantă care proteja de orice boală, care l-a mânat spre invidie pe apostatul Iulian să distrugă statuia Domnului.

În Nikopolis din Palestina, care se numea înainte Emmaus, se află un izvor care oferă vindecare tuturor pătimirilor oamenilor şi necuvântătoarelor, căci se spune că în el şi-a spălat picioarele după drum Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos; iar [Iulian] a îngăduit ca acesta să fie astupat cu pământ.

În Hermopolis din Tebaida există un copac [numit] *perseas*. Dacă cineva ia o frunză sau un rod, este spre toată vindecarea oamenilor. Şi se spune că, atunci când Domnul a fugit de Irod în Egipt împreună cu Născătoarea de Dumnezeu şi cu Iosif, ajungând în locul acela, înclinându-se copacul la pământ, I s-a închinat Acestuia şi până acum păstrează forma închinării.

---

[74] În text: ξόανον.

Iulian, fiind în Antiohia și tot timpul urcând la Daphne și slujind idolului lui Apollo, s-a întâmplat să nu aibă niciun răspuns de la idol, așa cum se aștepta. Gândindu-se că din cauza moaștelor Sfântului Mucenic Vavila, așezate în Daphne, tace idolul, a emis un decret ca toate rămășițele morților care erau depuse acolo să fie mutate, împreună cu cele ale mucenicului. Făcându-se aceasta, dintr-o dată noaptea templul s-a aprins din cer, iar idolul a ars, astfel încât nicio urmă a acestuia nu se mai vedea – și se zicea că era așezat cu ani în urmă –, iar templul s-a ruinat, astfel încât cei de mai târziu vedeau arderea acestuia și se minunau de lucrarea cea mai presus de înțelegere a lui Dumnezeu.

Mirându-se de cele [întâmplate], Iulian a bănuit că acestea s-au făcut prin uneltirea creștinilor. Astfel, a trecut la anchetarea preoților rămași și i-a supus pe aceștia la tot felul de chinuri, încât au și murit dintre ei. [Însă] doar aceasta a auzit de la ei, că nici de către creștini, nici din uneltire omenească nu s-au făcut acestea, ci, coborând foc din cer, a aprins templul și statuile; și că, în noaptea aceea, unora li s-a și arătat foc coborând într-un loc de la țară[75]. Deci împăratul, mâniat și ca și cum s-ar fi luptat cu Dumnezeu, a închis biserica cea mare și a confiscat toate cele sfinte.

Cei doi comiți trimiși să facă aceasta, apostații Felix și Iulian, spuneau: „Obișnuiam să credem că o forță supraveghetoare se cuvine să ne oprească". Iar Felix [spunea]: „Iată cu ce fel de vase josnice era slujit Fiului Mariei". După puțin timp, Felix, dintr-o dată, scoțând sânge pe gură, și-a săvârșit viața chinuindu-se. Iar Iulian, comitele, în aceeași zi, căzând într-o boală foarte grea, încât și cele dinlăuntru i s-au nimicit și a scos murdărie pe gură, a murit, chinuindu-se.

Anii lumii 5855. De la dumnezeiasca Întrupare: 355 ani.

Împăratul romanilor Iulian, ani 3.3. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.61. Episcopul Romei Damasus, ani 28.11. Episcopul Constantinopolului Eudoxie, ani 10.4. Episcopul Ierusalimului Ilarie, ani 12.9. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.37. Episcopul Antiohiei Leontie, ani 8.5.

---

[75] În text: αγροικία.

În acest an, unii dintre cei din armată care erau cercetaţi au fost înşelaţi [să treacă] spre apostazie, unii prin făgăduinţe de daruri şi demnităţi, alţii şi prin constrângeri impuse de către propriile căpetenii.

Preotul Theoteknos, căruia i s-a încredinţat o biserică într-o suburbie a Antiohiei, [fiind] înşelat, s-a depărtat de făgăduinţă şi a trecut de bunăvoie la idolatrie. Pe acesta Dumnezeu l-a pedepsit imediat, căci, ajungând mâncat de viermi şi pierzându-şi vederea, a murit mâncându-şi limba.

Heron, episcopul Tebaidei, a devenit de bunăvoie apostat în oraşul antiohienilor. Pe acesta Dumnezeu l-a pedepsit îndată astfel, spre pilda şi înfricoşarea multora: topindu-i-se membrele din cauza unei boli a putreziciunii, şi-a dat sufletul în ochii tuturor, aruncat în piaţă.

Dar totuşi Valentinianus s-a remarcat în mărturia cea întru Hristos, acesta fiind atunci tribun al unei unităţi numite „*numerus*[76] al Kornutilor", dispreţuind nu numai rangul, dar fiind şi supus exilului, şi care după aceea a fost făcut împărat de Dumnezeu. La fel şi Iovianus[77] şi-a desfăcut centura strigând: „Sunt creştin!" Pe acesta, fiind stratopedarh, armata îl iubea şi i-a cerut împăratului să nu îl nedreptăţească. El a fost proclamat împărat după Iulian.

Lui Artemios, ducele administraţiei din Egipt, pentru că a arătat mult zel împotriva idolilor în Alexandria în timpul lui Constantius, i-a fost confiscată averea, tăindu-i-se capul.

A fost martirizat în Durostorumul[78] Traciei şi Emilian, dintre soldaţi, fiind încredinţat focului de către Capetolinos[79]. Şi mulţi alţii în multe locuri şi feluri s-au remarcat în mărturia cea întru Hristos.

Un anume Thalassios, renumit prin desfrânări şi risipiri, care îşi împingea şi propria fiică spre lucrarea ruşinii, a fost cinstit de către

[76] *Numerus* desemna, de obicei, o unitate militară de infanterie; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, pp. 275-276. Iniţial, termenul de *numerus* desemna o unitate militară constituită pe criteriu etnic, din „străini", din interiorul sau din afara imperiului; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité dans le sud-est de l' Europe*, pp. 390-391; *Enciclopedia arheologiei şi istoriei vechi a României*, vol. 3 (M-Q), ed. Constantin Preda, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2000, p. 207.

[77] Numele lui Iovianus apare peste tot în text ca Ἰουβιανός.

[78] Azi Silistra, Bulgaria.

[79] Sfântul Emilian a fost martirizat la 18 iulie 362. Despre martiriul său, v. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, p. 137; Ioan PULPEA, „Sfântul mucenic Emilian din Durostor. Studiu critic şi traducerea actului său martiric", în: *Biserica Ortodoxă Română*, LXII (1944), 4-6, pp. 125-160; Pr. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, p. 90.

împărat ca cititor în măruntaie, locuind în Antiohia în apropierea palatului. Căzând, dar, casa acestuia, el singur a murit împreună cu un eunuc, cu care a și fost găsit îmbrățișat. Dar au scăpat cei care se găseau împreună cu el, ai lui fiind creștini, soția lui și cei împreună cu ea. Un copil ca de 7 ani care se găsea acolo și a fost salvat, când a fost întrebat cum a scăpat, a spus că a fost ținut de un înger.

Iulian cel cu rău nume, pentru răsturnarea hotărârii divine, a poruncit să se construiască templul iudeilor, punând la conducerea lucrării pe un anume Alypios, un renumit elin, [care era] împotriva lui Hristos. Acesta a săpat și părțile care nu se văd ale temeliilor, prin scoaterea pământului, dar, bătând un vânt foarte puternic cu vijelie, a făcut să dispară varul cel pregătit, care era [în cantitate de] 20 de miriade de *modii*. Insistând iudeii să întreprindă lucrarea, a ieșit foc și i-a ars, și astfel au încetat îndrăzneala.

Iulian neevlaviosul a scris o respingere a Sfintelor Evanghelii, pe care marele Chiril al Alexandriei a combătut-o cu strălucire într-un tratat remarcabil[80].

Porfirie[81], cel turbat împotriva noastră, era tirian de neam; și amărâtul [fusese] mai întâi creștin. Însă, fiind bătut de creștini în Cezareea Palestinei, din mânie a trecut la elinism și atunci câinele a îndrăznit să scrie împotriva adevărului.

Atunci s-a văzut Sfânta Cruce pe cer, în chip de lumină, înconjurată de o cunună de lumină, de la Golgota până la Muntele Sfânt al Măslinilor, mai strălucitoare decât în timpul lui Constantius.

De la sine, pe acoperămintele altarelor, pe cărți, pe alte veșminte ale bisericilor și pe haine, nu numai de-ale creștinilor, ci și de-ale iudeilor, a apărut semnul crucii, nu doar în Ierusalim, ci și în Antiohia și în alte orașe. Astfel, iudeii și elinii care nu credeau își găseau hainele pline de cruci. Iar pe unele [acestea] erau și negre.

Iulian i-a trimis pe mulți în diferite locuri, la oracole și temple, ca să se creadă că pornea la război împotriva perșilor cu protecția demonilor. Dintre multele oracole din diferite [locuri] care i-au fost aduse, voi aminti unul. [Acesta] era astfel: „Acum ne năpustim toți zeii să aducem trofee ale biruinței lângă râul fiarei și năvala lor o voi conduce eu, războinicul Ares". Convins de acestea, s-a înarmat pentru războiul împotriva perșilor, păgubindu-i pe creștini de mulți bani.

---

[80] Lucrarea Sf. Chiril al Alexandriei în apărarea religiei creștine, alcătuită din zece cuvântări, este publicată in MIGNE, *P.G.*, t. 76, c. 504-1064.

[81] Celebrul filosof neoplatonic.

Și, fiind în Antiohia sub pretextul cumpărăturilor [de provizii], a fost ocărât tare de antiohieni. Atunci a alcătuit și discursul antiohian *Misopogon*, așa-zis spre apărare. Pe un anume tânăr, Teodor, care a strigat cel dintâi ocări împotriva sa, l-a chinuit în chip amar[82].

Făcând [lucruri] multe și mari împotriva creștinilor și anunțând că va face și mai multe după războiul persan, rău și-a săvârșit în acesta viața sa cea spurcată. Căci, fiind dincolo de hotare, a fost omorât prin dreptatea divină.

În acest an, domnind 2 ani și 9 luni, a fost ucis [cu voia] lui Dumnezeu în Persia la 26 ale lunii ianuarie[83], indictionul al VI-lea, pe când avea 31 de ani.

Pe când el era în Persia, s-a arătat un semn, în luna Daisios. Un vas plin cu apă din casa unei țărănci creștine s-a preschimbat în vin, fierbând mustul la vremea înserării. În acel ceas au dus vasul cel plin la biserica din sat. Iar preotul locului, umplând un vas mic din acesta, l-a trimis episcopului Avgar. În Karrai s-a aflat o femeie atârnată de păr, iar în Antiohia multe cranii de oameni, prin care Apostatul a făcut oracolele războiului împotriva perșilor, [iar apoi] a pus sigilii și zăvoare pe [aceste] locuri.

Anii lumii 5856. De la dumnezeiasca Întrupare: 356 ani.

Împăratul romanilor Iovianus, anul 1.1. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.62. Episcopul Romei Damasus, ani 28.12. Episcopul Constantinopolului Eudoxie, ani 10.5. Episcopul Ierusalimului Ilarie, ani 12.10. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.38. Episcopul Antiohiei Leontie, ani 8.6.

În acest an hiliarhul[84] Iovianus, un bărbat foarte blând și creștin ortodox, a fost proclamat împărat al romanilor de către toată armata și de generali și de consuli, în același loc al țării perșilor în care a fost omorât Apostatul. După o încleștare în război, a fost proclamată pacea, de comun acord, de către romani și perși, ca de la Dumnezeu, și s-a rânduit la 30 de ani.

---

[82] Detalii despre Teodor sunt oferite în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 139-140.

[83] De fapt iunie; v. *The Chronicle*, p. 83.

[84] Comandant a 1000 de oameni.

Iar el a renunţat la împărăţie, spunând că nu poate conduce o oaste păgânizată în timpul lui Iulian; la care toţi într-un glas au strigat că sunt creştini.

Iovianus a cedat perşilor un oraş mare, Nisibis, pentru salvarea armatei rămase, şi a făcut pace.

A trimis legi generale în favoarea bisericilor în toată ţara romanilor, redând Bisericii celei soborniceşti starea şi cinstea cea din timpul fericitului Constantin cel Mare.

I-a chemat pe episcopii cei din exil şi i-a scris Sfântului Atanasie să îi explice cu exactitate credinţa cea neîntinată. Ceea ce a şi făcut, scriindu-i lui Iovianus o epistolă despre deplina ortodoxie[85]. De la aceasta, Iovianus, devenind mai încredinţat de ortodoxie, le-a dăruit multe celor care credeau în *homousios* şi i-a scutit de dări.

Acachie, cel mai rău arian al Cezareei, adunându-se cu alţi episcopi în Antiohia, a redactat o aşa-zisă cărticică a ortodoxiei, mărturisind pe *homousios* şi Sinodul cel din Niceea de frica evlaviosului împărat, şi nu pentru Dumnezeu.

Împăratul Iovianus a ajuns în [oraşul] antiohienilor în luna Hyperberetaios[86]. În afara porţii oraşului, la aşa-numitul Tripylon, unui grădinar simplu de la ţară i s-a născut un copil de parte femeiască, [născut] la 7 luni, care avea două capete despărţite, fiecare întreg la făptură, amândouă separate la gât. Acesta s-a născut mort în luna Dios, care este noiembrie.

Iovianus a plecat din [oraşul] antiohienilor spre Constantinopol şi, ajungând în Ancyra Galatiei, a mers în procesiune ca şi consul împreună cu fiul său, Varonianus, proclamându-l pe acesta „strălucit"[87], fără să îl îmbrace cu purpură.

În acelaşi an s-a săvârşit Iovianus cel preacreştin, pe când se afla în Dadasthanoi, un sat din Bithynia, fiind împărat 9 luni şi 15 zile. Iar Valentinianus Augustus a fost proclamat împărat de către armată; [acesta a domnit] 11 ani, pentru că s-a dovedit creştin întru mărturie. Îndată a plecat spre Constantinopol şi, ajungând în [cetatea] imperială, l-a proclamat pe Valens, propriul frate, părtaş al

---

[85] Textul epistolei Sfântului Atanasie şi a celorlalţi episcopi către Iovianus este inclus în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 155-158. De asemenea, este publicat în MIGNE, *P.G.*, t. 26, c. 813-820.

[86] Echivalentul lunii septembrie.

[87] În text: επιφανέντα.

împărăției sale, dându-i acestuia părțile de Răsărit, iar el le-a luat pe cele de Apus.

Anii lumii 5857. De la dumnezeiasca Întrupare: 357 ani.

Împăratul romanilor Valentinianus, ani 10.1. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.63. Episcopul Romei Damasus, ani 28.13. Episcopul Constantinopolului Eudoxie, ani 10.6. Episcopul Ierusalimului Ilarie, ani 12.11. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.39. Episcopul Antiohiei Leontie, ani 8.7.

În acest an, Valentinianus Augustus l-a proclamat augustus pe fiul său, Gratianus, părtaș al împărăției, precum și consul, după ce înainte îl proclamase împărat și pe fratele său, Valens – așa cum s-a spus mai înainte –, care era un arian înfocat și [fusese] botezat de Eudoxie.

Ortodocșii au venit înaintea lui Valentinianus prin Hypatios, episcopul Heracleei, rugându-se să li se permită să se reunească pentru îndreptarea dogmei despre *homousios*. Valentinianus a răspuns: „Mie, care fac parte dintre laici[88], nu mi se cade să mă amestec mult în unele ca acestea. Faceți cum veți socoti voi, preoții!"

Atunci, reunindu-se la Lampsakos și stând acolo două luni, în cele din urmă au anulat cele făptuite de către Eudoxie și Acachie în Constantinopol și au păstrat credința cea din Seleucia.

Valens cel lipsit de evlavie a înlăturat cele făcute în Lampsakos și i-a trimis în exil pe episcopii adunați acolo, iar lui Eudoxie, cel care cugeta la fel cu el, i-a predat bisericile Constantinopolului. [Astfel că] ortodocșii nu aveau nici păstor, nici biserică.

2.54.14.7.12.40.8.

În acest an, Liberius, episcopul Romei, Atanasie al Alexandriei, Meletie al Antiohiei și Eusebiu al Samosatelor s-au remarcat în cuvântul cel drept; [la fel] și Chiril al Ierusalimului și alți episcopi apărători ai ortodoxiei.

În fruntea arienilor se aflau Lucius, în Alexandria, și Euzoios, în Antiohia. Iar Paulin [se afla în fruntea] unei părți a ortodocșilor, [care erau] împărțiți în două, și [în fruntea] celeilalte [se afla] Meletie.

---

[88] În text: μετὰ λαοῦ τεταγμένῳ – „rânduit împreună cu poporul".

Episcopul Ierusalimului Chiril: 35 ani.
Episcopul Antiohiei Eudoxie: 2 ani.
3.55.15.8.1.41.1.

În acest an, Prokopios s-a răsculat în Constantinopol, în luna septembrie. Şi ieşind spre Nakoleia şi fiind înconjurat de foarte multă armată, l-a înfricoşat pe Valens. Iar [acesta] a întrerupt pentru puţin războiul cel împotriva bisericilor, până când pe Prokopios l-au trădat generalii lui, Aghelon şi Gomaris. Pe acest Prokopios atârnându-l de membre de doi copaci apropiaţi unul de altul, a poruncit să-i lase să se încline. Aceştia, îndreptându-se cu putere, l-au rupt pe tiran. Cât despre generalii care l-au trădat pe acesta, Aghelon şi Gomaris, a poruncit să fie tăiaţi cu ferăstrăul. Ceea ce au şi păţit nenorociţii, ei care favorizaseră [pe cineva] care era nevrednic.

Atunci a dărâmat şi zidurile Calcedonului de frica lui Prokopios. Şi, după ce l-a omorât pe Prokopios, s-a pus din nou în mişcare împotriva adevărului. Atunci l-a obligat pe Eleusios al Cyzicului să mărturisească [termenul] *heterusios*[89]. Acest Eleusios, venind în Cyzic şi anunţând fărădelegea lui, numindu-se pe sine nevrednic de preoţie, a îndemnat să fie făcut altcineva episcop al Cyzicului. Când a aflat aceasta Eudoxie, cugetătorul răutăţii, l-a aşezat în locul lui ca episcop al Cyzicului pe Eunomie.

În acelaşi an, împăratul Valens stătea în Marcianopolis[90] în Moesia. S-a făcut cutremur mare pe tot pământul în cel de-al VIII-lea indiction, noaptea, încât în Alexandria [unele] corăbii ancorate la ţărm au fost ridicate la înălţime şi au depăşit clădirile cele înalte şi zidurile; şi au fost mutate înăuntru în curţi şi pe acoperişuri[91]. Apoi, retrăgându-se marea, au rămas pe uscat.

Mulţimile, fugind din oraş din cauza cutremurului, văzând corăbiile pe uscat, au urcat pe ele pentru a jefui încărcăturile cele de pe corăbii. Întorcându-se apa, i-a acoperit pe toţi. Alţi marinari au povestit că în acel ceas au fost surprinşi navigând în mijlocul Mării Adriatice şi, dintr-o dată, în mijlocul mării, corabia a rămas pe uscat. După puţin timp, iar a revenit apa şi astfel au navigat.

---

[89] În text: ἑτερούσιος – „de altă fiinţă".

[90] Marcianopolis, astăzi Devnia (Bulgaria), era capitala provinciei Moesia Secunda; v. *Enciclopedia arheologiei...*, pp. 23-24. Despre provincia Moesia, v. *Enciclopedia arheologiei ...*, vol. 3, pp. 91-92.

[91] În text: δώματα; s-ar mai putea traduce prin „clădiri".

4.56.16.9.2.42.2.

În acest an, Valentinianus cel Mare, în timp ce trăia soția acestuia, Severa, mama lui Gratianus, s-a căsătorit în chip nelegiuit cu Iustina, despre a cărei frumusețe îi spusese Severa. De la aceasta a avut copii pe Valentinianus, cel numit „cel Tânăr", pe care armata l-a proclamat împărat după moartea tatălui său, și trei fiice: Iusta, Grata și Galla, cu care s-a căsătorit Teodosie cel Mare, la a doua căsătorie, și din care i s-a născut Placidia. Căci Arcadius și Honorius erau ai Placillei[92], prima soție a lui Teodosie. Și a scris o lege nedreaptă, ca acela care ar voi să aibă două soții, ca și el, să nu fie împiedicat.

Valens cel lipsit de evlavie a avut două fiice, pe Anastasia și pe Carosa, în al căror nume a construit două băi și apeductul, numit până acum „Apeductul lui Valentinian". Unii spun că Domnica, soția lui Valens, l-a convins pe acesta să fie un arian atât de înverșunat. Alții povestesc că, după ce a ajuns împărat, [fiind] botezat de către Eudoxie, el a încredințat prin jurământ chiar în [timpul] botezului să cugete cele ale lui Arie și să nu accepte [termenul de] *homousios*. Și astfel amândoi nelegiuiții[93] au pornit mii de prigoniri împotriva ortodocșilor.

Pe Eustatie Armeanul, pe Silvanus al Tarsului și pe Teofil al Kastabalei i-au trimis la Liberius al Romei, promițând prin ei că vor accepta pe *homousios*. Aceștia i-au dat lui Liberius o cărticică scrisă în favoarea lui *homousios*, mărturisind că se vor feri de orice erezie ce se împotrivea Sinodului de la Niceea. Liberius, primindu-i, i-a împărtășit și a scris celor din Răsărit, mărturisind ortodoxia acestora.

Valens, fiind în expediție împotriva goților în Marcianopolis, a stat acolo peste iarnă.

Anii lumii 5861. De la dumnezeiasca Întrupare: 361 ani.

Împăratul romanilor Valentinianus, ani 11.5. Împăratul perșilor Sabores, ani 70.57. Episcopul Romei Damasus, ani 28.17. Episcopul Constantinopolului Eudoxie, ani 10.10. Episcopul Ierusalimului

[92] Placilla, soția lui Teodosie, se numea Aelia Flacilla; v. Ion DONOIU, *Efigii feminine pe monedele romane*, Ed. Sport-Turism, București, 1983, pp. 105-106.

[93] În text: ἀνόσιοι.

Chiril, ani 35.3. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 46.43. Episcopul Antiohiei Anianos, ani 4.1.

În acest an s-a făcut un sinod în Tyana, la care s-au aflat Eusebiu, cel al Cezareei Capadociei, Grigorie al Nazianzului, tatăl [Sfântului Grigorie] Teologul, Otreios, [episcopul orașului] Melitene, și alții, care, bucurându-se de scrisorile lui Liberius, i-au vestit pe toți episcopii ortodocși să vină la Tars spre adeverirea dreptei credințe; [lucru pe] care auzindu-l Valens, l-a împiedicat să se întâmple. Eudoxie l-a determinat din nou pe Valens să poruncească căpeteniilor locale să îi exileze pe toți episcopii cei exilați de către Constantius și rechemați de către Iulian și Iovianus. Atunci Atanasie a plecat de bunăvoie din Alexandria, poporul neîngăduind căpeteniei să îi alunge. Acesta s-a ascuns mult timp în mormântul strămoșesc. Iar mai târziu, Valens, de frica unei răscoale a alexandrinilor, a scris ca Atanasie să revină.

Eunomie a încetat împărtășirea cu Eudoxie, pentru că Eudoxie nu s-a împărtășit cu Aetios, dascălul lui Eunomie. Chiar dacă amândoi cugetau la fel, pentru că Aetios era urât de toți, Eudoxie s-a depărtat de el, fără să îl rușineze pe față să lase la o parte părerile sale ca fiind lipsite de evlavie. Căci Eunomie a fost scrib al lui Aetios cel fără de Dumnezeu, învățând discursuri sofistice, pentru care s-ar zice că se lăuda, fiind cu totul neinițiat în dumnezeieștile Scripturi, după cum arată cele șapte tomuri ale acestuia.

Cei din Cyzic l-au alungat pe Eunomie ca eretic și blasfemator. Iar acesta, venind, s-a alăturat lui Eudoxie. Și era îngrozitor [cum] blasfematorul îndrăznea să spună că Dumnezeu nu știe nimic mai mult decât noi despre propria ființă. Astfel, în timpul lui Valens și Eudoxie – cei lipsiți de evlavie –, li s-a întâmplat ortodocșilor o prigoană mai mare decât cea păgână.

În acest an, săvârșindu-se Eudoxie, arienii l-au făcut episcop pe Demofil, iar ortodocșii pe un anume Evagrie, pe care l-a hirotonit Sfântul Eustatie al Antiohiei, care se afla pe ascuns la Constantinopol, revenit din exil în timpul lui Iovianus. Și, negăsindu-l pe acela în viață, se ascundea în oraș. Auzind Valens, care se afla în Marcianopolis, de hirotonia lui Evagrie, l-a exilat pe Eustatie cel sfânt la Bizye, iar pe Evagrie l-a scos din oraș și i-a predat bisericile lui Demofil arianul.

Episcopul Constantinopolului Demofil: 12 ani.
6.58.18.1.4.44.2.

În acest an, ortodocşii au trimis la Valens cel lipsit de evlavie – care venise la Nicomidia – 80 de bărbaţi din treapta preoţiei, pe care îi conduceau Teodor, Urbanus şi Menedemos. Tuturor acestora Valens a poruncit să le fie dat foc, precum şi corăbiei. Şi au ars cu toţii, laolaltă cu vasul, rezistând corabia până la Dakidizon.

7.59.19.2.5.45.3.

În acest an, Valens cel spurcat le-a permis păgânilor să săvârşească jertfe şi [să ţină] sărbători. De asemenea, iudeilor le purta de grijă şi îi cinstea, prigonindu-i doar pe ortodocşi şi Biserica cea apostolică.

8.70.20.3.6.46.4.

În acest an, venind Valens în Antiohia Siriei, le-a făcut [multe] grozăvii ortodocşilor, pe mulţi ucigându-i cu sabia şi pe alţii înecându-i în râul Orentes care curgea pe acolo.

De asemenea, ajungând la Edesa, a făcut [lucruri] şi mai rele, poruncindu-i eparhului Modest să captureze mulţimea ortodocşilor adunată în biserica Sfântului Toma şi să o ucidă. Dar ceea ce s-a întâmplat cu o femeie, care îşi târa copilul în grabă spre moarte, l-a făcut pe Valens să se ruşineze şi l-a mirat pe eparh şi a împiedicat crima, în mod clar prin iconomia lui Dumnezeu.

Pe Eusebiu al [oraşului] Samosata l-a exilat în Tracia. Atunci şi mai mult a fost admirat sfântul, care a ieşit de bunăvoie din oraş şi i-a urmat pe cei care îl duceau, poporul neîngăduind aceasta. În locul lui arienii l-au aşezat pe un anume Eunomie, arian înfocat, [alături de] care niciunul dintre locuitorii din Samosata nu s-a împărtăşit. Îmbăindu-se el şi îndemnând şi poporul să se îmbăieze împreună, aceştia nu au acceptat să se îmbăieze, decât dacă era golită apa din bazinul[94] în care intrase Eunomie şi acesta era umplut cu altă [apă], spunând că cea dinainte fusese spurcată de el. Acesta, aflând, a fugit din oraş, fiind urât de către toţi, fără împăcare[95].

---

[94] În text: ἐμβατῆς.

[95] Episodul este relatat şi în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, p. 170.

După ce a plecat Eunomie, arienii l-au pus pe un anume Lucius, un lup învederat[96].

În Capadocia, [Valens] se grăbea să predea bisericile arienilor, reacționând contra împotrivirii pe care o avea din partea marelui Vasile, care era pe atunci preot al Bisericii Cezareei și care îl îndemna spre zelul ortodoxiei pe episcopul Eusebiu și să nu se supună lipsei de evlavie a lui Valens.

Împăratul perșilor Artaxer: 4 ani.
Episcopul Alexandriei Petru: 1 an.
Al XXXI-lea episcop al Antiohiei, Meletie, din nou: 25 ani.
9.1.21.4.7.1.1.

În acest an, aflându-se Valens în Antiohia, au fost găsiți unii care plănuiau să facă un complot împotriva lui și a fost ucisă o mulțime de [oameni] lipsiți de evlavie; căci lucrau uneltirea prin oracole și jertfe.

Mutându-se la Domnul mult încercatul și de multe lucrătorul Atanasie, după ce a fost episcop 46 de ani, [din care] 40 în prigoane și în primejdiile cele pentru evlavie, la episcopie a urmat Petru, pe care arienii l-au alungat printr-un anume Magnos, casierul tezaurelor împărătești. Și l-au așezat în loc pe Lucius. Atunci, mulți dintre ortodocși, bărbați și femei fecioare, au fost torturați [într-un mod] lipsit de Dumnezeu, iar mulți s-au săvârșit în chinuri.

Petru, fugind la Roma, a mers la Damasus, ca la unul care cugeta la fel ca el. Atunci a scris într-o epistolă și [faptele] cele înfricoșătoare făcute de arieni în Alexandria. În același an, Vasile a devenit episcop al [orașului] cezareenilor, Eusebiu adormind cu evlavie.

Anii lumii 5866. De la dumnezeiasca Întrupare: 366 ani.

Împăratul romanilor Valentinianus, ani 11.10. Împăratul perșilor Artaxer, ani 4.1. Episcopul Romei Damasus, ani 28.22. Episcopul Constantinopolului Demofil, ani 12.4. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.8. Episcopul Alexandriei Lucius, ani 6.1. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.2.

---

[96] Un joc de cuvinte între Λούκιος (numele propriu „Lucius") și λύκος („lup").

În acest an, Ambrozie a luat conducerea Bisericii din Mediolanum, după Auxentios, în acest fel: răsculându-se populația în legătură cu alegerea episcopului, Ambrozie, care era conducător al ținutului, a fost trimis de către împăratul Valentinianus, care locuia acolo, să împiedice răscoala. Și era încă nebotezat, dar avea mare grijă pentru dreptate și îi mustra pe cei mai mari nobili cu neînfricare atunci când făceau nedreptăți. Încetând deci populația disputa, într-un glas l-au votat pe Ambrozie ca episcop; [lucru] pe care auzindu-l Valentinianus, a poruncit ca Ambrozie, după ce va fi inițiat[97], să fie hirotonit episcop, mulțumind în văzul tuturor lui Dumnezeu și spunând: „Mulțumire Ție, Stăpâne Atotputernice, Mântuitorul nostru, că i-ai încredințat suflete acestui bărbat, care a fost făcut de mine conducător al trupurilor, și ai arătat că hotărârile noastre sunt drepte!”[98]

Lucius, în Alexandria, a săvârșit multe rele împreună cu arienii. Căci cântau ode ale demonilor în biserica lui Theonas și au adus înăuntru dansatori; le-au dezbrăcat pe fecioare de veșminte, șuierând pe nas[99] cu mânie, și le-au dus prin oraș dezbrăcate, purtându-se cu acestea în chip desfrânat. Pe unele le-au și ucis, fără ca măcar să dea părinților foarte îndurerați spre îngropare trupurile lor. Iar înăuntrul jertfelnicului au adus un băiat desfrânat ca să facă lucruri de rușine[100].

În întreg Apusul fiind cinstită Treimea Cea de o ființă, i s-a cerut lui Valentinianus și s-a ținut un sinod în Illyricum, întărind credința cea din Niceea. Valentinianus a scris un edict către episcopii din Asia, Frigia și din întreg Răsăritul, recomandându-le să stăruie în cele hotărâte de către sinod, luându-i părtași la edict și pe fratele [său], Valens, și pe fiul [său], Gratianus.

Atunci [Sfântul] Grigorie Teologul a venit în fruntea Bisericii din Constantinopol, la stăruințele lui Vasile și Meletie și ale celorlalți apărători ai ortodoxiei. Și, dacă nu ar fi ajuns să cheme orașul înapoi [la credință], s-ar fi umplut tot de molima lui Arie și Eunomie. Căci aceștia dețineau toate bisericile, în afară de lăcașul de rugăciune al martirei Anastasia. Iar episcop al arienilor era Demofil.

---

[97] În text: μυηθέντα; adică după ce va primi Sfântul Botez.

[98] Cf. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 159-160.

[99] În text: ῥινοκτυποῦντες.

[100] Evenimentele sunt relatate și în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 180-182.

Pe atunci străluceau Grigorie al Nyssei și Petru, frații [Sfântului] Vasile, [precum și] Optimos în Pisidia și Amfilohie în Iconium. Pe Barses, episcopul Edesei, și pe Pelagius al Laodiceei, Valens i-a exilat, ca apărători ai ortodoxiei.

Valentinianus l-a mustrat pe fratele său, Valens, ca rău-cugetător, netrimițându-i acestuia ajutor împotriva goților când a cerut, ci a spus: „Nu se cade să aperi un bărbat care luptă împotriva lui Dumnezeu".

11.2.23.5.9.2.3.

În acest an, Valentinianus cel Mare, fiind împărat 11 ani, s-a săvârșit [având] 84 de ani, în următorul chip. Sauromații, un popor [mic și] jalnic, revoltându-se împotriva lui și fiind învinși, au trimis soli să ceară pacea. Iar Valentinianus, întrebându-i pe soli dacă toți sauromații sunt așa jalnici la trup și spunând ei: „Îi ai aici și îi vezi pe cei mai buni dintre toți", a strigat tare și a spus: „Îngrozitor suferă împărăția romanilor ajunsă la Valentinianus dacă sauromații, astfel fiind, se ridică împotriva romanilor". Și, din întinderea și lovirea mâinilor, crăpându-se o venă și scoțând mult sânge, a murit într-o cetate din Galia în ziua a șaptesprezecea a lunii Dios, indictionul al III-lea.

Iar cum Gratianus, fiul lui, nu se găsea acolo și Valens era în Antiohia, armata aflată în locul în care s-a săvârșit Valentinianus cel Mare l-a proclamat augustus pe Valentinianus, fiul acestuia, [care avea] ca la 4 ani, fiind de față și Iustina, mama lui, în Panonia.

Aflând aceasta, Gratianus l-a ținut pe fratele său să fie împărat alături de el, iar pe cei care l-au proclamat i-a pedepsit în diferite feluri, pentru că s-a făcut aceasta împotriva voinței [sale].

Valens l-a trimis împotriva goților pe generalul Traian, care, fiind învins, s-a întors fără cinste. Fiind mustrat pentru slăbiciune de către Valens, a răspuns: „Nu eu sunt învins, împărate, ci tu, cel care te-ai pornit cu luptă împotriva lui Dumnezeu și L-ai stârnit [spre a-i ajuta pe] barbari".

Pe mulți i-a ucis Valens din cauza celor bănuite de oracole că va împărăți [cineva] cu litera Θ, între care și pe un anume Teodor[101], primul dintre *patrikioi*.

[101] Teodor în forma grecească se scrie cu Θ (Θεόδωρος).

În acest an, unii dintre novațienii din Frigia au început să serbeze Paștele cu iudeii, adunându-se în satul Pazos; au dat și o lege pentru a face Paștele împreună cu iudeii. Din aceștia au apărut mai târziu așa-numiții „sabbatieni”, de la un anume Sabbatios. Apolinarie Sirul s-a separat atunci pe față de Biserică. Damasus al Romei și Petru al Alexandriei [au fost] primii care i-au condamnat.

Eunomie cel lipsit de evlavie a îndrăznit să săvârșească botezul printr-o cufundare, spunând: „Nu întru Treime, ci întru moartea lui Hristos trebuie să se boteze”. Iar pe cei botezați întru Treime îi boteza din nou.

Iulian, cel [numit] și Sabas, un ascet sfânt, venind în Antiohia de la Edesa, i-a susținut pe ortodocșii care Îl slăveau pe Cel de o ființă, anatemizându-i pe față pe arieni.

În Antiohia, Afraate cel sfânt, cu multă îndrăzneală, a mustrat în față lipsa de evlavie a lui Valens. Iar unul dintre eunuci, care îl insultase și îl amenințase cu îndrăzneală pe Afraate, coborând să pregătească baia împăratului, afectat fiind la minte, a murit aruncându-se singur în apa fierbinte.

A strălucit și Efrem, cel mare în nevoință și în învățătura divină, revărsând de la Duhul Sfânt multe cuvinte ascetice și [încă] și mai multe dogmatice[102]. Iar unele din lucrările sale le-a dat sirilor să fie cântate, [ca] prin melodie să îi atragă pe cei mai leneși. Căci se spune că el a alcătuit 300 de miriade de versuri, fiind cu adevărat înțelept de la Dumnezeu.

Anii lumii 5868. De la dumnezeiasca Întrupare: 368 ani.

Împăratul romanilor Valens, ani 3.1. Împăratul perșilor Artaxer, ani 4.3. Episcopul Romei Damasus, ani 28.24. Episcopul Constantinopolului Demofil, ani 12.6. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.10. Episcopul Alexandriei Lucius, ani 6.3. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.4.

În acest an a apărut erezia mesalienilor, adică a euhiților și entuziaștilor. Aceștia, [când] cântă psalmi, dansează și bat [din

---

102 Sf. Efrem Sirul (cca. 306-373), originar din Nisibis, s-a stabilit la Edesa, după ce Nisibis a fost cedat perșilor în 363. S-a remarcat ca mare ascet, predicator și poet. A scris în limba siraică. V. *The Chronicle*, p. 97; TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, p. 194, nota 82; I.G. COMAN, *Patrologie*, vol. III, pp. 74-75.

palme], înțelegând cele ale lui David într-un mod grosolan și lipsit de minte. Începători ai acestei erezii [au fost] Dadoes, Sava și Adelphios, și unii spun că și Eustatie din Sevastia[103]. Acestora li s-au împotrivit cu vitejie Amfilohie din Iconium, Letoios al [orașului] Melitene, iar mai târziu și Flavian al Antiohiei.

Valens, distrugând toate bisericile, a venit în Cezareea din Răsărit, înfuriat împotriva Sfântului Vasile. Și a făcut cele pe care le-a spus marele Grigorie în epitaful [Sfântului] Vasile.

În acest timp a murit Galates, fiul lui Valens, suferind rău, iar soția [lui], Domnica, s-a îmbolnăvit grav.

La întâlnirea Sfântului Vasile cu împăratul, Demostene, unul dintre bucătarii lui Valens, l-a atacat și a vorbit ca un barbar, [iar] învățătorul, zâmbind puțin, i-a spus acestuia: „Iată, am văzut și un Demostene agramat!"

Valens, respectându-l pe [Sfântul] Vasile, a dăruit sate multe și frumoase leproșilor îngrijiți de acesta. Însă, văzând cât de statornic și neabătut era [Sfântul] Vasile, a hotărât să îl exileze. Când a vrut să semneze scrisoarea de exil, nu a putut, rupându-se trei condeie, în cele din urmă lăsându-l și propria mână.

2.4.25.7.11.4.5.

În acest an, Mauia, împărăteasa saracinilor, care făcuse multe rele romanilor, a cerut pace și a dorit ca un anume Moise, dintre cei care se nevoiau în pustiu, să îi fie dat ca episcop pentru saracinii de la ea care erau creștini.

Făcând împăratul aceasta degrabă, Moise nu a acceptat să fie hirotonit de către Lucius arianul, ci de către unul dintre ortodocșii din exil; ceea ce s-a și întâmplat. Mauia, luându-l pe acesta, a făcut mulți creștini dintre saracini. Se spune că și ea era creștină, romană de neam și, fiind luată prizonieră, a plăcut pentru frumusețea ei împăratului saracinilor. Și astfel a ajuns la conducerea împărăției. Despre [acest] popor povestește multe Sozomen, de unde își are începutul și denumirea și că la 13 ani se taie împrejur.

Goții, fiind atacați de către huni, au cerut ajutor de la Valens prin Ulfila[104], un episcop de-al lor care cugeta ca arienii și stătuse în

[103] Despre această erezie, v. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 166-167.

[104] Ulfila provenea dintr-o familie din Capadocia, deportată în ținuturile gotice. A tradus Biblia în limba gotică și a scris lucrări în greacă, latină și gotică. Avea o orientare

preajma arienilor Eudoxie și Acachie în timpul lui Constantius. Acesta i-a învățat pe goți să fie arieni. Iar goții s-au împărțit în două: pe unii îi conducea Athanarichos, pe alții Phritigernes. Acesta [din urmă, fiind] învins și primind ajutor de la Valens, i-a biruit [apoi] pe cei din jurul lui Athanarichos. Spre a-i fi pe plac lui Valens, i-a învățat și mai mult pe goți să fie arieni.

Anii lumii 5870. De la dumnezeiasca Întrupare: 370 ani.

Împăratul romanilor Valens, ani 3.3. Împăratul perșilor Sabores, ani 5.1. Episcopul Romei Damasus, ani 28.26. Episcopul Constantinopolului Demofil, ani 12.8. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.12. Episcopul Alexandriei Lucius, ani 6.5. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.6.

În acest an, goții, unindu-se din nou, au venit în pământul romanilor și au pustiit multe provincii: Sciția, Moesia, Tracia, Macedonia, Ahaia și toată Hellada, în jur de 20 de provincii.

În acest an s-au văzut în aer nori în forma unor bărbați înarmați. În Antiohia s-a născut un copil, întreg la celelalte părți, dar având un ochi în mijlocul frunții, 4 mâini, 4 picioare și barbă.

Valens, stând în [cetatea] antiohienilor și aflând despre goți, a venit la Constantinopol. Iar bizantinii l-au ocărât ca [fiind] lipsit de vitejie și temător de război. Isaac, monahul cel sfânt, ținând de frâul calului lui Valens, care pleca în cele din urmă la război împotriva goților, i-a spus acestuia: „Unde mergi, împărate, cu armata împotriva lui Dumnezeu și avându-L adversar pe El?" Pe acesta, mâniat, l-a pus sub pază, amenințându-l cu moartea dacă se va întoarce, ca odinioară Ahab pe Miheia.

După ieșirea [lui Valens din oraș], unii dintre cei din jurul acestuia au mărturisit că la ordinul său s-au făcut preziceri în legătură cu plecarea sa la război care urma [să aibă loc]; [război] în urma căruia, înfruntându-se cu goții și fiind învins, Valens a fugit cu câțiva [oameni] într-o casă mică. Ajungându-l barbarii și dând foc casei, fără să știe, i-au ars pe toți.

Se spune că divinul Isaac, [aflat] sub pază, a simțit, prin darul dumnezeiesc și prin curăția sufletului, mirosul cel rău al lui Valens,

---

semiariană. Cf. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, pp. 107-109. V. și TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 197-198.

care ardea, și le-a spus înainte despre moartea acestuia celor care erau împreună cu el, înainte de a ajunge cei care vesteau cele întâmplate în război.

După înfrângerea și moartea prin foc a lui Valens, goții, înfumurați de victorie, au devastat îngrozitor suburbiile Constantinopolului. Iar Mauia, împărăteasa saracinilor, trimițând armata saracină, și Domnica, soția lui Valens, scoțând poporul orașului, i-au alungat pe barbari.

Astfel întâmplându-se acestea, a aflat [despre ele] Gratianus Augustus, [care] ajunsese în Panonia pentru ajutor, [și] l-a învestit augustus pe Teodosie, l-a proclamat împărat și l-a trimis în războiul împotriva goților. „Goți" se numesc în țara lor sciții, spune Traian Patrikios în istoria lui.

Dorotei, cel între sfinți, a fost martirizat în timpul lui Valens cel lipsit de evlavie, în Alexandria, fiind dat fiarelor de către arieni în Kynegion.

Anii lumii 5871. De la dumnezeiasca Întrupare: 371 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 16.1. Împăratul perșilor Sabores, ani 5.2. Episcopul Romei Damasus, ani 28.27. Episcopul Constantinopolului Demofil, ani 12.9. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.13. Episcopul Alexandriei Lucius, ani 6.6. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.7.

În acest an, împăratul Gratianus l-a luat părtaș la împărăție pe Teodosie, [care era] de neam iber apusean[105], nobil și admirabil în războaie. Acesta, fiind evlavios și ortodox, i-a învins îndată prin forță pe barbarii cei din Tracia.

Gratianus și Valentinianus i-au rechemat printr-o lege pe episcopii cei din exil. Iar pe cei care erau arieni i-au alungat, lucrând împreună cu Damasus, papă al Romei.

Atunci Petru, episcopul Alexandriei, întorcându-se și alungându-l pe Lucius, și-a luat înapoi tronul său și, trăind încă puțin timp, s-a săvârșit. Iar Timotei, fratele lui, a fost hirotonit episcop al bisericii ortodocșilor din Alexandria.

În Antiohia Siriei, ortodocșii, după cele întâmplate cu Sfântul Eustatie, erau împărțiți în două. Unii îl aveau episcop pe Paulin, iar

[105] În text: Ἴβηρα Ἑσπέριον; originar din Iberia.

alţii pe Meletie cel Sfânt, după avansarea lui Euzoios, episcopul arienilor din Antiohia, care se desprinsese de ei. Împăraţii au scris o lege în favoarea ortodocşilor şi au trimis-o în Răsărit printr-un anume Sapor. Acesta, ajungând în Antiohia, a găsit o dispută între Paulin, care revendica episcopia, şi Apolinarie, care dorea şi el tronul; iar pe Meletie cel Sfânt [l-a găsit] liniştindu-se, fără să fie implicat în conflict. Flavian, care era pe atunci preot şi se opunea lui Paulin, l-a ruşinat pe Apolinarie şi i-a recomandat generalului Sapor să îi dea tronul lui Meletie. Şi [Sapor], aprobându-l pe acesta, a plecat.

Atunci marele Meletie l-a hirotonit pe Diodor, episcopul Tarsului. Eusebiu, episcopul [oraşului] Samosata, revenind din exil, a hirotonit mulţi episcopi în diverse oraşe. Şi, venind şi în Dolihe să îl hirotonească episcop pe Maris, a fost ucis când a intrat în oraş, o femeie ariană aruncând de la înălţime o ţiglă în sfinţitul cap al sfântului, Dumnezeu îngăduind aceasta din judecăţi de El ştiute. Despre care spune şi [Sfântul] Grigorie Teologul: „Cer victima de ieri, bătrânul avramic”[106].

Atunci Grigorie Teologul învăţa în Constantinopol cu mai multă îndrăzneală în lăcaşul de rugăciune al Sfintei Anastasia, unde se spune că se fac minuni mai presus de înţelegere prin apariţia Preasfintei noastre Stăpâne, Născătoarea de Dumnezeu.

Episcopul Alexandriei Timotei: 8 ani.
2.3.28.10.14.1.8.

Episcopul Romei Siricius: 15 ani.
3.4.1.11.15.2.9.

Anii lumii 5874. De la dumnezeiasca Întrupare: 374 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 16.4. Împăratul perşilor Sabores, ani 5.5. Episcopul Romei Siricius, ani 15.2. Episcopul Constantinopolului Demofil, ani 12.12. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.16. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 8.3. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.10.

---

[106] În text: ζητῶ μου τὸ χθὲς ὑμῶν σφάγιον, τὸν Ἀβραμιαῖον γέροντα. Este un pasaj din cel de-al XXXIII-lea *Cuvânt* al Sf. Grigorie Teologul (33, 5).

În acest an, împăratul Gratianus a fost ucis prin viclenie de Andragathios, generalul lui Maxim tiranul. Căci acesta, intrând într-o trăsură, s-a prefăcut că este soția lui Gratianus. Și astfel, întâlnindu-l pe Gratianus fără pază, Andragathios l-a ucis. După ce acesta a fost omorât, Valentinianus a luat în stăpânire împărăția romanilor.

În același an, Teodosie cel Mare, îmbolnăvindu-se, a fost botezat în Tesalonic de către episcopul Acholios și a scris o lege despre *homousios* în favoarea ortodocșilor, pe care a trimis-o în Constantinopol.

Venind în Constantinopol, i-a spus lui Demofil că ori se va depărta de rătăcirea cea a lui Arie, ori va ieși degrabă din biserici. Iar mulțimea arienilor, adunându-se, mergea la biserică în afara orașului, având-l cu ei și pe Lucius, episcopul arian al Alexandriei. Și astfel deci Sfântul Grigorie, [alături de] cei pe care el i-a luminat în credința ortodoxă, a luat în primire toate bisericile, după ce arienii le-au deținut pe acestea puțin mai mult de 40 de ani.

Împăratul perșilor Uararanes: 11 ani.
Episcopul Constantinopolului, [Sfântul] Grigorie Teologul: 2 ani.
5.1.3.1.17.4.11.

În acest an, în Antiohia, într-un cartier așa-numit al iobiților, o femeie a născut o dată 4 copii de parte bărbătească. Și cei 4 au trăit 2 luni și au murit, unul după altul.

6.2.4.2.18.5.12.

În acest an, s-a adunat în Constantinopol de către Teodosie cel Mare, spre adeverirea dogmelor celor de la Niceea, Sfântul și Marele Sinod Ecumenic al celor 150 de episcopi ortodocși. Au fost trimiși și 36 de episcopi din erezia cea a lui Macedonie, pe care îi conducea Eleusios. Iar celor 150 de Sfinți Părinți le erau întâistătători Timotei al Alexandriei, preasfântul Meletie al Antiohiei, preasfântul Chiril al Ierusalimului și Sfântul Grigorie al Constantinopolului.

Cei 36 de episcopi care cugetau cele ale lui Macedonie, fiind îndemnați de către Părinți să primească dogmele cele de la Niceea, la fel ca și cei de pe lângă Silvanus trimiși la Roma în timpul lui Valens, au alcătuit cărți, pe care le-au dat lui Liberius, și au plecat în râsul tuturor, alta gândind și alta scriind, aducând cu înșelăciune lui Liberius epistolele care le mărturiseau ortodoxia.

Sfântul Sinod l-a întărit pe [Sfântul] Grigorie Teologul în episcopia Constantinopolului şi, fără ca el să vrea, l-a aşezat pe tron, ca unul care a făcut multe şi a eliberat oraşul de molima ereziilor. Cel care era întru totul înţelept şi preafericit, aflând că unii din Egipt invidiază acest lucru, ţinând cuvântarea de rămas bun, s-a retras de bunăvoie de pe tronul [oraşului] împărătesc. Retrăgându-se acesta, împăratul şi sinodul l-au numit pe Nectarie, de neam din Tars, care avea atunci rangul de pretor, aflându-se până atunci nebotezat, dar având o viaţă cuviincioasă şi evlavioasă.

Sfântul Sinod Ecumenic a aprobat [termenul de] *homousios* şi a adăugat Simbolului [credinţei] şi teologia Duhului [Sfânt]. A emis canoane, prin care a acordat tronului Constantinopolului întâietatea de „Noua Romă".

Atunci au strălucit în acestea Grigorie al Nyssei, Pelagius al Laodiceei, Evloghie al Edesei şi Amfilohie din Iconium, împreună cu Marele Grigorie şi cu cei amintiţi înainte.

Sfântul Sinod i-a anatemizat pe Arie şi pe Eusebiu al Nicomidiei, pe Euzoios şi pe Acachie, pe Theognis şi pe Eufronie şi pe ceilalţi. Alături de aceştia, i-a condamnat şi pe Macedonie pnevmatomahul, pe Eudoxie, pe Aetios şi pe Eunomie.

Meletie cel Mare, după terminarea sinodului, a adormit în pace în Constantinopol. Şi trupul lui cel sfânt a fost dus în Antiohia şi a fost aşezat în apropierea raclei Sfântului Martir Vavila. Flavian a fost hirotonit episcop al Antiohiei, trăind şi Paulin, deşi Flavian a dat jurăminte că nu va accepta hirotonia ca episcop. Deci, din nou, Biserica Antiohiei a avut tulburare, unii supunându-se lui Paulin, alţii lui Flavian.

Atunci împăratul a adus în Constantinopol trupul lui Pavel Mărturisitorul şi l-a aşezat în biserica pe care a clădit-o Macedonie, uneltind împotriva lui Pavel.

Episcopul Constantinopolului Nectarie: 16 ani.

7.3.5.1.19.6.13.

În acest an, Teodosie Augustus l-a numit preastrălucit[107] şi consul pe Honorius, fiul său cel născut din Placilla cea preaevlavioasă. Şi s-a pregătit să se lupte cu tiranul Maxim. Luptându-se cu

[107] În text: ἐπιφανέστατον. În latină titlul era *nobilissimus*.

el în părţile apusene şi ieşind un zvon mincinos că a învins Maxim, arienii, mergând[108] la casa lui Nectarie, episcopul Constantinopolului, i-au dat foc.

8.4.6.2.20.7.14.

În acest an, în Antiohia, s-a construit la aşa-numita poartă Tauriane un adaos la lăţimea podului şi a fost acoperit. S-a construit şi o mică bazilică în cea veche, în apropierea celei mari.

Iar în Palestina, în satul Emmaus, s-a născut un copil întreg de la buric [în jos] şi în sus despărţit, încât avea două piepturi, două capete şi fiecare avea simţuri. Unul mânca şi bea, şi celălalt nu mânca. Unul dormea, iar celălalt stătea treaz. Şi erau dăţi când se jucau unul cu altul şi plângeau amândoi, dar şi se loveau unul pe altul. Au trăit puţin peste 2 ani. Şi unul a murit, iar celălalt a mai trăit patru 4 zile şi a murit şi el.

În acest an, împăratul Teodosie a ridicat coloana din Tauros[109].

9.5.7.3.21.8.15.

În acest an, săvârşindu-se Timotei, episcopul Alexandriei, în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii Epiphi[110], a fost hirotonit în locul său Teofil.

Episcopul Alexandriei Teofil: 28 ani.
10.6.8.4.22.1.16.

În acest an, evlaviosul împărat Teodosie, învingându-l pe tiranul Maxim, l-a ucis cu 12 [zile] înaintea calendelor lui august; [la fel] şi pe Andragathios, generalul acestuia, ca unul care îl asasinase pe Gratianus.

11.7.9.5.23.2.17.

În acest an, Teodosie a venit la Roma împreună cu Honorius, fiul său, şi l-a numit pe acesta împărat acolo, cu 5 [zile] înaintea idelor lui iunie, şi s-a întors la Constantinopol.

---

[108] În text: ἀνασυρθέντες.

[109] Coloana lui Teodosie, la fel ca şi cea a lui Arcadius, era o coloană în spirală cu basoreliefuri, de tipul coloanelor lui Traian şi Marcus Aurelius din Roma. S-a păstrat până în secolul al XVI-lea. Despre forumurile lui Teodosie din Constantinopol, v. Rodolphe GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, Akademie-Verlag, Berlin, 1967, pp. 55-68.

[110] Luna Epiphi din calendarul alexandrin egiptean acoperea perioada 25 iunie - 24 iulie; v. Venance GRUMEL, *La chronologie*, Paris, 1958 (*Traite d'etudes byzantines*, I), p. 304.

12.8.10.6.24.3.18.

În acest an a devenit tiran Eugenius, copistul cel dintre grămătici, și s-a îmbrăcat cu veșmânt împărătesc, fiind împreună cu el și Argabastes cel din Galatia cea mică[111]. Auzind Valentinianus cel Mic, fiul lui Valentinianus cel Mare și al Iustei, s-a sinucis prin spânzurare. Iar Teodosie, aflând aceasta, s-a înarmat pentru a veni să îl răzbune.

Teofil, episcopul Alexandriei, cerându-i [îngăduința] împăratului Teodosie, a curățat templul elinilor cel din Alexandria și l-a transformat în biserică. Iar orgiile elinilor le-a făcut publice, mădulare[112] și [altele] dacă mai [era] ceva mai desfrânat și mai profan[113] decât acestea. De aceea, mulțimea elinilor, [fiind] rușinată, a săvârșit multe omoruri. Iar Teodosie, aflând omorurile făcute de aceștia, pe creștinii cei uciși i-a fericit ca martiri, iar pe elini a făgăduit că îi iartă dacă vor trece la creștinism. Templele acestora a poruncit să fie dărâmate și idolii să fie topiți și să se dea pentru nevoile săracilor.

Fiind dărâmat templul lui Serapis din Alexandria, s-au găsit litere hieroglifice având formă de cruce, pe care văzându-le credincioșii cei dintre elini, au spus despre cruce că înseamnă, potrivit înțelesului literelor hieroglifice, viața ce va veni[114].

Anii lumii 5883. De la dumnezeiasca Întrupare: 383 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 16.13. Împăratul perșilor Uararanes, ani 11.9. Episcopul Romei Siricius, ani 15.11. Episcopul Constantinopolului Nectarie, ani 16.7. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.25. Episcopul Alexandriei Teofil, ani 28.4. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.19.

În acest an, Marcellus, episcop de Apameia, în Siria, mișcat de zel divin, a distrus templele elinilor din Apameia; pentru aceasta a fost omorât de către elini. Iar Nectarie al Constantinopolului a pus o

---

[111] Uzurpatorul Eugenius a fost proclamat august de către Argabastes în august 392; ulterior a fost prins de Teodosie și executat, la 6 septembrie 394. V. *The Chronicle*, p. 112.
[112] În text: φαλλούς.
[113] În text: βεβηλότερον.
[114] Referința este la semnul hieroglific ☥ și este interesantă și pentru cunoașterea scrierii hieroglifice în secolul al IV-lea d.Hr.

oprire[115] pentru preotul cel [rânduit] pentru [Taina] Pocăinței, din cauza unui păcat făcut de un diacon în biserică asupra unei femei care venise la pocăință. Iar în Roma și în tot Apusul se păzește cu grijă până acum și este rânduit un loc pentru cei care se pocăiesc.

Împăratul Teodosie a redactat o lege ca o femeie să nu avanseze la diaconie dacă nu a depășit 60 de ani, după Apostol. Iar pe Eunomie l-a exilat, pentru că făcea adunări separate și înșela mulțimile, și [acesta] a murit în exil.

În acest an, Placilla, soția lui Teodosie, a adormit, fiind evlavioasă și iubitoare de săraci, slujindu-i cu propriile mâini pe leproși și pe cei bolnavi. Antiohienii au spart statuia acesteia și au târât-o, fiind înfuriați din cauza taxelor publice care au fost puse asupra lor de către împărat. [Acesta], mâniindu-se puternic pe ei, din dragostea cea față de Placilla cea preaevlavioasă, i-ar fi omorât pe toți dacă Flavian, episcopul Antiohiei, venind, nu mijlocea pentru antiohieni. [Sfântul] Ioan Hrisostom, pe atunci preot în Antiohia, [fiind] de față, a ținut cuvântări minunate spre povățuirea celor care au cutezat [aceasta] împotriva statuilor imperiale[116].

14.10.12.8.26.5.20.

În acest an, Teodosie a pornit în expediție împotriva tiranului Eugenius și a ajuns în Tesalonic, împreună cu armata sa. Intrând în oraș, acesta s-a tulburat din pricina cazării armatei și sub un pretext cu privire la un vizitiu și la fiul eparhului. Și l-au ocărât pe împărat, iar pe eparh l-au omorât. Împăratul a răbdat puțin și, liniștindu-se poporul, a poruncit să se facă [o cursă în] hipodrom. Adunându-se poporul și facțiunile poporului[117] la spectacolul hipodromului, a poruncit armatei să îi săgeteze pe aceștia. Și au murit din popor 15000.

Venind el în Mediolanum, episcopul Ambrozie l-a împiedicat să intre în biserică. La sărbătoarea Nașterii Mântuitorului, Ambrozie l-a

---

[115] În text: ἐκώλυσε – „a împiedicat".

[116] Cele 21 de omilii *Despre statui*, ținute în Antiohia în martie și aprilie 387, sunt publicate în MIGNE, *P.G.*, t. 49, c. 15-222; v. *The Chronicle*, p. 110.

[117] Facțiunile poporului (demele) reprezentau „echipele" care concurau în hipodrom. Provenite din Roma, erau inițial patru, ulterior două (verzii și albaștrii). Facțiunile au avut un rol important și în viața politică a imperiului. Cf. L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, pp. 159-165; Rodolphe GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, Berlin, Akademie-Verlag, 1967, pp. 420-421.

mustrat puternic pe *magistros*-ul[118] Rufin, care venise spre a-l ruga [pentru împărat][119]. Și, emițând Teodosie o lege ca să se dea condamnaților la moarte sau la confiscare un termen de 30 de zile pentru revizuirea[120] [sentinței], din îndemnul lui Ambrozie, atunci l-a primit în biserică [pe împărat], în afara jertfelnicului, și nu înăuntru după obiceiul de mai înainte. De unde și până acum bine s-a menținut obiceiul ca împărații să stea în afara jertfelnicului, împreună cu poporul.

În același an, neurcând Nilul după obicei, se bucurau elinii spunând că motivul acestui [fapt] îl constituie interzicerea de a se aduce jertfe zeilor lor. [Lucru] pe care aflându-l evlaviosul împărat, a răspuns: „Să nu se întâmple vreodată ca un fluviu care se bucură de jertfe să inunde pământul!" Iar Dumnezeu, fiind mulțumit, într-atât a binecuvântat urcarea fluviului, încât s-au înspăimântat toți cei din Egipt, ca nu cumva revărsarea apelor să cuprindă chiar și Alexandria.

Anii lumii 5885. De la dumnezeiasca Întrupare: 385 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 16.15. Împăratul perșilor Uararanes, ani 11.11. Episcopul Romei Siricius, ani 15.13. Episcopul Constantinopolului Nectarie, ani 16.9. Episcopul Ierusalimului Chiril, ani 35.27. Episcopul Alexandriei Teofil, ani 28.6. Episcopul Antiohiei Meletie, ani 25.21.

În acest an, evlaviosul împărat Teodosie, luptându-se cu vitejie la porțile Alpilor cu Eugenius și prinzându-l viu, l-a ucis pe acesta. Iar Argabastes, scăpând, s-a sinucis.

În același an, moaștele proorocilor Avacum și Miheia i-au fost descoperite de la Dumnezeu lui Zebenos, care era episcop al Elefteropolisului din Palestina, în două sate din ținutul din jurul Elefteropolisului.

Venind împăratul la Roma, câțiva episcopi i-au adus la cunoștință o plângere a lui Inochentie al Romei împotriva lui Flavian,

---

[118] *Magistros* era un demnitar important la curtea bizantină, titlul fiind de origine romană; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, p. 106; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, p. 1276.

[119] Episodul este relatat pe larg în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 221-224.

[120] În text: διάσκεψιν.

episcopul Antiohiei. Preacreştinul împărat, sfătuindu-i pe aceştia cele spre pace, i-a împăcat după 17 ani [de dezbinare], poruncind unor episcopi din Răsărit să vină la Roma pentru aceasta, [alături de] care a fost trimis şi Acachie al Veriei.

Teodosie a dat multe daruri Romei, înlăturând şi faptele incorecte care se întâmplau în brutării împotriva străinilor, prinşi şi izolaţi până la bătrâneţe în mori, la fel şi ocara femeilor celor desfrânate din bordeluri, neîngăduind ca acestea să mai fie închise şi [hotărând] să nu mai fie mustrate pentru fapta lor prin [sunet de] clopot.

16.12.14.10.28.7.22.

În acest an, după înlăturarea tiranului Eugenius şi aşezarea lucrurilor, evlaviosul împărat Teodosie a plecat din Roma şi s-a dus spre Constantinopol. Ajungând în Mediolanum, s-a îmbolnăvit şi a trimis după fiul său, Honorius. Când l-a văzut pe acesta, a fost mai uşurat. Privind la o cursă de care, după prânz s-a simţit dintr-o dată rău. Iar după-amiază, neputând să se ridice, i-a poruncit fiului său să ducă [cursa] la capăt.

În noaptea care a urmat, a adormit întru Domnul, având 60 de ani, împărăţind 16 ani şi lăsându-i ca împăraţi pe cei doi fii ai săi, pe Arcadius – cel mai mare –, în Răsărit, şi pe Honorius, în [părţile] apusene. Iar trupul său a fost strămutat de Arcadius în Constantinopol şi a fost înmormântat în [biserica] Sfinţilor Apostoli.

Împăratul romanilor Arcadius, fiul lui Teodosie: 14 ani.
Împăratul perşilor Isdigerdes: 21 ani.
1.1.15.11.29.8.23.

În acest an, Arcadius, fiind proclamat singur stăpânitor, a zidit marele portic din faţa pretoriului[121].

Al XXXVIII-lea episcop al Romei, Anastasie: 3 ani.
2.2.1.12.30.9.24.

[121] Pretoriul din Constantinopol era palatul eparhului (prefectului) oraşului. Sunt atestate două astfel de clădiri, dintre care una servea drept reşedinţă propriu-zisă, iar alta avea şi rol de închisoare; v. Rodolphe GUILLAND, *Etudes de topographie de Constantinople byzantine*, vol. II, Berlin-Amsterdam, 1969 (*Berliner Byzantinische Arbeiten*, Band 37), pp. 36-39.

3.3.2.13.31.10.25.

Anii lumii 5890. De la dumnezeiasca Întrupare: 390 ani.

Împăratul romanilor Arcadius, ani 14.4. Împăratul perşilor Isdigerdes, ani 21.4. Episcopul Romei Inochentie, ani 15.1. Episcopul Constantinopolului Nectarie, ani 16.14. Episcopul Ierusalimului, Chiril ani 35.27. Episcopul Alexandriei Teofil, ani 28.11. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 22.1.

În acest an s-au strămutat moaştele Sfântului Proroc, Înaintemergător şi Botezător Ioan în Alexandria, cu 6 [zile] înainte de calendele lui iulie, în a doua [zi] din luna Pauni[122].

În acest an, Anatolios cel strălucit a fost ars în Alexandria. Iar împăratul Arcadius şi-a făcut un *numerus* propriu în Constantinopol, pe care i-a numit arcadiani.

6.6.3.16.34.13.3.

În acest an a murit Nectarie, episcopul Constantinopolului. Teofil, episcopul Alexandriei, [fiind] de faţă, a căutat să împiedice alegerea [Sfântului] Ioan Hrisostom, mărturisind că [trebuie să fie pus] episcop al [cetăţii] împărăteşti un anume Isidor, un preot de-al lui care l-a slujit când Teodosie se războia cu tiranul Maxim, primind şi două epistole ambigui şi daruri de la acela.

Împăratul şi întreg oraşul au fost bucuroşi să îl hirotonească pe Ioan, care fusese chemat de el din Antiohia pentru acest [scop]. Ioan făcea parte dintre [oamenii] cei mai de seamă din Antiohia, [avându-l ca] tată pe Secundus şi ca mamă pe Antusa. Acesta era foarte învăţat, în cea mai mare parte prin harul divin, şi îi admira pe sofiştii cei mai iscusiţi ai elinilor. De aceea Libanios, fiind întrebat de studenţii [săi], în preajma morţii, cine va urma după el la şcoala [sa], a spus: „Aş fi zis că Ioan, dacă nu ni-l furau creştinii”.

În dumnezeieştile Scripturi Hrisostom a fost educat de către un anume Karterios, egumenul unei mănăstiri, iar în învăţătura generală de către Libanios, despre care s-a zis mai sus.

---

[122] Luna Pauni din calendarul alexandrin egiptean corespunde intervalului 26 mai - 24 iunie; v. V. GRUMEL, *La chronologie*, p. 304. Potrivit *The Chronicle*, p. 114, data de 2 a lunii Pauni ar corespunde cu 27 iunie.

În același an, împăratului Arcadius i s-a născut un fiu din Eudoxia Augusta, Teodosie cel Mic, pe care l-a primit la botez [Sfântul] Ioan Hrisostom.

Episcopul Constantinopolului, [Sfântul] Ioan Hrisostom: 6 ani.
7.7.4.1.35.14.4.

În cel de-al șaptelea an al domniei lui Arcadius, i s-a născut acestuia un fiu, Teodosie cel Mic, din Eudoxia.

Episcopul Ierusalimului Ioan: 16 ani.
8.8.5.2.1.15.5.

În acest an, Gainas[123] s-a ridicat ca tiran împotriva lui Arcadius și a provocat multe rele Bizanțului. [Gainas] a primit jurăminte de la Arcadius și a făcut [legăminte] în biserica Sfânta Eufimia din Calcedon, pe care le-a încălcat, și, săvârșind mai multe rele, a intrat în oraș, mergând pentru jefuiri și alte nelegiuiri. Acesta, ieșind în Chersonesul Traciei, și-a confecționat plute, pentru ca, trecând spre Asia, să cucerească orașele răsăritene. Acolo a început un război puternic – pe pământ și pe mare – și [Gainas] a pierit împreună cu armata [sa].

9.9.6.3.2.16.6.

În acest an, Honorius a pornit tulburări și răscoale la Roma. Căci, fiind înverșunat pe cei din oraș din cauza unor lucruri neînsemnate și nestăpânindu-și mânia, s-a mutat la Ravenna, un oraș din Italia, aflat la marginea mării. Și l-a trimis pe unul dintre cei care domneau pe lângă el, barbar de neam, un gal, cu multă armată, și i-a poruncit să îi prade și să îi necăjească pe cei care îi greșiseră lui. Puțin a lipsit ca Roma, asediată, să fie nimicită cu totul. Alaric a trecut de partea senatorilor din oraș și, luând toți banii din palat și pe Placidia[124], sora lui Honorius după tată, care era o mică fecioară,

---

[123] Gainas era got de origine, arian, și a primit funcții importante în armata romană. În anul 400 a condus o revoltă a soldaților goți. V. TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 238-239; *The Chronicle*, p. 117.

[124] Este vorba despre Galla Placidia (cca. 388-450), care era fiica lui Teodosie I și a Gallei. A avut un rol important în conducerea Imperiului Roman de Apus, mai ales în timpul domniei fiului ei, Valentinianus al III-lea (425-455). Cf. I. DONOIU, *Efigii feminine...*,

s-a dus la poporul lui, în Galii. Un anume comite Constantius, care era împreună cu Alaric [şi căruia] i se încredinţase Placidia, a luat-o pe aceasta şi, plecând, i-a dus-o împăratului Honorius. Împăratul, primindu-l pe Constantius, l-a făcut senator. Iar după puţin timp i-a dat-o lui pe fată în căsătorie şi l-a proclamat împărat. De la ea a avut un fiu, pe care l-a numit Valentinianus cel Tânăr. Luptându-se Constantius împreună cu Honorius, i-au ucis pe tirani la Roma şi le-au confiscat casele şi au restabilit pacea în oraş.

[Sfântul] Ioan, marele învăţător, a luminat nu doar Biserica Constantinopolului, ci şi pe cele ale Traciei, Asiei şi Pontului, astfel încât, [chiar] şi înainte de Sfântul Sinod din Calcedon, [episcopul] Constantinopolului conducea aceste biserici.

Un adept al lui Macedonie a revenit în Biserică graţie învăţăturii părintelui şi, îndemnându-şi propria soţie să se întoarcă şi să se împărtăşească, a convins-o cu greu. Iar ea, dând Împărtăşania servitoarei ei – [care era şi ea] dintre adepţii lui Macedonie –, i-a poruncit să o ţină la ea. Venind la [Sfântul Ioan] Hrisostom şi primind Împărtăşania din sfintele sale mâini, s-a prefăcut că s-a împărtăşit, dar apoi i-a dat-o servitoarei; adepta lui Macedonie, luând-o, o duse la gură şi descoperi că aceasta s-a prefăcut în piatră. Îngrozită, a venit înfricoşată la picioarele [Sfântului] Ioan, spunând ceea ce îndrăznise [să facă], şi s-a alăturat cu sinceritate Bisericii. Iar piatra a fost depusă pentru a fi păstrată în *skeuophylakion*[125].

Iar epistola [Sfântului Ioan] Hrisostom către Teodor al Mopsuestiei nu a fost adresată către cel dintâi, ci celui din urmă.

Arsenie, cel care devenise mare în lume, a dispreţuit totul şi se îndeletnicea cu filosofia cea divină în Egipt, strălucind prin viaţă, prin cuvânt şi prin minuni, în cinul monahal.

În acelaşi an, Arcadius a ridicat coloana din Xerolophos[126] şi a construit [oraşul] Arcadiopolis din Tracia.

---

pp. 106-107. Mausoleul Gallei Placidia, important monument de artă paleocreştină, se află la Ravenna.

[125] Încăpere unde se păstrau vasele şi obiectele de cult.

[126] Este vorba despre coloana în spirală a lui Arcadius din cartierul Xerolophos, asemănătoare cu cea a lui Teodosie I. Era decorată cu basoreliefuri care au putut fi văzute până în secolul al XVIII-lea. Baza monumentală a coloanei se păstrează în Constantinopol. V. Alessandro TADDEI, „La Colonna di Arcadio a Costantinopoli. Pro-filo storico di un monumento attraverso le fonti documentarie dalle origini all'età moderna", în: *Νέα Ῥώμη. Rivista di studi bizantinistici*, 6 (2006), pp. 37-102.

Anii lumii 5896. De la dumnezeiasca Întrupare: 396 ani.

Împăratul romanilor Arcadius, ani 14.10. Împăratul perşilor Isdigerdes, ani 21.10. Episcopul Romei Inochentie, ani 15.7. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 6.4. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 16.3. Episcopul Alexandriei Teofil, ani 28.17. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 22.7.

În acest an, [Sfântul] Ioan Hrisostom a strălucit mult prin viaţă, cuvânt şi darurile divine şi [era] sârguincios în toate virtuţile. Pe acesta îl iubea întreg poporul, care era foarte întărit prin învăţăturile sale, iar cei care trăiau în desfrânări îl respingeau – aceştia au şi contribuit la lupta împotriva lui. Atunci au avut loc întâmplările cele în legătură cu eunucul Eutropios, şi disputa lui Severianus al [oraşului] Gabala cu Sarapion, arhidiaconul lui Ioan, şi cea a [celor numiţi] „Makri"[127], care plecaseră din Egipt din cauza lui Teofil, şi [cele referitoare la] scrisorile lui Teofil către Epifanie. Prin toate acestea se uneltea împotriva lui Ioan, slujitorul lui Dumnezeu.

Epifanie al Ciprului, venind în Hebdomon, a făcut hirotonii şi adunări împotriva voinţei [Sfântului] Ioan; dar Ioan a trecut acestea cu vederea, pentru dragostea cea divină. Mai mult, îndemnându-l pe Epifanie să stea împreună cu el la episcopie, [el] nu a ales [să facă aceasta], fiind influenţat de uneltirile lui Teofil cele împotriva fericitului Ioan.

11.11.8.5.4.18.8.

În acest an, [Sfântul] Ioan Hrisostom a alcătuit un cuvânt împotriva femeilor viclene, prin care cei potrivnici lui şi duşmani ai adevărului au întărâtat-o pe Eudoxia, susţinând că împotriva ei a fost rostit cuvântul. Iar ea, spunându-i lui Arcadius că a fost foarte jignită de Ioan, l-a determinat pe împărat să trimită după Teofil, care era un duşman vădit al lui Ioan. El, aflându-se la Dryis[128], care se numeşte acum Rufiniane, punea la cale un complot împotriva lui Ioan. Iar pe acesta l-au scos din oraş.

Când a aflat poporul aceasta, a făcut răscoală mare, neîngăduind să fie alungat Ioan; atunci şi Eudoxia, înduplecată de plângerile

[127] Fraţii „Makri" („cei înalţi" sau „cei lungi") erau patru călugări care conduceau mişcarea origenistă din Egipt; v. *The Chronicle*, p. 120, şi I.G. Coman, *Patrologie*, vol. III, p. 576.
[128] Sau la „Stejar".

poporului, l-a rugat pe împăratul Arcadius și, trimițându-l pe eunucul Brison, l-a întors pe Ioan de la Prainetos. Dar acesta nu a acceptat să vină înainte de a se face o cercetare de către sinod; și stătea într-o suburbie, la Anaplus. Iar poporul, strigând tare către împărați, i-a silit să îl aducă în [oraș] pe Ioan și să îl instaleze pe tron. Astfel că Teofil și cei împreună cu el, înfricoșați, au fugit din oraș, iar cei 60 de episcopi, reunindu-se, au declarat nule – cu dreptate – cele [făcute] de către Teofil și cei împreună cu el împotriva Sfântului Ioan.

12.12.9.6.5.19.9.

În acest an, împărăteasa Eudoxia și-a făcut o statuie a ei de argint și a ridicat-o într-un loc numit Pittakia, în apropiere de [biserica] Sfânta Irina. Eparhul orașului, fiind maniheu și fiind părtinitor față de păgâni[129], a organizat în fața statuii bătăi de tobe, dansuri și jocuri și, făcând zgomote, l-a mâhnit pe Ioan, pentru că nu îi îngăduia acestuia să săvârșească în liniște Sfintele Liturghii. Căci de multe ori i-a întrerupt pe cei care cântau psalmi. Sfântul Ioan l-a mustrat pe acesta prin cuvânt. Iar eparhul a întărâtat-o pe Eudoxia împotriva lui Ioan, cum că ar fi nemulțumit de cinstirea acestei statui. Și, prin urmare, din nou [era] ură împotriva lui Ioan, din nou mânie. Acesta a ținut atunci cuvântul al cărui început este „Din nou se mânie Irodiada"[130].

Atunci s-a pornit împotriva lui dușmănia desăvârșită a împărătesei și din nou a fost caterisit și exilat. Iar poporul a dat foc bisericii și mulți s-au pus în primejdie pentru el.

Ioan a fost scos din oraș și a fost exilat la Kukusos, iar de acolo a fost mutat la Pityus. Și, aflându-se la Komana, la intrarea în Armenia, s-a săvârșit în Domnul.

Fiind el exilat, a fost hirotonit Arsakios, fratele lui Nectarie – cel dinaintea [Sfântului Ioan Hrisostom]. Inochentie al Romei și Flavian al Antiohiei nu s-au făcut părtași la alungarea lui Ioan, ci mângâiau prin scrisori clerul din oraș și erau nemulțumiți de cele ce se îndrăznise să se facă.

Epifanie[131] s-a îmbarcat pentru Cipru, deoarece, după cum se pare, Dumnezeu i-a vestit înainte strămutarea sa. Se zice că a vorbit

---

[129] În text: ἑλλενόφρων.

[130] Cuvântul Sf. Ioan Gură de Aur este publicat în MIGNE, *P.G.*, t. 59, c. 485.

[131] Sfântul Epifanie (cca. 315-403) a fost episcop al Salaminei (Constantia) din Cipru. Despre viața și opera sa, v. I.G. COMAN, *Patrologie*, vol. III, pp. 575-594.

şi despre sfârşitul lui Ioan în exil şi Ioan despre cel al lui Epifanie pe corabie. Epifanie le-a spus celor care îl conduseseră: „Eu mă grăbesc, iar vouă vă las cărţile, oraşul şi prefăcătoria". În acelaşi an s-a săvârşit Eudoxia.

Episcopul Constantinopolului Arsakios: 2 ani.
13.13.10.1.6.20.10.

În acest an, împăratul Arcadius, fiind în Karya, unde se spune că a pătimit şi Sfântul Mucenic Acachie, s-a rugat şi, când a ieşit din biserică, îndată lăcaşul cel foarte mare din Karya s-a prăbuşit. Iar mulţimea, scăpând, a atribuit salvarea rugăciunii împăratului.

14.14.11.2.7.21.11.

În acest an, la Roma, pământul s-a cutremurat timp de 7 zile. Stilicho cel preastrălucit a fost ucis la Ravenna, precum şi alţi [oameni] puternici. În acelaşi an s-a săvârşit Arcadius, cu 11 zile înainte de calendele lui septembrie. Iar pe tânărul Teodosie, văzându-l tatăl său, Arcadius, că este foarte mic şi fără apărare şi fiindu-i frică ca nu cumva cineva să uneltească împotriva lui, l-a proclamat pe acesta împărat şi i l-a rânduit prin testament ca purtător de grijă pe Isdigerdes, împăratul perşilor. Isdigerdes, împăratul perşilor, acceptând testamentul lui Arcadius, a salvat împărăţia lui Teodosie, făcând pace îndelungată cu romanii. Trimiţându-l pe un anume Antioh, epitrop şi pedagog strălucit şi preaînţelept, a scris astfel senatului romanilor: „Pentru că Arcadius a adormit şi m-a rânduit pe mine purtător de grijă al copilului, l-am trimis pe cel care îmi va ţine locul. Deci nu cumva să uneltească cineva împotriva copilului, că voi începe din nou un război fără întrerupere împotriva romanilor".

Antioh, venind, se afla împreună cu împăratul. Iar unchiul său, Honorius, şi Pulcheria, sora sa, îl învăţau cu multă erudiţie cele ale creştinilor. Şi era pace între romani şi perşi şi, mai mult, Antioh scria multe în favoarea creştinilor. Astfel s-a întins în Persia creştinismul, prin mijlocirea lui Maruthas, episcopul Mesopotamiei.

Anii lumii 5901. De la dumnezeiasca Întrupare: 401 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.1. Împăratul perşilor Isdigerdes, ani 21.15. Episcopul Romei Inochentie, ani 15.12. Episcopul

Constantinopolului Attikos, ani 20.1. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 16.8. Episcopul Alexandriei Teofil, ani 28.22. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 22.12.

În acest an, murind împăratul Arcadius, care a domnit 14 ani, 3 luni și 14 zile după moartea tatălui său, Teodosie, fiind împărat și împreună cu tatăl său 12 ani, l-a lăsat împărat pe fiul său, Teodosie, care avea 8 ani și fusese împărat împreună cu tatăl său, Arcadius, 6 ani.

Devenind împărat Teodosie, Pulcheria[132], sora acestuia, fiind o fecioară de 15 ani, conducea bine împărăția [cu ajutorul lui] Dumnezeu. Mai avea și alte două surori, pe Arcadia și pe Marina; și pe ele Pulcheria le-a convins să rămână fecioare. Iar pe fratele său, Teodosie, l-a educat, pentru că era foarte înțeleaptă și dobândise o cugetare sfântă. Pe fratele ei l-a instruit împărătește mai ales întru evlavia cea către Dumnezeu, apoi și în purtare, și în cuvânt, și în modul în care pășește, râde, se îmbracă, stă jos și în picioare[133]. A construit multe biserici, azile pentru săraci și pentru străini și mănăstiri și tuturor le-a dat împărătește veniturile ce li se cuveneau. Sozomen spune, referitor la ea, că s-a învrednicit și de vedenii dumnezeiești.

2.16.13.2.9.23.13.

În acest an, Attikos, episcopul Constantinopolului, povățuindu-l pe un iudeu paralitic, convingându-l și botezându-l, l-a scos sănătos din cristelniță, căci se spune că trăia după [învățătura lui] Dumnezeu.

3.17.14.3.10.24.14.

În acest an, Roma a fost ocupată de către Alaric, cu 9 [zile] înainte de calendele lui septembrie. Și după puține zile a fost măcelărit Constantin cel preastrălucit și mulți alții.

4.18.15.4.11.25.15.

În acest an, Iovianus și Sebastianus[134], cei preastrăluciți, au fost uciși în Galii. Capetele lor au fost aduse la Roma și, după 15 zile, au fost uciși Salustius și Heraclianus.

---

[132] Pulcheria (Aelia Pulcheria, 399-453), a avut un rol important în conducerea Imperiului Roman de Răsărit, în timpul domniei lui Teodosie al II-lea; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, Oxford University Press, New York, 1991, pp. 1757-1758.

[133] În text: καθέδραν καὶ στάσιν.

[134] Iovianus și fratele său, Sebastianus, se proclamaseră împărați în Galia în 411-412; v. *The Chronicle*, p. 126.

Episcopul Romei Zosimus: 8 ani.
5.19.1.5.12.26.16.

În acest an, în Alexandria, iudeii le-au pricinuit multe rele creştinilor. Căci, înţelegându-se între ei să poarte inel de finic, i-au pus pe nişte crainici să strige noaptea că s-a aprins biserica. Şi, alergând creştinii la un loc, iudeii i-au măcelărit. Când fapta a ieşit la iveală, conducătorii creştini i-au expulzat pe aceştia din Alexandria şi le-au confiscat averile.

În acelaşi an, Antioh Persanul a plecat şi fericita Pulcheria a preluat controlul deplin asupra lucrurilor.

Anii lumii 5906. De la dumnezeiasca Întrupare: 406 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.6. Împăratul perşilor Isdigerdes, ani 21.20. Episcopul Romei Zosimus, ani 8.2. Episcopul Constantinopolului Attikos, ani 20.6. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 16.13. Episcopul Alexandriei Teofil, ani 28.27. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 22.17.

În acest an, unii au ucis-o printr-o moarte violentă pe Hypatia, fiica lui Theon filosoful.

În acelaşi an, Isdigerdes, împăratul perşilor, fiind convins mai întâi prin îndemnurile lui Maruthas, episcopul Mesopotamiei, apoi şi prin cele ale lui Abdaas, episcopul cetăţii împărăteşti din Persia, a devenit foarte evlavios, încât aproape că voia să se boteze pentru minunile lucrate de Maruthas, iar pe magi îi pedepsea ca înşelători. În cel de-al douăzecilea an [al domniei], înşelat de către magi, a pornit o mare prigoană împotriva creştinilor din Persia. Iar în cel de-al douăzeci şi unulea an s-a săvârşit. Cauza prigoanei a fost aceasta: Abdaas, episcopul cetăţii împărăteşti din Persia, condus de zelul pentru Dumnezeu, nefolosind însă zelul cum se cuvine, a incendiat templul focului.

Când a aflat aceasta, împăratul a poruncit ca bisericile din Persia să fie distruse, iar pe Abdaas l-a pedepsit cu numeroase chinuri[135]. Prigoana durând 5 ani, s-au arătat martiri mulţi şi nenumăraţi. Iar magii îi vânau cu grijă prin oraşe şi sate pe cei care fuseseră uitaţi; alţii de la sine se autodenunţau, ca să nu se creadă că prin tăcere se lepădau de Hristos.

[135] Faptul este descris şi în TEODORET EPISCOPUL CIRULUI, *Istoria bisericească*, pp. 245-246.

Omorându-i fără cruțare pe creștini, au fost uciși mulți chiar în palat. Iar mulți s-au refugiat la romani.

7.21.3.7.14.28.18.

În acest an, Teofil, episcopul Alexandriei, a încetat din viață, și Chiril, un nepot al acestuia, a fost așezat în locul său. În același an, s-a remarcat întru învățături Isihie, un preot din Ierusalim.

Împăratul perșilor Uararanes: 20 ani.
Episcopul Alexandriei Chiril: 32 ani.
8.1.4.8.15.1.19.

În acest an, la Immon, iudeii, prinzând un copil creștin, ca și cum s-ar juca, și batjocorind crucea, l-au atârnat pe acel copil pe lemn, ucigându-l în chinuri. Când a aflat aceasta, împăratul i-a pedepsit cum se cuvenea pe iudei.

9.2.5.9.16.2.20.
10.3.6.10.3.21.

Episcopul Ierusalimului Praylios: 20 ani.
11.4.7.11.1.4.22.

În acest an, fiica lui Leontie filosoful, numită Athenais, a fost botezată de către Attikos și i-a fost schimbat numele în Eudokia; aceasta, după recomandarea Pulcheriei, s-a căsătorit cu Teodosie, fiind distinsă prin frumusețea trupului și înțelepciunea sufletului, [precum] și în vorbire.

În același an s-a născut Valentinianus, fiul lui Constantius și al Gallei Placidia, la Ravenna.

Anii lumii 5912. De la dumnezeiasca Întrupare: 412 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.12. Împăratul perșilor Uararanes, ani 20.5. Episcopul Romei Zosimus, ani 8.8. Episcopul Constantinopolului Attikos, ani 20.12. Episcopul Ierusalimului Praylios, ani 20.2. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.5. Episcopul Antiohiei Teodot, ani 4.1.

În acest an, episcopul Attikos, văzându-i pe susținătorii lui Ioan cum se adună în afara bisericii, a poruncit ca numele [Sfântului] Ioan Hrisostom să fie pomenit în diptice, în biserică, și pe mulți i-a unit cu Biserica.

În același an s-a născut Valentinianus cel Mic, fiul lui Constantius, [care era] văr cu Teodosie, la Ravenna.

Episcopul Romei Bonifacius: 4 ani.

13.6.1.13.3.6.2.

În acest an, Constantius, tatăl lui Valentinianus, a devenit împărat, cu 6 zile înainte de idele lui februarie, și a fost omorât cu 4 zile înainte de nonele lui septembrie.

14.7.2.14.4.7.3.

În acest an, în Alexandria, a fost ucis Kallistos – care era *augustalios*[136] – de către proprii săi sclavi, în [ziua a] zecea din luna Thoth[137].

15.8.3.15.5.8.4.

În acest an, împăratul Honorius a murit la Roma, în [ziua a] cincisprezecea a lunii august; [faptul] a fost anunțat la Constantinopol și orașul a fost închis [timp de] 7 zile. După ce acesta a murit, un anume Ioan, dintre scribii imperiali, a uzurpat împărăția cea din Roma și a trimis o solie către Teodosie, rugând să fie acceptat ca împărat. Iar Teodosie, închizându-i pe soli sub pază, l-a trimis împotriva aceluia pe generalul Ardaburios. Pe acesta tiranul l-a prins și l-a închis la Ravenna. Aflând cele [întâmplate], Teodosie l-a trimis pe Aspar, fiul acestuia, împotriva [lui Ioan]. La rugăciunea iubitorului de Dumnezeu împărat, arătându-se un înger al Domnului în chip de păstor, l-a condus pe Aspar și pe cel împreună cu el. Și i-a dus pe ei prin locul care se afla lângă Ravenna și era de netrecut, pe care Dumnezeu a făcut să poată fi trecut, ca în timpul israeliților. Trecând pe uscat, au găsit porțile orașului deschise, l-au ucis pe tiran și l-au eliberat din temniță pe Ardaburios.

---

[136] *Augustalios* desemna titlul acordat prefectului Egiptului; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 1, p. 232, *The Chronicle*, p. 689.

[137] Luna Thoth începea la 29 sau 30 august și se termina la 27 sau 28 septembrie. Ziua a zecea a lunii Thoth corespunde cu 10 septembrie; v. V. GRUMEL, *La chronologie*, p. 304.

Fiind ucis acela, împăratul Teodosie l-a făcut cezar pe Valentinianus[138], fiul lui Constantius și al Gallei Placidia, și l-a trimis în Apus împreună cu mama sa. Iar pe Helion, [care era] *patrikios*[139], l-a trimis împreună cu el, ca unul care trebuia să îl instaleze [pe tron]. Și a domnit 32 de ani.

Episcopul Antiohiei Ioan: 18 ani.
16.9.4.16.6.9.1.

În acest an, în Alexandria au avut loc multe neorânduieli și ucideri [între locuitori]. În același an, Teodosie i-a trimis o coroană împărătească lui Valentinianus la Roma, prin *patrikios*-ul Helion. Maruthas, episcopul Mesopotamiei, l-a vindecat prin rugăciune și post pe fiul împăratului perșilor Isdigerdes, care era demonizat. Prin acesta Isdigerdes a dobândit multă încredere în creștinism.

Anii lumii 5917. De la dumnezeiasca Întrupare: 417 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.17. Împăratul perșilor Uararanes, ani 20.10. Episcopul Romei Celestinus, ani 10.1. Episcopul Constantinopolului Attikos, ani 20.17. Episcopul Ierusalimului Praylios, ani 20.7. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.10. Episcopul Antiohiei Ioan, ani 18.2.

18.11.2.18.8.11.3.

În acest an, murind Isdigerdes, Uararanes[140], copilul acestuia, i-a urmat, atât la împărăție, cât și la prigoana împotriva evlaviei, și a trimis soli la Teodosie ca să îi ceară pe fugari. Iar Teodosie, împăratul romanilor, nu s-a învoit să îi predea pe aceștia. Din această cauză, fiind anulate tratatele de pace, a izbucnit un război crâncen. Teodosie l-a trimis pe generalul Ardaburios cu armate romane, iar

[138] Valentinianus a fost proclamat cezar la 23 octombrie 424 și augustus la 23 octombrie 425; v. *The Chronicle*, p. 133.

[139] *Patrikios* (în latină *patricius*) era în secolele IV-VI un titlu conferit pentru servicii deosebite, fără referire la vreo magistratură specială. Adesea era purtat de cei mai înalți funcționari ai statului; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, pp. 89-90; *Enciclopedia arheologiei* ..., vol. 3, p. 280. Despre *patrikioi* din secolele VI-VII, v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, pp. 132-161.

[140] Uararanes (Bahram al V-lea) a domnit între 421 și 438; v. *The Chronicle*, p. 135.

Uararanes l-a trimis pe generalul Narsaios cu armate persane, având în ajutor și multe zeci de mii de saracini.

Ardaburios, intrând în Persia și cucerind provincia numită Arzanene, a pornit împotriva Mesopotamiei. La fel și generalul perșilor a intrat în Mesopotamia, în apropierea Eufratului. [Perșii], crezând că armata romană vine asupra lor, fiind înfricoșați de la Dumnezeu, s-au aruncat înarmați în fluviu. Și astfel au fost nimiciți, înecându-se în jur de 10 miriade. Romanii, intervenind, i-au ucis pe toți aceștia și pe cei 10000 care sunt numiți de către ei „nemuritori" și pe generalii lor, primind perșii dreptatea lui Hristos, pentru că au ucis cu nedreptate pe mulți dintre cei evlavioși.

Anii lumii 5919. De la dumnezeiasca Întrupare: 419 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.19. Împăratul perșilor Uararanes, ani 20.12. Episcopul Romei Celestinus, ani 10.3. Episcopul Constantinopolului Attikos, ani 20.19. Episcopul Ierusalimului Praylios, ani 20.9. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.12. Episcopul Antiohiei Ioan, ani 18.4.

În acest an s-au descoperit moaștele prorocului Zaharia într-un sat din împrejurimile Elefteropolisului; la fel și [cele] ale întâiului mucenic Ștefan, în satul Kapargamala, în care Gamaliel, învățătorul Apostolului Pavel, împreună cu Abibos, fiul său, au înmormântat trupul întâiului mucenic.

20.13.4.20.10.13.5.

În acest an, Teodosie cel evlavios, imitând-o pe fericita Pulcheria, a trimis mulți bani arhiepiscopului Ierusalimului, pentru a fi împărțiți celor care aveau nevoie, și o cruce de aur cu pietre, pentru a fi fixată pe [locul] cel sfânt al „Căpățânii". În schimbul darului, Arhiepiscopul i-a trimis moaște ale mâinii drepte a întâiului mucenic Ștefan, prin Passarion, cel între sfinți. Ajungând acesta în Calcedon, fericita Pulcheria l-a văzut în acea noapte într-o vedenie pe Sfântul Ștefan spunându-i: „Iată, rugăciunea ta a fost auzită și cererea ta ți s-a împlinit și am venit la Calcedon!"

Iar ea, sculându-se și luându-l pe fratele ei, a ieșit în întâmpinarea sfintelor moaște. Aducându-le pe acestea la palat, a zidit un lăcaș slăvit Sfântului Întâi Mucenic și acolo a așezat sfintele moaște.

Episcopul Constantinopolului Sisinnios: 2 ani.
21.14.5.1.11.14.6.

În acest an, împins de bunătatea cea multă, împăratul Teodosie, deși îi învinsese prin forță pe perși, pentru a cruța [viața] creștinilor care locuiau în Persia, a îmbrățișat calea păcii și a trimis soli pe *patrikios*-ul Helion, pe care îl ținea la mare cinste, și pe Anatolios, generalul Răsăritului, ca să stabilească pacea.

Uararanes, cunoscând înfrângerea sa, a primit solia, și astfel a încetat prigoana cea împotriva creștinilor.

Iar împăratul Teodosie, mulțumindu-I lui Dumnezeu pentru astfel de binefaceri, nu înceta să Îl slăvească cu imnuri, avându-le părtașe în cântarea imnurilor și pe surorile lui, care își trăiau viața în feciorie.

În același an, Sisinnios, episcopul Constantinopolului, l-a hirotonit pe Proclos episcop al Cyzicului. Locuitorii din Cyzic, neacceptându-l pe acesta, l-au hirotonit pe un monah numit Dalmatios, împotriva voinței lui Sisinnios. Iar Proclos, neavând o biserică proprie în Constantinopol, se remarca prin învățăturile [sale], la îndemnul lui Sisinnios.

În același an a încetat prigoana împotriva creștinilor în Persia.

22.15.6.2.12.15.7.

În acest an, Filip, un preot din Sidi, scriind o istorie creștină în 36 de cărți, l-a acuzat îndelung pe Sisinnios, pentru că acesta a fost preferat lui Filip la episcopat, la fel și Proclos. Iar Sisinnios s-a săvârșit îndată.

Anii lumii 5923. De la dumnezeiasca Întrupare: 423 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.23. Împăratul perșilor Uararanes, ani 20.16. Episcopul Romei Celestinus, ani 10.7. Episcopul Constantinopolului Nestorie, ani 3.1. Episcopul Ierusalimului Praylios, ani 20.13. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.16. Episcopul Antiohiei Ioan, ani 18.8.

În acest an, adormind Sisinnios, episcopul Constantinopolului, l-a urmat la episcopie Nestorie, de neam din Germanikeia. De cum a urcat pe tron, îndată și-a arătat reaua sa credință și cugetarea cea

pervertită în privința dogmelor. Căci a dat singhelului său o omilie despre credință, poruncindu-i acestuia să o predice în biserici. [Omilia] conținea acestea: „Nimeni să nu o numească Născătoare de Dumnezeu pe Maria. Căci Maria era om și este cu neputință ca Dumnezeu să fie născut de un om". Acestei vorbe s-a opus cel dintâi un anume Eusebiu, *scholastikos*[141] al bazilicii din Constantinopol, și din această cauză mulți dintre locuitorii Bizanțului s-au tulburat. Iar Nestorie, grăbindu-se să aprobe [acest] cuvânt, a scos de peste tot expresia „Născătoare de Dumnezeu", numindu-L pe Domnul un simplu om.

Și, într-o duminică, stând înainte Nestorie, Proclos, fiind îndemnat să predice, a rostit o omilie către Născătoarea de Dumnezeu, al cărui început [era]: „Sărbătoare a Fecioarei astăzi, fraților".

Atunci Nestorie cel lipsit de evlavie s-a făcut urât de toți din cauza îngâmfării și a relei sale credințe. Căci îl avea și pe un anume Anastasie, un preot antiohian, de care avea foarte mare grijă, ca unul care avea aceleași păreri cu el, un om foarte îndrăzneț, care spunea blasfemii în biserici despre Pururea Fecioara Născătoare de Dumnezeu. Eusebiu al Dorylaionului a fost cel dintâi care l-a contrazis. Și astfel, făcând multă gâlceavă, a provocat și tulburări.

În același an s-a întâmplat minunea cea înfricoșătoare a celor 7 Sfinți Tineri din Efes, înviind aceștia după 182 de ani.

24.17.8.2.14.17.9.

În acest an, Chiril, episcopul alexandrinilor, aflând de blasfemiile lui Nestorie, i-a scris acestuia, rugându-l și sfătuindu-l ca pe un frate să se depărteze de dogmele sale pervertite și să stăruie în credința cea dreaptă. Nestorie i-a răspuns, ocărând și spunând blasfemii. Atunci Chiril i-a scris papei Romei Celestinus cele în legătură cu Nestorie și i-a făcut cunoscute aceluia blasfemiile scrise lui de către Nestorie. Celestinus i-a scris lui Nestorie, stabilindu-i acestuia un termen de 10 zile ca să se oprească din blasfemii și să se pocăiască. Iar dacă va stărui în părerea cea rea, nu va mai fi preot care împărtășește. De asemenea, Celestinus și Chiril le-au scris lui Ioan, arhiepiscopul Antiohiei, și lui Iuvenalie al Ierusalimului în legătură cu Nestorie și cu erezia lui. Ioan i-a scris lui Nestorie

---

[141] Termenul de *scholastikos* desemna o persoană educată, fiind un titlu acordat retorilor sau avocaților; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1852.

sfătuindu-l să se depărteze de erezie și amintindu-i ceea ce spune Apostolul: „Dumnezeu a trimis pe Fiul Său născut din femeie”[142].

Aflând Nestorie că patriarhii nu acceptă să treacă sub tăcere tulburarea din biserici, l-a determinat pe împărat să-i scrie lui Chiril o poruncă plină de mustrări și, crezând că prin aceasta îl va lovi, mai degrabă l-a îndârjit. Căci, ridicându-se [acesta], a scris împăratului și surorilor lui în legătură cu credința cea dreaptă și cu părerea cea rea a lui Nestorie, cerând, totodată, să se facă un sinod ecumenic pentru a fi cercetate în mod canonic cele în legătură cu Nestorie. Atunci împăratul Teodosie le-a scris tuturor episcopilor de sub conducerea lui să vină la Efes, fără vreo întârziere, după Paști, stabilind că „cel care nu se va afla în ziua Sfintei Cincizecimi la sinod la Efes nu va avea nicio scuză față de Dumnezeu, nici față de noi”. Celestinus al Romei i-a scris lui Chiril al Alexandriei să îi țină locul său la sinod, neputând să fie de față din cauza dificultății [călătoriei] pe mare în timpul iernii.

25.18.9.3.15.18.10.

În acest an s-a reunit la Efes cel de-al treilea Sfânt Sinod Ecumenic al celor 200 de Părinți. Venind deci toți episcopii, Ioan al Antiohiei și răsăritenii nu au răspuns la termenul rânduit. Iar în a șaisprezecea zi după cea rânduită, nevenind Ioan, a ajuns Nestorie cu multă trufie. În cea de-a douăzecea zi a lunii iunie s-a adunat sinodul, șezând în față Nestorie, Chiril și Iuvenalie. Iar Chiril îi ținea locul [episcopului] Romei.

Vorbind toți despre Dumnezeu, Nestorie a spus [cu multă îngâmfare]: „Eu pe cel care are două sau trei luni nu îl voi numi Dumnezeu, și pentru aceasta sunt curat de sângele vostru. Iar de acum nu mă mai întorc cu voi”. Spunând acestea, a ieșit împreună cu 6 episcopi care îi urmau părerea sa.

Iar cei de pe lângă Chiril, reunindu-se a doua zi, au trimis trei episcopi să îl cheme, dar [el] nu s-a supus. La fel și a doua [oară] și a treia [și a patra], fiind invitat de către sinod, nu s-a prezentat, ci a poruncit ca cei trimiși să fie ocărâți și necinstiți.

Atunci, Sfântul Sinod Ecumenic, primindu-i pe episcopii trimiși ocărâți și necinstiți, a hotărât împotriva lui și a rânduit să fie străin

---

[142] *Galateni* 4, 4.

de toată demnitatea preoțească. Și i-au trimis acestuia în persoană propria caterisire.

Astfel făcându-se acestea, după trei zile a venit Ioan, episcopul Antiohiei, având împreună cu el 26 de episcopi, care, aflând că Nestorie a fost caterisit, s-au despărțit de Sfântul Sinod și, adunându-se împreună cu Nestorie, i-au caterisit, cum credeau, pe Chiril și pe Memnon Efeseanul.

Teodoret, crezând că îl atacă pe Chiril, a răstălmăcit de acolo *Cele douăsprezece Capitole* și a vărsat [în ele] otrava lui Nestorie. Chiril, cel între sfinți, ridicându-se, a vorbit cu neînfricare în apărarea acelorași capitole, explicându-le și dezvăluind tezaurul bisericesc din ele, și a făcut cunoscută tuturor motivația sa [plină de] evlavie.

Ioan, cel al [cetății] antiohienilor, fiind chemat a treia oară și neascultând să se prezinte, a primit decizia ca el și cei împreună cu el să fie înstrăinați de toată comuniunea bisericească, până când, înțelegând, își vor mărturisi greșeala lor.

De asemenea, Sfântul Sinod a hotărât ca cele [săvârșite de] răsăriteni în chip nelegiuit și încălcând canoanele, spre a-i ocărî pe preasfinții întâistătători ai Bisericii Chiril și Memnon, să nu aibă nicio valabilitate.

Toate acestea fiind deci aduse înaintea împăratului Teodosie printr-un raport, s-a poruncit să vină la Constantinopol episcopi din ambele părți. Și, venind, cu ajutorul lui Dumnezeu, au biruit cei din Sfântul Sinod.

Fiind aprobată caterisirea lui Nestorie, Maximian a fost hirotonit episcop în Constantinopol, acesta fiind preot al aceleiași biserici.

Răsăritenii l-au luat pe Nestorie cu ei în Răsărit. În cel de-al patrulea an de la caterisirea lui Nestorie, Ioan, episcopul [cetății] antiohienilor, dobândind frică de Dumnezeu, văzându-i pe mulți dintre oamenii de vază din Antiohia că sunt corupți de către Nestorie, i-a scris împăratului, rugându-l să îl alunge pe acesta din Răsărit. Iar împăratul l-a exilat pe Nestorie în Oază și a emis porunci către Chiril și Ioan să se unească fără întârziere pentru a scăpa Bisericile de toată dezbinarea.

Ioan s-a supus poruncii și i-a scris lui Chiril [expunându-i] credința sa, primind și mărturisirea Părinților celor din Niceea și a celor 150 din Constantinopol și cele făcute la Efes.

Atunci Sfântul Chiril, acceptând, le-a scris o epistolă lui Ioan și răsăritenilor, al cărei început [este]: „Să se bucure cerurile și să se veselească pământul". Fiind de acord amândoi [cu] aceeași mărturisire, sfintele Biserici conduse de fiecare dintre ei s-au unit în pace și în armonie.

În acest an, Nonnos cel purtător de Dumnezeu păstorea Biserica edesenilor, cel care l-a închinat lui Dumnezeu pe cel dintâi dintre saltimbancii[143] Antiohiei și, în loc de desfrânata Margarito, a înfățișat-o lui Hristos pe aceasta [ca] Sfânta Pelaghia. Acest sfânt deci, bucurându-se de armonia sfinților, i-a scris arhiepiscopului Ioan cuvinte de sfătuire și de învățătură, între care și acesta: „Curăță Biserica, omule al lui Dumnezeu, de zâzaniile nestoriene și de grozăvia acestora!"

Pe Nestorie cel lipsit de evlavie și hulitor dreptatea divină l-a ajuns în exil; căci, căzând într-o putreziciune a tuturor mădularelor și mai ales a limbii celei spurcate, a ajuns stricat la moarte, luând-o înainte rechemării sale din Oază în alt loc.

Anii lumii 5926. De la dumnezeiasca Întrupare: 426 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.26. Împăratul perșilor Uararanes, ani 20.19. Episcopul Romei Celestinus, ani 10.10. Episcopul Constantinopolului Maximian, ani 2.1. Episcopul Ierusalimului Praylios, ani 20.16. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.19. Episcopul Antiohiei Ioan, ani 18.11.

În acest an, Valentinianus, fiul Gallei Placidia și al lui Constantius, a venit de la Roma în Constantinopol și a luat-o de soție pe Eudoxia, fiica împăratului Teodosie, născută lui de Eudokia; apoi s-a reîntors la Roma.

În același an s-a săvârșit Isihie, preotul din Ierusalim. Fericita Melania, nepoata celei Mari[144], a adormit nevoindu-se, [având] viață desăvârșită, în Ierusalim.

Episcopul Romei Sixtus: 8 ani.

27.20.1.2.17.20.12.

În acest an, împăratul Teodosie a trimis-o pe soția sa, Eudokia, la Ierusalim, pentru a aduce imnuri de mulțumire lui Dumnezeu.

---

[143] În text: μιμάδων.

[144] Melania cea Bătrână.

Aceasta a dăruit foarte multe bisericilor și, închinându-se la Sfânta Cruce și la Cinstitele Locuri, s-a întors la palat.

Împăratul perșilor Isdigerdes: 17 ani.
Episcopul Constantinopolului Proclos: 12 ani.
28.1.2.1.18.21.13.

În acest an a avut loc o prăbușire în teatrul din Alexandria și au murit 572 de bărbați la sărbătoarea de toată noaptea [numită] Neiloa[145].

29.2.3.2.19.22.14.
30.3.4.3.20.23.15.

În acest an, Proclos, preasfântul episcop al Constantinopolului, cerându-i [permisiunea] împăratului Teodosie, a mutat trupul [Sfântului] Ioan Hrisostom de la Komana în cetatea împărătească. În anul următor, după 33 de ani[146], purtându-l pe acesta în procesiune publică, împreună cu împăratul și cu fericita Pulcheria, l-a așezat în biserica Apostolilor[147]. Și astfel i-a unit pe cei care se despărțiseră de Biserică din cauza caterisirii aceluia.

În timpul acestui Proclos, cel între sfinți, au avut loc cutremure mari în Constantinopol timp de patru luni, încât bizantinii, înfricoșați, au plecat în afara orașului în așa-numitul „Câmp"[148] și își petreceau ziua împreună cu episcopul în rugăciuni către Dumnezeu, făcând litanii.

Într-o zi, dar, mișcându-se pământul și întreg poporul strigând îndelung „Doamne, miluiește!", dintr-o dată, pe la ceasul al treilea, în văzul tuturor, s-a întâmplat ca un tânăr să fie ridicat în aer de o putere divină și să audă o voce divină care îi poruncea acestuia să îi vestească episcopului și poporului să facă litanii astfel și să spună: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi", neadăugând nimic altceva. Proclos, cel între sfinți, primind această hotărâre, a îngăduit poporului să cânte aceasta, și îndată

[145] În text: τῇ παννυχίδι τῶν Νειλώων.
[146] De la trecerea la Domnul a Sfântului Ioan.
[147] Moaștele Sfântului Ioan Hrisostom au fost așezate lângă altarul bisericii Sfinților Apostoli; v. J. EBERSOLT, *Sanctuaires de Byzance ...*, pp. 38-39.
[148] Kampos („Câmpul"), unde se găsea și un palat, se afla în apropierea Constantinopolului; v. *The Chronicle*, p. 145. Se poate să coincidă cu Τριβουνάλιον Κάμπος.

cutremurul s-a oprit. Iar fericita Pulcheria și fratele ei, fiind foarte impresionați[149] de [această] minune, au decretat ca în toată lumea să se cânte acest imn divin. De atunci toate bisericile au primit să îl cânte lui Dumnezeu în fiecare zi.

Anii lumii 5931. De la dumnezeiasca Întrupare: 431 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.31. Împăratul perșilor Isdigerdes, ani 17.4. Episcopul Romei Sixtus, ani 8.5. Episcopul Constantinopolului Proclos, ani 12.4. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.1. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.24. Episcopul Antiohiei Ioan, ani 18.16.

În acest an, Valentinianus nu numai că nu a reușit să salveze Britania, Galia și Hispania, dar a pierdut și Libia cea de Apus, așa-numita țară a africanilor, în felul următor:

Erau doi generali, Aetios și Bonifacius pe care Teodosie i-a trimis la Roma la cererea lui Valentinianus. Luând Bonifacius conducerea Libiei de Apus, Aetios a fost invidios și a complotat împotriva lui cum că ar cugeta să organizeze o răscoală și s-ar grăbi să ia puterea în Libia. Și acestea le spunea către Placidia, mama lui Valentinianus. Iar lui Bonifacius i-a scris: „Dacă vei fi rechemat, să nu dorești să te prezinți, căci s-a uneltit împotriva ta și împărații vor prin viclenie să îți facă rău, să pună mâna pe tine". Bonifacius, primind acestea și crezându-l pe Aetios ca pe un adevărat prieten, nu s-a prezentat când a fost rechemat. Atunci împărații l-au acceptat pe Aetios ca pe unul care le era favorabil.

Pe vremea aceea erau neamuri gotice multe și foarte mari dincolo de Dunăre, care locuiau în locurile mai de la nord. Dintre acestea mai importante erau patru: goții, vizigoții, gepizii și vandalii, care difereau doar ca nume și întru nimic altceva, folosind o singură limbă. Și toți aveau credința cea rea a lui Arie. Aceștia, în timpul lui Arcadius și Honorius, trecând Dunărea, s-a așezat în pământul romanilor.

Gepizii, din care mai târziu s-au despărțit longobarzii și avarii, și-au așezat locuințele în satele din jurul [cetăților] Singidunum[150] și

---

[149] În text: ὑπεραγασθέντες.
[150] În text: Σιγγιδόνα. Singidunum este Belgradul de astăzi.

Sirmium[151]. Vizigoţii, cu Alaric, devastând Roma, au înaintat în Galii şi i-au luat în stăpânire pe cei de acolo.

Goţii, având mai întâi Pannonia, mai apoi, în cel de-al nouăsprezecelea an al domniei lui Teodosie cel Tânăr, cu permisiunea acestuia, s-au aşezat cu locuinţele în satele din Tracia. Şi, după ce au petrecut 58 de ani în Tracia, pe când Teodoric – care era *patrikios* şi consul – le era conducător, îngăduindu-le lor Zenon, au luat puterea în Imperiul Apusean.

Vandalii, însoţindu-se cu alanii şi cu germanii, care astăzi se numesc franci, au trecut fluviul Rin, având-ul drept conducător pe Godigisel, şi s-au aşezat în Hispania, care este prima ţară din Europa de la Oceanul Apusean[152].

Bonifacius, fiindu-i teamă de împăraţii romanilor, a trecut din Libia în Hispania şi s-a dus la vandali. Şi a aflat că Godigisel se săvârşise şi că puterea o aveau copiii acestuia, Gontharis şi Gizerichos. Îndemnându-i pe aceştia, le-a promis că va împărţi Libia apuseană în trei părţi, în care fiecare, inclusiv el, să conducă a treia parte, şi să se apere împreună împotriva oricărui adversar. La aceste mărturisiri, vandalii au trecut strâmtoarea şi s-au aşezat în Libia, de la ocean până la Tripolis din Cyrene.

Vizigoţii, ridicându-se din Galii, au ocupat şi Hispania.

Unii din senatul romanilor, prieteni ai lui Bonifacius, i-au arătat Placidiei acuzaţia falsă a lui Aetios, scoţând la iveală şi scrisoarea lui Aetios către Bonifacius, pe care Bonifacius le-o trimisese acestora. Iar Placidia, surprinsă, nu l-a nedreptăţit pe Aetios cu nimic, iar lui Bonifacius i-a trimis un cuvânt de îndemn, cu jurăminte.

Săvârşindu-se Gontharis, Gizerichos a devenit singur stăpânitor al vandalilor. Iar Bonifacius, acceptând cuvântul [Placidiei], a pornit în campanie împotriva vandalilor, venindu-i [în ajutor] o mare armată din Roma şi din Bizanţ, care-l avea ca general pe Aspar.

Începând războiul cu Gizerichos, armata romanilor a fost învinsă. Şi astfel Bonifacius, venind împreună cu Aspar, a spulberat bănuiala, dovedind adevărul. Iar Africa a rămas sub vandali.

Atunci Marcian, cel care a ajuns împărat după aceea, fiind soldat şi servindu-l pe Aspar, a fost prins viu de către Gizerichos.

---

[151] În text: Σέρμιον; astăzi Sremska Mitrovica, în Serbia.

[152] Vandalii trec în Hispania în anul 409; v. ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ Κ. ΛΟΥΓΓΗΣ, *Η βυζαντινή κυριαρχία στην Ιταλία από το θάνατο του Μ. Θεοδοσίου ως την Άλωση του Μπάρι. 395-107 μ.Χ.*, Αθήνα, 1989, p. 57.

32.5.6.5.2.25.17.

În acest an a fost strămutată în Alexandria Sfânta Muceniță Eufimia, cu șase zile înainte de calendele lui octombrie.

33.6.7.6.3.26.18.

În acest an a fost terminată baia din Alexandria – Kantharos.

Câțiva monahi, venind la Constantinopol, l-au tulburat pe împărat [fiind ei] împotriva lui Teodor, care ajunsese episcop al Mopsuestiei, după moartea acestuia, spunând că era eretic. Împăratul l-a îndemnat pe Proclos să le scrie episcopilor din Răsărit să facă cercetarea și, dacă se va adeveri, să îl anatemizeze pe Teodor. Ioan al Antiohiei i-a scris înapoi lui Proclos, sinodului lui și împăratului, mărturisind ortodoxia lui Teodor.

Episcopul Antiohiei Domnos: 8 ani.
34.7.8.7.4.27.1.

În acest an s-a cutremurat pământul și a vuit, cu 15 zile înainte de calendele lui mai.

Episcopul Romei Leon: 21 ani.
35.8.1.8.5.28.2.

În acest an, Charmosynos, care era *augustalios* în Alexandria, a fost lovit în tâmplă în Kynegion și a murit în ziua întâi a lunii Epiphi.

36.9.2.9.6.29.3.

În acest an, împăratul Teodosie l-a făcut preot pe Antioh, care era *praipositos*[153] și *patrikios*, dar și *bagylos*[154] al său, confiscându-i și casa, pentru că îl înjosea și îl disprețuia pe împărat, tot pentru el dând și o lege ca eunucii să nu aibă rangul de *patrikios*.

---

[153] *Praipositos*-ul îl desemna pe dregătorul care avea în grijă camerele imperiale. Ales de obicei dintre eunuci acesta avea o mare influență. V. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1709.
[154] În text: βάγυλον, de la latinescul *baiulus* – „comisionar".

Anii lumii 5937. De la dumnezeiasca Întrupare: 437 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.37. Împăratul perşilor Isdigerdes, ani 17.10. Episcopul Romei Leon, ani 21.3. Episcopul Constantinopolului Proclos, ani 12.10. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.7. Episcopul Alexandriei Chiril, ani 32.30. Episcopul Antiohiei Domnos, ani 8.4.

În acest an, Cyrus, prefectul oraşului şi al pretorienilor, un bărbat preaînţelept şi capabil, a ridicat zidurile oraşului[155] şi a reînnoit întreg Constantinopolul. Despre el bizantinii au strigat pe când împăratul se afla aşezat în hipodrom şi auzea: „Constantin a zidit, Cyrus a reînnoit". Iar împăratul s-a mâniat că au spus aşa ceva despre el şi, sub pretextul că acela era favorabil păgânilor, l-a destituit din funcţie şi i-a confiscat [averea]. Iar acesta, refugiindu-se în biserică, s-a făcut şi el preot. Făcându-i-se milă de el împăratului, a poruncit să fie făcut episcop al Smyrnei celei din Asia. Venind el înainte de Crăciun, locuitorii din Smyrna, bănuindu-l că gândeşte precum elinii, au vrut să îl ucidă. Iar el, intrând în biserică şi fiind îndemnat să vorbească poporului, a spus: „Bărbaţi fraţi, Naşterea lui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos o voi cinsti prin tăcere, căci doar prin auz s-a zămislit în Sfânta Fecioară Cuvântul lui Dumnezeu, a Căruia este slava în veci. Amin". Şi s-a bucurat poporul şi l-a aclamat şi le-a fost lor episcop cu evlavie.

38.11.4.11.8.31.5.

În acest an s-a făcut tiran un alt Ioan, cel numit Vandalul, [pornindu-se] împotriva lui Valentinianus, la Roma. Trimiţând Teodosie forţe [militare], împreună cu generalii Aspar şi Ardaburios, şi având loc o luptă, Ioan a fost înfrânt şi, dându-i-se cuvântul [că nu i se va face nimic], s-a predat viu. Şi l-au adus la împăratul Teodosie şi au aranjat să se învrednicească de cinstire. Hrisafie, care era eunuc şi stăpânea şi el la palat, l-a ucis pe acesta prin viclenie. Dar, nu după mult timp, i s-a făcut şi acestuia dreptate.

---

[155] Despre zidurile Constantinopolului, v. Neslihan ASUTAY-EFFENBERGER, *Die Landmaner von Konstantinopel-Istanbul. Historisch-topographische und baugeschichtliche Untersuchungen*, Berlin-New York, 2007.

39.12.5.12.9.32.6.

În acest an au adormit întru evlavie Chiril al Alexandriei și Proclos al Constantinopolului. Pe Proclos l-a urmat Flavian, preotul și *skeuophylax*-ul[156] bisericii Constantinopolului, un bărbat foarte sfânt și virtuos. Iar pe Chiril l-a urmat Dioscor cel lipsit de evlavie, care nu avea deloc [pricepere de] învățător, fiind un sălbatic și un neîmblânzit, mai ales față de rudele lui Chiril, încât a și consacrat [ca biserică] locuința acestora, deși avea o înălțime mare, [fiind] deasupra o clădire cu trei etaje[157].

Anii lumii 5940. De la dumnezeiasca Întrupare: 440 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 42.40. Împăratul perșilor Isdigerdes, ani 17.13. Episcopul Romei Leon, ani 21.6. Episcopul Constantinopolului Flavian, ani 2.1. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.10. Episcopul Alexandriei Dioscor, ani 5.1. Episcopul Antiohiei Domnos, ani 8.7.

În acest an, Hrisafie, un eunuc care stăpânea peste palat și peste împăratul Teodosie, având invidie pe hirotonia lui Flavian, i-a sugerat împăratului, care era lipsit de răutate și se afla în Calcedon, să îi spună patriarhului să îi trimită binecuvântările cele pentru hirotonie. Iar Flavian a trimis ca binecuvântări pâini curate. Hrisafie, dându-le înapoi pe acestea, a spus că împăratul cere binecuvântări de aur. Episcopul i-a răspuns că nu are bani să trimită, decât dacă s-ar folosi de unele dintre vasele sfinte. Din această [cauză] s-a făcut nu mică supărare între ei, Pulcheria neștiind [toate] cele [întâmplate]. Și acestea [s-au înfăptuit] în Constantinopol.

În Alexandria, Dioscor chiar de la început le-a atacat pe rudele lui Chiril și le-a jefuit lucrurile, iar pe nepotul acestuia, Atanasie, care era preot, l-a caterisit fără niciun motiv, confiscându-i apoi bunurile. Acestea le-a făcut împotrivindu-se dreptei credințe a lui Chiril, fiind eretic și cugetând din fragedă tinerețe cele ale lui Origen. Îl ura și pe Flavian, pentru că le oferise un mic ajutor rudelor fericitului Chiril.

---

[156] *Skeuophylax*-ul era un preot care avea în grijă vasele și obiectele de cult; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1909-1910.
[157] În text: τρίστεγον, care s-ar putea traduce și „cu trei acoperișuri”.

Hrisafie, fiind lipsit de evlavie și nerăbdând a vedea armonia Bisericilor, și-a făcut un plan să le tulbure pe acestea și a lucrat în tot felul pentru a-l scoate pe Flavian din episcopie, voind să îl avanseze la episcopie pe un anume arhimandrit Eutihie, care cugeta la fel ca el.

Și pentru că nu reușea nimic cât timp Pulcheria controla lucrurile, mai întâi s-a apropiat de Eudokia, care era lipsită de experiență, i-a stârnit invidia împotriva propriei mame și i-a sugerat să îl ocărască pe acesta[158] la împărat ca să îl primească ea pe *praipositos*, pentru că Pulcheria deținea conducerea treburilor și, în mod necesar, îl avea [în subordine] pe *praipositos*. Iar împăratul, fiind sâcâit de soția sa, a trimis-o înapoi, spunându-i: „Să nu te întristeze aceasta, căci nu este cu putință ca tu să ai un *praipositos*. Și nici pe sora mea, care administrează bine și cu experiență și cu evlavie, nu pot să o îndepărtez".

Eșuând în aceasta, Hrisafie a trecut la altă uneltire și i-a sugerat Eudokiei să stăruie la împărat să îi îngăduie patriarhului să o hirotesească [pe Pulcheria] diaconiță, ca una care alesese să trăiască în feciorie. Și, stăruind Eudokia și mai mult, l-a convins pe împărat în ușurătatea sa.

Fericitul Flavian, fiind îndemnat de către împărat să facă aceasta, s-a întristat foarte, prevăzând tulburările care se vor ivi. Și, pe de o parte, i-a promis împăratului, pe de alta, i-a scris Pulcheriei, rugând-o să îl primească în persoană, spunând: „Ca să nu fiu nevoit să fac ceva din cele ce te-ar mâhni". Iar ea, înțelegând din cele scrise ceea ce se pusese la cale, l-a trimis Eudokiei pe *praipositos* și, ducându-se la Hebdomon, s-a retras în liniște. Din această [cauză] împăratul și Eudokia s-au supărat foarte tare pe Flavian, ca unul care dezvăluise o taină.

Pe când Pulcheria se retrăsese în liniște și Eudokia cârmuia împărăția, s-a petrecut un astfel de fapt. Un anume Paulin, care era *magistros*, era iubit de către Eudokia ca unul care era foarte învățat și foarte frumos. Cu acesta se întâlnea adesea în particular. În ziua Sfintei Nașteri a Domnului[159], cineva i-a adus împăratului un măr mare și minunat. Iar împăratul, admirându-l, l-a trimis Eudokiei, iar ea l-a trimis lui Paulin. Acesta, după două zile, i l-a trimis împăra-

[158] Pe episcopul Flavian.

[159] În text: τῶν Ἁγίων Θεοφανίων.

tului, care, recunoscându-l, l-a ascuns. Și, venind, îi spune augustei: „Pe mântuirea mea, unde este mărul pe care ți l-am trimis?" Iar ea spuse: „Pe mântuirea ta, l-am mâncat!" Atunci, mânat de furie, porunci să fie adus mărul, iar Paulin să fie exilat în Capadocia și acolo să fie omorât[160].

Mai sus-amintitul Eusebiu, *scholastikos*-ul, cel dintâi care l-a lovit pe Nestorie, înălțat fiind la episcopia Dorylaionului și discutând cu arhimandritul Eutihie despre credință, l-a descoperit că nu cugetă drept. Și, sfătuindu-l mult, nu a reușit să îi fie de folos. Atunci Eusebiu a adus înaintea episcopului Flavian cele în legătură cu acesta. Flavian, reunind un sinod [format din] 40 de episcopi, a trimis după Eutihie și, cercetându-l după toată rânduiala canoanelor bisericești și găsindu-l pe acesta eretic și viclean, l-a caterisit.

Hrisafie, cel care cugeta ca [Eutihie], stăpânind la palat și aflând acestea, s-a aprins și mai mult de mânie împotriva lui Flavian. Și i-a făcut cunoscut lui Dioscor al Alexandriei că va conlucra cu el în tot ceea ce va dori dacă va susține alături de el acuzațiile împotriva lui Flavian și Eusebiu și se va strădui în favoarea lui Eutihie. A îndemnat-o în acest sens și pe augusta Eudokia, amintindu-i lucrurile întristătoare [pentru ea] făcute de Flavian în legătură cu Pulcheria.

Și amândoi l-au convins pe împărat să decreteze adunarea unui al doilea sinod la Efes și să îi acorde lui Dioscor conducerea sinodului, trimițându-i acestuia multă armată în ajutor.

41.14.7.2.11.2.8.

În acest an, la porunca împăratului Teodosie, s-a reunit la Efes[161] sinodul cel tâlhăresc și nelegiuit, pentru a fi judecate cele în legătură cu Flavian și Eutihie, sub [conducerea] lui Dioscor cel lipsit de evlavie, la îndemnul lui Hrisafie eunucul, cel numit Tzumas, care reușise să îl convingă pe împărat în ușurătatea acestuia.

Adunându-se toți la Efes, stând în frunte Dioscor, [acesta] nu a îngăduit să fie prezent vreun alt notar la sinod, ci doar pe ai lui i-a pus să noteze cele ce se fac. Având loc o discuție, s-a cerut de la Eutihie să își expună credința; [acesta] a răspuns, spunând: „Mărturisesc că Domnul nostru avea două firi înainte de unire. Iar după

[160] Evenimentul este relatat și de Ioan Malalas; v. Ioannis MALALAE, *Chronographia*, ex recensione Ludovici Dindorfii, Bonn, 1831, pp. 356-357.

[161] Sinodul „tâlhăresc" de la Efes a avut loc în august 449.

unire mărturisesc o singură fire". Atunci Dioscor a spus: „Şi noi suntem de acord cu acestea, cu toţii".

Locţiitorii papei Leon al Romei, văzând pornirea lui Dioscor şi faptul că nu a permis să fie citită epistola papei către Flavian şi nici cea către sinod, ci au fost trecute cu vederea, au plecat şi s-au dus la Roma.

Dioscor i-a dat lui Eutihie preoţia, iar pe Eusebiu al Dorylaionului şi pe Flavian al Constantinopolului i-a caterisit cu repeziciune. [Flavian], pe lângă caterisire, fiind scos afară în ghionturile şi loviturile celor conduşi de Dioscor, s-a săvârşit din viaţă după trei zile. În continuare, cu forţa soldaţilor şi cu săbiile, episcopii au fost siliţi să semneze.

Domnos, episcopul antiohienilor, semnând cu de-a sila şi revenind la el [în eparhie], i s-a opus lui Dioscor şi celor care conduceau, strigând împotriva celor ce se făcuseră, numind sinodul „lipsă de evlavie" şi cerând să îşi retragă semnătura. Când a aflat acestea, papa Leon s-a dus la împăratul Valentinianus şi la auguste, cerând cu lacrimi scrisori către împăratul Teodosie, pentru a se îndrepta cele ce, împotriva legilor şi a canoanelor, s-au făcut la Efes.

Iar [împăratul] i-a scris ca răspuns fiicei [sale], Eudoxia, astfel: „Doresc să fac cunoscut dulceţei tale că Flavian a fost scos în afară prin judecata divină a Bisericilor, ca [fiind] cauzator al multor tulburări".

Dioscor i-a caterisit şi pe Teodoret, Ibas, Andrei, Domnos al Antiohiei şi pe alţi episcopi răsăriteni care lipseau.

Împăratul Teodosie era nestatornic, [fiind] purtat de orice vânt, din care cauză semna adesea şi documente fără să le citească. Între acestea, Pulcheria cea preaînţeleaptă i-a pus în faţă şi un act de donaţie, pe care el nu l-a citit, prin care Eudokia, soţia lui, era dată în robie. Iar el a semnat, fiind [după aceea] rău mustrat de către Pulcheria.

În acelaşi an, Gizerichos, ajungând mare în mulţimea vandală, numindu-se pe el rege şi ocupând mult pământ şi mare şi insule care erau supuse romanilor, l-a întristat pe Teodosie. Şi [acesta] a trimis 1100 de vase de transport cu forţe romane, [conduse] de generalii Areobindos, Ansila, Inobindos, Arintheos şi Gherman. Invadând Sicilia, această forţă l-a luat prin surprindere pe Gizerichos, care a trimis solii la Teodosie pentru [a face] pace.

Episcopul Constantinopolului Anatolios: 9 ani.
Episcopul Antiohiei Maxim: 4 ani.
42.15.8.1.12.3.1.

În acest an, gândindu-se Teodosie și înțelegând că a fost înșelat de viclenia lui Hrisafie, s-a întristat pentru lipsa de evlavie arătată în privința lui Flavian și nedreptatea [comisă] împotriva celorlalți episcopi. Mâniindu-se foarte, pe Hrisafie l-a exilat într-o insulă, iar pe Eudokia a certat-o tare, numind-o cauză a tuturor răutăților, ca [una] care o alungase pe Pulcheria de la palat, reproșându-i, totodată, și cele ce se întâmplaseră cu privire la Paulin. Iar ea, disperată, l-a rugat să o lase să se ducă la Ierusalim. Luându-l cu ea pe Severus preotul și pe Ioan diaconul, s-a dus la Ierusalim. Împăratul, aflând că aceștia o vizitau [în Constantinopol] și sunt cu ea și în Ierusalim, a trimis și i-a decapitat.

Atunci împăratul, rugând-o mult, a adus-o pe fericita Pulcheria la palat. Aceasta îndată, trimițând la Efes, a adus moaștele Sfântului Flavian; și, purtându-le cu alai pe Strada cea din Mijloc[162], le-a înmormântat în [biserica] Sfinților Apostoli. Atunci a ridicat Sfintei Născătoare de Dumnezeu biserica Chalkoprateia, care era mai înainte sinagogă de-a iudeilor.

După cum am spus mai înainte, flota aștepta în Sicilia sosirea solilor lui Gizerichos și porunca împăratului. În acest timp, Attila, fiul lui Mundios, scit de neam, fiind viteaz și mândru, înlăturându-l pe Bdellas[163], fratele său mai mare, și conducând singur regatul sciților, care sunt numiți și huni, a făcut o incursiune în Tracia.

Mai mult din această cauză Teodosie a făcut pace cu Gizerichos și a adus flota înapoi din Sicilia. Și l-a trimis pe Aspar, împreună cu armata condusă de el, și pe Areobindos și pe Argagisklos împotriva lui Attila, care distrusese deja Ratiaria, Naisos, Filipopolis, Arcadiopolis, Constantia și alte foarte multe orășele și ducea, pe lângă prizonieri, o pradă extrem de mare.

Împuținându-se deci foarte [tare forțele] generalilor în lupte, Attila a înaintat și până la ambele mări, la cea a Pontului și la cea care se varsă spre Kallipolis și Sestos, robind toate orașele și cetățile, în afară de Adrianopolis și Heracleea, cea numită odinioară Peirinthos, încât a ajuns chiar și până la cetatea Athyras.

---

[162] Este vorba despre Μέση („Strada cea din Mijloc"), una dintre străzile principale din Constantinopol.
[163] Bdellas este cunoscut și ca Bleda; v. *The Chronicle*, p. 160.

Teodosie a fost deci nevoit să trimită solie la Attila şi să îi dea 6000 de litre[164] de aur pentru a se retrage, promiţând să îi plătească acestuia anual ca tribut 1000 de litre de aur dacă se va linişti.

Dar atunci, la puţin timp de la revenirea armatei romane din războiul cu Attila, s-a săvârşit împăratul Teodosie, la 20 ale lunii iulie, indictionul al III-lea.

Fericita Pulcheria, ca nu cumva cineva să afle de sfârşitul împăratului, a trimis după Marcian – un bărbat care se remarca prin înţelepciune şi modestie, care era bătrân şi deosebit de capabil – şi i-a spus acestuia: „Deoarece împăratul s-a săvârşit, eu te-am ales pe tine din tot senatul, ca [fiind] plin de virtuţi. Dă-ţi cuvântul că îmi vei păzi fecioria, pe care mi-am dedicat-o lui Dumnezeu, şi te voi proclama împărat!" El fiind de acord cu aceasta, [Pulcheria] a trimis după patriarh şi senat şi l-a proclamat împărat al romanilor.

Anii lumii 5943. De la dumnezeiasca Întrupare: 443 ani.

Împăratul romanilor Marcian, ani 6.1. Împăratul perşilor Isdigerdes, ani 17.16. Episcopul Romei Leon, ani 21.9. Episcopul Constantinopolului Anatolios, ani 9.2. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.13. Episcopul Alexandriei Dioscor, ani 5.4. Episcopul Antiohiei Maxim, ani 4.2.

În acest an, Marcian cel evlavios, devenit singur stăpânitor prin alegerea divină, i-a rechemat pe toţi cei aflaţi în exil. Fericita Pulcheria l-a dat pe eunucul Hrisafie, cel urât de toţi, lui Iordanes, fiul lui Ioan, cel care fusese tiran în Roma şi se predase lui Ardaburios şi Aspar, [care] venise la Bizanţ, se învrednicise de cinstire şi fusese ucis cu viclenie de către Hrisafie. Pe acesta luându-l Iordanes, l-a ucis.

Este vrednică de menţionat şi alegerea cea dintru început a lui Dumnezeu în [privinţa] împăratului Marcian. În timpurile cele de dinainte în care avea loc războiul persan, fiind Marcian un simplu soldat, a plecat cu unitatea[165] sa din Hellada împotriva perşilor şi, ajungând în Lycia, s-a îmbolnăvit. Fiind lăsat în oraşul Sidima şi

[164] Litră – unitate de măsură echivalentă cu 320 grame; v. Erich SCHILBACH, *Byzantinische Metrologie*, München, 1970, p. 171.

[165] În text: νουμέρου, de la latinescul *numerus*.

stând acolo un timp, s-a împrietenit cu doi frați numiți Iulius și Tatianos, care, luându-l în casa lor, i-au oferit un loc de odihnă. Mergând la vânătoare, l-au luat cu ei și, deoarece erau obosiți, au adormit pe la prânz. Fiindcă s-a trezit primul, Tatianos l-a văzut pe Marcian adormit la soare și un vultur foarte mare venind deasupra lui, deschizându-și aripile și având grijă să îi facă umbră. Când a văzut aceasta, l-a trezit pe fratele său și i-a arătat minunea. Minunându-se mult timp de slujirea binefăcătoare a păsării, l-au trezit [pe Marcian] și i-au spus: „Dacă vei ajunge împărat, ce ne vei dărui?" Iar el a zis: „Cine sunt eu, ca să mi se întâmple aceasta?" Ei au rostit din nou aceleași cuvinte. Marcian a spus: „Dacă se întâmplă aceasta de la Dumnezeu, vă voi proclama pe voi «părinți»[166] [ai mei]". Atunci ei i-au dat 200 de monede, zicând: „Mergi la Constantinopol și adu-ți aminte de noi când Dumnezeu te va înălța!"

El, plecând, s-a dus pe lângă generalii Ardaburios și Aspar, care erau arieni, și, stând cu ei 15 ani și devenind *domestikos*[167] al lor, s-a dus cu Aspar în Africa pentru a lupta cu Gizerichos; dar în luptă a fost prins de către Gizerichos.

Gizerichos, închizându-i pe cei luați prizonieri în propria-i curte, îi observa de la etaj. Iar pe la prânz, aplecându-se, l-a văzut pe Marcian când dormea și un vultur a venit și, întinzându-și aripile, îi făcea umbră. Când a văzut aceasta, Gizerichos a socotit că este o iconomie divină. Trimițând după acest bărbat și aflând că este *domestikos* al lui Aspar, a știut că va fi ridicat la împărăție. Nu a vrut să îl omoare, căci se gândea că voia lui Dumnezeu nu poate să o împiedice nimeni, ci i-a cerut acestuia un jurământ, ca, dacă Dumnezeu va voi să îl facă împărat, nu se va război niciodată cu vandalii.

Astfel, fiind eliberat nevătămat, Marcian a venit în Bizanț. După ce a trecut puțin timp și a murit Teodosie, a fost proclamat împărat, după cum am spus mai înainte. Și s-a arătat bun cu toți supușii.

---

[166] În ediția engleză este tradus „senatori", probabil de la denumirea acestora de *patres conscripti*. Poate fi vorba despre titlul de *patrikios*. Cei care îl purtau erau considerați, teoretic, „πατέρες βασιλέως" („părinți ai împăratului"); v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, p. 132. Textul grec folosește însă termenul πατέρες – „părinți".

[167] Termenul *domestikos* desemna diverși demnitari cu atribuții bisericești, civile și militare; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 1, p. 646.

Attila s-a ridicat împotriva împăratului [...] Romei Valentinianus, pentru că nu i-a dat-o de soție pe sora sa, Honoria[168]. A venit până la orașul Aurelia și s-a înfruntat cu Aetios, generalul romanilor; a fost învins, pierzând mulți din armată lângă râul Ligys[169], și s-a întors acoperit de rușine.

Marcian, amintindu-și de binefacerea făcută lui în Lycia, a trimis după Tatianos și Iulius și i-a proclamat pe aceștia „părinți" [ai lui]. Pe Tatianos l-a făcut eparh al orașului, iar lui Iulius i-a înmânat conducerea lycienilor.

Fericita Pulcheria a ridicat multe alte biserici lui Hristos, cu deosebire cea din Vlaherne, a Preaslăvitei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, la începutul împărăției evlaviosului Marcian.

Leon, fericitul papă al Romei, i-a scris lui Marcian ca cele ce Dioscor și Eutihie le-au îndrăznit la Efes [împotriva] Sfântului Flavian să fie cercetate de un sinod ecumenic. [Astfel] împăratul a poruncit să se adune toți episcopii.

2.17.10.3.14.5.3.

În acest an a avut loc la Calcedon cel de-al patrulea Sfânt Sinod, în luna octombrie, indictionul al V-lea, după un an și două luni de la proclamarea lui Marcian. Adunându-se toți episcopii și senatul în Martyrionul Sfintei Eufimia, au fost dezvăluite cele făcute în primul indiction împotriva lui Eutihie și cele inovate la Efes de către Dioscor.

Dioscor, fiind acuzat pentru acestea, a pretins că nu cunoștea cele făptuite, dar, neputând să scape de mustrarea pentru ele, nu a mai știut ce să facă și adevărul a ieșit la iveală. Atunci, neavând nicio justificare, a fost acoperit de rușine. Cei care au stat alături de el în sinodul cel tâlhăresc i-au reproșat violența și silnicia pe care leau suferit din partea lui și, cerând iertare sinodului, au fost acceptați; dintre care unul a fost și Iuvenalie, episcopul Ierusalimului. Dioscor, fiind încurcat și neavând vreo justificare, nu a mai îndrăznit să mai apară în fața sinodului.

Atunci sinodul, fiind de față și împăratul Marcian împreună cu senatul, a hotărât împotriva lui Dioscor și Eutihie și i-a caterisit pe

---

[168] Honoria (Justa Grata Honoria, 425-454) era fiica lui Constantius al III-les și a Gallei Placidia; v. I. DONOIU, *Efigii feminine ...*, pp. 110-111.

[169] Este vorba despre celebra luptă de la Câmpiile Catalunice (sau Maurica); v. *The Chronicle*, p. 162.

aceştia. Iar împăratul l-a exilat pe Dioscor în Gangra şi a lăudat sinodul, spunând: „Mărturisesc [că dau] mulţumire foarte mare Dumnezeului nostru al tuturor, că, pierind dezbinarea, cu toţii am căzut de acord asupra uneia şi aceleiaşi mărturisiri". Făcându-le daruri celor 630 de Sfinţi Părinţi, i-a dat drumul fiecăruia la cele ale lui.

Proterios a fost hirotonit episcop al Alexandriei, în locul lui Dioscor.

Anii lumii 5945. De la dumnezeiasca Întrupare: 445 ani.

Împăratul romanilor Marcian, ani 6.3. Împăratul perşilor Perozes, ani 24.1. Episcopul Romei Leon, ani 21.11. Episcopul Constantinopolului Anatolios, ani 9.4. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.15. Episcopul Alexandriei Proterios, ani 6.1. Episcopul Antiohiei Maxim, ani 4.4.

În acest an, Pulcheria cea fericită şi evlavioasă a adormit întru Domnul, după ce avusese multe reuşite şi lăsase tot ceea ce avea săracilor; lucruri pe care, fiind foarte multe, Marcian le-a dat cu bunăvoinţă. Ea a construit multe lăcaşuri de rugăciune – între care şi biserica Sfântului Mucenic Lavrentie – şi azile pentru săraci şi pentru străini, precum şi cimitire pentru străini.

Fiind exilat Dioscor şi avansat Proterios, cei care cugetau ca Dioscor şi Eutihie au făcut o mare răscoală, ameninţând că vor împiedica şi trimiterea de grâne. Marcian, aflând, a poruncit ca grâul din Egipt să fie adus pe Nil nu la Alexandria, ci la Pelousion, şi astfel să fie trimis cu corăbii în cetatea împărătească. Din această cauză alexandrinii, suferind de foame, i-au cerut lui Proterios să îl roage pe împărat pentru ei, şi astfel a încetat dezordinea.

În acest an s-a construit baia lui Diocleţian în Alexandria. Şi Attila a ars oraşul Aquileea.

În acelaşi an, un anume monah Teodosie, un bărbat distrugător, venind în grabă la Ierusalim după sinodul de la Calcedon şi aflând că augusta Eudokia este de partea lui Dioscor cel caterisit de sinod, a început să strige împotriva sinodului, cum că stricase credinţa cea dreaptă, şi i-a atras de partea lui pe augustă şi pe monahi. Folosindu-se de uciderile sale, a răpit în chip barbar tronul arhieresc şi, avându-i ca ajutători pe oamenii augustei, a hirotonit episcopi în oraşe, în timp ce episcopii se aflau încă la sinod. Pe Severianus,

episcopul [orașului] Skythopolis, care nu se supusese părerii sale celei rele, scoțându-l din oraș, l-a măcelărit.

Și a început o prigoană împotriva celor care nu erau de partea lui și pe mulți i-a torturat, altora le-a confiscat [averea] și altora le-a dat foc caselor, încât se putea crede că orașul fusese cucerit de barbari.

L-a ucis și pe Atanasie, diacon la [biserica] Sfintei Învieri, care îi reproșase și îl mustrase pentru lipsa sa de credință; trupul cel sfânt al acestuia, purtându-l prin oraș, l-a dat câinilor. Domnos, episcopul Antiohiei, a plecat în pustie, [la fel] și Iuvenalie al Ierusalimului.

Împăratul Marcian a aflat că distrugătorul Teodosie a ocupat tronul Ierusalimului timp de 20 de luni și a poruncit să fie arestat. Dar acesta a fugit și s-a dus pe muntele Sinai. Și, fiind puși pe fugă acesta și cei hirotoniți de către el, Iuvenalie și-a recăpătat tronul .

Episcopul Antiohiei Vasile: 2 ani.

4.2.12.5.16.2.1.

În acest an, Valentinianus, împăratul din Roma, nevăzând cu ochi buni puterea *patrikios*-ului și generalului Aetios, l-a asasinat, fiindu-i părtaș Heraclie, unul dintre eunuci.

Attila se pregătea să se războiască cu Marcian, care nu îngăduise să i se dea tributul cel promis de către Teodosie. Între timp, s-a îndrăgostit de o fată frumoasă, a făcut nuntă cu ea și, bând foarte mult vin și fiind îngreunat de somn, i-a ieșit mult sânge pe nări și pe gură și s-a săvârșit din viață. Puterea lui cea atât de multă i-a fost moștenită de copiii săi, care s-au nimicit răsculându-se unul împotriva altuia.

Romanii cei din Răsărit, fiind împărat Marcian, s-au bucurat de toată pacea, dreptatea și fericirea. Și au fost anii aceia într-adevăr de aur, datorită bunătății împăratului, liniștea revărsându-se în toate lucrurile.

5.3.13.6.17.3.2.

În acest an, Valentinianus, împăratul Romei, cu toate că susținea dogmele cele drepte ale Bisericii, își ducea traiul în multă fărădelege. Căci, deși avea o soție foarte frumoasă, pe Eudoxia, fiica împăratului Teodosie, se împreuna cu altele, trăind în chip demonic; și vorbea tot timpul cu cei care săvârșeau lucruri neobișnuite.

Pentru care a și fost dat unei morți rușinoase. Căci Maxim[170], care era nepotul și avea același nume cu cel care fusese tiran în timpul lui Teodosie cel Mare, fiind *patrikios* la Roma, l-a ucis pe Valentinianus pe când acesta se afla în interiorul palatului și s-a împreunat cu forța cu Eudoxia. Căci prin ceea ce păcătuiește cineva, prin aceea este și pedepsit. Eudoxia, fiind împovărată de acestea și gândindu-se că nu îi va veni niciun ajutor din Bizanț, pentru că tatăl ei, Teodosie, și Pulcheria se săvârșiseră, l-a chemat pe Gizerichos la Roma, rugându-l să o salveze de tirania lui Maxim. Când Gizerichos a venit pe mare la Roma cu o mare flotă, Maxim s-a înfricoșat și a ales calea fugii. Iar cei care erau împreună cu el l-au ucis, după ce fusese împărat un an.

Gizerichos, cum nu i se opunea nimeni, a intrat în Roma în cea de-a treia zi de la uciderea lui Maxim, a luat toți banii și a încărcat pe corăbii podoabele de seamă[171] ale orașului, între care erau și odoare bisericești în întregime din aur și cu pietre [prețioase] și vase evreiești, pe care Titus al lui Vespasian le-a adus la Roma după cucerirea Ierusalimului[172]; luându-le împreună cu acestea și pe împărăteasa Eudoxia și pe fiicele ei, s-a dus pe mare, în Africa. Iar pe Eudokia a căsătorit-o cu Onorichos, fiul său cel dintâi născut, iar pe Placidia, aflând că îl are soț pe *patrikios*-ul Olybrios, a ținut-o împreună cu mama sa, Eudoxia.

Aflând de moartea lui Maxim, Maiorianus a fost împărat 2 ani, iar după el a stăpânit împărăția Romei Avitus, [timp de] 2 ani, apoi Severus, 3 ani; după aceștia nu a [mai fost] împărat, ci lucrurile au fost administrate de Ricimerus, înconjurat de generali și de o mare armată.

În același an a murit Eudokia în Ierusalim, lăsând multe [odoare] bisericilor.

Episcopul Antiohiei Martyrios: 13 ani.
6.4.14.7.18.4.1.

În acest an a ars Ravenna și, după puține zile, a fost ucis *patrikios*-ul Ramitos în Classe[173]. După 29 de zile Amitos a fost învins

---

[170] Maxim (Petronius Maximus) a uzurpat tronul în Apus între 17 martie și 31 mai 455; v. *Enciclopedia arheologiei* ..., vol. II, p. 34.
[171] În text: θεάματα. Referința este la statui și alte lucruri demne de văzut.
[172] Aluzie la tezaurul templului din Ierusalim, distrus de Titus în anul 70 d.Hr.; tezaurul a fost adus la Roma, fiind reprezentat pe arcul lui Titus (panoul prăzii iudaice).
[173] În text: Κλάσας. Classe este o localitate lângă Ravenna.

de către Remikos, [lucru care] s-a întâmplat în orașul Plakentia din Galii.

7.5.15.8.19.5.2.

În acest an, împăratul Marcian s-a săvârșit, cu o zi înainte de calendele lui mai. Și a devenit împărat Leon cel Mare. În același an a fost înnoită în Alexandria baia lui Traian și basilica cea mare de la Stoicheion.

Marcian era foarte evlavios și cu frică de Dumnezeu, iar la litaniile din Kampos ieșea pe jos, făcând mult bine celor care îl rugau. Văzându-l pe acesta, patriarhul Anatolios făcea și el litaniile fără să fie purtat în lectică, după obicei, ci pe jos.

În acest an, Timotei Elurul[174], folosindu-se de o mașinație, trecea noaptea pe la chiliile monahilor, strigându-i pe fiecare pe nume. Iar celui care îi răspundea îi spunea: „Eu sunt înger și am fost trimis să îți spun să te îndepărtezi de la împărtășirea cu Proterios și cu cei de la Calcedon, iar Timotei Elurul să fie făcut episcop al Alexandriei".

În același an, Eudoxia[175], fiica împăratului Teodosie, soția lui Valentinianus al III-lea, a revenit din Africa, împreună cu una dintre fiicele ei, Placidia, soția lui Olybrios. Căci Eudokia se căsătorise cu fiul lui Gizerichos, Onorichos, și nu a revenit.

Anii lumii 5950. De la dumnezeiasca Întrupare: 450 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 17.1. Împăratul perșilor Perozes, ani 24.6. Episcopul Romei Leon, ani 21.16. Episcopul Constantinopolului Anatolios, ani 9.9. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.20. Episcopul Alexandriei Proterios, ani 6.6. Episcopul Antiohiei Martyrios, ani 13.3.

În acest an a devenit împărat Leon - trac de neam, care avusese demnitatea de tribun - în luna februarie, indictionul al X-lea, fiind încoronat de către patriarhul Anatolios.

---

[174] În text: ὁ Ἐλοῦρος, care ar putea fi tradus „motanul". Trebuie însă avut în vedere și sensul Ἐλοῦρος („herul"), din neamul herulilor. Totuși, către prima variantă ar conduce pasajul de mai jos, în care Elurul este menționat alături de „alte fiare".

[175] Eudoxia (Licinia Eudoxia), fiica lui Teodosie al II-lea și a Eudokiei, a fost soția lui Valentinianus al III-lea și apoi a fost forțată să se căsătorească cu succesorul acestuia Petronius Maximus. Răpită de vandali, a fost eliberată în anul 462; v. I. DONOIU, *Efigii feminine ...*, pp. 109-110.

În acelaşi an, având loc un cutremur îngrozitor în Antiohia, s-a dărâmat aproape întregul oraş.

În Alexandria au fost aduse o girafă şi bivoli şi alte fiare. Pe lângă acestea, Timotei, cel numit Elurul, tulbura oraşul antiohienilor. Deoarece, cumpărând mulţimi de bărbaţi fără rânduială, a luat în stăpânire în mod tiranic tronul Alexandriei şi, fiind el caterisit, a fost hirotonit de doi [episcopi] caterisiţi. De la aceasta s-au iscat toate scandalurile în Alexandria.

Căci, acceptând toţi preoţii din lume hotărârea sinodului de la Calcedon, acest spurcat o ocăra cu o turbare de nestăpânit şi făcea hirotonii de episcopi, fără să fie hirotonit, şi săvârşea botezuri, fără să fie preot.

Fericitul Proterios, simţind uneltirea pusă la cale împotriva lui de către Timotei Elurul, a lăsat loc mâniei şi s-a refugiat în cinstitul baptisteriu în prima zi de Paşti. Iar înaintemergătorul lui Antihrist, nerespectând nici ziua cea sfântă, nici venerabilele lăcaşuri, a trimis să îl ucidă cu sălbăticie pe arhiereul cel fără vină, împreună şi cu alţi şase dintre cei care erau cu el. Târându-i trupul acestuia cu funii, l-au scos din bazinul cel sfânt şi, purtându-l prin tot oraşul, l-au batjocorit fără milă. La sfârşit l-au ars în foc şi cenuşa au aruncat-o în aer.

În acelaşi an au fost aduse de la Sirmium moaştele Sfintei Anastasia şi au fost aşezate în biserica acesteia din porticurile lui Domninos[176].

Iar Timotei Elurul, găsind nepublicate scrierile [Sfântului] Chiril cel Mare, le-a falsificat în multe locuri, după cum povesteşte Petru, preotul din Alexandria.

Episcopul Constantinopolului Ghenadie: 13 ani.
Alexandria a fost stăpânită tâlhăreşte de Timotei Elurul [timp de] 2 ani.
2.7.17.1.21.1.4.

În acest an, aflând împăratul Leon de moartea nedreaptă a lui Proterios şi de avansarea cea nelegiuită a lui [Timotei] Elurul, a trimis şi i-a tăiat limba lui Chesarie şi i-a exilat pe amândoi, ca fiind părtaşi la uciderea lui Proterios. Iar împotriva hirotoniei lui Timotei

---

[176] Sfânta Anastasia era sărbătorită la Constantinopol la 22 decembrie; v. J. EBERSOLT, *Sanctuaires de Byzance ...*, pp. 90-92.

cel lipsit de evlavie nu s-a pornit, spunând că hotărârea în legătură cu aceasta se cuvine episcopilor.

În același an, Zenon s-a căsătorit cu Areadne, fiica lui Leon.

3.8.18.2.22.2.5.

În acest an, împăratul a trimis scrisori către episcopii din fiecare eparhie, ca să îi scrie fiecare părerea lui, mai întâi dacă erau mulțumiți de cele rânduite la Calcedon, [apoi] și ce spuneau în legătură cu hirotonia lui [Timotei] Elurul. Între aceștia [a scris] și Sfântului Simeon Stâlpnicul, și monahului Baradatos, și lui Iacob cel făcător de minuni, cerându-le să facă judecarea lucrurilor nelămurite așa cum o vor face înaintea Dumnezeului tuturor.

Iar aceștia cu toții, într-un cuget, au încuviințat că sinodul cel din Calcedon este sfânt și au acceptat hotărârea luată de către acesta, iar pe Timotei l-au condamnat într-un glas ca ucigaș și eretic.

Ghenadie s-a străduit și el, [rugând] pe împărat, să răzbune ceea ce se îndrăznise a se face. Dar acestuia i-a fost împotrivă Aspar, arianul.

Împăratul cel evlavios l-a exilat pe [Timotei] Elurul la Gangra, unde [fusese exilat] odinioară și Dioscor, dascălul acestuia. Iar el a început să facă și acolo adunări separate și tulburări, de care, aflând împăratul, l-a exilat de acolo în Cherson.

Un alt Timotei, cel numit Leukos[177], [zis] și Salophakialos, un bărbat ortodox și bun, iubit de toți, a fost hirotonit în locul acestuia episcop al Alexandriei.

Episcopul Alexandriei Timotei Leukos: 15 ani.

4.9.19.3.23.1.6.

În acest an a murit Iuvenalie, preasfântul episcop al Ierusalimului, și în locul său a fost hirotonit Anastasie. În același an s-a săvârșit Simeon, marele Stâlpnic din Mandra, cel dintâi care a arătat o astfel de virtute[178] și care a devenit făcător de minuni[179].

5.10.20.4.24.2.7.

În acest an a avut loc un incendiu mare în Constantinopol, în cea de-a doua zi a lunii septembrie, indictionul al XV-lea, începând

[177] În traducere: „cel Alb".
[178] Cel dintâi care a trăit în vârful unui stâlp.
[179] În text: σημειοφόρος.

de la Neorion şi ajungând până la biserica Sfântului Toma, a celor ai lui Amantios. Marcian iconomul, urcând pe acoperişul[180] [bisericii] Sfintei Anastasia şi având la el Evanghelia, a păzit locaşul nevătămat prin rugăciuni şi lacrimi.

6.11.21.5.25.3.8.

În acest an, Maiorianus a fost omorât la Tartion[181] de către *patrikios*-ul Remikios şi a fost ridicat ca împărat Severus [cel numit] şi Serpentios, la nonele lui iulie.

În acelaşi an, îndrăznind un pictor să Îl reprezinte pe Mântuitorul cu asemănarea lui Zeus, i s-a uscat mâna. Mărturisind acesta [ceea ce făcuse], Ghenadie l-a vindecat prin rugăciune. Spun unii dintre istorici că forma cu păr creţ şi scurt a Mântuitorului este mai potrivită.

Când a intrat Ghenadie noaptea în altar, se spune că a văzut năluca unui demon, pe care, certându-l, l-a auzit strigând că se va supune cât va trăi acesta, iar după moartea sa va stăpâni cu totul Biserica. Înfricoşându-se, Ghenadie L-a implorat mult pe Dumnezeu în legătură cu aceasta.

În acelaşi an, Studios a construit biserica Înaintemergătorului şi a aşezat în ea monahi de la mănăstirea akimiţilor[182]. Şi *praipositos*-ul Gratianus a construit biserica Sfântului Chiriac în afara Porţii de Aur şi a intrat [ca monah] în aceasta.

Anul lumii 5956. De la dumnezeiasca Întrupare: 456 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 17.7. Împăratul perşilor Perozes, ani 24.12. Episcopul Romei Ilarion, ani 6.1. Episcopul Constantinopolului Ghenadie, ani 13.6. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.26. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 15.4. Episcopul Antiohiei Martyrios, ani 13.9.

---

[180] În text: τοὺς κεράμους – „ţiglele".

[181] Astăzi Tortona, în Liguria (Italia); v. *The Chronicle*, p. 175.

[182] În text: Ἀκοιμήτων – „a celor neadormiţi". Biserica construită de Studios se păstrează, ruinată, până astăzi. Mănăstirea, cunoscută şi sub numele de Studion, a avut un rol important în Constantinopol; despre aceasta, v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1960-1961.

În acest an, împăratul Leon l-a făcut pe ginerele său, Zenon, strateg al întregului Răsărit, iar pe Basiliscos, fratele augustei Verina, [l-a făcut] strateg al Traciei.

Zenon, venind în Antiohia, l-a găsit acolo episcop pe Sfântul Martyrios. Petru Knapheus, care era preot în Calcedon la biserica Muceniţei Basse, l-a urmat pe Zenon. Acesta l-a convins pe Zenon să lucreze împreună cu el şi să dea bani unora care erau de aceeaşi părere cu Apolinarie, iscând mii de tulburări împotriva credinţei şi a episcopului Martyrios. Şi i-a anatematizat pe cei care nu ziceau că Dumnezeu S-a răstignit şi, făcând schismă în poporul Antiohiei, a adăugat la imnul Trisaghion [textul]: „Cel răstignit pentru noi", după cum a rămas şi se spune din acea vreme de către theo-paschiţi[183].

Martyrios a venit la împăratul Leon şi a fost primit cu multă cinstire, prin grija episcopului Constantinopolului Ghenadie. Revenind în Antiohia şi găsind poporul răsculat şi pe Zenon lucrând împreună cu aceştia, a renunţat în biserică la episcopie, spunând: „Renunţ la un cler nesupus şi la un popor neascultător şi la o biserică întinată, păstrându-mi demnitatea preoţiei".

După ce a plecat acesta, Petru Knapheus s-a urcat pe tronul Antiohiei, hirotonindu-l îndată ca episcop de Apameia pe Ioan, care fusese caterisit.

Aflând cele întâmplate, Ghenadie i-a spus totul împăratului şi [acesta] a poruncit ca Petru Knapheus să fie exilat. Petru, când a auzit aceasta, a scăpat de exil prin fugă. Iar prin alegere obştească a fost făcut episcop al Antiohiei un anume Iulian.

În acelaşi an au fost mutate în Alexandria [moaştele] prorocului Elisei, cu 5 zile înainte de idele lui mai, în mănăstirea lui Pavel leprosul. Căci a vindecat un lepros şi a îmbolnăvit de lepră pe cineva şi a fost aşezat în [locul numit] „al leprosului".

8.13.2.7.27.5.10.

În acest an a fost zidit în Alexandria porticul patrulater al Sfântului Ioan şi lăcaşul sfânt[184]. Şi a fost dată oraşului baia publică [numită] Heptabizos.

---

[183] Theopaschiţii erau adepţii unei variante a ereziei monofizite care susţineau că natura divină a pătimit în Iisus Hristos; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 2061.

[184] În text: ἁγιαστήριον.

În aceşti ani s-a urcat pe stâlp Daniil Stâlpnicul la Anaplus, [care era] un bărbat minunat.

Ioan consularul, numit „cel din cei ai lui Bingomalos", înduplecându-l pe cuviosul Basianos, s-a făcut monah pe lângă acesta. Şi mergea în procesiune totdeauna la palat ca unul dintre senatori. Când a plecat, a fost escortat până la mănăstirea celor ai lui Basianos ca un consular; când a ajuns înăuntru, s-a îmbrăcat îndată în veşmânt monahal de păr de capră[185] şi a îndeplinit slujire la bucătărie şi la grajd şi la cele de acest fel.

În acelaşi an s-au făcut cunoscuţi Antim şi Timocles, cei care au compus troparele.

În acelaşi an, la rugămintea senatului Romei, împăratul Leon l-a trimis ca împărat la Roma pe Anthemius - ginerele lui Marcian, cel care domnise înainte -, un bărbat foarte creştin şi evlavios, care a condus împărăţia 6 ani[186].

Anii lumii 5958. De la dumnezeiasca Întrupare: 458 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 17.9. Împăratul perşilor Perozes, ani 24.14. Episcopul Romei Ilarion, ani 6.3. Episcopul Constantinopolului Ghenadie, ani 13.8. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.28. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 5.6. Episcopul Antiohiei Martyrios, ani 13.11.

În acest an s-a arătat un semn pe cer - un nor având forma unei trâmbiţe -, timp de 40 de zile, seara.

10.15.4.9.29.7.12.

În acest an, Alexandria a înrolat 3000 de oameni şi au fost construite groapa cea mare în [zona numită] „a lui Ioan", cele două băi, „Sănătatea" şi „Vindecarea", şi a fost săpat râul în Alexandria de la Chersaion până la Kopreon.

11.16.5.10.30.8.13.

În acest an, chestorul Isokasios, antiohian şi filosof, a fost pârât împăratului ca [fiind] păgân. Şi împăratul a poruncit ca acesta să fie

---

185 În text: μοναδικὴν σισύραν.

186 Anthemius, căsătorit cu Aelia Marcia Euphenia, fiica lui Marcian, a fost împărat în Apus între anii 467-472; v. *The Chronicle*, p. 178.

cercetat de către eparhul pretorienilor în Constantinopol. Fiind el adus în Zeuxippos legat cu mâinile la spate, eparhul Puseos i-a spus: „Te vezi, Isokasios, în ce stare ai ajuns?" Iar el a spus: „Văd, și nu mă mir. Căci, om fiind, am căzut în necazuri omenești. Ci judecă-mă pe mine cum judecai împreună cu mine!" Auzind aceasta, poporul l-a aclamat pe împărat. Împăratul, când a aflat, s-a bucurat și i-a dat drumul acestuia în țara sa.

Episcopul Antiohiei Iulian: 6 ani.
12.17.6.11.31.9.1.

În acest an, împăratul Leon, înarmând o mare flotă, a trimis-o împotriva lui Gizerichos, conducătorul africanilor[187]. Căci Gizerichos, după moartea lui Marcian, făcuse multe grozăvii în ținuturile ce țineau de împărăția romanilor, jefuind și luând captivi mulți și luând cu asalt orașele. Din care cauză, împins de zel, împăratul a adunat din toată marea răsăriteană 100.000 de corăbii, le-a umplut cu armată și arme și le-a trimis împotriva lui Gizerichos. Se spune că a cheltuit 1300 de *kentenaria*[188] de aur pentru această flotă. Iar ca general și eparh al flotei l-a rânduit pe Basiliskos, fratele augustei Verina, care avea deja demnitatea de consul și îi învinsese de multe ori pe sciți în Tracia.

Acesta, având alături de el nu puțină armată din Apus, a înfruntat de multe ori în bătălii navale [armata] lui Gizerichos [...], pe care a încredințat-o adâncului [mării] alături de corăbii. Și ar fi reușit să cucerească chiar și Cartagina[189]. Mai apoi, ademenit cu daruri și cu mulți bani de către Gizerichos, a cedat și a fost învins cu voia lui, după cum a istorisit Persikos Tracul[190].

Unii spun că Aspar și Ardaburios, fiind arieni și de aceea neputând ajunge la împărăție, l-au făcut împărat pe Leon, care era curator al lor, sperând că vor conduce ei împărăția. Cum împăratul nu a acceptat aceasta, s-au străduit să strice lucrurile pe care el le

---

[187] Gizerichos (Ghizerich, Genseric, Gaiseric) era rege al vandalilor din Africa; v. *The Chronicle*, p. 181.

[188] Unitate de măsură a greutății echivalentă cu aproximativ 32 kilograme; v. E. Schilbach, *Byzantinische Metrologie*, p. 171; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, p. 1121.

[189] În text: Καρχηδόνα. În întreaga lucrare este folosit numele grecesc al Cartaginei, Karchedon.

[190] Este vorba, probabil, despre Priskos din Panion (Priscus Panites), care a fost istoric, sofist și retor; v. *The Chronicle*, p. 181, și *Enciclopedia arheologiei* ..., vol. III, p. 377.

administra bine și s-au înțeles să îi dea împărăția lui Basiliskos, dacă va trăda flota și poporul împăratului lui Gizerichos, care era arian și cugeta la fel cu ei. Și se zice că de aceea a trădat Basiliskos.

Atunci Gizerichos, născocind o stratagemă, a umplut corăbii din cele de război cu o materie inflamabilă și, așteptând noaptea, cum romanii dormeau fără pază, le-a dat drumul acestora de pe uscat, cu vânt dinspre țărm, împotriva flotei romane. Și au ars multe dintre corăbii, iar altele, fugind de primejdie, s-au dus în Sicilia. Atunci s-a dovedit și viclenia lui Basiliskos, nescăpând din vedere nimănui din tabăra militară.

În același an, Patrikios, fiul lui Aspar, pe care împăratul Leon l-a făcut cezar pentru a-l atrage pe Aspar de la credința ariană și a-l face să fie favorabil împăratului, a venit în Alexandria cu mare paradă[191]. Aici, [în Alexandria], a fost reparată baia Koreion.

Episcopul Romei Simplicius: 14 ani.

13.18.1.12.32.10.2.

În acest an, împăratul Leon l-a trimis în Tracia pe Zenon, stratilatul Răsăritului și ginerele său, pentru o anume trebuință de război, poruncind să i se dea acestuia armată dintr-a lui pentru ajutor în luptă. Soldații, la îndemnul lui Aspar, puțin a lipsit să nu pună mâna pe Zenon, dacă el, aflând înainte de uneltire, nu s-ar fi salvat fugind la Sardica, un oraș din Tracia. Din această cauză Aspar a devenit suspect pentru împăratul Leon.

14.19.2.13.33.11.3.

În acest an, împăratul Leon l-a trimis împotriva lui Gizerichos pe Heraclie din Edesa, fiul lui Florus, cel dintre consuli, și pe Marsos Isaurul, bărbați destoinici, și armată din Egipt, din Tebaida și din deșert. Aceștia, năpustindu-se pe neașteptate împotriva vandalilor, au asediat[192] Tripolis și multe alte orașe ale Libiei. Și l-au ținut în frâu pe Gizerichos mai mult decât expediția navală a lui Basiliskos, încât acesta s-a pregătit să trimită solie de pace către împăratul Leon.

Pacea a fost obținută de Leon pe când el avea nevoie de Basiliskos, Heraclie și Marsos la uneltirea cea împotriva lui Aspar. Căci,

[191] În text: φαντασίας, care se poate traduce și cu „închipuire".
[192] În text: παρεστήσαντο.

devenind Aspar suspect împăratului, după cum am spus mai înainte, înconjurându-se de multă putere, acesta l-a ucis cu viclenie după puţin timp, precum şi pe copiii săi, Ardaburios şi Patrikios – pe acesta împăratul îl făcuse mai înainte cezar, ca să aibă bunăvoinţa lui Aspar.

Anii lumii 5964. De la dumnezeiasca Întrupare: 464 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 17.15. Împăratul perşilor Perozes, ani 24.20. Episcopul Romei Simplicius, ani 14.3. Episcopul Constantinopolului Acachie, ani 17.1. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.34. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 15.12. Episcopul Antiohiei Iulian, ani 6.4.

În acest an, fiind ucişi Aspar şi fiii lui, Ardaburios şi Patrikios, de către Leon, Ostrys, străjerul lui Aspar, şi Teodoric, copilul lui Triarios, fratele soţiei lui Aspar, au venit cu armată asupra oraşului pentru a-i răzbuna pe cei ucişi. Dacă nu ar fi ajuns înainte Basiliskos, care se întorcea din Sicilia, şi Zenon, de la Calcedon, care era acolo aşteptând uciderea lui Aspar, ca să ajute oraşul să îi risipească pe cei care se revoltaseră, s-ar fi făcut multă tulburare a lucrurilor.

Copilul cel mai tânăr al lui Aspar, Armenarichos, luat pe ascuns la iniţiativa lui Zenon, a scăpat fiind trimis în Isauria şi a fost făcut cumnat al unui copil nelegitim al lui Zenon[193]. Acesta, după moartea lui Leon, a revenit la Bizanţ şi a trăit fericit până la sfârşit.

În Italia, generalul Ricimerus, pe care l-am amintit şi mai înainte, cumnat al lui Anthemius, cel care cu evlavie domnea la Roma, s-a răsculat împotriva propriului cumnat. Fiind ţara cuprinsă de război, forţele împăratului sufereau de foame, încât s-au atins şi de piei [de animale] şi de alte lucruri de-ale mâncării ce nu erau obişnuite. Iar împăratul Anthemius a fost omorât în cel de-al şaptelea an de când deţinea conducerea.

Atunci Leon, din cauza tulburărilor care aveau încă loc la Roma, l-a trimis pe Olybrios, soţul Placidiei, la Roma şi l-a proclamat pe acesta împărat.

Ricimerus, după uciderea cu sălbăticie a lui Anthemius, s-a săvârşit din cauza unei boli, mai trăind doar trei luni, urmându-i acestuia şi Olybrios, din cauza unei boli trupeşti.

[193] În text: νόθου Ζήνωνος παιδὸς γαμβρὸς καθίσταται.

Murind ei, a urmat la împărăție Maiorianus, un bărbat cu minte și experimentat în războaie. Acesta, găsind orașele cucerite de Gizerichos, a invadat Liane și, ocupând Liguria, s-a arătat înfricoșător pentru vandali. Când urma să obțină victoria, a fost cuprins între timp de boala dizenteriei și s-a săvârșit.

Iar generalul s-a salvat trecând în Patmos[194].

Cei din jurul lui Gizerichos fiind deci ocupați cu acestea, Eudokia cea mică[195], nepoata lui Teodosie, după ce a stat 16 ani în Africa împreună cu soțul ei, Onorichos, și a născut cu acesta un copil, pe Ilderichos, fiind nemulțumită de soțul ei care era arian, găsind ocazia și fugind, a mers la Ierusalim. Închinându-se la Cinstitele Locuri și sărutând mormântul Eudokiei, bunica ei, s-a săvârșit în pace, după ce a petrecut câteva zile în Orașul Sfânt; și-a lăsat toate ale sale [bisericii] Sfintei Învieri, încredințându-l și pe Burkos, alături de copiii lui, arhiepiscopului Ierusalimului, ca unul care devenise colaborator al ei și [fusese un om] de încredere în [încercarea de] a scăpa de soțul ei, arianul Onorichos.

Anii lumii 5965. De la dumnezeiasca Întrupare: 465 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 17.16. Împăratul perșilor Perozes, ani 24.21. Episcopul Romei Simplicius, ani 14.4. Episcopul Constantinopolului Acachie, ani 17.2. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.35. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 15.13. Episcopul Antiohiei Iulian, ani 6.5.

În acest an, împăratul Leon l-a proclamat împărat, încoronându-l, pe Leon, fiul lui Zenon și al fiicei sale, Areadne.

După moartea lui Olybrios, Ricimerus și Maiorianus, a fost proclamat împărat al Italiei Glykerios, un bărbat care nu era lipsit de valoare. Pe acesta, după ce a domnit cinci luni, l-a înlăturat de la putere Nepotianus Dalmatul, care a fost și el împărat puțin timp, fiind înlăturat de un anume Orestes. Pe acesta l-a urmat un copil de-al lui, Romulus, zis Augustulus[196], [care] a domnit doar doi ani și a fost

[194] Este probabil o eroare a manuscriselor, în loc de „Patmos" ar trebui citit „[râul] Pad" sau „strâmtoare".

[195] În text: ἡ νήπιος – „copila cea mică".

[196] În text: Ῥμυλος, ἐπίκλην Αὐγούστουλος. Pentru numele Romulus, în *Cronografie* este folosită peste tot forma greacă, Rhomylos.

așezat singur stăpânitor al împărăției celei din Italia, după 1303 ani de la Romulus, cel care a întemeiat împărăția Romei.

[Este] de remarcat că împărăția Apusului a înflorit de la Romulus și iarăși în timpul unui Romulus a încetat după atâția ani, punând deci mâna pe putere, cu armată barbară, Odoacru[197], got de neam, dar crescut în Italia. Acesta, luându-și pentru sine denumirea de rege, a urmat toată guvernarea după legea cea strămoșească a romanilor. Și locuia la Ravenna, un oraș din Italia [aflat] lângă mare, care era prosper și frumos.

17.22.5.3.36.14.6.

În acest an a căzut cenușă din cer, părând că norii au luat foc, încât toți au crezut că plouă cu foc și s-au înspăimântat și făceau litanii. Iar pe țigle s-a așezat [cenușă] de grosimea unei palme. Toți spuneau că a fost foc și s-a stins și s-a făcut cenușă prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

În același an, împăratul Leon, îmbolnăvindu-se, s-a săvârșit în Bizanț în luna ianuarie, indictionul al XII-lea, și l-a lăsat împărat, numindu-l înainte, pe Leon, fiul lui Zenon și al lui Areadne, care era încă un copil. Iar în luna februarie [acesta] l-a încoronat pe tatăl său, Zenon, în *kathisma*[198] hipodromului, fiind împreună cu el Verina și Areadne.

Împărățind micul Leon doar zece luni împreună cu tatăl său, Zenon, s-a săvârșit din cauza unei boli; iar Zenon a împărățit singur 17 ani și 2 luni, numărând și cele 20 de luni ale tiraniei lui Basiliskos.

Folosind Zenon greșit puterea, la început saracinii au invadat Mesopotamia și hunii Tracia, devastând puternic statul, împăratul petrecându-și timpul în plăceri nelalocul lor și în fapte nedrepte.

Anii lumii 5967. De la dumnezeiasca Întrupare: 467 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.1. Împăratul perșilor Perozes, ani 24.23. Episcopul Romei Simplicius, ani 14.6. Episcopul Constan-

---

[197] Odoacru (Flavius Odoacer) a fost rege al Imperiului Roman de Apus în secolul al V-lea, din 476 până la moartea sa, în 493.

[198] *Kathisma* hipodromului era loja imperială; despre aceasta și palatul cu același nume aflat în apropiere și care comunica cu hipodromul, v. R. GUILLAND, *Etudes de topographie de Constantinople byzantine*, vol. I, Berlin-Amsterdam, 1969, pp. 462-498.

tinopolului Acachie, ani 17.4. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.37. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 15.15. Al XXXIX-lea episcop al Antiohiei, Petru, prima dată, an 3.1.

În acest an s-a săvârşit Leon cel Mic, după ce domnise doar zece luni împreună cu tatăl său, Zenon, şi mersese în procesiune în calitate de consul, iar Zenon a devenit singur stăpân pe împărăţie.

Basiliskos, fratele Verinei, soacra lui Zenon, aflându-se în Heracleea Traciei, s-a răsculat împotriva lui Zenon, complotând împreună cu el Verina şi unii din senat. Fiindu-i frică de acesta, Zenon a fugit împreună cu Areadne, soţia sa, şi cu destui bani în Isauria, într-o cetate puternică numită Urba, iar de acolo s-a mutat la Sbide, unde a rămas doi ani[199] din această cauză împreună cu soţia sa, Areadne, fiind asediat de către Illos şi Trokundos, care pe atunci îi erau favorabili lui Basiliskos.

Basiliskos a fost proclamat împărat la Kampos; l-a făcut cezar pe fiul său, Marcu, şi a încoronat-o augustă pe soţia sa, Zenodia. Şi îndată s-a pornit împotriva credinţei, la aceasta împingându-l mai mult Zenodia. I-a rechemat printr-un decret pe Timotei Elurul şi pe Petru Knapheus, care se ascundea în mănăstirea akimiţilor, şi pe toţi acei duşmani ai Sfântului Sinod din Calcedon care aveau îndrăzneală împotriva adevărului.

Elurul, adunând alexandrini dezorganizaţi care locuiau în Bizanţ, a venit de la palat la biserică, făcând litanii aşezat pe un măgar. Când a ajuns la aşa-numitul Octogon[200], a căzut şi şi-a zdrobit piciorul şi s-a întors acoperit de ruşine. Iar Basiliskos l-a trimis pe acesta în Alexandria cu decrete împotriva sinodului şi pe Petru Knapheus [l-a trimis] în Antiohia, întărindu-i pe amândoi împotriva adevărului.

Timotei Salophakialos, episcopul Alexandriei, aflând că a venit Timotei Elurul, s-a retras în mănăstirile din Kanopos, unde făcuse şi nevoinţă. Iar Elurul, făcând răutăţi multora, nu a putut să îl vatăme pe Timotei, din cauză că toţi îl iubeau.

Când a intrat [Timotei] Elurul în Alexandria, susţinătorii lui i-au strigat lucrul acela de ruşine: „I-ai hrănit pe duşmanii tăi, papă!" Cel

[199] În textul manuscriselor apare δι'αἰτίαν („din cauza"), corectat de Carl de Boor în διετίαν („doi ani").
[200] Despre Octogon, în care se afla un fel de instituţie de învăţământ, v. R. GUILLAND, *Etudes de topographie* ..., vol. II, pp. 6-13.

lipsit de sfinţenie a strigat ca răspuns: „Da, într-adevăr, i-am hrănit". Acest lipsit de evlavie a anatemizat şi Sinodul cel din Calcedon.

Iulian, episcopul Antiohiei, a murit de întristare pentru cele întâmplate. Iar Petru Knapheus, ocupând tronul, a trecut la anateme şi la tulburări; de la care s-au făcut ucideri şi jafuri, din cauza adaosului la Trisaghion.

Basiliskos a denunţat printr-un decret general Sinodul cel din Calcedon şi i-a poruncit lui Acachie al Constantinopolului să facă acelaşi lucru. Dar întreg oraşul, cu femei şi copii, adunându-se în biserică împotriva lui Basiliskos, a împiedicat aceasta.

Acachie, îmbrăcându-se în negru[201], a acoperit tronul şi jertfelnicul cu negru. Iar Daniil cel Mare, coborând de pe stâlp, din zel către Dumnezeu a mers în acel timp la biserică, împreună cu Acachie şi cu poporul.

Perozes a pornit o expediţie împotriva hunilor neftaliţi şi, învingându-i şi punându-i pe fugă, i-a urmărit. Iar aceştia, retrăgându-se câte puţin în locuri strâmte în munţi, dând înapoi în stânga şi în dreapta, au venit în spatele [perşilor] şi i-au încercuit fără a se putea păzi. Perozes, constrâns, a cerut pace, dar împăratul neftaliţilor nu a făcut aceasta înainte ca el să i se închine la pământ şi să îl asigure prin jurăminte că nu va mai porni expediţii împotriva neftaliţilor. Iar el, constrâns prin forţă, a fost nevoit să se închine şi s-a întors cu multă necinstire. Din care cauză, neîndurând ruşinea, a pornit din nou o expediţie împotriva acestora, încălcând jurămintele.

Anii lumii 5968. De la dumnezeiasca Întrupare: 468 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.2. Împăratul perşilor Perozes, ani 24.24. Episcopul Romei Simplicius, ani 14.7. Episcopul Constantinopolului Acachie, ani 17.5. Episcopul Ierusalimului Iuvenalie, ani 38.38. Episcopul Alexandriei Timotei Elurul, ani 2.1. Episcopul Antiohiei Petru Knapheus, ani 3.2.

În acest an, luptându-se clerul şi monahii din Constantinopol pentru Sfântul Sinod din Calcedon, Acachie s-a înfricoşat de mulţimi şi se prefăcea că este de aceeaşi părere cu ei; din care cauză a şi vorbit de la amvon împotriva lui Basiliskos şi Zenon. Iar Basiliskos,

[201] În text: μελανειμονήσας.

aflând acestea și fiindu-i teamă de înfierbântarea poporului, a ieșit din oraș, poruncind senatului ca nimeni să nu se întâlnească cu Acachie. Căci poporul voia să dea foc orașului.

Daniil, minunatul Stâlpnic, luându-i pe călugări și pe cei plini de zel din popor, a mers la Basiliskos și a discutat cu el cu multă îndrăzneală. Dar el nu i-a ascultat.

În același an, Perozes, pornind din nou o expediție împotriva hunilor albi, așa-numiții neftaliți, a fost nimicit cu toată armata. Căci [aceștia] au săpat o groapă adâncă, au așezat trestii deasupra și, astupând cu pământ, au stat în spate. Au trimis puțini [oameni] ca să întâlnească perșii și [apoi] îndată să o ia la fugă. Și, trecând prin defileu unul câte unul, au plecat împreună cu ceilalți.

Perșii, nebănuind nimic îngrozitor, i-au urmărit pe aceștia fără reținere și au pierit cu toții căzând în groapă, împreună cu Perozes și copiii lui. Iar Perozes, simțind grozăvia, a scos și și-a aruncat de la urechea dreaptă perla pe care o avea, [care era] foarte albă și mare, extrem de prețioasă, ca să nu o mai poarte nimeni după el, pentru că era extrem de vrednică de văzut și niciun alt împărat nu mai avusese mai înainte [una] ca aceasta.

Astfel Perozes a fost nimicit împreună cu toată armata lui. Iar cei care nu au fost în expediție cu Perozes l-au ales împărat pe Kabades, fiul cel mai tânăr al lui Perozes. Și i-au condus barbarii pe perși doi ani, spre a le lua tribut.

Kabades, folosindu-se de conducere într-un mod mai silnic, a dat o lege ca femeile să fie comune [pentru toți]. Din această cauză perșii l-au dat jos de la conducere și, legându-l, l-au pus în închisoare. Și l-au făcut împărat pe Blases, cel numit și Ualas, fratele lui Perozes, pentru că nu mai exista alt fiu al lui Perozes.

Soția lui Kabades îi slujea acestuia în temniță. Iar conducătorul închisorii a început să se îndrăgostească de femeie, care era frumoasă. Kabades a rugat-o pe femeie să îi cedeze [acelui] om, ca să poată cumva să scape din temniță. Un prieten de-al lui Kabades, pe nume Seoses, i-a spus acestuia, prin intermediul soției sale, că are pregătiți cai și oameni într-un anume sat.

Venind noaptea, Kabades a convins-o pe soția sa să îi dea veșmântul ei, iar ea să îmbrace hainele lui și să stea în închisoare. Astfel Kabades, ieșind din închisoare fără ca paznicii să își dea seama, s-a urcat pe cal departe de închisoare și s-a dus împreună cu Seoses la hunii neftaliți. Împăratul [hunilor] i-a încredințat-o pe fiica sa de

soţie şi astfel, dându-i multă oaste, l-a trimis cu aceasta împotriva perşilor. Paznicii, văzând-o pe femeia care era îmbrăcată în hainele lui Kabades, timp de multe zile au bănuit că în închisoare este Kabades.

Acesta, intrând în Persia împreună cu armata hună, a pus mâna fără niciun efort pe împărăţie, iar pe Blases, cel numit şi Ualas, l-a orbit şi l-a întemniţat. El a păstrat în siguranţă împărăţia, căci era ager la minte şi [un om] de acţiune. Şi a domnit după aceasta 11 ani.

Împăratul perşilor Ualas: 4 ani.
Episcopul Ierusalimului Anastasie: 18 ani.
3.1.8.6.1.2.3.

În acest an, Illos şi Trokundos, cei care îl asediau pe Zenon, pentru că Basiliskos nu le plătise ceea ce le promisese şi pentru că adunarea senatului era apăsată de conducerea lui Basiliskos, din cauza purtărilor rele şi a lipsei de minte [ale lui], şi le scrisese acestora, s-au împăcat cu Zenon şi, luându-l pe acesta, s-au întors spre [oraşul] împărătesc.

Când a aflat aceasta, Basiliskos l-a trimis împotriva lui Zenon pe Armatios, nepotul lui, care era general al Traciei, cu toată armata sa şi cu popor din Constantinopol, luându-i acestuia jurământ pe Sfântul Botez că nu va trăda.

Iar Armatios, întâlnindu-l pe Zenon la Niceea cea din Bithynia, l-a luat prin surprindere în aşa fel încât puţin a lipsit să nu îl facă să se întoarcă, cu tot ajutorul isaurian. Însă Armatios, fiind şi el orbit foarte mult prin daruri de către Zenon şi prin promisiunea că îl va face stratilat permanent[202], iar pe fiul său, Basiliskos, cezar şi părtaş la tron cu el, a venit împreună [cu Zenon] împotriva lui Basiliskos.

Zenon, când a ajuns în [oraşul] împărătesc împreună cu Areadne, a fost întâmpinat de către popor şi senat. Basiliskos, mergând în biserică şi aşezându-şi coroana imperială pe Sfânta Masă, s-a refugiat în baptisteriu împreună cu Zenodia, soţia sa cea rău cugetătoare.

Zenon, ajungând, s-a dus în biserică şi, astfel, a intrat în palat. Trimiţând în biserică, l-a luat pe Basiliskos, dându-i acestuia cu-

[202] În text: ἀδιαδόχου στρατηλατίας – „a funcţiei de stratilat fără succesor". În această perioadă termenul de stratilat desemna un general, echivalentul său latin fiind *magister militum*; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1965.

vântul că nu îl va decapita pe el și pe copiii lui. Pe acesta l-a trimis la Kukusos în Capadocia, a poruncit să fie izolat într-un turn, împreună cu soția și copiii, și să fie nimiciți prin foame. Unii afirmă că a fost măcelărit în timp ce era dus.

Și îndată, făcând o cursă în hipodrom, Zenon l-a făcut cezar pe Basiliskos, fiul lui Armatios, după promisiuni, și [acesta] a stat alături de împărat pe tron și le-a adus onoruri vizitiilor împreună cu împăratul.

Zenon, gândindu-se: „După cum Armatios nu a păzit credința față de Basiliskos, deși îi jurase, nici față de mine nu o va păzi. Când cezarul, care îi este și fiu, va ajunge la vârsta bărbăției, se va revolta împotriva mea. Iar eu am împlinit cele ce i-am făgăduit, făcându-l pe el stratilat și pe fiul său cezar", a poruncit ca Armatios să fie ucis ca un călcător de jurământ. Și a fost ucis în [scara] spirală[203] a palatului, pe când urca la hipodrom, iar pe fiul său, cezarul, l-a hirotonit anagnost, căci Areadne l-a salvat pentru că îi era văr. Acesta a fost apoi un foarte bun episcop al Cyzicului.

Zenon l-a abandonat pe Petru Knapheus, pentru că îl susținuse pe Basiliskos. Iar prin votul sinodului răsăritean a fost caterisit și în locul lui a fost numit episcop al Antiohiei Ioan, care a fost înlăturat după trei luni, iar după acesta [a urmat] Ștefan, un bărbat evlavios.

Petru, fiind exilat la Pityussa, i-a înșelat pe cei care îl duceau și s-a refugiat la Sfântul Teodor al Evhaitelor.

Atunci a murit Timotei Elurul, fiind adus în locul lui Petru Mongos[204], un bărbat viclean și dușman al adevărului, care deja fusese caterisit înainte; și a fost hirotonit de un episcop [care fusese] și el caterisit. Pe acesta, venind monahii din zelul cel pentru Dumnezeu, l-au alungat, după ce ținuse episcopia în mod tâlhăresc doar 36 de zile, și l-au reașezat cum se cuvenea pe tron pe Timotei Salophakialos.

Episcopul Alexandriei Timotei Salophakialos, din nou: 4 ani.

---

[203] În text: κοχλίαν. Despre această scară spirală (κοχλίας), care ducea din hipodrom în palatul numit Kathisma, v. Rodolphe GUILLAND, „Études sur la topographie de l'Hippodrome de Constantinople Byzantine. L'escalier en colimaçon montant du Grand Palais à la tribune du Kathisma", în: *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, περιοδος Δ', τόμος Δ' (1964-1965), pp. 281-291, R. GUILLAND, *Études de topographie ...*, vol. I, pp. 499-508.

[204] Mongos s-ar traduce „cel mut".

Episcopul Antiohiei Ştefan: 3 ani.

4.2.9.7.2.1.1.

În acest an, în 25 septembrie, indictionul întâi, a avut loc un cutremur îngrozitor în Constantinopol, [încât] multe biserici, case şi portice au căzut la pământ şi mulţimi nenumărate de oameni au fost îngropate [sub dărâmături]. Au căzut şi globul statuii din Forum şi statuia lui Teodosie cel Mare, cea de pe coloana din Tauros, şi zidurile dinăuntru pe o lungime destul de mare. Cutremurul a ţinut mult timp, încât oraşul mirosea urât.

Ştefan, fiind ales în Antiohia prin vot comun de către cei care cugetau la fel cu Petru Knapheus, a fost acuzat în faţa lui Zenon că este nestorian. Însă un sinod răsăritean reunit în Laodiceea la porunca împăratului l-a reaşezat pe acesta pe tron ca fiind nevinovat.

În acelaşi an, Teodoric al lui Triarios, cel numit şi Strabos, nepotul soţiei lui Aspar, cel ucis de Leon, s-a răsculat împotriva lui Zenon cu o mulţime de barbari, căci devenise familiar cu Basiliskos şi fusese făcut de către acesta general. Iar după revenirea lui Zenon, ieşind în Tracia, s-a răsculat de acolo şi a jefuit toate [aşezările] din jurul Bizanţului până la gura Pontului. Apoi, vrând ai lui să îl trădeze, a simţit capcana, a revenit şi i-a ucis pe toţi cei care doreau aceasta. El a murit căzând pe neaşteptate într-o lance care se afla înaintea cortului lui pe când mergea pe cal.

Anii lumii 5971. De la dumnezeiasca Întrupare: 471 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.5. Împăratul perşilor Ualas, ani 4.3. Episcopul Romei Simplicius, ani 14.10. Episcopul Constantinopolului Acachie, ani 17.8. Episcopul Ierusalimului Anastasie, ani 18.3. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 4.2. Episcopul Antiohiei Ştefan, ani 3.2.

În acest an, Marcian, copilul lui Anthemius, care fusese împărat la Roma, soţul Leontiei, fiică a Verinei şi soră a împărătesei Areadne, s-a revoltat în Bizanţ împotriva împăratului Zenon, [pe motiv] că Leontia, soţia sa, se născuse după ce Leon a ajuns împărat[205]. Căci Areadne se născuse înainte ca acesta să ajungă împărat.

[205] Lucru care, se pare, i-ar fi asigurat o mai mare legitimitate.

Începând un război crâncen între Zenon și Marcian, acesta din urmă a învins prin forță, adunându-i pe toți cei din jurul lui Zenon sub pază la palat, și, avându-i ca aliați pe frații săi, Romulus și Prokopios, puțin a lipsit să nu pună mâna pe împărăție.

Întârziind să treacă la acțiune și dedându-se la mese și la somn, mulți dintre aliații săi i-au fost luați noaptea de către *magistros*-ul Illos, care i-a convins pe aceștia cu daruri. A doua zi [ai lui] s-au împuținat într-atât în luptă, încât el s-a refugiat în lăcașul de rugăciune al Apostolilor și a fost hirotonit preot de către Acachie la porunca lui Zenon. Și a fost exilat la fortăreața lui Papyrios în Capadocia. Prokopios și Romulus, frații lui, scăldându-se noaptea în [baia] lui Zeuxippos, au fost prinși de către Illos; și, scăpând, s-au dus la Roma.

6.4.11.9.4.3.3.

În acest an, *magistros*-ul Illos a uneltit cu împăratul Zenon să o scoată din oraș pe Verina, soacra acestuia. Trimițând-o printr-un vicleșug la Calcedon, după puțin [timp] a trimis-o la fortăreața lui Papyrios, pentru a sta împreună cu Marcian și cu fiica sa, Leontia. Ea i-a scris fiicei sale, Areadne, rugând-o să fie rechemată din exil. Și împărăteasa l-a rugat pe Zenon. Iar el i-a spus: „Roagă-l pentru ea pe *patrikios*-ul Illos!" Ea, trimițând [după acesta], l-a rugat cu lacrimi. [Însă] el nu s-a înduplecat, spunând: „Cauți să faci și pe altul împărat, împotriva soțului tău". Atunci Areadne, mâniindu-se, i-a spus împăratului: „Ori Illos va sta la palat, ori eu!" Și împăratul i-a spus: „Eu te vreau pe tine. Dacă poți [să îi faci] ceva lui, fă-i!" Iar ea a aranjat ca acela să fie asasinat și i-a poruncit cubicularului[206] Urbikios să îndemne pe cineva să îl omoare pe Illos.

Când Illos s-a dus în [scara] spirală din hipodrom, un *scholarios*[207] pe nume Spanikios, fiind îndemnat, și-a îndreptat sabia împotriva capului lui. *Spatharios*-ul[208] *magistros*-ului, care era atent

[206] Termenul de cubicular, provenind de la latinescul *cubicularius*, desemna un dregător care se ocupa inițial de camera împăratului. Era una dintre pozițiile importante de la palatul imperial. Funcția era ocupată de eunuci. Cf. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, I, pp. 269-282.

[207] *Scholarios* era un militar care făcea parte din schole, detașamente de gardă ale palatului; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1851-1852.

[208] *Spatharios*-ul era un demnitar cu atribuții care au variat în timp. Inițial era un „purtător de spadă", ajungând cu timpul un titlu onorific important. Cf. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1935- 1936.

la el, a oprit-o[209] cu braţul său, iar vârful sabiei i-a tăiat lui Illos urechea dreaptă. Zenon l-a omorât [pe Spanikios], convingându-l pe *magistros*-ul Illos că nu avea ştire de [acest] fapt, în realitate [însă] pentru că nu îşi atinsese scopul.

Vindecându-i-se rana lui Illos, [acesta] purta o pelerină. Şi i-a cerut împăratului să meargă în Răsărit pentru a schimba aerul, pentru că slăbise de la rană. Împăratul, dorind să îi facă pe plac, l-a făcut general al întregului Răsărit, dându-i acestuia toată autoritatea, încât să numească şi comandanţi militari.

Illos, luându-i cu sine pe *patrikios*-ul Leontie, sirian de neam, admirabil în învăţătură şi în experienţa în războaie, conducătorul armatei din Tracia, şi pe Marsos şi pe senatorul Pamprepion, cel care fusese pârât pentru magie, şi, pe scurt, înconjurându-se de foarte multă armată, şi-a arătat în mod clar tirania când a ajuns în Antiohia Siriei.

Împăratul perşilor Kabades: ani 11.
Episcopul Antiohiei Ştefan, altul, cel aruncat în râul Orentes: 1 an.
7.1.12.10.5.4.1.

În acest an, adormind episcopul Ştefan al Antiohiei, au hirotonit în locul lui pe un alt Ştefan, la porunca împăratului Zenon. Pe acesta duşmanii credinţei, fiind favorabili lui Knapheus, l-au străpuns cu trestii ascuţite în bazinul[210] Sfântului Mucenic Varlaam şi l-au aruncat în râul Orentes, înarmând lipsa de minte cu mânia.

Zenon, pentru cele făcute lui Ştefan, i-a poruncit lui Acachie al Constantinopolului să hirotonească un episcop al Antiohiei. Şi l-a hirotonit pe Kalandion. Antiohienii îl hirotoniseră şi [ei] din neştiinţă pe Ioan, cel numit Kodonatos, pe care Kalandion l-a mutat pe tronul [episcopal] al Tirului, prima dintre episcopiile care ţin de Antiohia.

În acelaşi an, în Alexandria, s-a săvârşit Timotei Salophakialos şi a fost hirotonit Ioan Tabennesiotes, un bărbat cuvios şi apărător al dogmelor celor drepte, care era preot şi iconom al bisericii din Alexandria.

Patrikios-ul Illos, împreună cu Leontie şi cu ceilalţi, s-a dus la fortăreaţa lui Papyrios şi, scoţând-o pe augusta Verina în Tarsul

[209] În text: εδεξατο – „a primit-o".
[210] În text: κολυμβήθρᾳ.

Ciliciei, a făcut-o pe aceasta să îl încoroneze ca împărat pe *patrikios*-ul Leontie, în afara orașului, la [biserica] Sfântului Petru. Stăpâna Verina le-a trimis o scrisoare sirienilor antiohieni să îl accepte ca împărat pe Leontie. Și a trimis scrisori către toți conducătorii din Răsărit și către cei ai Egiptului și ai Libiei să îl accepte ca împărat pe Leontie și să nu se opună.

Episcopul Alexandriei Ioan Tabennesiotes: 3 ani.
Episcopul Antiohiei Kalandion: 4 ani.
8.2.13.11.6.1.1.

În acest an au ajuns și au fost citite scrisorile Verinei, al căror conținut [era] acesta: „Verina augusta către conducătorii noștri și iubitoarele de Hristos popoare, salutare! Știți că împărăția este a noastră și că, după moartea soțului meu Leon, l-am înălțat ca împărat pe Traskalissaios, cel numit apoi Zenon, pentru ca supușii să se propășească. Dar, văzând acum statul dus înapoi din cauza lăcomiei acestuia, am socotit necesar să încoronăm un împărat creștin, împodobit cu evlavie și dreptate, pentru a salva lucrurile statului și să poarte în liniște războiul. L-am încoronat pe Leontie cel preaevlavios împărat al romanilor, care vă va învrednici pe voi toți cu purtare de grijă". Iar ei, acceptând, l-au aclamat împărat pe Leontie.

9.3.14.12.7.2.2.

În acest an, Illos și Leontie l-au eliberat pe Longinos, fratele lui Zenon, și pe mama acestuia din fortăreață. Verina, îmbolnăvindu-se acolo, a murit și, după un timp, a fost adusă în Bizanț de către Areadne.

Episcopul Romei Felix: 9 ani.
10.4.1.13.8.3.3.

În acest an, Leontie a intrat în Antiohia ca împărat, în 27 iunie, indictionul al VII-lea, și l-a făcut prefect al pretorienilor pe Lilianos. Și, ieșind, s-a războit cu Chalcis, orașul său.

Zenon l-a trimis pe Ioan Scitul împotriva lui Illos și Leontie, cu multă armată, pe pământ și pe mare. Având loc o luptă crâncenă, Illos și Leontie au fost învinși și au fugit în fortăreața lui Papyrios, împreună cu *magistros*-ul Pamprepios, despre care se spunea că este mag. Atunci Ioan l-a prins și l-a ucis și pe Trokundos, fratele lui

Illos, care plecase să adune barbari. Pe acesta Illos și Leontie l-au așteptat [timp] de patru ani, apărându-se fiindcă erau asediați, căci fuseseră înșelați de către *magistros*-ul Pamprepios, magul. De aceea, când au aflat de uciderea lui Trokundos, l-au decapitat pe Pamprepios ca înșelător și l-au aruncat de pe ziduri.

În același an, cei care îl susțineau pe Petru Mongos l-au convins pe Zenon cu bani și înșelătorii să îl scoată [din scaun] pe Ioan Tabennesiotes, episcopul Alexandriei, ca fiind hirotonit împotriva voinței acestuia, și Petru Mongos să se întoarcă din nou în Alexandria din Euchaita.

Atunci Zenon a făcut un act de unire[211] și l-a trimis peste tot, fiind dictat, după cum spun unii, de către Acachie al Constantinopolului.

Zenon i-a poruncit lui Petru Mongos, înainte de revenirea în Alexandria, să se afle în împărtășire cu Simplicius al Romei și cu Acachie – care le-a și scris alexandrinilor să îl primească pe Mongos și să renunțe la Ioan. Iar Ioan, auzind de venirea lui Petru, fiind rugat de cler și de popor să nu plece – căci ei erau gata să moară în apărarea lui –, s-a gândit cu înțelepciune la cele ce va îndrăzni [să facă] Petru și a plecat fără tulburare.

Anii lumii 5977. De la dumnezeiasca Întrupare: 477 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.11. Împăratul perșilor Kabades, ani 11.5. Episcopul Romei Felix, ani 9.2. Episcopul Constantinopolului Acachie, ani 17.14. Episcopul Ierusalimului Anastasie, ani 18.9. Episcopul Alexandriei Petru Mongos, ani 6.3. Episcopul Antiohiei Kalandion, ani 4.4.

În acest an s-a răspândit mult vorba între barbari și romani despre Teodoric Ualameros, ca unul care era viteaz și prevăzător și nu era nici lipsit de învățătură. Căci, fiind odinioară ostatic la Bizanț, a studiat cu cei mai buni dintre dascăli, tatăl lui, Ualameros, conducându-i pe goți împreună cu copiii lui Attila în timpul împărăției lui Leon. Pe acesta, chemându-l Zenon din Tracia în Bizanț, l-a făcut consul și conducător al Traciei și l-a trimis împreună cu

[211] În text: ἑνωτικόν; cunoscut ca *henotikon*-ul lui Zenon. „Actul de unire", emis la 28 iulie 482, era adresat „episcopilor, călugărilor și laicilor din Alexandria și Cyrenaica"; v. *The Chronicle*, p. 200. „Actul de unire" a fost abrogat de Iustin I în anul 519; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, p. 913.

Ioan Scitul împotriva lui Illos. Teodoric, după ce Illos și Leontie au fost izolați în fortăreața lui Papyrios, lăsându-l pe Ioan să îi asedieze pe aceștia, a venit la Zenon.

Venind în Tracia și așezându-și tabăra, a mers împotriva Bizanțului. Și fiind reținut doar de mila față de oraș, după cum se spune, a revenit în Tracia și, îndemnat de Zenon, a mers în Italia.

L-a învins pe Odoacru într-o mare bătălie și s-a îmbrăcat la Ravenna în veșmântul de rege; i-a cucerit și pe mulți alți barbari și i-a supus încă și pe vandali, nemișcând nici măcar armele împotriva lor, deoarece Gizerichos se săvârșise încă înainte de a veni el la Roma. Și a luat în stăpânire Roma și întreg Apusul.

Al XLIII-lea episcop al Antiohiei, Petru Knapheus, a doua oară: 3 ani.

12.6.3.15.10.2.1.

În acest an, episcopii din Răsărit i-au scris mustrări lui Acachie, pentru că îl primise la împărtășire pe Mongos. Iar el, neținând seama, i-a obligat fără rușine pe toți aceștia să se împărtășească cu Mongos. Cei din cetatea împărătească și din Răsărit s-au rugat de Felix, [care era] episcop al Romei după moartea lui Simplicius, arătând că Acachie este cauza relelor. Felix a făcut un sinod în biserica Corifeului Apostol Petru și a trimis doi episcopi și un *ekdikos*[212] la Constantinopol, scriindu-i lui Zenon și lui Acachie să îl înlăture din Alexandria pe Petru Mongos.

13.7.4.16.11.3.2.

În acest an, cei trimiși de la Roma au fost reținuți la Abydos, la inițiativa lui Zenon și Acachie; le-au fost luate scrisorile și au fost puși sub pază. Zenon a amenințat că îi va omorî dacă nu se vor împărtăși cu Acachie și cu Petru Mongos.

Anii lumii 5980. De la dumnezeiasca Întrupare: 480 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.14. Împăratul perșilor Kabades, ani 11.8. Episcopul Romei Felix, ani 9.5. Episcopul Constanti-

[212] Termenul de *ekdikos* desemna un membru al unui for judecătoresc bisericesc; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1742-1743.

nopolului Acachie, ani 17.17. Episcopul Ierusalimului Anastasie, ani 18.12. Episcopul Alexandriei Petru Mongos, ani 6.4. Al XLIII-lea episcop al Antiohiei, Petru, ani 3.3.

În acest an, Illos și Leontie, adăpostiți după multe războaie în fortăreața lui Papyrios, au fost prinși prin trădarea fratelui soției lui Trokundos, trimis prin vicleșug de către Zenon. Le-a fost tăiat capul, iar capetele le-au fost trimise lui Zenon și au fost înfipte în pari în hipodrom; de acolo au fost duse în Sykai pentru triumf.

Zenon, la sfatul lui Acachie, i-a silit pe episcopii din Răsărit să semneze actul de unire și să se împărtășească cu Petru Mongos. Iar pe apocrisiarhii[213] lui Felix al Romei i-a convins să se împărtășească cu Acachie, împotriva a ceea ce li se încredințase, manipulându-i și atrăgându-i cu bani; [aceasta] deși ortodocșii au protestat de trei ori la ei: mai întâi au trecut o funie printr-un cârlig și l-au atârnat de el în public pe unul dintre aceștia, a doua oară au pus [în el] Biblia, iar a treia oară au așezat un coș cu legume. Iar Felix, aflând cele făptuite de către apocrisiarhii lui, i-a caterisit pe aceștia, scriindu-i caterisire și lui Acachie. Cel care o aducea, scăpând de cei din Abydos, s-a dus la mănăstirea lui Dion. Iar monahii din [mănăstirea] lui Dion i-au dat epistola lui Acachie duminica în altar[214]. Cei din jurul lui Acachie i-au ucis pe unii dintre monahii care aduseseră [scrisoarea], iar pe alții, pedepsindu-i, i-au întemnițat. Dar Acachie nu își făcea probleme în legătură cu caterisirea și a scos numele lui Felix din diptice.

Episcopul Constantinopolului Fravitas: 3 luni.
15.9.6.1.13.5.[3].

În acest an, Kalandion, episcopul Antiohiei, a adus trupul lui Eustatie cel Mare de la Filipi, unde sfântul a adormit [în timp ce era] exilat, și orașul antiohienilor l-a întâmpinat cu mare cinste de la zece mile. Iar cei care se despărțiseră de Biserică pentru [acest] sfânt s-au unit după 100 de ani de la moartea sa.

Săvârșindu-se Acachie, Fravitas, care a deținut trei luni episcopia, i-a scris lui Felix că se împărtășește cu el, și nu se împărtă-

---

213 Termenul îi desemna pe ambasadorii trimiși la împărat sau la patriarhi. Aceștia devin permanenți după sinodul de la Calcedon. V. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 365.
214 În text: εἰς τὸ ἱερατεῖον.

şeşte cu Petru Mongos. Iar lui Petru Mongos i-a scris că se împărtăşeşte cu el, iar pe Felix al Romei îl respinge. Felix a primit copii după scrisorile cele trimise către Mongos, care fuseseră descoperite de ortodocşi, şi, ajungând apocrisiarhii lui Fravitas cu sinodicoanele, i-a alungat cu necinste.

Săvârşindu-se Fravitas, a luat episcopia Constantinopolului Eufimie, preot şi îngrijitor al săracilor din Neapolis, şi [acesta] a şters îndată cu propriile mâini numele lui Mongos din diptice. Şi astfel a stat pe tron şi l-a inclus pe cel al lui Felix al Romei.

Anii lumii 5982. De la dumnezeiasca Întrupare: 482 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.16. Împăratul perşilor Kabades, ani 11.10. Episcopul Romei Felix, ani 9.7. Episcopul Constantinopolului Eufimie, ani 7.1. Episcopul Ierusalimului Anastasie, ani 18.14. Episcopul Alexandriei Petru Mongos, ani 6.6. Episcopul Antiohiei Paladie, ani 10.1.

În acest an, Petru Mongos a murit în Alexandria şi a fost hirotonit în locul său Atanasie, cel numit Kelites.

Împăratul Zenon, scăpând de tirani, l-a scos din Biserica antiohienilor pe Kalandion, l-a exilat în Oază şi l-a aşezat pe Petru Knapheus. A poruncit să fie alungaţi din bisericile lor Nestor al Tarsului, Cyrus al Hierapolisului, Ioan din Kyrestai, Romanos al Calcedonului[215], Eusebiu al Samosatelor, Iulian al Mopsuestiei, Pavel al Constantinei, Manos al Himeriei şi Andrei al Teodosiopolisului, sub pretextul că au fost favorabili tiranilor, iar în realitate pentru că nu au acceptat actul de unire al lui Zenon.

Petru Knapheus, intrând în Antiohia, a săvârşit multe rele, anatemizări ale sinodului, alungări de episcopi nevinovaţi, numiri în loc şi hirotonii nelegiuite şi [altele] de felul acestora. Mai întâi a făcut adaosul la Trisaghion: „Hristoase Împărate, Cel Care ai fost răstignit pentru noi". Petru, venind din nou, a tăiat [partea]: „Hristoase Împărate".

Xenaias, robul satanei, învăţa să nu fie primită icoana Domnului şi [cele] ale sfinţilor. Căci era persan de neam, iar ca soartă [era] rob. Fugind de la stăpânul său în timpul lui Kalandion, a răsculat satele

---

[215] Al oraşului Chalcis; v. *The Chronicle*, p. 207.

din jurul Antiohiei în legătură cu credința, fiind nebotezat și numindu-se pe sine cleric. Pe acesta Kalandion l-a gonit, iar Petru Knapheus, hirotonindu-l episcop al Hierapolisului, i-a schimbat numele în Philoxenos. Aflând după aceea că este nebotezat, a spus că îi ajunge acestuia hirotonia în loc de botez.

Eufimie cel foarte ortodox l-a alungat din biserică pe silențiarul[216] Anastasie, care a domnit în chip rău după aceea, ca fiind eretic și cugetând la fel cu Eutihie. Văzându-l pe acesta că agită mulțimile, i-a răsturnat tronul cel din biserică, amenințându-l că, dacă nu se va opri, îi va tunde părul și îl va purta în triumf înaintea poporului; l-a acuzat și înaintea lui Zenon și a primit și autoritate împotriva lui.

Zenon l-a întrebat pe înțeleptul comite Maurianos, căci știa unele secrete și i le spunea acestuia înainte: „Cine va fi împărat după mine?" Iar el i-a spus: „Și pe înălțimea ta și pe soția ta vă va urma cineva dintre silențiari".

Zenon l-a arestat pe *patrikios*-ul Pelagius, cel dintre silențiari, care era un bărbat înțelept, evlavios, inteligent și virtuos. Acestuia i-a confiscat [averea] în mod nedrept, l-a pus în închisoare și a poruncit excubiților[217] care îl păzeau să îl ucidă. Când a auzit eparhul Arcadius de moartea lui Pelagius, l-a vorbit de rău pe împărat, care a poruncit ca acesta să fie omorât când va intra în palat. Eparhul, aflând aceasta, s-a refugiat în biserică și a fost salvat de o moarte amară. Iar casa i-au confiscat-o.

Anii lumii 5983. De la dumnezeiasca Întrupare: 483 ani.

Împăratul romanilor Zenon, ani 17.17. Împăratul perșilor Kabades, ani 11.11. Episcopul Romei Felix, ani 9.8. Episcopul Constantinopolului Eufimie, ani 7.2. Episcopul Ierusalimului Anastasie, ani

---

[216] Termenul de „silențiar" desemna un dregător care avea atribuția de a asigura liniștea în palat. În timp, atribuțiile sale au variat. V. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1896.

[217] Excubiții (din latinescul *excubitores*) erau un corp de gardă al palatului recrutat dintre isaurieni, înființat de către Leon I pe la 468. În număr de 300, aceștia erau comandați de un comite, care era un demnitar important la palat; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, p. 273; H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., pp. 394-395. Despre comandantul acestora, „*domestikos*-ul excubiților", v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. I, pp. 646-647.

18.15. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 7.1. Episcopul Antiohiei Paladie, ani 10.2.

În acest an, Felix a primit sinodicoanele lui Eufimie și i s-a alăturat acestuia ca ortodox, dar nu l-a acceptat pe el ca episcop, pentru că nu scosese numele lui Acachie și al lui Fravitas, [cel] de după el, din diptice.

În același an a murit și Petru Knapheus și a fost numit episcop Paladie, preot al bisericii din Seleucia, al Sfintei Întâi Mucenițe Tecla. La alegerea lui Paladie au fost candidați și Ioan cel al lui Constantin și Anastasie silențiarul, care a domnit în chip rău după aceea.

Zenon, îngâmfat de uciderea tiranilor, s-a îndreptat spre confiscări și omoruri nedrepte, găsindu-le pricină tuturor oamenilor, fie că se aliaseră cu aceia, fie că îi sfătuiseră să atace. I-a omorât fără motiv și pe Kottais, cel care a fost împreună cu Ioan Scitul la asediul lui Illos și Leontie, și pe *patrikios*-ul Pelagius, cel strălucit și de seamă în epos-urile poeziei, pentru că era înțelept și drept.

Atunci a murit Zenon, fiind cuprins de epilepsie și având în gură neîncetat numele lui Pelagius cel omorât de el pe nedrept. Neavând niciun copil, [a lăsat] un frate, pe Longinos, care a fost de două ori consul și conducător al întregii adunări a senatului, fiind el lipsit de minte, greoi și desfrânat. Acesta, având mulți isaurieni în Bizanț și pe Longinos, care era *magistros* și prieten al lui, și punându-și nădejdea în ei, credea că va avea împărăția fără osteneală.

Cum Areadne, adunarea senatului și toată armata îl proclamaseră împărat pe silențiarul Anastasie, Longinos a dat greș în speranța sa.

Devenind deci împărat, lui Anastasie i s-a cerut de către patriarhul Eufimie o mărturisire scrisă că nu va schimba ceva din cele ale Bisericii și ale credinței, numindu-l pe el ca nevrednic de creștini și de împărăție. Fiind forțat de împărăteasa Areadne și de senat, au obținut de la el [actul] scris de mâna lui că acceptă ca definiție a credinței dogmele Sinodului de la Calcedon. Și astfel, fiind încoronat [de Eufimie], a luat-o în căsătorie pe Areadne, nemaiavând înainte o soție.

Maniheenii și arienii se bucurau în timpul lui Anastasie: maniheenii, pentru că mama împăratului era zeloasă și apropiată lor, iar arienii, deoarece Klearchos, unchiul său, fratele mamei sale celei rău-cugetătoare, era de aceeași credință cu ei.

Acest an – în care a murit Zenon și a devenit împărat Anastasie – [era] de la Adam după romani 5999, iar după numărătoarea cea exactă și adevărată a alexandrinilor, 5983, de la domnia lui Dioclețian, 207, iar de la dumnezeiasca Întrupare, 483, indictionul al XIV-lea. Anastasie a fost încoronat în cel mai sus-amintit al XIV-lea indiction, în 14 aprilie, fiind Joia Mare a Paștilor, în *kathisma* hipodromului.

Anii lumii 5984. De la dumnezeiasca Întrupare: 484 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.1. Împăratul perșilor Zamasphos, copilul lui Perozes, ani 4.1. Episcopul Romei Felix, ani 9.9. Episcopul Constantinopolului Eufimie, ani 7.3. Episcopul Ierusalimului Anastasie, ani 18.16. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 7.2. Episcopul Antiohiei Paladie, ani 10.3.

În acest an, fiind împărat Anastasie Dorachitianos[218] Dikoros, Longinos, fratele lui Zenon, s-a revoltat împotriva lui. [Anastasie], prinzându-l, l-a exilat în Egipt, în Alexandria, și a poruncit să fie hirotonit preot. Și, după ce a mai trăit șapte ani în Alexandria, s-a săvârșit.

Având împăratul o bănuială și în legătură cu *magistros*-ul Longinos și cu isaurienii care trăiau în oraș, l-a demis pe Longinos din funcția de *magistros*.

[Neagreând[219]] ca Petru Knapheus să se întoarcă în Antiohia din exil, împăratul l-a rechemat pe acesta din exil, dar nu a acceptat [ca el] să vină în Antiohia. Și a făcut ca în Antiohia să fie hirotonit Paladie.

Eufimie al Constantinopolului, reunindu-i pe episcopii care se aflau în oraș, a aprobat Sfântul Sinod cel din Calcedon.

Ioan Tabennesiotes, aflându-se la Roma, a auzit că Anastasie a ajuns împărat și a venit în Bizanț, sperând [să obțină] de la acesta recompense bune pentru îngrijirea pe care i-o acordase în Alexandria, când l-a primit pe acesta gol după un naufragiu și l-a ajutat în așa fel încât l-a făcut să nu simtă dezastrul. Anastasie, auzind că a venit, a poruncit cu multă lipsă de recunoștință ca acesta să fie exilat, neprimindu-l deloc. Iar Ioan, aflând înainte aceasta, s-a salvat plecând la Roma.

---

[218] Dorachitianos indica originea din Dorachion (Dyrrachium), astăzi Durrës, în Albania.

[219] În text: δυσωποῦντος, care poate fi tradus și ca „fiind rușinat".

Episcopul Romei Ghelasie: 5 ani.

2.2.1.4.17.3.4.

În acest an, împăratul Anastasie i-a alungat pe isaurienii din Constantinopol din cauza multor lucruri nelalocul lor [pe care le făcuseră]. Aceştia, plecând, au pus la cale uzurparea. Longinos, care fusese *magistros*, adunându-i pe aceştia, precum şi altă armată de barbari şi de tâlhari, până la 15 miriade, s-a dus în ţara isaurienilor, bazându-se pe mulţimea de arme şi de bani pe care Zenon o aşezase în Isauria. Iar împăratul a încuviinţat plecarea [acestuia], deşi bănuia atacul.

[Longinos] s-a răsculat îndată şi a înaintat în Frigia şi la Kotyaion, jefuind multe oraşe, doar că nu conducea el armata. Căci erau Ninilingis, conducătorul Isauriei numit de Zenon, un bărbat foarte îndrăzneţ, Athenodoros, un om foarte simplu, unul dintre senatori, şi Konon, episcop de Apameia, care, fiind preot, şi-a părăsit tronul şi devenit ostaş şi general.

Acestora Anastasie le-a aşezat împotrivă o armată romană ai cărei conducători erau Ioan Scitul, cel care învinsese răscoala lui Illos şi Leontie, şi Ioan, cel numit Kyrtos, amândoi conducători ai armatei din Tracia, şi Diogenes – aceştia se întâmpla să fie comiţi ai scholelor[220] – şi alţi câţiva bărbaţi vrednici de laudă.

Având loc o luptă în apropiere de Kotyaion, generalul Ninilingis a fost ucis şi [armata] isauriană a fost nimicită în cea mai mare parte, puţini scăpând cu greu în părţile lor. Dacă romanii nu şi-ar fi petrecut vremea cu prăzile, ar fi biruit cu totul în război; însă, cum ei au greşit în aceste [fapte], isaurienii au pus stăpânire pe o cetate la marginile Taurosului şi au ajuns în al treilea an cu războiul, fortificând locul cu orăşelele şi cetăţile de dincolo de Tauros.

3.3.2.5.18.4.5.

În acest an, Claudiopolis, care se află în câmpia dintre cei doi [munţi] Tauros, fiind luat de către Diogenes, isaurienii nu au suportat [aceasta şi] au coborât din Tauros şi l-au asediat mult timp pe Diogenes, încât armata lui a fost în primejdie să fie distrusă de

[220] Scholele (din latinescul *scholae palatinae*) erau detaşamente ale gărzii palatului; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 272, şi *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1851-1852. Comiţii scholelor erau comandanţii acestor detaşamente.

foamete. Numai că Ioan Kyrtos, trecând defileurile din Tauros, i-a prins pe cei care păzeau, atacându-i prin surprindere, a distrus armata asediatorilor, ieşind împotriva [acestora] şi Diogenes. Atunci episcopul Konon, fiind rănit, s-a săvârşit după puţin timp, iar aceasta a devenit cea de-a doua şi cea mai mare victorie a romanilor.

În acelaşi an, Zamasphes[221], fiul împăratului perşilor Perozes, alungându-l pe Kabades, a condus împărăţia perşilor 4 ani din timpul domniei aceluia.

Episcopul Ierusalimului Martyrios: 8 ani.
4.4.3.6.1.5.6.

În acest an, un anume Longinos, cel numit Selinuntios, care locuia în Antiohia Isauriei, ce se afla pe un munte înalt spre marea cea din sud a ţării, le-a adus isaurienilor multe corăbii de transport, cumpărând de peste tot alimentele. *Magistros*-ul Longinos şi Athenodoros trăiau în acele locuri greu accesibile.

Împăratul, fiind ostenit[222] din cauză că războiul se prelungea, i-a destăinuit episcopului Eufimie că dorea pacea şi a poruncit să se adune episcopii care locuiau în oraş, chipurile să îi roage în legătură cu isaurienii. Eufimie a dezvăluit taina *patrikios*-ului Ioan, socrul lui Athenodoros, conducătorul răsculaţilor. Iar acesta, alergând, l-a anunţat pe împărat, [lucru] care a provocat o duşmănie neînduplecată a împăratului Anastasie împotriva lui Eufimie. De aceea i-a atribuit lui Eufimie şi uneltirile isaurienilor.

Unii, uneltind împotriva lui Eufimie, i-au sugerat cuiva să îl lovească pe acesta în cap cu o sabie în faţa Martyrionului. Iar Pavel, *ekdikos*-ul bisericii, fiind mai înalt ca ceilalţi, a primit lovitura în cap şi s-a aflat în primejdie. Iar pe uneltitor l-a ucis cu aşa-numita *sira*[223]. La adunarea de pe munte au făcut din nou o ambuscadă pentru a-l omorî pe Eufimie, care s-a salvat fugind în veşmânt de om simplu. Iar împăratul Anastasie şi-a luat [înapoi] cu forţa mărturisirea de la Eufimie.

---

[221] Mai sus, Zamasphos.

[222] În text: ἀποκαμών.

[223] În text: σειρᾷ. Sensul termenului poate fi de „sabie" sau de μοχλός (piesă folosită la închiderea uşii); v. *The Chronicle*, p. 214.

Anii lumii 5988. De la dumnezeiasca Întrupare: 488 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.5. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.1. Episcopul Romei Ghelasie, ani 5.4. Episcopul Constantinopolului Eufimie, ani 7.7. Episcopul Ierusalimului Martyrios, ani 8.1. Episcopul Alexandriei Atanasie, ani 7.6. Episcopul Antiohiei Paladie, ani 10.7.

În acest an, Ioan Scitul, asediindu-i, i-a prins pe Longinos, care fusese *magistros*, pe Longinos Selinuntios, pe Athenodoros şi pe ceilalţi tirani. Tăindu-le capetele, le-a trimis la Bizanţ împăratului Anastasie. Iar Anastasie, făcând o cursă în hipodrom, a purtat în triumf capetele tiranilor şi pe prizonierii isaurieni care i-au fost trimişi. Atârnându-le în pari în Sykai, le-a arătat tuturor, iar mulţimea isaurienilor a strămutat-o în Tracia. Pe Ioan Scitul şi pe celălalt Ioan, Kyrtos, i-a cinstit dăruindu-le consulate şi mari onoruri. Iar episcopului Eufimie i-a spus prin *magistros*-ul Eusebiu: „Rugăciunile tale, mărite, i-au murdărit pe prietenii tăi".

Adunându-i împăratul pe episcopii care locuiau în oraş, a adus acuzaţii împotriva lui Eufimie. Şi aceştia, făcând o favoare împăratului, au votat oprirea împărtăşirii şi caterisirea acestuia.

Împăratul l-a ridicat ca episcop al Constantinopolului pe Macedonie, care era pe atunci *skeuophylax* al aceleiaşi biserici. Însă poporul s-a răsculat în favoarea lui Eufimie. Şi au năvălit în hipodrom făcând litanii, dar nu au putut să obţină nimic, împăratul grăbindu-se să învingă în chip rău. Iar Macedonie, rău convins de către Anastasie, a semnat actul de unire al lui Zenon.

Episcopul Constantinopolului Macedonie: 16 ani.
6.2.5.1.2.7.8.

În acest an, Anastasie l-a trimis pe Eufimie în exil la Euchaita. Iar el a cerut să i se promită prin Macedonie că nu se va unelti împotriva sa în timp ce va pleca. Fiindu-i permis lui Macedonie să promită, a intrat în baptisteriu la Eufimie, scoţându-şi omoforul, i l-a încredinţat diaconului; şi astfel cu simplitate a intrat la Eufimie. Şi, împrumutând bani, i-a dat lui Eufimie, astfel că a fost lăudat de

mulți pentru cele două motive[224]. Căci era ascetic și sfânt, fiind crescut de către Ghenadie, căruia îi era și nepot.

În același an, murind Atanasie, episcopul Alexandriei, a fost hirotonit în locul lui Ioan Monazon[225], preot și iconom, cel numit Hemula.

Episcopul Romei Anastasie: 2 ani.
Episcopul Alexandriei Ioan: 9 ani.
7.3.1.2.3.1.9.

În acest an a avut loc o expediție a așa-numiților arabi skeniți[226] în Euphratesia. Și într-un sat numit Bithrapsa, din Siria cea dintâi[227], Eugenius, generalul celor care erau acolo așezați împotriva acestora, un bărbat însemnat în vorbă și faptă, a învins în luptă. Iar cei învinși erau supuși ai perșilor, din tribul căpeteniei Naamanos.

Atunci Romanos, conducătorul forțelor din Palestina, un bărbat nemaivăzut, prin uneltiri și stratageme l-a prins în luptă pe Ogaros, fiul lui Arethas, cel numit al Thalabanei, împreună cu o mulțime mare de prizonieri. Înaintea acelei lupte, Romanos s-a războit și l-a pus pe fugă pe un alt skenit, pe nume Gabalas, care făcea incursiuni în Palestina înainte de venirea acestuia.

Atunci Romanos a eliberat prin lupte grele și insula Iotabe, aflată în golful Mării Roșii, care fusese supusă și plătea nu puține impozite împăratului romanilor, dar fusese ocupată între timp de către arabii skeniți. Și le-a permis din nou negustorilor romani să locuiască după propriile legi pe insulă și să transmită încărcăturile cele de la inzi și să aducă impozitul cel rânduit împăratului.

8.4.2.3.4.2.10.

În acest an, Macedonie, la sfatul împăratului, s-a grăbit să unească mănăstirile din orașul împărătesc, care se separaseră din cauza actului de unire al lui Zenon. Neputând să facă aceasta, l-a sfătuit pe împărat să adune episcopii care locuiau în oraș și să întărească în scris dogmele cele bine stabilite la Calcedon, lucru care s-a și înfăptuit printr-un act scris.

---

[224] În text: κατὰ τοὺς δὺο τρόπους – „în cele două feluri".
[225] Monahul.
[226] În text: Σκηνιτῶν – „care trăiesc în corturi".
[227] În text: χωρίῳ πρώτῳ τῆς Συρίας, care s-ar putea traduce și „cel dintâi sat din Siria".

Şi îndemna mănăstirile la unire, mai ales mănăstirea lui Dion, cea a lui Basianos, cea a akimiţilor şi cea a Matronei, care se separaseră şi mai mult de cei care acceptaseră actul de unire al lui Zenon şi au răbdat bucuroşi exilurile. Opunându-se deci aceştia, Macedonie s-a hotărât să îi lase în voia lor, [mai degrabă] decât să pornească o prigoană împotriva lor.

Cuvioasa Matrona, care încă trăia şi nu se împărtăşea, împreună cu ascetele care erau cu ea, din cauza actului de unire al lui Zenon, a făcut multe lucruri mai presus de înţelegere, fiind forţată de către Chrysaorios, diacon al bisericii. Şi o alta, numită Sofia, distinsă între monahii, a arătat o mare răbdare, pătimind multe.

Teodoric Africanul[228], având un diacon ortodox foarte iubit de el care a trecut la arianism pentru a-i face o favoare lui Teodoric, care era arian, l-a decapitat pe acesta cu sabia, spunând: „Dacă nu ai păzit credinţa faţă de Dumnezeu, nici faţă de mine nu o vei păzi".

Săvârşindu-se Paladie, episcopul Antiohiei, împăratul l-a ales pe Flavian, preot şi apocrisiarh al bisericii antiohienilor. Se spune că Flavian se opunea dogmelor de la Calcedon.

Un anume Olympios, arian, spălându-se în baia Eleniana, spunând blasfemii în chip îngrozitor, a murit într-un mod jalnic în bazin[229]. Acest [lucru] a fost pictat într-un tablou. Iar un anume Eutychianos, cel dintâi dintre *diaitarioi*[230], fiind convins de către arieni cu daruri, a dat jos tabloul cu Olympios care era expus. Şi trupul i s-a uscat îngrozitor din acea zi şi a murit.

Anii lumii 5992. De la dumnezeiasca Întrupare: 492 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.9. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.5. Episcopul Romei Anastasie, ani 4.3. Episcopul Constantinopolului Macedonie, ani 6.4. Episcopul Ierusalimului Martyrios, ani 8.5. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 9.3. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 13.1.

În acest an, Festus, un senator din Roma, trimis la Anastasie pentru unele necesităţi politice, a cerut ca pomenirea Sfinţilor

[228] Singura sursă care îl menţionează pe Teodoric ca „african".
[229] În text: νεροφόρῳ.
[230] *Diaitarioi* erau dregători care se ocupau de diferitele încăperi din palatul imperial. Se aflau în subordinea demnitarului numit *papias*; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, p. 252.

Apostoli Petru și Pavel să se săvârșească într-un mod mai solemn, [fapt] care se întâmplă până astăzi. Macedonie, dorind să trimită prin Festus sinodicoane către Anastasie, episcopul Romei, a fost împiedicat de împărat.

10.6.4.5.6.4.2.

În acest an, Festus, mergând la Roma, s-a înțeles cu împăratul Anastasie să îl convingă pe papa Anastasie să accepte actul de unire al lui Zenon, dar nu l-a mai găsit pe acesta în viață.

Mulți dintre [romani] fiind corupți cu bani, a fost ales ca episcop, împotriva obiceiului romanilor, un anume Lavrentie, care a și fost hirotonit de către o parte [dintre episcopi]. Iar cei mai ortodocși, separându-se, l-au hirotonit pe Symmachus, care era unul dintre diaconi. De aici deci au avut loc multe neorânduieli, ucideri și jafuri, timp de trei ani, până când Teodoric Africanul, care stăpânea pe atunci Roma, deși era arian, a convocat un sinod local, care l-a aprobat pe Symmachus ca episcop al Romei, iar lui Lavrentie i-a poruncit să fie episcop al orașului Nokereia[231]. Acesta, neavând liniște, ci pornind revolte împotriva lui Symmachus, a fost caterisit și trimis în exil. Și astfel a fost liniștită răscoala.

În același an, Anastasie a înlăturat [impozitul] *chrysargyron*[232] și vânătorile [în arenă][233] și a făcut gratuite magistraturile, care [înainte] erau de vânzare.

Episcopul Romei Symmachus: 12 ani.

11.7.1.6.7.5.3.

În acest an a avut loc iarăși o incursiune saracină în Fenicia, Siria și Palestina.

După moartea lui Ogaros, incursiunile în [aceste] locuri au fost făcute ca o furtună de către Badicharimos, fratele acestuia, și mai rapid decât le făcea [înainte], întorcându-se înapoi cu prada, încât nici Romanos, care îi urmărea pe dușmani, nu [a putut] să îi ajungă.

---

[231] Nuceria.

[232] *Chrysargyron*-ul era un impozit perceput în aur și argint, colectat o dată la 5 ani și ulterior la 4 ani. A fost abrogat de împăratul Anastasie în anul 498. V. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 1, p. 450.

[233] În text: κυνήγια.

În același an, așa-numiții bulgari au făcut o incursiune în Illyricum și în Tracia; și s-au întors înainte de a se afla de ei.

Al Ll-lea episcop al Ierusalimului, Salustios: 8 ani.
12.8.2.7.1.6.4.

În acest an, Anastasie a încheiat un tratat [de pace] cu Arethas, tatăl lui Badicharimos și Ogaros, cel numit al Thalabanei, și, prin urmare, Palestina întreagă, Arabia și Fenicia se bucurau de multă liniște și pace.

În Neocezareea, urmând să aibă loc un cutremur, un soldat, în timp ce mergea pe drum, a văzut în aceasta ca doi soldați și în urma lor un altul, strigând: „Păziți casa în care se află racla lui Grigorie". Și, având loc cutremurul, a căzut cea mai mare parte a orașului, în afară de [biserica] Sfântului Grigorie, făcătorul de minuni.

Anii lumii 5996. De la dumnezeiasca Întrupare: 496 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.13. Împăratul perșilor Kabades ani, 30.9. Episcopul Romei Symmachus, ani 12.3. Episcopul Constantinopolului Macedonie, ani 16.8. Episcopul Ierusalimului Salustios, ani 8.2. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 9.7. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 13.5.

În acest an, Kabades, împăratul perșilor, a cerut bani de la Anastasie. Iar Anastasie i-a spus că, dacă dorește să împrumute, să facă o mărturie scrisă, iar în alt fel nu îi va da. Din această cauză, [Kabades], încălcând pacea făcută înainte cu Teodosie cel Tânăr, a venit mai întâi cu mulțime multă de perși și străini împotriva Armeniei și a luat Teodosiopolis, orașul fiind trădat de Constantin, un bărbat [care era] senator și conducător al tagmelor de iliri.

Apoi, venind [Kabades] în Mesopotamia, a asediat Amida, neaflându-se în acele locuri vreo armată romană importantă. [Acolo era] doar Alypios, un bărbat lăudat peste tot și iubitor al filosofiei, care se îngrijea foarte mult de eventuala pază a orașelor și de rezervele de hrană, având puțin ajutor. Iar acesta locuia în Constantina, care se afla la distanță de 507 stadii spre apus de Nisibis, tot atâtea [la câte se afla] și Amida spre nord.

Trecând un anume timp și având loc câteva încleștări mai mici între perși și romani, în care romanii au fost când mai slabi, când au

biruit neamurile în diverse locuri, în cele din urmă Amida a fost dată prin trădare perşilor. Fiind asediată de către barbari timp de trei luni, a fost trădată noaptea dintr-unul din turnuri de către monahii care păzeau. Folosind scări, duşmanii au ajuns astfel în oraş şi l-au jefuit în întregime, l-au golit şi au luat multă bogăţie. Iar a treia zi de la trădare, împăratul Kuades[234] a intrat în el pe elefant şi, luând multă bogăţie, l-a lăsat ca paznic al oraşului pe Glones. Iar Kuades s-a reîntors în oraşul Nisibis, forţele persane stând între Amida şi Constantia.

14.10.4.9.3.8.6.

În acest an, [împotriva perşilor], a fost trimisă de către împăratul Anastasie o armată formată din goţi, bessi şi alte neamuri tracice[235], fiind general al Răsăritului şi conducător al acesteia Areobindos[236], copilul lui Dagalaiphos, care era consul *ordinarius*[237], în fruntea unor mari forţe. Acestuia i-a fost bunic dinspre tată Areobindos, care în timpul lui Teodosie cel Tânăr a avut parte de izbândă împotriva perşilor. Areobindos i-a fost născut lui Dagalaiphos de Godisthea, fiica lui Ardaburios, copilul lui Aspar, pe care l-am amintit mai înainte.

Au fost trimişi împreună cu Areobindos şi alţi mulţi generali, dintre care cei mai străluciţi erau Patrikios, şi Hypatios – fiul lui Sekundinos şi al surorii împăratului Anastasie –, şi Pharismanes – tatăl lui Zunas, laz[238] de neam –, şi Romanos – cel menţionat mai înainte, care s-a adăugat armatei din Euphratesia –, şi Iustin – cel care a domnit după aceea –, şi Zemarchos şi alţi câţiva. [Iar] armata s-a adunat în Edesa, un oraş din Osroene, şi în Samosata, un oraş din Euphratesia.

Cei din jurul lui Hypatios şi Patrikios s-au preocupat să elibereze Amida de garnizoana persană, iar Areobindos, împreună cu

[234] Kuades este tot Kabades, în text apărând ambele forme.

[235] Prokopios din Cezareea îl menţionează în acest context pe generalul got Bessas; v. *The Chronicle*, p. 226. Bessii erau tot o populaţie tracică.

[236] Areobindos făcea parte dintr-o familie gotică care dăduse imperiului mai mulţi consuli. Se păstrează dipticul său consular din anul 506; v. *The Chronicle*, p. 226.

[237] Un consul *ordinarius* era o persoană care deţinuse efectiv consulatul şi nu avusese doar rangul onorific de consul; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, pp. 44-46.

[238] Lazii locuiau pe ţărmul de est al Mării Negre şi unii dintre ei erau creştini încă din secolul al IV-lea; v. *The Chronicle*, p. 258.

Romanos și cu Asuades, căpetenia tribală, și cu alți câțiva, și-a rânduit tabăra împotriva lui Kuades însuși, care se afla pe atunci la Nisibis. [Areobindos] a purtat cu perșii diferite lupte și l-a alungat pe Kuades din Nisibis, forțându-l să meargă înăuntrul țării [sale] cale de mai multe zile[239]. A fost ucis și un general foarte mare dintre perși într-o încleștare, a cărui sabie și brățară i-au fost aduse lui Areobindos de către scitul care îl ucisese pe acela și, părând ca cel mai vrednic de remarcat simbol al victoriei, i-au fost trimise împăratului.

Pentru că armata persană fusese astfel împuținată de către generalii romani, Kuades, pregătindu-se, a trimis mulțime de trupe împotriva romanilor, încât Areobindos i-a îndemnat și pe cei care se aflau în jurul lui Hypatios și Patrikios să vină din regiunea [orașului] Amida să îl sprijine. Aceia, din invidie, renunțând [să vină], Areobindos a vrut să se retragă și să meargă în Bizanț, dacă nu l-ar fi reținut cu greu în [acele] locuri Appion Egipteanul, care era atunci comandant adjunct al armatei și mai mare peste provizii și peste supravegherea tuturor.

Cum generalii aveau dispute unul cu altul, Kuades a venit în Nisibis și, aflând de dezbinarea generalilor, având el mulțime mare și fărâmițându-și, cum s-ar spune, toată armata, a invadat pământul romanilor și a mers[240] chiar până în Sirii, trimițând mulți soli la Areobindos pentru pace și spunând că va termina războiul dacă va primi bani.

Astfel deci făcea mai mult incursiuni în [teritoriile din] jurul Edesei, unde era Areobindos; însă acolo nu a acționat cu abilitate, ci a fost slăbit în mod neașteptat după lupta cu Areobindos.

Aflând și despre Glones, generalul său, cel care păzea Amida, că a fost nimicit printr-un complot, [Kuades] s-a întors chinuit pe alt drum, disprețuindu-i pe ostaticii pe care îi dăduse lui Areobindos în timpul negocierilor de pace. Și i-a luat, împotriva tratatelor, pe acel vrednic Alypios și pe Vasile din Edesa. Astfel că, după retragerea acestuia la ale sale, venind deja iarna, generalii romanilor s-au împărțit în diverse orașele din Euphratesia, Osroene și Mesopotamia și ale sirienilor și armenilor, pentru a se adăposti de vremea din timpul iernii.

---

[239] În text: πολλοῖς διαστήμασιν, care s-ar traduce literal: „multe intervale [de timp]".
[240] În text: ἐδίωξε.

În acelaşi an, având loc o cursă la hipodrom, s-a făcut o dezordine a celor două facţiuni şi au murit mulţi din ambele [părţi], între care şi fiul împăratului Anastasie, pe care îl avea de la o concubină. Întristându-se foarte, Anastasie i-a pedepsit pe mulţi, iar pe alţii i-a trimis în exil.

Anii lumii 5998. De la dumnezeiasca Întrupare: 498 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.15. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.11. Episcopul Romei Symmachus, ani 12.5. Episcopul Constantinopolului Macedonie, ani 16.10. Episcopul Ierusalimului Salustios, ani 8.3. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 9.9. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 13.7.

În acest an, *magistros*-ul Kelar a fost trimis de către împărat, împreună cu armata cea multă pe care o avea cu el, şi a luat aproape toată puterea, împreună cu generalul Areobindos, împăratul încredinţându-le acestora conducerea întregului război.

Pe Appion şi pe Hypatios i-a chemat degrabă în Bizanţ, gândindu-se că nu sunt necesari pentru armată, din cauza duşmăniei cu generalul Areobindos. Iar autoritatea asupra cheltuielilor i-a încredinţat-o generalului Caliopie.

Prin urmare, Kelar a rânduit foarte bine întregul război în diferite locuri, împreună cu Areobindos, Patrikios, Bonosos, Timostratos, Romanos şi ceilalţi – căci era un bărbat învăţat şi foarte cultivat[241], plin de mult har de la Dumnezeu şi viteaz, ilir de neam, [din locul] de unde provenea şi Anastasie. [Kelar] a făcut incursiuni şi a prădat mult din ţara perşilor, şi cetăţi, pe unele prin foc, pe altele în alte chipuri; încât chiar şi Nisibis puţin a lipsit să nu fie cucerit de romani.

Pe atunci a fost o mare foamete între perşi. Apoi s-a întâmplat la aceştia şi o răscoală a neamurilor, a celor numiţi *kadusioi*[242] şi a altor neamuri. Astfel, într-un mod simplu, romanii au preluat controlul în chestiunile persane, încât Kuades l-a trimis pe generalul

---

[241] În text: μετὰ λόγου καὶ παιδείας πάσης – „cu raţiune şi cu toată învăţătura".

[242] *Kadusioi* erau un grup iranian de triburi nomade, atestat încă din Antichitate, care trăia în munţii dintre Mezia şi Marea Caspică; v. Iris VON BREDOW, „Cadusii" în *Brill's New Pauly. Antiquity volumes*, ed. Hubert Cancik şi Helmuth Schneider, Brill Online, 2012 (http://www.paulyonline.brill.nl/entries/brill-s-new-pauly/cadusii-e605050).

Aspetios[243] pentru a discuta în grabă cu romanii despre pace. Şi chiar de nu ar fi obţinut nimic, sau foarte puţin, [Aspetios trebuia] să le dea acestora şi Amida, pe care nu putuseră să o cucerească de la perşi după mii de eforturi, deşi o foamete foarte mare îi stăpânea pe cei care o păzeau, din cauza aşezării acesteia şi a impenetrabilităţii zidurilor.

Numai că generalii, când au văzut că vine din nou iarna, au socotit că este mai bine ca, pentru câţiva talanţi, să răscumpere armata romană din dificultatea de a petrece iarna în acele locuri în care aveau loc negocierile cu Aspetios.

[Astfel] au dat trei talanţi şi l-au primit pe Vasile din Edesa, care era încă ostatic la perşi – căci Alypios cel vrednic, îmbolnăvindu-se, murise la ei –, şi au predat ostaticii pe care îi aveau. Iar Amida au primit-o înapoi şi au încheiat tratatele de pace aflându-se la hotarul dintre cetăţile Ammudia şi Marde şi le-au întărit pe acestea prin scrisori.

Astfel a luat sfârşit războiul persan al lui Anastasie, în cel de-al cincisprezecelea an al domniei sale. [Războiul] a durat trei ani, dar a distrus pământul persanilor mai mult decât războaiele de dinainte şi s-a terminat la sfârşitul celui de-al cincisprezecelea an de domnie a lui Anastasie.

Săvârşindu-se Ioan, episcopul Alexandriei, a fost hirotonit în locul lui Ioan din Niceea.

În acelaşi an, Anastasie a poruncit să fie topite multe lucrări de bronz din cele pe care le ridicase Constantin cel Mare şi şi-a făcut din ele o statuie a lui, pe care a aşezat-o pe coloana din Tauros. Căci cea a lui Teodosie cel Mare, care se înălţa înainte [acolo], căzuse din cauza unui cutremur şi se sfărâmase.

Anii lumii 5999. De la dumnezeiasca Întrupare: 499 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.16. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.12. Episcopul Romei Symmachus, ani 12.6. Episcopul Constantinopolului Macedonie, ani 16.11. Episcopul Ierusalimului Salustios, ani 8.4. Episcopul Alexandriei Ioan din Niceea, ani 11.1. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 13.8.

[243] Se presupune că Aspetios ar fi redarea în greacă a demnităţii persane *astabedh*; v. *The Chronicle*, p. 229.

În acest an, Anastasie, liniştindu-se în privinţa războaielor, s-a grăbit să îl abată pe patriarhul Macedonie de la credinţa ortodoxă. Iar mulţi dintre episcopi, făcându-i o favoare lui Anastasie, au respins Sinodul cel din Calcedon. Dintre aceştia, cel dintâi a fost Eleusinios al [oraşului] Sasima.

Anastasie a adus un pictor manihean, siro-persan, din Cyzic, în veşmânt de preot, care a îndrăznit să picteze închipuiri străine de sfintele icoane bisericeşti în palatul Eleniana şi la [biserica] Sfântului Ştefan [din regiunea numită] Aureliana, la sfatul împăratului, care îi aprecia pe maniheeni. Din această cauză s-a făcut o mare răscoală a poporului. Atunci împăratul a născocit ca eparhul să îl urmeze la adunări şi la slujbe, căci se temea de revoltele ortodocşilor. Şi [aceasta] a devenit obicei.

Anastasie l-a adus în Bizanţ pe Xenaias, cel care cugeta ca maniheenii, numit şi Philoxenos, ca unul care gândea la fel ca el. Macedonie nu l-a învrednicit pe acesta nici de împărtăşire, nici de cuvânt, deoarece clerul şi monahii erau tulburaţi de către el. Din această cauză Anastasie l-a şi scos din oraş în ascuns.

Iar lui Acholios, care scosese o sabie împotriva lui la sfatul celor care îl duşmăneau, Macedonie a poruncit să i se dea lunar cantităţi de cereale[244], fiind lăudat pentru blândeţea sa. Acest lucru l-a făcut şi altori furi de cele sfinte care se aflau în nevoie.

În acelaşi an a apărut în Antiohia un impostor, un bărbat care era un alchimist straşnic[245], pe nume Ioan. Acesta, intrând pe ascuns în argintării, le-a arătat argintarilor mâini de aur ale unor statui şi picioare şi alte figuri[246], spunând: „Am găsit o comoară plină de astfel [de lucruri]". Şi i-a înşelat pe mulţi şi i-a păcălit, luând mulţi bani. A plecat fără să fie remarcat şi a intrat în Constantinopol, păcălindu-i şi acolo pe mulţi. Împăratul, când a aflat, l-a arestat. Iar el i-a adus împăratului un frâu de cal în întregime din aur cu mărgăritare. Acesta, luându-l, i-a spus: „Într-adevăr, pe mine nu mă păcăleşti"; şi l-a exilat la Petra, o cetate din Asia, şi acolo a murit.

---

[244] În text: ἀνόνας. Termenul provine din latină: *annona*. V. H. MIHĂESCU, *La Romanité...*, p. 366.

[245] În text: χυμευτὴς ὑπάρχων φοβερός.

[246] În text: ζώδια. Termenul este folosit frecvent pentru reprezentări, în general sculptate, şi în lucrarea Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως.

17.13.7.12.5.2.9.

În acest an, împăratul Anastasie a făcut zid în jurul satului Daras din Mesopotamia, care era mare şi fortificat, aşezat între hotarele romanilor şi perşilor, şi a ridicat biserici şi depozite de grâu îngrădite, cisterne pentru apă şi portice, numindu-l Anastasiopolis. A zidit şi două băi publice şi i-a dat acestuia drepturi de oraş.

Anii lumii 6001. De la dumnezeiasca Întrupare: 501 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.18. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.14. Episcopul Romei Symmachus, ani 12.8. Episcopul Constantinopolului Macedonie, ani 16.13. Episcopul Ierusalimului Salustios, ani 8.6. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.3. Episcopul Antiohiei Flavian, ani 13.10.

În acest an, împăratul Anastasie l-a silit pe Flavian, episcopul Antiohiei, să semneze actul de unire al împăratului Zenon. Flavian, după ce a întrunit un sinod al episcopilor din subordinea lui, a scris o epistolă lungă, în care a mărturisit Sinoadele cele din Niceea, Constantinopol şi Efes, dar l-a trecut sub tăcere pe cel din Calcedon. Şi i-a condamnat pe Diodor şi pe Teodor, adăugând după [aceasta] 4 capitole – din care se vede că nu era de acord cu sinodul din Calcedon – ce contraziceau mai ales sintagma „în două firi". Unii spun că acestea sunt ale lui Acachie al Constantinopolului. Flavian a scris o epistolă aparte către Anastasie, urmărind acelaşi scop. La fel [a făcut] şi Xenaias, cel lipsit de evlavie, care, îndrăznind[247], a adăugat acestor capitole anatema împotriva preasfântului Leon al Romei şi sinodului şi împotriva celor care cugetau ca aceştia.

Constantin, episcopul Seleuciei, a anatematizat Sfântul Sinod de la Calcedon, apoi i-a scris acelaşi lucru şi lui Xenaias.

Flavian, ca să îi dezbine pe aceştia, i-a scris împăratului, vestindu-l în legătură cu cele întâmplate. Iar împăratul s-a mâniat împotriva lui, acceptându-i mai mult pe Constantin şi pe Xenaias.

Anastasie i-a scris lui Ilie, episcopul Ierusalimului[248], poruncindu-i să se pronunţe împotriva Sinodului de la Calcedon. Însă Ilie

---

[247] În text: αὐθεντήσας – „acţionând cu de la sine putere".

[248] După unele opinii, Ilie a fost patriarh al Ierusalimului între anii 494 şi 510 (Cf. *The Chronicle*, p. 232), după altele, între anii 494 şi 518 (Cf. Petre NĂSTUREL, „Lista patriar-

i-a scris înapoi împăratului, anatemizându-i pe Nestorie și pe Eutihie, pe Diodor și pe Teodor, dar acceptând Sinodul de la Calcedon.

În același an s-a iscat în Alexandria tulburare între episcopul Ioan din Niceea și comitele Dagalaiphos, în legătură cu Ghenadie Phikopteros. Și a fost răscoală în oraș timp de multe zile, soldații dând foc casei episcopului Ioan, iar orășenii celei a lui Phikopteros. Alexandrinii au ridicat o statuie a împăratului în Antikantharos.

19.15.9.14.7.4.11.

În acest an, 200 de monahi eretici, venind din Răsărit în Bizanț împreună cu Severus cel lipsit de evlavie, se străduiau [să lucreze] împotriva lui Macedonie și a Sinodului. Pe aceștia Anastasie i-a primit cu cinste, ca dușmani ai adevărului și [ca pe unii care] au tulburat Răsăritul și făceau și aici aceleași lucruri.

Ioan, episcopul Alexandriei, a promis împăratului că îi dă 2000 de litre de aur dacă va înlătura cu totul Sinodul de la Calcedon.

Iar împăratul îl silea pe Macedonie să se împărtășească cu apocrisiarhii lui Ioan, însă el nu a primit să îl accepte pe Ioan și nici să înlăture Sinodul. Macedonie s-a opus, spunând că nu se va împărtăși cu aceștia dacă nu vor mărturisi ca mamă și învățător Sinodul de la Calcedon.

Deuterios, episcopul arienilor din Bizanț, botezându-l pe un anume Barbas, a îndrăznit să spună, împotriva tradiției Domnului: „Se botează Barbas în numele Tatălui, prin Fiul, în Sfântul Duh", și îndată a secat cristelnița. Iar Barbas, înfricoșându-se, a fugit și le-a făcut cunoscută tuturor minunea.

Împăratul îl silea pe Macedonie al Constantinopolului să anatemizeze Sinodul de la Calcedon, după cum [făcuse] Ilie al Ierusalimului. Iar Macedonie spunea că aceasta este cu neputință în lipsa unui sinod care să îl aibă ca întâistătător pe episcopul Romei.

Din această cauză, prinzând dușmănie, împăratul a poruncit ca cei care se refugiau în biserică să fie scoși cu forța și a acordat bisericilor ereticilor decrete, [dându-le drept] de azil.

---

hilor ortodocși. Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim", în: *Hrisovul. Buletinul Școalei de Arhivistică*, VII, 1947, p. 106). Pentru anul lumii 6001 este menționat ca patriarh al Ierusalimului Salustios, deci probabil că acest pasaj se referă la un eveniment ulterior.

Iar toți ereticii – clerici și laici – care se aflau în Bizanț îi vizitau pe Severus și pe monahii răsăriteni eretici, uneltind împotriva lui Macedonie.

Monahii cei purtători de Dumnezeu din Palestina, împinși de zel divin, au venit în Bizanț împotriva lui Severus și a monahilor care erau împreună cu el. Dorotei, un monah alexandrin, a scris o carte lungă în favoarea Sinodului de la Calcedon, pe care a dat-o Magnei, cumnata lui Anastasie din partea fratelui său, care era ortodoxă. Iar ea i-a adus cartea lui Anastasie, sperând să îi convingă cu ajutorul acesteia să își schimbe părerea. El, citind-o și găsind-o contrară părerii sale, l-a exilat pe Dorotei în Oază, iar cartea a disprețuit-o pentru că avea titlul: „Tragedie, adică profeție a stării celei de acum", după cum se spune că [Sfântul] Vasile cel Mare a zis împotriva lui Iulian.

Macedonie l-a anatematizat pe Flavian al Antiohiei și pe toți care au îndrăznit să spună ceva împotriva Sinodului. Iar pe apocrisiarhii lui Flavian, care veniseră la el pentru unele trebuințe, i-a anatematizat și i-a alungat.

20.16.10.15.8.5.12.

În acest an, Anastasie a decretat să se reunească un sinod la Sidon. Căci Soterichos, episcopul Cezareei Capadociei, fiind hirotonit de către Macedonie, a mărturisit în scris că primește ca definiție de credință dogmele Sinodului de la Calcedon. Însă apoi a devenit atât de potrivnic, încât s-a dus în Răsărit și s-a întovărășit cu Xenaias cel lipsit de evlavie și împreună i-au cerut împăratului să se țină un sinod la Sidon pentru respingerea totală a Sfântului Sinod de la Calcedon. Acest [sinod] s-a reunit și a fost dizolvat repede, trimițându-l împăratul pe tribunul Eutropios. Acesta l-a dizolvat și i-a făcut pe Flavian al Antiohiei și pe Ilie al Ierusalimului să îi scrie împăratului ceea ce îi făcea plăcere.

Flavian a scris că acceptă doar trei sinoade și actul de unire al lui Zenon, neamintindu-l pe cel de la Calcedon. Iar Ilie al Ierusalimului a scris că îl respinge și pe cel de la Calcedon.

Sotirios al Cezareei și Xenaias au ridicat [acuzații] la împărat împotriva lui Flavian și Ilie, cum că, din cauză că aceștia nu voiau să se pronunțe în mod hotărât împotriva Sinodului de la Calcedon, nu s-au reunit unii cu ceilalți.

Iar Anastasie, mâniat, i-a îndemnat pe niște așa-ziși monahi să se adune în Antiohia și să se răscoale împotriva lui Flavian, cerându-i să anatematizeze Sinodul din Calcedon și pe Diodor, Teodor, Ibas și Teodoret. Lucru pe care Flavian l-a și făcut, dovedind micime de spirit, și i-a anatematizat în biserici pe aceștia, împreună cu sinodul.

În același an, împăratul a uneltit împotriva lui Macedonie. Și cei care se separaseră, împreună cu mulțimi plătite, cântând duminica Trisaghionul la [biserica] Arhanghelului din palat și în biserica cea mare, au adăugat „Cel răstignit pentru noi", încât ortodocșii au fost nevoiți să îi scoată afară pe aceștia cu lovituri.

Împăratul, prin monahii și clericii care se separaseră, prin Ioan, care fusese episcop al Kariei și apoi [devenise episcop] în Halicarnas, și prin Severus cel lipsit de evlavie, care era încă monah, se războia pe față cu Macedonie, confruntându-se cu el prin ocări de rușine în public.

Mulțimile, cu femei și copii împreună, conduse de monahii ortodocși, adunându-se, strigau: „[Este] vreme de martiriu, creștini, să nu ne părăsim părintele!", ocărându-l pe împărat ca manihean și nevrednic de a avea puterea. Iar el, înfricoșat, a închis porțile palatului și a pregătit corăbii pentru a fugi.

Iar pe Macedonie, pe care jurase să nu îl vadă niciodată, l-a rugat atunci să îl vadă, fiindu-i frică de mulțimi. Venind Macedonie la el, poporul le-a strigat[249] egumenilor și monahilor, spunând: „Pe părintele nostru îl avem de la voi". Iar cei din schole îl aclamau când trecea. Intrând la Anastasie, l-a mustrat [pe acesta] ca fiind dușman al Bisericii. Iar acesta s-a prefăcut pe moment că i se alătură.

Al LII-lea episcop al Ierusalimului, Ilie: 23 ani.
21.17.11.16.1.6.13.

În acest an, împăratul l-a înșelat pe Macedonie prin *magistros*-ul Kelar, făcând un memoriu către acesta, în care mărturisea că acceptă primul și al doilea Sinod, iar pe cele de la Efes și de la Calcedon le-a lăsat [la o parte]. [Lucru] care i-a adus mult dispreț lui Macedonie. Căci prin acest [memoriu] a acceptat și actul de unire al lui Zenon, pe care l-a semnat când a fost hirotonit.

Macedonie a mers la mănăstirea lui Dalmatos și, monahii și clericii cei plini de zel fiind scandalizați în legătură cu el, s-a apărat

[249] În text: διεμαρτύρατο – „a protestat".

printr-o cuvântare, [spunând] că acceptă Sfântul Sinod de la Calcedon și că îi socotește eretici pe cei care nu îl acceptă. Iar [ei] au liturghisit împreună cu el.

Dar împăratul i-a convins prin daruri pe monahii și pe clericii care cugetau la fel cu el să aleagă un alt episcop, [lucru] care a mâhnit-o foarte pe Areadne și pe cei din senat. Căci Macedonie era iubit pentru viața lui curată și pentru dreptatea dogmelor, chiar dacă fusese înșelat.

Iar împăratul i-a determinat pe doi [oameni] răi să îl acuze pe Macedonie ca pederast și eretic și să dea acestea în scris eparhului și *magistros*-ului. La fel [au făcut] și împotriva [unor] preoți și diaconi ortodocși. Și i-a poruncit *magistros*-ului Kelar să îl scoată pe acesta cu forța din episcopie, în timp ce Macedonie striga că este gata să se apere nu doar în pretoriu, ci și în teatru. Și mulți dintre clerici au fost aruncați în închisori, iar alții, reușind să fugă, s-au risipit la Roma și Fenicia.

Împăratul cel lipsit de evlavie se grăbea să obțină de la Macedonie, prin intermediul *magistros*-ului, documentul [original] al celor făptuite la Calcedon, pentru a-l rupe; dar Macedonie, pecetluindu-l, l-a așezat în altar. Însă eunucul Kalopodios, care era iconom al Marii Biserici, l-a furat și l-a dus împăratului.

Atunci împăratul, scoțându-l noaptea pe Macedonie, a poruncit să îl exileze cu forța la Calcedon și de acolo la Euchaita, neîndrăznind să se cerceteze nimic din cele împotriva lui, căci îi era frică de mulțimi.

În ziua următoare l-a făcut episcop pe un anume Timotei, preot și *skeuophylax* al bisericii, cel numit Litrobules și Kelon[250], pentru unele fapte ce aveau legătură cu [aceste] nume. Timotei, când intra în biserici, dădea jos mai întâi imaginile lui Macedonie și astfel săvârșea Liturghia. Iar pe Ioan al Alexandriei, cel din Niceea, l-a [inclus] în diptice și a scris sinodicoane către el.

Anastasie, dându-și seama că l-a exilat [pe Macedonie] fără judecată și fără a-l caterisi, a trimis un *magistrianos*[251], pe care l-a

---

[250] Sensul lui Litrobules este obscur, însemnând poate „lacom", iar Kelon s-ar traduce „măgar" sau „armăsar".

[251] *Magistrianos* era un dregător care juca rolul de mesager. Cu timpul atribuțiile și numărul acestor demnitari au crescut, primind diverse misiuni de inspecție sau diplomatice; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 1, pp. 36-37.

așezat dincolo de Claudiopolis din Onoriada. Aceeași [oameni] fiind și judecători și martori și acuzatori, l-au caterisit în lipsă pe cel alungat, înainte de judecată. Și au trimis caterisirea prin câțiva episcopi și printr-un preot din Cyzic.

Când i-a văzut pe aceștia, Macedonie i-a întrebat, înainte ca ei să spună ceva, dacă acceptă Sinodul de la Calcedon. Zicând ei: „Ce are a face aceasta?", el le-a zis: „Dacă sabbatienii și macedonienii mi-au adus caterisire, eu trebuie să o accept". Și astfel s-au întors fără să facă nimic. Iar el s-a dus în Euchaita.

Atunci împăratul cel nelegiuit s-a grăbit să îl scoată din tronul Antiohiei pe Flavian și să îl pună în locul lui pe Severus, dușman pe față al adevărului. Și [împăratul și ai lui] l-au atacat, acuzându-l că a anatematizat sinodul doar cu gura și nu cu inima. Prin urmare, demnitarii trimiși de către împărat ca să îl scoată [din scaun] l-au sfătuit să se retragă puțin, din cauza tulburării. Ieșind el la Platani, îndată l-au hirotonit pe Severus cel lipsit de evlavie, care aștepta în mănăstirea celor care se separaseră, în apropiere de Maiumas, în Gaza.

Iar pe Flavian l-au exilat la Petra și pe mulți alți episcopi, clerici și monahi i-au pus în fiare.

Ilie al Ierusalimului, deoarece a fost silit de către împărat ori să se împărtășească cu Severus, ori să fie scos din episcopie, fiind întărit de monahi, a ales mai degrabă să fie scos din episcopie. Și a fost hirotonit Ioan, [unul] dintre *skeuophylakes*, care a promis să facă tot ceea ce voiau [împăratul și oamenii lui]; dar, după ce a fost hirotonit, nu a făcut nimic.

Anii lumii 6005. De la dumnezeiasca Întrupare: 505 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.22. Împăratul perșilor Kabades, ani 30.18. Episcopul Romei Symmachus, ani 12.12. Episcopul Constantinopolului Timotei, ani 6.1. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.2. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.7. Episcopul Antiohiei Severus, ani 7.1.

În acest an, ortodocșii din Sciția și Moesia și din celelalte ținuturi l-au rugat pe Vitalianus, fiul lui Patrikios, comitele federaților[252], să pornească împotriva lui Anastasie cel lipsit de evlavie.

[252] În text: φοιδεράτων. Federații erau trupe formate din străini care făceau parte din armata bizantină.

Iar acesta, pornind, a ucis multe zeci de mii de soldați dintre cei care luptau pentru Anastasie și a capturat foarte mult aur trimis lor ca soldă, armele pe care le aveau ca ajutor, fonduri și tot ceea ce aveau. Se spune că, într-o încleștare, a doborât 65000 [de oameni] din armata imperială, împreună cu generalul lor, Hypatios, fiul surorii lui Anastasie și al *patrikios*-ului Sekundinos, pe care, prinzându-l viu, îl ținea sub pază.

Anastasie, împăratul cel nelegiuit, și Timotei, episcopul cel lipsit de sfințenie al Constantinopolului, le făceau multe necazuri monahilor, clericilor și laicilor care erau în favoarea lui Macedonie și a Sinodului. Încă au și exilat pe mulți în Oaza din Tebaida.

Și au trimis episcopilor din fiecare oraș sinodicoanele lui Timotei și caterisirea lui Macedonie pentru a le semna. Cei mai curajoși dintre aceștia s-au opus amândurora, iar cei care nu erau statornici[253] le-au semnat pe amândouă, de frica împăratului. Cei aflați pe la mijloc nu au semnat caterisirea lui Macedonie, ci doar sinodicoanele lui Timotei, ceea ce era același lucru, chiar dacă ei credeau că este diferit.

Timotei, voind să treacă numele lui Severus în diptice și să îl scoată pe cel al lui Flavian, a fost împiedicat de popor; căci toți ortodocșii se fereau de împărtășirea cu Severus, mai ales monahii. Pe mulți dintre aceștia, împreună cu o mulțime de oameni de la țară, profanatorul, pedepsindu-i, i-a ucis, răsturnând altarele și topind vasele cele sfinte ale ortodocșilor.

Iuliana cea foarte vestită[254], care a zidit sfânta biserică a Născătoarei de Dumnezeu din Onoratoi, susținea cu tărie Sinodul de la Calcedon, încât nici împăratul, deși născocise pentru ea multe viclenii, nu o convinsese să se împărtășească cu Timotei. Însuși Timotei, venind la ea de multe ori, nu a convins-o.

Pe Pompeios, nepotul său, și pe soția acestuia, care era cumpătată și săvârșea faceri de bine, împăratul i-a umilit în multe împrejurări, ca unii care erau plini de zel în favoarea Sinodului și îi ofereau lui Macedonie, în exil, cele de care avea nevoie.

Iar cei trimiși de către Timotei în Alexandria la Ioan din Niceea au anatematizat de la amvon Sfântul Sinod de la Calcedon.

---

[253] În text: παράφοροι.

[254] Anicia Iuliana, fiica lui Olybrios, era soția lui Areobindos, fiul lui Dagalaiphos; v. *The Chronicle*, p. 242.

Când a murit egumenul mănăstirii lui Dion, Timotei a venit pentru a numi un egumen. Cel care urma să fie numit a spus că nu primește binecuvântare de la un bărbat care nu se supune Sinodului de la Calcedon; iar Timotei a zis: „Anatema oricărui om care nu acceptă sinodul de la Calcedon!" Arhidiaconul lui Timotei, Ioan, care era manihean, ocărându-l, l-a pârât pe Timotei împăratului.

Împăratul, mustrându-l rău pe Timotei, a constatat că [acesta] neagă [cele întâmplate] și îi anatematizează din nou pe cei care acceptau Sinodul de la Calcedon.

Ioan al Alexandriei, cel lipsit de evlavie, i-a împiedicat pe egipteni să meargă la Ierusalim, pentru a nu se împărtăși de Înălțarea [Sfintei Cruci][255] întru Sinodul de la Calcedon.

Atunci la Ierusalim au fost făcute unele lucruri înfricoșătoare de către demonizați.

Un anume Anastasie, dorind să devină duce al Palestinei, i-a promis împăratului: „Dacă nu îl voi convinge pe Ioan, care a devenit episcop al Ierusalimului după Ilie, să se împărtășească cu Severus, voi da 300 de litre de aur". Primind dregătoria, a mers la Ierusalim și, cum Ioan nu s-a lăsat convins, l-a pus în închisoare. Iar un anume Zaharia, nobil din Palestina, bărbat iubitor de Dumnezeu, i-a sugerat episcopului, fiind mânat de zel divin, să îi făgăduiască ducelui că va face cele dorite de el dacă va fi reașezat pe tron. Fiind el eliberat și reașezat [pe tron], a adunat monahii din mănăstiri în biserica Sfântului Ștefan și, urcând la amvon, i-a anatematizat pe Nestorie, pe Eutihie, pe Severus și pe Soterichos al Cezareei, proclamând cele patru Sfinte Sinoade Ecumenice. Era prezent [acolo] și Hypatios, nepotul împăratului, care nu se împărtășea deloc cu Severus. Acesta, împărtășindu-se cu Ioan, a dat atunci 100 de litre de aur Cuviosului Teodosie, care era exarh al mănăstirilor, pentru a fi împărțit monahilor care erau plini de zel pentru credința cea dreaptă și pentru Sinodul de la Calcedon.

Împăratul le-a poruncit unora dintre nobili să pronunțe de la amvon adaosul la Trisaghion în biserica Sfântului Teodor din Sphorakion. Astfel că mulțimile, revoltate, au ieșit în ziua slujbei care se

---

[255] În text: ἐν τῇ Ὑψώσει.

făcea în Trikonchos[256] în amintirea [căderii] cenușii[257]. Atunci Timotei, printr-un memoriu scris, a poruncit ca în toate bisericile să se spună la slujbe Trisaghionul cu adaosul; [lucru] pe care mulți, fiindu-le frică, l-au făcut. Însă monahii au venit cântând alt psalm. Când i-a văzut pe aceștia, poporul a strigat: „Bine au venit ortodocșii". S-a făcut răscoală mare, ardere a multor case și nenumărate omoruri, iar mulțimea striga împotriva lui Anastasie și cerea un alt împărat, aclamându-l toți pe Vitalianus ca împărat.

Astfel că Anastasie a fugit și s-a ascuns într-o suburbie în apropiere de Vlaherne, fiind ocărât de însăși Areadne ca fiind cauzator de multe rele pentru creștini.

Lui Alamundaros, o căpetenie a neamului saracinilor care se botezase, Severus cel lipsit de evlavie i-a trimis doi episcopi pentru a-i transmite aceluia molima lui. Dar, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, [acel] bărbat a fost botezat de către ortodocșii care acceptau Sinodul. Pe episcopii lui Severus, care se grăbeau să îl întoarcă pe căpetenie de la dogma cea adevărată, Alamundaros i-a certat în chip demn de admirație cu o înscenare de acest fel. Căci le-a zis: „Am primit azi scrisori care vestesc că Mihail Arhanghelul a murit". Spunând ei că aceasta este cu neputință, căpetenia a zis: „Și cum, după voi, Dumnezeu singur a fost răstignit, dacă Hristos nu ar avea două firi și dacă nici [măcar] un înger nu moare?" Și astfel episcopii lui Severus au plecat acoperiți de rușine.

Kuades i-a schilodit pe câțiva creștini din Persia, care după aceea au [putut] merge.

Anii lumii 6006. De la dumnezeiasca Întrupare: 506 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.23. Împăratul perșilor Kabades, ani 30.19. Episcopul Romei Hormisdas, ani 10.1. Episcopul Constantinopolului Timotei, ani 6.2. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.3. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.8. Episcopul Antiohiei Severus, ani 7.2.

---

[256] Trikonchos era o clădire din Constantinopol al cărei nume deriva din faptul că avea trei abside; v. Raymond JANIN, *Constantinople byzantine. Dévelopement urbain et répertoire topographique*, Paris, 1950 (*Archives de l'Orient Chrétien*, 4), p. 400.

[257] În text: διὰ τὴν κόνιν. Este vorba despre cenușa menționată la anii lumii 5966.

În acest an, Vitalianus a ocupat toată Tracia, Sciţia şi Moesia, căci avea cu el mulţime de huni şi bulgari, a cucerit Anchialos şi Odyssopolis, l-a prins şi pe Chiril, stratilatul Traciei, şi a venit prădând până la Bizanţ. Cruţând oraşul, şi-a făcut tabăra la Sosthenion.

Anastasie, disperat, a trimis câţiva senatori rugându-i să facă pace cu el şi a jurat împreună cu senatul că îi va rechema pe episcopii exilaţi [...] în Heracleea Traciei.

Vitalianus a adăugat să jure aceasta şi comandanţii fiecărei schole, iar Macedonie şi Flavian, cei alungaţi pe nedrept, să îşi recapete tronurile, la fel şi toţi ceilalţi episcopi, şi astfel să se reunească sinodul, venind şi cel al Romei şi toţi episcopii, şi, prin judecata de obşte, să fie cercetate cele făptuite împotriva ortodocşilor. Jurând împăratul, senatul şi ceilalţi nobili, precum şi poporul, şi încredinţând că se vor înfăptui acestea, s-a făcut pace. Şi s-au întors la ale lor.

Patrikios-ul Sekundinos, cumnatul lui Anastasie după soră şi tatăl lui Hypatios, căzând cu multe lacrimi la picioarele lui Vitalianus, acesta l-a eliberat viu pe fiul aceluia, Hypatios, din temniţa cea din Moesia.

Hormisdas, episcopul Romei, presat de către Teodoric, care îi era favorabil lui Vitalianus, l-a trimis pe episcopul Ennodios şi pe arhidiaconul Vitalianus pentru a organiza sinodul de la Heracleea. Şi au venit ca până la 200 de episcopi din diferite locuri. Aceştia, fiind înşelaţi de împăratul cel nelegiuit şi de episcopul Timotei al Constantinopolului, au plecat fără a face nimic.

Căci împăratul cel lipsit de evlavie, încălcând tratatele, i-a spus în ascuns papei Romei să nu vină. Lui Vitalianus îi dăduse o poruncă pe care să o trimită la Roma, ca papa să se prezinte să organizeze sinodul la Heracleea. Şi întreg poporul şi senatul cu îndrăzneală îl ocărau pe Anastasie ca fiind călcător de jurământ. Iar nelegiuitul spunea fără ruşine că este o lege care îi porunceşte împăratului ca la nevoie să îşi calce jurământul şi să mintă. Acestea [le făcea] preanelegiuitul care cugeta ca maniheii.

24.20.2.3.4.9.3.

În acest an, Vitalianus, revoltat împotriva lui Anastasie pentru călcarea jurământului, a pricinuit multe rele armatelor lui Anastasie şi în restul statului, ucigând şi jefuind şi dezarmând. Şi, în sfârşit, ca ocară, l-a vândut pe fiecare soldat pentru un *phollis*[258].

---

[258] *Phollis*-ul era o monedă de bronz care echivala cu 40 de *nummia*.

Anii lumii 6008. De la dumnezeiasca Întrupare: 508 ani.

Împăratul romanilor Anastasie, ani 27.25. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.21. Episcopul Romei Hormisdas, ani 10.3. Episcopul Constantinopolului Timotei, ani 6.4. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.5. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.10. Episcopul Antiohiei Severus, ani 7.4.

În acest an [câţiva] huni care se numesc saberi[259], trecând Porţile Caspice, au invadat Armenia jefuind, încât au ajuns aproape până la Euchaita. De acolo, Macedonie cel sfânt, fiind în primejdie, a plecat şi s-a salvat în Gangra. Când Anastasie a aflat acest lucru, a poruncit să fie păzit şi acolo straşnic, trimiţând, după cum se spune, şi pe cel care trebuia să îl omoare. Săvârşindu-se în Gangra, a fost aşezat în biserica Sfântului Mucenic Calinic, în apropierea moaştelor acestuia, făcând multe vindecări. Se spune că Macedonie, pe când zăcea mort, şi-a făcut cruce cu mâna[260]. Teodor, unul dintre cei care erau împreună cu el, l-a văzut în vis pe Macedonie, spunându-i: „Scoală-te, du-te şi citeşte-i lui Anastasie şi spune-i: «Eu mă duc la părinţii mei, a căror credinţă am păstrat-o, însă nu voi înceta să stărui la Domnul până când vei veni şi vom intra la judecată»!"

În acelaşi an, în Alexandria, mulţi bărbaţi, femei şi copii mici, răniţi în chip îngrozitor de demoni, au [început să] latre dintr-odată. Iar un om a văzut în somn pe cineva înfricoşător care spunea că pătimesc aceasta din cauza anatematizărilor sinodului.

În acelaşi an s-a săvârşit şi împărăteasa Areadne.

Monahii din pustiu, mişcaţi de zel divin, au alcătuit patru proteste, dintre care două le-au trimis împăratului, unul conducătorilor ţării şi unul lui Ioan, episcopul Ierusalimului, avertizând că nici nu se vor abate de la Sfântul Sinod de la Calcedon, nici nu se vor împărtăşi cu Severus cel lipsit de evlavie. Căci erau gata să meargă la moarte şi să aprindă şi Locurile Sfinte.

Cum episcopul Tesalonicului s-a împărtăşit cu episcopul Timotei al Constantinopolului de frica împăratului, 40 de episcopi din Illyricum şi Hellada, reunindu-se, s-au separat de el ca mitropolit al

[259] Despre saberi, v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1824.

[260] În text: τῇ χειρὶ κατασφραγίσασθαι τῷ σταυρῷ.

lor printr-o mărturisire scrisă și, trimițând la Roma, au declarat în scris că se împărtășesc cu [episcopul] Romei. Pe episcopul Tesalonicului istoricul Teodor[261] îl numește fără temei „patriarh”, neștiind de ce.

26.22.4.5.6.11.5.

În acest an, murind Ioan din Niceea, episcopul eretic al Alexandriei, a fost numit episcop al Alexandriei Dioscor cel Mic, nepotul lui Timotei Elurul. Venind în Bizanț pentru a mijloci la împărat în favoarea alexandrinilor, în legătură cu uciderea fiului *augustalios*-ului Caliopie, a fost ocărât de către ortodocși în public, pe drum, crezând că venise împotriva dogmelor celor drepte. Și, mijlocind în legătură cu omorul, a plecat în grabă.

Iar cauza omorului a fost aceasta. Fiind hirotonit Dioscor, mulțimile de clerici au plecat, spunând: „Un episcop nu este numit decât după cum este menționat în canoanele Sfinților Apostoli”. Căci erau demnitarii cei care îl întronizau. Iar Dioscor a venit la [biserica] Sfântului Marcu. Clericii, când au venit, l-au înveșmântat a doua oară și l-au hirotonit din nou. Și astfel, venind la [biserica] Sfântului Ioan, a făcut slujba. Fiind acolo Teodosie, fiul *augustalios*-ului Caliopie, și stratilatul Acachie, mulțimile, făcând dezordine, au început să îl ocărască pe *augustalios* pentru că îl lăudase pe împăratul Anastasie.

Pornindu-se nemulțumirea, au sărit unii și l-au coborât de pe tron pe fiul *augustalios*-ului și l-au ucis. Iar stratilatul Acachie i-a ucis pe câți a putut să prindă. Împăratul, când a auzit, s-a mâniat împotriva acestora. Iar Dioscor, mijlocind, l-a calmat.

Între inzi și perși se află o cetate numită Tzundadeer. Kuades, deoarece aflase că în ea sunt mulți bani și multe pietre de preț, căuta să o cucerească. Iar niște demoni care locuiau lângă locul acela l-au împiedicat să o ia în stăpânire. Punând în lucru toată născocirea magilor din Persia, apoi și pe a iudeilor, și neatingându-și scopul, fiind convins că o va lua în stăpânire prin rugăciunile către

[261] Este vorba despre istoricul Teodor Anagnostes, autorul unei *Istorii* în trei părți pentru perioada 305-439 și a unei *Istorii bisericești*, în continuarea primei lucrări, până la anul 527, scrieri din care se păstrează doar fragmente; v. Ιωάννης ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, *Πηγαί της βυζαντινής ιστορίας*, Θεσσαλονίκη, 1970, pp. 130-131; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 2042.

Dumnezeu ale creştinilor, l-a rugat în legătură cu aceasta pe un episcop creştin dintre cei din Persia. Acesta, făcând o slujbă şi împărtăşindu-se cu Sfintele Taine, a venit la locul [acela], i-a gonit pe demonii de acolo şi a dat cetatea fără osteneală lui Kuades.

Kuades, mirat de acest semn, l-a cinstit pe episcop cu loc de întâietate, până atunci locul de întâietate avându-l maniheeni şi iudei. Şi le-a dat şi permisiune celor care voiau să se boteze.

Episcopul Alexandriei Dioscor: 3 ani.
27.23.5.6.7.1.6.

În acest an, împăratului Anastasie i s-a arătat într-o vedenie un bărbat înfricoşător ţinând o carte. Deschizând-o şi găsind numele împăratului, i-a spus acestuia: „Iată, pentru reaua ta credinţă şterg 14!" Şi i-a şters. Trezindu-se şi chemându-l pe *praipositos*-ul Amantios, i-a spus acestuia viziunea. Iar el a zis: „Şi eu am văzut noaptea aceasta că, stând eu lângă înălţimea[262] ta, a venit un porc mare şi, apucându-mi mantia, m-a aruncat la pământ şi m-a omorât". [Împăratul] l-a chemat pe Proklos, tălmăcitorul de vise, ca să îi explice cele ce văzuse. Iar acesta le-a spus: „Amândoi vă veţi săvârşi nu după multă vreme".

Murind episcopul Constantinopolului Timotei, împăratul l-a numit episcop pe Ioan Capadocianul, preot şi singhel din Constantinopol. Acesta, hirotonit în cea de-a treia zi de Paşti, s-a îmbrăcat în veşmântul apostolic. Iar poporul a făcut multă tulburare, [cerându-i] lui Ioan să îl anatematizeze pe Severus.

În acelaşi an, în ziua a noua a lunii aprilie, indictionul al XI-lea, a murit Anastasie, împăratul cel lipsit de evlavie, fiind împărat 27 de ani şi 7 luni, în anul 234 de la Diocleţian. În locul lui a devenit împărat Iustin cel evlavios, un bărbat în vârstă şi priceput, care începuse ca soldat şi avansase până în senat, ilir de neam. Unii spun că Anastasie, fiind lovit de un fulger divin, a devenit nebun[263].

Anii lumii 6011. De la dumnezeiasca Întrupare: 511 ani.

Împăratul romanilor Iustin, ani 9.1. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.24. Episcopul Romei Hormisdas, ani 10.6. Episcopul Constan-

[262] În text: κράτει – „puterea".
[263] În text: ἐμβρόντητος.

tinopolului Ioan, ani 2.1. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.8. Episcopul Alexandriei Dioscor, ani 3.2. Episcopul Antiohiei Severus, ani 7.7.

În acest an, Iustin, devenind împărat, s-a arătat foarte bun cu toţi. [Era] înflăcărat de zel pentru credinţa ortodoxă şi avea izbândă în războaie. Soţia sa se numea Lupikia[264]. Pe aceasta facţiunile poporului au numit-o Eufimia, când au încoronat-o ca augustă.

Vitalianus, cel amintit mai înainte, a devenit foarte apropiat de Iustin cel Mare, încât a primit de la acesta demnitatea de stratilat şi, venind în Bizanţ pentru a fi consul, a fost proclamat şi consul, şi comite *praisentos*[265]. Şi avea o atât de mare îndrăzneală la împărat, încât a poruncit ca Severus să fie scos din scaun şi omorât. Căci Vitalianus era întru totul ortodox.

Severus, auzind, a fugit; [la fel] şi Iulian, episcopul din Halicarnas. Mergând în Egipt, l-au tulburat vorbind despre „stricăcios" şi „nestricăcios", pe când Dioscor era episcop al Alexandriei.

Prin grija lui Vitalianus, pe când încă trăia Ioan Capadocianul, episcopul Constantinopolului, au venit episcopi şi clerici de la Roma care primiseră autoritate de la Hormisdas, episcopul Romei, şi au inclus Sfântul Sinod de la Calcedon în diptice; [la fel] şi celelalte trei Sinoade [le-au inclus] în sfintele diptice.

Cum Severus cel lipsit de evlavie fugise, a fost hirotonit episcop al Antiohiei Pavel, *xenodochos*[266] la Eubullos. Împăratul a dăruit oraşului Antiohia 1000 de litre de aur şi celorlalte oraşe le-a făcut bună rânduială, împiedicând şi tulburările din popor.

Pe Xenaias Philoxenos, episcopul Hierapolisului, care cugeta asemenea maniheenilor, şi pe Petru din Apameia, evlaviosul împărat Iustin i-a exilat, împreună cu toţi cei care erau părtaşi la molima lor.

Iar pe *praipositos*-ul Amantios, pe cubicularul Andrei şi pe Theocritos, comitele lui Amantios, pe care [acesta] vroia să îl facă

---

[264] În alte surse apare şi ca Luppikina (Lupicia); v. *The Chronicle*, p. 250.

[265] În text: κόμητα Πραισέντου. Titlul pare a fi fost *magister militum praesentalis*, o demnitate militară; v. *The Chronicle*, p. 251.

[266] Sensul termenului este „primitor de străini" şi îl desemna pe conducătorul (administratorul) unei case pentru străini aflate sub supravegherea episcopului locului; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 2208. Despre „casele pentru străini", v. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΣ, *Βυζαντινή φιλανθρωπία και κοινωνική πρόνοια*, Αθήνα, 1986, pp. 252, 274-276.

împărat, i-a ucis ca pe unii care plănuiau să instaureze o tiranie. Căci *praipositos*-ul îi dăduse bani lui Iustin ca să îi împartă pentru ca Theocritos să fie împărat. Dar armata şi facţiunile poporului nu au ales să fie împărat Theocritos, ci l-au proclamat pe Iustin. Ei, fiind nemulţumiţi, au pus la cale instaurarea unei tiranii şi au fost ucişi.

Împăratul i-a rechemat pe toţi cei care fuseseră pe nedrept exilaţi de către Anastasie, şi pe *patrikios*-ul Appion, pe care îl hirotonise cu forţa preot la Niceea. Pe acesta, fiind [om] înţelept, împăratul l-a făcut prefect al pretorienilor, iar pe Diogenianos [l-a făcut] stratilat al Răsăritului.

În acelaşi an s-a arătat o stea la Răsărit, o cometă înfricoşătoare, care avea o rază ce se îndrepta în jos, despre care astronomii spuneau că este „cu barbă"[267]. Şi toţi se temeau.

Anii lumii 6012. De la dumnezeiasca Întrupare: 512 ani.

Împăratul romanilor Iustin, ani 9.2. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.25. Episcopul Romei Hormisdas, ani 10.7. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 2.2. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.9. Episcopul Alexandriei Dioscor, ani 3.3. Episcopul Antiohiei Pavel, ani 3.1.

În acest an, Vitalianus a fost asasinat de către locuitorii Bizanţului, care se mâniaseră pentru că omorâse pe mulţi în timpul revoltei sale împotriva lui Anastasie.

Murind Ioan Capadocianul, episcopul Constantinopolului, la 25 februarie a fost hirotonit Epifanie, preot al aceleiaşi biserici şi singhel. La fel, adormind şi Hormisdas al Romei, i-a urmat la episcopie Ioan.

În acelaşi an, facţiunea albastră s-a răsculat[268], iscând tulburări în toate oraşele, săvârşind lapidări şi multe omoruri. [Albaştrii] s-au pornit şi împotriva conducătorilor. Răul dezordinii a început din Antiohia, şi astfel s-a răspândit în toate oraşele şi a ţinut 5 ani. Şi îi tăiau cu săbiile pe verzii pe care îi întâlneau, iar pe cei care se ascundeau acasă, urcând, îi ucideau. Conducătorii nu îndrăzneau să răzbune omorurile. Acestea s-au săvârşit până în anul al şaselea al [domniei] lui Iustin cel evlavios.

---

[267] În text: πωγωνίαν.

[268] În text: ἐδημοκράτησε. Despre sensul termenului, v. Gheorghe I. BRĂTIANU, *Studii bizantine de istorie economică şi socială*, ed. I. Toderaşcu şi A.F. Platon, Ed. Polirom, Iaşi, 2003, pp. 98-117.

Episcopul Constantinopolului Epifanie: 16 ani.
Episcopul Alexandriei Timotei: 17 ani.
3.26.8.1.10.1.2.

În acest an, deoarece a început un război între romani şi perşi, Iustin a trimis soli şi daruri la Zilgbis, regele hunilor[269]. Iar [acesta] a promis, cu jurăminte strămoşeşti, că se va alia cu împăratul împotriva perşilor; însă, trimiţând şi Kuades [soli] la el, i-a promis şi acestuia. Când a aflat acest lucru, Iustin s-a întristat foarte. Iar Zilgbis a venit de partea perşilor cu 20000 [de oameni], pentru a se lupta cu romanii.

Iustin, mijlocind pentru pace la Kuades, împăratul perşilor, ca şi cum i-ar scrie şi despre altceva, i-a spus şi despre Zilgbis că are jurăminte de alianţă cu romanii, că a primit multe daruri şi că vrea să îi trădeze pe perşi, afirmând: „Trebuie ca noi, fiind fraţi, să fim prieteni şi să nu se joace cu noi aceşti câini".

Iar Kuades l-a întrebat în particular pe Zilgbis dacă a primit daruri de la romani, fiind îndemnat împotriva perşilor. Iar el a spus: „Da". Mâniat, Kuades l-a omorât şi, trimiţând noaptea mulţime de perşi, i-a ucis poporul, bănuind că au venit la el cu viclenie. Iar câţi au putut să fugă s-au întors la ale lor.

Eufrasie al Antiohiei a scos din diptice Sinodul de la Calcedon şi numele lui Hormisdas, papa Romei. După aceea, fiindu-i teamă, predica [învăţătura] celor patru Sinoade.

Kabades, împăratul perşilor, a vrut să îl lase pe împăratul romanilor epitrop al casei sale. Căci nu îl voia pe fiul său cel mai în vârstă, care după legea persană era chemat să conducă, şi nici pe cel de-al doilea, pentru că avea un ochi scos. Ci tatăl îl iubea peste măsură pe Chosroes, pe care i-l născuse sora sa, Aspebedes.

A socotit deci să facă pace cu romanii, iar Chosroes să devină fiu adoptiv al împăratului. Pentru aceasta, a trimis soli la Bizanţ, la Iustin. Iar împăratul, chemând senatul la sfat, nu a acceptat să se întâmple aceasta, numind acest lucru viclenie şi trădare a romanilor; căci a fost sfătuit bine în acest sens de către chestorul Proclos, un bărbat înţelept şi ascuţit la minte.

---

[269] Este vorba probabil despre hunii saberi care se instalaseră în nordul Caucazului; v. *The Chronicle*, p. 255.

4.27.9.2.11.2.3.

În acest an, Dorachion, un oraş din Noul Epir din Illyricum, a fost lovit de cutremur. Iar împăratul a dat mulţi bani pentru înnoirea oraşului. Asemenea şi Corinthului, metropola Helladei, i-a făcut mari binefaceri.

Episcopul Antiohiei Eufrasie: 5 ani.

5.28.10.3.12.3.1.

În acest an, Tzathios, împăratul lazilor, s-a răsculat împotriva împărăţiei perşilor, fiind împărat Kabades – care ţinea la Tzathios, încât îl şi făcuse împărat al lazilor –, şi a venit la Iustin, în Bizanţ. Aici, l-a rugat pe împărat să îl facă creştin şi să îl proclame împărat al lazilor.

Iar împăratul, după ce l-a primit cu bucurie, l-a botezat şi l-a proclamat fiu al său. Acesta s-a căsătorit cu o femeie romană, Valeriane, nepoata *patrikios*-ului şi fostului *kuropalates*[270] Nomos, şi a luat-o în ţara lui. [Tzathios] a fost numit de către Iustin împărat al lazilor, purtând coroană şi hlamidă împărătească albă cu pătrat[271] de aur, în care era reprezentată în broderie imaginea împăratului Iustin, şi stihar alb având broderii de aur şi imaginea împăratului. Încălţările sale erau roşii[272] şi aveau mărgăritare, după forma persană. La fel şi centura lui era din aur cu mărgăritare. Şi a primit de la împărat multe daruri şi a plecat cu bucurie la ale sale.

Când a aflat aceasta, Kabades, împăratul perşilor, i-a spus celui al romanilor: „Fiind prietenie şi pace între noi, tu faci cele ale duşmanilor şi i-ai luat pe cei care erau de veacuri sub autoritatea perşilor".

Iar împăratul [Iustin] i-a răspuns acestuia: „Noi nu am luat şi nici nu am îndemnat pe vreunul dintre cei care sunt supuşi împărăţiei tale. Ci, venind Tzathios la palatul nostru, s-a rugat, căzând înaintea noastră, să îl izbăvim de credinţa cea detestabilă şi păgână, de jertfele cele lipsite de evlavie şi de înşelăciunea demonilor şi să

---

[270] *Kuropalates* (din latinescul *cura palatii*) desemna iniţial persoana care se ocupa de construirea unui palat. Ulterior devine un titlu onorific conferit demnitarilor; v. L. Bréhier, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, p. 86.

[271] În text: ταβλίν. S-ar putea traduce şi „margine".

[272] În text: ῥούσια. De remarcat încălţările roşii, semnul autorităţii imperiale bizantine, şi titlul de „împărat al lazilor".

vină la Dumnezeu, Creatorul tuturor, şi să se facă creştin. Pe acesta, botezându-l noi, l-am trimis în ţara lui". De atunci deci s-a iscat duşmănie între romani şi perşi.

În acest an au fost săvârşite de către homeriţi[273] [lucrurile] cele împotriva Sfântului Arethas şi a celor din oraşul Negra; a avut loc şi războiul lui Elesbaas, împăratul etiopienilor, cu homeriţii, [încheiat cu] victoria acestuia.

Episcopul Romei Ioan: 3 ani.
6.29.1.4.13.4.2.

În acest an, Teodoric, care cugeta ca arienii, stăpânind Roma, l-a forţat pe papa Ioan să meargă în Bizanţ la împăratul Iustin şi să mijlocească pentru arieni, ca aceştia să nu fie siliţi să îşi părăsească rătăcirea lor. Căci Teodoric a ameninţat că le face aceasta şi ortodocşilor din Italia. Ioan, venind în Bizanţ şi fiind îndemnat de către patriarhul Epifanie [să se aşeze], nu a acceptat până când [episcopul] Romei nu s-a aşezat înaintea lui Epifanie. Iar Ioan s-a împărtăşit cu toţi episcopii, dar cu Timotei al Alexandriei nu s-a împărtăşit.

Împăratul perşilor, Kuades, fiul lui Perozes, a ucis într-o singură zi mai multe miriade de maniheeni, alături de episcopul lor, Indazaros, şi de perşii care erau senatori şi aveau aceeaşi credinţă. Căci maniheenii, educându-l şi făcându-l să cugete la fel ca ei pe deal treilea fiu al său, cel numit Phthasuarsan, – pe care i l-a născut lui Sambike, fiica sa –, i-au făgăduit acestuia: „Tatăl tău a îmbătrânit şi, dacă se întâmplă să moară, arhimagii îl vor face împărat pe unul dintre fraţii tăi, pentru a se păstra credinţa lor. Iar noi putem, prin rugăciunile noastre, să îl convingem pe tatăl tău să renunţe la împărăţie şi să te numească pe tine, ca să faci să domine pretutindeni credinţa maniheenilor". Iar el a promis să facă aceasta dacă va deveni împărat.

Când a aflat acestea, Kuades a poruncit să se facă sfat[274] pentru ca, după cum spunea, să îl numească împărat pe fiul său Phthasuarsan, poruncind ca la sfat să fie prezenţi şi toţi maniheenii, împreună cu episcopul lor, cu femeile şi copiii. La fel [a poruncit să fie prezenţi] şi arhimagul Glonazes, magii şi Boazanes, episcopul

[273] Homeriţii se aflau în Yemenul actual.
[274] În text: κομβέντον, termen provenit din latinescul *conventum*. Pentru acest termen, v. H. MIHĂESCU, *La Romanite ...*, p. 36.

creştinilor, pe care Kuades îl iubea ca fiind un medic foarte bun. După ce i-a chemat pe maniheeni, a spus: „Mă bucur de credinţa voastră şi vreau să îi dau împărăţia, cât încă trăiesc, fiului meu Phthasuarsan, care cugetă asemenea vouă. Ci staţi la o parte pentru a-l primi pe el!" Iar ei, prinzând curaj, s-au dat la o parte cu toţii, cu îndrăzneală. Permiţând Kuades trupelor sale să intre, i-au tăiat pe toţi cu săbiile, împreună cu episcopul lor, în faţa arhimagului şi a episcopului creştinilor.

Apoi a trimis porunci în tot pământul stăpânit de el ca cel care este găsit ca manihean să fie ucis şi ars în foc, averile [maniheenilor] să intre în tezaurele imperiale, iar cărţile lor să fie arse.

Evlaviosul împărat Iustin, conducând împărăţia cu toată vrednicia şi bărbăţia, a trimis porunci în toate oraşele să fie pedepsiţi toţi cei care făceau dezordini şi ucideri şi a împăcat facţiunile poporului din Constantinopol, insuflând multă teamă. A încoronat-o şi pe soţia sa, Teodora[275], imediat ce a devenit împărat. Pe *patrikios*-ul Hypatios, al lui Sekundinos, l-a făcut stratilat al Răsăritului, pentru a păzi părţile răsăritene de perşi şi de incursiunile saracinilor. Şi a făcut el mare prigoană împotriva maniheenilor şi i-a pedepsit pe mulţi.

Anii lumii 6017. De la dumnezeiasca Întrupare: 517 ani.

Împăratul romanilor Iustin, ani 9.7. Împăratul perşilor Kabades, ani 30.30. Episcopul Romei Ioan, ani 3.2. Episcopul Constantinopolului Epifanie, ani 16.5. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.14. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 17.5. Episcopul Antiohiei Eufrasie, ani 5.3.

În acest an, Anazarbos, metropola celei de-a doua Cilicii, a fost lovită de un cutremur îngrozitor, pe când Caliopie, fiul lui Irineu, era căpetenie a acesteia. Şi a căzut întregul oraş. Pe acesta l-a reconstruit Iustin şi l-a numit Iustinopolis. În acelaşi an, Edesa, un oraş mare şi renumit, metropola provinciei Osroene, a fost inundată de revărsarea apelor. Căci râul Skirtos, care trece prin mijlocul ei, îi oferă bogăţie şi desfătare. Iar pe atunci, inundând ca o mare, a luat cu el casele, împreună cu cei care le locuiau, şi le-a scufundat. Cei

---

[275] Teodora era soţia lui Iustinian, care a fost încoronată când acesta a devenit împărat.

care au scăpat spuneau că acest râu a distrus orașul și altădată, dar nu astfel. După ce s-au oprit apele, s-a găsit o placă de piatră pe malul râului, scrisă cu litere hieroglifice astfel: „Râul Skirtos îi va zdruncina cu zdruncinări rele pe cei din oraș”[276]. Împăratul Iustin le-a oferit multe ambelor orașe pentru a fi refăcute.

În același an a apărut o femeie deosebit de mare din Cilicia, care depășea ca statură orice om în toată firea cu un cot și [era] foarte lată. Cutreierând prin orașe, primea în fiecare prăvălie câte un *phollis*.

Împăratul perșilor Chosroes: 48 ani.
8.1.3.6.15.6.4.

În acest an, în luna octombrie a celui de-al IV-lea indiction, s-au abătut asupra orașului Antiohia începuturile mâniei divine, care au prevestit pedeapsa divină care va veni. Căci s-a aprins foc de la Martyrionul Sfântului Ștefan și a ajuns până la pretoriul stratilatului. Acesta a fost începutul durerilor. Și au avut loc incendii timp de șase luni, au ars multe case și a murit mult popor. Nimeni nu a putut să afle de unde se aprindea focul, căci ieșea de pe țiglele clădirilor cu cinci etaje. La rugămintea patriarhului Eufrasie, împăratul a dăruit orașului două *kentenaria* de aur.

În a douăzecea zi a lunii mai a aceluiași al IV-lea indiction, la ora 7, fiind consul la Roma Olybrios, Antiohia cea mare din Siria a fost lovită de cutremur, fiind un dezastru inexplicabil. Căci în așa măsură s-a abătut mânia lui Dumnezeu asupra Antiohiei, încât a căzut aproape întreg orașul și s-a transformat în mormânt al celor care îl locuiau. Iar pe unii dintre cei care fuseseră îngropați și încă mai trăiau sub pământ i-a ars focul ieșit din pământ; și alt foc ca [niște] scântei cobora din aer și îl ardea ca un fulger pe cel pe care îl întâlnea. Atunci pământul s-a mișcat timp de un an.

Anii lumii 6019. De la dumnezeiasca Întrupare: 519 ani.

Împăratul romanilor Iustin ani, 9.9. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.2. Episcopul Romei Felix, ani 4.1. Episcopul Constantinopolului Epifanie, ani 16.7. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.16.

[276] În text: Σκιρτὸς ποταμὸς σκιρτήσει κακὰ σκιρτήματα πολίταις.

Episcopul Alexandriei Timotei, ani 17.7. Episcopul Antiohiei Eufrasie, ani 5.5.

În acest an, continuând cutremurul, Eufrasie, episcopul Antiohiei, a fost îngropat de cutremur și a murit; au căzut toate casele și bisericile și a dispărut frumusețea orașului. Nu a mai fost un așa cutremur în alt oraș în toate neamurile.

Preaevlaviosului împărat Iustin, când a aflat, i s-a îndurerat mult sufletul, încât și-a scos diadema de pe cap și purpura și a ținut doliu în sac multe zile, iar la sărbătoare, venind la biserică, nu a acceptat să poarte coroana sau hlamida. Ci a venit așa, modest, purtând o mantie purpurie și plângând în fața întregului senat. Și toți plângeau împreună cu el, purtând haine de doliu.

Împăratul l-a trimis îndată pe comitele Karinos, dându-i cinci *kentenaria* pentru săpături, în caz că va putea cumva să îi salveze pe unii și să păzească de tâlhari și jefuitori lucrurile îngropate. I-a trimis apoi pe *patrikios*-ul Phokas al lui Krateros și pe *patrikios*-ul Asterios, dintre eparhi, bărbați înțelepți, dându-le acestora bani foarte mulți pentru reconstrucția orașului.

În prima zi a lunii aprilie din al V-lea indiction, la sărbătoarea Paștilor, îmbolnăvindu-se împăratul Iustin, l-a făcut împărat, fiind încă în viață, pe Iustinian, nepotul său, și l-a încoronat. Și a domnit împreună cu el 4 luni. Iar în luna august din același al V-lea indiction, preaevlaviosul Iustin s-a săvârșit, lăsându-l împărat pe Iustinian.

Murind Eufrasie, episcopul Antiohiei, a fost hirotonit în locul său Efrem Amidenos, care era comite al Răsăritului în anul acela și care a dat dovadă de zel divin împotriva celor care se separaseră.

Anii lumii 6020. De la dumnezeiasca Întrupare ani 520.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.1. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.3. Episcopul Romei Felix, ani 4.2. Episcopul Constantinopolului Epifanie, ani 16.8. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.17. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 17.8. Episcopul Antiohiei Efrem, ani 18.1.

În acest an, Iustinian cel Mare, stăpânind singur împărăția, l-a făcut comite al Răsăritului pe Patrikios Armeanul, căruia i-a dat bani cu porunca de a merge să refacă un oraș numit Palmyra, din

Fenicia Libaneză, la hotarul cel mai de dinăuntru, poruncind ca în ea să stea ducele [...][277] și Locurile Sfinte.

În ziua întâi a lunii ianuarie a aceluiași indiction, împăratul a dat daruri consulare și atâția bani, câți nu a dat niciun alt împărat când a fost consul.

În același an, împăratul perșilor s-a luptat cu lazul Tzathios pentru că trecuse de partea romanilor. Deci împăratul Iustinian i-a trimis acestuia în ajutor armată și trei stratilați – pe Belisarios, Kerykos și Irineu. Luptându-se aceștia, au fost învinși. Împăratul s-a mâniat pe stratilați, deoarece, invidiindu-se unul pe altul, au cedat victoria, și l-a trimis ca succesor al acestora pe Petru, notarul său. Luptându-se alături de lazi cu perșii, au învins și i-au ucis pe mulți dintre perși.

În același an, împăratul elurilor[278], pe nume Gretes, a trecut de partea romanilor; a venit în Constantinopol împreună cu poporul său și i-a cerut [îngăduința] împăratului să se facă creștin. Botezându-se în ziua Teofaniei, împăratul l-a primit după botez. Și s-au botezat cu el senatorii lui și douăsprezece dintre rudele lui. Apoi a plecat la ale sale cu bucurie, împrietenindu-se cu împăratul și făgăduind că se va alia cu el în orice va dori.

Împăratul l-a numit stratilat al Armeniei pe Tzitas, un bărbat războinic și foarte capabil. Căci Armenia nu avea stratilat, ci duci și comiți. A înrolat sub comanda lui mulțime de armeni, ca unii care cunoșteau părțile Armeniei, și i-a dat acestuia și din armata Răsăritului patru *numeri*. S-a făcut [astfel] mare pază și ajutor pentru romani. Și i-a dat acestuia ca soție pe sora augustei Teodora, pe nume Kometo.

În același an a trecut de partea romanilor o femeie barbară, dintre hunii numiți saberi, pe nume Boarex[279], văduvă, având cu ea 100000 de huni, care a luat conducerea peste părțile hunilor după pierderea propriului său soț, Balach.

Această Boarex i-a prins pe doi regi ai unui alt neam de huni, mai dinlăuntru, pe nume Styrax și Glones, pe care Kuades, împăratul perșilor, i-a îndemnat să se alieze cu el împotriva romanilor, pe

---

[277] Editorii anteriori au sugerat că textul lipsă ar fi „să apere teritoriile romane"; v. *The Chronicle*, p. 268.
[278] Herulilor.
[279] După o altă opinie, numele acesteia era Βόα, urmat de titlul de ῥῆξ („rege"); v. *The Chronicle*, p. 268.

când treceau prin țara ei spre ținuturile persane cu 20000 [de oameni]. Pe aceștia i-a măcelărit, iar pe unul din regii lor, cel numit Styrax, prinzându-l, l-a trimis legat împăratului la Constantinopol, iar pe Glones l-a ucis în război. Ea a devenit aliat [al romanilor] și a menținut pacea cu împăratul Iustinian.

În același an, un rege al hunilor pe nume Gordas, care se afla în apropierea Bosforului, a trecut de partea împăratului, a devenit creștin și a fost luminat. A fost primit de împărat, care i-a oferit multe daruri și l-a trimis în țara lui să păzească statul roman[280] și orașul Bosforului. El a fost numit „tribut de boi"[281] de la faptul că plătea romanilor anual boi în loc de bani. Acolo a stat și un *numerus* de soldați romani și un tribun care să păzească orașul de huni și să ceară taxele în boi. În acest oraș se făceau multe schimburi între romani și huni.

Regele hunilor care devenise creștin, mergând în țara sa, l-a întâlnit pe fratele său și i-a povestit dragostea și generozitatea împăratului și faptul că s-a făcut creștin. Luând statuile pe care le venerau hunii, le-a topit, căci erau din argint și din electron[282]. Înfuriindu-se hunii, s-au înțeles cu fratele lui și s-au dus și l-au ucis. Apoi l-au făcut rege pe fratele lui, Muageris. Deoarece le era teamă ca romanii să nu îl caute pe acesta, au venit pe neașteptate în orașul Bosforului și l-au ucis pe tribunul Dalmatios, precum și pe soldați. Când a auzind aceasta, împăratul l-a trimis pe Ioan, cel dintre consuli, nepotul lui Ioan Scitul și fiul *patrikios*-ului Rufin, cu mult ajutor scitic, care a pornit cu armata împotriva lor, împreună și cu Godilos, pe uscat, de la Odyssopolis, și cu generalul Badurios. Hunii, aflând, au fugit și s-au făcut nevăzuți. Și s-a făcut pace în Bosfor, iar [orașul] a fost stăpânit de romani fără teamă.

Împăratul Iustinian a luat toate bisericile ereticilor și le-a dat ortodocșilor, cu excepția [celor] ale arienilor hexakioniți[283].

---

[280] În text: τὰ Ῥωμαϊκά.

[281] În text: Βοῶν φόρος.

[282] Aliaj de aur și argint, având cel puțin a cincea parte argint; v. PLINIVS, *Naturalis Historia. Enciclopedia cunoștințelor din Antichitate*, vol. VI: *Mineralogie și istoria artei*, ediție îngrijită, prefață, note și indice de Ioana Costa, Ed. Polirom, Iași, 2005, pp. 44-45.

[283] Epitet acordat arienilor în timpul domniei lui Teodosie cel Mare, fiindcă obișnuiau să-și țină adunările religioase la Hexakionion, ca unii cărora nu le era permis să aibă biserici în interiorul zidurilor Constantinopolului; v. R. JANIN, *Constantinople byzantine...*, p. 327.

[De asemenea], a emis un decret în legătură cu episcopii, iconomii, cei care îngrijeau de orfani și *xenodochoi*, ca [aceștia] să nu lase moștenire decât cele pe care le aveau ca avere înainte de a deveni [ceea ce erau], și de acestea să dispună prin testament. Iar din momentul în care au fost avansați, să nu aibă permisiunea de a face testament, ci toate ale lor să le moștenească casa de binefacere.

Același împărat a terminat și baia publică de la Dagisteus, pe care începuse să o construiască împăratul Anastasie, iar în mijlocul curții bazilicii lui Illos a făcut un mare rezervor de apă[284].

Anii lumii 6021. De la dumnezeiasca Întrupare: 521 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.2. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.4. Episcopul Romei Felix, ani 4.3. Episcopul Constantinopolului Epifanie, ani 16.9. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.18. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 17.9. Episcopul Antiohiei Efrem, ani 18.2.

În acest an au fost caterisiți Isaia, episcopul Rodosului, și Alexandru, episcopul Diospolisului din Tracia, fiind găsiți ca pederaști. Și au fost pedepsiți groaznic de către împărat, tăindu-li-se părțile rușinoase și fiind purtați [prin oraș] în timp ce crainicul striga: „Fiind episcopi, nu aduceți ocară cinstitului veșmânt!" Împăratul a dat legi strașnice împotriva celor care făceau desfrânare și mulți au fost pedepsiți, producându-se multă teamă, dar și siguranță.

Evlaviosul împărat a înnoit toate vechile legi, făcând o singură carte și numind-o pe aceasta *Dispozițiile cele noi*[285]. În acestea, nu se permite unui nobil ca în locurile pe care le conduce să își cumpere proprietate, să își construiască casă sau să moștenească pe o altă persoană decât dacă îi este rudă.

În același an, în cea de-a douăzeci și noua zi a lunii noiembrie, la ceasul al treilea, într-o zi de miercuri, indictionul al VII-lea, a fost

---

[284] Rezervor se păstrează și astăzi, purtând numele de Yerebatan Sarayi; v. *The Chronicle*, p. 269.

[285] Împăratul Iustinian a inițiat o amplă acțiune de codificare a dreptului roman, din care a rezultat *Corpus Iuris Civilis*; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 1, p. 474. De asemenea, a emis o serie de noi legi, multe în limba greacă, numite Νεαραί (*Novellae*), care au devenit o parte a acestui corpus legislativ; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1497-1498.

lovită din nou de cutremur Antiohia cea Mare, la doi ani după prima ei pătimire. Şi a avut loc un seism puternic timp de o oră şi s-a făcut un scrâşnet îngrozitor din cer. Au căzut toate construcţiile la pământ şi zidurile, iar unele din clădirile vechi care nu căzuseră la primul cutremur s-au dărâmat acum. Toată înfrumuseţarea care se făcuse în oraş din generozitatea împăratului şi ceea ce cetăţenii construiseră pe cheltuiala lor, toate s-au dărâmat. Aflând aceasta, oraşele din apropiere, îndoliate, făceau slujbe. Au murit în această surpare 4870 [de oameni], iar cei care au scăpat au fugit în celelalte oraşe şi locuiau în colibe pe munţi. Atunci a venit o iarnă mare şi foarte grea, iar cei care rămăseseră făceau litanii desculţi, plângând şi aruncându-se cu faţa în jos, în zăpadă, şi strigau: „Doamne, miluieşte!"

Împăratul şi augusta au dăruit iarăşi mulţi bani pentru înnoirea şi reconstrucţia oraşului antiohienilor. Şi i-a schimbat numele în Teopolis[286].

La 21 martie a celui de-al VII-lea indiction, regişorul saracinilor Alamundaros Zekikes s-a năpustit şi a prădat cea dintâi Sirie până la hotarele Antiohiei, la aşa-numitul Litargon şi la proprietăţile Skaphathienilor. I-a ucis pe mulţi şi a ars părţile din afară ale Calcedonului, proprietatea Sirmium şi ţinutul Kynegia. Exarhii romanilor, când au aflat, au ieşit împotriva acestuia, dar saracinii, împreună cu perşii, luând prada şi prizonierii, au plecat pe la hotarul cel de dinăuntru.

În luna aprilie a aceluiaşi al VII-lea indiction[287], au ajuns în ajutor armata trimisă de către împărat şi infanterie din Frigia, a aşa-numiţilor Lykokranites. Stratilat al Răsăritului a fost numit Belisarios, care i-a urmat lui Hypatios al lui Sekundinos.

La 12 mai a intrat în Antiohia *magistros*-ul Hermoghene Scitul, un bărbat înţelept, fiind trimis ca sol al împăratului Iustinian către împăratul perşilor pentru pace.

În luna iunie, samaritenii şi iudeii l-au încoronat în Palestina ca împărat pe un anume Iulian şi, ridicând armele împotriva creştinilor, au săvârşit jafuri, omoruri şi incendieri. Pe aceştia Dumnezeu i-a predat în mâinile lui Iustinian, care i-a ucis pe toţi şi l-a decapitat pe tiranul Iulian.

---

[286] Oraşul lui Dumnezeu.

[287] De remarcat folosirea în text a termenului grecesc: ἐπινέμησις. Acest termen este folosit doar în mod excepţional în *Cronografie*.

Chosroes, împăratul perşilor, l-a primit pe *magistros*-ul Hermoghene, care aducea daruri şi avea solie de pace, în luna iunie a aceluiaşi al VII-lea indiction. Luând darurile, nu a acceptat să facă pace, deoarece a fost convins de nişte samariteni care se refugiaseră la el şi care îi promiseseră că îi vor preda ţara lor, Palestina întreagă, având ca aliaţi şi iudei şi samariteni [în număr de] 50000. Deoarece a avut încredere în aceştia, Chosroes nu a vrut pacea, dorind cu ajutorul acestora să obţină Ierusalimul, care avea nenumărate *kentenaria* de aur şi multe pietre [preţioase].

Pretextul a fost în legătură cu minele de aur din munţii Armeniei, care înainte dădeau taxe la fiecare talant romanilor şi perşilor, iar acum dădeau taxe numai romanilor. Invocând şi alte câteva capitole, i-a scris împăratului.

Aflându-se ceea ce făcuseră samaritenii, la întoarcerea lor de la perşi au fost reţinuţi la Ammadios. [Şi aceşti] samariteni erau cinci persoane din cele de vază din rândurile lor. Au fost predaţi stratilatului Belisarios şi, fiind cercetaţi, au mărturisit totul.

În acelaşi an, ducele Palestinei a intrat în conflict cu căpetenia saracinilor de sub stăpânirea romanilor. Şi, înfricoşată, căpetenia s-a dus la hotarul cel de dinăuntru. Alamundaros, când a aflat, aruncându-se asupra [lui], l-a prins şi l-a ucis. Şi, luându-i soţiile şi copiii, s-a întors. Ducii Feniciei, Arabiei şi Mesopotamiei şi căpetenia neamului [saracinilor], auzind, s-au luat după el, dar Alamundaros a fugit în părţile Indiei, în care nu a intrat niciodată nimeni dintre romani. Au capturat corturile şi au adus mulţi prizonieri saracini, bărbaţi, femei şi copii, şi câţi prizonieri romani au găsit, cămile, oi, boi, multă mătase şi veşminte. Au ars şi patru cetăţi persane şi s-au întors cu o mare biruinţă.

Anii lumii 6022. De la dumnezeiasca Întrupare: 522 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.3. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.5. Episcopul Romei Felix, ani 4.4. Episcopul Constantinopolului Epifanie, ani 16.10. Episcopul Ierusalimului Ilie, ani 23.19. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 17.10. Episcopul Antiohiei Efrem, ani 18.3.

În acest an, al celui de-al VIII-lea indiction[288], împăratul Iustinian a făcut o mare prigoană împotriva elinilor[289] și a tuturor ereziilor și le-a confiscat acestora averile. A fost acuzat Macedonie, cel dintre *rhepherendarioi*[290], și Asclepiodotos, cel dintre eparhi, care, înfricoșându-se, s-a otrăvit și a murit. Pegasios Heliupolitul și copiii lui au fost cercetați în public[291]. Au fost arestați și *patrikios*-ul Phokas al lui Krateros, chestorul Toma și alții. Și s-a făcut mare teamă.

Împăratul a decretat ca cei care erau păgâni și ereticii să nu aibă funcții politice, ci numai creștinii ortodocși, dându-le acelora și un răgaz de trei luni pentru a se converti.

Iar în luna martie a aceluiași al VIII-lea indiction, în Antiohia, *magistros*-ul Hermoghene, care fusese consul, și *patrikios*-ul Rufin, care fusese stratilat, mergând ca soli în părțile persane și ajungând la Daras, i-au vestit împăratului perșilor să îi primească. Stând ei la Daras împreună cu Belisarios, stratilatul Răsăritului, și cu ceilalți exarhi romani, și-au făcut tabăra la mică distanță în fața orașului. Aflând Meram, cel dintâi dintre generalii perși, împreună cu fiul împăratului și cu ceilalți generali ai Persiei, adunându-se la Nitzibios cu multă armată persană, în luna iunie a celui de-al VIII-lea indiction, i-au atacat pe aceștia, împărțindu-și armata lor în trei grupuri.

Când au aflat aceasta, generalii romanilor, împreună cu *magistros*-ul, având o bună strategie, s-au năpustit asupra perșilor și a avut loc o luptă mare și o încleștare grozavă. Romanii i-au tăiat pe perși și i-au nimicit, luându-le și steagul. Iar Meram și fiul împăratului perșilor și puțini dintre cei care au scăpat s-au refugiat la Nitzibios. Astfel romanii au obținut o mare victorie.

Împăratul perșilor, când a aflat, a îngăduit să vină la el doar *patrikios*-ul Rufin, alături de comitele Alexandru. [Rufin] s-a dus la el în luna august, au discutat mult, au redactat tratate de pace și s-au întors în liniște.

---

[288] Și în acest caz este folosit termenul grecesc ἐπινέμησις.

[289] Despre politica lui Iustinian față de păgâni, v. și PROCOPIUS DIN CEZAREEA, *Istoria secretă*, ediție și traducere de H. Mihăescu, Ed. Academiei Române, București, 1972, pp. 104-105.

[290] Secretari imperiali, folosiți ca mesageri în situații speciale; v R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, pp. 92-94; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1778. În plan bisericesc, aceștia desemnau clericii care asigurau legătura dintre patriarh și curtea imperială.

[291] În text: ἐν προόδῳ.

Episcopul Romei Bonifacius: 2 ani.

4.6.1.11.20.11.4.

În acest an, în luna septembrie, indictionul al IX-lea, s-a arătat o stea mare şi îngrozitoare, cu coadă, în partea de apus, care îşi trimitea străfulgerând razele în sus, pe care o numeau Lampadia[292]. Şi a stat [pe cer] timp de 20 de zile, strălucind. Au avut loc revolte populare[293] şi omoruri.

La sfârşitul lunii noiembrie, *patrikios*-ul Rufin s-a întors la împăratul Iustinian din solia la perşi, după ce rânduise tratate de pace. Primindu-le pe acestea, împăratul s-a bucurat mult de pace şi a fost mulţumit de tratatele convenite. Astfel lucrurile au rămas în pace pentru ambele [părţi].

5.7.2.12.21.12.5.

În acest an, care era al cincilea al domniei lui Iustinian, în luna ianuarie, indictionul al X-lea, a avut loc aşa-numita răscoală *Nika*[294]. Facţiunile poporului l-au încoronat împărat pe Hypatios, rudă cu împăratul Anastasie. A fost arsă o mare parte a oraşului, biserica cea mare, [biserica] Sfintei Irina, casa pentru străini a lui Sampson[295], Augusteonul[296], porticul bazilicii, şi [Poarta de] Aramă[297] a palatului. A fost mare spaimă şi au murit mulţi dintre cei care s-au aflat la aşa-numita cursă din hipodrom împreună cu Hypatios, 35000 [de oameni], după cum se spune.

Răscoala *Nika* s-a întâmplat în acest fel. Mergând facţiunile în hipodrom, au strigat cei ai verzilor:

---

292 Făclie.

293 În text: κοσμικαὶ δημοκρατίαι. Despre semnificaţiile termenului δημοκρατία la autorii bizantini, v. G.I. BRĂTIANU, *Studii bizantine* ..., pp. 98-117.

294 Termenul Νίκα are sensul de „învinge". Răscoala a început cu unirea celor două facţiuni, verzii şi albaştrii; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, p. 1473.

295 Această „casă pentru străini" era una dintre instituţiile de asistenţă socială celebre din Constantinopol; v. Δ.Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΣ, *Βυζαντινή φιλανθρωπία*, pp. 256-258. După răscoală a fost refăcută de către Iustinian; v. J. EBERSOLT, *Sanctuaires de Byzance*..., p. 76.

296 Augusteonul se găsea în partea de sud a bisericii Sfânta Sofia din Constantinopol şi era una dintre cele mai importante pieţe publice din oraş; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. II, pp. 40-54.

297 Poarta de Aramă (Chalke) era una dintre intrările în palatul imperial; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 17, 342-343.

Acte privitoare la cubicularul și *spatharios*-ul Kalopodios[298]

Verzii: „Întru mulți ani, auguste Iustinian, *tu vincas*[299]! Sunt nedreptățit, singur bunule, nu mai suport, Dumnezeu știe! Mi-e teamă să numesc ca nu cumva să îi fie mai bine și să fiu în primejdie".

Mandator-ul[300]: „Cine este? Nu știu".

Verzii: „Cel care mă asuprește, de trei ori auguste, se află la pantofării".

Mandator-ul: „Nimeni nu vă nedreptățește".

Verzii: „Unul și numai unul mă nedreptățește, Născătoare de Dumnezeu, să nu își ridice capul!"

Mandator-ul: „Cine este acela, nu știm".

Verzii: „Tu și numai tu știi, de trei ori auguste, cine mă asuprește astăzi!"

Mandator-ul: „Dacă este cineva, nu știm".

Verzii: „Kalopodios *spatharios*-ul mă nedreptățește, stăpâne al tuturor!"

Mandator-ul: „Nu are [nicio] treabă Kalopodios".

Verzii: „Dacă este cumva cineva, va avea soarta lui Iuda. Dumnezeu îi va răsplăti grabnic celui care mă nedreptățește".

Mandator-ul: „Voi nu veniți aici ca să priviți, ci ca să îi ocărâți pe conducători".

Verzii: „Dacă cineva, oricine, mă nedreptățește, va avea soarta lui Iuda".

Mandator-ul: „Liniștiți-vă, iudeilor, maniheilor și samaritenilor!"

Verzii: „[Ne] numești iudei și samariteni? Născătoarea de Dumnezeu [este] cu [noi, cu] toți".

Mandator-ul: „Până când vă veți blestema pe voi înșivă?"

Verzii: „Dacă cineva nu spune că stăpânul crede drept, anatema lui, ca lui Iuda!"

---

[298] Această propoziție pare a fi un titlu pentru dialogul din hipodrom care urmează, un indiciu că acesta ar fi preluat dintr-o sursă de arhivă. Dialogul i-a preocupat pe bizantinologi prin particularitățile sale. De asemenea, a fost remarcat caracterul său metric. Este vorba despre un dialog public între împărat, prin intermediul crainicului (*mandator*), și facțiunile din hipodrom. După cum s-a remarcat, traducerea acestuia nu este foarte simplă, atât datorită caracterului metric, cât și a necunoașterii exacte a situațiilor menționate.

[299] „Tu învingi"; în text este redat în limba latină.

[300] Dialogul în hipodrom nu avea loc, teroretic, între împărat și popor. Replicile împăratului erau transmise printr-un *mandator*. Termenul avea semnificația de „mesager, persoană prin care se transmiteau ordine sau mesaje"; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 402.

Mandator-ul: „Eu vă spun, botezați-vă într-Unul!”

Iar Verzii au înălțat glasul unii peste alții și strigau, după cum a poruncit Antlas: „Într-Unul mă botez!”

Mandator-ul: „Cu adevărat, dacă nu vă veți liniști, vă voi tăia capetele”.

Verzii: „Fiecare se grăbește să dețină putere, ca să se salveze. Și dacă am spus ceva fiind întristați, să nu se supere înălțimea ta. Căci Dumnezeu îi rabdă pe toți. Noi, împărate, având cuvântul, le spunem acum tuturor pe nume. Noi nu știm, de trei ori auguste, nici unde este palatul, nici starea statului. O dată vin în oraș, când stau pe măgar, și nu aș vrea nici atunci[301], de trei ori auguste”.

Mandator-ul: „Fiecare este liber să iasă în public unde vrea, fără primejdie”.

Verzii: „Și cred [că am] libertate, dar nu îmi este îngăduit să o arăt. Dacă este vreun [om] liber și este bănuit că aparține verzilor, este oricum pedepsit pe față[302]”.

Mandator-ul: „Muribunzilor, nu vă este teamă nici pentru sufletele voastre?”

Verzii: „Să fie ridicată această culoare și dreptatea nu va mai exista. Încetează uciderea și lasă să fim pedepsiți! Iată un izvor care curge și, pe câți vrei, osândește-i! Cu adevărat firea omenească nu le poate îndura pe acestea două[303]. Măcar să nu se fi născut Sabbatius[304], ca să nu aibă un fiu ucigaș. Al douăzeci și șaselea[305] omor este cel întâmplat la Zeugma. Dimineața a fost la spectacol și seara a fost măcelărit, stăpâne al tuturor”.

Albaștrii: „Pe ucigașii întregului stadion îi aveți doar voi”.

Verzii: „Când ucizi cu sălbăticie, [atunci] și pleci”.

Albaștrii: „Iar tu ucizi cu sălbăticie și te plimbi. Căci pe ucigașii stadionului numai voi îi aveți”.

---

[301] În text: μίαν εις τὴν πόλιν προερχομαι, ὅτ' ἂν εἰς βορδώνην καθεζομαι· εἶθοις μηδὲ τότε.

[302] În text: καὶ θαρρῶ ἐλευθερίας, καὶ ἐμφανίσαι οὐ συγχωροῦμαι· καὶ εάν ἐστιν ἐλεύθερος, ἔχει δὲ Πρασίνων ὑπόληψιν, πάντως εἰς φανερὸν κολάζεται.

[303] În text: ἐπαρθῇ τὸ χρῶμα τοῦτο, καὶ η δίκη οὐ χρηματίζει· ἄνες το φονεύεσθαι· καὶ ἄφες, κολαζόμεθα. ἴδε πηγὴ βρύουσα, καὶ ὅσους θελεις, κόλαζε. ἀληθῶς τὰ δύο ταῦτα οὐ φέρει ἀνθρωπίνη φύσις. εἶθοις Σαββάτης μὴ ἐγεννήθη, ἵνα μὴ ἔσχεν υἱὲν φονέα.

[304] Probabil este vorba despre tatăl lui Iustinian.

[305] În text: εἰκότως ἕκτος. Fragmentul este redat diferit în manuscrise; în unele apare: „În chip rezonabil al șaselea”.

Verzii: „Stăpâne Iustinian, aceştia roagă, şi nimeni nu îi ucide! Să se gândească cine vrea la vânzătorul de lemne, cel din Zeugma! Cine l-a ucis, împărate?"

Mandator-ul: „Voi l-aţi ucis pe acesta".

Verzii: „Pe fiul lui Epagathos cine l-a ucis, împărate?"

Mandator-ul: „Şi pe el tot voi l-aţi ucis, şi îi implicaţi pe albaştri".

Verzii: „Acum e acum[306]! Doamne, miluieşte! Adevărul este chinuit. Vreau să îi contrazic pe cei care spun că lucrurile [acestea] sunt cârmuite de la Dumnezeu. De unde [vine] acest necaz?"

Mandator-ul: „Dumnezeu nu are amestec cu relele".

Verzii: „Dumnezeu nu are amestec cu relele. Şi cine este cel care mă nedreptăţeşte? Dacă este [aici] un filosof sau un pustnic, să spună diferenţa dintre acestea".

Mandator-ul: „Blasfematori şi hulitori, până când nu vă veţi linişti?"

Verzii: „Dacă înălţimea ta este mulţumită, tac, chiar dacă nu vreau, de trei ori auguste! Toate, toate le ştiu, dar nu vorbesc. Cu bine, dreptate, nu [mai] exişti! Trec şi atunci mă fac ca iudeii. Este mai de folos să fii elin decât albastru, Dumnezeu ştie".

Albaştrii: „Urăsc [asta], nu vreau să o văd şi invidia mă deranjează"[307].

Verzii: „Să fie dezgropate oasele celor care privesc".

Aceştia au coborât şi l-au lăsat pe împărat şi pe albaştrii privind. Şi îndată s-a întâmplat ca nişte meşteri să găsească pretextul pentru o tulburare populară, în acest fel. Arestând eparhul trei cetăţeni dintre cei care făcuseră dezordine, i-a spânzurat. Unul dintre ei a murit îndată, iar ceilalţi doi au căzut din spânzurătoare. Şi au fost atârnaţi din nou şi din nou au căzut. Când i-a văzut pe aceştia, mulţimea care era de faţă a strigat: „[Duceţi-i] pe aceştia în biserică!" Auzind deci monahii de la [mănăstirea] Sfântului Konon, i-au luat într-o barcă şi au trecut la [mănăstirea] Sfântului Lavrentie, pentru că avea privilegii ca nimeni să nu fie scos afară din biserică până când nu primeşte ceea ce îl mulţumeşte[308].

Eparhul, aflând acestea, a trimis soldaţi să îi păzească. Şi facţiunile poporului s-au dus la pretoriu, cerând ca eparhul să îi retragă de la [mănăstirea] Sfântului Lavrentie pe soldaţii care păzeau; dar

[306] În text: ἄρτι καὶ ἄρτι.
[307] În text: τὸ μισῶ οὐ θέλω βλέπειν· καὶ ὁ φθόνος παρενοχλεῖ μοι. Fragmentul ar putea fi tradus în mai multe feluri.
[308] În text: ἕως οὗ πάθῃ τὸ ἱκανόν.

nu au primit răspuns de la el. Şi, înfuriaţi, au pus foc pretoriului şi au ars porticurile de la arcul din Forum până la Chalke. Iar argintăriile şi cele ale lui Lausos, toate au fost mistuite de foc. Pe soldaţii pe care i-au atacat i-au măcelărit fără cruţare şi, intrând în case, jefuiau averile şi au dat foc intrării palatului ce era acoperită cu bronz şi porticului al acelor *protiktores*[309] şi al nouălea[310] al Augusteonului. Poporul a coborât în portul lui Iulian, adică al Sofiei, la casa lui Probos, căutând arme şi strigând: „Alt împărat oraşului". Şi au pus foc la [casa] lui Probos şi aceasta a fost doborâtă.

Au venit şi au ars baia lui Alexandru şi casa pentru străini cea mare a lui Sampson, iar bolnavii au fost ucişi. [Au ars] şi Marea Biserică, împreună cu toate coloanele, şi s-a dărâmat toată din patru părţi[311].

Împăratul, înfricoşat, a vrut să urce banii pe dromon[312] şi să plece spre Tracia, până în Heracleea, lăsându-l să păzească palatul pe stratilatul Mundos, alături de fiul său, 3000 de oameni, Konstantiolos şi cubiculari. Iar facţiunile poporului, târând morţii, i-au aruncat în mare şi au ucis şi multe femei.

Răspândindu-se zvonul că împăratul a luat-o pe augustă şi a plecat în Tracia, l-au proclamat împărat pe *patrikios*-ul Hypatios. Iar [acesta], şezând în hipodrom, a fost aclamat de către facţiunile poporului şi a ascultat vocile care îl ocărau pe împăratul Iustinian.

Au venit şi de la Phlakiana 200 de verzi mai tineri, îmbrăcaţi în zale, care şi-au asumat misiunea de a deschide palatul şi de a-l duce înăuntru pe Hypatios.

Împăratul, când a auzit ceea ce îndrăzniseră [să facă] poporul şi Hypatios, a intrat în palat şi a urcat pe aşa-numitele Pulpita, în spatele acelei *katisma* a hipodromului, în acel *triclinium* care are porţi de bronz, având-u-i cu el pe Mundos, Konstantiolos, Belisarios şi pe alţi senatori, iar ca ajutor, soldaţi înarmaţi, cubiculari şi *spatharioi*.

Ieşind cubicularul Narses, i-a ademenit pe câţiva din partea albastră împărţindu-le bani. Şi [aceştia] au început să strige: „Au-

---

[309] Termenul *protiktor* desemna un membru al unui corp din garda imperială. Ulterior a devenit o demnitate cu atribuţii civile. Cf. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, 433; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1743.

[310] În text: ἔνατον. Cyril Mango sugerează lectura σενάτον - „senat".

[311] În text: ἐκ τετραέντου.

[312] Dromonul era un tip de corabie bizantină, utilizată pe scară largă în secolele VI-XIII; v. John H. PRYOR, Elizabeth M. JEFFREYS, *The Age of the ΔΡΟΜΩΝ. The Byzantine Navy ca. 500-1204*, Brill Academic Publishers, Leiden-Boston, 2006.

guste Iustinian, *tu vincas*[313]! Doamne, mântuieşte-i pe împăratul Iustinian şi pe augusta Teodora!"

Atunci au făcut dezbinare în mulţime şi s-au năpustit unii asupra altora. Ieşind cei din palat cu ajutorul aceloraşi, i-au separat pe unii dintre cei din popor şi au intrat în hipodrom. Şi Narses [a intrat] pe la porţi, iar fiul lui Mundos prin *sphendone*[314], alţii prin culoarul de la *kathisma* [au ajuns] în arenă. Şi au început să taie facţiunile poporului, unii trăgând cu arcul, alţii ucigând cu sălbăticie, încât nu a scăpat niciunul dintre cetăţenii care se găseau în hipodrom, fie ei albaştri sau verzi. Iar Belisarios, intrând în *kathisma* împăratului împreună cu *spatharioi*, arestându-l pe Hypatios, l-a dus împăratului şi l-a pus în închisoare.

Au murit în ziua aceea 35000 de bărbaţi. Şi nu s-a mai arătat vreodată vreun membru al facţiunilor. Iar în ziua aceea s-a făcut linişte. În ziua următoare au fost omorâţi Hypatios şi Pompeios, fratele acestuia, fiindu-le aruncate trupurile în mare. Le-au fost confiscate casele, împreună cu cele ale altor 18 *patrikioi* şi iluştri şi consulari; acestora le-au fost confiscate ca fiind colaboratori ai lui Hypatios. Şi s-a făcut mare teamă, oraşul s-a liniştit, iar [curse în] hipodrom nu s-au mai ţinut destulă vreme.

În acelaşi an a avut loc şi o cale mare de stele, de seara până în zori, încât toţi au fost miraţi şi spuneau că stelele cad. Niciodată nu am văzut un astfel de lucru.

Episcopul Romei Ioan: 3 ani.
6.8.1.13.22.13.6.

În acest an, Teodora, preaevlavioasa augustă, a ieşit la termele de la Pythia pentru a face băi calde. Au mers împreună cu ea *patrikios*-ul Mina, eparhul şi *patrikios*-ul Ilie, comitele tezaurelor[315] şi alţi *patrikioi*, cubiculari şi satrapi, 4000 [la număr]. Şi a dăruit multe bisericilor, azilelor de săraci şi mănăstirilor.

---

[313] „Tu învingi", în limba latină în text.

[314] În text: Σφενδόνη; era partea curbată aflată în partea de sud a hipodromului din Constantinopol. Ruinele sale se păstrează şi astăzi. V. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 375-376.

[315] În text: ὁ κόμης τῶν λαργιτιώνων (lat. *comes largitionum*); se ocupa de trezorerie şi finanţe. V. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 84.

7.9.2.14.23.14.7.

În acest an, consulul Priskos, cel dintre notarii împăratului, a nemulţumit-o pe împărăteasa Teodora şi i-a fost confiscată averea; la porunca împăratului, a fost hirotonit diacon la Cyzic.

În acelaşi an au avut loc războaie cu vandalii şi Belisarios a cucerit Africa. Vandalii, aşa cum s-a spus la anii de mai sus, ocupând Hispania în timpul împăraţilor Arcadius şi Honorius, au trecut în Libia cu Godigisel, regele lor, şi au ocupat-o. După ce a murit Godigisel, i-au urmat la putere fiii acestuia, Gogdaris[316] şi Gizerichos. Plecând dintre oameni Gogdaris, a devenit împărat[317] al vandalilor Gizerichos, care a domnit în oraşul Cartagina[318] 39 de ani şi a ocupat şi Roma. Murind acesta, i-a urmat la împărăţie Onorichos, fiul său, care le-a făcut multe răutăţi creştinilor din Libia şi îi forţa să devină arieni. I-a ucis pe mulţi şi le-a tăiat limba din gât. Aceştia, prin harul lui Dumnezeu, au putut după aceea să vorbească.

Maurusii, dispreţuindu-i pe aceştia, s-au războit cu ei şi le-au făcut vandalilor multe rele. [Onorichos] s-a săvârşit după ce a domnit opt ani, pierzând Numidia şi muntele Aurasion, care nu au mai fost stăpânite de vandali.

Gundamundos, fiul lui Geezon, fiul lui Gizerichos, a urmat la conducere, făcând mai mari răutăţi împotriva creştinilor. [Acesta] s-a săvârşit după ce a domnit 12 ani şi i-a urmat la putere Trasamundos, un bărbat frumos la chip, înţelept şi generos, care îi forţa pe creştini să îşi schimbe credinţa strămoşească, nu prin chinuri, ci înlăturându-i pe cei care nu se supuneau.

Murind soţia sa şi neavând copii, a fost sfătuit foarte bine şi, trimiţând la Teodoric, împăratul goţilor, în Hispania, i-a cerut să o ia în căsătorie pe sora acestuia, Amalaphrida, care era văduvă. Iar acesta i-a dat-o pe sora lui de soţie, dar şi 1000 de goţi destoinici într-o formaţie de lăncieri, împreună cu alte 5000 de bărbaţi buni de luptă spre ajutorul acestora. Teodoric i-a dăruit surorii sale şi unul dintre capetele din Sicilia, cel numit Lysion. Astfel, Trasamundos s-a socotit [ca fiind] cel mai mare[319] şi cel mai puternic

[316] Menţionat mai sus ca Gontharis, la anii lumii 5931.
[317] Termenul folosit în text este βασιλεύς.
[318] Ca excepţie, în acest caz este folosit termenul Καρθαγένναν în loc de Καρχηδών, cum apare în restul *Cronografiei*. Vandalii au trecut în Africa în anul 429 şi au ocupat Cartagina 10 ani mai târziu; v. *The Chronicle*, p. 307.
[319] În text: κρείσσων – „cel mai puternic, cel mai bun".

dintre împărații din Libia. A devenit prieten al împăratului Anastasie și a condus timp de 27 de ani.

După ce s-a săvârșit acesta, a devenit împărat Ilderichos al lui Onorichos, copilul lui Gizerichos, un om blând și bun și care nu a fost rău nici cu creștinii. În cele ale războiului era foarte moale, și nici nu voia să audă de așa ceva. Amergus[320], nepotul acestuia, un bărbat bun în cele ale războiului, era general al vandalilor. Pe acesta îl numeau și Ahile.

Ilderichos era prieten cu Iustinian de dinainte ca acesta să ajungă împărat, din timpul lui Iustin, unchiul său, și îi trimitea acestuia mulți bani și primea de la el [bani], întărind prietenia. Și era o rudă de-a acestuia, din neamul lui Gizerichos, pe nume Gelimer, un bărbat îngrozitor și rău, priceput în a face răzmerițe și a da atacul asupra banilor altora.

Acesta a devenit tiran împotriva propriului stăpân, Ilderichos, care domnea de 7 ani, l-a prins pe acesta și l-a pus în închisoare împreună cu soția lui, Amalaphrida[321]. I-a nimicit pe toți goții, iar pe Amer și pe fratele acestuia, Euagees, îi ținea în închisoare. Fiind înfumurat de tirania sa, nu putea sta în această situație; prin urmare, i-a scris împăratului Iustinian, apărându-se cum că lui îi aparținea după lege împărăția[322], pentru că Ilderichos nu putea să o guverneze. Iustinian, aflând acestea, i-a scris că nu acceptă această tiranie, iar el, neluând seama la cele scrise, l-a orbit pe Amer și i-a închis într-o temniță mai bună pe Ilderichos și pe Euagees.

Când a aflat aceasta, Iustinian a pornit o expediție împotriva Libiei, sfârșind războiul cu mezii. Chemându-l pe Belisarios din Apus, punea la cale aceasta, [însă] senatului nu i-a fost pe plac, amintind de flota împăratului Leon cea trimisă în expediție împotriva vandalilor împreună cu Basiliskos și pierdută, de câți soldați au murit și de câți bani au fost cheltuiți, fiindu-le teamă de mărimea primejdiei, ca nu cumva împăratul să îl aleagă conducător al acestei armate pe unul [dintre ei].

Patrikios-ul Ioan, ieșind în mijloc, a spus acestea: „Noi, stăpâne, ne supunem poruncilor tale și nu ne împotrivim, dar este drept să cugeți la lungimea drumului, la întinderea mării, la drumul cel pe

---

[320] Prokopios din Cezareea îl numește Oamer; v. *The Chronicle*, p. 307.
[321] Amalaphrida era soția lui Trasamudos, după cum se menționează mai sus.
[322] În text: βασιλεία - „împărăția". Este vorba despre conducerea vandalilor.

uscat care durează 140 de zile, la nesiguranța victoriei, la cât de dureroasă este înfrângerea și la lipsa de rost a regretului".

Împăratul, acceptând [acest] discurs, și-a domolit dorința cea către război. Dar un episcop din Apus i-a dat avânt împăratului, spunând că a avut de la Dumnezeu un vis în care i se poruncea să meargă la împărat și să îi ceară acestuia să îi izbăvească pe creștinii din Libia de tirani: „Și Eu îl voi ajuta și îl voi așeza ca stăpân al Libiei". Auzind acestea, împăratul nu și-a mai putut stăpâni cugetul, ci a înarmat oastea și corăbiile și a pregătit arme și provizii. Iar lui Belisarios i-a poruncit să fie pregătit să plece ca general în Libia.

Îndată Pudentios, făcându-se tiran, a pus stăpânire pe Tripolis și i-a scris lui Iustinian să trimită armată și să preia orașul. La fel și Goddas gotul, devenind tiran împotriva propriului conducător, Gelimer, a pus stăpânire pe insula Sardinia[323] și i-a scris lui Iustinian să trimită armată și să o preia. Iar acesta l-a trimis pe Chiril cu 400 de oameni în ajutorul lui. Gelimer, trimițându-l pe fratele lui cu o mare flotă și cu o parte aleasă din armata vandalilor, a ocupat-o și l-a ucis pe Goddas.

Belisarios a luat în primire oastea, flota și căpeteniile, pe strategul Solomon și pe Dorotei, cel al Armeniei, pe Ciprian, Valerian, Martinos, Alphias, Ioan, Marcellus, Chiril, pe care l-am amintit mai înainte, și pe mulți alții dintre cei care locuiau în Tracia. Pe aceștia îi urmau 1000 de eluri, pe care îi conducea Pharas, și călăreți arcași massageți, pe care îi conduceau Sisinnios și Balas. Corăbii erau [în număr de] 500, în care încăpeau câte 50000 de medimne[324], iar corăbieri erau 30000 – egipteni, ionieni și cilicieni. Comandant peste nave [era] unul, Kalonymos Alexandrinul. Erau și 90 de dromoane pentru lupta navală. Împăratul l-a numit pe Belisarios ca strateg, cu puteri depline peste toți. Acesta venea din Germania, care se află între traci și iliri, aducând-o împreună cu el și pe Antonia, soția lui.

Gelimer l-a trimis pe fratele său, Tzatzon, împreună cu 120 de corăbii și armată aleasă pe insula Sardinia[325] împotriva lui Goddas.

Și era cel de-al șaptelea an al domniei lui Iustinian atunci când Belisarios a fost trimis pe insulă. Era împreună cu el și scriitorul

---

[323] În text: Σαρδανία.

[324] Unitate de măsură din vechea Atenă, egală cu aproximativ 52 de litri.

[325] În text: Σάρδος.

Prokopios[326]. Plecând din orașul împărătesc, au ajuns în Abydos. Iar Belisarios avea grijă ca toată flota să navigheze împreună și să tragă la mal în același loc. Ajungând în Sicilia, l-a trimis pe Prokopios scriitorul la Siracusa, ca să găsească cumva pe unii care să îl conducă în Libia să ancoreze pe neașteptate la mal și să scoată armata, care se temea de lupta navală. Iar el, ducând flota, a tras la mal în satul Kaukana, care se afla la distanță de 200 de stadii.

Prokopios, intrând în Siracusa, a cumpărat provizii de la Amalasuntha, soția lui Teodoric, mama lui Atalaric, împăratul Italiei, care erau prieteni cu Iustinian. S-a întâlnit în mod neobișnuit și cu un bărbat care îi era prieten din copilărie, cunoscător al locurilor și al Mării Libiei, care avea trei zile de când venise din Cartagina. Și el i-a asigurat că aceia nu își fac nicio grijă și nu bănuiesc că cineva ar porni o expediție împotriva lor, încât Gelimer își așezase tabăra la distanță de patru opriri[327].

Luându-l deci Prokopios pe acesta la Kaukana, l-a dus la Belisarios. Când a aflat acestea, Belisarios a ancorat la țărmul Libiei după trei zile, într-un sat ce se numea Kefale Brachus[328].

După ce au coborât din corăbii, și-au așezat tabăra într-o singură zi, făcând o întăritură și un șanț adânc. Acolo a ieșit multă apă din pământ, încât a umplut șanțul săpat, locul fiind fără apă, și [acest lucru] a fost spre toată trebuința animalelor și a armatei. A doua zi, mulțimea a plecat după pradă, dar generalul i-a mustrat pe aceștia, spunându-le astfel: „A forța și a te hrăni cu cele ale altora este nedrept în toată vremea și mai ales în [timp de] primejdii, căci eu doar având o astfel de încredere v-am debarcat în pământul acesta, ca să Îl slujim pe Dumnezeu întru dreptate și facere de bine și pe libieni să îi atragem de partea noastră. Iar această nestăpânire a voastră ni se va întoarce împotrivă și îi va determina pe libieni să se alieze cu vandalii. Ci supuneți-vă cuvântului meu, luați-vă proviziile cumpărându-le și nici să nu gândiți să fiți nedrepți, nici să nu preschimbați prietenia libienilor în dușmănie, și [astfel] Îi veți domoli mânia lui Dumnezeu! Încetați să călcați cele ale altora și să dobândiți un câștig plin de primejdii!"

---

[326] Prokopios din Cezareea, care a și redactat, între altele, o narațiune a războiului cu vandalii, utilizată ca sursă în *Cronografie*. Despre Prokopios, v. *Enciclopedia arheologiei...*, vol. 3, p. 380.

[327] În text: τεσσάρων μονῶν.

[328] „Capul stâncii".

Belisarios, trimiţând armată împotriva oraşului Syllektos, l-a cucerit fără osteneală. Căci, ajungând la acesta noaptea, l-au ocupat pătrunzând [în el] alături de căruţele ţăranilor care intrau; şi, pentru că se făcuse ziuă, [locuitorii] i-au trimis la general pe preot şi pe fruntaşii oraşului. În aceeaşi zi a venit de partea lor şi cel care avea grijă de drumul public, predându-le caii publici. A fost prins şi curierul[329] care ducea corespondenţa imperială.

Belisarios, aranjând armata, mergea spre Cartagina. Iar lui Ioan Armeanul i-a încredinţat 300 de [oameni] aleşi şi i-a poruncit să fie atent tot timpul şi să nu se depărteze mult de armată. Când a ajuns în oraşul Syllektos, i-a câştigat pe cei de aici prin bunătate şi prin vorbe frumoase, încât ceilalţi [soldaţi] au făcut drumul ca şi cum ar fi fost în ţara lor, [localnicii] nici retrăgându-se, nici ascunzându-se, ci oferindu-le şi o piaţă şi slujindu-le şi în celelalte soldaţilor.

Străbătând 80 de stadii în fiecare zi, au ajuns până la Cartagina. Astfel, prin oraşul Leptes şi prin Adramutos, au ajuns în satul Chrasis, care se afla la 308 stadii de Cartagina, unde era şi un palat al vandalilor, [precum] şi grădini foarte frumoase, izvoare foarte limpezi şi mulţime nemărginită de tot felul de roade. Astfel că fiecare dintre soldaţi şi-a umplut coliba cu roade din copaci, iar roadele fiind frumoase şi bucurându-se [de ele] toţi, nu s-a simţit vreo împuţinare a acestora.

Gelimer, auzind că romanii sunt în apropiere, i-a scris la Cartagina fratelui său, Amatas, să îi ucidă în închisoare pe Ilderichos şi pe toate rudele sale, iar el şi vandalii şi cine mai era bun de luptă în oraş să se înarmeze pentru război. Şi Amatas a făcut cele ce i se poruncise.

Belisarios i-a trimis pe conducătorul adjunct[330] Archelaos şi pe navarhul Kalonymos să se apropie de Cartagina, dar să nu o atace până când nu le va porunci el. Iar el s-a dus în Dekimos, care se afla la distanţă de 70 de stadii de Cartagina.

Gelimer i-a poruncit nepotului său, Kibamundos, să meargă cu 2000 de oameni în partea stângă, pentru ca Amatas, din Cartagina, Gelimer, din spate, şi Kibamundos, din satele din stânga, să îi încercuiască acolo pe duşmani.

---

[329] În text: βεριδάριος. Termenul este derivat din latinescul *beredarius*.

[330] În text: ὑπάρχῳ. La Prokopios din Cezareea titlul acestuia este de ἔπαρχος („eparh, prefect") în loc de ὕπαρχος („comandant adjunct"); v. *The Chronicle*, p. 308.

Belisarios – după cum s-a spus – i-a poruncit lui Ioan să meargă înainte, iar în partea stângă a armatei să meargă massageţii.

Amatas nu a ajuns în timpul necesar, ci a lăsat mulţimea vandalilor în Cartagina şi a mers cât a putut de repede la Dekimos cu puţini [oameni], şi nici aceia aleşi. Întâlnindu-l pe Ioan, s-au luptat şi a fost ucis de către Ioan, iar cei care erau cu el au fost puşi pe fugă fără oprire şi s-au speriat[331] toţi cei care mergeau din Cartagina la Dekimos, crezând că cei care îi urmăreau erau foarte mulţi. Iar Ioan şi cei împreună cu el au tăiat atâţia până la porţile Cartaginei, încât cei care ar fi văzut ar fi crezut că este un lucru făcut de 20000 de duşmani. Iar Kibamundos şi cei 2000 care erau împreună cu el, confruntându-se cu forţa hunilor, au fost toţi nimiciţi.

La Dekimos, Belisarios, nu aflase nimic din cele întâmplate, ci a aşezat tabăra, înconjurând-o cu şanţ, şi şi-a lăsat acolo soţia şi pe pedestraşi. Iar el, luându-i pe călăreţi şi pe căpetenii, a plecat spre Cartagina. Găsind morţii căzuţi, pe Amatas şi pe vandali şi aflând cele întâmplate, s-a urcat pe un deal şi a văzut praf la miazăzi şi o mulţime mare de călăreţi vandali, pe care îi conducea Gelimer, care nu ştia ceea ce păţise Kibamundos, nici Amatas.

Pentru că se apropiaseră unii de alţii, unii dintre vandalii care mergeau înainte au ocupat dealul şi s-au arătat înfricoşători pentru adversari. Romanii, fugind, au ajuns într-un sat care se afla la distanţă de 7 stadii de Dekimos. Iar Dumnezeu, în chip mai presus de înţelegere, i-a schimbat şi au devenit laşi. Căci, dacă continuau să îi urmărească imediat, i-ar fi nimicit în întregime pe toţi cei aflaţi împreună cu Belisarios – într-atât de mare era mulţimea vandalilor – şi pe Ioan, care se întorcea de la Cartagina şi îi prăda pe cei care muriseră, l-ar fi prins fără efort.

Gelimer, coborând de pe deal şi găsindu-şi fratele mort, a fost cuprins de mâhnire şi a pierdut avantajul victoriei[332].

Belisarios, le-a poruncit celor care fugeau să se oprească şi, rânduindu-le bine pe toate, i-a mustrat pentru laşitate. Aflând de nimicirea duşmanilor şi de biruinţa lui Ioan, a pornit cu grabă şi bărbăţie împotriva lui Gelimer. Iar barbarii, fiind luaţi pe nepregătite, au luat-o cu toţii la fugă şi, pierzându-i pe mulţi, s-au dus în Numidia, părăsind Cartagina.

---

331 În text: ἀνεσόβουν, care are sensul „s-au speriat şi au fugit".

332 În text: τῆς νίκης τὴν ἀκμὴν ἤμβλυνεν – „a tocit ascuţişul victoriei".

Când a venit noaptea, Belisarios, Ioan și massageții au ajuns în Dekimos și, aflând tot ceea ce se întâmplase, s-au bucurat. A doua zi au pornit cu toții spre Cartagina, împreună cu pedestrimea și cu soția lui Belisarios. Cartaginezii, deschizând porțile și aprinzând opaițe, au ieșit afară cu toții spre a-l întâmpina pe Belisarios. Iar vandalii de acolo s-au refugiat în biserici.

Când a ajuns flota, au ridicat lanțul din port și i-au primit. Cea mai mare parte a flotei, urmând ordinul lui Belisarios, nu a intrat în port, ci a ancorat în afară. Iar Kalonymos, luând calea neascultării, a intrat și, jefuind corăbiile, a pus mâna pe mulți bani; a intrat și în atelierele și în casele care se aflau în apropierea portului și a luat mulți prizonieri.

Belisarios, ocupând Cartagina fără efort, i-a sfătuit pe soldați, spunând: „Vedeți câte lucruri fericite ni s-au întâmplat pentru că am arătat înțelepciune față de libieni? Aveți grijă să vă păstrați purtarea cea bună în Cartagina, și nu cumva vreunul să nedreptățească pe cineva sau să ia ceva cu forța de la acesta. Căci, din cauză că aceștia au pătimit multe rele din partea vandalilor, [care sunt] oameni barbari, împăratul nostru ne-a trimis să îi ajutăm și să le dăruim libertatea".

După ce i-a sfătuit acestea, a intrat în Cartagina. Urcând în palat, s-a așezat pe tronul lui Gelimer. Și au venit la el negustorii din Cartagina și cei care locuiau în apropierea mării, plângându-se că au avut de suferit din partea flotei. Iar Belisarios l-a pus să jure pe navarhul Kalonymos că va aduce toate cele jefuite și le va da înapoi celor cărora le aparțineau. Iar acesta, sustrăgând din ele și călcându-și jurământul, nu după mult timp a plătit ceea ce era drept; căci și-a ieșit din minți și a murit înghițindu-și limba.

Belisarios ospăta poporul[333] împărătește, iar slujitorii lui Gelimer îi serveau și le turnau vin și le slujeau în toate celelalte. Astfel generalul a câștigat fără vâlvă orașul, încât nu i s-a adus nicio ocară vreunui om, nici în timpul pieței nu trebuiau să își încuie casele, ci, cumpărând, soldații mâncau și se veseleau. Pe vandalii care se refugiaseră în biserici i-a scos afară dându-le încredințări și s-a îngrijit de zidurile orașului, deoarece mai înainte au fost lăsate neîngrijite.

Se spunea că în Cartagina se zicea o vorbă veche, cum că *gamma* îl alungă pe *beta* și iarăși *beta* îl alungă pe *gamma*. Și acum

---

[333] Sau „armata".

se împlinise. Căci mai întâi Gizerichos l-a alungat pe Bonifacius, iar acum Belisarios pe Gelimer.

Gelimer, dându-le mulți bani țăranilor libieni, i-a atras de partea lui și le-a poruncit acestora să îi omoare pe romanii care se aflau în satele din jur. Săvârșind țăranii aceasta, Belisarios a aflat și l-a trimis pe Diogenes, unul dintre lăncierii săi, să îi pedepsească. Iar Diogenes și cei care erau împreună cu el s-au dus într-o casă și dormeau, negândindu-se la nimic primejdios. Când a aflat aceasta, Gelimer a trimis împotriva lui 300 [de luptători] aleși, care, ajungând, au încercuit casa, fiindu-le teamă să intre [în ea] noaptea. Romanii au simțit, s-au sculat și s-au urcat înarmați pe cai – fiind ei în număr de 20 –, au deschis dintr-o dată porțile și, protejându-se cu scuturile și apărându-se cu lăncile, i-au pus pe fugă pe dușmani.

Gelimer, aflat în Numidia, i-a adunat pe toți vandalii și pe cei dintre maurusi care îi erau favorabili, pregătindu-se de război. A trimis și scrisori în Sardinia[334] către Tzatzon, fratele său, făcându-i acestuia cunoscute cele întâmplate. Acesta s-a ridicat îndată cu tot poporul din Sardinia și a ajuns a treia zi pe țărmul Libiei și l-a găsit pe Gelimer. Luându-se amândoi de după gât, nu scoteau niciun sunet unul către celălalt, ci, strângându-și mâinile, plângeau. La fel și armata deplângea nenorocirea. Iar Gelimer, luându-i pe toți, a pornit spre Cartagina și a încercat să o asedieze, crezând că cei din Cartagina și soldații romanilor care practicau credința lui Arie îi vor preda lui orașul. Trimițând și la căpeteniile hunilor, le-a promis acestora că le va da multe bunuri dacă îi vor trăda pe romani în favoarea lui.

Belisarios a aflat acestea de la fugari și, descoperind că un anume Lavrentie care se afla în Cartagina era trădător, l-a tras în țeapă pe un deal în fața orașului. Din această cauză, cei care se gândeau la trădare au fost cuprinși de o mare teamă, încât massageții au mărturisit cele ce le spusese Gelimer.

Belisarios, după ce i-a făcut pe toți să se întoarcă la prietenia pentru el prin cuvinte convingătoare și jurăminte, i-a poruncit imediat lui Ioan Armeanul să ia îndată toți călăreții, în afară de 500, să iasă înaintea vandalilor și să îi hărțuiască. Iar el l-a urmat a doua zi, împreună cu oastea pedestră și cu cei 500 de călăreți. Întâlnindu-i pe vandali, care își așezaseră tabăra la Trikamaros, au rămas noaptea unii în apropierea celorlalți.

---

334 În text: Σαρδανία.

Şi s-a întâmplat ca în armata romană să aibă loc o grozăvie. Căci vârfurile lăncilor au luminat cu mult foc. Când au văzut aceasta, [toţi] au fost uimiţi; iar dimineaţa, luându-şi armele şi unii şi ceilalţi, au pornit la război.

Ioan, alegând câţiva dintre cei din jurul său, a trecut râul şi i-a atacat pe vandali. Iar Tzatzon, respingându-l, l-a alungat şi vandalii au pornit în urmărire şi au ajuns până la râu.

Ioan, din nou, luând multe din gărzile lui Belisarios, s-a năpustit împotriva lui Tzatzon cu strigăte şi mult zgomot. Lupta a devenit deci crâncenă şi [în ea] a căzut Tzatzon, fratele lui Gelimer. Atunci întreaga armată romană a trecut râul, a înaintat împotriva duşmanilor şi, punându-i pe aceştia pe fugă, i-a gonit până în tabără. Când s-au întors, au dezbrăcat morţii, mai ales pe cei care purtau [obiecte de] aur, şi au revenit în tabăra lor. În această luptă au murit 50 de romani şi 800 de vandali.

Belisarios a ajuns împreună cu pedestraşii seara târziu, luându-i cât a putut mai repede, şi a mers cu toată armata împotriva taberei vandalilor. Iar Gelimer, aflând că Belisarios este prezent [acolo] cu pedestraşii şi cu toată armata, a încălecat pe un cal şi, nedând niciun ordin, a fugit fără să se oprească spre Numidia, îngrozit, cu puţine rude şi servitori de-ai casei sale.

Atunci, deoarece vandalii l-au simţit plecând, iar duşmanii deja se vedeau, bărbaţii, femeile şi copiii au început să strige şi să se vaite şi nu au ţinut seama nici de bani, nici de cei dragi care se tânguiau, ci fiecare a fugit unde a putut.

Venind romanii, au ocupat tabăra şi, mergând în urmărire toată noaptea, pe câţi bărbaţi i-au întâlnit i-au ucis, iar pe copii şi pe femei i-au luat prizonieri. Şi au găsit bani în număr atât de mare, câţi nu s-a întâmplat niciodată să fie într-un loc; deoarece, jefuind statul romanilor, [vandalii] aduseseră mulţi bani în Libia. Şi din ţara aceasta, care era bună şi plină de roade, ei au obţinut venituri multe în bani. Căci vandalii au stăpânit Libia 95 de ani şi au adunat multă bogăţie, iar în ziua aceea toată bogăţia s-a reîntors în mâinile romanilor. Războindu-se, Belisarios a supus toată Libia în trei luni, din luna octombrie şi până la sfârşitul lui decembrie.

Şi l-a trimis pe Ioan Armeanul cu 200 de [soldaţi] aleşi să îl urmărească pe Gelimer, până îl va prinde viu sau mort. Acesta, ajungându-l pe Gelimer, a fost aproape să îl prindă, dacă nu s-ar fi întâmplat următorul lucru. Uliaris – unul dintre lăncierii lui

Belisarios –, care era împreună cu Ioan, s-a îmbătat cu vin și a văzut o pasăre stând într-un copac; a întins arcul și a tras în ea. Nu a nimerit pasărea, dar l-a lovit pe Ioan în spate, la ceafă; iar el, rănit mortal, a murit, pierderea acestuia întristându-i mult pe împăratul Iustinian, pe Belisarios și pe toți romanii și cartaginezii.

Astfel Gelimer, scăpând în acea zi, s-a dus la maurusi. Iar Belisarios, urmărindu-l pe acesta, l-a încolțit în muntele Pappua, la marginea Numidiei. Stând lângă acesta în timpul iernii, i-au lipsit toate cele necesare, căci la maurusi nu se face pâine, nici vin, nici ulei, ci mănâncă orzul și ovăzul[335] necoapte, ca animalele necuvântătoare.

Ajungând în această situație, Gelimer i-a scris lui Pharas – pe care Belisarios îl lăsase să îl păzească – să îi trimită o liră, o pâine și un burete. Pharas s-a mirat ce ar putea fi aceasta, până când cel care adusese scrisoarea a spus că Gelimer vrea să vadă pâinea pentru că nu mai văzuse pâine de când se urcase [pe munte], iar buretele pentru că se simțea rău cu ochii din cauza nespălării, deci ca să și-i aline cu buretele, iar lira, fiind [el] un bun cântăreț din liră, ca să își deplângă și să își tânguiască la liră necazul cel de atunci. Auzind acestea, Pharas s-a întristat foarte și, îndurerat de soarta omenească, a făcut așa cum i s-a scris și a trimis tot ceea ce avea nevoie Gelimer.

După ce a trecut iarna, Gelimer, temându-se de asediul romanilor și fiindu-i milă de copiii rudelor sale, care făcuseră viermi în [condițiile] acestea de chin, s-a înmuiat la cuget și i-a scris lui Pharas că, dacă va primi încredințările, el și cei care sunt împreună cu el se vor preda lui Belisarios. Pharas, încredințându-l pe acesta prin jurământ, i-a luat pe toți și i-a dus în Cartagina.

Belisarios l-a primit cu bucurie, iar Gelimer a intrat la Belisarios râzând. Unii au bănuit că acesta, din cauza mulțimii celor pătimite, și-a ieșit din fire și că aiura. Prietenii lui au socotit că omul este ascuțit la minte, că, fiind împărat și [aparținând] unui neam împărătesc și având putere mare și mulți bani, dintr-o dată a fost nevoit să fugă și să o ducă rău în Pappua, iar acum, ajuns în rândul captivilor, a socotit că cele omenești nu sunt vrednice decât de mult râs. Belisarios nu l-a ținut cu necinste pe acesta, precum și pe toți nobilii vandalilor, pentru a-l duce împăratului Iustinian, în Bizanț.

---

[335] În text: τὰ ὄλυρα καὶ τὰς κριθάς.

Îndată Belisarios, trimițându-l pe Chiril cu capul lui Tzatzon în insula Sardos, care mai înainte se numea Kyrnos[336], a supus-o pe aceasta romanilor.

În Cezareea cea din Mauritania l-a trimis pe un alt Ioan, aceasta aflându-se la 30 de zile distanță de Cartagina, spre Gadeira și soare-apune. Pe alt Ioan, unul dintre străjeri, l-a trimis la strâmtoarea cea din Gadeira și la cealaltă dintre coloanele lui Herakles[337], ca să ocupe cetatea de acolo, care se numește Septon. În insulele care sunt în apropiere de țărmurile oceanului, Maiorica și Minorica, l-a trimis pe Apolinarie, un bărbat destoinic în cele ale războiului.

A trimis și în Sicilia pe niște libieni, poruncindu-le să cucerească cetatea vandalilor. Iar goții cei care o păzeau i-au făcut cunoscute acestea mamei lui Atalaric, care i-a scris lui Belisarios să nu cucerească această cetate în mod tiranic, până nu va afla împăratul Iustinian, și apoi să facă ceea ce va socoti. Cu acestea războiul vandalic s-a terminat.

Invidia, căreia îi place să apară când este mare fericire, l-a lovit și pe Belisarios. Căci unii l-au vorbit de rău la împărat că ar pune la cale o răscoală. Împăratul l-a trimis pe Solomon să pună la încercare părerea lui Belisarios, dacă [ar vrea] să vină în Bizanț împreună cu Gelimer și cu vandalii, sau dacă, rămânând el acolo, îi va trimite pe aceia aici. Căci nu îi scăpaseră din vedere căpeteniile care îl acuzaseră de tiranie.

Belisarios s-a dus în Bizanț, lăsându-l pe Solomon ca strateg al Libiei. Ajungând Belisarios în Bizanț, împreună cu Gelimer și cu vandalii, s-a învrednicit de mari onoruri, din cele cu care se încununau generalii romani în timpurile de dinainte la victoriile foarte mari. Trecuseră 600 de ani [de când] nimeni nu ajunsese la o astfel de cinste, ci numai Titus și Traianus și alți împărați care au învins conducând armatele împotriva neamului barbar. Căci a mers în procesiune prin mijlocul orașului, arătând prăzile și prizonierii, ceea ce romanii numesc triumf, dar nu în modul cel vechi, ci mergând pe jos de la casa lui până în hipodrom.

Erau prăzile care se obișnuiește să fie ținute ca fiind spre slujirea demnității imperiale, tronuri de aur și care, folosite pentru depla-

[336] Este vorba despre Sardinia. Kyrnos era însă numele antic al insulei Corsica; v. *The Chronicle*, p. 309.

[337] Coloanele lui Hercule, strâmtoarea Gibraltar.

sare de soțiile împăraților, multe podoabe plăsmuite din pietre prețioase, cupe de aur și toate celelalte câte sunt de trebuință la masa împăratului. Era și argint, cântărind multe miriade de talanți, și tot felul de obiecte împărătești, pe care Gizerichos le-a luat jefuind palatul din Roma. Între acestea erau și obiectele [de preț] ale iudeilor, pe care Titus al lui Vespasian le-a adus la Roma după cucerirea Ierusalimului.

Prizonierii în acest triumf erau Gelimer, care purta pe umeri o mantie purpurie, toate rudele lui și aceia dintre vandali care erau foarte înalți și arătoși la trup.

Când Gelimer a ajuns în hipodrom și l-a văzut pe împărat stând în tribună și facțiunile poporului de o parte și de alta, nu a încetat să spună, strigând: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate [sunt] deșertăciuni!" Ajungând el în fața tribunei împăratului, luându-i-se purpura, l-au forțat să cadă cu fața în jos pentru a se închina împăratului.

Împăratul și augusta le-au dăruit mulți bani copiilor și nepoților lui Ilderichos, tuturor celor care erau înrudiți cu împăratul Valentinianus. Lui Gelimer [împăratul i-a dăruit] sate mari și plăcute în Galatia și i-a îngăduit să locuiască în acestea împreună cu toate rudele sale. Pe acesta nu l-a ridicat la rangul de *patrikios*, pentru că nu a acceptat să se departeze de credința cea a lui Arie.

Belisarios, după triumf, a devenit consul[338], iar poporul din Bizanț s-a bucurat de foarte mulți bani în urma acestei victorii, mai mulți ca niciodată.

În timp ce Solomon conducea Libia, maurusii au pornit război împotriva libienilor. Maurusii își au originea în acele neamuri pe care Iosua Navi le-a alungat [și care] locuiau din țara fenicienilor, de la Sidon, și până în Egipt. Ei, ajungând în Egipt și nefiind acceptați de aceia, s-au dus în Libia și au locuit aici – pe aceasta, ulterior, împărații romanilor, cucerind-o, au numit-o Tigisis. Și au ridicat două coloane sculptate din piatră la izvorul cel mare, ce purtau litere feniciene spunând astfel: „Noi suntem cei care au fugit din fața lui Iosua, tâlharul, fiul lui Navi". Erau mai înainte în Libia și alte

[338] În text: ὑπάτευσεν. Ar putea avea și sensul de „a făcut daruri consulare". Demnitatea de consul era acordată adesea, în epocile anterioare, generalilor care obținuseră victorii; v. *The Chronicle*, p. 310. În această epocă, cel care primea demnitatea de consul trebuia să cheltuiască sume importante de bani; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, pp. 91-92.

neamuri autohtone, care îl aveau ca împărat pe Asklepios[339] în Klipea – care s-a luptat cu Herakles, despre care spuneau că este fiu al gliei[340] – și care au zidit Cartagina.

Solomon, luând trupele din Cartagina, a pornit împotriva maurusilor. A ajuns la Byzakion, în satul Rammi, unde maurusii își așezaseră tabăra, făcând un cerc din cămile și așezându-și femeile și copiii în interiorul cercului. Când au ieșit maurusii împotriva lui, a coborât de pe cal și, conducând 500 de [soldați] aleși, a poruncit să atace o parte a cercului și să omoare cămilele. Omorând cam 200, a înaintat în mijlocul cercului, unde stăteau femeile. Iar barbarii, luați prin surprindere, au fugit pe munte, în mare dezordine. În acea zi au fost uciși 10000 de maurusi, iar toate femeile și copiii au fost luați prizonieri. Luându-i pe aceștia, împreună cu cămilele și cu toată prada, au intrat în Cartagina făcând o sărbătoare pentru victorie.

Barbarii, adunându-se iar cu toții, cu femei și copii, nelăsând pe nimeni, au pornit în expediție împotriva romanilor și jefuiau satele din Byzakion. Iar Solomon, luând în grabă toată oastea, a pornit împotriva lor. Când a juns în Burgarion, unde dușmanii își așezaseră tabăra, și-a așezat armata ca pentru luptă. Iar maurusii au rămas mult timp pe muntele de la Burgarion, nevrând să coboare la câmpie.

Solomon l-a trimis pe Teodor cu 1000 de pedestrași și câteva din steaguri să urce pe munte în timpul nopții, pe la spatele dușmanilor, și, când va răsări soarele, să ridice steagurile sus și să pornească împotriva lor.

Văzând barbarii că se află în mijlocul romanilor, au luat-o la fugă, împingându-se pe stânci și fiind nimiciți. Și au murit în război 50000 de maurusi, iar dintre romani nici măcar unul, nici vreo rană nu a avut niciunul, ci cu toții au obținut victoria sănătoși. Iar cele mai multe dintre căpeteniile acelora au trecut de partea romanilor.

Romanii au luat [captivi] un număr atât de mare de femei și copii, încât un copil maurus era dat pentru prețul unei oi celui care voia să îl cumpere. Atunci s-a împlinit cu aceștia vechea spusă a unei femei prezicătoare, cum că mulțimea lor va fi nimicită de un bărbat fără barbă. Căci Solomon devenise eunuc din copilărie fără să vrea, pierzându-și părțile genitale de la o boală. Și, luând toată prada, s-a întors în Cartagina.

---

[339] Carl de Boor, în ediția sa, înlocuiește 'Ασκλήπιον cu 'Ανταῖον.

[340] În text: γῆς.

În acest an s-a întâmplat să aibă loc pe cer un lucru grozav. Căci soarele a fost mohorât tot anul, cu raze fără intensitate, ca luna. În cea mai mare parte a timpului părea a fi dispărut, nestrălucind clar, aşa cum obişnuia. Era anul al zecelea al împărăţiei lui Iustinian. În acest an nici războiul, nici moartea nu au lipsit să se abată asupra oamenilor.

Când a început primăvara, Belisarios a fost trimis de către Iustinian să înduplece Sicilia să plătească tribut romanilor. Petrecându-şi el iarna în Sicilia, când a venit sărbătoarea Paştilor, romanii din Libia s-au răsculat împotriva lui Solomon în acest fel: luând pentru ei soţiile vandalilor ucişi, au pus stăpânire pe ogoarele acestora şi nu au vrut să plătească împăratului taxele pentru ele. Solomon i-a sfătuit să nu se revolte împotriva împăratului, ci să îi dea cele rânduite. Unii dintre ei, mai ales dintre goţi, s-au aplecat spre credinţa lui Arie. Pe aceştia preoţii i-au scos în afara Bisericii şi nici nu acceptau să le boteze copiii. Astfel, în timpul sărbătorii a avut loc răscoala. Soldaţii s-au sfătuit să îl omoare pe Solomon în biserică. Şi, ieşind din oraş, jefuiau satele ce ţineau de el şi se purtau cu libienii ca şi cum ar fi fost duşmani.

Solomon, când a auzit acestea, găsind multă zarvă, a încercat să convingă armata prin vorbe rezonabile să înceteze răscoala. Iar ei, adunându-se, au început să îi ocărască fără ruşine pe Solomon şi pe căpetenii.

Intrând în palat, l-au ales general pe Teodor Capadocianul şi, înarmaţi, ucideau pe oricine întâlneau, fie libian, fie roman, cunoscut de-al lui Solomon. Jefuind banii şi intrând în case, luau cu forţa toate lucrurile de preţ.

Solomon a scăpat refugiindu-se în biserica palatului. Iar când s-a făcut noapte, a ieşit din palat împreună cu Prokopios, scriitorul, şi cu Martinos şi, urcându-se pe o corabie, s-au dus la Belisarios în Siracusa Siciliei. Şi i-a scris lui Teodor să aibă grijă de Cartagina şi de lucrurile împărăteşti.

Soldaţii, adunându-se pe câmpul sfatului, l-au ales tiran pe Stotzas, lăncierul lui Martinos, un bărbat năvalnic şi neostenit, pentru a le goni pe căpeteniile împăratului şi a stăpâni Libia.

Stotzas, venind în apropierea Cartaginei, a trimis [soli] la Teodor, poruncindu-i să îi predea degrabă oraşul, pentru a nu i se întâmpla lucruri groaznice. Iar cartaginezii şi Teodor au mărturisit că

vor păstra Cartagina pentru împărat. Auzind acestea, Stotzas s-a pregătit să asedieze orașul.

Belisarios a ales 100 de oameni dintre lăncierii și gărzile sale. Solomon, luându-i pe aceștia, a navigat la Cartagina într-o corabie pe la ceasul la care se aprind opaițele. Pentru că se făcuse zi, aflând tiranul și soldații că vine Belisarios, au luat-o la fugă în mod rușinos și fără vreo rânduială.

Belisarios, adunând cam 2000 [de oameni] din armată, a pornit în urmărirea celor care fugiseră și i-a prins în orașul Membresa. Când a văzut că acestora le lipsea ordinea și se învârteau fără nicio rânduială, a pornit împotriva lor. Iar ei au luat-o la fugă și, ajungând în Numidia, s-au regrupat. Și au murit puțini în acest război și dintre aceștia cei mai mulți erau vandali; căci Belisarios îi cruța pe romani. Jefuindu-le tabăra, a găsit bani mulți și femei, pentru care a și avut loc războiul.

După ce a făcut acestea, Belisarios a plecat în Cartagina. Venind cineva din Sicilia, a anunțat că a izbucnit o răscoală în tabăra militară și că lucrurile se vor încurca dacă el nu va ajunge degrabă. Rânduind cum a putut treburile în Libia, le-a încredințat Cartagina lui Ildiger și lui Teodor și a mers în Sicilia.

Când a auzit acestea, Iustinian l-a trimis în Libia pe Gherman, nepotul său, [care era] *patrikios*, cu alți câțiva și cu Domnikos și Symmachus, care erau oameni înțelepți. După ce a ajuns în Cartagina, Gherman i-a numărat pe soldați. Citind registrele secretarilor în care erau înscrise numele soldaților, a găsit că a treia parte din armata din Cartagina și din celelalte orașe era de partea împăratului, iar toți ceilalți se alăturaseră tiranului. De aceea nu a pornit la luptă, ci s-a îngrijit de armată. Și spunea că a fost trimis de către împărat ca să ia apărarea soldaților nedreptățiți și să îi pedepsească pe cei care începuseră [să săvârșească] nedreptatea împotriva lor.

Auzind soldații aceste cuvinte, au trecut încet-încet de partea lui. Iar Gherman i-a primit cu multă bunăvoință și, dându-le încredințări, îi ținea în cinste și le plătea soldele. Pentru că vorba despre acestea s-a răspândit și a ajuns la toți, ei au dezertat de la tiran și au venit în Cartagina. Iar Stotzas, simțind deja răul [produs], i-a încurajat pe cei rămași și a pornit către Cartagina.

Gherman și-a înarmat trupele și a ieșit împotriva lui. Iar armata care era cu el, manifestând dorința puternică de a fi de partea îm-

păratului, l-a convins pe general. Cei care erau cu Stotzas, văzându-i pe aceştia şi fiind cuprinşi de laşitate, au plecat în Numidia.

Iar Gherman, cu toată armata, a sosit [acolo] nu peste mult timp şi, ajungându-i pe aceştia, a descoperit că se uniseră cu ei multe zeci de mii de barbari maurusi, pe care îi conduceau Iaudas şi Ortaias.

Războiul a început şi lupta a devenit crâncenă, iar unul dintre duşmani i-a omorât calul lui Gherman. Căzând pe jos, Gherman s-ar fi aflat în primejdie, dacă lăncierii [lui], înconjurându-l, nu i-ar fi adus un cal şi nu l-ar fi urcat pe el. Astfel soldaţii au fugit, iar Stotzas a reuşit să fugă în această învălmăşeală cu puţini [de-ai lui]. Gherman, dându-le ordin celor din jurul său, s-a năpustit îndată împotriva taberei duşmanilor şi a cucerit-o pe aceasta prin luptă. Acolo soldaţii au jefuit banii fără niciun motiv şi nu au ţinut seama de general. Fiindu-i teamă lui Gherman ca nu cumva duşmanii să îşi dea seama şi să vină asupra lui, stătea mâhnit şi îi ruga pe aceştia să facă ordine. Iar maurusii, văzând răsturnarea [de situaţie], s-au năpustit împotriva răsculaţilor şi i-au gonit pe aceştia împreună cu armata împăratului.

Stotzas, care îşi pusese încrederea în ei, văzând cele făcute de aceştia, a luat-o la fugă cu 100 de oameni şi s-a dus în Mauritania cea de dinăuntru. Şi cu acestea răscoala s-a sfârşit.

Împăratul l-a rechemat la Bizanţ pe Gherman, împreună cu Domnikos şi Symmachus, şi i-a încredinţat din nou treburile din Libia lui Solomon, dându-i acestuia alte căpetenii şi pe Rufin, Leontie şi Ioan, fiul lui Sisinnios[341] – acesta era cel de-al treisprezecelea an al domniei lui Iustinian.

Solomon s-a dus pe mare la Cartagina şi a condus poporul cu chibzuială şi a păzit Libia în siguranţă, punând în ordine armata. Iar dacă găsea în rândurile ei pe cineva suspect, îl trimitea în Bizanţ.

Belisarios a cucerit Sicilia şi Roma, care era ocupată de Uittios, şi oraşele din jur şi l-a adus pe Uittios în Bizanţ, la Iustinian, împreună cu soţia şi copiii lui. Şi împăratul l-a trimis pe cubicularul Narses cu o flotă la Roma pentru a controla lucrurile de acolo.

Solomon, conducând bine lucrurile în Cartagina şi Libia, a pornit cu oaste împotriva maurusilor. Mai întâi l-a trimis cu trupe pe Gontharis, lăncierul său, un bărbat priceput în cele ale războiului,

---

[341] Probabil acelaşi cu Sisinniolos, cum apare mai jos şi în lucrarea lui Prokopios din Cezareea, *Despre războaie*; v. *The Chronicle*, p. 311.

care, ajungând la râul Bigas, și-a așezat tabăra în Baugais, un oraș pustiu. Având loc acolo o luptă, a fost învins și s-a retras în fortificație, fiind presați de asediul maurusilor.

Solomon, care se afla aproape, a aflat acestea și a venit în grabă, iar barbarii, înfricoșându-se, au plecat și și-au așezat tabăra la poalele muntelui Aurasion. Solomon s-a luptat cu ei și i-a pus pe fugă. Și maurusii au fugit prin [părțile] greu accesibile ale muntelui și s-au dus la mauritani.

Solomon a jefuit câmpiile din Mugade și a pârjolit tot pământul acestora. Aducând mult grâu, s-a întors la cetatea Zerbules. Acolo se refugiase Iaudas cu 20000 de maurusi. Iar Iaudas a părăsit cetatea și, urcând înălțimile[342] muntelui Aurasion, și-a găsit liniștea.

Solomon a asediat cetatea Zerbules trei zile, [apoi] a jefuit tot ceea ce era în ea și, lăsând acolo paznici, a plecat mai departe. Și se uita pe unde ar putea să ajungă în vârful muntelui, pentru că era abrupt și era foarte inaccesibil. Dar Dumnezeu a oferit o cale în lipsa de cale[343] astfel. Unul dintre soldații armatei de pedestrași, care era *option*[344], pe nume Genzon, fie purtat de mânie, fie pentru că a fost mișcat de ceva divin, a urcat singur împotriva dușmanilor. Pe acesta l-au urmat câțiva soldați, tovarăși de-ai lui, minunându-se foarte de ceea ce se întâmpla. Trei dintre maurusi, cei care fuseseră rânduiți să păzească intrarea, când l-au văzut pe acest om, i-au ieșit în cale crezând că vine spre ei. Venind aceștia unul câte unul, din cauza strâmtorii locului, el l-a omorât pe primul, la fel și pe al doilea și pe al treilea. Când au văzut aceasta, cei care veneau în spate au pornit cu mult zgomot și zarvă împotriva dușmanilor.

Când armata romanilor a auzit ceea ce se întâmplase, neașteptându-l nici pe general, nici trâmbițele, și nici respectând ordinea, ci făcând multă gălăgie și îndemnându-se unul pe altul, a pornit împotriva taberei dușmanilor. Acolo, Rufin și Leontie au dat dovadă de fapte vrednice de virtute împotriva dușmanilor. Îndată barbarii au luat-o la fugă unde a putut fiecare.

---

342 În text: ὕψος – „înălțimea".

343 În text: πόρον ἐν τῇ ἀπορίᾳ.

344 În text: ὀπτίων, termenul provine din latinescul *optio*; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité...*, p. 397. *Option* era inițial un ajutor al centurionului, care avea misiunea de a distribui proviziile și, ulterior, pe cea de a împărți soldele; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 273, 527.

Iar Iaudas, rănit cu o lance în coapsă, a scăpat și a plecat la mauritani. Romanii, jefuind tabăra dușmanilor, nu au mai părăsit muntele Aurasion, ci, construind fortificații, l-au păzit.

Era o stâncă foarte abruptă pe care maurusii au construit un turn și au făcut din aceasta un refugiu fortificat, puternic și de necucerit. Acolo se întâmpla ca Iaudas să își fi așezat banii și femeile și pusese ca paznic al banilor un bătrân. Căci nu a bănuit că vreodată vor sosi dușmanii la acest turn, nici că îl vor putea cuceri prin forță. Iar romanii, cercetând [locurile] greu accesibile ale [muntelui] Aurasion, au ajuns acolo. Și unul dintre aceștia a încercat în glumă să urce în turn. Iar femeile râdeau de el, la fel și bătrânul. Romanul, pentru că ajunsese aproape, cățărându-se cu mâinile și picioarele, și-a scos sabia și a lovit și, nimerindu-l pe bătrân în gât, i-a tăiat acestuia capul. Iar soldații, prinzând deja curaj și ținându-se unul pe altul, au urcat în turn și au luat femeile și banii, care erau foarte mulți, și i-au dus lui Solomon.

Solomon a înconjurat cu ziduri orașele din Libia și, pentru că maurusii au plecat învinși din Numidia, a făcut ca țara Zabe, Mauritania și metropola [acesteia], Itiphis, să fie tributare romanilor. Căci cea dintâi metropolă a celeilalte Mauritanii este Cezareea, pe care o supusese Belisarios mai înainte. De aceea toți libienii au devenit supuși ai romanilor, bucurându-se de o pace stabilă.

Când au trecut 4 ani de la această pace, în cel de-al șaptesprezecelea an al domniei lui Iustinian, Cyrus și Serghie, copiii lui Bakchos, fratele lui Solomon, au fost trimiși de către împărat să conducă Libia: Cyrus în Pentapolis, iar Serghie în Tripolis. Maurusii i-au trimis pe cei mai bătrâni dintre ei în orașul Leptimagna[345], la Serghie, ca să îi ducă daruri și să întărească pacea.

Serghie, convins de Pudentios, un bărbat din Tripolis, i-a primit în oraș pe 80 dintre cei mai respectați printre barbari, promițând că va face toate cele cerute; și a întărit pacea prin jurăminte. Iar pe ceilalți [barbari] i-a scos afară într-o suburbie. Pe cei 80, invitându-i la ospăț, i-a ucis pe toți. Unul dintre ei, scăpând, le-a vestit cele întâmplate celor de un neam cu el. Când au auzit, au plecat în grabă spre tabăra lor și, împreună cu toți ceilalți, au venit împotriva romanilor.

Serghie și Pudentios i-au întâmpinat și a început o luptă. Pudentios, pierzând mulți [oameni], a fost ucis, iar Serghie, cuprins de

345 Leptis Magna, astăzi Lebda, în Libia.

o frică de nedescris, a plecat pe mare în Cartagina, la Solomon, unchiul său. Maurusii au abandonat întregul Tripolis. Barbarii au jefuit toate satele de acolo, au luat prizonieri o mulțime de romani și s-au dus la Pentapolis. Cyrus, aflând, a plecat pe mare la Cartagina. Iar barbarii, cum nu li s-a opus nimeni, au cucerit orașul Beronike și au pornit cu armata împotriva Cartaginei. Ajungând la Byzakion, au jefuit foarte multe sate de acolo în incursiunea lor.

Antalas – care avea dușmănie față de Solomon, pentru că îi omorâse fratele – s-a unit cu barbarii și i-a condus pe aceștia împotriva Cartaginei și a lui Solomon.

Solomon, auzind acestea, a luat armata și a pornit împotriva lor. Când a ajuns în orașul Beste, care se afla la 6 zile distanță de Cartagina, și-a așezat tabăra în acesta. Împreună cu el erau Cyrus, Serghie și Solomon cel tânăr, copiii lui Bakchos. Când a văzut mulțimea barbarilor, i s-a făcut teamă și a trimis [soli] la căpeteniile acestora, mustrându-i că, deși aveau tratate de pace cu romanii, au ridicat armele împotriva lor; apoi le-a cerut să întărească pacea și să o încredințeze prin jurăminte. Iar barbarii, luând în râs cele spuse, au zis: „Dacă Serghie, jurând pe Evanghelii, și-a ținut bine jurămintele omorându-i pe cei 80, cum să credem acum noi în jurăminte?" Lupta a început și romanii au fost puși pe fugă. Împiedicându-i-se calul, Solomon a fost ucis, [la fel] și lăncierii acestuia.

Conducerea Libiei a fost încredințată de către împărat nepotului acestuia, Serghie. Ioan cel al lui Sisinniolos și celelalte căpetenii au prins mare ură pe Serghie, încât nu voiau nici să ridice armele împotriva dușmanilor. Și barbarii jefuiau totul fără teamă.

Antalas i-a scris împăratului Iustinian: „Toți maurusii aleg prietenia ta și supunerea [față de tine], dar s-au răsculat, nesuportând atacul violent al lui Solomon și al nepoților acestuia. Recheamă-i și se va face pace între romani și maurusi!" Dar împăratul nu a acceptat să facă aceasta.

Antalas și armata maurusilor s-au reunit din nou la Byzakion; alături de ei [era și] Stotzas, care avea puțini soldați și vandali.

Libienii l-au rugat pe Ioan al lui Sisinniolos să adune o armată și să pornească împotriva dușmanilor împreună cu Himerios, comandantul trupelor din Byzakion. Acesta, luând armata, a mers împotriva dușmanilor, poruncindu-i lui Himerios să o ia înainte.

Având loc o luptă, romanii au fost învinși și barbarii l-au prins viu pe Himerios, împreună cu armata lui. Punându-l pe acesta în

închisoare, pe soldați i-au dat lui Stotzas, după ce au declarat că vor lupta împotriva romanilor. Și au cucerit prin vicleșug, din cauza lui Himerios, orașul Adramytos. Unii dintre libieni s-au refugiat în Sicilia, iar alții în alte insule și în Bizanț.

Maurusii și Stotzas jefuiau Libia în deplină libertate. Libienii care veniseră în Bizanț l-au rugat pe împărat să trimită o armată și un general foarte bun în Libia. Iar împăratul [l-a trimis] pe Areobindos, cu puțini oameni. Acesta era un bărbat nobil și înțelept, dar nu era deloc experimentat în treburile războiului. Împreună cu el [i-a trimis] pe Atanasie și pe câțiva armeni, pe care îi conduceau Artabanes și Ioan, Arsakizii. Nici pe Serghie nu l-a rechemat, ci a poruncit ca și el să fie, împreună cu Areobindos, strateg al Libiei. Și [a poruncit] ca Serghie să ducă războiul cu barbarii din Numidia, iar Areobindos să se lupte cu maurusii din Byzakion.

Areobindos, ajungând în Libia, a preluat jumătate din armată și l-a trimis pe Ioan al lui Konstantiolos[346] împotriva lui Stotzas și a barbarilor. Ioan, când a văzut mulțimea dușmanilor, a fost nevoit să se ocupe de ei. Și avea o mare dușmănie cu Stotzas, încât fiecare își dorea să îl ucidă pe celălalt și astfel să moară. Începând lupta, amândoi au ieșit din taberele lor și au venit unul împotriva celuilalt. Iar Ioan, încordându-și arcul, l-a nimerit pe Stotzas în încheietura coapsei drepte. Acesta a murit după câteva zile.

Barbarii, pornind cu multă mânie împotriva adversarilor, fiind o mulțime nenumărată, l-au omorât pe Ioan și pe toți romanii. Și se spune că acesta ar fi zis: „Mor cu o moarte plăcută, pentru că mi s-a împlinit dorința mea în [legătură] cu Stotzas". De asemenea, Stotzas, aflând de moartea lui Ioan, s-a săvârșit în bucurie. Și a murit și Ioan Armeanul.

Împăratul, aflând acestea, s-a întristat și l-a rechemat pe Serghie, destituindu-l de la conducere. Conducerea Libiei i-a încredințat-o doar lui Areobindos.

După două luni, un anume Gontharis, conducătorul trupelor din Numidia, punând la cale o viclenie împotriva lui Areobindos, le-a spus pe ascuns maurusilor să pornească împotriva Cartaginei. Deci îndată s-a adunat la un loc o armată a dușmanilor din Numidia și Byzakion și au mers în grabă împotriva Cartaginei. Pe numizi îi conduceau Kutzinas și Iaudas, iar pe cei din Byzakion [îi conducea]

[346] Probabil Sisinniolos, așa cum apare mai sus.

Antalas. Alături de aceştia era Ioan tiranul cu soldaţii, în locul lui Stotzas.

Când a aflat acestea, Areobindos i-a încredinţat trupele lui Gontharis, pe care îl considera prieten, şi i-a trimis împotriva duşmanilor. Gontharis l-a trimis la barbari pe bucătarul său, care era dintre maurusi, ca să îi spună lui Antalas că el vrea să îl ia ca părtaş la conducerea Libiei. Antalas a ascultat cu bucurie aceste cuvinte, dar a răspuns că astfel de lucruri nu se aranjează în siguranţă printr-un bucătar. Auzind acestea, Gontharis l-a trimis la Antalos pe Ulitheos, lăncierul său, ca [om] de încredere, rugându-l pe acela să se apropie de Cartagina, pentru ca el să îl ucidă pe Areobindos.

Ulitheos s-a întâlnit în ascuns cu Antalas şi au hotărât ca acesta să primească conducerea [oraşului] Byzakion şi jumătate din banii lui Areobindos, precum şi 1500 de soldaţi romani, iar Gontharis să primească demnitatea de împărat şi conducerea Cartaginei. Făcând acestea, Ulitheos s-a întors la Gontharis. Iar barbarii au pornit în multă grabă împotriva Cartaginei.

Când au ajuns la Dekimos, şi-au aşezat acolo tabăra, iar a doua zi au plecat spre Cartagina. Întâlnindu-se cu armata romană, aceştia i-au atacat pe neaşteptate şi au ucis mulţi dintre maurusi. Iar Gontharis i-a mustrat pe aceia, spunând că sunt prea îndrăzneţi[347] şi au pus în primejdie statul romanilor.

Areobindos a trimis [o solie] la Kutzinas şi l-a rugat să îi trădeze pe maurusi. Iar el s-a angajat să facă aceasta. Căci neamul maurusilor este lipsit de credinţă, atât unii faţă de alţii, cât şi faţă de toţi. Acest lucru i-a fost dezvăluit de Areobindos lui Gontharis. El l-a sfătuit pe Areobindos să nu îl creadă pe Kutzinas şi, trimiţându-l pe Ulitheos, l-a înştiinţat despre acestea pe Antalas.

Gontharis se gândea să îl omoare în ascuns pe Areobindos şi l-a convins pe acesta să iasă din Cartagina şi să participe la război. Areobindos, fiind lipsit de experienţă în război, a amânat [acest lucru], neputând să îşi ia pe el armele. Şi astfel a trecut timpul în [acea] zi, de aceea s-a liniştit, amânând gruparea [trupelor] pentru a doua zi. Gontharis, deoarece bănuia că acesta a făcut intenţionat amânarea, pentru că prinsese de veste cele făptuite, s-a întors tiranic pe faţă împotriva lui.

---

[347] În text: κακίζων επέσκωπτεν ὡς θρασυνομένους.

Areobindos a părăsit în grabă Cartagina și a fugit, s-a urcat pe o corabie și voia să plece în Bizanț, dacă [acest lucru] nu ar fi fost împiedicat de iarna care venise între timp. Trimițându-l pe Atanasie în Cartagina, [acesta] a chemat câțiva [oameni], între care [era] și Artabanes, care l-a sfătuit mult pe Areobindos ca nici să se descurajeze, nici să fie cuprins de lașitate și să se teamă de Gontharis, ci să meargă împotriva lui cu toți cei care îl urmau, înainte să se întâmple vreun alt rău.

Gontharis l-a vorbit de rău pe Areobindos în fața soldaților, cum că [ar fi] lipsit de bărbăție și laș și că nu vrea să le dea acestora soldele.

Iar Areobindos, împreună cu Artabanes și cu cei care îi urmau, a pornit împotriva lui Gontharis, având loc o luptă pe fortificații și la porți. Cei mai mulți dintre soldați nu au aflat cele puse la cale de către Gontharis și, adunându-se, și-au luat armele împotriva lui. Areobindos, când a văzut oameni uciși, nefiind obișnuit cu o astfel de priveliște, nu și-a putut stăpâni lașitatea și a fugit și s-a refugiat împreună cu soția și cu sora sa în mănăstirea de lângă mare, pe care o construise Solomon și o înconjurase cu ziduri ca pe o cetate sigură. Atunci a fugit și Artabanes.

Gontharis, învingând prin forță, a cucerit palatul. Și, trimițându-i pe arhiereul orașului și pe Atanasie, le-a poruncit să îi dea încredințările lui Areobindos și să îl aducă pe acesta la palat, amenințându-l că, dacă nu se va supune, îl va asedia și nu îi va mai da asigurări că va fi cruțat. Iar acesta, primind încredințările de la episcopul Reparatus, a venit în fața lui Gontharis și, căzând la pământ, stătea jos, implorându-l și întinzându-i acestuia Evangheliile pe care preotul îi dăduse încredințările. Gontharis l-a ridicat, jurându-i în fața tuturor că nu îi va face niciun rău, ci a doua zi va fi trimis în Bizanț împreună cu soția și cu banii lui.

După ce l-a trimis de acolo pe preot, i-a luat pe Areobindos și pe Atanasie să cineze împreună cu el la palat. L-a cinstit pe Areobindos și l-a așezat înainte de el pe laviță. Iar după ce a cinat, a poruncit ca acesta să se culce într-un dormitor. Trimițându-i pe Ulitheos și pe alți câțiva, l-au omorât în timp ce se văicărea și scotea gemete de durere. Însă pe Atanasie l-a cruțat din cauza vârstei.

A doua zi i-a trimis lui Antalas capul aceluia, iar banii i-a luat și nu i-a dat nimic după cum făcuseră tratatele. Antalas, aflând cele săvârșite împotriva lui Areobindos și gândindu-se la călcarea jură-

mintelor de către Gontharis, a dorit să treacă de partea împăratului Iustinian.

Artabanes, după ce a primit încredințări de la Gontharis, a urcat la palat cu armenii și a promis că va fi slujitor al tiranului, dar în ascuns voia să îl omoare. Destăinuindu-le intenția nepotului său, Grigorie, și lăncierului său, Artaserios, Grigorie i-a spus: „Artabanes, ție ți s-a ivit [prilejul] să te încununezi singur cu strălucirea[348] lui Belisarios. Căci, în vreme ce acela a primit de la împărat armată, mulți bani, căpetenii care să îl urmeze și flotă cum niciodată nu mai auzise cineva, a supus Libia cu mare efort romanilor. Iar acum, cum Libia s-a răsculat și a ajuns din nou ca la început, în vremurile vechi, doar ție îți revine să o aduci din nou pe aceasta împăratului și să salvezi lucrurile. Gândește-te la neamul tău, că ai fost dintotdeauna Arsakid și că, fiind nobil, trebuie să te porți totdeauna cu vitejie și să arăți multe fapte de virtute! Ci adu-ți aminte cum, tânăr fiind, i-ai omorât în lupte pe Acachie, căpetenia armenilor, și pe Tzitas, generalul romanilor, și ai luptat alături de Chosroes, împăratul perșilor. Astfel [de om] fiind, nu îngădui ca stăpânirea romanilor să fie deținută de un câine beat! Iar eu și Artaserios îți vom sluji după putere în câte vei porunci".

Gontharis a poruncit ca Artabanes să conducă armata și să pornească împotriva lui Antalas și a maurusilor care erau în Byzakion. Împreună cu ei era și Ioan, conducătorul răsculaților, și lăncierul Ulitheos. L-au urmat și maurusii pe care îi conducea Kutzinas. Începând lupta cu Antalas și cu barbarii, i-a pus pe aceștia pe fugă. Artabanes, prefăcându-se că îi era teamă, și-a întors detașamentul[349] pe neașteptate și a mers în tabără. Iar Ulitheos se gândea să îl omoare pe acesta în tabără.

Artabanes spunea că îi este frică ca nu cumva barbarii să iasă din orașul Adramytos și să îi ajute pe dușmani și „să ne facă lucruri ireparabile". Ci [spunea] să vină Gontharis cu toată armata, și astfel să îi prindă pe toți. Întorcându-se la Cartagina, i-a spus acestea tiranului. Iar tiranul, sfătuindu-se cu Pasiphilos, s-a gândit să își

---

[348] În text: κάλλος – „frumusețea".
[349] În text: βάνδον. Termenul, de origine latină, desemna inițial un steagul, iar apoi, prin extrapolare, și o unitate de cavalerie; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 277; Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 65 (III, 6, 4): „Stindardele întocmirii de luptă, numite în mod obișnuit de romani în limba lor strămoșească *banda*".

înarmeze întreaga armată și să meargă împreună cu ea, lăsând în oraș doar niște paznici. Și, în fiecare zi, Gontharis îi omora pe mulți din cauza suspiciunilor. Ieșind din oraș, [s-a dus] într-o casă dintr-o suburbie, în care erau din vechime trei lavițe, pe care s-a lungit împreună cu Artabanes, Atanasie și Petru, lăncierul lui Solomon. Considerând deci Artabanes că vremea este prielnică pentru uciderea tiranului, le-a încredințat acest lucru lui Grigorie, Artaserios și la trei lăncieri credincioși. Iar lăncierilor le-a poruncit să se afle, cu săbiile, înăuntru – căci era lege ca în spatele nobililor care mănâncă să se afle lăncieri.

A poruncit ca lucrul să fie înfăptuit fulgerător, în momentul în care le va face semn. Lui Artaserios i-a poruncit să pornească cel dintâi acțiunea, iar lui Grigorie i-a ordonat să aleagă mai mulți dintre cei mai îndrăzneți armeni, care să stea în palat, având cu ei doar săbiile, dar să nu spună niciunuia dintre aceștia ceea ce puneau la cale.

După ce a curs băutura și Gontharis s-a îmbibat tare cu vin, Artaseras[350], scoțându-și sabia, s-a îndreptat spre tiran. Unul dintre slujitori, când a văzut sabia scoasă, a strigat, spunând: „Ce este aceasta, o, înălțate[351]?" Iar Gontharis, întorcându-și fața, se uita spre el. Artaseras l-a lovit cu sabia și i-a tăiat mâna dreaptă. Acesta a sărit, iar Artabanes, scoțând o spadă [scurtă], a înfipt-o până la mâner în coasta tiranului și l-a ucis îndată.

Atunci Artabanes i-a poruncit lui Atanasie să se ocupe de banii din palat, la fel ca în timpul lui Areobindos. Deoarece paznicii aflaseră de sfârșitul lui Gontharis, l-au aclamat pe Iustinian ca împărat biruitor. Atunci, cei care erau favorabili împăratului s-au năpustit în casele răsculaților și i-au ucis pe aceștia. Ioan, împreună cu vandalii, s-a refugiat în biserică, iar Artabanes, dându-le încredințări, i-a scos afară și i-a trimis în Bizanț. Uciderea tiranului a avut loc la 36 de zile de la [începerea] tiraniei sale, fiind anul al nouăsprezecelea al lui Iustinian.

Artabanes s-a înconjurat de la aceasta cu mare faimă între toți oamenii, iar Periecta, soția lui Areobindos, i-a făcut mari daruri; [de asemenea], împăratul l-a făcut strateg al întregii Libii. Nu după multă vreme Artabanes a demisionat și a venit la împărat în Bizanț.

---

[350] Mai sus, Artaserios; diferență de redare în textul grec.
[351] În text: βέλτιστε – „preabunule".

Și împăratul l-a rânduit strateg al Libiei pe Ioan, fratele lui Pappos. Ioan, ajungând în Libia, a pornit în expediție împotriva lui Antalas și a maurusilor care erau în Byzakion și, războindu-se cu aceștia, a obținut victoria și a ucis mulți dușmani. Iar steagurile pe care barbarii i le luaseră lui Solomon, scoțându-le de la ei, le-a trimis împăratului în Bizanț. Pe ceilalți barbari i-a alungat din statul romanilor.

Mai târziu, leuathii[352] au venit la Byzakion cu o mare armată din satele de lângă Tripolis și s-au unit cu Antalas. Ioan i-a întâlnit pe aceștia, a fost învins și, pierzând mulți [oameni], s-a întors în Cartagina. Barbarii, ajungând până la Cartagina, au jefuit satele [din jurul] acesteia.

Mai târziu, Ioan a trezit dorința soldaților și a luat alți maurusi, precum și pe cei care erau împreună cu Kutzinas, s-a războit cu aceia și i-a pus pe fugă. Organizând o mare urmărire, a ucis multă mulțime, iar ceilalți au fugit la marginile Libiei. Și astfel treburile din Libia s-au bucurat de o pace deplină.

Episcopul Ierusalimului Ioan: 11 ani.
8.10.3.15.1.15.8.

În acest an, Zamanarzos, împăratul ivirilor, a venit la Constantinopol, la preaevlaviosul împărat Iustinian, împreună cu soția și cu senatorii săi, rugându-l [să îi permită] să fie aliat și prieten adevărat al romanilor. Împăratul, acceptând această intenție, i-a făcut multe daruri lui și senatorilor lui. La fel și augusta i-a dăruit soției acestuia tot felul de podoabe cu perle. Și i-a lăsat să plece în pace în împărăția lor.

Episcopul Romei Agapet: 2 ani.
9.11.1.16.2.16.9.

În acest an a fost afectat de un cutremur [orașul] Pompeiopolis din Moesia. Căci pământul s-a crăpat din cauza cutremurului și s-a prăbușit[353] jumătate din oraș împreună cu locuitorii. Și [aceștia] erau sub pământ și li se auzeau vocile cum strigau să fie miluiți. Împăratul a dat mulți [bani] ca să se sape și să fie ajutați aceștia, iar celor care au scăpat le-a făcut daruri.

---

[352] În text: Λευάθαι. Aceștia erau tot un trib de maurusi.
[353] În text: ἐχαώθη.

În același an, Iustinian a rânduit să se cânte în biserici „Fiul Cel Unul-Născut și Cuvântul lui Dumnezeu". Și a făcut orologiul din Milion[354].

Anii lumii 6029. de la dumnezeiasca Întrupare: 529 ani.

Împăratul romanilor, Iustinian ani 38.10. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.12. Episcopul Romei Agapet, ani 2.2. Episcopul Constantinopolului Antim, an 1.1. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 11.3. Episcopul Alexandriei Timotei, ani 17.17. Episcopul Antiohiei Efrem, ani 18.10.

În acest an, săvârșindu-se Epifanie, episcopul Constantinopolului, în ziua a cincea a lunii iunie, indictionul al XV-lea, după ce a fost episcop 16 ani și 3 luni, a fost transferat la Constantinopol Antim, episcopul Trapezuntului, [care era] eretic.

Agapet, episcopul Romei, a venit în acest an la Constantinopol și a reunit un sinod împotriva lui Severus cel lipsit de evlavie, a lui Iulian din Halicarnas și a celorlalți theopaschiți. Între aceștia, a fost caterisit și Antim, episcopul Constantinopolului, ca [unul] care cugeta la fel cu ei, și a fost alungat din [cetatea] împărătească după ce a fost episcop zece luni. În locul lui a fost hirotonit Mina, preot și *xenodochos* la ale lui Sampson, de către Agapet, papă al Romei. Iar Agapet, episcopul Romei, a murit pe când se afla în Bizanț și în locul lui a fost hirotonit Silverius, care a [mai] trăit un an.

Episcopul Romei Silverius[355]: 1 an.
Episcopul Constantinopolului Mina: 16 ani.
Episcopul Alexandriei Gainas: 1 an.
11.13.1.1.4.1.11.

În acest an, în 27 decembrie, primul indiction, a avut loc inaugurarea cea dintâi a Marii Biserici. Procesiunea a ieșit de la [biserica] Sfintei Anastasia, stând patriarhul Mina în carul împărătesc și

[354] Milion era un monument în centrul Constantinopolului, asemănător cu un arc de triumf, de unde se măsurau, teoretic, distanțele față de celelalte orașe din imperiu; orologiul era poate un cadran solar. Cf. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. II, pp. 28-31.

[355] În text: Σίλβεστρος, de fapt e același Σιλβέριος de mai sus..

împăratul făcând litanii împreună cu poporul. Deci din ziua arderii preasfintei Mari Biserici până la inaugurare au fost 5 ani, 11 luni și 10 zile.

Episcopul Romei Vigilius: 18 ani.
Episcopul Alexandriei Teodosie: 2 ani.
12.14.1.2.5.1.12.

În acest an, bulgarii au intrat în Sciția și Moesia, [fiind] doi regi, cu mulțime de bulgari și cu armată[356], pe când Iustin era stratilat al Moesiei și Baudarios, al Sciției. Aceștia, ieșind împotriva bulgarilor, au pornit lupta. Fiind tăiat stratilatul Iustin în luptă, în locul lui a fost făcut [stratilat] Constantin al lui Florentie.

Bulgarii au venit până în părțile Traciei. Împotriva lor au ieșit stratilatul Constantin, Godilas, precum și stratilatul Illyricumului, Akum Hunul, pe care îl primise împăratul la botez. Punându-i în mijloc pe bulgari, i-au tăiat, ucigând mulțime multă, au recuperat toată prada și au învins prin forță, omorându-i și pe cei doi regi ai acestora.

Pe când se întorceau cu bucurie, i-au întâlnit alți bulgari, iar stratilații, fiind obosiți, le-au întors acestora spatele. Bulgarii i-au urmărit și i-au prins în laț, în timp ce fugeau, pe Constantin, pe Akum și pe Godilas. În vreme ce Godilas a tăiat lațul cu pumnalul său și a scăpat, Constantin și Akum au fost prinși vii. Pe Constantin l-au dat după ce au primit 1000 de monede, și [astfel] a venit în Constantinopol, iar pe Akum l-au ținut în țara lor împreună cu alți prizonieri.

În același an, Chosroes, împăratul perșilor, a cucerit Antiohia cea mare din Siria și a intrat în Apameia și în alte orașe.

Anii lumii 6032. De la dumnezeiasca Întrupare: 532 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.13. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.15. Episcopul Romei Vigilius, ani 18.2. Episcopul Constantinopolului Mina, ani 16.3. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani

---

[356] În text: δρούγγου. În traducerea engleză a lui Cyril Mango și Roger Scott – „troop of cavalary". De asemenea, este propusă și varianta, sugerată de Carl de Boor, „doi regi, Vulgar și Drung"; v. *The Chronicle*, pp. 316-317. Termenul δρούγγος desemna o unitate militară având între 1000 și 3000 de oameni; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 390.

11.6. Episcopul Alexandriei Teodosie, ani 2.2. Episcopul Antiohiei Efrem, ani 18.13.

În acest an a trecut de partea romanilor Mundos, din neamul gepizilor, fiul lui Giesmos, care, după ce s-a săvârşit tatăl său, a venit la Regas, unchiul său din partea mamei, care era rege al [oraşului] Sirmium. Teodoric, regele Romei[357], când a aflat, a trimis la el şi, convingându-l, acela a venit la el şi era cu el, fiind aliat al lui. După sfârşitul lui Teodoric, a venit la fluviul Dunărea şi i-a cerut împăratului Iustinian să i se pună sub autoritate. Şi a venit în Constantinopol.

Împăratul, dăruindu-le multe lui şi fiului său, le-a dat drumul, făcându-l pe acesta stratilat al Illyricumului. Când a ajuns în Illyricum, a ieşit o mulţime mare de bulgari şi, aruncându-se asupra lui, i-a nimicit pe toţi. Dintre prizonieri, a trimis în Constantinopol pe căpetenia acelora şi pe alţii. Şi i-au purtat pe aceştia în hipodrom.

În Tracia s-a făcut o pace deplină, hunii nemaiîndrăznind să treacă Dunărea. Pe prizonierii luaţi de la bulgari împăratul i-a trimis în Armenia şi în Lazike şi au fost înrolaţi în rândurile [trupelor numite] *numeri*.

Episcopul Alexandriei Pavel: 2 ani.
14.16.3.4.7.1.14.

În cel de-al paisprezecelea an al [domniei] lui Iustinian, Chosroes, împăratul perşilor, a făcut cea de-a patra invazie în ţara romanilor. Ajungând în ţara komagenilor, se gândea să meargă împotriva Palestinei şi a Ierusalimului, ca să jefuiască odoarele din Ierusalim. Căci auzise că ţara aceasta era bună şi cu locuitori cu mult aur. Romanii nu s-au gândit să se împotrivească în niciun chip, ducându-se în fortăreţe cum a putut fiecare; şi voiau să le păzească pe acestea şi să se salveze pe sine.

Când a aflat, Iustinian l-a trimis îndată împotriva acestora pe Belisarios, cel care venise din Apus. El, folosindu-se de caii publici, a ajuns în mare viteză în Euphratesia. Iustos, nepotul împăratului,

---

[357] În acest context este interesantă caracterizarea lui Teodoric făcută de către Prokopios din Cezareea: „După nume tiran, Teodoric a fost de fapt un adevărat împărat, cu nimic mai prejos decât oricare dintre aceia care s-au ridicat, de la început, în această demnitate"; v. PROCOPIUS DIN CEZAREEA, *Războiul cu goţii*, traducere şi introducere H. Mihăescu, Bucureşti, 1963, p. 27 (I, 1, 29).

împreună cu Buzes, strategul Răsăritului, se întâmpla să se fi refugiat în Hierapolis. Auzind că soseşte Belisarios, i-au scris să vină la ei şi să păzească Hierapolisul. Dar Belisarios i-a mustrat foarte, scriindu-le că nu este drept să păzească un singur oraş şi să îi lase pe duşmani să meargă în voie prin ţara romanilor şi să devasteze oraşele imperiului: „Ştiţi că este mai bine să fi pierdut cu virtute, decât să te salvezi fără luptă. Căci acest lucru nu se numeşte salvare, ci, pe bună dreptate, trădare. Veniţi cât mai repede în satul Europon, unde am adunat toată armata, căci, dacă va vrea Dumnezeu, am nădejde că îi voi dovedi pe duşmani".

Auzind acestea, nobilii au prins curaj şi l-au lăsat pe Iustos cu puţini [oameni] să păzească Hierapolisul, iar ceilalţi au venit la Europon.

Aflând Chosroes că Belisarios a adunat întreaga armată romană în tabără la Europon, s-a mirat şi nu ştia dacă să mai înainteze. Şi l-a trimis la Belisarios pe secretarul Abandanes, un bărbat înţelept, să îl urmărească pe general şi tabăra armatei, iar prin cuvinte să îl mustre, chipurile, că împăratul Iustinian nu a trimis solii în Persia să mijlocească [pentru pace].

Belisarios, aflând că vin solii, a ales 6000 de bărbaţi înalţi şi frumoşi la trup şi a mers departe de tabără să vâneze. Lăncierului Diogenes şi lui Adulios, un bărbat armean, le-a poruncit să treacă râul cu 1000 de călăreţi, ca şi cum ar tatona trecerea râului.

Belisarios, pentru că aflase că solul care venea este aproape, şi-a aşezat cortul într-un loc pustiu, arătând că nu a adus acolo niciun fel de pregătire. Soldaţilor le-a ordonat să stea pe ambele laturi ale colibei, traci şi iliri, goţi şi eluri, şi cu ei [să fie] vandali şi maurusi. Aceştia umpleau cea mai mare parte a câmpiei, căci nu stăteau într-un singur loc, ci se plimbau pândind, ca şi cum ar vâna; şi, văzându-l din întâmplare, după cum părea, pe solul lui Chosroes, păşeau înarmaţi şi erau veseli la chip, ţinând securi şi suliţe.

Abandanes, venind în faţa lui Belisarios, i-a spus despre Chosroes că acesta s-a întristat pentru că Iustinian nu a trimis la el, aşa cum se obişnuia, soli pentru pace, silindu-l astfel să pornească cu armata împotriva romanilor. Belisarios nu a ţinut seama de vorbele acestuia, spunând că cel care a provocat războiul este Chosroes. Căci, dacă dorea pacea, nu ar fi venit să o ceară în pământul romanilor, ci, rămânând în ţara sa, i-ar fi aşteptat pe soli. După ce a spus acestea, l-a trimis înapoi pe sol. El, ajungând la Chosroes, i-a

spus că Belisarios este un general extrem de înțelept și viteaz, iar soldați ca aceia el nu văzuse alții vreodată. [Și a zis:] „Am admirat rânduiala acestora, fiind aleși din diferite neamuri". L-a sfătuit pe Chosroes să nu se prindă la luptă cu ei, ca nu cumva, dacă va fi învins, să piardă cu totul împărăția perșilor, pentru că se afla în pământul romanilor și nu avea unde să fugă. Și dacă l-ar fi învins pe acela nu era mare [lucru], căci ar fi învins doar un general al romanilor.

Chosroes, la sfatul acestuia, s-a gândit îndată să se întoarcă la ale sale. Căci se temea să întreprindă trecerea râului, pentru că pe aceasta o controlau romanii.

Chibzuind mult, a trimis la Belisarios, rugându-l să oprească trecerea râului și să-i permită trecerea fără piedici. Belisarios a trimis îndată soli la el, lăudându-l pentru retragere, și l-a asigurat că vor veni în curând mesageri de la împărat ca să hotărască pacea. Chosroes i-a cerut lui Belisarios ca trecerea prin țara romanilor să se facă fără primejdie. Iar Belisarios l-a trimis ca ostatic la Chosroes pe Ioan din Edesa, un bărbat preastrălucit, pentru ca acesta să treacă fără primejdie prin țara romanilor.

Romanii l-au aclamat pe Belisarios, pentru că avusese mai multă izbândă în această acțiune decât [atunci] când i-a adus în Bizanț pe Gelimer, cel capturat în luptă, și pe Uittigis – cei doi împărați. Căci era într-adevăr vrednic de spus și de laudă că, atunci când romanii erau înfricoșați și se ascundeau cu toții în fortărețe, iar Chosroes se afla cu o mare armată în mijlocul statului romanilor, un bărbat venit în mare grabă[358] din Bizanț și-a așezat tabăra militară în fața împăratului perșilor. Iar pe Chosroes l-a înșelat în mod nesperat prin înțelepciunea sa, astfel încât să plece în țara lui fără să facă nimic.

În același an, săvârșindu-se episcopul Timotei al Alexandriei, Severus cel lipsit de evlavie, întâistătătorul adulter, și Iulian din Halicarnas au plecat în Alexandria și, având divergențe despre „stricăcios" și „nestricăcios", au devenit adversari unul cu celălalt, ca unii care erau străini de adevăr. Unul [dintre ei] l-a promovat pe Teodosie, iar celălalt pe Gainas, ca episcopi ai Alexandriei – Gainas a ținut episcopia 1 an, iar Teodosie, 2. Pe aceștia Iustinian, trimițând [după ei], i-a adus în Bizanț și a poruncit să trăiască separați unul de

[358] În text: ἐν τῷ ὀξεῖ δρόμῳ. Expresia se referea inițial la folosirea „poștei rapide" a imperiului. Aici sensul este unul general.

celălalt. Și l-a promovat ca episcop al Alexandriei pe un anume Pavel, crezând că este ortodox. Acesta, făcând pomenirea lui Severus cel lipsit de sfințenie, a fost scos din episcopie din cauza mâniei împăratului și a venit să trăiască în Ierusalim.

15.17.4.5.8.2.15.

În acest an, în luna octombrie, indictionul al V-lea, a avut loc în Bizanț epidemia cea mare.

În același an a început să se sărbătorească în Bizanț Întâmpinarea Domnului, în cea de-a doua zi a lunii februarie.

La 16 august din același al V-lea indiction, a avut loc un cutremur mare în Constantinopol și au căzut biserici, și case, și zidul, mai ales cel dinspre Poarta de Aur. A căzut și lancea pe care o ținea statuia ce se afla în forumul Sfântului Constantin și mâna dreaptă a statuii din Xerolophos[359]. Mulți au murit și a fost spaimă mare.

Episcopul Alexandriei Zoilos: 7 ani.
16.18.5.6.9.1.16.

În acest an s-a întâmplat să se războiască unul cu altul împăratul inzilor axumiți[360] [...][361] a iudeilor din această cauză. Împăratul axumiților se află mai încolo[362] de Egipt, [având obiceiurile iudeilor][363].

Negustorii romani intră prin Homeritis spre Axumites și spre [părțile] cele mai dinăuntru ale inzilor și etiopienilor[364]. Intrând negustorii după obicei în hotarele homeriților, Damian, împăratul acestora, i-a ucis și le-a luat tot ceea ce aveau, spunând: „Romanii le fac rău iudeilor din țara lor și îi ucid". Și din această cauză au întrerupt comerțul dintre inzii cei mai dinăuntru și Axumites.

---

359 Statuia din forumul lui Constantin cel Mare era cea aflată pe coloana de porfir din acest forum. Statuia din Xerolophos îl reprezenta pe împăratul Arcadius și se afla pe coloana ridicată în cinstea acestuia.

360 În text: Αὐξουμιτῶν.

361 Unii cercetători au sugerat o completare parțială cu: „și împăratul homeriților"; v. THEOPHANIS, *Chronographia*, ed. C. de Boor, vol. I, p. 223, și *The Chronicle*, p. 324. Nu este completată însă întreaga frază.

362 În text: ἐνδότερός ἐστι.

363 Este o completare la text făcută de către editorul Carl de Boor și inclusă în textul ediției din 1883, după lucrarea lui Ioan Malalas, *Chronographia*, care a fost probabil sursa pentru acest pasaj.

364 Așa cum s-a precizat și mai sus, homeriții se aflau în Yemenul actual, iar axumiții în Etiopia (Axum).

Împăratul axumiţilor, Adad, revoltat, i-a spus homeritului: „Ai adus vătămare împărăţiei mele şi Indiei celei mai dinăuntru, împiedicându-i pe negustorii romani să intre la noi". Şi a început o mare duşmănie între ei şi au pornit război unul cu altul. Urmând ei să se lupte, Adad, împăratul axumiţilor, a făgăduit, spunând: „Dacă îl voi învinge pe homerit, mă voi face creştin, pentru că lupt pentru creştini". Cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu a învins prin forţă şi l-a luat prizonier viu pe Damian, împăratul lor, [cucerind] ţara şi palatul acestora.

Mulţumind lui Dumnezeu, Adad, împăratul axumiţilor, a trimis la împăratul Iustinian să primească un episcop şi clerici de care să fie învăţat şi să devină creştin. Iar Iustinian s-a bucurat mult pentru acest fapt şi a poruncit să li se dea un episcop, pe care îl vor vrea. Cercetând, trimişii au ales pe un paznic[365] al [bisericii] Sfântului Ioan din Alexandria cea Mare, un bărbat evlavios şi [care trăia în] feciorie, pe nume Ioan, [care avea] 62 de ani. Luându-l pe acesta, au plecat în ţara lor, la Adad, împăratul lor, şi astfel au crezut în Hristos şi au fost luminaţi [cu toţii].

Anii lumii 6036. De la dumnezeiasca Întrupare: 536 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.17. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.19. Episcopul Romei Vigilius, ani 18.6. Episcopul Constantinopolului Mina, ani 16.7. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 11.10. Episcopul Alexandriei Zoilos, ani 7.2. Episcopul Antiohiei Efrem, ani 18.17.

În anul acesta, în 6 septembrie, ziua întâi [a săptămânii], indictionul al VII-lea, a avut loc un cutremur mare în toată lumea, încât a căzut şi jumătate din Cyzic.

În acelaşi an a fost terminată coloana cea mare de bronz, cea din apropierea palatului, aşa-numitul Augusteon[366]. Şi a fost ridicată [pe ea] statuia împăratului Iustinian, aşezat pe cal[367].

---

365 În text: παραμονάριον.

366 În text: Αὐγουστεύς.

367 Celebra statuie ecvestră a lui Iustinian s-a păstrat până la cucerirea otomană din 1453. Statuia este descrisă de Prokopios din Cezareea în lucrarea sa, *Despre construcţii*. Ioan Malalas menţionează faptul că a fost reutilizată o statuie a lui Arcadius; v. Ioannis MALALAE, *Chronographia*, p. 482 („ἥτις στήλη ἦν Ἀρκαδίου βασιλέως"). Denumirea de

În același an a apărut un saltimbanc din țara italicilor pe nume Andrei, care avea cu el un câine de culoare deschisă[368] și orb; acesta, la comanda lui, făcea lucruri de mirare. Stând el în piață și fiind de față o mulțime [de oameni], câinele aducea pe ascuns inelele de aur, de argint și de fier ale celor prezenți. Și le punea jos, acoperindu-le cu pământ și îl îndemna pe câine, iar [acesta] le lua și îl dădea fiecăruia pe al lui. La fel aducea după nume și monede ale unor diferiți împărați. Dar și arăta când era întrebat, din mulțimea care era de față – [alcătuită din] bărbați și femei –, pe cele care erau însărcinate și pe desfrânați, pe adulteri, pe cei zgârciți și pe cei generoși. Și arăta totul așa cum era. Din această cauză, [aceștia] spuneau: „Are spiritul lui Python".

18.20.7.8.11.3.18.

În acest an marea s-a revărsat în Tracia pe [o distanță de] 4 mile și a acoperit părțile Odissosului și Dionysopolisului, [precum] și Aphrodisionul. Și mulți s-au înecat în ape. Și iarăși, la porunca lui Dumnezeu, aceeași mare a revenit la locul ei.

Episcopul Ierusalimului Petru: 20 ani.
Episcopul Antiohiei Domnos: 14 ani.
19.21.8.9.1.4.1.

În acest an a fost o lipsă de grâu și de vin și o iarnă grea. În Bizanț a avut loc un mare cutremur și o tulburare în legătură cu Sfintele Paști. Facțiunile poporului au făcut lăsatul secului în [data de] 4 ale lunii februarie, iar împăratul a poruncit să se vândă carne încă o săptămână. Și toți vânzătorii de carne au tăiat [animale] și au expus [carnea], dar nimeni nu cumpăra, nici nu mânca. Paștele s-au ținut după cum a poruncit împăratul, și [astfel] s-a întâmplat ca poporul să postească o săptămână în plus.

20.22.9.10.2.5.2.

În acest an, Roma a fost cucerită de către goți. Papa Vigilius a venit la Constantinopol și, fiind primit cu mare cinste de către

Augusteon a pieței publice în care a fost ridicată s-a extins și asupra statuii propriuzise. Un desen din secolul al XV-lea oferă o imagine probabilă cu privire la aspectul acestui monument.

[368] În text: ξανθόν.

împărat, a promis să înfăptuiască unirea Bisericii celei soborniceşti şi să anatematizeze cele „trei capitole"[369]. Şi a fost atât de cinstit de către împărat, încât s-a semeţit şi i-a dat ca epitimie lui Mina, episcopul Constantinopolului, să nu se împărtăşească 4 luni. Iar Mina i-a dat acestuia aceeaşi epitimie. Împăratul, fiind tulburat de către Vigilius din cauza epitimiei şi din cauză că amâna să împlinească cele hotărâte în legătură cu unirea Bisericilor, a trimis să îl aresteze. Acesta, înfricoşat de mânia împăratului, s-a refugiat în biserica[370] mucenicului Serghie din mănăstirea lui Hormisdas. Iar acolo, fiind târât, s-a prins de coloanele care ţineau biserica şi le-a distrus, căci era [un om] greu şi mare la trup. Împăratul, deoarece i-a părut rău, l-a primit pe papa Vigilius. Şi, fiind rugat Vigilius de către augusta Teodora, l-a primit pe Mina, patriarhul Constantinopolului, în data de 29 iunie, [de sărbătoarea] Sfinţilor Apostoli.

În acelaşi an, în ziua a unsprezecea a lunii mai, în sâmbăta Sfintei Cincizecimi, făcându-se cursa aniversară[371] din hipodrom, a avut loc o luptă între cele două facţiuni. Iar împăratul i-a trimis pe excubiţi şi pe soldaţi, [care] i-au omorât pe mulţi dintre aceştia cu săbiile şi mulţi s-au sufocat în timp ce fugeau. Iar alţii au fost măcelăriţi şi s-a făcut mare nimicire.

21.23.10.11.3.6.3.

În acest an au avut loc cutremure unul după altul şi ploi mari. De asemenea, în luna februarie [a avut loc] un alt cutremur mare, încât toţi au fost deznădăjduiţi şi au fost cuprinşi de o mare teamă, au făcut litanii şi s-au rugat lui Dumnezeu să fie izbăviţi de ameninţările ce urmau să vină.

În acelaşi an, în luna iunie, indictionul al XI-lea, a adormit cu evlavie împărăteasa Teodora.

22.24.11.12.4.7.4.

În acest an au fost tunete şi fulgere îngrozitoare, încât mulţi [oameni] care dormeau au fost vătămaţi. Iar în ziua Sfântului Ioan

---

[369] Cele „trei capitole" erau cuprinse într-un edict al lui Iustinian din anii 543-546, revizuit printr-un altul din 551; v. *The Chronicle*, p. 328. Despre cele „trei capitole", vezi *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 2080-2081.

[370] În text: θυσιαστηρίῳ. Termenul θυσιαστήριον poate fi tradus şi „jertfelnic" sau „altar".

[371] Aniversarea întemeierii Constantinopolului în anul 330 se sărbătorea la data de 11 mai şi printr-o cursă în hipodrom; v. *The Chronicle*, p. 338.

au fost tunete şi fulgere îngrozitoare, încât s-a desprins o parte din coloana din Xerolophos şi capitelul cel sculptat al aceleiaşi coloane.

În luna iulie a avut loc o confruntare între cele două facţiuni şi a fost incendiată casa numită „a lui Pardos". Au ars multe, adică de la *tetrapylon*-ul[372] de bronz până în [zona] numită „ale Eleusiei". Şi au avut loc multe omoruri.

Pe când s-a făcut un *prokensos*[373] în Hebdomon, vestitorii[374] au pierdut coroana împăratului, care s-a găsit după 8 luni. Acolo s-a păstrat şi s-a găsit o perlă şi toate celelalte pietre ale acesteia.

Anii lumii 6042. De la dumnezeiasca Întrupare: 542 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.23. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.25. Episcopul Romei Vigilius, ani 18.12. Episcopul Constantinopolului Mina, ani 16.13. Episcopul Ierusalimului Petru, ani 20.5. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.1. Episcopul Antiohiei Domnos, ani 14.5.

În acest an, în ziua a treisprezecea a lunii octombrie, pe când se ţinea [un spectacol în] hipodrom, a venit în Constantinopol un sol al inzilor, aducând un elefant. Şi a intrat în hipodrom.

În luna ianuarie a fost coborât [ca poziţie] în diptice numele lui Mina, patriarhul Constantinopolului, şi a fost urcat, fiind trecut înainte, cel al lui Vigilius.

În luna martie elefantul a scăpat noaptea din grajd şi i-a ucis pe mulţi, iar pe alţii i-a schilodit.

Iar în ziua a şaisprezecea a lunii aprilie a avut loc o ciocnire între facţiunile populare, seara, pe când se ţinea [o cursă în hipodrom]. Şi au murit mulţi din ambele părţi. Au intrat în ateliere şi au jefuit tot ceea ce au găsit, pe când era eparh Ioan, cel numit Kokkorobios.

---

[372] *Tetrapylon*-ul de bronz era un arc dublu acoperit cu plăci de bronz, aflat în Constantinopol, care se afla în punctul de pornire al străzii ce ducea de la Forumul Taurului spre biserica Sfinţilor Apostoli; v. R. JANIN, *Constantinople byzantine* ..., pp. 307-308.

[373] Termenul (de la latinescul *processus*) desemna mutarea curţii imperiale, temporar, în alt loc; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 356.

[374] „Vestitorii" erau dregătorii care aveau în grijă veşmintele imperiale, păstrate de obicei în *vestiarium*; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 111, şi *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 2164.

În 28 iunie, într-o zi de marți, a avut loc inaugurarea [bisericii] Sfinților Apostoli și așezarea moaștelor Apostolilor Andrei, Luca și Timotei[375]. Episcopul Mina a mers cu sfintele moaște, așezat într-un car de aur împărătesc [împodobit] cu pietre [prețioase], ținând pe genunchi cele trei racle ale Sfinților Apostoli. Și astfel a făcut inaugurarea.

24.26.13.14.6.2.6.

În acest an, în luna aprilie, indictionul al XIV-lea, cubicularul Narses a fost trimis la Roma, cu misiunea de a se lupta cu goții care o ocupaseră. Căci, după ce o cucerise Belisarios, goții s-au răsculat și au ocupat-o din nou.

În ziua a noua a lunii iunie a avut loc un cutremur mare și înfricoșător în toată țara Palestinei, Arabiei, Mesopotamiei, Siriei și Feniciei și au fost afectate Tirul, Sidonul, Beirutul, Tripolis și Byblos. În acestea au murit mulțimi mari de oameni. În orașul Botryos s-a desprins o mare parte din țărmul mării aflat în apropiere, așa-numitul Lithoprosopon, și s-a scufundat în mare și a format un port, în care pot intra multe corăbii foarte mari. Căci, înainte de aceasta, orașul nu avea port. Și împăratul a trimis bani pentru a se ridica cele căzute din aceste orașe. Marea s-a retras în larg pe distanță de o milă și s-au pierdut multe corăbii, dar, la porunca lui Dumnezeu, a revenit în matca ei.

25.27.14.15.7.3.7.

În acest an, în luna septembrie, indictionul al XV-lea, a avut loc inaugurarea [bisericii] Sfintei Irina, [aflată] dincolo, în [zona numită] Sykais. Cei doi patriarhi, Mina al Constantinopolului și Apolinarie al Alexandriei, au ieșit din Marea Biserică împreună cu sfintele moaște. Și au stat amândoi în carul împărătesc, ținând pe genunchi sfintele moaște[376]. Au mers până la Perama și au trecut, [unde] i-a întâmpinat împăratul. Și astfel au inaugurat această biserică a Sfintei Mucenițe Irina.

---

[375] Este vorba despre noua biserică a Sfinților Apostoli, reconstruită de Iustinian. Moaștele celor trei sfinți se aflau în vechea biserică din anii 356-357; v. *The Chronicle*, p. 331.
[376] S-a presupus că acest eveniment este cel reprezentat într-un relief din fildeș păstrat la Trier; v. *The Chronicle*, p. 333.

În același an a fost curățat portul Hebdomon.

În același an a murit Mina, episcopul Constantinopolului, în locul lui fiind numit Eutihie – apocrisiarhul Amasiei, un monah din mănăstirea cea din Apameia, [care era] și preot –, în aceeași zi, în timp ce trupul lui Mina se afla încă în biserică[377].

În luna august au sosit din Roma trofee ale lui Narses, cubicularul și exarhul romanilor. Căci, luptându-se cu Totila[378], regele goților, l-a învins prin forță și l-a ucis și a cucerit Roma. Iar veșmintele însângerate ale acestuia, împreună cu mantia sa cu pietre [prețioase], le-a trimis la Constantinopol. Și au fost aruncate la picioarele împăratului, în timpul consiliului[379].

Trebuie să se așeze și anul lui Antim între [cei ai] patriarhului Mina, pentru a împlini cei 16 ani.

Episcopul Constantinopolului Eutihie: 13 ani.
26.28.15.1.8.4.8.

În acest an a avut loc cel de-al cincilea Sfânt Sinod Ecumenic, împotriva lui Origen, cel care își ieșise din minți, a lui Didim cel Orb, a lui Evagrie și a flecărelii lor elinești și, din nou, împotriva celor „trei capitole". Vigilius al Romei nu a stat împreună cu cei care s-au reunit. Apărând multe [chestiuni], acestuia i s-a dat drumul de către împărat și s-a săvârșit în Illyricum, în timp ce o luase pe drumul spre Roma.

27.29.16.2.9.5.9.

În acest an, în a cincisprezecea zi a lunii august, indictionul al II-lea, la vremea miezului nopții, pe când se lumina [ziua de] duminică, a avut loc un cutremur îngrozitor, încât au fost afectate multe case, și băi, și biserici, și o parte a zidurilor Constantinopolului, mai ales cel de la Poarta de Aur. Atunci au murit foarte mulți. A căzut și o mare parte din Nicomidia. Acest cutremur a ținut 40 de zile. Și pentru puțin [timp] oamenii s-au smerit, făcând

---

[377] În text: ἱερατείῳ.

[378] Totila a fost rege al goților din Italia (541-553); v. Louis BRÉHIER, *Vie et mort de Byzance*, Paris, 1969, și ΘΑΕΜΑΧΟΣ Κ. ΛΟΥΓΓΗΣ, *Η βυζαντινή κυριαρχία στην Ιταλία* ..., pp. 99-102. Despre înfrângerea lui Totila, v. PROCOPIUS DIN CEZAREEA, *Războiul cu goții*, pp. 261-268.

[379] În text: ἐπί σεκρήτου.

litanii, și au așteptat și au rămas în biserici. Însă iarăși, manifestându-se iubirea de oameni a lui Dumnezeu, s-au întors spre mai rău. În fiecare an în Kampos se face pomenirea acestui cutremur, poporul făcând litanii.

Lazii care ieșiseră de sub supunerea romanilor din cauza iubirii de bani și a nedreptăților căpeteniei lor, Ioan, și se dăduseră cu perșii au trecut din nou în acest an de partea romanilor. Iar romanii au cucerit cetatea Petra și i-au alungat pe perși.

Anii lumii 6047. De la dumnezeiasca Întrupare: 547 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.28. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.30. Episcopul Romei Vigilius, ani 18.17. Episcopul Constantinopolului Eutihie, ani 13.3. Episcopul Ierusalimului Petru, ani 20.10. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.6. Episcopul Antiohiei Domnos, ani 14.10.

În acest an, în 11 iulie, indictionul al III-lea, la sărbătoarea Sfintei Eufimia a Hotărârii[380], a avut loc un mare cutremur. În aceeași lună, [în ziua a] nouăsprezecea, au fost tunete și fulgere îngrozitoare și un îngrozitor vânt [numit] *Lips*[381], încât a căzut crucea care se afla în interiorul porții Rhesion.

29.31.18.4.11.7.11.

În acest an, în luna iulie, indictionul al IV-lea, s-au răsculat iudeii și samaritenii în Cezareea Palestinei și, făcând între ei o alianță a verde-albaștrilor, i-au atacat pe creștinii din acel oraș și i-au ucis pe mulți și au ars biserici. Pe Ștefan, eparhul acestui oraș, l-au ucis în pretoriu, iar averea i-au jefuit-o. Soția lui, venind în oraș, s-a dus [apoi] la împărat. Și [acesta] i-a poruncit stratilatului Amantios să coboare în Palestina și să cerceteze uciderea lui Ștefan. Amantios, găsindu-i [pe ucigași], pe unii i-a spânzurat, pe alții i-a decapitat, iar pe alții i-a schilodit și le-a confiscat [averea]. Și a fost spaimă mare în toate părțile răsăritene.

---

380 În text: τοῦ Ὅρου. Referirea este la hotărârea celui de-al patrulea Sfânt Sinod Ecumenic, de la Calcedon.

381 Λίψ era un vânt din sud-vest.

În luna decembrie a fost o molimă între oameni, în diverse orașe, mai ales între copii.

La fel și în luna mai, a fost lipsă de pâine în Bizanț. [Oamenii] au fost strâmtorați și îi strigau împăratului: „Stăpâne, [dă] ieftinătate orașului!" Și l-au ocărât pe eparh la spectacolul aniversar, aflându-se în hipodrom și soli ai perșilor. Împăratul a fost tulburat și i-a poruncit eparhului Musonios să îi aresteze pe cei care au făcut aceasta și [ei] au fost pedepsiți. Căci l-au mâhnit pe împărat, deoarece, în prezența solului perșilor, au strigat la el facțiunile poporului. La vin și la slănină[382] și la toate lucrurile era ieftinătate, iar de grâu și de orz era lipsă.

În 13 iulie, într-o zi de joi, au fost fulgere și tunete îngrozitoare, încât mulți au fost vătămați, și ploaie multă, astfel că, după multă secetă, pământul a fost saturat [de apă].

Episcopul Romei Pelagius: 5 ani.
30.32.1.5.12.8.12.

În acest an, în 6 noiembrie, la pomenirea [căderii] cenușii[383], a murit Timotei, exarhul mănăstirilor și egumenul mănăstirii lui Dalmatos. Și în locul lui a fost numit Antim, un zăvorât din aceeași mănăstire.

Și s-a arătat foc pe cer ca în chip de lance, de la miazănoapte până la apus.

În ziua a șaisprezecea a lunii aprilie a avut loc un cutremur înfricoșător, dar care nu a provocat pagube.

Anii lumii 6050. De la dumnezeiasca Întrupare: 550 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.31. Împăratul perșilor Chosroes, ani 48.33. Episcopul Romei Pelagius, ani 5.2. Episcopul Constantinopolului Eutihie, ani 13.6. Episcopul Ierusalimului Petru, ani 20.13. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.9. Episcopul Antiohiei Domnos, ani 14.13.

În acest an, în 19 noiembrie, într-o zi de vineri, indictionul al VI-lea, a avut loc un mare cutremur, pe când se lumina [ziua de] sâmbătă.

---

[382] În text: λάρδου, care se poate traduce și prin „carne sărată". Despre termen, v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 357.

[383] Este vorba despre cenușa menționată la anul 5966.

Iar în 14 decembrie a avut loc un alt cutremur înspăimântător, încât au fost afectate cele două ziduri ale Constantinopolului, cel constantinian şi cel construit în timpul lui Teodosie. Şi s-au prăbuşit cu deosebire biserici şi [zona] de dincolo de Hebdomon şi [bisericile] Sfântului Samuel, a Sfintei Născătoare de Dumnezeu [numită] „a lui Petalas” şi cea a Sfântului Vichentie şi multe altare de biserici şi ciboriumuri[384], de la Poarta de Aur până la Rhesion. Nu a fost vreun loc sau vreo suburbie care nu s-a dărâmat din cauza ameninţării îngrozitoare a cutremurului.

Iar Rhegion s-a dărâmat în aşa fel, până la pământ, încât nu se mai cunoştea. A căzut la pământ şi biserica Sfântului Stratonic şi cea a [Sfântului] Calinic, care se aflau în Rhegion. Coloana cea de porfir, care se afla în faţa palatului Iukundianai, a căzut împreună cu statuia care se afla pe ea şi a intrat în pământ [la adâncime de] 8 picioare. A căzut şi statuia împăratului Arcadius cea de pe arcul din Tauros, care se afla în partea stângă. Mulţi au fost vătămaţi în dărâmături, iar alţii, dintre cei prinşi sub dărâmături, au fost salvaţi după [câteva] zile, [unii] după 2 şi 3 zile. S-a auzit că şi în alte oraşe s-a întâmplat acelaşi lucru. Căci de un astfel de cutremur mare şi îngrozitor nu îşi mai aducea aminte niciun om de pe faţa pământului din generaţia aceea. Pământul a continuat să se cutremure noaptea şi ziua şi [aceasta s-a petrecut pentru] iubirea de oameni timp de 10 zile. Pentru o vreme oamenii s-au smerit făcând litanii, iar după ce s-a arătat iubirea de oameni a lui Dumnezeu, s-au întors din nou spre relele lor obiceiuri.

Împăratul nu a purtat coroana timp de 40 de zile, şi chiar şi la [sărbătoarea] Sfintei Naşteri a lui Hristos a mers în procesiune la biserică fără ea. Încă şi ospeţele cele care se făceau după obicei în [sala] celor 19 laviţe[385] le-a oprit şi cheltuiala cu acestea a dat-o săracilor.

În acelaşi an a intrat în Bizanţ un neam neobişnuit, cel al aşa-numiţilor avari, şi întregul oraş a alergat să îi vadă, pentru că nu mai văzuseră niciodată un astfel de neam. Căci aveau părul foarte lung

---

[384] Ciboriumul era o structură de forma unei cupole sau de formă piramidală, sprijinită pe coloane, ridicată de obicei deasupra altarului; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. I, p. 462.

[385] În text: εἰς τὰ ιθ' ἀκούβιτα. În palatul imperial din Constantinopol exista o sală „a celor 19 laviţe” (ιθ' ἀκούβιτα) şi un „tribunal al celor 19 laviţe”; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, p. 79.

în spate, legat cu panglici[386] şi împletit, în vreme ce restul portului lor era la fel cu al celorlalţi huni. Aceştia au plecat din ţara lor şi au venit în părţile Sciţiei şi Moesiei[387] şi au trimis soli la Iustinian, cerându-i să îi primească.

În luna februarie a fost o molimă între oameni din cauza bubelor, mai ales între cei tineri, încât nu ajungeau cei vii să îi îngroape pe cei morţi. Şi a ţinut molima din luna februarie până în luna iulie.

Anii lumii 6051. De la dumnezeiasca Întrupare: 551 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.32. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.34. Episcopul Romei Pelagius, ani 5.3. Episcopul Constantinopolului Eutihie, ani 13.7. Episcopul Ierusalimului Petru, ani 20.14. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.10. Episcopul Antiohiei Domnos, ani 14.14.

În acest an, în ziua a şaptea a lunii mai, într-o zi de marţi, la ora 5, în timp ce cupola Marii Biserici era reparată – căci se crăpase de la cutremurele care avuseseră loc – şi în timp ce isaurii lucrau [la aceasta], a căzut partea răsăriteană a bolţii[388] Sfântului Altar şi a zdrobit ciboriumul, Sfânta Masă şi amvonul. Au fost acuzaţi inginerii, deoarece, pentru a evita cheltuiala, nu au făcut suspendarea [începând] de jos, ci au găurit pilonii care susţineau cupola şi de aceea nu au rezistat. Dându-şi deci seama, preaevlaviosul împărat a ridicat alţi piloni să susţină cupola. Şi astfel a fost construită, ridicându-se cu 20 de picioare mai mult în înălţime, peste construcţia cea dintâi.

În acelaşi an, hunii şi slavii s-au ridicat cu mulţimi mari împotriva Traciei, au atacat-o, i-au ucis şi i-au făcut prizonieri pe mulţi. L-au prins şi pe stratilatul Serghie, fiul preotului Bakchos, şi pe Edermas, generalul lui Kalopodios, preaslăvitul cubicular şi *praipositos*. Găsind nişte locuri din zidul lui Anastasie[389] care căzuseră

---

[386] În text: πρανδίοις, cuvânt rar atestat, având aici probabil sensul de „panglici".
[387] Moesia apare peste tot în *Cronografie* ca Μυσία.
[388] În text: προϋποστολῆς.
[389] Zidul lui Anastasie sau „Zidurile cel Lungi" se întindeau de la Silybria, oraş aflat pe ţărmul Mării Marmara, până la Marea Neagră, asigurând o protecţie suplimentară Constantinopolului, pe lângă fortificaţiile propriu-zise ale oraşului; v. *The Chronicle*, pp. 342-343.

din cauza cutremurelor, au intrat și au înrobit până la Drypia, Nymphai și satul Chitos. Și toți au fugit în oraș, cu tot ceea ce aveau.

Când a aflat acestea, împăratul i-a înrolat pe mulți și i-a trimis la Zidul cel Lung. Dându-se o luptă acolo, au murit mulți dintre romani, [precum] și dintre *scholarioi*.

Prin urmare, împăratul a poruncit să fie luate baldachinele de argint și Sfintele Mese de argint care [se aflau] în afara orașului, iar toate porțile zidului teodosian erau păzite de schole, *protiktores*, *numeri* și întreg senatul. Văzând împăratul că barbarii stăruie, i-a poruncit *patrikios*-ului Belisarios să iasă împotriva lor cu alții din senat. Iar Belisarios a luat toți caii, pe cei împărătești, pe cei ai hipodromului, pe cei ai caselor de binefacere și pe ai tuturor oamenilor, oriunde era vreun cal, și, înarmând poporul, a mers în satul Chitos; și-a făcut tabără și a început să îi prindă pe unii dintre aceia și să îi ucidă.

A poruncit să fie tăiați copaci și să fie târâți în spatele oștirii lor; de la vânt s-a făcut un mare nor de praf și a pornit împotriva barbarilor. Iar aceștia, deoarece au crezut că este o mare mulțime, au fugit și au mers în părțile Sfântului Stratonic la Dekaton. Și, aflând de la iscoade că este pază multă la zidurile Constantinopolului, au mers în părțile [localităților] Tzurulon și Arcadiopolis și ale Sfântului Alexandru Zuparon și au rămas acolo așezați până la Sfintele Paști.

După sărbătoarea Paștilor a ieșit împăratul și, împreună cu el, toți cei din oraș, pentru a construi Zidul cel Lung, pe unde intraseră barbarii. Împăratul a rămas acolo până în luna august. La fel și barbarii s-au învârtit în afara orașului până în august.

A poruncit deci împăratul să se facă corăbii cu două prore[390], ca să meargă pe Dunăre și să îi întâlnească pe barbarii care trec fluviul și să se războiască cu ei. Când au aflat aceasta, barbarii au rugat printr-un sol să fie lăsați să treacă Dunărea fără primejdie. [Împăratul] l-a trimis pe Iustin, nepotul său, [care era] și *kuropalates*, și [acesta] i-a salvat.

Episcopul Antiohiei Anastasie: 11 ani.

33.35.4.8.15.11.1.

În acest an, împăratul a început să construiască podul peste râul Sagaris. Deviind acest râu într-o altă albie, a ridicat cinci arce

[390] În text: διάπρυμνα. Sensul nu este foarte clar, s-a sugerat lectura δίπρυμνα – „cu două prore".

impresionante şi l-a făcut să se poată trece peste el, pentru că mai înainte podul fusese din lemn.

34.36.5.9.16.12.2.

În acest an, în 9 septembrie, într-o zi de joi, indictionul al IX-lea, s-a zvonit în Constantinopol că împăratul s-a săvârşit. Căci venise din Tracia şi nu primea în audienţă pe nimeni.

Prin urmare, poporul[391] a luat pe neaşteptate pâinea din locurile unde se vindea şi brutării şi, pe la ceasul al treilea, nu se mai găsea nicio pâine în tot oraşul. În acea zi [a fost] o ploaie mare. S-au închis atelierele şi se vorbea de la palat că nimeni din senat nu îl văzuse pe împărat, pentru că pe acesta îl durea capul. Din această cauză, credeau că a murit.

Pe la ceasul al nouălea, senatul a făcut o reuniune şi l-au trimis pe eparh şi au ordonat să se aprindă lumini în tot oraşul, [să arate] că împăratul este sănătos. Şi în acest fel au oprit tulburarea din oraş.

După ce împăratul s-a însănătoşit, Eugenius, care fusese eparh, i-a vorbit de rău pe Gheorghe, curatorul[392] de la Marina, şi pe Aitherios, curatorul de la Antiochos, cum că ar fi vrut să îl facă împărat pe Teodor, fiul *magistros*-ului Petru; şi că s-ar fi pus de acord cu aceştia şi Gherontie, eparhul oraşului. Discutându-se cazul şi nefiind dovedit, Eugenius a avut neplăceri şi i s-a confiscat casa. Iar el s-a salvat refugiindu-se în biserică.

În luna decembrie a avut loc un mare incendiu în portul lui Iulian şi au ars multe case şi biserici de la începutul portului până la [zona numită] a lui Probos.

În Cilicia, Anazarbos şi în Antiohia cea Mare a avut loc o mare epidemie, [precum] şi cutremure. Şi s-au înfruntat unii cu alţii, ortodocşii şi severieni, şi au avut loc multe omoruri. Trimiţând împăratul pe Zemarchos, comitele Răsăritului, i-a pedepsit pe cei care făcuseră dezordinea şi pe mulţi i-a exilat, le-a confiscat averile şi i-a schilodit.

Anii lumii 6054. De la dumnezeiasca Întrupare: 554 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.35. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.37. Episcopul Romei Ioan, ani 8.1. Episcopul

---

[391] În text: οἱ δῆμοι - „facţiunile populare".

[392] Curatorul era administratorul unei proprietăţi imperiale; v. *The Chronicle*, p. 690.

Constantinopolului Eutihie, ani 13.10. Episcopul Ierusalimului Petru, ani 20.17. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.13. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 11.3.

În acest an, în 12 octombrie, într-o zi de miercuri, indictionul al X-lea, seara târziu, a avut loc un mare incendiu în [zona numită] „a lui Chesarie" până la așa-numita Omphakera. Și au ars toate atelierele și portalurile până la cel al Boului.

În luna noiembrie, făcându-se [o cursă în] hipodrom, a avut loc o tulburare a poporului înainte de a veni împăratul și verzii au pornit împotriva albaștrilor. Împăratul, când a aflat, a urcat în *kathisma* și, privind la luptă, i-a poruncit lui Marinos, comitele excubiților, ca, alături de curatorul de la Chesarie, să coboare și să despartă facțiunile. Aceștia au coborât, dar nu au putut să îi despartă. Și au murit mulți din ambele părți, iar mulți au fost răniți. Intrând albaștrii în tribunele verzilor, strigau: „Aprinde aici, aprinde acolo; aici nu se vede [niciun] verde". Iar verzii strigau: „O, o, [veniți] cu toții, cu toții". S-au dus pe strada Mese[393], în cartierele albaștrilor, și aruncau cu pietre în cei pe care îi găseau și strigau: „Aprinde, aprinde, aici nu se vede [niciun] albastru".

Pe când se lumina [ziua de] duminică, au intrat în cartiere și au jefuit averile. Împăratul a poruncit să fie adunați verzii și [aceștia] au fost pedepsiți cu multe cazne. Iar albaștrii s-au refugiat în biserica Născătoarei de Dumnezeu a Vlahernelor. Verzii care se salvaseră s-au refugiat în [biserica] Sfintei Eufimia, în Calcedon. Pe aceștia, scoțându-i eparhul, i-a pedepsit. Și au început soțiile și mamele acestora să îi strige împăratului în biserici să le arate milă[394] verzilor. Și au fost alungați cu bâte și împăratul nu s-a împăcat cu ei până la sărbătoarea Nașterii lui Hristos.

În luna februarie, împăratul le-a poruncit celor 7 *scholarioi* care se aflau în Nicomidia, Kios, Prusa, Cyzic, Kotyaeion și Dorylaion să vină și să stea în Tracia, în Heracleea și în orașele din jurul acesteia.

În luna martie, scholele s-au revoltat împotriva comitelui lor, din cauza unor [sume] care se obișnuia să le primească și care fuseseră anulate, și l-au atacat. Se afla acolo Teodor, fiul *magistros*-ului

---

[393] Μέση, sau „strada din mijloc", era strada principală din Constantinopol, de-a lungul căreia se aflau mai multe forumuri imperiale și monumente importante; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. II, pp. 69-79.

[394] În text: ἰνδουλγεντίας.

Petru, [cel numit] Kondocheres, care, folosind vorbe de amenințare, a reușit să îi calmeze.

În același an, Obaisipolis[395] a fost ocupat de huni. Și împăratul l-a trimis pe Marcellus stratilatul, [care era] și nepotul său, cu multă armată, să redobândească orașul și Persia[396]. În luna aprilie a fost cucerit și Anastasiopolis din Tracia de către aceiași huni.

În ziua a treia a lunii mai, Zemarchos, curatorul de la Placidia, a fost acuzat de către Gheorghe, curatorul de la Marina, și de către Ioan, fostul consul, – [care erau] rude ale împărătesei Teodora –, că ar fi vorbit [lucruri] multe și îngrozitoare împotriva împăratului.

36.38.2.11.18.14.4.

În acest an, în luna octombrie, a avut loc o răscoală a poporului la Pittakia și împăratul i-a pedepsit pe mulți.

În luna noiembrie a fost o lungă secetă și lipsă a apei, încât au avut loc multe lupte la fântâni. A bătut vânt dinspre nord, din luna august, și deloc [vânt] dinspre sud, și nu au venit corăbiile în oraș, încât patriarhul a scos și litanii în [cartierul numit] Ierusalim, adică la Sfântul Diomedes.

În aceeași lună au venit trofee de la Roma, de la *patrikios*-ul Narses, care arătau că acesta a cucerit două orașe fortificate ale goților, Beroia și Brinkas[397].

În ziua a douăzeci și cincea a aceleiași luni, într-o zi de sâmbătă seara, au pus unii la cale o uneltire pentru a-l ucide pe împărat, pe când stătea în palat. [Aceștia] erau Ablabios, din rândul melozilor[398], Marcellus, vânzătorul de argint[399], și Serghie, nepotul curatorului Aitherios. Planul lor a fost acesta: pe când [împăratul] stătea seara în *triklinos* înainte de a-i lăsa pe ceilalți [de la curte] să plece, să se năpustească înăuntru și să îl măcelărească. Și aveau oameni de-ai lor, care lucrau împreună cu aceștia, indieni, ascunși în Selentiariki și la Archanghelos și la Arma[400], care să facă tulburare

---

[395] Poate Odyssopolis; v. *The Chronicle*, p. 349. Carl de Boor propunea lectura „orașul Novae".

[396] Carl de Boor sugera că în loc de „Persia" ar trebui citit „împrejurimile".

[397] Identificate cu Verona și Brescia; v. *The Chronicle*, p. 351.

[398] În text: ἀπὸ μελιστῶν; sau „fostul compozitor". V. *The Chronicle*, p. 349, 351.

[399] În text: ἀργυροπράτης; s-ar mai putea traduce „bancherul".

[400] Toate acestea trei erau părți din complexul palatului imperial bizantin sau din imediata apropiere a sa. Selentiariki era locul rezervat silențiarilor, Archanghelos era o mică biserică, iar Arma era o cazarmă militară; v. *The Chronicle*, p. 351.

atunci când se va înfăptui planul. Același Ablabios a primit 50 de litre de aur de la Marcellus, vânzătorul de argint, pentru a lucra împreună cu el. Prin voia lui Dumnezeu, Ablabios i-a destăinuit lui Eusebiu, cel din rândul consulilor, care era comite al federaților, și logothetului Ioan, cel de la Domentziolos[401], spunând: „În seara aceasta vrem să îl atacăm pe împărat". Iar el, anunțându-l pe împărat, i-a arestat și i-a aflat că purtau săbii ascunse.

Marcellus, vânzătorul de argint, dând greș în ceea ce își dorea, a scos sabia pe care o purta, și-a făcut trei răni, fiind prins în *triklinos*, și s-a săvârșit. Iar Serghie, nepotul lui Aitherios, a scăpat și s-a refugiat în Vlaherne. Pe acesta, scoțându-l din biserică și cercetându-l, l-au convins să mărturisească cum că și Isaac, vânzătorul de argint, și Belisarios, preastrălucitul *patrikios*, aveau și ei știre de o asemenea uneltire, [precum] și că Bitos, vânzătorul de argint, și Pavel, curatorul aceluiași Belisarios, aveau cunoștință de acest gând. Fiind prinși [aceștia] și dați eparhului Prokopios, au declarat și au mărturisit împotriva *patrikios*-ului Belisarios. Îndată deci împăratul s-a mâniat împotriva lui Belisarios. Iar mulți au și fugit.

În ziua a cincea a lunii decembrie, împăratul a făcut un *selention*[402], aducându-l și pe preasfințitul patriarh Eutihie, și a poruncit să fie citite declarațiile acestora. Belisarios, când a auzit, s-a mâhnit foarte și și-a atras supărarea împăratului. Trimițând împăratul, i-a luat pe toți oamenii lui, iar pe el l-a așezat în casa sa sub pază.

În 24 decembrie a avut loc inaugurarea Marii Biserici, pentru a doua oară. Iar festivitatea acestei inaugurări a avut loc la [biserica] Sfântului Platon. Patriarhul Constantinopolului, Eutihie, a ieșit de acolo cu procesiunea – fiind prezent și împăratul –, așezat în car, purtând veșmântul apostolic și ținând Sfânta Evanghelie, în timp ce toți cântau: „Ridicați, căpetenii, porțile voastre!"

În aceeași lună, unele părți ale Africii au fost ocupate de către mauritani, care se revoltaseră împotriva acesteia, în felul următor. Un anume Kutzinas, din acest neam, exarh al mauritanilor, avea obiceiul să primească de la cel care era conducătorul Africii o cantitate de aur rânduită. Venind el să primească aceasta, Ioan, conducătorul [Africii], l-a omorât. Copiii acestui Kutzinas s-au ridicat ca

[401] În text: τῷ κατὰ Δομεντζίολον; sau „fiul lui Domentziolos".

[402] Consiliu sau sfat. Termenul provine de la latinescul *silentium*. Pentru adunările de demnitari cu această denumire, v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 60.

să răzbune sângele părintesc şi, revoltându-se împotriva Africii, au ocupat câteva părţi din aceasta, pe care le-au prădat.

Deci, când a aflat împăratul cele întâmplate, l-a trimis în ajutorul Africii pe Marcian, nepotul său, [care era] şi stratilat, cu oaste pentru a-i împăca pe mauri. Iar [ei] au trecut de partea lui şi Africa a fost pacificată.

În luna aprilie a avut loc schimbarea lui Prokopios, eparhul oraşului, şi în locul lui a fost numit Andrei, din rândul logotheţilor. Pe când acesta a ieşit din palatul Chalke, stând în car şi mergând la pretoriu, i-au ieşit înainte verzii în Lausos. Şi au început să îl ocărască şi să arunce cu pietre în el. S-a făcut [astfel] mare dezordine pe [strada] din mijlocul oraşului între cele două facţiuni şi au intrat în temniţe. Lupta a ţinut începând cu ceasul al zecelea. Împăratul l-a trimis pe Iustin, nepotul lui, [care era] şi *kuropalates*, şi [acesta] i-a alungat. Dar iarăşi, pe la ceasul al doisprezecelea, au pornit o luptă şi au fost luaţi prizonieri şi au fost purtaţi [prin oraş] timp de multe zile; iar celor care luptaseră cu săbii le-au fost tăiate degetele mari.

În [ziua] a nouăsprezecea a lunii iulie a fost primit *patrikios*-ul Belisarios, bucurându-se şi de toate onorurile sale. A ajuns şi Petru, *magistros*-ul din Persia, după ce încheiase tratate de pace pe 17 ani cu privire la Lazike şi la părţile Răsăritului.

În aceeaşi lună au venit în Constantinopol soli ai lui Askel, regele ermihionilor[403], neamul de barbari care este aşezat în interior, în apropierea oceanului.

În luna august a fost lipsă de apă, încât au fost închise băile publice şi au avut loc omoruri pe la fântâni.

Anii lumii 6056. De la dumnezeiasca Întrupare: 556 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 38.37. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.39. Episcopul Romei Ioan, ani 8.3. Episcopul Constantinopolului Eutihie, ani 13.12. Episcopul Ierusalimului Petru, ani 20.19. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.15. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 11.5.

În acest an, în luna octombrie, indictionul al XII-lea, împăratul Iustinian a mers să se roage la Myriangeloi, adică la Germia, un oraş din Galatia.

[403] Potrivit unor opinii, ermihionii trebuie identificaţi cu turcii, potrivit altora, cu urahiţii (pseudo-avari); v. *The Chronicle*, p. 362.

În luna noiembrie a venit în Bizanţ Arethas, *patrikios*-ul şi căpetenia neamului saracinilor, fiind dator să îi comunice împăratului care dintre copiii săi trebuia să îi preia funcţia după încetarea sa din viaţă. Şi [a venit şi] în legătură cu cele săvârşite de către Ambros, fiul lui Alamundaros, în ţinuturile sale.

În luna decembrie a avut loc un mare incendiu şi au ars cu totul casa pentru străini a lui Sampson, clădirile din faţa [zonei numite a] lui Ruphos, curtea din mijloc din apropierea Marii Biserici, aşa-numitul Garsonostasion, cele două schituri din apropierea [bisericii] Sfintei Irina, precum şi curtea din mijloc şi o parte a pronaosului acesteia.

38.40.4.13.20.16.6.

În acest an, în luna martie, indictionul al XIII-lea, s-a săvârşit *patrikios*-ul Belisarios în Bizanţ, iar averea acestuia a revenit casei împărăteşti[404] a Marinei.

În acelaşi indiction, al XII-lea, în 12 aprilie, Eutihie, patriarhul Constantinopolului, a fost caterisit şi a fost exilat de către Iustinian în Amaseia. În locul lui a fost numit Ioan, cel care fusese *scholastikos*, iar acum era apocrisiarh al Antiohiei celei Mari şi preot al aceleiaşi Biserici.

În acelaşi an, împăratul Iustinian a pus în circulaţie o dogmă despre „stricăcios" şi „nestricăcios" şi a trimis pretutindeni un edict străin de evlavie; dar, fiindcă Dumnezeu a prevenit aceasta, împăratul s-a săvârşit în 14 noiembrie, din indictionul al XIV-lea, [care era] în curs, după ce a domnit 38 de ani, 7 luni şi 13 zile. Urmaşul acestuia a fost nepotul său, Iustin, [care fusese] *kuropalates*.

În acelaşi an, teodosienii şi gaianiţii[405] au început să îşi construiască locuri de adunare. Gaianiţii, acţionând cu de la sine putere, şi-au hirotonit ca episcop pe Elpidios, arhidiacon al lor. Împăratul a poruncit ca acesta să îi fie adus legat. Dar ajungând la Sigris, a murit. Iar teodosienii l-au hirotonit ca episcop al lor pe Dorotei, într-ascuns, în timpul nopţii. Adunându-se la un loc, gaianiţii şi teodosienii şi-au întronat un episcop comun. Iar unui Ioan monahul, un avvă, [...] despre care gaianiţii credeau că unelteşte o viclenie, i-au smuls barba, odată cu pielea şi cu carnea.

---

[404] În text: δεσποτικόν.

[405] Teodosienii şi gaianiţii erau adepţii lui Teodosie şi, respectiv, Gainas, menţionaţi anterior, care îşi disputaseră tronul patriarhal al Alexandriei.

Anii lumii 6058. De la dumnezeiasca Întrupare: 558 ani.

Împăratul romanilor Iustin, ani 13.1. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.41. Episcopul Romei Ioan, ani 8.5. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 12.1. Episcopul Ierusalimului Macarie, ani 2.1. Episcopul Alexandriei Apolinarie, ani 19.17. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani u.7.

În acest an, în 14 noiembrie, indictionul al XIV-lea, a devenit împărat Iustin, nepotul lui Iustinian, încoronat fiind de către patriarhul Ioan, cel care fusese *scholastikos*. Era trac de neam[406], mărinimos şi îndemânatic în toate şi iubitor de construcţii. Avea şi o soţie, pe nume Sofia, pe care a şi încoronat-o augustă. Fiind evlavios, a înfrumuseţat bisericile construite de Iustinian, Marea Biserică, a Sfinţilor Apostoli şi alte biserici şi mănăstiri, dăruindu-le odoare şi tot venitul. [Şi mai] era şi dreptcredincios.

Pentru a împăca toate bisericile din Egipt şi din Alexandria, l-a trimis pe avva Photeinos, fiul vitreg al *patrikios*-ului Belisarios, dându-i acestuia autoritate împotriva oricărei persoane şi lucru.

2.42.6.2.2.18.8.

În acest an, Aitherios, Audios şi medicul care era cu ei au uneltit împotriva împăratului Iustin şi, fiind descoperiţi, au murit prin sabie.

[Împăratul] a făcut daruri consulare şi a aruncat mulţi bani, aşa încât mulţi s-au îmbogăţit.

În acelaşi an, avva Agaton, fratele lui Apolinarie, episcopul Alexandriei, venind în Alexandria şi cercetând socotelile pe [care le ţinea] monahul Eustochios, care era pe atunci mare şi iconom al Alexandriei, l-a închis pe acesta din cauza administrării [sale]. Acesta, fugind prin acoperiş, a venit în Bizanţ, pe când Macarie fusese alungat din Biserică în urma unei uneltiri. Şi Eustochios a fost hirotonit ca episcop al Ierusalimului, în locul lui Macarie.

---

406 Despre originea tracică a lui Iustin I, Iustinian I şi Iustin al II-lea, v. Ion I. RUSSU, *Elemente traco-getice în Imperiul Roman şi în Byzantium (veacurile III-VII)*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1976, pp. 90-95.

Episcopul Ierusalimului Eustochios: 1 an.
3.43.7.3.1.19.9.

În acest an, Sofia, preaevlavioasa augustă, i-a chemat pe vânzătorii de argint și pe cei care dădeau bani cu împrumut[407] și le-a poruncit să fie aduse mărturiile datornicilor și chitanțele. Și, citindu-le, a luat chitanțele și le-a dat datornicilor și le-a achitat pe acestea celor care le dețineseră. Pentru aceasta, a fost foarte lăudată de către tot orașul.

Eustochios, venind la Ierusalim, din ură față de Apolinarie, Agaton și Macarie, i-a alungat ca origeniști pe monahii din noua lavră. Și din această cauză a fost alungat. Și Macarie a fost pus înapoi pe tronul său.

Episcopul Ierusalimului Macarie, din nou: 4 ani.
Episcopul Alexandriei Ioan: 11 ani.
4.44.8.4.1.1.10.

În acest an, având loc o cursă de cai și certându-se facțiunile una cu alta, împăratul a trimis mesaje fiecărei facțiuni, spunându-le albaștrilor: „Pentru voi, împăratul Iustinian s-a săvârșit", iar verzilor: „Pentru voi, împăratul Iustinian trăiește". Când au auzit [acestea], facțiunile au tăcut și nu s-au mai certat.

În același an, [împăratul] a început să construiască palatul Sofiana, cu numele soției sale, Sofia, sub pretextul de a-l îngropa acolo pe Iustos, fiul său, [pe care îl avusese] de dinainte de a deveni împărat, pe când era încă *kuropalates*, în lăcașul Arhanghelului de acolo, pe care l-a împodobit cu felurime de marmură prețioasă.

Episcopul Romei Benedictus: [5] ani.
5.45.[1].5.2.2.11.

În acest an, împăratul Iustin a început să construiască palatul Deuteron în suburbia sa, pe care o deținea de dinainte de a deveni împărat; la fel și pe insula Prinkipos, și aceasta fiind [o proprietate] a sa din suburbii, în port, [precum] și biserica Sfinților fără de arginți în [regiunea numită] a lui Dareios.

[Împăratul] a renovat și baia publică din Taurus și a supranumit-o Sofianai, după numele soției sale, Sofia.

---

[407] În text: ἀργυροπράτας καὶ σημαδαρίους.

În acelaşi an, Anastasie cel Mare, episcopul Antiohiei, pentru că a criticat în răspunsurile sale sinodicoanele lui Ioan al Constantinopolului, cel care îl hirotonise pe Ioan al Alexandriei, a fost alungat din episcopia sa, din cauza mâniei lui Iustin, după ce a fost hirotonit. Şi a fost hirotonit [episcop al Antiohiei] Grigorie, monah şi apocrisiarh al mănăstirii bizantinilor.

Episcopul Antiohiei Grigorie: 24 ani.
6.46.[2].6.3.3.1.

În acest an Narses, cubicularul şi *protospatharios*, – iubit de împăratul Iustin, dar şi ocărât – a construit „casa lui Narses" şi mănăstirea „celor curaţi".

Împăratul Iustin, auzind despre nepotul său, care era *augustalios* în Alexandria, cum că punea la cale un complot împotriva sa, a trimis şi l-a decapitat.

7.47.[3].7.4.4.2.

În acest an, Iustin a început să construiască biserica Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel cea din orfelinat[408] şi pe cea a Sfinţilor Apostoli din Trikonchos, care arsese în timpul împăratului Zenon. A adăugat şi bisericii Sfintei Născătoare de Dumnezeu din Vlaherne cele două abside, cea de la nord şi cea de la sud, în biserica cea mare[409], şi a făcut biserica în formă de cruce.

În acelaşi an, romanii şi perşii au stricat pacea şi a început din nou războiul persan, pentru că inzii homeriţi au trimis o solie la romani, iar împăratul l-a trimis pe *magistrianos*-ul Iulian cu scrisori la împăratul etiopienilor – din Alexandria, pe fluviul Nil şi pe Marea Indică[410]. Şi a fost primit de către împăratul Arethas cu multă bucurie, ca unul care dorea prietenia împăratului romanilor. Când s-a întors, acest Iulian a povestit că, atunci când l-a primit, împăratul Arethas era gol; şi de la cingătoare avea peste coapse veşminte de in şi aur, iar în dreptul burţii purta fâşii cu mărgăritare preţioase,

---

[408] Despre această biserică, v. Raymond JANIN, *La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin*, I *Le siège de Constantinople et le Patriarcat Œcuménique*, tome III, *Les églises et les monastères*, Paris, 1953, pp. 580-581.
[409] Biserica principală din complexul Vlaherne.
[410] Aceste indicaţii stabilesc traseul urmat de Iulian până la împăratul etiopienilor.

pe brațe câte cinci brățări[411], pe mâini inele[412] de aur. Pe cap purta înfășurat un turban de in și aur care avea la ambele noduri câte patru șiraguri, iar la gât avea un colan de aur. Era așezat pe patru elefanți care stăteau nemișcați și care aveau un jug și patru roți; deasupra era ca un car înalt îmbrăcat în foi de aur, așa cum sunt carele căpeteniilor din provincii. Stând pe acesta, ținea un mic scut aurit și două lănci mici de aur. Iar întregul său senat, înarmat, cânta strofe muzicale.

Deci, după ce solul romanilor a fost adus înăuntru și i s-a închinat, acela i-a poruncit să se ridice și să vină la el. Primind scrisoarea împăratului, a sărutat sigiliul care purta bustul acestuia. Apoi a primit și darurile și s-a bucurat mult. Când a citit [scrisoarea], a descoperit că aceasta conținea [îndemnul] de a se înarma împotriva împăratului perșilor, de a le distruge ținutul, care de altfel se afla în apropierea lui, și de a nu mai face pe viitor nicio tranzacție cu perșii, ci era sfătuit să facă comerț prin țara homeriților pe care o supusese, pe fluviul Nil, până în Egipt, în Alexandria. Împăratul Arethas a adunat armata în fața solului romanilor și a pornit război împotriva perșilor, trimițându-i înainte pe saracinii care îi erau supuși. Mergând și el în țara persană, a devastat [ținutul] care se afla în părțile acelea.

Împăratul, ținându-l de cap pe Iulian și dându-i sărutul de pace, l-a lăsat să plece cu mare cinste și cu multe daruri.

Chosroes s-a mai tulburat și din altă cauză. Căci în acea vreme, hunii – pe care ne-am obișnuit să îi numim turci[413] – au trimis solie la romani, prin țara alanilor. Temându-se de aceasta, Chosroes a invocat ca motiv revolta armenilor față de el și trecerea lor de partea lui Iustin și i-a cerut pe refugiați. Împăratul romanilor plătea în fiecare an câte 500 de litre de aur pentru ca perșii să păzească cetățile din apropierea [acelui] loc, pentru ca atunci când atacă neamurile să nu nimicească ambele state. Și păzeau cetățile cheltuind în comun.

Iustin a rupt pacea, spunând că este rușinos ca romanilor să li se ia tribut de către perși. De aceea a avut loc acest mare război între

---

[411] În text: κλαβίων.

[412] În text: ψέλια.

[413] O echivalență asemănătoare apare și în Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 65 (III, 6, 9): „Hunii din părțile de miazănoapte ale răsăritului, numiți de obicei turci de către perși".

perşi şi romani. Iustin l-a făcut strateg al Răsăritului pe Martin[414], care era *patrikios* şi rudă a sa, şi l-a trimis împotriva perşilor.

Anii lumii 6065. De la dumnezeiasca Întrupare ani 565.

Împăratul romanilor Iustin, ani 13.8. Împăratul perşilor Chosroes, ani 48.48. Episcopul Romei [Benedictus, ani 5.4.] Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 12.8. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.1. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.5. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.3.

În acest an, în a şasea zi a lunii octombrie, împăratul s-a îmbolnăvit şi s-a supărat pe Baduaris, fratele său. L-a ocărât în cel mai rău mod şi a îngăduit cubicularilor să îl scoată afară cu lovituri de pumni în timpul consiliului. [Acesta] era comite al grajdurilor împărăteşti. Aflând [aceasta], Sofia s-a întristat şi l-a mustrat pe împărat. Iar el s-a răzgândit şi, mergând la acela la grajd, a intrat brusc cu *praipositos*-ul cubicularilor. Baduaris, văzându-l pe împărat, a fugit de teama lui din colţ în colţ[415]. Şi împăratul a strigat: „Te conjur, pentru Dumnezeu, frate, aşteaptă-mă!" Şi s-a repezit, l-a prins pe acesta şi, îmbrăţişându-l, l-a sărutat. Şi i-a spus: „Ţi-am greşit, frate! Tu primeşte-mă dintâi ca frate al tău, şi apoi ca împărat! Ştiu că aceasta s-a întâmplat din lucrare diavolească". Baduaris, căzând la picioarele sale şi plângând, i-a spus: „Cu adevărat, stăpâne, ai putere! Doar că l-ai umilit pe robul tău în prezenţa senatului, iar acum, stăpâne, îţi ceri iertare în faţa acestora". Şi i-a arătat lui caii. Iar împăratul l-a rugat să mănânce împreună şi s-au împăcat.

În acelaşi an a avut loc un război mare între perşi şi romani, în jurul [localităţii] Sargathon, în care au învins romanii.

Împăratul perşilor Hormisdas: 15 ani.
9.1.[5.]9.2.6.4.

În acest an, avarii au venit în părţile Dunării. Aflând împăratul, l-a trimis împotriva acestora pe Tiberiu, comitele excubiţilor. Confruntându-se cu ei, a fost învins, pentru că l-au luat prin surprindere. Şi pierzând mulţi [oameni], s-a întors.

---

[414] Martin este probabil aceeaşi persoană cu Marcian, menţionat mai sus.
[415] În text: ἀπὸ ζακὸς εἰς ζάκα. Termenul ζάξ nu este atestat în altă parte, fiind sugerate mai multe sensuri: „colţ", „ascunzătoare", „grajd"; v. *The Chronicle*, p. 365.

Hormisdas, împăratul perşilor, l-a făcut general pe Ardamanes. L-a trimis să treacă Eufratul şi să devasteze ţara romanilor. Acesta, luând forţe [armate], s-a aşezat împotriva romanilor care asediau Nisibis. Martin, când a aflat aceasta, a lăsat Nisibis şi a plecat în ţinuturile romanilor. Iar Ardamanes, venind în preajma Antiohiei, a distrus suburbiile oraşului [şi] a plecat spre Koile Siria[416].

Astfel, Ardamanes, după ce a luat mulţi prizonieri, s-a întors în ţara lui. Iar împăratul Iustin, fiindcă a suferit mult din cauza celor săvârşite [de perşi], l-a demis pe Martin din funcţia de strateg şi l-a făcut strateg pe Archelaos. Ardamanes a cucerit [oraşul] Daras şi astfel s-a întors. Când a aflat acestea Iustin, surprins de dimensiunile dezastrului, a fost cuprins de o boală a ieşirii din fire şi i-a cerut lui Hormisdas să facă tratate de pace. Acela a acceptat să le facă pentru un an.

Anii lumii 6067. De la dumnezeiasca Întrupare: 567 ani.

Împăratul romanilor Iustin, ani 13.10. Împăratul perşilor Hormisdas, ani 15.2. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 12.10. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.3. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.7. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.5[417].

În acest an, împăratul Iustin, adoptându-l ca fiu pe Tiberiu, comitele excubiţilor, l-a proclamat pe acesta cezar şi, în zilele de sărbătoare, l-a făcut să stea alături de el la cursele de care. Căci împăratul era slăbit la picioare şi [stătea] mai mult culcat.

11.3.11.4.8.6.

În acest an, Iustin a reconstruit marele apeduct al lui Valens şi a dat oraşului apă din abundenţă.

12.4.12.5.9.7.

În acest an, împăratul Iustin, luând de la evrei sinagoga care se afla în Chalkoprateia, a făcut o biserică a Stăpânei noastre, Sfânta Născătoare de Dumnezeu, în apropierea Marii Biserici[418].

---

416 În text: Κοίλην Συρίαν; Coele Syria.

417 Din acest an, pentru o perioadă, numele episcopilor Romei lipseşte.

418 O informţie similară apare mai sus, la anii lumii 5942.

În același an, în a treizeci și una a lunii august, indictionul al X-lea, s-a săvârșit Ioan, episcopul Constantinopolului.

Episcopul Constantinopolului Eutihie, din nou: 4 ani.
13.5.1.6.10.8.

În acest an, în luna octombrie, indictionul al XI-lea, Eutihie a luat din nou tronul [patriarhal] al Constantinopolului. Împăratul, deși era bolnav, atunci când și-a revenit puțin din boală, a chemat senatul, pe arhiereu, pe toți preoții și pe cei care aveau funcții politice. Aducându-l pe cezarul Tiberiu, l-a proclamat pe acesta împărat în prezența tuturor, folosind următoarele cuvinte: „Iată, Dumnezeu ți-a făcut ție bine; acest veșmânt ți l-a dat ție Dumnezeu, și nu eu. Cinstește-l, ca să câștigi cinste prin el! Cinstește-ți mama, care ți-a fost odată stăpână! Știi că i-ai fost mai întâi rob, iar acum îi ești fiu. Nu te bucura de [vărsare de] sânge! Să nu te faci părtaș uciderilor! Nu răsplăti răul cu rău! Nu mi te asemăna mie în dușmănie! Căci eu am greșit ca om; și greșind, mi s-a făcut mie și am primit după păcatele mele. Ci mă voi judeca cu cei care mi-au făcut aceasta în fața tronului lui Hristos. Să nu te înalțe cu firea acest veșmânt, la fel ca pe mine! Astfel, ai grijă de toți, ca și de tine însuți! Să știi cine ai fost și cine ești acum! Nu fi mândru, și nu păcătui! Știi cine am fost, cine am devenit și ce sunt. Toți aceștia sunt copii ai tăi și robi. Știi că te-am preferat [celor din] trupul meu. Văzându-i pe aceștia [de aici], îi vezi pe cei din toată țara. Ai grijă de soldatul tău! Nu îi primi pe sicofanți[419]. Să nu îți spună unii că înaintea ta se întâmpla așa. Căci îți spun toate acestea din cele câte am pățit. Cei care au averi să se bucure de ele. Celor care nu au, dăruiește-le!”[420]

Și patriarhul a făcut o rugăciune, după care au spus cu toții „Amin”; și cezarul a căzut la picioarele împăratului, iar împăratul i-a spus: „Dacă vrei, sunt [aici, iar] dacă nu vrei, nu sunt. Dumnezeu, Cel Care a făcut cerul și pământul și toate, El îți va așeza în inimă ceea ce am uitat să îți spun”.

Pronunțând acestea, împăratul a umplut de lacrimi adunarea. Sfârșindu-se întrunirea, Tiberiu a împărțit daruri supușilor și toate câte se obișnuiau la proclamările de împărați.

---

[419] În manuscrise apare termenul de „soldați”, la fel ca în traducerea latină a lui Anastasius Bibliothecarius. Carl de Boor a sugerat (pe baza textului din Teofilact Simocata) înlocuirea termenului „soldați” cu „sicofanți”; v. The *Chronicle*, p. 369.

[420] Discursul lui Iustin este redat și în Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 71 (III, 11, 8-11), lucrare folosită ca sursă a *Cronografiei*.

Anii lumii 6071. De la Dumnezeiasca Întrupare: 571 ani.

Împăratul romanilor Tiberiu, ani 4.1. Împăratul perşilor Hormisdas, ani 15.6. Episcopul Constantinopolului Eutihie, ani 4.2. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.7. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 11.11. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.9.

În acest an, în luna octombrie, indictionul al XII-lea, Tiberiu a devenit împărat, fiind încoronat de către patriarhul Eutihie, după cum s-a spus mai înainte. Ca neam era şi el trac[421]. Devenind împărat, facţiunile au strigat la cursa din hipodrom: „Să o văd, să o văd pe augusta romanilor". Iar el le-a trimis veste, spunând: „Cum se numeşte biserica aflată în faţa băii publice Dagisteus? Acelaşi nume îl are şi augusta". Şi facţiunile au strigat: „Anastasia augusta, *tu vincas*[422]! Mântuieşte-i, Doamne, pe cei cărora le-ai poruncit să împărăţească!" Auzind Sofia, soţia lui Iustin, şi-a rănit sufletul, fiindcă voia să îl ia [de soţ] pe Tiberiu şi să rămână augustă. Căci nu ştia că avea soţie. Unii spuneau că şi în timpul vieţii lui Iustin şi-l apropiase cu dragoste şi l-a convins pe Iustin să îl facă pe acesta cezar.

Tiberiu, trimiţând, a adus-o pe soţia sa, Anastasia, care avea şi două fiice de la el, Charito şi Constantina. A încoronat-o pe ea augustă şi a aruncat multe daruri consulare.

Episcopul Alexandriei Evloghie: 27 de ani.
2.7.3.8.1.10.

În acest an, împăratul Tiberiu a construit palatul cel din portul lui Iulian şi i-a dat numele după cel al Sofiei, soţia lui Iustin, pe care a instalat-o în el; i-a dat şi cubiculari să o slujească, poruncind să fie cinstită ca mamă a sa; a zidit şi o baie şi tot [ceea ce] îi era spre trebuinţă.

A trimis soli către împăratul perşilor, după obicei, pentru a vesti proclamarea sa. Dar împăratul perşilor nu a acceptat pacea. Atunci Tiberiu a adunat mari forţe [armate] şi, risipind tezaurele imperiale,

[421] La fel ca şi Iustin al II-lea, a cărui origine tracică este menţionată mai sus. În orice caz, era vorba despre traci romanizaţi; v. I.I. RUSSU, *Elemente traco-getice* ..., p. 147.
[422] Termenul ortografiat în text ca τοὐβικας, acesta redă sintagma latinească *tu vincas*, adică „tu invingi".

a făcut multe tabere militare, numind strateg al Răsăritului pe un anume Iustinian. Acesta, luând forțele, s-a dus la Daras.

Perșii și-au făcut și ei tabăra în apropierea lor, fiind conduși de către Tamchosroes. Așezându-se față în față, au venit la negocieri și au încheiat tratate unii cu alții, prin care timp de trei ani romanii și perșii să nu devasteze Răsăritul; dimpotrivă, războiul din Armenia să se desfășoare.

3.8.4.9.2.11.

În acest an, împăratul perșilor, adunându-și forțele, a pornit împotriva Armeniei. De îndată ce a auzind că împăratul perșilor va conduce personal războiul, strategul romanilor s-a descurajat. Căci teama intrase în poporul romanilor. De aceea Iustinian, prin folosirea vorbelor adresate armatelor, a făcut să înceteze lașitatea trupelor. Cum a început lupta, perșii au tras săgeți atât de multe, încât au fost ascunse și razele soarelui; dar romanii au respins cu scuturile tirul arcurilor și au început lupta în formație strânsă. Fiindcă rânduiala romanilor era strașnică, perșii nu au rezistat. Mulțimea babilonienilor a luat-o la fugă și mulțime multă a fost ucisă.

Romanii au capturat și lucrurile perșilor, cortul imperial și toată dotarea, care era strălucită. Au prins și elefanții și au trimis acele prăzi de seamă și împărătești lui Tiberiu.

Prin urmare, împăratul perșilor, nesuportând rușinea, a legiuit ca de atunci să nu mai iasă la război vreun împărat al perșilor. Pe fondul dezastrelor persane, armata romanilor a atacat, mergând spre [părțile] de dinăuntru ale Persiei; [romanii] au luat mulți prizonieri și au cucerit mult din Persia, ajungând până și la mijlocul mării Hyrkanice[423]. Când s-a făcut iarnă, romanii nu s-au întors la ale lor, ci au petrecut iarna în Persia.

În același an, Tiberiu a început să construiască [baia] publică a Vlahernelor și a înnoit multe biserici, case pentru străini[424] și azile de bătrâni. A poruncit ca el să fie înscris în documente[425] [ca] Tiberiu Constantin[426].

---

[423] Marea Caspică.

[424] În text: ξενῶνας.

[425] În text: συμβολαίοις, care poate fi tradus și „contracte".

[426] V. Carl Eduard Zachariae VON LINGENTHAL, *Jus Graeco-Romanum*, Pars III: *Novellae Constitutiones*, Lipsiae, 1857, p. 24 (Φλάβιος Τιβέριος Κωνσταντῖνος), p. 30 („Flavius

Episcopul Constantinopolului Ioan: 13 ani.

4.9.1.10.3.12.

În acest an, în ziua a șasea a lunii aprilie, indictionul al XV-lea, s-a săvârșit patriarhul Eutihie și, după șase zile, a fost hirotonit Ioan Postitorul, diaconul Marii Biserici. Împăratul Tiberiu a cumpărat trupe de străini și și-a făcut armată în nume propriu, îmbrăcându-i și înarmându-i pe aceștia, [în număr de] 15000; le-a dat ca general pe Mauriciu, comitele federaților, iar ca general adjunct al acestuia, pe Narses. Și i-a trimis împotriva perșilor. Începând un mare război, romanii au învins prin forță și au luat de la perși orașe și ținuturi pe care le ocupaseră în timpul lui Iustinian și Iustin. Când a venit Mauriciu în Constantinopol, a fost primit de către împărat cu mare cinste. Tiberiu a făcut triumf [pentru] victoriile lui Mauriciu și l-a luat ca ginere pentru Constantina, fiica sa; la fel și pe generalul Gherman l-a unit cu fiica sa Charito. Și i-a făcut pe amândoi cezari.

În 14 august, indictionul al XV-lea, [împăratul], mâncând dude timpurii, frumoase la vedere, dar stricate, a căzut într-o slăbiciune. Fiindcă era aproape să moară, a chemat în Tribunalion patriarhul și senatul, împreună cu trupele. Și a fost dus pe o targă. Pentru că nu putea vorbi, a făcut cunoscute poporului, printr-un lector, cele ce erau de folos treburilor romanilor; și l-a proclamat împărat pe Mauriciu, ginerele său[427].

Aclamând toți intenția împăratului și pe Mauriciu ca împărat, Tiberiu s-a întors în patul său. A murit, după ce a domnit 3 ani, 10 luni și 8 zile.

Anii lumii 6075. De la dumnezeiasca Întrupare: 575 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.1. Împăratul perșilor Hormisdas, ani 15.10. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 13.2. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.11. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.4. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.13.

În acest an a devenit împărat Mauriciu, care avea 43 de ani. La puțin [timp] a făcut nunta, venind în Bizanț Pavel, tatăl lui; cavaler de onoare a fost Marites, care era mare eunuc al palatului[428].

Tiberius Constantinus"). În unele documente, împăratul apare și cu supranumele de „Noul Constantin"; v. I.I. RUSSU, *Elemente traco-getice* ..., p. 147.

[427] Discursul lui Tiberiu este redat pe larg în Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., pp. 21-22 (I, 1, 5-20).

[428] Ceremonia este descrisă în detaliu în Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., pp. 30-31 (I, 10, 1-12). La acest autor, numele Marites apare în forma Margaritas.

În luna aprilie a avut loc un incendiu în Forum, iar vijeliile și vântul puternic, împreună cu focul, au nimicit casele.

În cea de-a zecea [zi] a lunii martie a avut loc un mare cutremur; și toți s-au refugiat în biserici și nu a fost celebrată cursa aniversară în hipodrom.

În aceeași lună, avarii – cei care cu puțin timp înainte puseseră mâna pe Sirmium, un oraș strălucit din Europa – au trimis solie la împăratul Mauriciu. Și au cerut ca la cele 80000 de [monede] de aur pe care le primeau în fiecare an de la romani să se adauge alte 20000. Împăratul, fiindcă dorea pacea, a acceptat.

[Haganul] a cerut să i se trimită și un elefant, un animal indian, pentru a-l vedea. Iar împăratul i l-a trimis pe cel mai mare dintre toți. Și, văzându-l, l-a trimis din nou împăratului. La fel a cerut să i se trimită și un pat de aur. Iar împăratul i l-a trimis și pe acesta, dar el i l-a înapoiat, nepunând preț pe el. Și a cerut iarăși alte 20000 să fie adăugate celor 100[000]. Cum împăratul nu a acceptat, haganul a distrus orașul Singidunum și a pus mâna pe multe alte orașe care depindeau de Illyricum. Și a ocupat și Anchialos, amenințând să distrugă și Zidurile cele Lungi.

Împăratul i-a trimis ca soli la hagan pe *patrikios*-ul Elpidios și pe Komentiolos. Și barbarul a consimțit să facă pace în condițiile tratatelor.

În Răsărit, împăratul l-a făcut strateg al Armeniei pe Ioan Mystakon. Acesta, ajungând la râul Nymphios, acolo unde [acesta] se varsă în Tigru, a început lupta cu un Kardarigas – Kardarigas nu este nume propriu, ci o demnitate foarte mare la perși –, generalul perșilor, și i-au biruit romanii pe barbari. Krus, strategul adjunct, mânat de invidie, a fugit. Văzându-l, au fugit și ceilalți romani și cu greu au reușit să-și scape [viața] în fortificație. Având loc o a doua încleștare, romanii au fost învinși și au fost nimiciți mulți dintre ei.

2.11.3.12.5.14.

În acest an, la 25 decembrie, indictionul al II-lea, împăratul a fost proclamat consul și a dăruit orașului multe comori. L-a numit strateg al Răsăritului pe Filipikos, făcându-l soț al Gordiei, sora sa. Iar Filipikos a mers în părțile Persiei și s-a apropiat de Nisibis; invadând dintr-o dată Persia, a luat mulți prizonieri.

Când a aflat aceasta, Kardarigas, strategul perşilor, făcând o capcană, a vrut să atragă în ambuscadă armatele romanilor. Dar Filipikos, punând în siguranţă prizonierii, a intrat prin munţi în ţara mezilor, a distrus multe sate ale Meziei şi s-a întors în ţara romanilor.

Haganul se grăbea să strice pacea prin viclenie, căci a înarmat neamurile sklavinilor împotriva Traciei. Acestea au ajuns până la Zidurile cele Lungi, făcând multă stricăciune.

Împăratul a scos din oraş trupele palatului şi facţiunile poporului, poruncindu-le să apere Zidurile cele Lungi. Numindu-l pe Komentiolos strateg şi înarmându-l, l-a trimis împotriva barbarilor. Acesta, atacându-i pe neaşteptate pe barbari, a ucis mulţime multă şi i-a alungat. Când a ajuns la Adrianopolis, l-a întâlnit pe Ardagastos[429], care ducea cu el mulţimi de sklavini cu prizonieri. Şi, venind asupra acestuia, i-a salvat pe prizonieri şi a dobândit o mare victorie.

3.12.4.13.6.15.

În acest an, luând armatele, Filipikos a pornit împotriva ţării persane. Când a ajuns la Arzanene, a luat mulţi prizonieri şi a insuflat multă teamă armatelor persane. Şi, căzând bolnav, Filipikos a mers spre Martyropolis, nu înainte de a-l desemna pe Anepsih să conducă armatele[430] şi de a-l numi ca tagmatarh[431] pe Ştefan. Iar Kardarigas, ajungând la Martyropolis şi dând foc tuturor suburbiilor acestuia, s-a întors. Filipikos, fiind bolnav, a revenit la Constantinopol şi trupele s-au întors tefere în părţile lor.

În acelaşi an, i s-a născut împăratului un fiu şi l-a numit Teodosie.

4.13.5.14.7.16.

În acest an, Filipikos, ieşind din oraşul împărătesc, şi-a făcut tabăra lângă oraşul Amida. Şi, aducând oastea, a întrebat dacă sunt dornici să meargă la război. Convingându-l romanii prin jurăminte că vor fi dornici să lupte, a mers spre Arzamon.

Kardarigas, aflând aceasta, a respins râzând ceea ce a auzit, crezând că cele spuse sunt un vis. Chemându-i pe magi, i-a întrebat

---

[429] Ardagastos era o căpetenie a sklavinilor (slavilor).

[430] În text: λαῶν.

[431] Tagmatarhul era conducătorul unui detaşament de soldaţi numit *tagma*.

cine va fi cel care va dobândi victoria. Iar slujitorii demonilor au spus că victoria le va fi dată de către zei perşilor. Deci perşii s-au veselit de acestea, bucurându-se de promisiunile magilor, şi au făurit îndată cătuşe din lemn şi fier pentru picioare, pentru a le pune romanilor.

Strategul i-a povăţuit pe romani să nu jefuiască truda ţăranilor, ca nu cumva dreptatea lui Dumnezeu, cea care urăşte viclenia, să strămute victoria la barbari. Prin urmare, a doua zi strategul a trimis două căpetenii ale saracinilor şi au prins vii câţiva perşi, de la care au aflat mişcările adversarilor. Aceştia au spus că în ziua de duminică barbarii vroiau să îi atace pe romani. Filipikos, aranjându-i din zori pe romani, a rânduit trei falange pentru luptă. Iar el, purtând chipul Dumnezeului-Om pe care romanii îl consideră ca fiind nefăcut de mână[432], a străbătut rândurile, împărtăşind oştirii putere divină. Stând în spatele rândurilor şi ţinând această armă, s-a rugat divinităţii cu multe lacrimi; [astfel] el şi-a luat ca aliaţi cetele cele cereşti.

Începând lupta, taxiarhul[433] Vitalianus, mişcându-se cu mai multă îndrăzneală decât toţi, a spart falanga perşilor şi a pus mâna pe provizii. Iar romanii au început să se preocupe de prăzi. Văzându-i, Filipikos s-a temut ca nu cumva şi ceilalţi, mergând după pradă, să părăsească formaţia, iar barbarii să se întoarcă şi să-i nimicească. De aceea i-a pus pe cap lui Teodor Ilibinos coiful său şi l-a trimis pentru a-i lovi cu sabia pe cei care se ocupau cu prăzile. [Aceştia], văzându-l şi crezând că e Filipikos, au abandonat prăzile şi au mers la luptă.

După ce lupta durase mai multe ore, strategul a strigat să fie loviţi cu lăncile caii perşilor. Făcându-se aceasta, armata persană a fugit, iar romanii au dobândit o mare victorie; i-au ucis pe mulţi şi i-au prădat.

Iar a doua zi, strângându-şi forţele, Kardarigas s-a înarmat din nou pentru luptă. Şi având loc o a doua luptă, romanii au învins din nou şi mulţi perşi au fost ucişi, iar mulţi au fost capturaţi vii şi trimişi în Bizanţ. Astfel, Kardarigas s-a refugiat în Daras, iar perşii l-au alungat cu ocări.

---

[432] Ar putea fi vorba despre Mandylion-ul („Năframa") păstrat în acea epocă la Edesa; v. *The Chronicle*, p. 379.

[433] Comandant al unui corp de cavalerie.

Filipikos l-a trimis pe Heraclie, tatăl împăratului Heraclie, care era strateg adjunct, să îi spioneze pe barbari. El i-a trimis în orașe pe cei răniți în luptă pentru a se trata. Luând armata, a invadat Babylonia și s-a așezat în fața fortăreței Illomara.

Kardarigas a înrolat particulari cu animale de povară și, conducând mulțimea, se lăuda că are o armată. Mergând prin locuri fortificate într-o noapte fără lună, a ajuns în spatele romanilor, neavând deloc curaj să se lupte pe ei.

Filipikos, cuprins de teamă într-un moment nepotrivit, a părăsit fortăreața și a luat-o la fugă fără socoteală. Când au aflat aceasta, romanii au fugit prin locuri greu accesibile, căzând în mari primejdii; căci noaptea era fără lună. Abia atunci când a răsărit soarele au fost salvați de la dezastru. Și, ajungându-l pe strateg, l-au ocărât prin cuvinte întru totul de rușine.

Perșii, fiindcă au crezut că fuga era prefăcută, nu au îndrăznit să îi urmărească. Heraclie a trecut Tigrul, a dat pradă focului toate satele mai de seamă din țara mezilor și așa s-a întors la Filipikos cu multe prăzi.

Anii lumii 6079. De la dumnezeiasca Întrupare: 579 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.5. Împăratul perșilor Hormisdas, ani 15.14. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 13.6. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.15. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.8. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.17.

În acest an, haganul avarilor, anulând tratatele, a pornit un război crunt împotriva Moesiei și Sciției; a distrus Ratiarna, Bononia, Akys, Durostorum, Zardapa și Marcianopolis[434]. Komentiolos a venit spre Anchialos și, împărțind armata, i-a separat pe cei neexperimentați în partea stângă. A poruncit armatei care nu îi era de folos – [număra] 40000 [de oșteni] – să păzească fortificația; iar dintre cei aleși – care erau 6000 – i-a încredințat lui Kastos 2000 și 2000 lui Martin; pe ceilalți 2000 i-a luat el și a pornit împotriva barbarilor.

[434] Localitățile din Moesia și Sciția menționate și de Teofilact Simocata – care adaugă și Pannasa și Tropaeum – sunt: Ratiarna (Ratiaria, astăzi Arčar, Bulgaria), Bononia (astăzi Vidin, Bulgaria), Akys (probabil Aquae, astăzi Gamizgrad, Serbia), Durostorum, Zardapa (Zaldapa, astăzi Abrit, Bulgaria) și Marcianopolis (lângă Devnja, Bulgaria); v. *The Chronicle*, p. 383, și Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină ...*, p. 29.

Kastos, când a ajuns la Zardapa și la Haimos[435], i-a găsit pe barbari în dezordine și pe mulți i-a nimicit. Luând prizonieri în număr mare, i-a încredințat unui lăncier să îi păzească.

Ajungând pe lângă orașul Tomis[436], Martin l-a atacat pe neașteptate pe hagan și astfel i-a ucis pe mulți din armata acestuia; astfel că haganul și-a negociat scăparea prin fugă. Martin, obținând astfel o victorie strălucită, s-a întors la strateg, acolo unde vestise că îi va aștepta. Komentiolos a fost cuprins de lașitate și s-a întors la Marcianopolis. În schimb, Kastos și Martin, pentru că nu l-au găsit, și-au reunit armatele și și-au făcut tabăra în trecătorile strâmte ale Haimosului. Cum Martin l-a văzut pe hagan că a trecut fluviul, s-a întors la strateg.

Kastos, trecând fluviul și apropiindu-se de aceia dintre avari care mergeau înainte, a pornit lupta. La îndemnurile unui demon întunecat, nu s-a întors la strateg. A doua zi, haganul, ocupând trecătorile, l-a izolat. Prin urmare, armata s-a separat și fiecare, după cum avea putere, a plecat prin pădure. Atunci unii au fost vânați de către barbari și au dat în vileag locul unde se ascundea Kastos. Și, prinzându-l pe acesta, săreau în jurul lui și se bucurau.

Haganul a pornit împotriva Traciei, mergând prin Mesembria[437]; și a ajuns la Zidurile cele Lungi. Iar Komentiolos, ascunzându-se în pădurile Haimosului, a ieșit împreună cu Martin. Luându-l pe hagan cu totul pe nepregătite, pentru că mulțimea barbarilor se revărsase în Tracia, a pornit împotriva lui la prima strajă. Și ar fi avut o mare izbândă în cele întreprinse dacă nu s-ar fi întâmplat ceva care să-i facă să dea greș în încercarea lor: căci, răsturnându-și un animal povara, un altul i-a strigat stăpânului acelui animal în limba strămoșească să îndrepte povara: *Torna, torna, frater*! Și, în timp ce stăpânul catârului nu a auzit strigătul, armatele[438] au auzit și, bănuind că îi atacă vrăjmașii, au luat-o la fugă; și strigau cu glas puternic: *Torna, torna*! Haganul, cuprins fiind de lașitate, a fugit fără oprire. Puteau fi văzuți și avarii și romanii fugind unii de ceilalți, fără să fie urmăriți de nimeni.

---

[435] În text: Αἷμον – lat. *Haemus*, adică Munții Balcani.

[436] Constanța de astăzi.

[437] În ediția Carl de Boor: διὰ τῆς μεσημβρίας, care s-ar putea traduce „prin sud". Mesembria era o localitate din Tracia, astăzi Nesebăr (Bulgaria); v. *Enciclopedia arheologiei ...*, vol. 3, pp. 51-52.

[438] În text: λαοί, care poate avea sensul de „armate", dar și cel de „mulțimi".

Apoi haganul, luându-și forțele, a asediat orașul Apeiria. Cum l-a găsit pe Busas, specialistul în mașinării al orașului, a încercat să îl omoare. Busas l-a rugat, [spunând că] îi va da mulți bani dacă îl vor lăsa să trăiască. Iar [barbarii], legându-l, l-au așezat în fața orașului. Și el le-a cerut locuitorilor orașului să îl răscumpere, istorisind cât se luptase pentru oraș. Cu toate acestea, un cetățean a convins mulțimile să nu facă asta, fiindcă se culca cu soția lui Busas. Deci, pentru că a fost disprețuit, Busas i-a promis haganului că îi va preda orașul. Și, construind o mașinărie de asediu care se numește „berbec", a cucerit orașul. Barbarii au învățat meșteșugul și astfel au înrobit multe alte orașe și s-au întors cu mulți prizonieri.

Auzind bizantinii[439] despre Kastos cum că a fost luat prizonier de către barbari, au rostit multe vorbe de batjocură împotriva lui Mauriciu și chiar îl ocărau pe acesta pe față.

În acest an, Heraclie, tatăl [împăratului] Heraclie, a atacat o cetate persană și a cucerit-o. La fel și Teodor [a cucerit] cetatea Mazaron. Și amândoi s-au dus la Beiudes. Cum cetatea era fortificată, un soldat pe nume Sappheres a meșterit niște țepușe și, înfigându-le în rosturile pietrelor, a escaladat [zidurile]. Când a ajuns în vârful zidului, un bărbat persan l-a împins în afară. Sappheres a căzut deci jos, iar romanii l-au prins cu scuturile. Și a îndrăznit din nou acest lucru și iar a fost împins de pe fortificație, în afara [zidului]. Din nou, romanii l-au prins cu scuturile, dar el a încercat iarăși să facă ceea ce își propusese. Ajungând la capătul zidului, i-a tăiat capul persanului. Apoi, aruncând[440] capul [acestuia], i-a umplut de îndrăzneală pe romani. Imitându-l mulți pe cel care se distinsese urcând zidul cu ajutorul parilor, cetatea a fost predată romanilor. Pe unii dintre perși i-au ucis, iar pe alții, luându-i prizonieri împreună cu bagajele [...] au predat cetatea[441].

Filipikos a plecat din nou spre Bizanț, lăsându-l pe Heraclie conducător al romanilor. Ajungând în Tarsos și aflând că împăratul l-a trimis pe Priskos, pe care îl numise strateg al Răsăritului, i-a scris

---

[439] Locuitorii Constantinopolului. În textul *Cronografiei* termenul de „bizantin" apare exclusiv cu sensul de locuitor al capitalei imperiului, în rest fiind folosit numele de „roman".

[440] În text: ὑπατεύσας.

[441] Lipsa de sens a acestei fraze se datorează unei lacune destul de extinse în textul grecesc, pe care nici editorul ediției pe care am utilizat-o nu s-a încumetat să o întregească.

lui Heraclie să lase trupele și să se ducă în Armenia la Narses și să îi facă cunoscută venirea lui Priskos. Căci împăratul îi poruncise lui Filipikos să lipsească armata de a patra parte a soldei; pentru că Mauriciu era stăpânit de iubirea de aur. Filipikos, temându-se ca aceasta să nu devină un pretext pentru [instaurarea unei] tiranii, nu l-a ascultat pe împărat și de aceea a fost destituit din demnitatea de strateg.

Priskos, când a ajuns în Antiohia, le-a ordonat soldaților să se adune la Monokarton. L-a chemat și pe Gherman, cel căruia i se încredințase conducerea edesenilor, împreună cu episcopul. Și a mers cu ei spre tabără și a ținut cu ei sărbătoarea Paștilor. Căpeteniile armatei l-au întâmpinat cu stindardele de la [o distanță de] două borne de tabără. Priskos nu a coborât de pe cal după obicei, nici nu a ținut discursurile obișnuite. De acolo a pornit ura împotriva lui. Căci la jignirile cele de obște mulțimile sunt deranjate.

După sărbătoare a prezentat cu sobrietate scrisorile împăratului. Atunci mulțimile s-au adunat la cortul strategului, unii având săbii, alții pietre, alții lemne. La vederea acestora, Priskos s-a înfricoșat foarte tare și, urcându-se pe cal, a scăpat de primejdie prin fugă. Aceștia i-au stricat cortul, i-au prădat toate lucrurile. Îndată ce a ajuns la Constantia, Priskos și-a tratat cu ajutorul medicilor loviturile cauzate de pietre și zgârieturile, după care l-a trimis pe episcopul orașului să își ceară scuze în tabără, promițând că îl va convinge pe împărat să nu îi lipsească de nimic din ceea ce se obișnuia să li se dea. Însă armata l-a trimis înapoi pe episcop cu ocară și l-a proclamat strateg fără voia lui pe Gherman, ridicându-l pe scut. Și au distrus statuile imperiale și au nimicit chipurile împăratului.

Erau cât pe ce să treacă la tiranie și să prade orașele, dacă Gherman nu ar fi împiedicat aceasta prin multe sfaturi și povețe. Priskos i-a făcut cunoscute acestea împăratului. Acesta din urmă l-a numit pe Filipikos din nou strateg al Răsăritului; și Priskos s-a întors în Bizanț. Iar armata a asigurat prin jurăminte că nu îl va mai accepta ca împărat pe Mauriciu.

Barbarii se bucurau de nenorocirile romanilor. Împăratul l-a trimis la armată pe Aristobulos, curatorul caselor imperiale, ca, prin jurăminte și daruri, să risipească răscoala; lucru pe care l-a și făcut. După ce răscoala a fost înăbușită, a avut loc la Martyropolis o luptă foarte mare între perși și romani. Fiindcă Romanii îi depășeau în

luptă pe perşi prin forţă şi strategie, Maruzas, strategul perşilor, a fost ucis. Au fost prinşi vii 3000 [de perşi] şi taxiarhii unităţilor persane. Şi au scăpat doar 1000 la număr, care, cu primejdii, s-au întors în Persia. Iar romanii i-au trimis împăratului multe din prăzile persane şi pe toţi cei prinşi împreună cu stindardele.

Mauriciu a construit porticul Karianos în Vlaherne, înfăţişându-şi în el propriile fapte cu ajutorul pictorilor, din copilărie şi până a ajuns împărat. Şi a întregit şi baia publică din acest [portic].

Anii lumii 6080. De la dumnezeiasca Întrupare: 580 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.6. Împăratul perşilor Hormisdas, ani 15.15. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 13.7. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.16. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.9. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.18.

În acest an, în luna septembrie, indictionul al VI-lea, longobarzii au pornit război împotriva romanilor, iar neamurile maurusilor au făcut mari tulburări în Africa.

În Persia există o temniţă numită Lethe şi în ea împăratul perşilor îi închisese pe mulţi din diferite neamuri, împreună cu prizonierii din oraşul Daras. Aceştia deci, pierzându-şi nădejdea, s-au revoltat împotriva celor care îi păzeau. Şi, ucigându-l pe Marusas şi luând capul acestuia, au mers în Bizanţ. Iar împăratul i-a primit cu mare bucurie. Pe Filipikos armata l-a acceptat cu greu ca strateg. Având loc o luptă între perşi şi romani la Martyropolis, romanii au fost învinşi. Iar împăratul l-a destituit din nou din demnitatea de strateg pe Filipikos şi l-a trimis ca strateg al Răsăritului pe Komentiolos.

Ajungând Komentiolos în jurul [oraşului] Nisibis, iar perşii la Sarbanon, s-au luptat unii cu ceilalţi. Heraclie, tatăl [împăratului] Heraclie, a avut izbândă în luptă şi l-a ucis pe strategul perşilor. A fost ucis Aphraates, perşii au fugit, urmăriţi fiind de romani. Între aceştia [romanii] au făcut nimicire multă; au luat şi bagajele şi au trimis multe prăzi în Bizanţ. Iar împăratul a veselit oraşul cu spectacole în hipodrom şi cu sărbători şi a făcut triumf pentru victorii.

Hormisdas, împăratul perşilor l-a numit strateg pe Baram, pe care l-a trimis cu multe forţe împotriva Suaniei. Atacând-o pe neaşteptate, turcii au fost înfrânţi de perşi, [iar] Hormisdas s-a întărit

într-atât, încât a luat de la turci tribut de 40000 [de monede] de aur, în vreme ce înainte el le plătea turcilor ca tribut o sumă egală cu aceasta.

Baram, care a dobândit multă faimă în acest război, şi-a făcut tabăra lângă râul Araxis. La uzul acestora, Mauriciu l-a numit strateg pe Romanos şi l-a trimis cu armată în Suania. Romanos a ajuns în Lazike şi, mergând la râul Phasida, şi-a făcut tabăra în Albania. Iar Baram, auzind că vine armata romanilor, a luat în râs acest lucru. Îşi dorea să dobândească şi experienţa rânduielii de luptă a romanilor; căci nu se mai războise niciodată cu romanii. Trecând deci râul din vecinătate, voia să îi atragă pe romani spre părţile cele mai dinăuntru ale Persiei.

Romanos a împărţit mulţimea romană, lăsându-i pe cei neexperimentaţi cu bagajele. Luând 10000 de [soldaţi] aleşi, a pornit împotriva barbarilor, iar la 2000 le-a poruncit să meargă înaintea armatei. Aceştia, întâlnindu-se cu cei care mergeau în fruntea [armatei] perşilor, i-au pus pe fugă şi i-au ucis pe toţi; căci, pe când fugeau, au întâlnit o prăpastie şi, blocaţi fiind, au fost omorâţi cu toţii. Astfel, romanii au ajuns până la fortificaţia barbarilor şi l-au surprins în acest fel pe Baram.

Auzind aceasta, Romanos şi-a încurajat armata şi s-au rânduit într-o câmpie din Albania. Baram încercase să obţină victoria printr-un vicleşug[442], dar nu a avut noroc în ceea ce pusese la cale. Căci Romanos era împodobit cu înţelepciune. Încleştându-se în luptă unii cu alţii, mulţi barbari au fost ucişi; astfel, romanii au dobândit o mare victorie. Atunci barbarii au fost jefuiţi şi, pentru că nu au avut parte de înmormântare, au devenit hrană fiarelor. Îndată ce a auzit aceasta, împăratul perşilor, nesuportând ruşinea, i-a trimis lui Baram un veşmânt femeiesc şi l-a demis din demnitatea de strateg. Atunci Baram s-a răsculat şi a pornit să instaureze o tiranie. Lui Hormisdas i-a răspuns la ocări prin scrisori; scrisoarea avea drept titlu: „Lui Hormisdas, fiica lui Chosroes, Baram, îi trimite acestea". Apoi a adunat trupele şi le-a spus că Hormisdas este tulburat împotriva armatelor, din cauză că fuseseră învinse de către romani. Le-a arătat scrisori false ca [primite] de la Hormisdas pentru a micşora soldele ostaşilor; le amintea că Hormisdas este inuman, foarte crud, iubitor de argint şi violent, că îi plac omorurile şi îi displace

[442] Literal: „să fure războiul".

pacea, cum le-a pus în lanțuri pe căpetenii și pe unii i-a decapitat cu sabia, iar pe alții i-a înecat în Tigru; și cum i-a obligat pe perși să pornească la războaie mari, ca să fie istoviți și să nu se răscoale împotriva lui. Născocind Baram astfel de vorbe, armatele au fost întărâtate spre o mare răscoală împotriva lui Hormisdas. Întărindu-l pe Baram cu jurăminte, au hotărât cu toții să îl dea jos pe Hormisdas. Dar acesta l-a înarmat pe Pherokanes, *magistros*-ul său, l-a trimis cu o armată împotriva lui Baram.

Baram i-a spus lui Pherokanes și trupelor că perșii nu trebuie să ridice armele împotriva perșilor. Și le-a amintit duritatea, nedreptatea, iubirea de sânge și de ucidere, lipsa de credință, îngâmfarea și violența lui Hormisdas. Simțind că aceste spuse erau adevărate, mulțimile care erau cu Pherokanes au trecut de partea lui Baram. L-au ucis pe Pherokanes, s-au aliat cu Baram și au năvălit împotriva Ctesifonului. Hormisdas îl ținea în închisoare pe Bindoes, care avusese o demnitate înaltă. Cum lucrurile erau foarte tulburi, Bestan, fratele lui Bindoes, intrând în temniță, l-a scos pe Bindoes, fratele său. Și, adunând o mulțime de țărani și orășeni, au intrat în palat la ceasul al treilea al zilei. Găsindu-l pe Hormisdas așezat împărătește pe tron, l-au supus la multe ocări. Prinzându-l pe Hormisdas, Bindoes i-a luat diadema de pe cap și l-a pus în închisoare; și l-a rugat pe Chosroes să revendice tronul strămoșesc. Din închisoare, Hormisdas a trimis un vestitor la perși, cerând să spună cele de folos pentru Persia. Aceasta s-a întâmplat a doua zi. Senatul perșilor s-a reunit în palat, împreună cu mulțimea, și l-au adus pe Hormisdas legat. Acesta le-a amintit perșilor că nu trebuie să păcătuiască astfel în ceea ce-i privește pe împărați și câte victorii a avut de când era împărat, câte binefaceri le-a adus perșilor, cum i-a făcut pe turci să plătească tribut perșilor, iar pe romani să ceară pace, cum a cucerit Martyropolis. Și le-a vorbit despre faptele mărețe ale strămoșilor. Legat de Chosroes, a cerut ca acesta să fie dat jos din demnitatea imperială, ca [unul care era] certăreț, lacom, sângeros, încrezut, ocărâtor și iubitor de război. El avea un alt copil și i-a rugat ca acela să fie făcut împărat.

Bindoes l-a contrazis pe Hormisdas și, punându-le în față greșelile acestuia, i-a întărâtat pe toți împotriva lui. I-au adus în mijloc pe soția și pe fiul lui Hormisdas și, așezându-i în fața lui, i-au tăiat în două. Iar pe Hormisdas l-au orbit și l-au pus din nou în închisoare. Chosroes, până la un moment dat, s-a purtat frumos cu

tatăl lui, făcându-i toate plăcerile. Dar Hormisdas l-a răsplătit cu ocări, călcând în picioare cele trimise de împărat. Mâniat, Chosroes a poruncit să fie bătut cu lovituri sălbatice de bâtă peste coapse și omorât. Acest lucru le-a adus perși întristare și le-a provocat ură împotriva lui Chosroes.

Adunând Chosroes forțe [armate], a ieșit din palat împotriva lui Baram și a ajuns în câmpia râului Zabas, unde își avea Baram fortificația. Fiindcă bănuia că sunt de partea lui Baram, Chosroes i-a ucis pe unii dintre nobili. Dar s-a făcut tulburare în popor, motiv pentru care Chosroes a fugit împreună cu puțini [oameni]. Toți cei care erau în jurul lui Chosroes au trecut de partea lui Baram. Chosroes nu știa ce să facă: unii îl sfătuiau să se ducă la turci, iar alții, la romani. Deci s-a urcat pe cal și, lăsând frâul, le-a poruncit tuturor să urmeze mișcările calului. Iar calul s-a îndreptat spre ținuturile romane. [Chosroes] a ajuns la Kerkesion și a trimis soli pentru a le face cunoscută romanilor sosirea sa. S-a întâmplat ca *patrikios*-ul Probos, care se afla acolo, să îl întâmpine și să îi vestească împăratului cele în legătură cu acesta.

Baram a trimis soli la Mauriciu pentru a-i cere să nu se alieze cu Chosroes. [Dar] împăratul Mauriciu i-a poruncit strategului Komentiolos să îl întâmpine pe Chosroes la Hierapolis și să îl cinstească cu onoruri imperiale.

În același an, împăratul Mauriciu a introdus săvârșirea litaniei întru pomenirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu în Vlaherne și să spună laude ale Stăpânei, numind această [litanie] „Panegiric".

Anii lumii 6081. De la dumnezeiasca Întrupare: 581 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.7. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.1. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 13.8. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.17. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.10. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.19.

În acest an împăratul Mauriciu l-a înfiat pe Chosroes, împăratul perșilor, și l-a trimis la el pe Dometianos, episcopul [orașului] Melitene, ruda sa[443], împreună cu Narses, căruia i-a încredințat conducerea războiului. Aceștia l-au luat pe Chosroes și toate forțele

[443] Dometianos era fiul lui Petru, fratele lui Mauriciu; v. *The Chronicle*, p. 390.

romane și au intrat în Persia. Când a aflat aceasta, Baram, luând forțele din jurul său, și-a făcut tabăra într-un loc numit Alexandrine, dorind să împiedice trupele care veneau din Armenia să se unească cu Narses – căci Mauriciu îi poruncise lui Ioan Mystakon, stratilatul Armeniei, să ia trupele și să se unească cu Narses, ca să se rânduiască împreună în războiul cu Baram. Noaptea s-au unit toate forțele romane și s-au așezat în formație împotriva lui Baram, care și-a așezat tabăra spre munte, fiind cuprins de lașitate.

În timpul luptei care a început, Narses a disprețuit fiarele indiene[444] și a risipit falanga din mijloc a barbarilor. După ce s-a întâmplat aceasta, au slăbit și celelalte falange ale lui Baram și a avut loc o retragere masivă a [armatei] tiranului.

Narses, urmărindu-i fără încetare, a ucis pe unii dintre perși și, prinzând 6000, i-a dus legați la Chosroes, care i-a ucis pe toți cu lancea. Iar câți turci au întâlnit, i-au trimis împăratului în Bizanț. Fiindcă turcii aveau tatuat[445] cu cerneală pe frunte semnul crucii, au fost întrebați de către împărat cum de poartă acest semn. Turcii au spus că a avut loc cu mulți ani înainte o epidemie în Turcia și că unii creștini dintre ei au sugerat să facă aceasta, iar de atunci țara a fost salvată.

Armata romanilor a capturat cortul și bagajele lui Baram, împreună cu elefanții, și le-a dus la Chosroes. Baram a luat-o la fugă spre părțile mai dinăuntru ale Persiei și astfel a luat sfârșit războiul cu el. Chosroes a dobândit o mare victorie, în urma căreia și-a luat înapoi tronul și i-a ospătat pe romani în cinstea victoriei. Narses, întorcându-se înapoi la ale sale, i-a spus lui Chosroes: „Ține minte, Chosroes, ziua aceasta! Romanii îți dăruiesc împărăția". Chosroes i-a cerut lui Mauriciu să primească 1000 de romani pentru paza sa, căci îi era teamă că va fi asasinat. Iar Mauriciu, având acum mare dragoste față de barbar, i-a îndeplinit cererea. Și astfel a încetat războiul romanilor cu perșii.

Anii lumii 6082. De la dumnezeiasca Întrupare: 582 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.8. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.2. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 13.9. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 20.18. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.11. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.20.

---

444 Elefanții.

445 În text: κεντητοῦ.

În acest an, în a douăzeci și șasea zi a lunii martie, indictionul al VII-lea, în ziua Sfintelor Paști, a fost încoronat Teodosie, [în vârstă] de patru ani și jumătate, fiul lui Mauriciu, de către Ioan, patriarhul Constantinopolului.

În același an, împăratul Mauriciu a terminat biserica Sfinților 40 [de Mucenici] pe care începuse să o construiască Tiberiu [și care] se afla pe strada Mese, în locul despre care se spunea că înainte fusese pretoriu[446].

În timp ce Răsăritul fusese cuprins de o pace profundă, asupra Europei s-a abătut un război cu avarii. Din această cauză, împăratul Mauriciu a mutat trupele din Răsărit în Tracia.

9.3.10.19.12.21.

În acest an, la începutul primăverii, ajungând trupele în Tracia, Mauriciu a ieșit cu acestea să vadă cele distruse de barbari. Iar augusta, patriarhul și senatul l-au rugat pe împărat să nu ducă războiul în persoană, ci să încredințeze aceasta unui strateg; dar el nu a acceptat. Ieșind [împăratul] la Hebdomon, a avut loc o eclipsă de soare. Au fost și rafale puternice de vânt, un vânt puternic din sud.

Când a ajuns la Rhegion, a adus prin [daruri în] bani bucurie mulțimilor de săraci. După ce împăratul a ieșit pe poartă, un mistreț sălbatic foarte mare s-a năpustit asupra cezarului. Calul, din cauza priveliștii îngrozitoare, a încercat să îl arunce jos pe cezar[447]. Și, zbătându-se mult timp, nu a putut să îl arunce pe cezar. Iar mistrețul a plecat fără a fi lovit de nimeni.

La Perinthos[448], în timp ce se deplasa pe mare, venind vânturi teribile și ploaie, marinarii nu știau ce să facă, iar corabia împăratului a fost purtată pe mare până când, într-un mod mai presus de înțelegere, a fost salvat în așa-numitul Daonion. În noaptea aceea o femeie mică năștea și scotea țipete îngrozitoare. Când s-a făcut dimineață, împăratul a trimis să vadă ce se întâmplase. Și au văzut că s-a născut un copil fără ochi și sprâncene, care nu avea nici mâini și nici brațe, iar spre șold avea atașată o coadă de pește. Văzându-l,

---

[446] În acest caz este vorba de una dintre cele două clădiri din Constantinopol ce purtaseră numele de pretoriu; v. R. GUILLAND, *Études de topographie ...*, vol. II, p. 37.

[447] Termenul de „cezar" îl desemnează în acest caz pe împărat, deși în epocă nu mai era folosit pentru suveranul „principal", ci doar pentru asociații la domnie.

[448] Perinthos este o denumire mai veche a Heracleei; v. *Enciclopedia arheologiei ...*, vol. III, p. 297.

împăratul a poruncit să fie ucis. [Tot] în această zi, calul împăratului, cel care purta podoabă de aur, a murit căzând dintr-o dată. Iar împăratul, văzând toate aceste semne, era foarte întristat.

A doua zi romanii au prins trei bărbaţi, sklavini de neam, care nu purtau nimic de fier, ci aveau la ei doar lire. Împăratul i-a întrebat de unde sunt şi unde se duceau. Iar ei au spus că de neam sunt sklavini şi că locuiau spre capătul Oceanului Apusean[449]. Haganul trimisese la ei o sabie şi daruri pentru căpeteniile neamului lor pentru a se alia cu el împotriva romanilor. Iar conducătorii acestora i-au trimis pe ei să se scuze faţă de hagan că nu puteau să îi trimită ajutor militar din cauza lungimii drumului. Căci spuneau că au făcut un drum de optsprezece luni şi aşa au căzut în mâinile romanilor. Iar lire aveau pentru că nu ştiau să poarte vreun fel de arme, în ţara lor nefiind cunoscut fierul. Împăratul, minunându-se de statura şi de mărimea trupului acestora, i-a lăudat şi i-a trimis în Heracleea.

Când a ajuns la Anchialos şi a aflat că au venit în Bizanţ soli de la perşi şi de la franci, [împăratul] s-a întors la palat.

10.4.11.20.13.22.

În acest an, haganul a cerut să primească adaosuri la [cele stabilite prin] tratate, dar împăratul nu a acceptat vorbele barbarului. De aceea haganul a pornit din nou războiul, a asediat oraşul Singidunum şi şi-a făcut tabăra la Sirmium[450].

Împăratul l-a numit strateg al Europei pe Priskos. Iar acesta, făcându-l strateg adjunct pe Salvian, i-a poruncit să o ia înainte. Şi, pornind împotriva barbarilor, a avut loc o luptă şi romanii au învins. Haganul, auzind aceasta, şi-a luat trupele şi a plecat la luptă. Iar Salvian, văzând mulţimile şi fiind surprins, s-a dus la Priskos. Haganul, aflând de retragerea romanilor, a mers la Anchialos, adică la [biserica] Sfântului Alexandru, şi a dat-o pe acesta focului care mistuie tot. Mergând la Drizipera şi construind nişte maşinării de asediu, a încercat să cucerească oraşelul. Locuitorii din Drizipera s-au împotrivit cu îndrăzneală prefăcută, pentru că, deschizând porţile, i-au ameninţat pe barbari că se vor lupta, deşi le era foarte teamă.

---

[449] Termenul de „sklavini" îi desemna pe slavi. În acest caz însă este interesantă precizarea că locuiau „spre capătul Oceanului Apusean".

[450] Singidunum este Belgradul de astăzi, iar Sirmium, Sremska Mitrovica, din Serbia.

Atunci a venit în ajutorul lor o forță dumnezeiască. Căci la mijlocul zilei barbarii au crezut că văd ieșind din oraș armate romane și că va începe confruntarea. Și, luați prin surprindere, au plecat, fugind în mod susținut, și au ajuns la Perinthos.

Priskos, nesuportând nici măcar să privească mulțimile barbarilor, a intrat în Tzurulon și fortifica cetatea. Când a aflat acestea, Mauriciu nu știa ce să facă, dar printr-o decizie bună a învins armata cea fără de număr. Și cu daruri mari și promisiuni l-a convins pe unul dintre excubiți să cadă de bunăvoie [în mâinile] barbarilor; i-a dat scrisori către Priskos, care conțineau următoarele: „Preaslăvitului strateg Priskos. Nu te înfricoșa de acțiunea tâlhărească a barbarilor. Căci aceasta s-a făcut spre pierderea lor. Să știi că haganul se va întoarce cu multă rușine în țara care i-a fost dată lui de către romani. De aceea, ai răbdare, strălucirea[451] ta, și-i fă pe aceștia să se învârtă la Tzurulon! Vom trimite corăbii pe mare și le vom lua prizoniere familiile. Și va fi nevoit să se întoarcă cu rușine și pagubă la ale lui".

Haganul, prinzând scrisorile și citindu-le, s-a înfricoșat foarte tare. Convenind asupra unor tratate cu Priskos și făcând pace pentru daruri puține și fără valoare, s-a întors în ținutul lui, în mare grabă.

Episcopul Ierusalimului Amos: 8 ani.
11.5.12.1.14.23.

În acest an împăratul Mauriciu l-a trimis pe Priskos, împreună cu toate forțele romane, la fluviul Istru, pentru a împiedica neamurile sklavinilor să-l treacă. Ajungând el la Durostorum, haganul a aflat, astfel că a trimis la el soli și i-a acuzat pe romani că au început războiul. Iar Priskos s-a apărat, zicând: „Nu am venit să mă războiesc cu avarii, ci am fost trimis de către împărat împotriva neamurilor sklavinilor".

Auzind Priskos că Ardagastos a răspândit mulțimile sklavinilor după pradă, trecând Istrul, l-a atacat pe neașteptate, la miezul nopții. Ardagastos a simțit primejdia și abia [a reușit] să se salveze, urcând pe calul neînșeuat. Romanii au omorât mulțimi de sklavini și au pustiit țara unde era Ardagastos, au luat prizonieri și pe mulți

---

[451] În text: ἐνδοξότης.

[dintre aceştia] i-au trimis prin Tatimer. Iar Tatimer, abătându-se din drum, s-a dedat beţiei şi desfătării şi a devenit fără băgare de seamă. Şi a treia zi l-au atacat mulţimi de sklavini. Cuprins fiind de-o lipsă de curaj, s-a dus în Bizanţ, fugind. Iar romanii care erau împreună cu el, luptându-se straşnic cu sklavinii, i-au învins pe barbari în mod mai presus de înţelegere şi i-au dus pe prizonieri în siguranţă împăratului în Bizanţ. Împăratul, bucurându-se, a adus împreună cu tot oraşul cântări de laudă lui Dumnezeu.

Priskos, care prinsese curaj, a mers în ţinuturile de dinăuntru ale sklavinilor. Un bărbat gepid, care avea religia creştinilor, s-a refugiat la romani şi le-a arătat intrarea; şi i-au învins pe barbari. Le-a spus şi că Musukios, regele barbarilor, se află la [depărtare de] 30 de borne. Prin trădarea gepidului, Priskos a trecut fluviul în miez de noapte şi l-a găsit pe Musukios toropit de beţie. Căci celebrase o comemorare funerară a fratelui său. Şi, prinzându-l viu, a făcut mare ucidere între barbari. După ce au luat mulţi prizonieri, s-au dedat desfătării şi beţiei. Însă barbarii, adunându-se, i-au atacat pe cei care îi învinseseră. Şi ar fi fost riposta mai rea decât fapta de vitejie de mai înainte, dacă Genzon, cu trupele pedestre ale romanilor, nu ar fi întrerupt atacurile barbarilor în urma unei lupte grele. Iar Priskos i-a tras în ţeapă pe cei cărora le încredinţase paza sa.

În acelaşi an, Pavel, tatăl împăratului, s-a săvârşit la Constantinopol şi a fost îngropat în mormintele imperiale. La fel şi augusta Anastasia, soacra lui Mauriciu şi soţia împăratului Tiberiu; iar ea a fost înmormântată cu Tiberiu, soţul ei.

Anii lumii 6086. De la dumnezeiasca Întrupare: 586 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.12. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.6. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 13.13. Episcopul Ierusalimului Amos, ani 8.2. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.15. Episcopul Antiohiei Grigorie, ani 24.24.

În acest an, Priskos a ajuns din nou la Istru şi a prădat neamurile sklavinilor şi a trimis mulţi prizonieri împăratului. Împăratul, trimiţându-l pe Tatimer la Priskos, i-a poruncit ca romanii să rămână acolo pe timpul iernii. Când au aflat, romanii au răspuns că aceasta nu se poate întâmpla din cauza mulţimii barbarilor şi din cauză că era o ţară vrăjmaşă, iar gerurile [erau] de nesuportat. Dar

Priskos, prin vorbe de lămurire, i-a convins pe aceştia să ierneze acolo şi să împlinească porunca împăratului.

Împăratul Mauriciu, auzind acestea, l-a făcut pe Filipikos, cumnatul său şi strategul Răsăritului, comite al excubiţilor; căci avea încredere în el, ca unul care se căsătorise cu sora sa.

Filipikos a început să construiască în Chrysopolis mănăstirea Preasfintei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, şi în aceasta un palat, în care trebuia să-i primească pe împăratul Mauriciu şi pe copiii acestuia. Înăuntru, a făcut şi crescătorii de peşti şi grădini, spre a-i servi acestuia. În Constantinopol [a făcut] clădirea care se numeşte „a lui Filipikos".

Episcopul Constantinopolului Chiriac: 11 ani.
Episcopul Antiohiei Anastasie, din nou: 6 ani.
13.7.1.3.16.1.

În acest an, în suburbiile din Bizanţ s-au născut monştrii: un copil cu patru picioare şi altul cu două capete. Cei care consemnează cu grijă istoriile spun că, pentru oraşele în care se nasc astfel [de creaturi, ele] nu sunt semne bune.

Împăratul l-a demis pe Priskos din demnitatea de strateg şi l-a făcut strateg al armatei romanilor pe Petru, fratele său. Deci, luând forţe [armate], Priskos a traversat fluviul mai înainte de a ajunge Petru. Atunci când a auzit de traversarea armatei romane, haganul a fost foarte uimit şi a trimis [o solie] la Priskos, căutând să afle cauza, să primească o parte din pradă şi astfel să treacă fluviul. Căci era foarte tulburat de biruinţele romanilor. Priskos l-a trimis ca sol la hagan în legătură cu acestea pe medicul Teodor, [care era] împodobit cu o minte ascuţită şi înţelepciune. Acesta, văzând că haganul era încrezut şi că dădea răspunsurile într-un mod plin de înfumurare – căci ameninţa că el va fi stăpân al tuturor neamurilor –. a îmblânzit mânia barbară printr-o veche povestire. A spus: „Ascultă, haganule, o povestire folositoare! Sesostris, împăratul egiptenilor, [care era] vestit şi foarte fericit, strălucit în bogăţie şi neînfruntat în putere, a supus neamuri foarte multe şi foarte mari. Din această cauză, căzând în mândrie, şi-a construit un car pe care era lipit aur şi pietre preţioase; a stat în el şi i-a pus la jug să tragă carul pe patru dintre împăraţii învinşi. Pe când se întâmpla aceasta, la o sărbătoare de seamă, unul dintre cei patru împăraţi îşi întorcea adesea privirea

în spate și vedea roata cum se învârte. Când Sesostris l-a întrebat: «De ce îți îndrepți ochii în spate?», el a spus: «Mă minunez de roată cum nu este statornică și, tot timpul, când cele de sus ajung jos, când cele de jos se ridică». Sesostris, gândindu-se cu înțelepciune la [această] pildă, a legiuit ca de acum împărații să nu mai tragă carul"[452]. La auzul acestora, haganul a zâmbit și a spus că va face pace, lăsând la bunăvoința lui Priskos dacă va vrea să îl cinstească cu ceva din prăzi. Priskos i-a dat prizonierii în schimbul traversării și, luând toate prăzile, a trecut fluviul fără primejdie. Haganul a primit toate acestea și s-a bucurat nespus. Și Priskos a mers în Bizanț, iar Petru a preluat funcția de strateg.

14.8.2.4.17.2.

În acest an, împăratul i-a poruncit strategului Petru ca romanii să primească a treia parte din soldă în aur, o a treia parte în arme și cealaltă a treia parte în veșminte de tot felul. Auzind deci romanii aceasta, s-au îndreptat spre răscoală. Iar strategul, înfricoșat, s-a apărat în fața armatelor, [spunând] că aceasta nu era adevărat. Și a arătat armatei alte scrisori, prin care i se poruncea ca pe cei care se distinseseră și scăpaseră din primejdii să [îi lase să] se odihnească în orașe și, cei care au îmbătrânit, să fie hrăniți din fondurile publice; de asemenea, copiii soldaților să fie înrolați în locul părinților lor. Cu această lămurire a liniștit poporul, astfel că l-au aclamat pe cezar. Petru i-a comunicat acestea împăratului. Ajungând la Marcianopolis, a trimis înainte 1000 [de oameni], care, întâlnind niște sklavini care duceau multă pradă romană, i-au pus pe fugă.

Barbarii i-au măcelărit pe prizonierii [...] și, luând mulți prizonieri, s-au întors în ținuturile romane[453].

---

[452] Sesostris, probabil identificabil cu faraonul Ramses al II-lea, apare în lucrările mai multor autori antici. Plinius cel Bătrân consemnează doar că Sesostris înhăma la car câte un rege; v. PLINIVS, *Naturalis Historia*, vol. VI, p. 38 (XXXIII, 52). Diodor din Sicilia (I, 58, 2) menționează doar că Sesostris ar fi folosit patru regi pentru a trage carul său (v. DIODORUS SICULUS, *The Library of History*, vol. I, Harvard University Press, 1933, p. 203, și DIODOR DIN SICILIA, *Biblioteca istorică*, traducere de Radu Hîncu și Vladimir Iliescu, Ed. Sport-Turism, București, 1981, p. 70). Versiunea dezvoltată a povestirii apare în fragmentele din lucrarea lui Ktesias, precum și din cea a lui Menander Protector, *Despre ambasadele romanilor la neamuri*, păstrate în așa-numitele *Excerpta de legationibus*, compilate din porunca lui Constantin Porfirogenetul; de asemenea, Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 133 (VI, 11, 10-15), care pare a fi fost aici sursa directă a *Cronografiei*.

[453] Este o lacună în text, care face dificilă o traducere exactă.

În același an, împăratul a construit terasa[454] cea rotundă din Magnaura. Și a ridicat în curtea din mijloc statuia sa și a așezat acolo arsenalul.

15.9.3.5.18.3.

În acest an, pe când vâna, strategul Petru a întâlnit un mistreț. Acesta i-a zdrobit piciorul de un copac și a fost bolnav mult timp, căci avea dureri de neîndurat. Împăratul l-a copleșit cu scrisori în care îl rușina, aducându-i ocări de nesuportat, auzind că neamurile sklavine porniseră împotriva Bizanțului. Iar Petru, grăbindu-se, s-a dus la Novae. Soldații de frunte din oraș, împreună cu episcopul, l-au întâmpinat pe strateg, care, văzându-i și minunându-se de armamentul și de bărbăția lor, le-a poruncit să părăsească orașul și să se alăture mulțimii romane. Dar soldații care erau așezați pentru paza orașului nu au fost de acord să facă aceasta. Mâniat, strategul l-a trimis pe Genzon cu o mulțime de soldați; iar ei, aflând, au fugit în biserică și, închizând porțile lăcașului, stăteau înăuntru. Genzon, din respect față de biserică, stătea fără să facă nimic. Petru s-a înfuriat și l-a schimbat pe Genzon din funcția de strateg; a trimis un *scribon*[455] să îl aducă la el pe episcopul orașului fără onoruri. Cei din oraș însă, adunându-se din toate casele, l-au dat afară din oraș cu necinste pe *scribon*. Și, închizând porțile orașului, îl aclamau pe împăratul Mauriciu, iar pe strateg îl acopereau cu ocări.

Astfel, Petru a plecat cu necinste de acolo. Și a trimis înainte 1000 [de oameni] pentru a spiona. Aceștia au întâlnit niște bulgari – 1000 la număr –, care, având încredere în pacea haganului, mergeau fără grijă; dar romanii i-au atacat pe bulgari. Aceștia au trimis șapte bărbați, sfătuind ca pacea să nu fie întreruptă. Îndată ce i-au auzit, cei care mergeau înainte i-au vestit strategului acestea. Strategul a spus: „Nici dacă va veni împăratul nu îi voi cruța pe ei!" Având loc o luptă, romanii au fost puși pe fugă. Barbarii nu i-au urmărit, pentru a nu cădea în vreo primejdie, deși fuseseră învingători. Pe taxiarhul

[454] În text: ἡλιακόν. Această terasă care se afla în apropierea edificiului numit Magnaura constituia o parte a complexului de palate ale împăraților bizantini; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 142-143.

[455] Ofițer din garda imperială; v. *The Chronicle*, p. 400. Inițial desemna un secretar, iar ulterior dobândește sensul de „gardă de corp"; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 395. Un alt înțeles al termenului *scribon* ar fi cel de „scutier al împăratului"; v. Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 163, nota 23.

celor care mergeau înainte strategul l-a biciuit rău. Aflând aceasta, haganul a trimis soli la Petru, acuzându-l de începerea [ostilităților] și că romanii au stricat pacea fără o cauză justă. Dar, folosind vorbe înșelătoare, Petru susținea că nu știe de această acțiune și că va da înapoi îndoit toate prăzile. Și astfel barbarii au primit de două ori prăzile pierdute și au menținut pacea.

Petru a pornit împotriva lui Peragastos, conducătorul sklavinilor[456]. Iar barbarii le-au ieșit înainte pe malul fluviului și îi împiedicau să treacă. Romanii însă, săgetându-i din bărci, i-au respins. Și, pe când aceștia fugeau, Peragastos a fost lovit în coastă și a murit.

Romanii au trecut [fluviul] și au luat mulți prizonieri, apoi s-au întors la ale lor. Deoarece călăuzele au fost induse în eroare, au nimerit în locuri fără apă, [iar] armata s-a aflat în primejdie. Și, mergând noaptea, au dat de râul Helibakia[457]. Pe malul opus al râului se afla un desiș, iar barbarii, ascunși în el, trăgeau cu arcul în cei care luau apă. Fiindcă au suferit mari pierderi, trupele romane au luat-o la fugă, fiind deci învinși de barbari. Mauriciu, auzind acestea, l-a demis pe Petru din funcția de strateg și l-a trimis din nou pe Priskos ca strateg al Traciei.

Anii lumii 6090. De la dumnezeiasca Întrupare: 590 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.16. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.10. Episcopul Constantinopolului Chiriac, ani 11.4. Episcopul Ierusalimului Amos, ani 8.6. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.19. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 6.4.

În acest an, strategul Priskos, ieșind în Tracia, a numărat forțele și a descoperit că o mare mulțime dintre ei a fost nimicită. Luându-i pe aceștia, s-a dus la fluviul Istru, la Novae. Haganul, aflând aceasta, a trimis soli să cerceteze cauza sosirii. Iar Priskos a invocat drept motiv că a venit pentru vânătoare. Haganul a spus: „Nu este drept să vânezi în loc străin". Dar Priskos spunea că locul este al lui și l-a mustrat pe hagan pentru plecarea sa din Răsărit. Barbarul a distrus zidul [orașului] Singidunum și a pornit împotriva țării romanilor. Când a aflat aceasta, Priskos s-a dus pe insula Istrului și, luând

[456] Cu privire la Peragastos, v. *Enciclopedia arheologiei* ..., vol. III, p. 322.

[457] Pentru Helibakia s-a propus identificarea cu râul Ialomița.

dromoane, l-a ajuns pe hagan la Constantiola, dorind să îi vorbească acestuia. Venind haganul spre malul fluviului, Priskos vorbea [cu el] de pe corabie. Haganul i-a spus: „Ce treabă ai, Priskos, cu pământul meu? Vrei să mi-l iei şi pe acesta prin minciună? Dumnezeu va judeca între mine şi împăratul Mauriciu. Va cere sângele armatei romanilor şi al armatei mele din mâinile sale". Priskos a zis: „Înapoiază romanilor oraşul Singidunum!" Iar el a spus: „Tu încerci să iei de la noi un singur oraş. Vei vedea peste puţin [timp] 50 de oraşe romane robite de avari".

Priskos, ducând corăbiile pe fluviu la Singidunum, l-a cucerit şi i-a alungat pe bulgari din el şi a început să reconstruiască zidul. Iar haganul a trimis mesageri la el şi, chemându-i ca martori pe zeii lui cei falşi, l-a socotit pe Priskos răspunzător pentru cele întâmplate. Când a venit iarna, fiecare s-a retras la ale sale.

În acelaşi an, Petru, fratele lui Mauriciu, a construit biserica Sfintei Născătoare de Dumnezeu din [cartierul numit] „al lui Aerobindos", împodobind-o cu diferite feluri de marmură. La fel şi patriarhul Chiriac [a construit] biserica Sfintei Născătoare de Dumnezeu din [cartierul] Diakonisses.

17.11.5.7.20.5.

În acest an, haganul, adunându-şi armatele, a pornit împotriva Dalmaţiei şi, ajungând la Balkes şi la cele 40 de oraşe din jurul acestuia, le-a cucerit pe toate. Priskos, când au ajuns la urechile sale acestea, l-a trimis pe Gudues pentru a spiona cele ce se întâmplaseră. Şi, ajungându-i pe barbari, după ce a trecut prin locuri greu accesibile, a dat peste doi barbari ameţiţi de vin. Gudues i-a întrebat despre mişcările barbarilor, iar ei au spus că haganul i-a încredinţat pe prizonieri unui număr de 2000 de ostaşi şi i-a trimis în ţinuturile lor. Aflând acestea, Gudues s-a ascuns într-un mic defileu şi, în zori, ieşind brusc în spatele acestora, i-a ucis pe toţi. Luându-i prizonierii, i-a dus la Priskos. Cum a aflat despre dezastru, haganul s-a întors în ţara lui. [La fel] şi Priskos a revenit la ale lui.

Anii lumii 6092. De la dumnezeiasca Întrupare: 592 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.18. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.12. Episcopul Constantinopolului Chiriac, ani 11.6.

Episcopul Ierusalimului Amos, ani 8.8. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.21. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 6.6.

În acest an, în indictionul al III-lea, în luna martie, Priskos, luând armatele, a pornit spre Singidunum. Haganul, adunându-și armata sa, a venit dintr-o dată în Moesia și a încercat să cucerească orașul Tomis. De aceea și Priskos, lăsând [orașul] Singidunum, s-a apropiat de el. Când a venit sărbătoarea Paștilor, romanii erau mistuiți de foamete. Prinzând de veste, haganul i-a spus lui Priskos să îi trimită care pentru a le da provizii, ca să își țină sărbătoarea cu veselie. Umplând deci 400 de care, le-a trimis acestora. La fel și Priskos i-a trimis barbarului în schimb niște bunuri indiene: piper, frunze indiene[458], kostos[459], scorțișoară și alte lucruri [care erau] căutate, toate astea în vreme ce haganul se afla la Sirmium. Primindu-le el, s-a bucurat de ele. Până la terminarea sărbătorii, romanii și barbarii și-au avut tabăra unii lângă alții și niciuna dintre armate nu avea teamă. Când sărbătoarea s-a terminat, barbarii s-au separat de romani.

Mauriciu, așa-zicând pentru a-l sprijini pe Priskos, l-a trimis pe Komentiolos cu o armată pedestră. Când a aflat aceasta, haganul a pornit cu armata spre Moesia, împotriva lui Komentiolos, [ajungând] pe la 30 de borne de acesta.

Iar Komentiolos a trimis în secret un mesager la hagan. Unii spun că Mauriciu l-a pus pe Komentiolos să trădeze armata romană dușmanilor, pentru tulburările pe care le făcuseră. La miezul nopții a poruncit armatei să se înarmeze, nedezvăluind [însă] mulțimii că vor da o luptă. Ei, crezând că le-a poruncit să își ia armele pentru un exercițiu, nu s-au înarmat cum trebuie.

Când s-a făcut zi și au ajuns barbarii, armata a fost cuprinsă de o mare zarvă. Komentiolos a tulburat rândurile și a devenit cauza dezorganizării acestora. Așadar, în acest fel, romanii au fost puși pe fugă, iar barbarii, găsind armata fără general, i-au ucis pe aceștia fără milă. Komentiolos a fugit în chip nedemn și a ajuns la Drizipera. Cei de aici l-au alungat din oraș cu ocări și aruncând cu pietre în el. Barbarii, venind la Drizipera, au cucerit orașul și au dat foc bisericii Sfântului Alexandru; iar mormântul acestuia, pe care l-au

---

[458] În text: φύλλον ὀνδικόν.
[459] O rădăcină folosită drept condiment (*Laussurea Lappa*, *ap.* H. G. LIDDELL, R. SCOTT, *A Greek-English Lexicon*, ὁ κόστος *s.v.*).

găsit că era argintat, l-au prădat într-un mod lipsit de evlavie, batjocorind și trupul mucenicului. Luând ei mulți prizonieri din Tracia, au petrecut în mod strălucit, disprețuindu-i pe romani.

Când Komentiolos a ajuns în Bizanț, orașul a fost cuprins de o tulburare foarte mare și de agitație, încât [mulți], înfricoșați, voiau să părăsească Europa și să se mute în Asia, la Calcedon.

Împăratul, luând excubiții și adunând un grup înarmat, a apărat Zidurile cele Lungi. Facțiunile poporului care păzeau orașul și senatul l-au sfătuit pe împărat să trimită o solie la hagan. Dumnezeu, drept pedeapsă pentru [faptele cele împotriva] Mucenicul Alexandru, a trimis barbarilor o boală molipsitoare. Și într-o zi au murit de febră și de bube 7 fii ai haganului, împreună cu numeroase alte mulțimi, încât, în loc de bucuria victoriei, de imnuri și de cântece, barbarul a avut parte de plângeri, lacrimi și doliu nemângâiat. Iar senatul l-a rugat pe cezar să trimită soli la hagan. Împăratul l-a trimis pe Armatzon cu daruri multe la hagan, la Drizipera; acesta l-a măgulit pe barbar cu vorbe blânde. Cu toate acestea, barbarul nu a vrut să accepte darurile, fiind cuprins de jale nestăpânită pentru copii. Și a spus către sol: „Dumnezeu va judeca între mine și împăratul Mauriciu. Căci el a stricat pacea. Iar eu îi voi da prizonierii dacă voi primi de la el câte o monedă pentru fiecare suflet".

Mauriciu nu a acceptat să-i dea. Și iarăși haganul a cerut să primească câte o jumătate [de monedă] pentru fiecare suflet. Dar nici așa împăratul nu a acceptat să dea, [și] nici [ca haganul] să primească câte patru keratia[460]. Mâniindu-se, haganul i-a ucis pe toți și s-a întors la ale sale, adăugând 50000 de [monede de] aur la [tributul plătit prin] tratatele cu romanii. Și au mărturisit că nu vor trece fluviul Istru. De la aceasta s-a pornit multă ură împotriva împăratului Mauriciu și acesta a început să fie atacat de bârfe. La fel și oastea cea din Tracia s-a pornit să îl vorbească de rău pe împărat.

Armata a trimis reprezentanți la împărat împotriva lui Komentiolos, ca unul care trădase în luptă. Între aceștia era și Phokas. Acesta, discutând cu împăratul, l-a contrazis puternic în *silention*, încât unul dintre *patrikioi* l-a pălmuit și i-a smuls barba. [Însă] împăratul nu a acceptat reclamația armatei împotriva lui Komentiolos, ci i-a trimis [înapoi] pe aceștia fără să obțină nimic. De aceea a început și uneltirea împotriva împăratului.

---

460 O monedă de aur (*nomisma*) avea 24 de keratia; v. *The Chronicle*, p. 406.

În acest an, în Egipt, pe fluviul Nil, pe când eparhul Minas mergea cu niște oameni[461] în locul numit Delta, în timp ce răsărea soarele, s-au arătat în fluviu animale cu formă de om, un bărbat și o femeie. Și bărbatul avea pieptul larg și era de negrăit la chip, cu părul blond, pe jumătate cărunt, și corpul îi era gol[462] până la coapsă și se arăta gol tuturor. Iar celelalte părți ale corpului îi erau acoperite de apă. Acestuia eparhul i-a cerut prin jurăminte să nu întrerupă priveliștea până nu se vor delecta cu toții de această vedere stranie. Iar femeia avea sâni și fața netedă și părul lung. Și până la ceasul al nouălea poporul s-a minunat văzând aceste animale. Iar la ceasul al nouălea s-au scufundat în fluviu. Și Minas i-a scris despre acestea împăratului Mauriciu[463].

Anii lumii 6093. De la dumnezeiasca Întrupare: 593 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.19. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.13. Episcopul Constantinopolului Chiriac, ani 11.7. Episcopul Ierusalimului Isaac, ani 8.1. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.22. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 9.1.

În acest an, în 26 martie, indictionul al IV-lea, în ziua Sfintelor Paști, augusta Sofia, soția lui Iustin, împreună cu Constantina, soția lui Mauriciu, făcând o coroană de foarte mult preț, i-au adus-o împăratului. Iar împăratul, atunci când a văzut-o, a mers în biserică și a oferit-o lui Dumnezeu, atârnând-o deasupra Sfintei Mese cu un lanț triplu din aur și pietre prețioase[464]. Augustele s-au întristat foarte tare aflând aceasta, iar augusta Constantina a petrecut sărbătoarea fiind în conflict cu împăratul.

Împăratul nu a luat în seamă reclamațiile trupelor din Tracia împotriva lui Komentiolos; același Komentiolos a luat armata și, ducându-se la Istru, s-a alăturat lui Priskos la Singidunum. Și pacea cu barbarii a fost ruptă. Odată ruptă [pacea], s-au dus la Vimina-

---

[461] În text: λαοῦ; sau „cu armată".
[462] În text: εγύμνου την φύσιν.
[463] Evenimentul este descris pe larg în Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., pp. 151-152 (VII, 16, 1-9).
[464] Astfel de coroane votive, dăruite lăcașurilor de cult, erau obișnuite în epocă. Din Spania vizigotă se păstrează, pentru această epocă, coroanele regilor Receswinthus și Swinthila, aparținând tezaurului de la Guarrazar. Acestea pot oferi o imagine cu privire la aspectul unor astfel de piese de orfevrărie.

cium[465], care este o insulă mare pe Istru. Când a aflat acestea, haganul, adunându-și armatele, a pornit împotriva ținuturilor romanilor. Iar pe cei patru fii ai săi, după ce le-a dat alte trupe, i-a așezat să păzească trecătorile Istrului. Romanii, făcând plute, au traversat fluviul și au început lupta cu fiii haganului, sub conducerea lui Priskos. Căci Komentiolos se îmbolnăvise și stătea pe insula Viminacium. Lupta a durat multe ore, iar când a apus soarele, fuseseră uciși 300 de romani, iar dintre barbari fuseseră nimiciți 4000. În zori, așezându-se armatele, au început din nou lupta și iarăși au ucis 8000 de barbari. La fel și a treia zi, rânduindu-se ceva mai sus, romanii au pornit împotriva barbarilor și i-au pus pe fugă. Și, împingându-i pe avari spre apele lacului, au înecat mulți dintre aceștia – între ei înecându-se și copiii haganului. Romanii au dobândit o victorie strălucită.

Haganul a adunat multe forțe și a venit asupra romanilor. Pornindu-se o luptă, romanii i-au pus pe fugă pe barbari și această victorie pe care romanii au obținut-o a fost, dintre toate, cea mai de seamă. Priskos, strângând 4000 [de oameni], le-a poruncit să treacă râul Tisa[466] și să spioneze mișcările barbarilor, care, neștiind nimic din cele întâmplate, țineau o sărbătoare și beau laolaltă. Romanii, venind în ascuns asupra acestora, au făcut un mare masacru; căci au ucis 30000 de gepizi și alți barbari. Și, luând mulți prizonieri, s-au întors la Priskos.

Haganul a adunat din nou forțe și s-a dus la Istru. Și a avut loc o luptă, [iar] barbarii au fost înfrânți și au fost înecați în curenții fluviului. Împreună cu aceștia s-au prăpădit și mulți sklavini. Vii au fost prinși 3000 de avari, 800 de sklavini, 3200 de gepizi și 2000 de barbari.

Haganul a trimis soli la împăratul Mauriciu, încercând astfel să îi ia înapoi pe cei prinși. Mauriciu, care nu aflase de strălucita victorie a romanului, i-a scris lui Priskos să îi dea înapoi haganului doar pe avari.

Komentiolos, imediat ce și-a revenit din boală, a ieșit la Novae pentru a căuta călăuze care să îl ducă la drumul împăratului Traian[467]. Un bătrân care îl cunoștea spunea că [drumul] este greu

---

[465] În text: Βιμηνάκιον.
[466] În text: Τίσσον. Potrivit unor alte opinii, în acest caz ar putea fi vorba despre râul Timiș; v. Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 160, nota 10.
[467] Drumul lui Traian străbătea Munții Balcani, de la Novae la Filipopolis; v. Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 161, nota 13.

accesibil, impracticabil de mulți ani, iar iarna era cuprins de zăpadă, [pentru că se afla] în munți înalți. Komentiolos n-a fost convins de cuvintele bătrânului și a luat-o pe acest drum. Însă, din cauza gerului extrem și a frigului mare, au murit mulți dintre romani și cea mai mare parte a animalelor de povară. [Komentiolos] a ajuns cu dificultate la Filipopolis. Romanii și-au petrecut iarna acolo, în vreme ce Komentiolos s-a dus în Bizanț.

În același an, un bărbat care purta schima monahală și strălucea întru nevoință a scos o spadă și, alergând înarmat din Forum până la Chalke, le-a spus tuturor că împăratul va muri ucis de sabie. La fel și Irodianos i-a vestit înainte chiar pe față lui Mauriciu cele ce i se vor întâmpla.

Pe când împăratul făcea litanie noaptea desculț, împreună cu întreg orașul, trecând prin [regiunea numită] a lui Karpianos, s-au răsculat câțiva din mulțime și au aruncat cu pietre împotriva împăratului, încât împăratul și Teodosie, fiul său, de-abia au scăpat și și-au terminat rugăciunea în Vlaherne.

Iar facțiunile poporului, găsind un bărbat care semăna cu Mauriciu, i-au pus acestuia o mantie[468] neagră, i-au împletit o cunună din usturoi și, așezându-l pe un măgar, îl batjocoreau spunând: „A găsit vițica fragedă și, precum cocoșul cel nou, a călcat-o pe aceasta și a făcut copii ca sâmburii lemnoși[469]. Și nimeni nu îndrăznește să vorbească, ci le-a astupat gura tuturor. Sfinte al meu, Sfinte înfricoșător și puternic, lovește-l în cap, ca să nu se semețească! Și eu Îți voi aduce ca ofrandă boul cel mare". Împăratul, prinzându-i pe mulți dintre aceștia, i-a pedepsit.

Anii lumii 6094. De la dumnezeiasca Întrupare: 594 ani.

Împăratul romanilor Mauriciu, ani 20.20. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.14. Episcopul Constantinopolului Chiriac, ani 11.8. Episcopul Ierusalimului Isaac, ani 8.2. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.23. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 9.2.

În acest an, în luna noiembrie, indictionul al V-lea, împăratul Mauriciu l-a căsătorit pe fiul său, Teodosie, cu fiica *patrikios*-ului

---

[468] În text: σαγίον.
[469] În text: ξυλοκούκουδα.

Gherman, pe aceştia cununându-i Chiriac, patriarhul Constantinopolului.

La 11 ianuarie, Dometianos, episcopul din Melitene, ruda împăratului, a murit şi a fost înmormântat în [biserica] Sfinţilor Apostoli de către patriarhul Chiriac, fiind cinstit la mormânt de către întreg senatul.

Împăratul, făcându-l din nou strateg al Traciei pe fratele său, Petru, l-a trimis [acolo]. Căci auzise că mulţimile barbarilor se adunaseră pe la cataracte[470], având-ul ca strateg pe Apsich. Iar Petru a trimis la Apsich un sol pentru pace. Apsich a încercat să ia cataractele de la romani. Şi haganul a pornit împotriva [oraşului] Constantiola. Iar romanii s-au întors în Tracia şi au ajuns la Adrianopolis. Aflând împăratul că haganul vine împotriva Bizanţului, i-a scris lui Petru să se întoarcă la Istru şi l-a trimis pe *scribon*-ul Bonosos cu flotă pentru a trece armata.

Petru, trimiţându-l pe strategul adjunct Gudues dincolo de Istru, [acesta] a luat mulţi prizonieri. Aflând acestea, haganul l-a trimis pe Apsich cu o mulţime [de soldaţi] pentru a nimici neamul anţilor, fiindcă erau aliaţi ai romanilor. După ce s-a întâmplat aceasta, o parte a barbarilor a venit la romani.

Mauriciu, cugetând întru sine şi ştiind că nimic nu scapă atenţiei lui Dumnezeu, ci le dă tuturor după faptele lor, şi gândindu-se la greşeala pe care o făcuse cu prizonierii când nu îi răscumpărase, a socotit că este mai convenabil să îşi ispăşească păcatul în viaţa aceasta, şi nu în cea viitoare. Şi, făcând rugăciuni în scris, le-a trimis la toate tronurile patriarhale, în toate oraşele de sub conducerea sa, la mănăstirile cele din pustie, la Ierusalim, la lavre, [împreună cu] bani, ceară[471] şi tămâie, ca să se roage pentru el, pentru a ispăşi aici, şi nu în veacul ce va să vină.

S-a pornit şi împotriva lui Filipikos, cumnatul său, pentru că numele îi începea cu litera Φ. Filipikos i-a jurat împăratului în diferite chipuri că era curat în serviciul său şi că în el nu exista viclenie.

Mauriciu, rugându-L pe Dumnezeu să îi fie miluit sufletul, într-o [noapte], pe când dormea, a avut o vedenie, cum că stătea el la Poarta de Aramă a palatului, în faţa icoanei Mântuitorului, şi [mul-

---

[470] Este vorba despre cataractele Dunării, zone care făceau navigaţia dificilă în trecut.
[471] În text: κηρούς. S-ar mai putea traduce prin „lumânări".

ţime de] popor se afla lângă el. Şi s-a auzit un glas dinspre chipul Marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos spunând: „Daţi-l pe Mauriciu!" Şi, prinzându-l, slujitorii dreptăţii l-au adus pe discul de porfir de acolo. Iar vocea divină i-a spus: „Unde vrei să îţi răsplătesc, aici sau în veacul ce va să vină?" Iar el, auzind, a spus: „Iubitorule de oameni, Stăpâne, Dreptule Judecător, mai bine aici, şi nu în veacul ce va să vină!" Iar vocea divină a poruncit ca Mauriciu şi [Constantina], soţia lui, copiii şi toate rudele sale să fie daţi soldatului Phokas.

Trezindu-se deci Mauriciu şi chemându-l pe *parakimomenos*-ul[472] său, l-a trimis la Filipikos, cumnatul său, să îl aducă în grabă pe acesta la împărat. Şi, ducându-se, *parakimomenos*-ul l-a chemat. Iar Filipikos, sculându-se şi chemându-şi soţia, a sărutat-o zicând: „Cu bine, fiindcă nu mă vei mai vedea!" Iar ea a strigat cu glas puternic şi suspine spre *parakimomenos*, spunând: „Te conjur, pentru Dumnezeu, care este lucrul pentru care îl caută la ora aceasta?" Acesta a jurat că nu ştie şi [a spus]: „Împăratul, trezindu-se dintr-o dată din somn, m-a trimis". Filipikos a cerut să se împărtăşească şi aşa să meargă la împărat. Iar soţia lui, Gordia, zăcea pe jos, tânguindu-se şi plângând şi implorându-L pe Dumnezeu.

Şi, intrând în dormitorul imperial, Filipikos s-a aruncat la picioarele împăratului. Iar împăratul i-a zis: „Iartă-mă, pentru Dumnezeu, căci am păcătuit faţă de tine! Până acum am fost pornit împotriva ta". Şi, poruncindu-i *parakimomenos*-ului să iasă, s-a sculat şi i-a căzut la picioare lui Filipikos, spunând: „Iartă-mă, pentru că ştiu cu siguranţă că nu mi-ai greşit cu nimic! Dar spune-mi, cunoşti în detaşamentele noastre vreun soldat [numit] Phokas?" Filipikos, gândindu-se, i-a spus: „Cunosc unul care, fiind trimis cu puţin timp înainte ca reprezentant de către armată, te-a contrazis pe înălţimea[473] ta". Împăratul a zis: „Ce fel de caracter[474] are?" Iar Filipikos a spus: „Este mai tânăr, impertinent şi laş". Atunci Mauriciu spune: „Dacă este laş, este şi ucigaş". Şi i-a explicat lui Filipikos descoperirea din vis.

---

[472] Textual, *parakimomenos* înseamnă „cel care doarme alături". Termenul desemna un înalt demnitar care supraveghea dormitorul imperial; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, pp. 202-215, şi L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, pp. 109, 111.

[473] În text: κράτει – „putere".

[474] În text: ἐντεύξεως.

În noaptea aceea s-a arătat o stea pe cer, așa-numita cometă.

În ziua următoare a ajuns și *magistrianos*-ul care fusese trimis la Sfinții Părinți din pustie, aducând de la aceștia răspunsul: „Dumnezeu, primind pocăința ta, îți mântuiește sufletul și te rânduiește cu toată casa ta împreună cu sfinții, dar vei cădea de la împărăție cu necinste și primejdie". Auzind acestea, Mauriciu mult L-a slăvit pe Dumnezeu.

Venind deci vremea toamnei, pentru că împăratul Mauriciu i-a poruncit lui Petru să țină peste iarnă armata în țara sklavinilor, romanii s-au opus, neacceptând să facă aceasta din cauza epuizării cailor, pentru că aveau cu ei multă pradă și datorită faptului că mulțimi de barbari împânzeau țara; astfel că au pus la cale o răscoală.

Strategul, mânios pe armată, i-a făcut pe aceștia să își iasă din minți. Atunci au căzut ploi torențiale peste armată și era un ger puternic. Iar Petru se afla la 20 de mile de oaste. Mauriciu îl sâcâia pe Petru prin scrisori să treacă Istrul și să obțină proviziile pentru iarnă ale armatei din țara sklavinilor, pentru a nu fi nevoit să le ofere romanilor hrană [pe cheltuiala] publică. Strategul, trimițând după Gudues, a spus: „Poruncile împăratului – ca romanii să ierneze în pământ străin – sunt foarte grele pentru mine. Și dacă nu mă supun este rău și dacă mă supun este și mai rău. Iubirea de bani nu naște nimic bun, fiind mama tuturor relelor. Împăratul care suferă de aceasta va deveni pricina celor mai mari rele pentru romani". Trimițând după taxiarhii armatei, le-a spus care era intenția împăratului; ei au zis că armata nu acceptă. Când armata a aflat aceasta, s-a răsculat. Și căpeteniile de vază au plecat dintre ei și s-au dus la strateg.

Mulțimile, adunându-se, l-au făcut conducător pe centurionul Phokas și, ridicându-l pe scut[475], l-au aclamat în calitate de conducător.

Când a auzit acestea, Petru a fugit și i-a făcut cunoscut totul împăratului. Împăratul, aflând aceste lucruri neplăcute, a încercat să le ascundă de mulțime. A doua zi a organizat și spectacol în hipodrom, ascunzând dezastrul.

Facțiunea verzilor striga, spunând: „Stăpâne al romanilor, de trei ori auguste, Constantin și Domentziolos necăjesc facțiunea ta, ca să conducă Krukes, pentru păcatele noastre! Dumnezeu, Cel Care le-a creat pe toate, îți va supune ție pe tot dușmanul și potrivnicul,

[475] Ridicarea pe scut semnifica proclamarea ca împărat.

şi de acelaşi neam, şi de alt neam, fără [vărsare de] sânge". Împăratul le-a spus facţiunilor: „Să nu vă tulbure deloc dezordinea şi nesupunerea unor soldaţi fără minte". Albaştrii au zis: „Dumnezeu, Cel Care ţi-a poruncit să fii împărat, ţi-i va supune pe toţi cei care luptă împotriva împărăţiei tale. Iar dacă cel care îţi este nerecunoscător este roman, îl va pune pe acesta în slujba ta fără [vărsare de] sânge"[476].

Împăratul i-a înarmat pe aceştia şi i-a calmat prin cuvinte blânde, apoi le-a poruncit ca, alături de căpeteniile facţiunilor, să păzească zidurile oraşului.

Pe când Teodosie, fiul împăratului, vâna împreună cu Gherman, socrul său, în Kallikratia, romanii i-au trimis scrisori, cerându-i să le fie el împărat, iar dacă nu, îl vor proclama împărat pe Gherman. Căci nu mai suportau să le fie împărat Mauriciu.

Aflând acestea, Mauriciu l-a chemat la el pe fiul său, iar lui Komentiolos i-a poruncit să păzească zidurile. Şi i-a acuzat pe Gherman şi pe fiul său, Teodosie, de a fi cauza dezastrelor. Cum Gherman s-a apărat, Mauriciu a spus: „O, Gherman, există două dovezi pentru bănuiala mea: scrisorile armatei către tine şi faptul că armata a cruţat herghelia de cai care ţi-a fost atribuită în suburbii. Căci au jefuit totul, dar ale tale le-au cruţat. Nu te obosi, Gherman, să lungeşti vorba, nimic nu este mai plăcut decât să mori prin sabie!"

Gherman s-a refugiat în biserica Maicii lui Dumnezeu din [regiunea numită] a lui Cyrus. Când a aflat aceasta, împăratul l-a trimis pe eunucul Ştefan ca să-l scoată pe Gherman afară din biserică. Dorind Ştefan să îl scoată cu forţa, apărătorii lui Gherman s-au opus, l-au scos afară pe Ştefan şi, luându-l pe Gherman, s-au refugiat în Marea Biserică.

Pe fiul său, Teodosie, împăratul l-a bătut cu toiege; căci spunea că numai cu ajutorul lui a fost făcut scăpat Gherman. Şi i-a trimis pe excubiţi să îl scoată pe Gherman din Marea Biserică. Din această pricină oraşul a fost cuprins de un mare murmur.

Gherman a vrut să iasă ca să îl vadă [poporul]. Iar mulţimile nu au acceptat, ci l-au necinstit pe împărat cu mari ocări, spunând: „Să nu mai rămână cu piele cel care ţine la tine, Mauriciu, marcianistule!"[477]

---

[476] Şi în acest caz, ca şi în cel al dialogului din hipodrom citat la anii lumii 6024, poate fi remarcat caracterul metric al replicilor interlocutorilor; v. *The Chronicle*, p. 416.

[477] Despre semnificaţia acuzaţiei de „marcianism" aduse lui Mauriciu, v. Michael GRAEBNER, „Μαυρίκιε Μαρκιανιστά. A Note", în: *Βυζαντινά*, 11 (1982), pp. 181-188.

Aflând deci acestea, cei care păzeau zidurile au neglijat paza. Atunci, cei din facţiunea verde au incendiat casa lui Constantin, cel numit Lardos[478].

Mauriciu, în miez de noapte, a dezbrăcat veşmântul împărătesc, s-a îmbrăcat într-unul de particular şi, urcându-se pe un dromon împreună, cu soţia, cu copiii lui şi cu Constantin, a fugit. Iar mulţimile l-au batjocorit toată noaptea pe împărat cu cele mai de ruşine ocări, luându-l în râs şi pe patriarhul Chiriac. Având loc o mare furtună, Mauriciu, după [ce a trecut prin] primejdii foarte mari, şi-a găsit scăparea la [biserica] Sfântului Autonomos. Şi în aceeaşi noapte a suferit şi de pe urma bolii durerii de picioare şi de mâini, care se cheamă artrită.

De acolo l-a trimis pe Teodosie, fiul său, împreună cu Constantin la Chosroes, împăratul perşilor, pentru a-i aminti ceea ce făcuse Mauriciu pentru el şi pentru ca [acesta] să îi dea fiului său răsplata pentru facerea de bine.

Gherman a trimis [un om] la Serghie, conducătorul facţiunii verzi, ca [să îi ceară acestuia] să lupte de partea lui pentru a ajunge împărat, promiţând ca va cinsti facţiunea verde, iar pe el îl va învesti cu mari demnităţi. Serghie a destăinuit aceasta celor mai de vază din facţiune. Însă ei nu au acceptat aceasta, spunând: „Niciodată Gherman nu se va depărta de la a-i susţine pe albaştri".

Verzii, ieşind la Rhegion, l-au cinstit cu mari aclamaţii pe tiranul Phokas şi l-au convins pe acesta să vină în Hebdomon. Atunci Phokas l-a trimis pe *asekretes*-ul[479] Teodor şi [acesta], intrând în Marea Biserică, a citit poporului că patriarhul, facţiunile poporului şi senatul trebuie să meargă în Hebdomon. Întâmplându-se deci aceasta şi ajungând cu toţii în Hebdomon, patriarhul Chiriac i-a cerut tiranului o mărturisire legată de credinţa ortodoxă şi de faptul că va păzi Biserica netulburată.

Tiranul se gândea să-l îndemne pe Gherman să fie împărat. Când Gherman a pretins[480] că nu vrea şi facţiunile l-au aclamat pe tiran, răul a fost proclamat, tiranul a fost ales stăpân al sceptrelor şi dezastrul a învins fericirea; [atunci] şi-au avut începutul marile nenorociri ale romanilor.

---

478 Numele comun ὁ λάρδος înseamnă „grăsime de porc".

479 Termenul provine din latinescul *a secretis* şi desemna funcţia de secretar imperial.

480 În text: κατειρωνευομένου.

Proclamarea tiranului s-a făcut în biserica [Sfântului] Ioan Botezătorul. Stând acolo două zile, în a treia zi a intrat în palat, așezat fiind într-un car imperial. Iar în cea de-a cincea zi a încoronat-o augustă pe soția sa, Leontia. Astfel că în acea zi facțiunile s-au răsculat una împotriva celeilalte, din cauza locurilor unde stăteau. Tiranul l-a trimis pe Alexandru, tovarășul său în ale răscoalei, să liniștească facțiunile. Alexandru, punând mâinile, l-a împins și l-a ocărât pe Cosma, conducătorul facțiunii albaștrilor. Iar albaștrii, tulburați, strigau: „Du-te, află rânduiala, Mauriciu nu a murit!"

Când a auzit acestea, tiranul s-a pornit să îl ucidă pe Mauriciu. Trimițând soldați, i-a adus pe aceștia[481] în Calcedon, în portul lui Eutropios. Și înaintea împăratului au fost uciși copiii săi de parte bărbătească, cinci [la număr], în fața sa, pedepsindu-l înainte pe împărat prin uciderea copiilor. Iar Mauriciu, cugetând la nenorocire, Îl invoca pe Dumnezeul tuturor și spunea des: „Drept ești, Doamne, și drepte judecățile Tale!" Astfel moartea copiilor a devenit un epitaf pentru tată, care a dat dovadă de virtute în marea nenorocire. Căci, atunci când o doică furase unul dintre băieții împăratului și îl dăduse pe al ei spre tăiere, Mauriciu nu a îngăduit [aceasta], ci l-a cerut pe al lui. Unii spun că, atunci când acesta a fost tăiat, a curs lapte împreună cu sânge, încât toți cei care au văzut s-au tânguit foarte. Astfel împăratul și-a preschimbat [această] viață, dovedindu-se mai presus de legile firii.

În acea vreme nu au lipsit din împărăția romanilor nenorociri felurite și mari. Căci Chosroes, împăratul perșilor, a stricat pacea, iar avarii au devastat Tracia. Și amândouă armatele romanilor au fost distruse, astfel încât, atunci când Heraclie a ajuns împărat și a făcut o cercetare exactă a forțelor armate, din toată mulțimea lui Mauriciu care se afla cu Phokas când a instituit tirania, nu a găsit mai mult de doi bărbați. Într-atât au fost nimiciți în timpul acestuia cei care îl instalaseră pe tiran.

Anii lumii 6095. De la dumnezeiasca Întrupare: 595 ani.

Împăratul romanilor Phokas, ani 7.1. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.15. Episcopul Constantinopolului Chiriac, ani 11.9. Episcopul Ierusalimului Isaac, ani 8.3. Episcopul Alexandriei Evloghie, ani 27.24. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 9.3.

---

[481] Adică pe împărat și pe fiii acestuia.

În acest an, în luna noiembrie, indictionul al VI-lea, devenind împărat tiranul Phokas, l-a ucis pe Mauriciu împreună cu cinci copii de parte bărbătească, după cum s-a spus mai înainte. Cu privire la capetele acestora, a poruncit să fie așezate mai multe zile în Câmpul Tribunalion[482]. Cei din oraș ieșeau și le priveau, până când au început să miroasă. A fost ucis și Petru, fratele lui, și mulți alții. Iar despre fiul său, Teodosie, umbla vorba că a fugit și s-a salvat. Chosroes, împăratul perșilor, a sporit acest zvon, mințind de fiecare dată în alt fel și spunând că îl are pe acesta pe lângă el și, chipurile, se îngrijește ca [Teodosie] să preia împărăția romanilor. Spera însă să controleze prin viclenie împărăția romanilor, după cum s-a demonstrat în multe feluri, mai ales că a pornit un război pe neașteptate și a pustiit ținuturile romanilor. Când Phokas l-a trimis la el ca sol pe Bilios, [Chosroes] l-a prins pe acesta și l-a pus în închisoare, pentru a nu se mai întoarce în ținuturile romanilor, iar lui Phokas i-a răspuns prin scrisori pline de necinstire.

Pe împărăteasa Constantina, împreună cu cele trei fiice, tiranul a instalat-o într-o casă particulară, numită „a lui Leon".

În orașul Alexandria, un caligraf, bărbat evlavios, venind acasă de la o slujbă[483] în miez de noapte, a văzut statuile date jos de pe socluri și spunându-se cu voce tare despre Mauriciu și copiii lui că au fost uciși, precum și toate dezastrele care se săvârșiseră în Bizanț[484]. Dimineața, bărbatul s-a dus și i-a povestit acestea *augustalios*-ului. Iar el i-a ordonat să nu mai spună nimănui. Și, notându-și ziua, aștepta ce se va întâmpla. În cea de-a noua zi a ajuns un mesager, anunțând uciderea lui Mauriciu. Atunci *augustalios*-ul a făcut publică în fața poporului prezicerea demonilor.

Narses, cel care devenise strateg al romanilor, s-a revoltat împotriva tiranului și a cucerit Edesa. Atunci Phokas i-a scris strategului Gherman să asedieze Edesa. Iar Narses i-a scris lui Chosroes, împăratul perșilor, să adune forțe și să pornească război împotriva romanilor.

Phokas l-a făcut *magistros* pe fratele său, Domentziolos, și comite al excubiților pe Priskos.

---

[482] Câmpul Tribunalion se afla în regiunea Hebdomon, în afara Constantinopolului; v. *The Chronicle*, p. 419, și Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină* ..., p. 171 (VIII, 12, 9): „Câmpia de lângă Hebdomon, numită de romani «Campus»".

[483] În text: παννυχίδος.

[484] Evenimentul este relatat în detaliu în Teofilact SIMOCATA, *Istorie bizantină*, pp. 172-173 (VIII, 13, 7-14).

2.16.10.4.25.4.

În acest an, în luna decembrie, indictionul al VII-lea, Phokas a mers în procesiune de sărbători și a oferit multe daruri consulare.

Chosroes, împăratul perșilor, adunând multă armată, a trimis-o împotriva romanilor. Gherman, auzind aceasta, s-a înfricoșat, dar a fost silit să înceapă războiul; fiind rănit în luptă, apărătorii lui l-au salvat, [aducându-l] până la Constantina; iar romanii au fost învinși. În cea de-a unsprezecea zi, Gherman s-a săvârșit. Phokas a transferat forțele din Europa în Asia, sporind tributul dat haganului, crezând că astfel neamul avarilor se va liniști. Și, împărțindu-le, pe unele le-a trimis împotriva perșilor, iar pe altele [le-a trimis] cu eunucul Leontie – [care era] unul dintre fruntașii lui – împotriva lui Narses, ca să asedieze Edesa.

Chosroes a adunat armatele și s-a dus la Daras. Iar Narses, ieșind din Edesa, s-a refugiat la Hierapolis. Chosroes a dat peste romani la Arxamun și, făcând o fortăreață din elefanți, a început lupta; și a dobândit o mare victorie, prinzându-i pe mulți dintre romani, pe care i-a și decapitat. Întâmplându-se astfel, Chosroes s-a întors în țara sa, lăsându-i armatele lui Zongoes. Când a aflat acestea, Phokas s-a înfuriat pe Leontie și l-a adus în dezonoare în Bizanț cu cătușe de fier; și l-a numit strateg pe Domentziolos, nepotul său, pe care l-a făcut și *kuropalates*.

3.17.11.5.26.5.

În acest an, Chosroes i-a trimis pe Kardarigas și pe Rusmiazas, care au cucerit multe orașe ale romanilor. Domentziolos și-a dat cuvântul lui Narses și l-a convins pe acesta prin multe jurăminte că nu va suferi nicio nedreptate din partea lui Phokas, la care l-a trimis la el. Dar Phokas, nețінându-se de cuvânt, l-a ars în foc. Astfel că romanii s-au întristat foarte mult, pentru că perșii se temeau într-atât de Narses, încât copiii perșilor tremurau când auzeau numele lui. Iar perșii s-au bucurat foarte tare.

Episcopul Constantinopolului Toma: 3 ani.

4.18.1.6.27.6.

În acest an, un eunuc care era *scholastikos*, bărbat de vază din palat, luând-o în miez de noapte pe stăpâna Constantina împreună

cu cele trei fiice ale ei, s-a refugiat în Marea Biserică; asta la sfatul *patrikios*-ului Gherman, care căuta să pună mâna pe împărăție. Atunci a avut loc în oraș o mare răscoală. Verzii, adunându-se la Kochlias, o defăimau pe Constantina. Gherman i-a trimis conducătorului facțiunii verzilor un talant de aur pentru a colabora cu ei. Însă fruntașii facțiunii nu au acceptat una ca aceasta.

Tiranul a trimis [oameni] la biserică pentru a le scoate pe femei. Patriarhul Chiriac i-a stat împotrivă tiranului, neîngăduind ca femeile să fie scoase din biserică în chip silnic. Fiind încredințat prin jurăminte de către Phokas că nu le va nedreptăți, au fost scoase din sfântul locaș și au fost închise într-o mănăstire. Iar pe Gherman l-a trimis și l-a așezat în rândul preoților; și îl păzea în casa sa.

Atunci și Filipikos, tunzându-și părul, și-a asumat cinstea preoției și stătea în Chrysopolis, în mănăstirea pe care o construise.

Perșii au cucerit în acest an Daras, toată Mesopotamia și Siria, luând mulți prizonieri, cărora nu li se știa numărul.

Săvârșindu-se patriarhul Chiriac, în locul lui a fost hirotonit Toma, care era diacon și *sakellarios*[485] al aceleiași biserici, în data de 11 octombrie.

Anii lumii 6099. De la dumnezeiasca Întrupare: 599 ani.

Împăratul romanilor Phokas, ani 7.5. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.19. Episcopul Constantinopolului Toma, ani 3.2. Episcopul Ierusalimului Isaac, ani 8.7. Episcopul Alexandriei Teodor, ani 2.1. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 9.7.

În acest an, tiranul Phokas și-a căsătorit fiica, pe Domentzia, cu Priskos, *patrikios*-ul și comitele excubiților. Nunta a avut loc în palatul Marinei și [Phokas] a poruncit să se țină un spectacol în hipodrom. Iar conducătorii celor două facțiuni, pe lângă imaginile imperiale cu lauri[486], au pregătit la Tetrakiones[487] imagini cu lauri pentru Priskos și Domentzia. Văzând acestea, împăratul s-a supărat

[485] *Sakellarios*-ul era un înalt demnitar având atribuții fiscale; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, p. 210. Referitor la termen, v. și H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 364.

[486] În text: βασιλικῶν λαυράτων, de la latinescul *laureatae*, imagini imperiale având cunună de lauri; v. *The Chronicle*, p. 691.

[487] Un monument cu patru coloane aflat în hipodrom; v. *The Chronicle*, p. 424.

și a trimis să fie aduși conducătorii facțiunilor, Teofan și Pamphilos; și, așezându-i goi pe *stama*[488], a poruncit să fie decapitați. Trimițându-l pe *protokursor*-ul[489] lui, i-a întrebat cu a cui permisiune au făcut aceasta. Iar ei au spus că decoratorii[490] au făcut aceasta după obicei. Poporul și mulțimile strigau: „Mulți ani stăpânului iubitor de oameni!" Decoratorii, întrebați de ce au făcut aceasta, au spus: „Fiind ei numiți de toți copiii împăratului, noi am făcut aceasta cu de la noi putere". Priskos, cuprins de frică, se temea de supărarea împăratului.

Pentru că mulțimile strigau să se milostivească de ei, Phokas i-a iertat. De atunci, mâniindu-se, Priskos nu s-a purtat drept cu Phokas.

O femeie pe nume Petronia, slujitoare a împărătesei Constantina, a dus la Gherman răspunsurile Constantinei. Răspândindu-se zvonul că Teodosie, fiul lui Mauriciu, trăiește, Constantina și Gherman aveau bune speranțe în această privință. Însă necuvioasa Petronia i-a făcut cunoscute acestea tiranului, care i-a dat-o pe Constantina eparhului Theopemptos pentru a o tortura. Și fiind ea torturată, a mărturisit că *patrikios*-ul Romanos cunoștea cele ce vorbiseră ei. Apoi, fiind arestat și cercetat, acesta a spus că și alții îi sunt părtași la uneltirea împotriva tiranului. A fost arestat și Teodor, prefectul Răsăritului, pe care tiranul l-a ucis bătându-l cu vine de bou. Pe Elpidios l-a dat focului după ce i-a tăiat mâinile și picioarele, iar pe Romanos l-a decapitat. Pe Constantina, împreună cu cele trei fiice, a decapitat-o cu sabia pe docul lui Eutropios, unde fusese ucis și Mauriciu. Pe Gherman și pe fiica acestuia i-a ucis cu ascuțișul sabiei pe insula Prote, la fel și pe Ioan, pe Tzitas, pe Patrikios și pe Teodosie, cel care avea demnitatea de *subadiuva*[491], și pe Andrei Skombros și pe David, cartofilaxul de la [palatul numit] „al lui Hormisdas".

În același an, perșii au trecut Eufratul și au robit toată Siria, Palestina și Fenicia, aducând multă distrugere romanilor.

---

[488] În text: στάμα, poate același lucru cu σκάμμα, un spațiu din hipodrom în fața tribunei imperiale; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 451-457.

[489] Cel dintâi dintre mesageri. Pentru termen, v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 401.

[490] În text: γραμμισταί.

[491] În text: σουβαδιουβᾶ. Termenul vine de la latinescul *subadiuva*. *Subadiuva* era un ajutor adjunct al lui *magister officiorum*, șeful administrației civile a Imperiului; v. *The Chronicle*, pp. 692-693.

Anii lumii 6100. De la dumnezeiasca Întrupare: 600 ani.

Împăratul romanilor Phokas, ani 7.6. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.20. Episcopul Constantinopolului Toma, ani 3.3. Episcopul Ierusalimului Isaac, ani 8.8. Episcopul Alexandriei Teodor, ani 2.2. Episcopul Antiohiei Anastasie, ani 9.8.

În acest an, Priskos, nesuportând să vadă uciderile cele nedrepte şi răutăţile pe care le făcea Phokas, i-a scris lui Heraclie, *patrikios*-ul şi strategul Africii, să îl trimită pe fiul său, Heraclie, şi pe Niketas, fiul *patrikios*-ului Gregoras, care era strategul său adjunct, să vină împotriva tiranului Phokas. Căci auzise că în Africa se punea la cale o răscoală împotriva lui Phokas. De aceea nici corăbiile din Africa nu plecaseră în acel an.

Phokas a ucis fără milă toate rudele lui Mauriciu şi pe Komentiolos, strategul Traciei, şi pe mulţi alţii.

În acest an a avut loc şi o epidemie şi au fost lipsuri de tot felul. Iar perşii au ieşit cu Kardarigas, au ocupat Armenia şi Capadocia şi, luptând, au pus pe fugă armatele romanilor. Au ocupat Galatia şi Paflagonia. Au ajuns până la Calcedon, nimicind fără cruţare [oameni de] toate vârstele.

În timp ce perşii îi chinuiau pe romani în afara oraşului, în interior Phokas le făcea [lucruri] mai rele, ucigând şi întemniţând.

Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.
Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.
Episcopul Alexandriei Ioan, ani 10.
7.21.1.1.1.9.

În acest an, evreii din Antiohia, tulburându-se, au făcut o răscoală împotriva creştinilor şi l-au ucis cu sălbăticie pe Anastasie, marele patriarh al Antiohiei, punându-i mădularul cel după fire în gură; după aceea, l-au târât pe [strada] Mese[492] şi au ucis şi mulţi proprietari de pământuri şi i-au ars.

Phokas l-a făcut pe Bonosos comite al Răsăritului, iar pe Kottanas [l-a numit] stratilat; şi i-a trimis împotriva acelora, însă ei nu

[492] În acest caz este vorba despre o stradă principală, având acelaşi nume precum cea din Constantinopol.

au putut să pună capăt răscoalei. Adunând trupe, au venit asupra lor și pe mulți i-au ucis, i-au schilodit și i-au exilat din oraș.

Phokas a organizat [un spectacol] în hipodrom și verzii l-au ocărât, spunând: „Iar ai băut din cupă, iar ți-ai pierdut mințile!" Iar Phokas i-a ordonat lui Cosma, eparhul orașului, și acesta i-a schilodit pe mulți și le-a atârnat membrele pe *sphendone*; pe alții i-a decapitat și pe alții, punându-i în saci, i-a înecat în mare.

Adunându-se, verzii, au dat foc pretoriului și au ars *sekreton*-ul[493], birourile și închisorile. Iar cei din închisori au ieșit și au fugit. Phokas, mâniindu-se, a poruncit ca verzii să nu mai dețină funcții politice.

Heraclie, strategul Africii, fiind constrâns de către senat, l-a înarmat pe fiul său, Heraclie, pentru a-l trimite împotriva tiranului Phokas. La fel și strategul său adjunct, Gregoras, l-a trimis pe uscat pe fiul său, Niketas, înțelegându-se ca cel care o va lua înainte și îl va învinge pe tiran să fie împărat.

În același an a fost o iarnă foarte grea, așa încât a înghețat marea. Și atunci mulți pești au fost aruncați afară.

Atunci Phokas a poruncit ca *scribon*-ul Makrobios să fie săgetat în tabăra militară[494] și să fie atârnat ca să moară într-o suliță, din cea cu care se antrenează novicii, în fortăreața Teodosiana din Hebdomon, ca unul care avea cunoștință de uneltirea împotriva sa.

Căci eparhul Teodor din Capadocia, Elpidios, șeful arsenalului[495], și alții au făcut un plan să îl omoare pe Phokas în hipodrom. Teodor, prefectul pretorienilor, a dat un ospăț și a început să le dezvăluie acestora intenția sa. Și s-a întâmplat să se afle acolo Anastasie, comitele finanțelor[496]. Având loc ospățul și fiindu-i explicate cele în legătură cu complotul, lui Anastasie i-a părut rău că se găsea acolo și nu a spus ceea ce avea în inimă, ci tăcea. Iar Elpidios insista, spunând: „Nu vreți ca, în timp ce stă pe jilț la cursa din hipodrom, să îl prind și să îi scot ochii și astfel să îl omor?" Și le-a promis să le dea arme.

---

[493] Termenul desemna un birou sau un departament. Cu acest termen era desemnată și încăperea unde se ținea consiliul patriarhal. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1866.

[494] În text: ἀγραρέαν. Sensul nu este clar, fiind propuse mai multe traduceri; v. *The Chronicle*, p. 427.

[495] În text: ὁ ἐπάνω τοῦ ἀρμαμέντου.

[496] În text: κόμητα τῶν λαργιτιώνων, de la latinescul *comes largitionum*. Despre această instituție, v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 84.

Aflând acest lucru prin denunţul lui Anastasie, Phokas a poruncit ca prefectul, Elpidios şi toţi nobilii care aveau cunoştinţă de complot să fie cercetaţi cu de-amănuntul.

Fiind cercetaţi, aceştia au recunoscut cele în legătură cu complotul şi că voiau să îl facă împărat pe Teodor. Phokas a poruncit ca Teodor, Elpidios, Anastasie şi toţi cei care aveau cunoştinţă de acest complot să fie decapitaţi.

Anii lumii 6102. De la dumnezeiasca Întrupare: 602 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.1. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.22. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.2. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.2. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 10.2.

În acest an, în ziua a patra a lunii octombrie, într-o zi de luni, indictionul al XIV-lea, Heraclie a venit din Africa, aducând corăbii fortificate care aveau pe catargele lor chivoturi şi icoane ale Maicii lui Dumnezeu – după cum spune şi Gheorghe din Pisidia – şi multă armată din Africa şi Mauritania. La fel şi Niketas, fiul *patrikios*-ului Gregoras, [a venit] din Alexandria şi Pentapolis având cu el multă oaste pedestră.

Heraclie era logodit cu Eudokia, fiica lui Rogas Africanul, care în acea vreme se afla în Constantinopol împreună cu Epifania, mama lui Heraclie. Auzind Phokas că mama lui Heraclie era în oraş, precum şi logodnica acestuia, Eudokia, le-a luat prizoniere şi le-a închis în mănăstirea împărătească[497] cea numită „a Noii Pocăinţe".

Heraclie, ajungând la Abydos, l-a găsit pe Teodor, comitele Abydosului; întrebându-l, a aflat de la el ce se petrecea în Constantinopol. Phokas l-a trimis pe fratele său, *magistros*-ul Domentziolos, să păzească Zidurile cele Lungi. *Magistros*-ul, aflând că Heraclie a ajuns la Abydos, a fugit, părăsind zidurile, şi a intrat în Constantinopol.

Heraclie i-a primit la Abydos pe toţi nobilii exilaţi pe care îi surghiunise Phokas şi a urcat împreună cu ei la Heracleea. Ştefan, mitropolitul Cyzicului, a luat o coroană din biserica Sfintei Născătoare de Dumnezeu din Artaki şi i-a dus-o lui Heraclie. Acesta,

[497] În text: δεσποτικόν.

ajungând la Constantinopol, a ancorat în portul Sofiei și, dându-se o luptă, [Heraclie] l-a învins, prin harul lui Hristos, pe tiranul [Phokas]. Facțiunile poporului, prinzându-l pe acesta, l-au ucis, arzându-l în foc în [forumul] Boului.

Heraclie, intrând în palat, a fost încoronat de către patriarhul Serghie în lăcașul de rugăciune al Sfântului Ștefan. Tot atunci, logodnica lui, Eudokia, a fost încoronată augustă și amândoi au primit de la patriarhul Serghie cununile de nuntă. În aceeași zi, [Heraclie] a fost făcut și împărat, și mire.

În luna mai, perșii au pornit în expediție împotriva Siriei, au cucerit Apameia și Edesa[498] și au venit până la Antiohia. Romanii, întâlnindu-i, s-au luptat cu ei, dar au fost învinși. Și a fost nimicită toată oastea romanilor, încât foarte puțini au scăpat.

În ziua a șaptea a lunii iulie, a aceluiași indiction, i s-a născut împăratului Epifania, fiica Eudokiei, iar în ziua a cincisprezecea a lunii august a fost botezată la Vlaherne de către patriarhul Serghie.

Anii lumii 6103. De la dumnezeiasca Întrupare: 603 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.2. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.23. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.3. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.3. Episcopul Alexandriei Ioan, ani 10.3.

În acest an, perșii au ocupat Cezareea Capadociei și au luat prizonieri multe zeci de mii [de oameni].

Împăratul Heraclie a găsit treburile statului romanilor la pământ, căci Europa fusese pustiită de către avari, Asia a fost în întregime distrusă de către perși, iar orașele le robiseră și uciseseră armata romanilor în lupte. Văzând acestea, era nedumerit, [neștiind] ce să facă. Cercetând armata [să vadă dacă] mai erau dintre aceia care porniseră cu Phokas împotriva lui Mauriciu pentru a instala tirania aceluia, în toate themele[499] a găsit doar doi [oameni].

În același an, în ziua a treia a lunii mai, indictionul al XV-lea, Eudokia i-a născut împăratului un fiu, pe Heraclie cel Mic, [numit] și noul Constantin. În ziua a paisprezecea a lunii august s-a săvârșit augusta Eudokia, în același indiction al XV-lea.

---

[498] Sau Emesa; v. *The Chronicle*, p. 429.

[499] Termenul „thema" este folosit aici cu sensul său de corp de armată.

3.24.4.4.4.

În acest an, în 4 octombrie, indictionul întâi, Epifania, fiica lui Heraclie, a fost încoronată augustă de către patriarhul Serghie, în lăcașul de rugăciune al Sfântului Ștefan din palat. Iar în 25 decembrie, în același indiction întâi, a fost încoronat Heraclie cel Tânăr, cel [numit] și Constantin, fiul lui Heraclie, de către patriarhul Serghie.

În același an, saracinii au făcut o expediție împotriva Siriei și, după ce au devastat destule sate, s-au întors.

4.25.5.5.5.

În acest an, perșii au cucerit Damascul și au robit mult popor. Împăratul Heraclie a trimis soli la Chosroes pentru a înceta să verse fără milă sângele oamenilor, pentru a stabili un tribut și a face tratate de pace. Iar el i-a lăsat să plece pe soli fără vreun rezultat, nefăcându-le acestora nicio promisiune, pentru că spera să cucerească statul romanilor în întregime.

În același an, Heraclie s-a căsătorit cu Martina și a proclamat-o pe aceasta augustă, fiind încoronată în Augusteon de către patriarhul Serghie.

5.26.6.6.6.

În acest an, perșii au cucerit prin luptă Iordanul, Palestina și orașul cel sfânt și, cu mâna iudeilor, i-au ucis pe mulți în acesta: după cum spun unii, [un număr de] 90000. Căci iudeii, fiecare după starea sa, cumpărându-i pe creștini, i-au ucis. Iar pe Zaharia, patriarhul Ierusalimului, precum și Crucea cea dătătoare de viață și mulți prizonieri, i-au luat și i-au dus în Persia.

În același an, Martina i-a născut împăratului un alt [fiu, pe nume] Constantin, care a fost botezat în Vlaherne de către patriarhul Serghie.

6.27.7.7.7.

În acest an, perșii au ocupat întregul Egipt, până în Alexandria, Libia și Etiopia; luând mulți prizonieri, foarte multe prăzi și bani, s-au întors. Nu au reușit să cucerească Cartagina, ci au lăsat un detașament pentru a o asedia și au plecat.

7.28.8.8.8.

În acest an, perşii au pornit o expediţie împotriva Cartaginei şi au ocupat-o prin luptă.

În acelaşi an, în prima zi a lunii ianuarie, indictionul al V-lea, a devenit consul Constantin cel Tânăr, [numit] şi Heraclie, [care era] fiul împăratului Heraclie. Şi l-a făcut cezar pe Constantin cel Mic, fratele său, cel născut din Heraclie şi Martina.

8.29.9.9.9.

În acest an, Heraclie a trimis din nou soli în Persia, la Chosroes, cerând pace. Iar Chosroes i-a trimis înapoi, spunând: „Nu vă voi cruţa decât dacă vă veţi lepăda de Cel răstignit, despre Care spuneţi că este Dumnezeu, şi vă veţi închina soarelui".

9.30.10.10.10.

În acest an, avarii au făcut o expediţie împotriva Traciei; Heraclie, trimiţând la ei soli, a cerut pace. Cum haganul a fost de acord să facă aceasta, împăratul a ieşit în afara Zidului cel Lung, cu toată suita împărătească şi cu daruri multe şi mari pentru a-l întâmpina. A primit de la acesta încredinţări cum că vor încheia între ei tratate de pace. Barbarul acela, nesocotind tratatele şi jurămintele, a pornit brusc în mod tiranic împotriva împăratului, care, luat prin surprindere de evenimentul neaşteptat, s-a întors în oraş fugind. Barbarul, luând bagajele imperiale şi suita şi pe câţi a putut prinde, s-a întors şi a devastat multe sate din Tracia; căci au fost înşelate pe neaşteptate în speranţa păcii.

Anii lumii 6111. De la dumnezeiasca Întrupare: 611 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.10. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.31. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.11. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.11. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.1.

În acest an, Heraclie, trimiţând soli la haganul avarilor, l-a acuzat pe acela pentru lucrurile nelegiuite pe care le făcuse şi l-a îndemnat spre pace. Căci, gândindu-se să pornească în expediţie

împotriva Persiei, voia să facă pace cu haganul. Iar haganul, din respect pentru dragostea împăratului, a spus că îi pare rău și a promis că va face pace. Stabilind tributul, solii s-au întors în pace.

În același an, perșii au cucerit prin luptă Ancyra Galatiei[500].

11.32.12.12.2.

În acest an, Chosroes și-a înăsprit jugul asupra tuturor oamenilor prin setea de sânge și biruri fără măsură. Căci, îngâmfat din pricina victoriei, nu a mai putut să fie cumpătat.

Atunci Heraclie, umplându-se de râvnă divină și făcând pace cu avarii – după cum credea –, a strămutat trupele din Europa în Asia și se gândea să pornească, cu ajutorul lui Dumnezeu, împotriva Persiei.

12.33.13.13.3.

În acest an, în 4 aprilie, indictionul al X-lea, împăratul Heraclie, celebrând sărbătoarea Paștilor, a pornit îndată împotriva Persiei, luni seara. A luat banii caselor de binefacere cu împrumut și, cuprins de lipsa de resurse, a luat și policandrele și celelalte vase de slujire[501] ale Marii Biserici și a bătut foarte multe *nomismata* și *miliaresia*[502]. Pe fiul său l-a lăsat în Constantinopol alături de patriarhul Serghie, ca să administreze lucrurile, împreună cu *patrikios*-ul Bonosos, bărbat înțelept, inteligent și experimentat în toate.

A scris și haganului avarilor, rugându-l să ajute statul romanilor, ca unul care făcuse un tratat de prietenie cu el; și l-a numit pe acesta epitrop al fiului său.

Plecând din orașul împărătesc, a ieșit la așa-numitele Porți, parcurgând distanța pe corabie. De acolo, a mers în ținuturile themelor[503], și-a adunat trupele și le-a adăugat acestora o armată nouă. Apoi a început să îi antreneze pe aceștia și să îi instruiască în cele ce țin de război. A împărțit armata în două și le-a poruncit să se alinieze și să se atace unii pe alții fără vărsare de sânge. I-a mai învățat să aibă un strigăt de luptă și imnuri războinice[504], un răsunet[505] și

[500] Astăzi Ankara (Turcia).
[501] În text: ὑπουργικά, care se poate traduce și ca „auxiliare" sau „de ajutor".
[502] *Nomismata* erau monede de aur, iar *miliaresia* monede de argint.
[503] Una dintre cele mai vechi referiri la theme în sens teritorial; v. *The Chronicle*, p. 438.
[504] În text: παιᾶνας.
[505] În text: ἀλαλαγμόν.

dorință [de a lupta]. Aceasta pentru ca, atunci când se vor găsi în luptă, să nu fie surprinși, ci, cu vitejie, să meargă împotriva dușmanilor ca într-un joc.

Împăratul a luat în mâini imaginea Dumnezeului-Om, pe care nu au pictat-o mâini [omenești][506], ci pe care Cuvântul, Cel Care le-a dat chip și le-a plăsmuit pe toate, a întipărit-o în icoană fără a-i da chip prin pictură[507], precum o sarcină fără sământă. Având încredere în această imagine zugrăvită de Dumnezeu, a început luptele, dând încredințări armatei că va lupta împreună cu ei până la moarte și că le va fi alături ca de niște copii ai lui. Căci voia să dețină puterea nu prin teamă, cât [mai degrabă] prin dragoste.

El a găsit armata în lipsă de purtare de grijă și în lașitate, în indisciplină și dezordine, răspândită în multe părți ale pământului, dar a adunat-o la un loc în scurt timp. Și cu toții, ca într-un glas, au lăudat puterea și vitejia împăratului. Iar el li s-a adresat, încurajându-i prin aceste cuvinte: „Vedeți, fraților și copiilor, cum dușmanii lui Dumnezeu ne-au încălcat țara, ne-au pustiit orașele, au ars lăcașele de cult, au umplut cu sângele uciderilor mesele cele pentru jertfele cele fără de sânge și au călcat cu plăceri pline de patimă bisericile care nu primesc patimile!"

Iarăși și-a înarmat oastea pentru un exercițiu de război, făcând două grupuri înarmate, iar trâmbițași și falange de [soldați] cu scuturi și o oaste în armură stăteau alături. După ce grupurile au fost constituite în siguranță, le-a poruncit să se atace unii pe alții. Și au avut loc atacuri și confruntări în forță ale unora cu ceilalți și s-a dat dovadă de organizare de război. Se putea vedea o priveliște îngrozitoare, de teamă, dar fără primejdii și încleștări ca spre ucideri, fără sânge și manifestări ale nevoii, înainte de [a se ajunge la] nevoie. Astfel că fiecare, luând exemplu de la încleștarea cea fără de primejdie, să fie mai în siguranță.

Astfel, înarmându-i pe toți, le-a ordonat să se abțină de la nedreptate și să fie statornici în evlavie.

Când a ajuns în părțile Armeniei, le-a poruncit unor soldați de elită să o ia înainte. O mulțime de călăreți saracini, care plăteau pe atunci tribut perșilor, se gândeau să-l atace pe împărat prin surprindere. Dar, întâlnindu-i soldații împăratului care mergeau

---

[506] Probabil Năframa (τὰ ἅγιος μαντήλιον), care se păstra la Edesa.

[507] În text: ἄνευ γραφῆς μόρφωσιν.

înainte, l-au dus pe generalul lor prizonier lui Heraclie. I-au pus pe fugă pe saracini şi au ucis pe mulţi.

Pentru că venise iarna şi împăratul se îndreptase spre zona Pontului, barbarii au crezut de cuviinţă să îl asedieze în timp ce îşi petrecea iarna acolo. Scăpând însă de perşi şi întorcându-se, [împăratul] a intrat în Persia. Când au auzit aceasta, barbarii s-au descurajat din cauza invaziei neaşteptate.

Sarbaros, strategul perşilor, şi-a luat armata şi a venit în Cilicia pentru ca, mergând împotriva Romaniei[508], să îl întoarcă pe împărat [din drum]. Fiindu-i teamă ca nu cumva împăratul să intre în Persia prin Armenia şi să o tulbure, nu se hotărâse încă ce să facă. A fost însă silit să meargă în urma armatei romane, căutând să dea o luptă pe hoţeşte[509], atacându-i pe aceştia într-o noapte fără lună. Dar, fiindcă noaptea aceea a fost cu lună plină, planul i-a fost dejucat şi acum defăima luna, pe care mai înainte o cinstea. Totuşi, s-a întâmplat ca în acea noapte luna să se ascundă. Din această cauză, lui Sarbaros i-a fost teamă să îl atace pe împărat şi s-a dus în munţi precum căprioarele, văzând de la înălţime strategia cea frumoasă şi înţeleaptă a romanilor.

Împăratul, aflând de teama acestuia, a prins curaj şi şi-a făcut tabăra în locuri unde se putea odihni în voie; îl provoca la luptă. Străbătând în ascuns muntele, au avut loc nişte ciocniri parţiale; în toate romanii au fost învingători. Armata a prins şi mai mult curaj, văzându-l pe împărat cum sărea înaintea tuturor şi se lupta cu îndrăzneală.

Un persan care se refugiase cu puţin timp înainte s-a înrolat în armata împăratului. Acesta, fugind, s-a dus la perşi, sperând că aceştia vor nimici armata romanilor. Dar, când a văzut laşitatea lor, după zece zile a venit la împărat şi a descris cu acribie lipsa de îndrăzneală a barbarilor.

Sarbaros, din cauză că nu mai suporta şederea pe munte, a fost nevoit să iasă la luptă. Şi, împărţindu-şi trupele în trei, a coborât pe neaşteptate când se lumina de ziuă, înainte de răsăritul soarelui, pregătit de luptă.

Împăratul, prevăzând şi rânduindu-şi de asemenea armata în trei falange, a condus-o în luptă. Când a răsărit soarele, împăratul se

---

[508] Romania era termenul folosit pentru a desemna Imperiul Bizantin, care era privit ca o continuare a celui roman.

[509] Adică să încerce obţinerea victoriei printr-o stratagemă.

afla în partea de răsărit, astfel că razele acestuia i-au orbit pe perşi, [aceleaşi raze] cărora [perşii] li se închinau ca unui zeu. Iar împăratul şi-a ordonat armata şi au luat-o la fugă. Perşii şi-au rupt falangele şi credeau că îi vor urmări fără piedici. Însă romanii, întorcându-se, i-au pus pe fugă cu neînfricare şi i-au ucis pe mulţi. Ducându-i pe munte, i-au împins în prăpăstii şi în locuri greu accesibile şi i-au zdrobit pe toţi. Iar în prăpăstii [aceştia] mergeau[510] ca nişte capre sălbatice. Şi pe mulţi i-au prins de vii.

Le-au ocupat tabăra şi [le-au capturat] toate bagajele. Romanii, întinzându-şi mâinile în sus, Îi mulţumeau lui Dumnezeu şi, totodată, îl aclamau pe împăratul care îi condusese bine. Căci cei care înainte nu îndrăzneau să vadă nici praf persan acum, găsindu-le corturile neatinse, le-au luat ca pradă. Cine ar fi sperat ca neamul perşilor, cu care era greu de luptat, să le arate vreodată spatele romanilor? Iar împăratul, lăsând armata cu strategul în Armenia spre a-şi petrece iarna, s-a întors în Bizanţ.

Anii lumii 6114. De la dumnezeiasca Întrupare: 614 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.13. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.35[511]. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.14. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.14. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.4.

În acest an, în ziua a cincisprezecea a lunii martie, indictionul al XI-lea, împăratul Heraclie a plecat din oraşul împărătesc şi a ajuns în grabă în Armenia.

Chosroes, împăratul perşilor, l-a trimis pe Sarbarazas[512] cu armata sa să intre în ţara romanilor. Heraclie i-a scris lui Chosroes că ori va îmbrăţişa pacea, ori el, împreună cu armata sa, va intra în Persia. Însă Chosroes nici n-a îmbrăţişat pacea, nici n-a luat în seamă spusa cum că Heraclie va îndrăzni să se apropie de Persia.

Împăratul, la 20 ale lunii aprilie, a intrat în Persia. Când a aflat aceasta, Chosroes i-a poruncit lui Sarbarazas să se întoarcă. Adunându-şi trupele din toată Persia şi dându-i-le pe acestea lui Sain, a

---

510 În text: ἐσκηνοβάτουν.
511 În cronologie nu apare cel de-al treizeci şi patrulea an de domnie al lui Chosroes al II-lea.
512 Numit mai sus Sarbaros.

poruncit ca acestea să se unească cu Sarbarazas și, astfel, să pornească împotriva împăratului.

Heraclie, chemându-și armata, i-a înflăcărat prin vorbe încurajatoare, spunându-le: „Fraților, să avem în minte frica de Dumnezeu și să luptăm pentru a răzbuna ocara adusă Lui. Să stăm cu vitejie împotriva dușmanilor, care le-au făcut creștinilor multe grozăvii. Să respectăm statul independent al romanilor și dușmanilor înarmați cu lipsa de evlavie să le stăm împotrivă. Să avem credință ucigătoare de vărsări de sânge. Să ne gândim că suntem înăuntrul țării perșilor și că fuga aduce o mare primejdie. Să răzbunăm pângărirea fecioarelor, să ne doară inimile văzând mădularele tăiate ale soldaților noștri. Primejdia nu este fără plată, ci mijlocitoare[513] a vieții veșnice. Să stăm cu bărbăție și Domnul Dumnezeu va lucra împreună cu noi și îi va nimici pe dușmanii noștri!"

După ce împăratul a dat aceste sfaturi și multe altele armatei, unul i-a răspuns în numele tuturor: „Ne-ai înflăcărat inimile, stăpâne, deschizându-ți gura spre [a ne da] sfaturi! Vorbele tale ne-au ascuțit săbiile și le-au însuflețit. Ne-ai dat aripi prin cuvintele tale. Ne înroșim văzându-te cum mergi înaintea noastră în lupte și te urmăm în toate poruncile tale".

Împăratul, luând armata, a mers de-a dreptul în Persia cea mai dinăuntru, dând foc orașelor și satelor. Și atunci s-a întâmplat acolo o minune înfricoșătoare. Căci la solstițiul de vară a venit un aer răcoros și a înviorat armata romanilor, încât aceștia au dobândit bune speranțe.

Auzind Heraclie că Chosroes se află în orașul Gazakos cu 40000 de bărbați războinici, a pornit împotriva acestuia. Și, trimițându-i să meargă înainte pe unii dintre saracinii de sub conducerea lui, [aceștia] au întâlnit straja lui Chosroes; pe unii i-au omorât, iar pe alții, punându-i în cătușe împreună cu generalul lor, i-au dus la împărat. Aflând aceasta, Chosroes a părăsit orașul și armata și a fugit. Iar Heraclie i-a urmărit și i-a ucis pe unii, iar ceilalți, fugind, s-au răspândit.

Împăratul a ocupat orașul Gazakos și și-a regrupat armata în suburbiile acestuia. Iar perșii care se refugiaseră la el spuneau că, fugind, Chosroes distrusese prin foc toate recoltele și a mers în orașul Thebarmais, în Răsărit, în care erau templul focului și banii

[513] În text: πρόξενος.

lui Kroisos, împăratul lydienilor, și înșelăciunea cărbunilor[514]. Luându-le pe acestea, s-a dus la Dastagerd.

Împăratul a plecat din Gazakos, a ajuns la Thebarmais. Intrând în oraș, a distrus prin foc templul focului și întregul oraș, apoi l-a urmărit pe Chosroes în defileurile din țara mezilor – în aceste locuri greu accesibile Chosroes trecea din loc în loc. Heraclie, urmărindu-l, a cucerit multe orașe și ținuturi.

Când a venit iarna, a ținut sfat cu armata sa în legătură cu locul unde să o petreacă. Și unii au spus [să ierneze] în Albania, iar alții [spuneau] să intre [în Persia] împotriva lui Chosroes. Împăratul a poruncit armatei să se purifice timp de trei zile și, deschizând Evangheliile lui Dumnezeu, a găsit că îi era îngăduit să își petreacă iarna în Albania. Îndată deci, întorcându-se, a mers în Albania. Între timp, pe drum, a fost atacat nu de puține ori de trupele persane, pentru că avea mulți prizonieri perși cu el. Iar el, cu împreunălucrarea lui Dumnezeu, a dobândit victoria împotriva tuturor.

Venind o iarnă foarte grea și frig în timpul călătoriei, când a ajuns în Albania, s-a milostivit în inima sa cea plină de compasiune de cei 50000 de prizonieri pe care îi avea, i-a dezlegat din legături și le-a dat îngrijire și [loc de] odihnă. Astfel că toți i-au urat cu lacrimi să ajungă salvator și al Persiei, ucigându-l pe Chosroes, cel care nimicea lumea.

14.36.15.15.5.

În acest an, Chosroes, împăratul perșilor, l-a numit strateg pe Sarablangas, un bărbat de acțiune și plin de multă îngâmfare. Dându-i drept armată pe așa-numiții chosroegeți și peroziți, [Chosroes] l-a trimis în Albania împotriva lui Heraclie. Intrând [în teritoriile de] la marginea Albaniei, nu au avut curaj să stea la luptă în fața împăratului, ci au ocupat trecătorile ce duceau spre Persia, crezând că îl vor prinde în cursă. Atunci când a venit primăvara, Heraclie a plecat din Albania și a trecut spre Persia prin câmpii întinse și îmbelșugate în ceea ce privește alimentele, chiar dacă în ceea ce privește lungimea a parcurs mult drum. Sarablangas a mers pe calea cea strâmtă, ca pe o scurtătură, pentru a-l ajunge pe acesta în țara Persiei.

[514] Cel mai probabil această sintagmă face trimitere la faptul că acest așa-zis „foc sacru" nu lăsa în urmă cenușă; v. *The Chronicle*, p. 441.

Heraclie a sfătuit armata, spunând: „Fraţilor, ştim că oastea perşilor, rătăcind prin locuri greu accesibile, şi-a epuizat şi slăbit caii. Noi să ne grăbim să mergem împotriva lui Chosroes în mare viteză, astfel ca, venind asupra lui pe neaşteptate, să îl derutăm". Dar armata nu era de părere să facă aceasta, mai ales aliaţii cei dintre lazi, abasgi şi iviri. De aceea au căzut în nenorociri. Căci a ajuns Sarbarazas cu oastea lui, pe care Chosroes o înarmase cu toate forţele şi o trimisese împotriva lui Heraclie prin Armenia. Sarablangas mersese în spatele lui şi nu îl atacase, aşteptând să se unească cu Sarbarazas şi astfel să dea lupta.

Când au aflat de sosirea lui Sarbarazas, romanii au fost cuprinşi de teamă şi au căzut la picioarele împăratului, regretând cu lacrimi răul făcut prin lipsa lor de ascultare. Au înţeles ce rău este ca sluga să nu asculte de dorinţele stăpânului şi spuneau: „[Întinde-ţi] mâna ta, stăpâne, înainte ca sărmanii de noi să fim pierduţi! Căci vom asculta, în orice vei porunci".

Atunci împăratul s-a grăbit să se lupte cu Sarablangas înainte de a se uni cu oastea lui Sarbarazas şi, atacându-l în mod repetat, noaptea şi ziua, l-a făcut să fie cuprins de teamă. După ce i-a lăsat pe amândoi în urmă, a mers în grabă împotriva lui Chosroes.

Doi dintre romani au trecut la perşi şi i-au convins pe aceştia că romanii fug din laşitate. A ajuns la perşi şi un alt zvon, că Sain, un general de-al lor, venea în ajutor cu o altă armată. Când au aflat aceasta, Sarablangas şi Sarbarazas se întreceau să îl atace pe Heraclie, pentru a se lupta înainte de a ajunge Sain şi a lua pentru el gloria victoriei. Crezându-i şi pe fugari, au pornit împotriva lui Heraclie şi şi-au făcut tabăra în apropierea lui, vrând să lupte dimineaţa.

Dar Heraclie a plecat de cu seara şi a mers toată noaptea. Ajungând departe de ei, a găsit un câmp plin de verdeaţă [şi] şi-a făcut tabăra pe acesta. Iar barbarii, crezând că a fugit din laşitate, au mers în dezordine pentru a-l prinde. El le-a ieşit înainte şi a început lupta cu ei. A ajuns pe un munte împădurit şi, adunându-şi oastea, cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, i-a pus pe fugă pe barbari; i-a urmărit prin defileuri şi a ucis o mare mulţime. A căzut şi Sarablangas, rănit de sabie în spate.

În timp ce aveau loc aceste lupte, a ajuns şi Sain cu armata sa, dar împăratul l-a pus pe fugă şi i-a ucis pe mulţi dintre aceştia, iar pe ceilalţi i-a risipit în timp ce fugeau; [de asemenea], le-a luat şi

bagajele. Sarbarazas, unindu-se cu Sain, i-a adunat pe barbarii care scăpaseră; şi se gândeau să pornească iarăşi împotriva lui Heraclie.

Împăratul a pornit spre ţara hunilor şi spre zonele anevoioase ale acestora, în locuri aspre şi greu de străbătut. Iar barbarii veneau în urma lui.

Lazii, împreună cu abasgii, cuprinşi de teamă, s-au retras din alianţa cu romanii şi au plecat spre ţara lor. Bucurându-se de acest fapt, Sain, împreună cu Sarbaros, a pornit cu multă înverşunare împotriva lui Heraclie.

Adunându-şi armata, împăratul i-a înflăcărat prin vorbe şi i-a îndemnat prin poveţe, spunând: „Să nu vă tulbure, fraţilor, mulţimea duşmanilor! Deoarece, cu voia lui Dumnezeu, unul va alunga 1000. Deci să ne jertfim pe noi înşine lui Dumnezeu, pentru izbăvirea fraţilor noştri. Să luăm cunună de mucenici, pentru ca şi timpurile ce vor veni să ne laude şi Dumnezeu să ne dea răsplată". Şi-a încurajat armata cu aceste vorbe şi cu multe altele, apoi, cu faţa strălucind, s-a pregătit pentru luptă. Stând la mică distanţă unii de ceilalţi de dimineaţa până seara, nu s-au aruncat în luptă. Când s-a lăsat seara, împăratul şi-a continuat drumul. Şi barbarii au pornit iar după el, dar, schimbând drumul şi voind să îl ajungă, au nimerit în nişte locuri mlăştinoase, s-au rătăcit şi au ajuns în mare primejdie. Împăratul a trecut [înainte] şi a străbătut părţile Persarmeniei. Ţara aceea fiind stăpânită de perşi, mulţi i s-au alăturat lui Sarbarazas şi [acesta] şi-a sporit armata.

Când a venit iarna, mulţimile s-au risipit în locurile de unde erau, pentru a se odihni pe la casele lor. Aflând aceasta, Heraclie s-a gândit să câştige războiul printr-o stratagemă noaptea. Cum se lăsase iarna, iar Sarbaros nu avea nicio bănuială, [împăratul] a ales cai vânjoşi şi i-a înarmat pe cei mai viteji din armată, [împărţindu-i] în două. Unora le-a poruncit să meargă împotriva lui Sarbaros, iar el, împreună cu ceilalţi, mergea în urma lor. Grăbindu-se, noaptea, la ceasul al nouălea, au ocupat satul Salbanon. Perşii care se găseau în acesta au aflat de atac şi, sculându-se, s-au năpustit împotriva lor. Însă romanii i-au ucis pe toţi aceştia, în afară de unul, care i-a dat de ştire lui Sarbaros.

Sarbaros s-a trezit, şi urcându-se pe cal gol şi desculţ, şi-a găsit scăparea prin fugă. Soţiile lui şi toată floarea perşilor, nobili, satrapi şi soldaţi de elită au fost prinşi pe când erau urcaţi pe acoperişurile caselor. Începând lupta, [împăratul] i-a coborât folosindu-se de foc.

Pe unii i-a omorât, pe alții i-a ars în foc, iar alții au fost legați cu cătușe și aproape că niciunul nu a scăpat, în afară de Sarbaros. I-a luat lui Sarbaros chiar și armele: un scut, o sabie, o lance de aur, centura sa de aur cu pietre prețioase și încălțările. Luând toate acestea, a pornit împotriva celor care erau răspândiți prin sate. Aceștia, când au aflat despre retragerea grabnică a lui Sarbaros, au fugit fără oprire. Și, urmărindu-i, împăratul i-a ucis pe mulți și a luat prizonieri, iar restul s-au întors cu rușine în Persia. Apoi și-a adunat armata și a petrecut iarna cu bucurie în acele locuri.

Anii lumii 6116. De la dumnezeiasca Întrupare: 616 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.15. Împăratul perșilor Chosroes, ani 39.37. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.16. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.16. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.6.

În acest an, în prima zi a lunii martie, împăratul Heraclie, adunându-și armata, a ținut sfat pe care drum să meargă. Căci înaintea lui se întindeau două drumuri înguste și greu accesibile, unul ducând la Taranton, iar celălalt în țara sirienilor. Cel spre Taranton, pe de-o parte, era mai bun, dar era lipsit de orice fel de hrană, în vreme ce acela spre țara sirienilor, care traversa [munții] Taurus, oferea abundență și belșug de alimente. Pe acesta l-au preferat cu toții, chiar dacă era mai abrupt și acoperit de multă zăpadă. Parcurgând acest [drum] cu mult efort, după șapte zile au ajuns la fluviul Tigru; apoi, după ce l-au trecut, au ajuns la Martyropolis și la Amida, unde armata și prizonierii s-au odihnit. De acolo împăratul a putut să trimită scrisori în Bizanț și să descrie tot ceea ce făcuse și să umple orașul de mare bucurie.

Sarbaros, adunându-și oastea sa cea risipită, a mers împotriva acestuia. Iar împăratul a ales un grup de soldați și i-a trimis să păzească trecătorile ce duceau către el. Blocând trecătorile cele dinspre răsărit, a mers să îl înfrunte pe Sarbaros. După ce a trecut râul Nymphion, a ajuns la Eufrat, pe care era un pod făcut din funii și ambarcațiuni. Sarbaros, dezlegând funiile podului de la unul dintre maluri, a mutat întregul pod la celălalt mal. Împăratul a venit și nu a găsit podul pentru a trece, dar, plimbându-se, a găsit un vad. Și l-a trecut pe acesta fără primejdie, în chip neobișnuit pentru luna

martie, și a ajuns la Samosata. Străbătând din nou [munții] Taurus, a ajuns la Germanikeia și, trecând de Adana, a mers spre râul Saros.

Sarbaros a întins din nou podul în același loc și a trecut Eufratul fără piedici, luându-se după el. Împăratul a trecut podul peste Saros și a găsit [un loc de] odihnă pentru armată și pentru cai; și-a făcut tabăra acolo, lăsându-i pe aceștia să se odihnească. Sarbaros a ajuns și el în partea opusă [a râului]. Găsind podul și turnurile dinaintea acestuia ocupate de către romani, și-a așezat tabăra. Mulți dintre romani treceau peste pod și îi atacau în dezordine pe perși, făcând multă nimicire între aceștia. Împăratul le-a interzis să traverseze în dezordine, ca nu cumva potrivnicii să găsească o cale să ajungă la pod și să îl treacă. Însă oastea nu l-a ascultat.

Sarbaros a făcut capcane și, prefăcându-se că fuge, i-a atras pe mulți romani să treacă [podul] în urmărirea lui, împotriva voinței împăratului. Întorcându-se și punându-i pe fugă, i-a ucis pe cei pe care i-a ajuns în afara podului, [aceștia] suferind răsplata neascultării. Iar împăratul, văzând că barbarii rupseseră rândurile în urmărire și că mulți dintre romanii care se aflau la turnurile dinaintea podurilor fuseseră omorâți, a pornit împotriva lor. Un bărbat uriaș l-a întâlnit pe împărat la mijlocul podului și l-a atacat. Dar împăratul l-a lovit și l-a aruncat în șuvoiul râului. După ce acesta a căzut, barbarii au luat-o la fugă și se aruncau în râu ca broaștele, din cauza îngustimii podului; iar alții erau uciși cu săbiile. Mulțimea barbarilor, revărsându-se spre malul râului, trăgea cu arcurile și se împotrivea, nelăsându-i pe romani să treacă. Împăratul, trecând, s-a împotrivit cu vitejie barbarilor, împreună cu câțiva dintre însoțitorii săi, luptându-se mai mult decât [poate] un om. Astfel că l-a mirat și pe Sarbaros, care i-a spus unui apropiat al său, Cosma, un fugar roman renegat: „Îl vezi pe cezar, Cosma, cum stă cu îndrăzneală în bătălie și luptă singur împotriva unei astfel de mulțimi și cum respinge loviturile ca o nicovală?” Căci era recunoscut după încălțările sale cele adevărate[515] [de purpură] și primise multe răni, chiar dacă niciuna din această luptă nu era gravă.

Această luptă a durat toată ziua, iar când a venit seara, s-au depărtat unii de ceilalți. Sarbaros, înfricoșat, s-a retras.

---

[515] În text: ἀληθινῶν. Termenul era folosit uneori pentru a desemna purpura; v. Henry George LIDDELL, Robert SCOTT, *A Greek-English Lexicon*, Oxford, 1996, p. 64. Încălțările de purpură erau o parte a costumului imperial.

Împăratul şi-a adunat armata şi s-a dus în oraşul Sevastia. Trecând râul Halys, şi-a petrecut toată iarna în acest ţinut.

Chosroes, mânios, a trimis să fie luate odoarele bisericilor din tot [ţinutul] aflat sub stăpânirea perşilor. Şi i-a silit pe creştini să treacă la religia lui Nestorie, pentru a-l lovi pe împărat.

16.38.17.17.7.

În acest an, Chosroes, împăratul perşilor, şi-a alcătuit o nouă armată, înrolând străini, orăşeni şi servitori, pe care i-a ales din toate neamurile. A încredinţat această [oaste] pe care a format-o generalului Sain; şi, alegând alţi 50000 din falanga lui Sarbaros, i-a dat [sub comanda] aceluiaşi. I-a numit „purtători de lăncii de aur" şi i-a trimis împotriva împăratului. Pe Sarbaros, cu restul armatei sale, l-a trimis împotriva Constantinopolului, pentru a-i face pe hunii cei din apus, care se numesc avari, pe bulgari, slavi şi gepizi să se înţeleagă unii cu alţii pentru a porni împotriva Oraşului[516] şi a-l asedia.

Când a aflat aceasta, împăratul şi-a împărţit armata în trei grupuri. Pe unii i-a trimis să păzească oraşul, pe alţii i-a încredinţat lui Teodor, fratele său, şi le-a poruncit să lupte împotriva lui Sain. Iar el, luând cel de-al treilea grup, a mers spre Lazike şi, stând acolo, i-a chemat să se alieze cu el pe turcii din răsărit, care se numesc hazari.

Sain, împreună cu oastea cea nouă pe care o adunase, l-a ajuns pe Teodor, fratele împăratului, şi se înarma de luptă. Dar, cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, pentru rugăciunile întru tot lăudatei Născătoare de Dumnezeu, când a început lupta, asupra barbarilor s-a abătut în chip mai presus de înţelegere o grindină şi i-a lovit pe mulţi dintre ei, în timp ce frontul romanilor se bucura de linişte. Romanii i-au pus pe fugă pe perşi şi au ucis o mare mulţime. Aflând aceasta, Chosroes s-a mâniat împotriva lui Sain, care, din cauza adâncii mâhniri, a căzut bolnav şi s-a sfârşit. La porunca lui Chosroes, trupul i-a fost îmbălsămat cu sare şi i-a fost adus acestuia. Şi [deşi era] mort, Chosroes l-a supus la multe rele tratamente.

Hazarii au trecut prin Porţile Caspice şi au invadat Persia, în ţara lui Adraigan, cu generalul acestora, Ziebel, care era al doilea ca demnitate după hagan. Şi, prin orice loc treceau, îi luau prizonieri pe perşi şi dădeau foc oraşelor şi satelor. Plecând şi împăratul din Lazike, i-a întâlnit pe aceştia. Ziebel, văzându-l, a alergat spre el

[516] Adesea, în textele bizantine Constantinopolul era numit simplu „Oraşul".

şi l-a sărutat pe gât şi i s-a închinat, în timp ce perşii îi priveau din oraşul Tiphilios[517]. Toţi cei din armata turcilor, prăvăliţi la pământ cu faţa în jos, întinşi cu gura-n jos[518], îl cinsteau pe împărat cu o cinste necunoscută între neamuri. La fel şi nobilii lor, urcându-se pe pietre, au căzut [la pământ] în acelaşi fel. Ziebel l-a adus lui Heraclie şi pe fiul său, tânăr cu început de barbă, care s-a desfătat cu vorbele [împăratului] şi a fost surprins de aspectul şi de înţelepciunea lui. Ziebel a ales 40000 de bărbaţi viteji şi i-a dat împăratului spre ajutor, iar apoi s-a întors în ţara lui. Luându-i pe aceştia, împăratul a pornit împotriva lui Chosroes.

În timp ce Sarbaros năvălea asupra Calcedonului, avarii, apropiindu-se din Tracia de Oraş[519], vroiau să îl cucerească. Şi au pus în mişcare împotriva acestuia multe maşinării şi, aducând o mulţime nemărginită şi nenumărată de pe Istru, în ambarcaţiuni cioplite, au umplut golful Cornului [de Aur].

[Timp de] zece zile au împresurat oraşul pe uscat şi pe mare, dar, prin puterea lui Dumnezeu şi cu împreună-lucrarea şi rugăciunile Preacuratei şi Născătoarei de Dumnezeu Fecioare, au fost înfrânţi. Pierzând mari mulţimi, atât pe uscat, cât şi pe mare, s-au întors cu mare ruşine în ţinuturile lor. Dar Sarbaros, care împresura Calcedonul, nu a plecat, ci şi-a petrecut iarna acolo, făcând incursiuni şi prădând părţile de dincolo [de strâmtoare] şi oraşele de acolo.

Anii lumii 6118. De la dumnezeiasca Întrupare: 618 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.17. Împăratul perşilor Chosroes, ani 39.39. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.18. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.18. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.8.

În acest an, începând cu luna septembrie, Heraclie a invadat Persia împreună cu turcii, pe neaşteptate, pentru că era iarnă, fapt ce l-a surprins pe Chosroes când l-a aflat.

Când turcii au văzut iarna şi incursiunile neîncetate ale perşilor, neîndurând să se chinuiască alături de împărat, au început să se strecoare puţin câte puţin şi s-au întors cu toţii, părăsindu-l. Iar

[517] Tbilisi de astăzi.
[518] În text: ἐκταθέντες ἐπὶ στόμα – „întinzându-se pe gură".
[519] V. nota 516.

împăratul a vorbit armatei sale, spunând: „Să știți, fraților, că nimeni nu vrea să se alieze cu noi, decât doar Dumnezeu și cea care L-a născut fără de sământă, pentru a arăta puterea Lui, fiindcă salvarea nu este în mulțimea armatelor sau a armelor, ci El Își trimite ajutorul celor care nădăjduiesc în milele Sale!"

Adunându-și toate trupele, Chosroes l-a numit general peste acestea pe Rhazates – un bărbat foarte războinic și viteaz – și l-a trimis pe acesta împotriva lui Heraclie. Împăratul incendia orașele și satele Persiei și îi nimicea prin sabie pe perșii pe care îi prindea. Iar în 9 octombrie, indictionul al XV-lea, a ajuns în ținutul Chamaetha și a lăsat oastea să se odihnească o săptămână. Rhazates, venind la Gazakos, mergea în urma lui, în timp ce romanii consumaseră înainte alimentele. Iar el mergea în urmă ca un câine înfometat, hrănindu-se doar din fărâmiturile [împăratului]. Din cauză că nu găsea provizii, mulți dintre caii săi au fost nimiciți.

În prima zi a lunii decembrie, împăratul a ajuns la râul Zabas și, trecându-l, și-a făcut tabăra în apropierea orașului Ninive. Rhazates, care îl urmărea, a ajuns la locul de trecere [a râului] și, coborând trei mile, a găsit un alt vad și l-a trecut.

Împăratul l-a trimis pe stratilatul Baanes împotriva unui grup[520] de perși și, omorându-l pe comitele acestora, a adus capul și sabia sa, [care era] cu totul din aur. Ucigându-i pe mulți, a adus vii pe 26 dintre ei, între care era și purtătorul spadei lui Rhazates. Acesta i-a spus împăratului că Rhazates vrea să se lupte cu el, pentru că așa îi fusese poruncit de către Chosroes, care îi trimisese 3000 de [oameni] înarmați, care încă nu ajunseseră. Aflând acestea, împăratul a dat drumul înainte bagajelor. Iar el venea din urmă, gândindu-se să găsească un loc în care putea să se lupte înainte ca acelora să li se alăture cei 3000.

A găsit o câmpie potrivită pentru luptă, apoi a vorbit oștirii și s-a rânduit pentru luptă. Cum a ajuns, Rhazates s-a rânduit și el pentru luptă în trei formații și a pornit împotriva împăratului. Lupta a început în 12 decembrie, într-o zi de sâmbătă. Avântându-se înaintea tuturor, împăratul a întâlnit un conducător al perșilor pe care, cu puterea lui Dumnezeu și cu ajutorul Născătoarei de Dumnezeu, l-a doborât. Și cei care ieșiseră înainte cu el au fost puși pe fugă.

[520] În text: βάνδον. Termenul, probabil de origine germanică, trecut în limba latină (*bandus*), desemna o unitate de cavalerie, având și sensul de „steag"; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l' Empire Byzantin*, p. 277, H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., pp. 396-398.

Îndată, împăratul, întâlnind un altul, l-a doborât și pe el. L-a atacat și un al treilea, care l-a și lovit cu lancea în buză, rănindu-l. Împăratul l-a ucis și pe acesta. Când trâmbițele au răsunat, ambele părți s-au atacat una pe cealaltă și, începând o luptă crâncenă, calul cel roib[521] al împăratului, care se numea „Dorkon"[522], a fost rănit de către pedestrași, primind o lovitură de suliță în coapsă. A primit și multe lovituri de sabie în față, dar, pentru că purta zale din tendoane, nu a fost vătămat, nici aceste [lovituri] neavând vreo urmare.

În luptă a căzut Rhazates, cei trei căpitani[523] ai perșilor, aproape toți nobilii și cea mai mare parte a armatei lor. Au fost uciși și 50 de romani și au fost răniți destui, dar nu au murit [dintre aceștia] decât alți 10. Lupta a durat de dimineața până la ceasul al unsprezecelea. Romanii au luat de la perși 28 de steaguri, în afară de cele rupte și, prădând morții, le-au luat zalele, coifurile și toate armele. Și au rămas la distanță de două aruncături de săgeată unii de alții, căci nu a avut loc vreo fugă. Iar oștile romane și-au adăpat caii noaptea și i-au hrănit. Călăreții perși au stat până la ceasul al șaptelea din noapte lângă trupurile perșilor morți. La al optulea ceas al nopții s-au pus în mișcare și s-au întors în tabăra lor și, ridicând-o, au așezat-o înfricoșați la poalele unui munte abrupt.

[Romanii] au luat multe spade în întregime din aur, centuri din aur, mărgăritare și scutul lui Rhazates, cu totul din aur și care avea 120 de foi; au luat și zalele acestuia cu totul din aur, au adus și caftanul acestuia împreună cu capul, brățările și șaua lui care era cu totul din aur. Barsamuses, căpetenia ivirilor, care erau supuși perșilor, a fost prins viu. Nimeni nu ținea minte să mai fi avut loc vreo astfel de bătălie între perși și romani, pentru că lupta nu se oprise toată ziua. Romanii au învins, dar aceasta s-a întâmplat doar cu ajutorul lui Dumnezeu.

Împăratul, încurajându-și armata, a pornit împotriva lui Chosroes pentru a-l înspăimânta, astfel încât acesta să îl cheme pe Sarbaros din Bizanț și [din Calcedon].

În cea de-a douăzeci și una zi a lunii decembrie, împăratul a aflat că oastea lui Rhazates care scăpase din luptă s-a unit cu cei 3000 trimiși de Chosroes și venea în urma lui și ocupase Ninive.

[521] În text: φάλβας.

[522] „Cerbul".

[523] În text: τουρμάρχαι.

După ce împăratul a trecut Marele Zabas, l-a trimis pe turmarhul[524] Gheorghe cu 1000 de soldaţi să meargă înainte pentru a ocupa podurile Micului Zabas, înainte de a afla Chosroes. Gheorghe a străbătut 48 de mile în timpul nopţii şi a ocupat cele patru poduri ale Micului Zabas. Perşii care se aflau în fortăreţe au fost prinşi. În 23 decembrie, împăratul a ajuns la poduri, a trecut [râul] şi şi-a aşezat tabăra în casele lui Iesdem. A lăsat armata şi caii să se odihnească şi a petrecut în acel loc sărbătoarea Naşterii lui Hristos.

Când Chosroes a aflat că romanii au ocupat podurile Micului Zabas, a trimis [veste] oastei persane care fusese cu Rhazates să se grăbească să îl ajungă pe împărat şi să îl atace. Grăbindu-se, aceştia au trecut Micul Zabas prin alte locuri, l-au depăşit pe împărat şi mergeau înainte.

Împăratul a ajuns la un palat care se numea Dezeridan, l-a distrus şi i-a dat foc. Perşii, trecând podul peste râul Tornas, şi-au făcut tabăra acolo. Împăratul a ajuns la un alt palat al lui Chosroes, care se numea Rhusa, nimicindu-l şi pe acela. Şi bănuia că duşmanii se vor lupta cu el la podul peste Tornas, dar [aceştia], când l-au văzut, au abandonat podul şi au fugit. Împăratul, trecând fără să fie împiedicat, a ajuns la un alt palat, care se numea Beklal. Aici [Chosroes] zidise şi un hipodrom, iar [împăratul] l-a distrus şi pe acesta.

Unii dintre armenii care erau împreună cu perşii au venit noaptea la împărat, spunând: „Chosroes, cu elefanţii şi cu armata sa, şi-a făcut tabăra la cinci mile de la palatul care se numeşte Dastagerd, într-un loc numit Barasroth. A ordonat să se adune acolo armata, ca să lupte cu tine. Căci acolo este şi un râu greu de trecut, care are un pod îngust, [sunt şi] multe locuri strâmte din cauza clădirilor şi pâraie stătute".

Împăratul, sfătuindu-se cu armata şi căpeteniile, s-a aşezat în palatul Beklal. Căci a găsit în el, într-o împrejmuire, 300 de struţi bine hrăniţi, în alta, în jur de 500 de căprioare bine hrănite, iar în alta, 100 de măgari sălbatici bine hrăniţi şi le-a dăruit pe toate oştirii. Acolo au petrecut prima zi a lunii ianuarie. Au găsit şi oi, şi porci, şi boi fără de număr. Şi s-a odihnit toată oastea, bucurându-se şi slăvindu-L pe Dumnezeu. I-au prins şi pe cei care păşteau aceste [animale] şi au aflat exact de la ei că Chosroes, aflând pe data de 23

---

[524] Termenul „turmarh" desemna iniţial comandantul unei unităţi de cavalerie; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 389.

decembrie că împăratul a trecut podul de peste Tornas, a plecat îndată din palatul Dastagerd și a mers în mare viteză la Ctesifon. Și a încărcat toți banii din palat pe elefanții, cămilele și catârii pe care îi avea pentru a se sluji de ei. A scris și oștirii lui Rhazates să intre în același palat și în casele nobililor și să ia tot ce vor găsi în ele.

Prin urmare, împăratul și-a trimis jumătate din armată la Dastagerd, iar el, pe alt drum, s-a dus la alt palat, care se numea Bebdarch. Distrugându-l pe acesta și dându-i foc, l-au mulțumit lui Dumnezeu, Care, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, făcea astfel de lucruri minunate. Căci cine nădăjduia că Chosroes va fugi din fața împăratului romanilor din palatul său din Dastagerd și că se va duce în Ctesifon, când de 24 de ani nu suporta să vadă Ctesifonul, ci își avea reședința împărătească la Dastagerd?

În palatul acestuia din Dastagerd, oștirile romanilor au găsit 300 de steaguri romane, pe care [perșii] le luaseră în diverse timpuri. Au găsit și lucruri care rămăseseră în urmă: multă aloe, lemne mari de aloe de 70 și 80 de litre, multă mătase, piper, cămăși de in peste măsură de multe, zahăr, ghimbir[525] și alte lucruri. Alții [au găsit] și argint, veșminte în întregime din mătase, covoare de lână și covoare brodate, foarte multe și foarte frumoase, pe care, din cauza greutății, le-au ars pe toate. Corturile lui Chosroes și porticurile pe care le ridica atunci când își făcea tabăra la câmpie le-au ars în întregime, [precum] și multe statui ale sale. Și în aceste palate au găsit o mulțime nemărginită de struți, căprioare, măgari sălbatici, păuni și fazani, iar în locul de vânătoare al acestuia [au găsit] lei și tigrii vii, foarte mari.

Mulți dintre prizonierii edeseni și alexandrini s-au refugiat la împărat și o mare mulțime din alte orașe. Iar el a petrecut și sărbătoarea Botezului Domnului la Dastagerd, veselindu-și și odihnindu-și oastea și caii și nimicind palatele lui Chosroes, care erau construcții foarte scumpe, minunate și uimitoare. Pe acestea [împăratul] le-a făcut una cu pământul, ca să afle Chosroes durerea pe care o simțiseră romanii din orașele care fuseseră pustiite și incendiate de el. Au fost prinși și mulți dintre slujitorii palatului. Fiind întrebați și aceștia când a plecat [Chosroes] din Dastagerd, au spus: „Cu nouă zile înainte să veniți, auzind de sosirea voastră, a găurit într-ascuns zidul orașului care era în apropierea palatului. Și astfel au ieșit

[525] În text: ζιγγίβερ.

neîmpiedicați prin grădini el, soția și copiii lui, pentru a nu se face tulburare în oraș". Nici trupele sale, nici nobilii nu au aflat despre aceasta, până nu a ajuns la [distanță de] 5 mile. Atunci a spus să îl urmeze la Ctesifon. Și cel care nu putea să facă 5 mile pe zi, fugind, a făcut 25. Soțiile și copiii lui, care nu se vedeau unul pe altul, au fugit atunci în neorânduială, împingându-se unul pe celălalt.

Când s-a făcut noapte, Chosroes a intrat să stea în casa unui țăran neînsemnat, de-abia încăpând prin poarta acestuia, pe care văzând-o mai apoi Heraclie, s-a minunat. Iar în trei zile a ajuns la Ctesifon. Și el primise un oracol de la magi și astrologi cu 24 de ani înainte, când asediase Daras în timpurile lui Phokas, împăratul romanilor, că va pieri atunci când se va duce la Ctesifon. [Deși] nu suporta să meargă o milă din Dastagerd spre acel loc, atunci, fugind, a venit la Ctesifon. Și nu a avut curaj să stea nici acolo, ci, trecând podul de pontoane peste fluviul Tigru, [a mers] în orașul de acolo, numit de noi Seleucia, iar de către perși Guedeser. Și-a depozitat toți banii în acesta și a stat acolo cu Seirem, soția sa, și cu alte trei femei, care erau fiicele sale. Iar pe celelalte soții și pe copiii săi cei mulți i-a trimis la 40 de mile în partea de răsărit, într-un loc întărit.

Unii dintre perși l-au vorbit de rău pe Sarbaros la Chosroes, cum că ar fi fost de partea romanilor și că vorbea împotriva acestuia. Chosroes a trimis pe unul dintre purtătorii săi de spadă la Calcedon, la Kardarigas, care era general alături de Sarbaros, scriindu-i să îl ucidă pe Sarbaros și apoi să ia oastea perșilor și să se grăbească spre Persia pentru a-i veni în ajutor. Cel care ducea scrisorile a fost prins de către romani în regiunea Galatiei. Evitându-i pe perși, cei care îl prinseseră l-au dus în Bizanț și l-au predat fiului împăratului. Când împăratul a aflat adevărul de la mesager, a trimis îndată după Sarbaros. Atunci, [acesta] a venit și s-a prezentat împăratului, care i-a dat scrisoarea către Kardarigas și i l-a arătat pe mesager.

Iar el a citit scrisoarea și, aflând că este adevărat, s-a întors și a încheiat tratate cu fiul împăratului și cu patriarhul. Falsificând scrisoarea lui Chosroes, a adăugat în ea că trebuie uciși împreună cu el alți 400 de satrapi, nobili, hiliarhi și sutași și, așezând meșteșugit sigiliul, le-a adunat pe căpetenii și pe însuși Kardarigas: „Ești hotărât[526] să faci aceasta?" Iar nobilii, umplându-se de mânie, l-au renegat pe Chosroes și au încheiat tratate de pace cu împăratul. Ți-

---

526 În text: συνορᾷς.

nând un sfat de obşte, au hotărât să plece de la Calcedon şi să meargă la ale lor fără să devasteze nimic.

Heraclie i-a scris lui Chosroes: „Eu te urmăresc şi alerg după pace. Căci nu dau foc Persiei de bunăvoie, ci silit de tine. Să aruncăm deci măcar acum armele şi să îmbrăţişăm pacea. Să stingem focul, înainte să mistuie totul". Cum acesta nu a acceptat, ura poporului Persiei împotriva lui a crescut foarte mult. Chosroes i-a înrolat pe toţi oamenii nobililor lui şi pe toţi slujitorii lui şi ai soţiilor lui şi, înarmându-i pe toţi aceştia, i-a trimis să se alăture armatei lui Rhazates şi să stea la râul Narbas, la 12 mile de Ctesifon. Le-a poruncit ca, atunci când împăratul va trece râul, să taie podul de pontoane.

Împăratul a plecat din Dastagerd în cea de-a şaptea zi a lunii ianuarie şi, mergând trei zile, şi-a făcut tabăra la o distanţă de 12 zile de râul Narbas, unde era tabăra perşilor, în care aveau şi 200 de elefanţi. El l-a trimis pe Gheorghe, turmarhul armeniacilor[527], să meargă la râu şi să afle dacă [râul] Narbas avea vad. Descoperind că [perşii] au tăiat podurile şi că [râul] Narbas nu avea vad, s-a întors la împărat. Heraclie a pornit şi a mers la Siazuros. Aici a umblat de acolo până colo, incendiind satele şi oraşele, toată luna februarie. Iar în luna martie, ajungând în satul numit Barzas, a stat [acolo] şapte zile şi l-a trimis pe generalul Mezezios să facă o incursiune.

Gundabusan, unul dintre hiliarhii din armata lui Sarbaros, a trecut de partea lui Mezezios, împreună cu alţi cinci – trei comiţi şi doi ofiţeri. Şi i-a dus pe aceştia la împărat. Acest Gundabusan i-a dat de ştire împăratului cu privire la unele fapte importante, spunând: „Atunci când Chosroes a plecat din Dastagerd şi s-a dus în Ctesifon şi în Seleucia, s-a îmbolnăvit de dizenterie şi a vrut să îl încoroneze pe fiul său, Merdasan, care fusese născut de Seirem. A trecut din nou râul şi i-a adus cu el pe Merdasan, pe Seirem şi pe celălalt [fiu] al ei, Saliar. Dar pe fiul său cel întâi născut, Siroes, pe fraţii lui şi pe soţiile acestuia i-a lăsat dincolo de râu. Când a aflat Siroes că vrea să îl încoroneze pe Merdasan, s-a tulburat şi l-a trimis pe fratele său de

---

[527] Armeniacii erau soldaţi din thema Armeniakon. Themele desemnau iniţial unităţi militare, dobândind ulterior şi o dimensiune geografică şi administrativă. Denumirea themelor apare în textele bizantine la genitiv plural (τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν – „thema armeniacilor"). În lucrările moderne se întâlneşte însă şi forma „thema Armeniakon". Despre theme, v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, pp. 287-291.

lapte[528] la mine, spunându-mi: «Vino dincolo de fluviu să mă întâlnesc cu tine!» Dar eu m-am temut să trec din cauza lui Chosroes și i-am spus acestuia: «Scrie-mi prin fratele tău de lapte dacă vrei ceva!» Siroes mi-a scris: «Știi că statul perșilor a fost nimicit de Chosroes, omul cel rău, și [acum acesta] vrea să îl încoroneze pe Merdasan, iar pe mine, fiul cel întâi născut, m-a disprețuit. Dacă vei vorbi armatei să mă accepte, le voi spori soldele și voi face pace cu împăratul romanilor și cu turcii și vom trăi bine. Străduiește-te cu oastea ta să fiu eu împărat! Și vă voi avansa și vă voi face o situație vouă tuturor, în special ție». I-am spus prin fratele său de lapte că, dacă este ceva ce pot face, este să vorbesc armatei și să mă străduiesc. Și am vorbit cu 22 de comiți și i-am făcut să își însușească părerea mea, [la fel] și cu mulți alți nobili și soldați. I-am spus acestea lui Siroes și mi-a zis ca pe data de 23 martie să iau câțiva ostași de rând mai tineri și să îl întâlnesc la podul de pontoane de pe fluviul Tigru, urmând să îl ducem în mijlocul armatei și să pornim împotriva lui Chosroes. Alături de Siroes sunt și cei doi fii ai lui Sarbarazas, fiul lui Iesdem și mulți alți fii de nobili, ca și fiul lui Aram, toți aleși. Dacă vor da greș, toți, împreună cu Siroes, vor trece de partea ta. Și m-a trimis pe mine la tine, stăpâne, căci respectă împărăția romanilor, fiindcă [aceasta] l-a salvat odinioară pe Chosroes. Însă din cauza lui a pătimit multe rele și, din pricina nerecunoștinței aceluia, nici pe mine nu mă vei crede".

Împăratul, trimițându-l pe acesta din nou la Siroes, i-a spus să deschidă închisorile și să îi scoată pe romanii care erau ținuți acolo, să le dea acestora arme și astfel să pornească împotriva lui Chosroes.

Siroes l-a ascultat pe împărat și, scoțându-i pe cei întemnițați, a mers împotriva tatălui său paricid, Chosroes. Acesta, încercând să fugă și nereușind, a fost prins. A fost legat strașnic cu cătușe de fier, cu mâinile la spate, iar la picioare și la gât i-au pus greutăți de fier. Apoi l-au pus în Casa întunericului, pe care el însuși o fortificase – pe aceasta a construit-o la început pentru a păstra banii. Îl înfometau dându-i puțină pâine și apă, căci Siroes a spus: „Să mănânce aurul pe care l-a adunat în zadar, pentru care i-a înfometat pe mulți și a pustiit lumea!" I-a trimis la el pe satrapi să îl ocărască și să îl

[528] Termenul συγγλακτός face trimitere la copiii care au crescut de mici împreună, în grija aceleiași doici.

scuipe și, luându-l pe Merdasan, fiul lui pe care voia să îl încoroneze, l-a ucis în fața sa. Și i-au omorât înaintea lui și pe toți ceilalți copii ai săi. Pe toți dușmanii lui i-a trimis să îl ocărască, să îl lovească și să îl scuipe. Făcând aceasta timp de cinci zile, Siroes a poruncit ca el să fie ucis cu arcurile și astfel, încetul cu încetul, în chinuri, și-a dat sufletul său cel viclean.

Atunci Siroes i-a scris lui Heraclie, vestindu-i uciderea ticălosului Chosroes. A încheiat cu el o pace permanentă și i-a dat pe toți creștinii din închisori, prizonierii din toată Persia, împreună cu patriarhul Zaharia și cu cu cinstita și de viață dătătoarea Cruce, luată din Ierusalim de către Sarbarazas, atunci când îl cucerise.

Împăratul perșilor Siroes: 1 an.
18.1.19.19.9.

În acest an, făcându-se pace între perși și romani, împăratul l-a trimis pe fratele său, Teodor, cu scrisori și oameni ai lui Siroes, împăratul perșilor, pentru a-i aduce înapoi cu pace pe perșii din Edesa, Palestina, Ierusalim și din celelalte orașe ale romanilor și a-i traversa nevătămați teritoriul roman.

Împăratul, războindu-se cu Persia șase ani, în cel de-al șaptelea an a făcut pace și s-a întors cu mare bucurie la Constantinopol, împlinind prin aceasta o tainică alegorie: Dumnezeu a creat toată zidirea în șase zile și pe cea de-a șaptea a numit-o zi de odihnă. Astfel și acesta, făcând multe eforturi în cei șase ani, s-a odihnit în cel de-al șaptelea, întorcându-se în oraș cu pace și bucurie.

Când au aflat de sosirea sa, toți oamenii din oraș au ieșit în întâmpinarea sa cu o dorință nestăpânită, la Hiereia, împreună cu patriarhul și Constantin, împăratul și fiul său. Ei țineau ramuri de măslin și făclii și îl aclamau cu bucurie și lacrimi. Fiul său a venit, a căzut la picioarele lui și, îmbrățișându-l, au udat amândoi pământul cu lacrimi; când poporul a văzut aceasta, cu toții au înălțat imnuri de mulțumire lui Dumnezeu. Și astfel l-au luat pe împărat și, dănțuind, au intrat în oraș.

Împăratul perșilor Adeser: 7 luni.
19.1.20.20.10.

În acest an, la venirea primăverii, împăratul a plecat din orașul împărătesc și a mers la Ierusalim, ducând cinstita și de viață dătă-

toarea Cruce, pentru a aduce mulţumire lui Dumnezeu. Ajungând în Tiberias, creştinii l-au acuzat pe un om pe nume Veniamin că îi oprimă. Acesta era foarte avut şi l-a întâmpinat pe împărat şi pe armata sa. Iar împăratul l-a mustrat pe acesta, spunând: „Din ce cauză îi oprimi pe creştini?” Iar el a spus: „Pentru că sunt duşmani ai credinţei mele”. Căci el era iudeu. Atunci împăratul, povăţuindu-l şi convingându-l, l-a botezat în casa lui Eustatie Neapolitanul, care era creştin şi îl întâmpinase şi el pe împărat.

După ce împăratul a intrat în Ierusalim, l-a reaşezat pe patriarhul Zaharia şi cinstita şi de viaţă dătătoarea Cruce la locul ei[529] şi, mulţumind mult lui Dumnezeu, i-a scos pe evrei din oraşul cel sfânt, poruncind ca aceştia să nu aibă dreptul să se apropie la [mai mult de] trei mile de el.

Când a ajuns la Edesa, le-a dat înapoi ortodocşilor biserica ocupată de nestorieni din timpul lui Chosroes. Şi, ajungând în Hierapolis, a auzit că Siroes, împăratul perşilor, a murit, iar Adeser, fiul acestuia, a preluat împărăţia perşilor. După ce acesta a stat şapte luni la putere, Sarbarazas s-a răsculat împotriva lui şi, bătându-l, a domnit peste perşi două luni. Ucigându-l pe acesta, perşii au aşezat-o ca împărăteasă pe Boranes, fiica lui Chosroes, care a stăpânit împărăţia perşilor 7 luni. Acesteia i-a urmat Hormisdas, care a fost alungat de către arabi; şi împărăţia perşilor a rămas sub arabi până astăzi.

Anii lumii 6121. De la dumnezeiasca Întrupare: 621 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.20. Împăratul perşilor Hormisdas, ani u.1. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.21. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.21. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.11.

În acest an, pe când împăratul Heraclie se afla în Hierapolis, a venit la el Atanasie, patriarhul iacobiţilor, care era un bărbat abil[530] şi viclean, având viclenia cea înnăscută a sirienilor. Vorbind cu împăratul despre credinţă, Heraclie i-a promis că, dacă va accepta

---

[529] Data exactă a reaşezării Sfintei Cruci la Ierusalim a fost obiectul unor dezbateri între cercetători. Cyril Mango, pe baza bibliografiei anterioare, considera că aceasta a avut loc la 31 martie 630; v. *The Chronicle*, p. 459.

[530] În text: δεινός, care s-ar putea traduce şi „straşnic”.

sinodul de la Calcedon, îl va face patriarh al Antiohiei. El, prefăcându-se, a acceptat sinodul, mărturisind cele două firi unite în Hristos. L-a întrebat pe împărat în legătură cu lucrarea și voințele[531], cum trebuie să fie numite acestea în Hristos, duble sau unice. Împăratul, la aceste cuvinte neobișnuite, i-a scris lui Serghie, episcopul Constantinopolului, și l-a chemat și pe Cyrus, episcopul Phasidei, și, întrebându-l pe acesta, a aflat că este de acord cu Serghie în privința unei voințe și unei lucrări; pentru că Serghie, care era de origine siriană și din părinți iacobiți, mărturisise și scrisese despre o voință firească[532] și o lucrare în Hristos. Iar împăratul, cântărind sfatul amândurora, a aflat că și Atanasie era de acord cu ei. Pentru că știa că, acolo unde se găsește o lucrare, acolo este recunoscută și o fire. Fiind convins de acesta, împăratul i-a scris părerea celor doi lui Ioan, papă al Romei[533]. Însă el nu a acceptat erezia acestora.

După ce Gheorghe al Alexandriei a murit[534], a fost trimis ca episcop al Alexandriei Cyrus. Și [acesta], unindu-se cu Teodor, episcopul Faranului, a făcut acea unire trecătoare[535], scriind și ei despre o singură lucrare firească în Hristos.

Cum lucrurile au avut o astfel de urmare, sinodul de la Calcedon și Biserica cea sobornicească au căzut în mare dispreț. Căci iacobiții și teodosienii[536] se lăudau, spunând: „Nu noi ne-am împărtășit cu Calcedonul, mai degrabă Calcedonul s-a împărtășit cu noi, printr-o singură lucrare, mărturisind o singură fire a lui Hristos".

Atunci Sofronie a fost hirotonit episcop al Ierusalimului și, adunându-i pe episcopii de sub autoritatea sa, a anatematizat dogma monotelită și a trimis sinodicoane lui Serghie al Constantinopolului și lui Ioan al Romei.

Când a auzit acestea, Heraclie s-a rușinat. Nu a vrut să strice ceea ce făcuse, dar nici nu putea răbda mustrarea. Atunci, crezând că face ceva măreț, a emis așa-numitul edict[537], care cuprindea [prevederea] ca nici o fire, nici două să nu fie mărturisite în Hristos. Citindu-l pe acesta, cei care cugetau cele ale lui Severus râdeau de

---

[531] În text: τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν θελημάτων.
[532] În text: φυσικὴν θέλησιν.
[533] Ioan al IV-lea a fost papă între anii 640 și 642; v. *The Chronicle*, p. 463.
[534] E limpede că Sfântul Teofan face trimitere la un eveniment ulterior.
[535] În text: ὑδροβαφῆ, adică „vopsită cu apă".
[536] Teodosienii erau adepții patriarhului monofizit al Alexandriei Teodosie (535-566); v. *The Chronicle*, p. 463.
[537] Este vorba despre *Ekthesis*.

Biserica cea sobornicească prin cârciumi și băi, spunând: „Calcedonienii, care înainte cugetau cele ale lui Nestorie, și-au revenit întorcându-se la adevăr, unindu-se cu noi într-o singură fire a lui Hristos, prin [noțiunea de] o singură lucrare. Acum, nerecunoscând ceea ce este bine, le-au pierdut pe amândouă, nemărturisind nici o fire, nici două în Hristos".

După moartea lui Serghie, l-a urmat pe tronul Constantinopolului Pyrrhus, care menținea în mod lipsit de evlavie ceea ce dogmatizaseră Serghie și Cyrus.

Când a murit Heraclie și Constantin, fiul său, a devenit împărat[538], Pyrrhus, împreună cu Martina, l-a ucis pe acesta otrăvindu-l și a ajuns împărat Heraklonas, fiul Martinei. Dar senatul și orașul l-au alungat pe Pyrrhus ca fiind lipsit de evlavie, împreună cu Martina și fiul ei. Și a devenit împărat Constans, fiul lui Constantin; episcop al Constantinopolului a fost hirotonit Pavel, și el eretic. Ioan, episcopul Romei, reunind un sinod de episcopi, a anatematizat erezia monoteliților. La fel și în Africa, Byzakion, Numidia și Mauritania, diferiți episcopi, reunindu-se, i-au anatematizat pe monofiziți.

Când Ioan al Romei a murit, în locul său a fost hirotonit Teodor. Pyrrhus, ajungând în Africa, s-a întâlnit cu preasfințitul avvă Maxim, cel venerabil prin nevoințele [sale] monahale, și cu ierarhii de acolo, care, cercetându-l și convingându-l, l-au trimis la papa Teodor, la Roma. A dat papei o mărturisire a ortodoxiei [sale] și a fost primit de către acesta. Dar, când a plecat din Roma și a mers în Ravenna, s-a întors ca un câine la vărsătura sa[539].

Când a aflat aceasta, papa Teodor a convocat soborul Bisericii și, mergând la mormântul corifeului Apostolilor, cerând Sfântul Potir, a picurat în cerneală din Sângele cel dătător de viață și a scris cu mâna sa caterisirea lui Pyrrhus și a celor care se împărtășeau cu el. Când Pyrrhus a ajuns în Constantinopol și a murit Pavel, eterodocșii cei îndrăzneți l-au instalat din nou pe tronul Constantinopolului.

Murind papa Teodor, a fost hirotonit la Roma preasfântul Martin. Venind și Maxim din Africa la Roma, l-a înflăcărat în zel pe papa Martin. Ei au reunit un sinod format din 150 de episcopi, unde i-au anatematizat pe Serghie, Pyrrhus, Cyrus și Pavel și au explicat și au proclamat cele două voințe și lucrări ale lui Hristos, Dumnezeul

---

[538] Din nou, se face referire la evenimente ulterioare.

[539] Cf. *Pilde* 26, 11.

nostru, în cel de-al nouălea an al împărăției lui Constans, nepotul lui Heraclie, indictionul al VIII-lea[540]. Constans, aflând și umplându-se de mânie, i-a adus la Constantinopol pe Sfântul Martin și pe Maxim, i-a chinuit și i-a trimis în exil în Cherson și în Klimata[541]. Și i-a pedepsit și pe mulți dintre episcopii apuseni.

După exilarea lui Martin, a fost hirotonit papă al Romei Agaton. Acesta, împins de zelul pentru Dumnezeu, a reunit și el un sfânt sinod și a respins erezia monoteliților, explicând cele două voințe și lucrări.

Fiind astfel tulburată Biserica de către împărați și de către ierarhii cei lipsiți de evlavie, s-a ridicat pustiitorul Amalec, lovindu-ne pe noi, poporul lui Hristos, și a avut loc prima prăbușire îngrozitoare a armatei romane – mă refer la vărsarea de sânge de la Gabitha, Hiermuchas și Dathesmos. După care [a urmat] cucerirea Palestinei, a Cezareei și a Ierusalimului, apoi dezastrul egiptean și, în continuare, robirea pământurilor și a insulelor și a întregii Romanii; apoi pierderea totală a armatei și flotei romane în Fenicia, pustiirea tuturor popoarelor și locurilor creștine, care nu a încetat până când prigonitorul Bisericii nu a fost ucis în mod jalnic în Sicilia[542].

Anii lumii 6122. De la dumnezeiasca Întrupare: 622 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.21. Conducătorul arabilor Mahomed, ani 9.9. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.22. Episcopul Ierusalimului Zaharia, ani 22.22. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.12.

În acest an a încetat din viață Mahomed, conducătorul și falsul proroc al saracinilor, după ce l-a numit succesor al lui pe ruda sa, Abubacharos. În același an a venit știrea despre acesta[543] și s-au înfricoșat cu toții. La începutul venirii sale, evreii cei înșelați au crezut că acesta era Hristosul așteptat de ei, astfel că și unii dintre fruntașii lor au trecut de partea lui, au acceptat religia lui și au lăsat-o pe cea a lui Moise, cel care L-a văzut pe Dumnezeu. Cei care au făcut aceasta erau zece la număr și au stat cu el până la uciderea

[540] Sinodul a avut loc la Lateran în anul 649; v. *The Chronicle*, p. 463.
[541] Klimata erau regiuni din sudul Peninsulei Crimeea; v. *The Chronicle*, p. 463.
[542] Textul se referă la împăratul Constans al II-lea (641-668).
[543] Adică despre Mahomed.

sa[544]. Când l-au văzut că mănâncă carne de cămilă, au știut că acesta nu era cel pe care îl credeau și nu știau ce să facă. Fiindu-le frică să lase religia lui, acești [oameni] jalnici l-au învățat lucruri nelegiuite împotriva noastră, a creștinilor. Și stăteau împreună cu el.

Socotesc [că este] necesar să povestesc despre neamul acestuia. El provenea dintr-un trib foarte răspândit, din Ismail, fiul lui Avraam. Căci Nizaros, urmașul lui Ismail, este proclamat tatăl tuturor arabilor. El a avut doi fii, pe Mudaros și pe Rhabias. Mudaros i-a avut pe Kurasos, pe Kaisos, pe Themimes, pe Asados și pe alții, necunoscuți. Toți aceștia locuiau în deșertul Madianitis și își creșteau animalele în acesta, locuind în corturi. Sunt și unii care se află mai înăuntru decât aceștia, care nu sunt din tribul lor, ci din cel al lui Iektan, așa-numiții amaniți, adică homeriți. Iar unii dintre ei făceau comerț pe cămilele lor.

Mai sus-amintitul Mahomed, fiind sărac și orfan, a socotit să intre în slujba unei femei bogate, pe nume Chadiga – care îi era rudă –, ca argat, pentru a merge pe cămilă și a face comerț în Egipt și Palestina. Încet-încet, prinzând îndrăzneală, a intrat în grațiile femeii, care era văduvă, a luat-o de soție și a dobândit cămilele și averea ei. Venind în Palestina, a avut de-a face cu iudei și cu creștini și a căutat [să afle] de la ei niște [chestiuni] scripturale. El avea boala epilepsiei, iar soția sa, când și-a dat seama, s-a întristat foarte tare, pentru că, fiind nobilă, se unise cu un astfel [de om], care nu numai că era sărac, dar și epileptic. El a căutat să o împace, spunând astfel: „Am o vedenie cu un înger pe nume Gavriil și, neîndurând să îl văd, leșin și cad". Ea, fiindcă avea ca prieten un monah exilat pentru credința sa cea rea, care locuia acolo, i-a spus acestuia totul, chiar și numele îngerului. Iar acesta, dorind să îi facă pe plac, i-a zis: „A spus adevărul. Căci acest înger este trimis la toți prorocii". Primind vorbele falsului avvă, ea a crezut prima în el și a propovăduit altor femei de un neam cu ea că el este proroc. Și astfel de la femei zvonul a trecut la bărbați, mai întâi la Abubacharos, pe care l-a și lăsat urmaș. Erezia lui a luat în stăpânire regiunea Ethribos[545], în cele din urmă prin război. [Aceasta s-a întâmplat] mai întâi în ascuns [timp de] 10 ani, prin război la fel 10 ani, iar pe față 9 ani.

---

[544] Unele manuscrise conțin în loc de σφαγῆς („uciderea"), φαγῆς („mâncarea"). Astfel, având în vedere și fraza următoare, sensul ar fi: „Până când acesta a mâncat [carne de cămilă]"; v. *The Chronicle*, p. 465.

[545] Aceasta este Medina, unde în 622 Mahomed a venit de la Mecca.

I-a învățat pe supușii săi că cel care ucide un dușman sau este ucis de un dușman va intra în paradis. Despre paradis spunea că este unul al mâncării și băuturii trupești, al împreunării cu femei [și că are] un râu de vin, miere, lapte și femei, nu dintre cele de aici, ci altele, iar împreunarea era îndelungată și plăcerea de durată. [Și mai afirma] și alte câteva [lucruri] pline de pierzare și de prostie. De asemenea, le spunea să se simpatizeze unii pe ceilalți și să îi ajute pe cei nedreptățiți.

În acest an, indictionul al IV-lea, în ziua a șaptea a lunii noiembrie, s-a născut în Răsărit David, fiul lui Heraclie. În aceeași zi s-a născut și Heraclie, fiul lui Heraclie cel Mic – cel numit și Constantin –, care era fiul lui Heraclie cel Mare. El a fost botezat la Vlaherne de către patriarhul Serghie, în cel de-al V-lea indiction, în ziua a treia a lunii noiembrie.

Conducătorul arabilor Abubacharos: 3 ani.
Episcopul Ierusalimului Modest: 2 ani.
22.1.23.1.13.

În acest an, perșii s-au revoltat unii împotriva altora și s-au războit între ei. În aceeași vreme, împăratul inzilor i-a trimis lui Heraclie, ca felicitări pentru victoria asupra perșilor, multe mărgăritare și pietre prețioase.

Mahomed, care se săvârșise înainte, numise patru emiri pentru a se lupta cu creștinii cei din neamul arabilor. Și au venit în fața unui sat numit Mucheon, în care se afla vicarul[546] Teodor, vrând să se năpustească asupra arabilor în ziua în care aceștia jertfeau idolilor. Vicarul, aflând aceasta de la un korasen[547] pe nume Kutabas, care era plătit de el, i-a adunat pe toți soldații din gărzile aflate în deșert și, știind exact de la saracin ziua și ora în care îi vor ataca, i-a atacat în satul numit Mothus și a ucis trei emiri și mare parte a oștirii. A scăpat un emir, Chaledos, pe care ei îl numesc „sabia lui Dumnezeu".

Unii dintre arabii din apropiere primeau de la împărați mici solde pentru a păzi locurile de intrare în deșert. În acea vreme a sosit un eunuc care le dădea soldele oștirilor și, venind arabii după obicei să își ia solda, eunucul i-a alungat, spunând: „Stăpânul de-abia

[546] Vicarul era adjunctul prefectului pretoriului; v. *The Chronicle*, p. 694.
[547] În text: κορασηνοῦ, termen care denumește unul dintre membrii tribului Quraysh.

le dă ostașilor solde, cum să le dea[548] acestor câini?" Întristându-se deci arabii, au plecat la cei de un neam cu ei și i-au condus împotriva ținutului Gaza, care era intrarea în deșert spre Muntele Sinai [și era] foarte bogat.

Anii lumii 6124. De la dumnezeiasca Întrupare: 624 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.23. Conducătorul arabilor Abubacharos, ani 3.2. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.24. Episcopul Ierusalimului Modest, ani 2.2. Episcopul Alexandriei Gheorghe, ani 14.14.

În acest an, Abubacharos a trimis patru generali, care – conduși, după cum s-a spus mai înainte, de către arabi – au mers și au cucerit Hera și tot ținutul Gazei. Serghie, când a venit cu greu din Cezareea Palestinei cu puțini soldați, s-a luptat și a fost ucis cel dintâi, împreună cu soldații, care erau 300. Arabii, luând mulți prizonieri și prăzi multe, s-au întors cu o victorie strălucită.

În același an a avut loc un cutremur în Palestina. S-a arătat un semn pe cer spre miazăzi, care se numește *dokites*[549], prevestind dominația arabilor. Era în formă de sabie și a rămas 30 de zile, întinzându-se de la miazăzi la miazănoapte.

Episcopul Ierusalimului Sofronie: 3 ani.
Episcopul Alexandriei Cyrus: 10 ani.
24.3.25.1.1.

În acest an, Abubacharos s-a săvârșit după ce a fost emir doi ani și jumătate și a preluat conducerea Umaros. Acesta a trimis o armată împotriva Arabiei, a cucerit orașul Bostra și alte orașe și au mers până la Gabitha. Teodor, fratele împăratului Heraclie, luptându-se cu aceștia, a fost învins și s-a dus la împărat în Edesa. Împăratul a numit un alt strateg, pe nume Baanes, și l-a trimis pe *sakellarios*-ul Teodor cu o armată romană împotriva arabilor. Când acesta a ajuns la Emesa, a întâlnit o mulțime de saracini și, ucigându-i pe aceștia și pe cel care le era emir, i-a gonit pe ceilalți până la Damasc. Acolo și-a făcut tabăra lângă râul Bardanesios.

[548] În text: πόσῳ μᾶλλον – „cu atât mai mult".
[549] În text: ὁ δοκίτης, termen care desemna o cometă sau un meteorit.

Heraclie a părăsit Siria deznădăjduit, a luat şi cinstita Cruce de la Ierusalim şi a plecat la Constantinopol. Iar pe Baanes şi pe *sakellarios*-ul Teodor, care aveau o armată de 40000 de oameni, i-a întors de la Damasc la Emesa şi ei i-au urmărit pe arabi de la Emesa la Damasc.

Anii lumii 6126. De la dumnezeiasca Întrupare: 626 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.25. Conducătorul arabilor Umaros, ani 12.1. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.26. Episcopul Ierusalimului Sofronie, ani 3.2. Episcopul Alexandriei Cyrus, ani 10.2.

În acest an, saracinii, părăsind Arabia, au făcut o expediţie în părţile Damascului, fiind o mulţime nemărginită. Când a aflat, Baanes a trimis [un mesaj] la *sakellarios*-ul împărătesc să-i vină în ajutor cu armata, pentru că arabii sunt foarte mulţi. *Sakellarios*-ul a venit la Baanes şi, plecând din Emesa, i-au întâlnit pe arabi. Având loc o luptă în prima zi, care era a treia a săptămânii, în data de 23 a lunii Loos[550], au fost înfrânţi cei care erau cu *sakellarios*-ul.

Cei ai lui Baanes s-au răsculat şi l-au proclamat pe acesta împărat, renegându-l pe Heraclie. Atunci, cei care erau cu *sakellarios*-ul s-au retras şi saracinii, găsind momentul potrivit, au început lupta. Cum spre romani sufla un vânt de la sud, [aceştia] nu puteau să li se opună duşmanilor din cauza prafului şi au fost învinşi. Intrând singuri în locurile strâmte ale râului Hiermuchtha[551], au fost nimiciţi cu totul – şi armatele celor doi generali aveau 40000 de oameni.

Atunci saracinii, obţinând o victorie strălucită, s-au dus la Damasc şi l-au cucerit, precum şi ţinuturile Feniciei. S-au instalat acolo şi au făcut o expediţie împotriva Egiptului. Cyrus, episcopul Alexandriei, aflând de plecarea lor, s-a îngrijit şi, fiindu-i teamă de lăcomia lor, a încheiat tratate de pace şi a promis că Egiptul le va da câte 200000[552] de dinari pe an şi le va trimite aur pentru obligaţiile stabilite. Plătind acestea timp de trei ani, a ţinut Egiptul departe de nimicire.

---

[550] Luna Loos corespunde în calendarul macedonean lunii iulie; v. *The Chronicle*, p. 471.
[551] Râul Yarmūk.
[552] În ediţia lui Carl de Boor apare suma de 120000 de dinari, corectată de Cyril Mango în 200000 după textul lui Anastasius Bibliothecarius; v. *The Chronicle*, p. 471.

Cyrus a fost acuzat în fața împăratului că dădea saracinilor aurul Egiptului. Mâniat, [împăratul] a trimis [un mesaj] pentru a-l rechema și l-a numit ca *augustalios* pe un anume Manuil, armean de neam. Când s-a împlinit un an, încasatorii saracinilor s-au prezentat să ia aurul. Iar Manuil i-a scos afară fără să le dea nimic, spunând: „Eu nu sunt precum Cyrus, cel care nu are arme, să vă dau vouă tribut, ci eu sunt înarmat". După ce aceștia au plecat, saracinii s-au înarmat îndată împotriva Egiptului și, pornind un război împotriva lui Manuil, l-au pus pe fugă. Iar el și-a găsit scăparea alături de câțiva [oameni] în Alexandria. Atunci saracinii au impus Egiptului taxe.

Când a auzit Heraclie cele întâmplate, l-a trimis pe Cyrus pentru a-i convinge să plece din Egipt, potrivit primului tratat. Când Cyrus a mers în tabăra saracinilor, s-a scuzat îndelung, [afirmând] că nu el este cauza acestei încălcări și [le-a spus] că, dacă doresc, vor întări prin jurăminte înțelegerea anterioară. Saracinii nu au fost însă convinși, ci i-au spus episcopului: „Poți să înghiți acest stâlp foarte mare?"; iar el a zis: „Nu este cu putință". [Atunci ei] au spus: „Nici nouă nu ne este cu putință să plecăm acum din Egipt".

Anii lumii 6127. De la dumnezeiasca Întrupare: 627 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.26. Conducătorul arabilor Umaros, ani 12.2. Episcopul Constantinopolului Serghie, ani 29.27. Episcopul Ierusalimului Sofronie, ani 3.3. Episcopul Alexandriei Cyrus, ani 10.3.

În acest an, Umaros a făcut o expediție împotriva Palestinei și, asediind orașul sfânt timp de doi ani, l-a ocupat în urma negocierilor. Căci Sofronie, arhiereul Ierusalimului, a primit promisiunea că toată Palestina va fi în siguranță. Umaros a intrat în orașul sfânt îmbrăcat în veșminte murdare[553] din păr de cămilă, dând dovadă de o prefăcătorie satanică, și a căutat templul iudeilor pe care îl construise Solomon, ca să îl facă loc de închinare al blasfemiei sale. Când l-a văzut pe acesta, Sofronie a spus: „Cu adevărat aceasta este urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt, despre care a spus prorocul Daniel". Iar apărătorul evlaviei s-a tânguit, cu multe lacrimi, pentru neamul creștinilor.

---

[553] În text: ἐρρυπωμένοις.

În timp ce Umaros se afla acolo, patriarhul l-a rugat să primească de la el un cearşaf şi un veşmânt pentru a se îmbrăca. Dar el nu a acceptat să se îmbrace cu acestea. Cu greu l-a convins să le îmbrace, până când i-au fost spălate veşmintele sale, şi apoi le-a înapoiat lui Sofronie, care s-a îmbrăcat cu aceleaşi [haine].

Atunci a încetat din viaţă Sofronie, cel care a împodobit prin cuvânt şi faptă Biserica Ierusalimului şi care s-a luptat împotriva dogmei celei rele a lui Heraclie şi a monoteliţilor care erau împreună cu el, Serghie şi Pyrrhus.

În acelaşi an, Umaros l-a trimis pe Iad în Siria şi [acesta] a supus saracinilor întreaga Sirie.

27.3.28.4.

În acest an, Ioan, cel numit Kataias, epitropul din Osroene, a venit la Iad, în Chalcis, şi s-a înţeles să îi dea acestuia câte 100000 de monede pe an, pentru a nu trece Eufratul nici în mod paşnic, nici cu război, atât timp cât îi vor da cantitatea de aur. Atunci Ioan s-a întors la Edesa şi, obţinând tributul anual, i l-a trimis lui Iad.

La aflarea acestora, Heraclie l-a considerat vinovat pe Ioan, fiindcă făcuse aceasta fără ştirea împărăţiei; şi, rechemându-l, l-a condamnat la exil. Iar în locul lui l-a trimis pe un anume stratilat Ptolemeu.

28.4.29.5.

În acest an, arabii au ocupat Antiohia. Mauias a fost trimis de către Umaros ca general şi emir al întregii ţări de sub stăpânirea saracinilor, din Egipt până la Eufrat.

Anii lumii 6130. De la dumnezeiasca Întrupare: 630 ani.

Împăratul romanilor Heraclie, ani 31.29. Conducătorul arabilor Umaros, ani 12.5. Episcopul Constantinopolului Pyrrhus, ani 3.1. Episcopul Alexandriei Cyrus, ani 10.6.

În acest an, Iad a trecut Eufratul cu toată armata sa şi a ajuns la Edesa. Şi, deschizând edesenii [porţile], au încheiat un tratat pentru ţinutul lor, pentru stratilat şi pentru romanii care erau cu acesta. [Saracinii] au pornit împotriva [oraşului] Constantia şi, asediindu-l, l-au cucerit prin luptă; şi au ucis 300 de romani. Iar de acolo au

mers la Daras, pe care l-au cucerit, și din acest [oraș] i-au nimicit pe mulți. Și astfel Iad a ocupat întreaga Mesopotamie.

30.6.2.7.

În acest an, saracinii au pornit o expediție militară împotriva Persiei. Luptând cu perșii, au învins prin forță și i-au supus pe toți. Hormisdas, împăratul perșilor, a fugit și și-a lăsat palatul, ducându-se la perșii cei mai dinăuntru. Saracinii le-au luat prizoniere pe fiicele lui Chosroes, împreună cu toate bagajele imperiale; și acestea au fost aduse la Umaros.

În același an, Umaros a poruncit să se facă un recensământ al ținutului locuit de sub stăpânirea lui. Și s-a făcut recensământul oamenilor, animalelor și plantelor.

31.7.3.8.

În acest an s-a săvârșit împăratul Heraclie, în luna martie, indictionul al XIV-lea, fiind bolnav de hidropizie, după ce a fost împărat 30 de ani și 10 luni. După el a devenit împărat Constantin, fiul său, [timp de] 4 luni, și s-a săvârșit, fiind otrăvit de către Martina, mama sa vitregă, și de patriarhul Pyrrhus. Apoi a devenit împărat Heraklonas, fiul Martinei, împreună cu mama sa, Martina.

Împăratul romanilor Heraklonas: 6 luni.
Episcopul Constantinopolului Pavel: 12 ani.
1.8.1.9.

În acest an, Mauias a cucerit Cezareea Palestinei, după șapte ani de asediu, și a ucis în ea 7000 de romani.

În acest an, senatul l-a dat jos pe Heraklonas, pe mama sa, Martina, și pe Valentin. Martinei i-au tăiat limba, iar lui Heraklonas, nasul, și, exilându-i, l-au adus la putere pe Constans[554], fiul lui Constantin și nepotul lui Heraclie. Acesta a domnit 27 de ani. Fiind Pyrrhus înlăturat din scaunul episcopal, ca patriarh al Constantino-

---

[554] Împăratul Constans, născut la 7 noiembrie 630, primise numele de Heraclie. Când a fost asociat la tron în anul 641, a primit numele de Constantin, nume pe care l-a purtat în poziția sa oficială. Numele de Constans și supranumele Pogonatul care i s-au atribuit sunt atestate în sursele mai târzii; v. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ, *Το Βυζάντιον στον Ζ' αιώνα, τόμος Δ' Κωνσταντίνος Γ' (Κώνστας) 642-668*, Αθήναι, 1972, pp. 8-9, 13-15.

polului a fost hirotonit Pavel, preot și iconom al bisericii, în luna octombrie, indictionul al XV-lea. Acesta a fost episcop [timp de] 12 ani.

Anii lumii 6134. De la dumnezeiasca Întrupare: 634 ani.

Împăratul romanilor Constans, ani 27.1. Conducătorul arabilor Umaros, ani 12.9. Episcopul Constantinopolului Pavel, ani 12.2. Episcopul Alexandriei Cyrus, ani 10.10.

În acest an, Constans, devenind împărat, a spus senatului: „Tatăl meu, Constantin, care m-a născut, încă din timpul tatălui său, bunicul meu, Heraclie, a fost destulă vreme împărat împreună cu el, iar după acesta foarte puțin timp. Căci invidia Martinei, mama sa vitregă, retezându-i speranțele cele bune, l-a lipsit de viață. Și aceasta pentru Heraklonas, cel născut în mod nelegiuit din ea și din Heraclie. Pe aceasta, alături de copilul ei, votul vostru, dat cu [ajutorul lui] Dumnezeu, a alungat-o pe drept din demnitatea imperială, pentru ca nu cumva împărăția romanilor să apără că este foarte nelegiuită, lucru pe care strălucita voastră măreție îl știe foarte bine[555]. De aceea, vă rog să îmi fiți sfătuitori și sfetnici spre mântuirea cea de obște a supușilor". Spunând acestea, a dat drumul senatului, cinstindu-l cu daruri generoase.

2.10.3.11.

În acest an, Umaros a început să construiască templul din Ierusalim, însă construcția nu stătea în picioare, ci se prăbușea. Căutând cauza, iudeii i-au spus: „Dacă nu veți lua crucea care se află pe biserica de pe Muntele Măslinilor, clădirea nu va sta în picioare". Din cauza acestei chestiuni, crucea a fost luată de acolo și astfel s-a stabilizat clădirea acestora. Prin urmare, cei care Îl urau pe Hristos au dat jos multe cruci.

Episcopul Alexandriei Petru: 10 ani.

3.11.4.1.

În acest an, *patrikios*-ul Valentian[556] s-a răsculat împotriva lui Constans. Împăratul a trimis să fie ucis, iar oastea acestuia a atras-o de partea sa.

---

[555] În text: ἡ ὑμετέρα ὑπερφυὴς σεμνοπρέπεια.

[556] Probabil același cu Valentin, menționat mai sus, care a încercat să uzurpe autoritatea imperială; v. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ, *Το Βυζάντιον στον Ζ' αιώνα*, τ. Δ', pp. 17-20.

A avut loc şi o eclipsă de soare în ziua a cincea a lunii Dios[557], ziua a şasea [a săptămânii], la ceasul al nouălea.

4.12.5.2.

În acest an a fost asasinat Umaros, conducătorul saracinilor, în ziua a cincea a lunii Dios, de către un renegat persan. Căci, găsindu-l în timp ce se închina, l-a străpuns, lovindu-l cu sabia în stomac, şi astfel l-a lipsit de viaţă, după ce fusese emir timp de 12 ani. După el a urmat la conducere Uthman, ruda lui, fiul lui Phan.

Conducătorul arabilor Uthman: 10 ani.

5.1.6.3.

În acest an s-a răsculat Grigorie, *patrikios*-ul Africii, împreună cu africanii.

Anii lumii 6139. De la dumnezeiasca Întrupare: 639 ani.

Împăratul romanilor Constans, ani 27.6. Conducătorul arabilor Uthman, ani 10.2. Episcopul Constantinopolului Pavel, ani 12.7. Episcopul Alexandriei Petru, ani 10.4.

În acest an s-a abătut asupra pământului un vânt puternic şi a smuls din rădăcini multe plante, a rupt cu tot cu rădăcină copaci foarte mari şi a doborât multe coloane ale stâlpnicilor.

În acelaşi an, saracinii au pornit într-o expediţie militară împotriva Africii şi, luptându-se cu tiranul Grigorie, l-au pus pe acesta pe fugă; pe cei care erau cu el i-au ucis, iar pe el l-au alungat din Africa. După ce s-au înţeles cu africanii în ceea ce priveşte tributul, s-au întors.

7.3.8.5.

În acest an, Mauias a făcut o expediţie pe mare împotriva Ciprului. Avea 1700 de ambarcaţiuni şi a cucerit Constantia şi toată insula şi a devastat-o.

---

[557] Luna Dios corespunde lunii noiembrie.

Auzind despre cubicularul Kakorizos cum că venea împotriva sa cu multă armată romană, a navigat în față, [spre] Arados[558]. Și, trăgându-și flota la mal, a încercat să cucerească orășelul de pe insulă, Kastellos, folosindu-se de tot felul de mașinării. Nereușind nimic, a trimis la ei pe un episcop pe nume Thomarichos să îi sperie pentru a pleca din oraș, să încheie un tratat și să plece din insulă. Când episcopul a intrat la ei, l-au ținut înăuntru și nu s-au supus lui Mauias. Cum asediul împotriva [insulei] Arados a fost fără rezultat, [Mauias] s-a întors în Damasc, deoarece venise iarna.

8.4.9.6.

În acest an, Mauias a pornit o expediție militară împotriva [insulei] Arados cu o formație [de luptă] puternică și a cucerit-o printr-o înțelegere: ca cei de aici să locuiască unde vor vrea. Orașului i-a dat foc și i-a dărâmat zidurile, făcând ca insula să fie nelocuită până astăzi.

În același an, papa Martin a convocat un sinod la Roma împotriva monoteliților[559].

9.5.10.7.

În acest an, stratopedarhul Busur a făcut o expediție militară împotriva Isauriei împreună cu arabii. A ucis mulți oameni și a luat prizonieri, întorcându-se cu 5000 de captivi.

Împăratul Constans l-a trimis pe un anume Prokopios la Mauias, pentru a cere pace. Aceasta s-a și făcut, pe doi ani, Mauias primindu-l drept garanție în Damasc pe Grigorie, fiul lui Teodor.

10.6.11.8.

În acest an, Pasagnathes, *patrikios*-ul armenilor, s-a răsculat împotriva împăratului și a încheiat tratate cu Mauias, dându-i-l acestuia și pe fiul său. Când a aflat, împăratul a venit până în Cezareea Capadociei și, pierzându-și speranța în privința Armeniei, s-a întors.

---

[558] În text: ἀνέπλευσε κατέναντι Ἀράδου. Arados este o mică insulă în apropiere de țărmul Siriei; v. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ, *Το Βυζάντιον στον Ζ' αιώνα*, τ. Δ', p. 48, nota 157.

[559] Sinodul a avut loc la Lateran, în anul 649; v. *The Chronicle*, p. 479.

Anii lumii 6144. De la dumnezeiasca Întrupare: 644 ani.

Împăratul romanilor Constans, ani 27.11. Conducătorul arabilor Uthman, ani 10.7. Episcopul Constantinopolului Pavel, ani 12.12. Episcopul Alexandriei Petru, ani 10.9.

În acest an, Grigorie, nepotul lui Heraclie, a murit în Heliopolis și, fiind păstrat cu smirnă, a fost adus la Constantinopol.

În același an a căzut din cer cenușă și o frică mare i-a cuprins pe oameni.

Episcopul Constantinopolului Petru: 12 ani.
Pavel se săvârșește și Pyrrhus a fost numit din nou,
4 luni și 23 de zile.
12.8.1.10.

În acest an, Mauias, cucerind Rodosul, a doborât colosul din Rodos după 1360 de ani de la ridicarea sa. L-a cumpărat un iudeu, negustor din Edesa, și a încărcat bronzul acestuia pe 900 de cămile[560].

În același an, Habib[561], generalul arab, a pornit cu oaste împotriva Armeniei și, întâlnindu-l pe Maurianos, generalul romanilor, l-a urmărit până la Munții Caucaz și a devastat țara.

13.9.2.

În acest an, Mauias a ordonat să se facă o pregătire temeinică a corăbiilor, pentru ca flota sa să vină împotriva Constantinopolului. Iar toată pregătirea avea loc la Tripolis, în Fenicia. Când au văzut aceasta, doi frați iubitori de Hristos, care locuiau în Tripolis, fiii unui trâmbițaș[562], fiind cuprinși de zel pentru Dumnezeu, au intrat în închisoarea orașului – în care erau o mulțime de prizonieri

560 Faptul este menționat de către Constantin Porfirogenetul, precum și de alți cronicari. Colosul din Rodos, operă a sculptorului Chares din Lindos, era considerat unul dintre monumentele celebre ale Antichității; v. PLINIVS, *Naturalis Historia* ..., vol. VI, pp. 76-77 (XXXIV, 41).

561 În text: Ἄβιβος.

562 Sau „ai lui Bukinator". În cazul în care este vorba despre un substantiv comun, termenul provine de la latinescul *bucinator* („trâmbițaș"), care, la rândul său, provenea de la trâmbița curbată folosită de armata romană (*bucina*); v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 277, și H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., pp. 405-406.

romani. Distrugând porțile și dezlegându-i pe prizonieri, s-au năpustit împotriva emirului orașului și l-au ucis pe el și pe cei [care erau] împreună cu el. Nimicind prin foc tot echipamentul, au plecat pe mare spre Romania. —

Numai că nici așa nu a încetat această pregătire. Ci Mauias a pornit cu armată împotriva Cezareei Capadociei, iar pe Abulabar[563] l-a numit căpetenie peste această formație a corăbiilor. Acesta, ajungând la așa-numitul Phoinix al Liciei, unde se afla împăratul Constans cu flota romană, s-a luptat pe mare cu el.

Urmând împăratul să se lupte pe mare, a văzut în vis în acea noapte că se afla în Tesalonic. Când s-a trezit din somn, i-a povestit ceea ce văzuse unui tălmăcitor de vise. Iar acesta a spus: „O, împărate, fie să nu fi dormit, nici să nu fi avut un vis! Căci faptul că erai în Tesalonic se tălmăcește «dă altuia victoria»[564], adică victoria se întoarce spre dușmanul tău".

Împăratul, nefăcând nimic spre a așeza [flota] în formație pentru luptă navală, a cerut ca aceasta să meargă la luptă. Aruncându-se unii asupra celorlalți, romanii au fost învinși și marea s-a amestecat cu sângele romanilor. Iar împăratul l-a îmbrăcat pe altul cu veșmântul lui. Fiul trâmbițașului[565] – care a fost amintit mai înainte –, sărind pe corabia imperială, l-a tras pe împărat și, mutându-l pe o altă corabie, l-a salvat în chip mai presus de înțelegere. Acest [om] deosebit de viteaz, stând cu bărbăție pe corabia împărătească, i-a ucis pe mulți, dându-și viața pentru împărat. Pe acesta vrăjmașii l-au încercuit și astfel l-au prins la mijloc, crezând că el este împăratul. Iar după ce i-a ucis pe mulți, vrăjmașii l-au ucis, împreună cu cel care purta veșmântul împărătesc. Astfel împăratul s-a salvat fugind și, lăsându-i pe toți, s-a dus pe mare la Constantinopol.

14.10.3.

În acest an a fost asasinat Uthman, conducătorul arabilor, de către cei din Ethribos, fiind emir [timp de] 10 ani. Și s-a făcut tulburare între arabi. Căci cei care se aflau în pustiu îl voiau pe Ali,

---

[563] Cyril Mango sugera că trebuie preferată forma Abulabar din manuscrisele grecești formei Abulathar propusă de Carl de Boor după Anastasius Bibliothecarius; v. *The Chronicle*, p. 482.

[564] În text: θὲς ἄλλῳ νίκην.

[565] Sau „al lui Bukinator".

nepotul lui Ali, care fusese ginerele lui Mahomed. Iar cei din Siria și Egipt îl voiau pe Mauias, care a și învins și a stăpânit 24 de ani.

Conducătorul arabilor Mauias: 24 ani.
15.1.4.

În acest an, Mauias a pornit în expediție împotriva lui Ali. Și ambii s-au reunit între Barbalissos[566] la Kesarion, în apropierea Eufratului. Cei ai lui Mauias, devenind mai puternici, au luat [proviziile de] apă, iar cei ai lui Ali, fiindcă le era sete, își părăseau rândurile. Mauias nu voia să se lupte, însă a obținut victoria fără efort.

16.2.5.

În acest an, împăratul a pornit în expediție împotriva Sklaviniei[567] și pe mulți i-a luat prizonieri și i-a supus.

În același an au avut loc și evenimentele legate de Sfântul Maxim și ucenicii săi, care au luptat pentru credința cea dreaptă împotriva monoteliților. Constans, nereușind să îi strămute pe aceștia la părerea lui cea rea, i-a tăiat [sfântului] limba cea plină de înțelepciune întru Dumnezeu și de foarte multă învățătură, împreună cu mâna sa cea dreaptă, pentru că scrisese, împreună cu ucenicii săi, ambii pe nume Anastasie[568], foarte multe [lucruri] împotriva lipsei lui de evlavie, pe care aceștia le-au scris și cuvânt cu cuvânt[569], după cum le este cunoscut iubitorilor de învățătură.

17.3.6.

În acest an s-a făcut o înțelegere între romani și arabi. Din cauza revoltei, Mauias a trimis un mesager ca arabii să le plătească romanilor pe fiecare zi câte 1000 de monede, un cal și un rob.

În acest an a avut loc un cutremur mare și surparea [unor clădiri] în Palestina și Siria, în luna Daisios, indictionul al II-lea.

În același an a fost exilat Martin, preasfințitul papă al Romei, care se luptase cu vitejie pentru adevăr și care s-a făcut mărturisitor, săvârșindu-se în Klimata din Răsărit.

---

566 În text: ἀναμέσον Βαρβαλισσοῦ. Sensul sintagmei este dificil de interpretat.
567 Sklavinia desemna o zonă locuită de sklavini (slavi).
568 În text apare forma de plural: Ἀναστασίοις.
569 În text: κατ' ἔπος.

18.4.7.

În acest an, Constans l-a ucis pe Teodosie, fratele său[570].

Pe când arabii se aflau la Sapphin, a fost asasinat Ali, cel al Persiei. Şi a rămas singur conducător Mauias, care locuia împărăteşte în Damasc şi îşi ţinea acolo comorile în bani.

19.5.8.

În acest an a apărut o erezie a arabilor, aşa-numiţii charurgiţi. Mauias, prinzându-i, pe cei din Persia i-a umilit, iar pe cei din Siria i-a înălţat. Şi pe unii i-a numit isamiţi, iar pe ceilalţi herakiţi. Soldele isamiţilor le-a urcat până la 200 de monede, iar pe ale herakiţilor le-a coborât până la 30 de monede.

20.6.9.

În acest an, împăratul, părăsind Constantinopolul, a mers în Siracusa Siciliei, vrând să strămute împărăţia la Roma. Şi a trimis să îi fie adusă soţia şi cei trei fii, Constantin, Heraclie şi Tiberiu. Dar bizantinii nu le-au dat drumul acestora.

21.7.10.

În acest an, arabii au întreprins o expediţie militară împotriva Romaniei şi au luat mulţi prizonieri şi au pustiit multe locuri.

22.8.11.

În acest an au fost luaţi prizonieri o parte a [locuitorilor] Siciliei şi au fost instalaţi în Damasc cu voia lor.

23.9.12.

În acesta an a apărut o erezie cu privire la post. Abderachman al lui Chaledos a făcut o expediţie în Romania şi a petrecut iarna în aceasta, devastând multe ţinuturi. Sklavinii trecând de partea acestuia, 5000 [dintre ei] au coborât cu el în Siria şi s-au instalat în ţinutul apameienilor[571], în satul Seleukobolos.

---

[570] Istoricii au presupus că Teodosie a fost acuzat de complot împotriva fratelui său; v. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ, *Το Βυζάντιον στον Ζ' αιώνα*, τ. Δ', pp. 199-204.

[571] Cei din Apameia.

Episcopul Constantinopolului Toma: 3 ani.

24.10.1.

În acest an, Busur a făcut o expediţie împotriva Romaniei. De asemenea, Thomarichos, episcopul de Apameia, a murit, iar episcopul Emesei a fost ars de viu.

25.11.2.

În acest an, Busur a făcut din nou o expediţie în Romania şi a devastat părţile Hexapolisului[572], iar Phadalas şi-a petrecut acolo iarna.

26.12.3.

În acest an, Saborios, strategul [themei] Armeniakon, [care era] de origine persană, s-a răsculat împotriva împăratului Constans. El l-a trimis pe stratilatul Serghie la Mauias, promiţându-i că îi va supune Romania dacă se va alia cu el împotriva împăratului. Când a aflat, Constantin, fiul împăratului, l-a trimis şi el pe cubicularul Andrei, la Mauias, cu daruri, pentru a nu colabora cu răsculatul.

Când Andrei a ajuns la Damasc, a descoperit că Serghie o luase înainte, iar Mauias se prefăcea că este favorabil împăratului. Serghie se afla aşezat înaintea lui Mauias şi, când a intrat Andrei, s-a ridicat. Mauias l-a mustrat pe Serghie, spunând: „De ce ţi s-a făcut frică?", iar Serghie s-a apărat, zicând că a făcut aceasta din obişnuinţă. Mauias, întorcându-se, i-a zis lui Andrei: „Ce îmi ceri?" Iar el a spus: „Să îmi dai ajutor împotriva rebelului". Mauias a zis: „Amândoi îmi sunteţi duşmani. Şi voi da [ajutor] celui care îmi va da mai mult". Andrei i-a zis acestuia: „Nu te îndoi, emire, căci puţine de la un împărat îţi sunt mai bune decât foarte multe de la un rebel! Însă fă ce socoteşti [că este mai] plăcut". Spunând acestea, a tăcut. Iar Mauias a spus: „Mă voi gândi la asta". Şi a poruncit să iasă amândoi.

Mauias, chemându-l separat pe Serghie, i-a spus: „Să nu i te mai închini lui Andrei, pentru că nu vei mai obţine nimic".

A doua zi, Serghie, luându-i-o înainte lui Andrei, s-a aşezat înaintea lui Mauias. Când a intrat Andrei, [acesta] nu s-a ridicat ca în ziua de dinainte. Andrei, uitându-se, ameninţa spunând: „Dacă voi trăi, îţi voi arăta cine sunt!" Serghie a zis: „Nu mă voi ridica în

[572] Probabil în Capadocia, v. *The Chronicle*, p. 488.

fața ta, căci tu nu ești nici bărbat, nici femeie". Oprindu-se amândoi, Mauias i-a zis lui Andrei: „Promite-mi că îmi dai cât îmi dă Serghie". „Și cât este [asta]?", a zis Andrei. Mauias a spus: „Să dai arabilor venitul public". Și Andrei a zis: „Vai ție, Mauias, mă sfătuiești să îți dau trupul și să păstrez umbra. Cum vrei, înțelege-te cu Serghie! Căci eu nu fac asta. Decât că, ignorându-te, vom face apel la Dumnezeu, Care are mai multă putere decât tine să îi apere pe romani, și ne vom pune nădejdile în El". Spunând acestea, i-a mai zis lui Mauias: „Cu bine!" și a plecat din Damasc la Melitene pentru că tiranul se afla în părțile acelea, în care trebuia să meargă și Serghie. Când a ajuns la Arabissos, s-a întâlnit cu paznicul trecătorii, căci acesta nu se alăturase tiranului. I-a poruncit să pândească când anume se va întoarce Serghie, ca să i-l aducă. Iar el a mers la Amnesia, așteptându-l pe Serghie; iar cele întâmplate i le-a făcut cunoscute împăratului.

Serghie, înțelegându-se cu Mauias așa cum voia, l-a luat pe Phadalas, un general al arabilor, cu un ajutor [militar din partea] barbarilor, pentru a lupta alături de Saborios. Serghie, mergând înaintea lui Phadalas și ducându-se plin de bucurie la Saborios, a căzut în ambuscadele lui Andrei la trecători. Prinzându-l pe Serghie, l-au dus legat la Andrei. Iar Serghie, văzându-l pe acesta, s-a aruncat la picioarele lui, rugându-se să îl cruțe. Andrei [i-a spus]: „Tu ești Serghie, cel care te mândreai cu părțile tale rușinoase în fața lui Mauias și pe mine mă numeai efeminat. Iată, de acum părțile tale rușinoase nu îți vor mai folosi la nimic, ci te vor omorî". Spunând acestea, a ordonat să i se taie părțile rușinoase și l-a spânzurat pe un lemn.

Auzind Constantin de venirea lui Phadalas în ajutorul lui Saborios, l-a trimis pe *patrikios*-ul Nichifor cu o armată romană pentru a se opune lui Saborios. Saborios se afla la Adrianopolis pregătindu-se pentru luptă, căci aflase că Nichifor vine spre el. Într-una din zile s-a întâmplat ca acesta să iasă din oraș călare. Când a ajuns în apropierea porții orașului, a lovit calul cu biciul, iar acesta a fost luat prin surprindere și, aruncându-l cu capul de poartă, l-a lipsit de viață într-un mod urât. Astfel Dumnezeu i-a dăruit victoria împăratului.

Venind Phadalas la Hexapolis și aflând totul, a trimis la Mauias pentru a-i cere ajutorul, căci între romani se instaurase pacea. Mauias i l-a trimis pe fiul său, Izid, cu o mulțime de barbari. Amândoi au mers la Calcedon și au luat mulți prizonieri. Au cucerit și

[orașul] Amorion din Frigia, lăsând pentru paza acestuia 5000 de oameni înarmați, și s-au întors în Siria. Venind iarna, împăratul l-a trimis pe același cubicular Andrei și, fiind multă zăpadă, [acesta] a ajuns noaptea. Cu ajutorul unor lemne s-au urcat pe zid și au intrat în Amorion. I-au ucis pe toți arabii, pe cei 5000, și dintre ei nu a mai rămas niciunul.

În aceeași iarnă a avut loc o mare revărsare de ape în Edesa și au pierit mulți. S-a arătat și un semn pe cer.

Episcopul Constantinopolului Ioan: ani 6.

27.13.1.

În acest an, împăratul Constans a fost asasinat în Sicilia, la Siracusa, în baia care se numea Daphne[573]. Cauza a fost aceasta: după uciderea lui Teodosie, fratele său, a fost urât de bizantini[574], dar mai ales pentru faptul că îl adusese cu dezonoare în Constantinopol pe Martin, preasfințitul papă al Romei, și îl exilase în Klimata din Cherson. Preaînțeleptului și mărturisitorului Maxim i-a tăiat limba și mâna și pe mulți dintre ortodocși i-a condamnat la chinuri, exil și confiscări pentru că nu se supuseseră ereziei sale. Iar pe cei doi Anastasie, care erau ucenici ai mărturisitorului și mucenicului Maxim, i-a exilat și i-a torturat. Din aceste cauze a fost urât mult de către toți. Făcându-i-se teamă, a vrut să strămute împărăția la Roma. De aceea a vrut să o ia și pe împărăteasă și pe cei trei fii ai săi, dacă cubicularul Andrei și Teodor din Colonia nu l-ar fi împiedicat [să facă] ce vroia. Și a stat în Sicilia 6 ani.

Când a intrat în amintita baie, a venit împreună cu el un anume Andrei, fiul lui Troilos, care era servitorul său. Când a început să se dea cu săpun[575], Andrei a luat găleata și i-a dat în cap împăratului, fugind imediat. Cum împăratul stătuse mult timp în baie, cei de afară au intrat și l-au găsit mort. Îngropându-l, l-au făcut împărat cu de-a sila pe un anume armean Mizizios. Căci acesta era foarte arătos și extrem de frumos.

---

[573] Probabil la 15 iulie; v. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ, *Το Βυζάντιον στον Ζ' αιώνα*, τ. Δ', pp. 266-269.

[574] Locuitorii Constantinopolului.

[575] În text: γαλλικῷ σμήχεσθαι. Săpunul este numit γαλλικός („galic"), fiind considerat o invenție a galilor; v. ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ, *Το Βυζάντιον στον Ζ' αιώνα*, τ. Δ', p. 263, nota 908.

Constantin, când a aflat de încetarea din viață a tatălui său, a venit în Sicilia cu o flotă numeroasă. Prinzându-l pe Mizizios, l-a ucis, dar și pe asasinii tatălui său. După ce a restabilit ordinea în Apus, s-a dus la Constantinopol și a împărățit peste romani împreună cu Tiberiu și Heraclie, frații săi.

Împăratul romanilor Constantin: 17 ani.
1.14.2.

În acest an, Constantin a devenit împărat, împreună cu frații săi. Saracinii au întreprins o expediție în Africa și au luat, după cum se spune, 80000 de prizonieri.

Cei din thema Anatolikon au venit la Chrysopolis, spunând: „Credem în Treime. Să îi încoronăm pe toți trei!" Constantin s-a tulburat, pentru că doar el fusese încoronat, iar frații lui nu dețineau nicio demnitate. Trimițându-l pe *patrikios*-ul Teodor al Coloniei, i-a înșelat, lăudându-i, și i-a luat pe fruntașii lor pentru a merge în oraș să se sfătuiască cu senatul și să facă ceea ce doreau. Însă îndată împăratul i-a spânzurat pe aceștia pe malul celălalt, în Sykai. [Soldații din tema Anatolikon], văzând aceasta și acoperindu-se de rușine, au plecat cu mâhnire într-ale lor. Iar împăratul le-a tăiat nasul fraților lui.

Anii lumii 6162. De la dumnezeiasca Întrupare: 662 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 17.2. Conducătorul arabilor Mauias, ani 24.15. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 6.3.

În acest an a fost o iarnă grea și mulți oameni și fiare s-au aflat în primejdie. Phadalas și-a petrecut iarna la Cyzic.

3.16.4.

În acest an, Busur a făcut o expediție, a luat mulți prizonieri și s-a întors.

4.17.5.

În acest an, în luna martie, [numită și] Dystros, s-a arătat pe cer un curcubeu și toată făptura[576] s-a înspăimântat, încât toți au zis că este sfârșitul.

[576] În text: σάρξ.

În acest an, cei care se lepădaseră de Hristos au pregătit o flotă mare. Și au navigat dincolo de Cilicia; Mahomed al lui Abdelas și-a petrecut iarna în Smyrna, iar Kais[577] în Cilicia și Licia. [Mauias] l-a trimis și pe emirul Chale, cu altă flotă, în ajutorul acestora, ca unul [care era] foarte capabil și îndrăzneț în luptă. În Egipt a izbucnit o epidemie.

Mai sus-amintitul Constantin, aflând de această mișcare ce lupta împotriva lui Dumnezeu, îndreptată contra Constantinopolului, a construit și el bireme[578] mari, care aveau cazane cu foc, și dromoane înarmate cu „focul grecesc"[579] și a poruncit ca acestea să fie ancorate în portul Proklianesios, din [regiunea numită] „a lui Chesarie".

5.18.6.

În acest an, mai sus-amintita flotă a luptătorilor împotriva lui Dumnezeu a pornit și a ancorat în părțile tracice, între extremitatea dinspre Apus a Hebdomonului, adică a așa-numitei „Magnaura", până la capul de Răsărit al așa-numitului „Kyklobion". Și în fiecare zi avea loc câte o confruntare militară de dimineață până seara, de la *brachialion*-ul[580] Porții de Aur, până la Kyklobion, de fiecare dată încercând să avanseze, dar fiind respinși. Acestea le-au făcut din luna aprilie până în septembrie. Întorcându-se, au mers la Cyzic și, cucerindu-l, și-au petrecut iarna acolo. În primăvară, au plecat la fel și s-a pornit din nou războiul pe mare cu creștinii.

Au făcut același lucru timp de șapte ani, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu și al Maicii Sale, s-au făcut de rușine, pierzând o mulțime de oameni buni de luptă și având între ei foarte mulți răniți; și au făcut cale întoarsă cu mare tristețe. Când flota aceea care urma să fie scufundată de Dumnezeu s-a pus în mișcare, a fost prinsă într-o furtună de iarnă și în suflul unui uragan, în părțile Syllaionului, s-a zdrobit și a fost nimicită cu totul.

---

[577] Aici apare forma Κάϊσος, în vreme ce mai jos, la 6.19.1., apare forma Κάϊς.

[578] Biremă – navă antică de război cu două rânduri de vâsle suprapuse.

[579] În text: σιφωνοφόρους, adică „purtătoare de σίφων". Ὁ σίφων denumea țeava pe care era lansat așa numitul „foc grecesc", arma redutabilă, responsabilă pentru multe dintre victoriile repurtate de bizantini. Rețeta lichidului inflamabil care incendia vasele inamice a fost un secret de stat într-atât de bine păzit, încât nici astăzi nu poate fi reconstituită cu precizie compoziția sa. Cazanele pomenite anterior conțineau același lichid.

[580] Probabil o structură de apărare. Termenul provine de la cuvântul latin *brachium*; v. *The Chronicle*, p. 494.

Suphian, fiul lui Auph, cel de-al doilea frate, a început lupta cu Florus, Petronas și Ciprian, care conduceau o armată romană. Și au fost uciși 30000 de arabi.

Pe atunci Calinic, un arhitect din [orașul] Heliopolis din Siria, care se refugiase la romani, a meșterit un foc care se folosea pe mare și a incendiat corăbiile arabilor și le-a ars împreună cu cei care erau pe ele. Astfel romanii s-au întors victorioși și au descoperit focul maritim[581].

Episcopul Constantinopolului Constantin: 2 ani.
6.19.1.

În acest an, Abdelas, fiul lui Kais, și Phadalas și-au petrecut iarna în Creta.

7.20.2.

În acest an a fost văzut un semn pe cer într-o zi de sâmbătă.

Episcopul Constantinopolului Teodor: 2 ani.
8.21.1.

În acest an au venit multe lăcuste peste Siria și Mesopotamia.

Anii lumii 6169. De la dumnezeiasca Întrupare: 669 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 17.9. Conducătorul arabilor Mauias, ani 24.22. Episcopul Constantinopolului Teodor, ani 2.2.

În acest an, mardaiții[582] au intrat în Liban și au ocupat [regiunea] de la Muntele Negru până la orașul sfânt, luând în stăpânire înălțimile Libanului. Mulți robi, prizonieri și localnici s-au refugiat la ei, încât în scurtă vreme au ajuns să fie mai multe mii. Când au aflat acestea, Mauias și sfătuitorii lui s-au înspăimântat foarte tare,

---

[581] „Focul lichid" era folosit în luptele navale.

[582] Semnificația termenului „mardaiți" a fost mult discutată de cercetători. Potrivit unei opinii, în acest caz desemnează un trib iranian creștin, armenizat; v. Χρατς Μ. Μπαρτικιάν, «Η λύση του αινίγματος των Μαρδαϊτών», *Βυζάντιον. Αφιέρωμα στον Ανδρέα Α. Στράτο*, t. I, Αθήνα, 1986, pp. 17-39, și *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, p. 1297.

gândindu-se că împărăția romanilor este păzită de Dumnezeu. Și a trimis soli la împăratul Constantin pentru a cere pace, promițând că va da împăratului și un tribut anual. Primindu-i pe acești soli și ascultându-le cererea, împăratul l-a trimis cu ei în Siria pe *patrikios*-ul Ioan, cel numit Pitzigaudis, ca unul care era dintr-o veche familie în stat, care era foarte experimentat și era foarte înțelept, pentru a discuta în chip potrivit cu arabii și a face o înțelegere în privința păcii.

Când acesta a ajuns în Siria, Mauias a făcut o adunare a emirilor și a korasenilor[583] și l-a primit cu mare cinste. După ce aceștia au ținut multe discursuri cu privire la pace, au hotărât să încheie unii cu alții un tratat de pace scris, cu jurământ, stabilind un tribut anual pe care agarenii să îl plătească statului romanilor: 3000 [de monede] de aur, 50 de prizonieri și 50 de cai de rasă. Cum cele două părți s-au înțeles ca aceste [lucruri] să fie respectate timp de 30 de ani, s-a făcut o pace deplină între romani și arabi.

După ce aceste două înțelegeri generale în scris s-au făcut cu jurăminte ale unora față de ceilalți și au fost înmânate reciproc, în multe feluri numitul[584] și întru tot lăudatul bărbat s-a întors la împărat, aducând și multe daruri.

Aflând acestea, cei care locuiau în părțile Apusului, haganul avarilor și regii din acele tărâmuri, exarhii, kastalzii și fruntașii[585] neamurilor dinspre Apus au trimis prin soli daruri împăratului [și] au cerut să se confirme pacea și prietenia [și] cu ei. Iar împăratul, acceptându-le cererile, a confirmat și pentru ei o pace imperială. Astfel, în Răsărit și Apus s-a instalat o liniște deplină.

Episcopul Constantinopolului Gheorghe: 6 ani.
10.23.1.

În acest an, în Mesopotamia a avut loc un mare cutremur. În el s-a prăbușit Batan[586] și cupola bisericii din Edesa, pe care Mauias a construit-o [din nou], prin grija creștinilor.

---

583 V. nota 547.

584 S-ar putea traduce și „de multe ori menționatul".

585 În text: κάσταλδοι καὶ οἱ ἐξοχώτατοι. Primul termen derivă de la cuvântul longobard *gastaldi*; v. *The Chronicle*, p. 497.

586 În text: τὸ βατᾶν. În traducerea engleză din 1997 termenul este considerat toponim și este redat prin Batnai (v. *The Chronicle*, p. 497), probabil sugerându-se că este vorba despre orașul omonim care corespunde localității Suruç din Turcia de astăzi.

11.24.2.

În acest an a încetat din viață Mauias, întâiul sfătuitor[587] al saracinilor, în cea de-a șasea zi a lunii Artemisios[588], indictionul întâi. A fost general timp de 20 de ani și emir 24 de ani. Și a luat puterea Izid, fiul său.

În acest an neamul bulgarilor a atacat Tracia. Este necesar să vorbim și despre lucrurile din vechime privitoare la bulgarii unogunduri și kotragi.

În părțile de nord îndepărtate ale Pontului Euxin, [se află] așa-numitul lac Meotis, în care se varsă un fluviu foarte mare numit Atel, care vine de la ocean prin țara sarmaților. În acesta se varsă așa-numitul fluviu Tanais, care vine și el de la porțile ivirilor din Munții Caucaz. Iar din amestecul Tanaisului cu Atelul – deasupra mai sus menționatului lac Meotis pe care îl separă Atelul – vine așa-numitul râu Kuphis, care se varsă la capătul Mării Pontice, în apropiere de Nekropela, la capul numit „Fața Berbecului"[589]. De la lacul amintit mai înainte [este] o mare la fel ca un râu care dă în marea Pontului Euxin, prin țara Bosforului Cimerian, din care râu se prinde așa-numitul *murzulin* și [alte specii de pești] la fel cu acesta. În părțile dinspre răsărit ale lacului care se află înainte, spre Phanaguria și spre evreii care locuiesc acolo, sunt așezate foarte multe neamuri. Iar de la același lac, spre așa-numitul râu Kuphis, unde se prinde peștele bulgăresc *xyston*, se află vechea Bulgarie, cea Mare, și se întâlnesc și numiții kotragi, care sunt de același neam cu aceștia.

În timpul lui Constantin cel din Apus, Krobatos, domnitorul amintitei Bulgarii și al kotragilor, a murit lăsând cinci fii, cărora le-a cerut să nu se despartă cu niciun chip de viața lor în comun, pentru a stăpâni totul și a nu fi robiți de alt neam. Însă, după puțin timp de la moartea acestuia, cei cinci fii ai săi au avut neînțelegeri și s-au despărțit unul de altul, cu poporul pe care fiecare îl avea sub autoritatea sa. Cel dintâi fiu, numit Batbaian, păzind porunca tatălui său, a rămas pe pământul său strămoșesc până acum. Cel de-al

---

[587] „Întâiul sfătuitor" redă termenul de „calif".

[588] Echivalentul lunii mai.

[589] În text: Κριοῦ Πρόσωπον. Identificarea denumirilor geografice menționate poate fi făcută cu un oarecare grad de probabilitate, dat fiind faptul că, uneori, aceeași denumire desemnează râuri diferite. Astfel, lacul Meotis poate fi identificat cu Marea de Azov, fluviul Tanais cu Donul, Atelul cu Volga și Kuphis cu Kubanul sau cu Bugul; v. *The Chronicle*, pp. 500-501.

doilea, fratele acestuia, numit Kotragos, trecând fluviul Tanais, s-a așezat să locuiască în fața celui dintâi frate. Cel de-al patrulea și al cincilea, trecând fluviul numit Istru, adică Dunărea, unul s-a supus haganului avarilor în Panonia Avariei și a rămas acolo cu armata sa, iar celălalt, ajungând la Pentapolisul de lângă Ravenna, s-a supus împărăției creștinilor.

După aceștia, cel de-al treilea, numit Asparuch, trecând Danapris și Danastris – care sunt râuri aflate mai la nord decât Dunărea –, s-a așezat între acele [râuri] și Dunăre, atunci când a ajuns la Oglos. S-a gândit că este un loc sigur și greu de cucerit din orice parte[590], căci în față era mlăștinos, iar din celelalte părți era înconjurat de fluvii și oferea multă protecție față de dușmani acestui neam care fusese slăbit din cauza dezbinării.

Cum aceștia au fost divizați în cinci părți și au ajuns strâmtorați, marele neam al hazarilor a ieșit din adâncul cel mai dinăuntru al Berziliei din prima Sarmație și a luat în stăpânire întreg pământul din depărtări, până la Marea Pontică. Și l-au supus pe cel dintâi frate, Batbaian, conducătorul primei Bulgarii, luând tribut de la acesta până acum.

Împăratul Constantin s-a tulburat foarte tare când a aflat că dintr-o dată un neam mizer și necurat și-a făcut tabăra dincolo de Dunăre, în Oglos, că face incursiuni și devastează locurile din apropierea Dunării, adică țara care este acum stăpânită de ei [și care era] pe atunci în posesia creștinilor. Și a poruncit ca toate themele să treacă în Tracia. Înarmând o flotă, a pornit război pe uscat și pe mare împotriva acestora, încercând să îi alunge. Pedestrimea a așezat-o pe partea de uscat din fața numitului Oglos și a Dunării, iar corăbiile le-a ancorat la țărmul din apropiere.

Bulgarii, văzând apariția neașteptată și marea mulțime a acestei formații [de luptă], disperați să se salveze, s-au refugiat în locul fortificat amintit înainte și s-au pus la adăpost. Timp de trei-patru zile aceștia nu au îndrăznit să iasă din acel loc fortificat, iar romanii nu au început lupta din cauza mlaștinilor care se aflau în fața lor. Spurcatul neam, constatând nehotărârea[591] romanilor, și-a revenit și

---

[590] Potrivit unor opinii, regiunea se afla în Delta Dunării (*The Chronicle*, p. 501) sau în spațiul de la nordul acesteia delimitat de Marea Neagră, Prut, Nistru și Dunăre (Bugeac) – *Enciclopedia arheologiei* ..., vol. III, p. 232. Danapris și Danastris pot fi identificate cu Niprul și Nistrul.

[591] În text: χαυνότητα.

a devenit mai îndrăzneț. Împăratul, fiindcă suferea cumplit de podagră, s-a grăbit să se întoarcă cu cinci dromoane și cu oamenii săi de casă la Mesembria pentru băile obișnuite și i-a lăsat pe generali și armata. Acestora le-a poruncit să se prefacă că atacă și să îi ademenească în afara locului fortificat, iar dacă se va întâmpla ca bulgarii să iasă, să se lupte cu ei. Dacă nu, măcar să îi asedieze și să stea de pază în fortificații. Dar cei din cavalerie au răspândit zvonul că împăratul a fugit și, cuprinși de frică, au fugit și ei, [deși] nu îi urmărea nimeni.

Când au văzut aceasta, bulgarii s-au luat după ei și i-au ucis pe cea mai mare parte prin sabie, iar pe mulți i-au rănit. Și i-au urmărit până la Dunăre, au trecut-o și au ajuns la așa-numita Varna, în apropiere de Odyssos, și la teritoriul de acolo. Au văzut că locul este foarte sigur, pentru că în spate avea fluviul Dunărea, iar în față și în părți se aflau trecători și Marea Pontică. Au luat în stăpânire și neamurile sklavinilor care se aflau alături, așa-numitele șapte neamuri, iar pe severi i-au așezat de la trecătoarea din fața Beregabei spre părțile din răsărit; spre miazăzi și apus, până spre ținutul avarilor, [au așezat] celelalte șapte neamuri, care le plăteau tribut.

Astfel extinzându-se, s-au umplut de trufie și au început să atace și să robească cetățile și satele aflate sub stăpânirea statului roman. Din această cauză, împăratul a fost nevoit să facă pace cu ei, fiind de acord să le dea un tribut anual, spre rușinea romanilor, pentru mulțimea greșelilor lor. Căci a fost lucru de mirare să audă că cel care îi făcuse supuși ai lui pe toți cei din răsărit, apus, miazănoapte și miazăzi a fost învins de către acest neam spurcat și nou venit. Însă el, considerând că aceasta li se întâmplă creștinilor din pronia lui Dumnezeu, a cugetat potrivit cuvântului evanghelic și a făcut pace. Astfel, până la moartea sa, s-a bucurat de liniște din partea tuturor vrăjmașilor, având o deosebită grijă să unească Bisericile lui Dumnezeu de peste tot, [care erau] dezbinate din vremea împăratului Heraclie, străbunicul acestuia, și a rău cugetătorului Serghie și a lui Pyrrhus. Aceștia au deținut cu nevrednicie tronul Constantinopolului și au formulat dogme în legătură cu o singură voință[592] și o singură lucrare la Domnul și Dumnezeul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Grăbindu-se să înlăture dogmele cele rele ale acelora, același preacreștin împărat a reunit un Sinod Ecumenic în Constantinopol,

---

592 În text: θέλησιν.

cu 289 de episcopi. A întărit dogmele care fuseseră mai înainte aprobate de cele cinci Sfinte Sinoade Ecumenice și a votat și el pentru a se hotărî dogma plină de evlavie cu privire la cele două voințe[593] și lucrări, la același al șaselea Sfânt Sinod Ecumenic – condus de către același preaevlavios împărat Constantin și evlavioșii ierarhi.

Conducătorul arabilor Izid[594]: 3 ani.

12.1.3

În acest an s-a reunit la Constantinopol cel de-al șaselea Sfânt Sinod Ecumenic al celor 289 de episcopi și părinți, prin grija evlaviosului împărat Constantin.

Anii lumii 6173. De la dumnezeiasca Întrupare: 673 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 17.13. Conducătorul arabilor Izid[595], ani 3.2. Episcopul Constantinopolului Gheorghe, ani 6.4.

În acest an, Constantin i-a îndepărtat de la împărăție pe frații săi, Heraclie și Tiberiu, și a domnit singur împreună cu fiul său, Iustinian.

14.3.5.

În acest an, Muchtar cel mincinos a luat în stăpânire în mod tiranic Persia și se numea pe sine profet. Și între arabi s-a făcut tulburare.

Conducătorul arabilor Maruam: 1 an.

15.1.6.

În acest an a încetat din viață Izid și, tulburându-se arabii din Ethribos, s-au răsculat și l-au pus conducător pe un anume Abdelas, fiul lui Zuber. Fenicienii și cei din Palestina s-au adunat la Damasc, apoi au venit și până la Gabitha, la Asan, emirul Palestinei. Și și-au dat mâinile[596] cu Maruam și l-au pus pe acesta conducător. El a fost

---

[593] În text: θελημάτων.
[594] În text apare forma Ἀζίδ.
[595] În text apare forma Ἀζίδ.
[596] În text: δίδουσι χεῖρας δεξιάς – „își dau mâini drepte".

emir [timp de] nouă luni. Iar după ce acesta s-a săvârşit, l-a urmat la conducere Abimelec, fiul lui, care a fost emir 21 de ani şi jumătate. El i-a prins pe tirani şi l-a ucis pe Abdelas, fiul lui Zuber, şi pe Dadachos.

Conducătorul arabilor Abimelec: 22 ani.
Episcopul Constantinopolului Teodor, din nou: 3 ani.
16.1.1.

În acest an a fost foamete şi o mare epidemie în Siria şi Abimelec a luat puterea peste [acest] neam. Pentru că mardaiţii atacaseră în părţile Libanului şi molima se răspândise, acelaşi Abimelec a cerut pacea care fusese solicitată în timpul lui Mauias, trimiţând soli la împărat, fiind de acord să plătească aceleaşi 365000 de monede de aur şi pe cei 365 de robi şi, de asemenea, 365 de cai de rasă.

17.2.2.

În acest an s-a săvârşit evlaviosul împărat Constantin, după ce a domnit 17 ani, şi a devenit împărat Iustinian, fiul său.

Trebuie ştiut că în zadar flecăresc unii spunând că definiţiile pe capitole[597] ale celui de-al şaselea Sinod, care sunt socotite de ei renumite, s-au făcut după patru ani. Căci, precum sunt dovediţi că mint în toate, se dovedeşte că nici despre aceasta nu spun nimic adevărat. Astfel, însemnarea cronologică exactă spune că cel de-al şaselea Sfânt Sinod Ecumenic, împotriva monoteliţilor, s-a făcut în cel de-al doisprezecelea an al domniei lui Constantin, nepotul lui Heraclie, în anul 6172 de la zidirea lumii. După aceea, acelaşi Constantin a mai domnit 5 ani şi, după ce acesta s-a săvârşit, a devenit singur stăpânitor Iustinian, fiul acestuia, timp de 10 ani. Fiind alungat Iustinian, a deţinut puterea Leontie [timp de] 3 ani, iar după Leontie [a fost împărat] Tiberiu, cel [numit] şi Apsimaros, [timp de] 7 ani şi [apoi] iarăşi Iustinian cel alungat, 6 ani.

După cum se găseşte chiar în aceste definiţii publicate, ele au fost expuse în cel de-al doilea an al ultimei domnii a aceluiaşi Iustinian, căruia i s-a tăiat nasul, cea de-a treia definiţie conţinând chiar cu aceste cuvinte următoarele: „Hotărâm ca cei care sunt

[597] În text: κεφαλαιώδεις τύπους. Textul se referă la hotărârile Sinodului Quinisext din anii 691-692; v. *The Chronicle*, p. 505.

implicaţi în două căsătorii şi până la data de 15 ale lunii trecute, ianuarie, din indictionul trecut, al IV-lea, anul 6199, au fost robiţi păcatului şi au ales să nu îşi revină din acesta să fie supuşi unei caterisiri canonice". Şi apoi altele: „Iar cei care, după hirotonire, s-au unit într-o căsătorie nelegiuită - adică preoţi, diaconi şi ipodiaconi -, care au fost deja opriţi pentru scurt timp de la Sfânta Liturghie şi au primit epitimie, aceştia vor fi reaşezaţi din nou în treptele lor, fără a mai fi deloc promovaţi într-o treaptă mai înaltă. Desigur, după ce aceştia vor fi desfăcut căsătoria cea nepermisă".

Astfel că, din această însemnare cronologică, se vede clar că de la cel de-al şaselea Sfânt Sinod Ecumenic până la publicarea definiţiilor sunt cu totul 27 de ani, în [timpul] Sfântului Sinod Ecumenic fiind patriarh al Constantinopolului Gheorghe, care se afla în cel de-al treilea an al patriarhiei [sale]. După Sinod, a mai fost patriarh alţi 3 ani, iar după el [au urmat] Teodor [timp de] 3 ani, Pavel, 7 ani, Calinic, 12 ani, şi Cyrus, 2 ani, astfel că rezultă şi după aceşti patriarhi 27 de ani. Iar de la definiţiile publicate până în primul an al lui Filipikos [au trecut] 5 ani. Şi în acelaşi prim an al domniei lui Filipikos s-a făcut un sinod nebunesc împotriva celui de-al şaselea Sfânt Sinod Ecumenic. Cyrus a fost scos din scaun în cel de-al şaselea an al patriarhiei sale şi a fost numit patriarh al Constantinopolului Ioan. Andrei, mitropolitul Cretei, şi Gherman, mitropolitul Cyzicului, au iscălit pe faţă şi au anatemizat cel de-al şaselea Sfânt Sinod Ecumenic amintit mai sus, împreună cu toţi din vremea aceea.

După 3 ani, săvârşindu-se Ioan, Gherman a fost transferat de la Cyzic şi a devenit patriarh al Constantinopolului. În cel de-al treisprezecelea an al împărăţiei lui Leon, a fost exilat şi a fost numit [patriarh] Anastasie, care a păstorit 24 de ani. După el [au urmat] Constantin, [timp de] 12 ani, Niketas, 14 [ani], Pavel, 5 [ani], Teodot, 6 [ani], Antonie, 16 [ani], şi Ioan Lekanomantis, 6 ani şi 1 lună[598].

Anii lumii 6178. De la dumnezeiasca Întrupare: 678 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 10.1. Conducătorul arabilor Abimelec, ani 22.3. Episcopul Constantinopolului Teodor, ani 3.3.

---

[598] Pentru diferitele chestiuni cronologice pe care le ridică aceste precizări, v. *The Chronicle*, pp. 505-506. Cel de-al şaselea Sfânt Sinod Ecumenic a avut loc în perioada noiembrie 680 - septembrie 681 (v. *The Chronicle*, p. 506).

În acest an, Abimelec a trimis [soli] la Iustinian să întărească pacea; şi aceasta a fost stabilită astfel: împăratul să îndepărteze tagma mardaiţilor din Liban şi să împiedice incursiunile acestora, iar Abimelec să le dea romanilor în fiecare zi câte 1000 de monede, un cal şi un rob. Şi să încaseze împreună, în părţi egale, impozitele din Cipru, Armenia şi Iviria.

Împăratul l-a trimis la Abimelec pe *magistrianos*-ul Pavel pentru a da asigurări cu privire la cele stabilite şi s-a făcut o încredinţare scrisă, cu martori. Iar *magistrianos*-ul, primind daruri, s-a întors. Împăratul a trimis [mesageri] să îi ia pe mardaiţi, [în număr de] 12000, slăbind astfel autoritatea romană. Căci toate oraşele de la hotare care acum sunt locuite de arabi, de la Mopsuestia şi până în cea de-a patra Armenie, erau slabe şi nelocuite din cauza atacului mardaiţilor. Cum aceştia au fost reprimaţi, Romania a suferit răutăţi îngrozitoare din partea arabilor până acum.

În acelaşi an, Abimelec l-a trimis pe Ziados, fratele lui Mauias, în Persia, împotriva lui Muchtar cel mincinos şi tiran. Şi Ziados a fost ucis de către Muchtar. Când Abimelec a auzit [aceasta], a venit în Mesopotamia, iar Saidos s-a ridicat tiranic împotriva lui. [Abimelec] s-a întors şi l-a convins pe Saidos, prin negocieri, să deschidă [porţile] Damascului – care fusese ocupat mai înainte de acesta –, iar apoi l-a asasinat.

Iustinian, fiind tânăr, [având] ca la 16 ani şi administrând fără tragere de inimă treburile care îi reveneau, l-a trimis pe generalul Leontie în Armenia cu o armată romană, i-a ucis pe saracinii de acolo şi a supus romanilor deopotrivă Iviria, Albania, Bukania şi Media. Şi, luându-i taxe din [aceste] ţări, i-a trimis împăratului foarte mulţi bani. Când a aflat acestea, Abimelec a mers la Kerkesios şi a ocupat Teopolis.

Episcopul Constantinopolului Pavel: 7 ani.

2.4.1.

În acest an a fost foamete în Siria şi mulţi [locuitori] au intrat în Romania. Împăratul, mergând în Armenia, i-a primit acolo pe mardaiţii din Liban, distrugând astfel un zid din bronz[599]. A rupt şi pacea care fusese statornicită cu bulgarii, tulburând tratatele în-

---

[599] Cf. Homer, *Odiseea*, X, 3-4.

cheiate de către tatăl său, și a poruncit ca themele de cavalerie să treacă în Tracia, dorind să îi cucerească pe bulgari și Sklaviniile.

3.5.2.

În acest an, Iustinian a pornit o expediție împotriva Sklaviniei și Bulgariei. Pe bulgarii pe care îi întâlnise i-a respins pentru moment și a înaintat până la Tesalonic. A cucerit mulțimi multe de slavi – pe unii prin luptă, iar alții au venit [la el] –, a trecut prin Abydos și i-a instalat în părțile Opsikionului.

Când s-a întors, a fost oprit din drum de către bulgari, în locul cel strâmt al trecătorii, și de-abia a putut să răzbească după ce armata i-a fost măcelărită și [a avut] mulți răniți.

În același an, Abdelas Zuber l-a trimis pe fratele său, Musabos, împotriva lui Muktaros. Luptându-se cu acesta, Muktaros a fost alungat și a fugit în Siria. Dar, ajungându-l, l-a ucis.

Iar Abimelec a pornit o expediție împotriva lui Musaros și, învingându-l, l-a ucis și a supus întreaga Persie.

Anii lumii 6181. De la dumnezeiasca Întrupare: 681 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 10.4. Conducătorul arabilor Abimelec, ani 22.6. Episcopul Constantinopolului Pavel, ani 7.3.

În acest an, Abimelec l-a trimis pe Hagan la Mecca, împotriva lui Zuber, iar Hagan l-a ucis pe acesta. După ce i-a supus lui Abimelec țara care îi era potrivnică, a dat foc clădirii în care se afla idolul aceluia, împreună cu idolul pe care ei îl cinsteau. Pentru acest motiv, [Abimelec] l-a numit pe Hagan general al Persiei. Persia, Mesopotamia și Arabia cea Mare din Ethribos i-au fost supuse lui Abimelec. Și au încetat războaiele civile ale acestora.

5.7.4.

În acest an, în statul arabilor s-a sfârșit orice război și a fost scăpat [de acestea]. Odată ce i-a supus pe toți, Abimelec a avut pace.

6.8.5.

În acest an, Iustinian, din cauza îngustimii minții sale, a rupt pacea cu Abimelec. Căci a vrut fără rațiune să mute populația din

insulele cipnoţilor şi nu a acceptat emisiunea monetară trimisă de Abimelec, care era nou apărută şi nu mai fusese făcută niciodată. O mulţime dintre ciprioţii care treceau [marea] s-a înecat şi [alţii] au fost nimiciţi de boală. Iar restul s-au întors în Cipru.

Abimelec, auzind acestea, s-a prefăcut în chip satanic că [îl] roagă să nu strice pacea. [A cerut] însă să îi primească moneda, pentru că arabii nu acceptau imaginea gravată a romanilor pe monedele lor şi pentru că era dată [aceeaşi] greutate în aur; astfel ca nu era adusă nicio pagubă romanilor prin faptul că arabii bătuseră noi [monede][600].

Iustinian, crezând că rugămintea venea din cauza fricii, nu a înţeles că ceea ce căutau ei era să oprească atacul mardaiţilor şi astfel să rupă pacea cu un pretext socotit rezonabil. [Lucru] care s-a şi întâmplat.

Abimelec a trimis să se construiască templul cel din Mecca. Şi a vrut să ia coloanele Sfintei Gethsimani. Însă un anume Serghie[601], fiul lui Mansur, - un bun creştin, care era logothet general şi foarte familiarizat cu acest Abimelec -, şi Patrikios, egalul acestuia, fruntaşul creştinilor din Palestina, cel numit Klausys[602], l-au rugat cerându-i să nu se facă aceasta, ci să îl convingă pe Iustinian, prin rugămintea lor, să trimită alte [coloane] în locul acelora. [Lucru] care s-a şi întâmplat.

7.9.6.

În acest an, Iustinian a ales 30000 dintre slavii mutaţi de către el, i-a înrolat şi, înarmându-i, i-a supranumit „popor ales"; [iar] căpetenia lor se numea Nebulos. Încrezându-se în ei, le-a scris arabilor că nu va mai ţine pacea convenită în scris. Şi, luând „poporul ales" şi toate themele de cavalerie, a mers la Sebastopolis, care se afla lângă mare.

Arabii, prefăcându-se că nu doreau să rupă pacea, ci erau nevoiţi să facă aceasta din cauza împăratului şi din pricina pripelii lui,

---

[600] Arabii îi rugau pe romani să le accepte emisiunea monetară, pentru că ei nu puteau accepta moneda romană, fiindcă, încă din vremea domniei lui Iustinian al II-lea, monedele bizantine conţineau o reprezentare a lui Hristos, fapt de neacceptat pentru musulmani. Ei aduceau drept argumente faptul că vor da acea cantitate de aur, astfel că noua lor emisiune nu îi afecta pe romani.

[601] Serghie era probabil tatăl Sfântului Ioan Damaschin; v. *The Chronicle*, p. 510.

[602] De fapt, Klausus.

înarmându-se și ei, au venit la Sebastopolis, protestând față de împărat pentru a nu fi răsturnate cele convenite între ei cu jurăminte; căci Dumnezeu va răzbuna și va fi judecător al celor care provocaseră [aceasta]. Cum împăratul nu suporta nici să audă așa ceva, ci mai mult se grăbea la luptă, [arabii] au desfășurat tratatul de pace scris și, atârnându-l de o lance înaltă pentru a-l duce înainte în loc de flamură, s-au năpustit asupra romanilor, având-ul ca general pe Mahomed, și au început lupta. Mai întâi, arabii au fost învinși. Dar Mahomed l-a ademenit pe generalul slavilor, care lupta alături de romani, și i-a trimis o tolbă[603] plină de monede. Înșelându-l pe acesta cu multe promisiuni, l-a convins să se refugieze la ei cu 20000 de slavi și astfel i-a făcut pe romani să fugă. Atunci Iustinian i-a ucis pe restul [slavilor], cu femei și copii, lângă așa-numitul Leukate, un loc stâncos [aflat] lângă mare, așezat lângă golful Nicomidiei.

8.10.7.

În acest an, Sabbatios, *patrikios*-ul Armeniei, aflând de înfrângerea romanilor, a predat Armenia arabilor. Acestora li s-a supus și Persia cea dinăuntru, numită Chorasan. Acolo a apărut un înșelător, pe nume Sabinos, care a omorât mulți dintre arabi și puțin a lipsit să îl înece cu totul într-un râu pe însuși Haganos[604].

De atunci agarenii, devenind și mai îndrăzneți, au devastat Romania.

Anii lumii 6186. De la dumnezeiasca Întrupare: 686 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 10.9. Conducătorul arabilor Abimelec, ani 22.11. Episcopul Constantinopolului Calinic, ani 12.1.

În acest an a avut loc o eclipsă de soare în ziua a cincea a lunii Hyperberetaios[605], ziua întâi [a săptămânii], la ceasul al treilea, încât s-au văzut câteva stele strălucitoare.

Mahomed a făcut o expediție în Romania, avându-i cu el pe refugiații slavi, ca unii care cunoșteau Romania, și a luat mulți prizonieri. A avut loc și o ucidere a porcilor în Siria.

---

[603] În text: κούκουρον. Termenul este probabil de origine germanică; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 381.

[604] Același cu Hagan, menționat anterior.

[605] Corespunde lunii februarie.

Iustinian se îngrijea de construcţiile de la palat. Şi a construit numitul *triklinos* al lui Iustinian şi zidurile care împrejmuiau palatul. Ca supraveghetor, domn şi stăpânitor, l-a rânduit pe *sakellarios*-ul său şi cel dintâi dintre eunuci, Ştefan Persul, care era foarte sângeros şi crud. Acesta nu s-a mulţumit să îi bată pe muncitori, ci îi şi lapida pe aceştia şi pe şefii lor. Iar când împăratul era plecat, acea fiară sălbatică a îndrăznit să o biciuiască şi pe mama lui, augusta Anastasia, cu vergi, ca pe un copil.

Pentru că a săvârşit multe răutăţi în aceste [împrejurări, precum] şi împotriva întregii mulţimi a cetăţenilor, a făcut ca împăratul să fie urât.

De asemenea, şi pentru rangul de logothet general l-a rânduit pe un avvă pe nume Teodot, care fusese înainte izolat în părţile dinspre Tracia ale Strâmtorii [Bosfor] şi care era extrem de îngrozitor şi foarte năvalnic.

Acesta, degeaba şi în zadar, fără vreo cauză, le făcea cereri, [le punea] taxe şi [făcea] confiscări foarte multora dintre demnitarii statului şi dintre oamenii de seamă, nu numai celor care administrau, dar şi locuitorilor oraşului, atârnându-i pe aceştia de funii şi afumându-i dedesubt cu paie.

Încă şi eparhul a făcut, la porunca împărătească, ca foarte mulţi oameni să fie închişi în temniţe şi ţinuţi ani de zile. Toate acestea au sporit ura poporului faţă de împărat.

Împăratul i-a cerut patriarhului Calinic să facă o rugăciune, pentru a demola biserica Sfintei Născătoare de Dumnezeu din [regiunea numită] „a mitropolitului”, care se afla în apropierea palatului, pentru că voia să ridice în acel loc o fântână[606] şi să construiască tribune pentru facţiunea albaştrilor, pentru a-l primi acolo pe împărat.

Iar patriarhul a spus: „Avem o rugăciune pentru construirea unei biserici, dar pentru demolarea unei biserici nu am primit [vreo rugăciune]”. Cum împăratul îl presa şi îi solicita oricum rugăciunea, patriarhul a zis: „Slavă lui Dumnezeu, Cel Care rabdă, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin”. Auzind aceasta, au dărâmat biserica şi au construit fântâna. Şi au făcut biserica [numită] „a mitropolitului” în Petrin[607].

---

[606] În text: φιάλη. Prin acest termen se înţelegea o curte pavată în mijlocul căreia se afla o fântână, cu un vas (φιάλη); v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 211-216.
[607] Petrin sau Petrion era un cartier din Constantinopol.

10.12.2.

În acest an, Mahomed a făcut o expediție în cea de-a patra Armenie și, luând mulți prizonieri, s-a întors.

În același an, Iustinian a fost alungat de la domnie în felul următor. I-a poruncit *patrikios*-ului și strategului Ștefan, cel numit Rhusios, să ucidă noaptea poporul din Constantinopol și să înceapă cu patriarhul.

Iar Leontie, cel care fusese *patrikios* și strateg al [părților] Răsăritului, care avusese izbândă în războaie și stătuse trei ani în închisoare pentru că fusese acuzat, a fost rechemat dintr-o dată și a fost numit strateg al Helladei[608]. Și i s-a poruncit să se îmbarce pe trei dromoane și să plece din oraș în aceeași zi.

În aceeași noapte, trăgând la mal în portul Iulianision, al Sofiei, [care se afla] în apropierea [regiunii numite] „a lui Mauros", pentru a pleca din oraș, stătea alături de prietenii care veniseră la el. Erau cu el acolo și adevărații săi prieteni: Pavel, monahul de la [mănăstirea numită] „a lui Calistrat", care era și astronom, Grigorie Capadocianul, care fusese și paznic de trecătoare, iar apoi [devenise] monah și egumen [al mănăstirii numite] „a lui Florus". Aceștia, vizitându-l adesea în închisoare, l-au asigurat că va deveni împărat al romanilor. Leontie le-a spus: „Voi m-ați asigurat în închisoare în privința împărăției, iar acum viața mea se sfârșește în rele. Căci în tot ceasul voi aștepta moartea în spatele meu". Iar ei au spus: „Nu pregeta în acest [scop] și el se va împlini. Numai să ne asculți pe noi și să ne urmezi".

Leontie, luându-și oamenii și câte arme avea, a urcat la pretoriu în multă liniște. Și, bătând la poartă, au pretins că venise împăratul pentru a se ocupa de niște chestiuni ale celor care erau acolo. Când comandantul adjunct care era atunci a fost anunțat, a venit repede și a deschis porțile. El a fost prins de către Leontie și, fiind pălmuit, a fost legat de mâini și de picioare.

Leontie a intrat și a deschis temnițele, dezlegându-i pe bărbații care erau închiși, mulți și viteji, fiind acolo de șase și opt ani, cei mai mulți dintre ei întâmplându-se să fie soldați. Și, înarmându-i pe aceștia, a intrat împreună cu ei în Forum, strigând: „Câți [sunteți] creștini, [veniți] la Sfânta Sofia!"

[608] Cel mai probabil, aceasta este prima menționare a organizării themei Hellada (fiindcă e limpede că nu e vorba despre numele provinciei romane din acest teritoriu).

Trimițând [oameni] în fiecare regiune, a ordonat să se strige aceeași frază. Mulțimea din oraș, tulburată, s-a adunat în grabă în atriumul[609] bisericii. Iar el, împreună cu cei doi monahi și prieteni ai săi și cu câțiva dintre cei mai arătoși oameni din cei care ieșiseră din închisoare, a urcat la reședința patriarhului. Găsindu-l și pe acesta tulburat de cele poruncite *patrikios*-ului Ștefan Rhusios, l-a convins să coboare în atrium și să strige astfel: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul".

Iar toată mulțimea a strigat: „Să se dezgroape oasele lui Iustinian!" Și astfel tot poporul s-a dus în hipodrom. Când s-a făcut ziuă, l-au scos pe Iustinian în hipodrom prin *sphendone* și, tăindu-i nasul și limba, l-au exilat la Cherson. Mulțimea i-a prins pe monahul Teodot, logothetul general, și pe Ștefan Persul, *sakellarios*-ul, și, legându-i de picioare cu frânghii, i-au târât pe strada[610] cea din mijloc și, ducându-i la [Forumul] Boului, i-au ars. Și astfel l-au aclamat împărat pe Leontie.

Împăratul romanilor Leontie: 3 ani.

1.13.3.

În acest an a devenit împărat Leontie și a avut pace din toate părțile.

2.14.4.

În acest an, Alidos a făcut o expediție în Romania și, făcând mulți prizonieri, s-a întors. Și s-a răsculat Serghie al lui Barnukios, *patrikios*-ul [provinciei] Lazike, și a supus-o pe aceasta arabilor.

3.15.5.

În acest an, arabii au făcut o expediție în Africa, au cucerit-o și au așezat în ea o garnizoană a armatei lor. Iar Leontie, aflând aceasta, l-a trimis pe *patrikios*-ul Ioan, un bărbat capabil, cu toate ambarcațiunile romanilor. Când acesta a ajuns în Cartagina și a deschis prin luptă lanțul portului de acolo, i-a pus pe fugă și i-a gonit pe dușmani. A eliberat toate cetățile din Africa și, lăsând [în ele

---

609 În text: λουτῆρα.

610 În text: λεωφόρου.

câte] o garnizoană de-a lui, i-a comunicat acestea împăratului. Şi şi-a petrecut acolo iarna, aşteptând porunca de la acesta.

Întâiul sfătuitor[611], aflând acestea, a trimis o flotă mai puternică şi numeroasă şi l-a alungat din port prin luptă pe mai sus-amintitul Ioan, împreună cu flota acestuia. Plimbându-se puţin în interiorul [oraşului][612], şi-a făcut tabăra cu armata afară.

Iar mai sus-amintitul [Ioan] s-a întors în Romania vrând să aducă mai multă armată de la împărat şi a ajuns până în Creta, mergând spre împărat. Iar armata, atrasă de proprii comandanţi, cum nu voia să se întoarcă la împărat – pentru că le era frică şi ruşine – a deviat spre un plan viclean; şi l-au renegat pe acesta, alegându-l ca împărat pe Apsimaros, *droungarios*[613] al kibyraioţilor, care era la kurikioţi[614], schimbându-i numele în Tiberiu.

În timp ce Leontie curăţa la Constantinopol portul Neoresion, epidemia bubonică a lovit oraşul şi în patru luni a nimicit mulţime de popor.

Apsimaros a ajuns împreună cu flota care era cu el şi a ancorat în faţa oraşului, la Syke. Cum o vreme oraşul nu vroia să îl trădeze pe Leontie, a avut loc, prin zidul cel simplu, o trădare a unor căpetenii din afara [zidurilor] – cărora li se încredinţaseră cu jurământ, de pe Sfânta Masă, cheile zidului dinspre uscat. Aceştia, uneltind, au predat oraşul. Soldaţii de pe corăbii, intrând în casele celor din oraş, i-au lăsat goi pe cei care le locuiau. Apsimaros i-a tăiat nasul lui Leontie şi a poruncit să fie ţinut sub pază în mănăstirea lui Delmatos, iar pe nobilii şi pe prietenii lui, care erau gata să moară împreună cu acesta, i-a exilat, după ce i-a bătut şi le-a confiscat [averea].

Pe Heraclie, fratele său bun, ca unul care era foarte capabil, l-a numit unic strateg al tuturor themelor de cavalerie din afară şi l-a trimis să străbată părţile Capadociei şi ale trecătorilor şi să se îngrijească de organizarea [acţiunilor] împotriva duşmanilor.

---

[611] Conducătorul arabilor.

[612] În text: περίδρομον λιτὸν ἔνδον παραλαβών. Traducerea este dificilă, fiind omisă şi de Anastasius Bibliothecarius; v. *The Chronicle*, p. 517.

[613] Comandant care conducea un detaşament militar (*droungos*).

[614] În text: τῶν Κιβυραιωτῶν εἰς Κουρικιώτας ὑπάρχοντα. Sensul este dificil de interpretat. Korykos era o localitate în Cilicia; v. *The Chronicle*, p. 517. În această perioadă este atestată thema kibyraioţilor.

Anii lumii 6191. De la dumnezeiasca Întrupare: 691 ani.

Împăratul romanilor Apsimaros, ani 7.1. Conducătorul arabilor Abimelec, ani 22.16. Episcopul Constantinopolului Calinic, ani 12.6.

În acest an, Apsimaros a preluat puterea împărătească. Abderachman s-a răsculat în Persia și a luat-o în stăpânire, alungându-l de acolo pe Hagan.

2.17.7.

În acest an a fost o mare epidemie. Mahomed, cu mulțimea arabilor, a făcut o expediție împotriva lui Abderachman. Ajungând în Persia, s-a unit cu Hagan și, luptându-se cu Abderachman, l-au ucis pe acesta și i-au încredințat din nou Persia lui Hagan. Romanii au invadat Siria și au mers până la Samosaton. Și, devastând ținutul din jur, au ucis mulți arabi – 200000, după cum se spune. Au luat foarte multe prăzi și mulți prizonieri dintre arabi și s-au întors, răspândind între aceștia o mare teamă.

3.18.8.

În acest an, Abdelas a făcut o expediție în Romania și a asediat [orașul] Tarantos. Nereușind nimic, s-a întors și a construit [orașul] Mopsuestia, în care a așezat paznici.

4.19.9.

În acest an Baanes, cel numit Heptadaimon, le-a supus arabilor cea de-a patra Armenie.

Apsimaros l-a exilat în Kephalenia pe Filipikos, fiul *patrikios*-ului Nichifor, pentru că visa să ajungă împărat. Căci spunea că a văzut în vis cum capul îi era umbrit de un vultur. Împăratul, auzind acestea, l-a exilat îndată.

5.20.10.

În acest an, căpeteniile din Armenia s-au răsculat împotriva saracinilor și i-au ucis pe cei de acolo. Și au trimis din nou [mesageri] la Apsimaros și au adus romani în țara lor. Dar Mahomed a făcut o expediție împotriva lor și a ucis pe mulți [dintre ei]. A supus Armenia saracinilor, iar pe mai-marii armenilor i-a adunat într-un loc și i-a ars de vii.

În același an, Azar a făcut o expediție în Cilicia cu 10000 [de oameni]. Heraclie, fratele împăratului, întâlnindu-i pe aceștia, i-a ucis pe cei mai mulți, pe restul trimițându-i legați împăratului.

6.21.11.

În acest an, Azidos, fiul lui Chunei, a făcut o expediție în Cilicia. În timp ce asedia cetatea Sision, a ajuns acolo și Heraclie, fratele împăratului, care, luptându-se cu el, a ucis 12000 de arabi.

Aflându-se Iustinian în Cherson și spunând poporului că el va fi din nou împărat, locuitorii de acolo, fiindu-le teamă de primejdia din partea împărăției, s-au sfătuit să îl ucidă pe acesta sau să îl trimită împăratului. Iar el, aflând, a putut să fugă; și, ducându-se la Daras, i-a cerut haganului hazarilor să aibă o întrevedere cu el. La aflarea acestora, acela l-a primit cu mare cinste și i-a dat-o de soție pe Teodora, sora sa bună. După puțin timp, cerându-i [voie] haganului, a coborât la Phanaguria și locuia acolo cu Teodora. Auzind acestea, Apsimaros a trimis la hagan, promițând să îi dea multe daruri dacă i-l va trimite viu pe Iustinian; iar dacă nu, [să îi trimită] măcar capul acestuia. Haganul a acceptat cererea și a trimis la Iustinian o gardă, sub acest pretext: ca nu cumva cei din același neam cu el să uneltească împotriva lui. Apoi le-a dat ordine lui Papatzys, reprezentantul său acolo, și lui Balghitzis, comandantul Bosforului, să îl ucidă pe Iustinian atunci când li se va spune.

Acestea i-au fost spuse Teodorei de către un servitor al haganului. Aflând Iustinian, l-a invitat pe amintitul Papatzys să îi vorbească în particular și l-a strangulat cu un șnur; la fel și pe comandantul Balghitzis.

Și îndată a trimis-o pe Teodora în Hazaria, iar el, scăpând în ascuns din Phanaguria, a coborât la Tomis[615]. Găsind o barcă de pescuit ancorată, s-a urcat în ea și, navigând pe lângă Assada, a mers până la Symbolon, în apropierea Chersonului. Trimițând în ascuns la Cherson, i-a luat pe Barisbakurios și pe fratele acestuia, pe Salibas, pe Ștefan, pe Moropaulos, împreună cu Teofil. A navigat împreună cu aceștia și a trecut de farul Chersonului. Astfel, mergând mai apoi pe mare pe lângă Nekropela și gura Danaprisului și cea a Danastrisului, a început o furtună și cu toții și-au pierdut nădejdea

[615] În acest caz, Tomis este o localitate din Crimeea, și nu orașul cu același nume din Dobrogea.

că vor scăpa. Iar Myakes, omul său de casă, i-a spus: „Iată că murim, stăpâne! Promite-I lui Dumnezeu, pentru salvarea ta, că, dacă El îți va da înapoi împărăția, nu te vei răzbuna pe niciunul dintre dușmanii tăi”. Iar el, răspunzând cu mânie, i-a spus: „Dacă voi cruța pe vreunul dintre ei, Dumnezeu să mă scufunde aici”. Și a ieșit fără primejdie din acea furtună și a intrat pe fluviul Dunărea.

[Iustinian] l-a trimis pe Ștefan la Tervel, stăpânul Bulgariei, pentru ca [acesta] să îl ajute să obțină împărăția sa strămoșească, promițându-i că îi va da foarte multe daruri și pe fiica sa de soție. Iar acela a promis cu jurăminte că va asculta și va da ajutor în toate și, primindu-l cu cinste, a pus în mișcare întregul popor de bulgari și slavi care îi era supus. În anul următor, înarmându-se, au venit în orașul împărătesc.

Anii lumii 6197. De la dumnezeiasca Întrupare: 697 ani.

Împăratul romanilor Apsimaros, ani 7.7. Conducătorul arabilor Abimelec, ani 22.22. Episcopul Constantinopolului Calinic, ani 12.12.

În acest an, Abimelec, conducătorul arabilor, a murit și a luat puterea Ualid, fiul acestuia.

În același an, Iustinian, ajungând lângă orașul împărătesc împreună cu Tervel și cu bulgarii care erau cu acesta, și-a făcut tabăra de la poarta lui Charsios și până la Vlaherne. Vorbindu-le celor din oraș timp de trei zile, aceștia îi ocărau și nu acceptau nicio vorbă. Iustinian, cu puțini [oameni] de același neam, a intrat în oraș fără luptă prin apeduct și, ridicând strigăt de dezgropare[616], a preluat orașul; și, pentru un timp, s-a așezat în palatul Vlahernelor.

Împăratul romanilor Iustinian, din nou: 6 ani.
Conducătorul arabilor Ualid: 9 ani.
Episcopul Constantinopolului Cyrus: 6 ani.
1.1.1.

În acest an, Iustinian a obținut împărăția și, oferindu-i lui Tervel multe daruri și vase împărătești, i-a dat drumul acestuia în pace. Apsimaros, părăsind orașul, a fugit în Apollonias. Însă, fiind urmă-

[616] În text: θόρυβον ἀνασκαφῆς βαλών. Aceste strigăte erau un mod de protest al populației din Constantinopol.

rit, a fost prins și dus la Iustinian. A fost adus legat și Heraclie din Tracia, împreună cu toți comandanții care îl apărau, pe care [împăratul] i-a spânzurat de zid. Trimițând și în zonele din interior și găsindu-i pe mulți dintre comandanți, dintre care unii erau în funcție, iar alții nu, i-a ucis și pe toți aceștia.

Pe Apsimaros și pe Leontie i-a purtat legați în lanțuri prin tot orașul. A organizat un spectacol în hipodrom, iar el stătea așezat pe tron, [în timp ce aceștia] au fost aduși târâș în public și au fost aruncați la picioarele lui. Și a călcat pe gâtul lor până la sfârșitul primei curse[617], în timp ce poporul striga: „Ai pășit pe aspidă și pe vasilisc și ai călcat pe leu și pe balaur"[618]. Trimițându-i pe aceștia în Kynegion, i-a decapitat. Pe patriarhul Calinic l-a orbit și l-a exilat la Roma. Și l-a pus în locul acestuia pe Cyrus – care era retras în insula Amastris –, pentru că îi spusese dinainte despre reinstalarea sa în cea de-a doua domnie. Și a nimicit o mulțime fără de număr dintre [cei care se aflau în] registrul civil și militar, iar pe mulți, punându-i în saci, i-a omorât în chip cumplit, [aruncându-i] în mare. Pe alții i-a chemat la cină și, când s-au ridicat [de la masă], pe unii i-a spânzurat, iar altora le-a tăiat capul. Din această cauză o mare spaimă i-a cuprins pe toți.

[Iustinian] a trimis o flotă pentru a o aduce din Hazaria pe soția sa și multe corăbii s-au scufundat cu oameni cu tot. Auzind [aceasta], haganul i-a spus: „O, prostule, nu trebuia să o aduci pe soția ta [doar] cu două sau trei corăbii și să nu omori atâta mulțime? Sau crezi că o vei lua și pe ea prin luptă? Iată că ți s-a născut și un fiu. Ci trimite-ți [oameni] și ia-i pe aceștia!" Iar el, trimițându-l pe cubicularul Teodor, a adus-o pe Teodora și pe fiul ei, Tiberiu, și i-a încoronat. Și au domnit [aceștia] împreună cu el.

Episcopul Ierusalimului Ioan: 30 ani.

2.2.2.2.

În acest an, ticălosul Ualid a luat cu forța preasfânta biserică sobornicească din Damasc, din invidie față de creștini, din cauza frumuseții deosebite a acelei biserici. A interzis ca registrele birou-

---

[617] În text: βαΐου.

[618] Cf. *Psalmul* 90, 13. Despre semnificația „triumfului" lui Iustinian al II-lea asupra adversarilor săi, v. Ivan DUJČEV, „Le triomphe de l'empereur Justinien II en 705", în: *Byzance. Hommage à Andre N. Stratos*, t. I, Atena, 1986, pp. 83-91.

rilor publice să fie scrise în greceşte, poruncind să se consemneze în ele în arabă, cu excepţia cifrelor, pentru că în limba acelora este cu neputinţă să se scrie numărul unu, doi, trei sau opt şi jumătate, ori trei la genul feminin. De aceea, până astăzi aceştia au notari creştini.

Anii lumii 6200. De la dumnezeiasca Întrupare: 700 ani.

Împăratul romanilor Iustinian, ani 6.3. Conducătorul arabilor Ualid, ani 9.3. Episcopul Constantinopolului Cyrus, ani 6.3. Episcopul Ierusalimului Ioan ani 30.3.

În acest an, Iustinian a stricat pacea dintre romani şi bulgari şi, trecând themele de cavalerie în Tracia şi înarmând o flotă, a pornit împotriva bulgarilor şi a lui Tervel. Când a ajuns la Anchialos, şi-a ancorat flota în faţa cetăţii, iar cavaleriei i-a poruncit să îşi facă tabăra pe câmpiile de mai sus, fără pază şi fără vreo bănuială. Cum armata se răspândise ca o turmă de oi pe câmp pentru a aduna iarbă, spionii bulgarilor au văzut de pe munţi modul nechibzuit în care erau conduşi romanii. Adunându-se ca nişte fiare, s-au aruncat pe neaşteptate şi au provocat mari pierderi turmei romane, luând mulţi prizonieri, cai şi arme, în afara celor pe care îi uciseseră.

Iustinian, refugiindu-se în cetate împreună cu cei care scăpaseră, a ţinut porţile închise timp de trei zile. Văzând că bulgarii aşteaptă, el a fost cel dintâi care a tăiat tendoanele calului său şi le-a ordonat tuturor să facă acelaşi lucru. Şi, punând trofee pe ziduri, s-a urcat noaptea pe corăbii şi a plecat pe furiş, ajungând în oraş cu ruşine.

4.4.4.4.

În acest an, Masalmas şi Abas au întreprins o expediţie la Tyana, făcând aceasta din cauza armatei lui Maiumas care fusese ucisă de către Marianos. Asediind acest [oraş], şi-au petrecut iarna acolo. Împăratul a trimis împotriva lor doi generali, pe Teodor Karterukas şi pe Teofilact Salibas, cu armată şi cu populaţie rurală în ajutor, pentru a se lupta şi a-i goni pe aceia. Însă ei, certându-se unul cu altul şi atacându-i în dezordine, au fost puşi pe fugă şi multe mii [dintre ei] au fost ucişi şi mulţi au fost luaţi prizonieri. [Arabii] le-au

luat bagajul şi proviziile acestora şi au asediat oraşul până l-au cucerit. Căci, fiindcă le lipseau proviziile, arabii voiau să plece. Cei din oraşul Tyana, când au văzut acestea, şi-au pierdut speranţa şi, primind promisiunea că nu li se va face nimic, au ieşit la ei lăsând oraşul pustiu până în prezent. Dar arabii, neţinându-şi promisiunea, i-au exilat pe aceştia în deşert şi pe mulţi i-au ţinut ca robi.

5.5.5.5.

În acest an, Abas a făcut o expediţie în Romania şi, luând mulţi prizonieri, s-a întors. Şi a început să construiască [oraşul] Garis în ţinutul Heliopolisului.

6.6.6.6.

În acest an, Uthman a făcut o expediţie în Cilicia şi a cucerit prin promisiuni multe cetăţi. [De asemenea], şi Kamachon, împreună cu locurile din jur, a fost luat de arabi prin trădare.

Iustinian, din ţinerea de minte a răului, l-a trimis la Cherson pe *patrikios*-ul Mauros, împreună cu *patrikios*-ul Ştefan, cel numit Asmiktos, înarmând o mare flotă, fiindcă ţinuse minte uneltirea împotriva lui pe care o făcuseră chersoniţii, cei din Bosfor şi cei din celelalte Klimata. [Şi a adunat] toate corăbiile – dromoane, triere, ambarcaţiuni de transport şi de pescuit, până şi [corăbiile numite] *chelandia*[619] – prin contribuţia locuitorilor oraşului: senatori, meşteşugari, oameni din popor şi cu orice funcţie. Trimiţându-i pe aceştia, le-a poruncit să îi nimicească prin sabie pe toţi cei care locuiau în acele cetăţi şi să nu lase pe niciunul în viaţă. Şi le-a dat acestora şi pe *spatharios*-ul Ilie, pe care erau datori să îl aşeze drept căpetenie a Chersonului.

Ei, ajungând la Cherson fără ca nimeni să li se opună, au cucerit cetăţile şi i-au ucis pe toţi cu sabia, cu excepţia copiilor, pe care i-au cruţat pentru că erau prunci şi îi îngrijeau pentru a-i ţine în robie.

Pe Tudunos, căpetenia Chersonului, care era reprezentant al haganului, pe Zoilos – care, prin rânduială şi neam, era primul dintre cetăţeni – şi pe alţi 40 [de oameni] de vază şi fruntaşi al Chersonului, împreună cu familiile lor, i-au trimis ca prizonieri împăratului;

[619] Τὸ χελάνδιον (cu pluralul τὰ χελάνδια) desemna un fel de dromon, mai precis o galeră folosită ca barjă, deci utilizată pentru transporturile grele.

pe alţi şapte dintre fruntaşii Chersonului i-au fixat pe nişte ţepuşe de lemn şi i-au fript pe foc; iar pe alţi 20 i-au legat cu coatele la spate şi i-au atârnat de parâmele unui *chelandion*, l-au umplut pe acesta cu pietre şi l-au scufundat în adâncul [mării]. Aflând acestea, Iustinian s-a înfuriat că au scăpat copiii şi a poruncit ca aceştia să fie aduşi grabnic la el.

Flota a pornit în luna octombrie şi, ajungând în larg la răsăritul stelei numite Taururas[620], puţin a lipsit să nu se scufunde în întregime. Şi au fost număraţi cei care muriseră în naufragiu [şi erau] 73000. Iustinian a aflat acestea şi nu s-a întristat, ci mai degrabă s-a umplut de bucurie. Şi era încă atât de mânios şi ameninţa, ţipând că va trimite din nou o altă flotă şi îi va secera pe toţi şi îi va pune la pământ, până la [ultimul om] care se uşura pe zid. Când au auzit acestea, cei care se aflau în acele cetăţi s-au pus în siguranţă şi, fiind siliţi să cugete împotriva împăratului, au trimis la haganul Hazariei, cerându-i acestuia o armată pentru a-i păzi.

Atunci s-au revoltat şi *spatharios*-ul Ilie şi Bardanes cel exilat, care fusese atunci rechemat din Kephalenia şi se afla împreună cu flota la Cherson. Când a aflat acestea, Iustinian l-a trimis cu puţine dromoane pe *patrikios*-ul Gheorghe, cel numit Syros, [care era] şi logothet general, precum şi pe eparhul Ioan şi pe Hristofor, turmarh al thrakesienilor, cu puţine dromoane şi cu 300 de [oameni] înarmaţi, încredinţându-le pe Tudunos şi pe Zoilos pentru a-i reinstala ca mai înainte la Cherson, iar printr-un trimis să se scuze faţă de hagan şi să îi aducă la el pe Ilie şi pe Bardanes.

După ce aceştia au trecut la Cherson, cei din oraş nu au vrut să discute cu ei. A doua zi, cei din Cherson, invitându-i pe aceştia să intre singuri în oraş, au închis porţile şi pe logothetul general l-au ucis cu sabia, precum şi pe eparh, iar pe Tudunos, împreună cu Zoilos şi cu amintitul turmarh, cu cei 300 de soldaţi, i-au predat hazarilor şi i-au trimis haganului. Cum Tudunos a murit pe drum, hazarii l-au ucis la ospăţul[621] acestuia pe turmarh şi pe cei 300 de soldaţi.

Atunci cei din Cherson şi din celelalte cetăţi au strigat împotriva lui Iustinian şi l-au aclamat împărat pe Bardanes Filipikos, care era exilat acolo.

Iustinian, aflând acestea şi devenind şi mai mânios, i-a ucis pe copiii *spatharios*-ului Ilie la sânul mamei lor, iar pe aceasta a obli-

---

[620] „Coadă de taur".
[621] În text: δοχῆν.

gat-o să se căsătorească cu bucătarul ei, care era indian. După aceea, construind o altă flotă, l-a trimis pe *patrikios*-ul Mauros, [numit și] Bessos, dându-i acestuia pentru asediul cetăților un berbec, mașinării și tot felul de turnuri de asediu. I-a dat ordin să dărâme zidurile Chersonului și întreg orașul și să nu lase în viață în el niciun suflet; de asemenea, să îi comunice mai des prin rapoarte cele făcute.

Acesta a trecut [marea] și, cu ajutorul berbecului, a ocupat așa-numitul turn Kentenaresion, precum și numitul Syagros[622] aflat în apropierea acestuia. Când au ajuns hazarii, lupta a fost oprită. Și scăpând, Bardanes s-a dus la hagan.

Cum flota nu izbutea nimic și nu îndrăznea să se întoarcă la împărat, au strigat împotriva lui și l-au aclamat ca împărat pe Bardanes. Și i-au cerut haganului să li-l dea lor pe Filipikos. Haganul le-a cerut să promită că nu îl vor trăda și că îi vor da câte o monedă de fiecare om. Iar ei, dând imediat banii, l-au primit pe Filipikos ca împărat.

Pentru că flota întârzia și nu venea [niciun] raport, Iustinian a cugetat asupra motivului și, luându-i cu el pe cei din Opsikion și o parte dintre [cei din] Thrakesion, a urcat până la Sinope, pentru a afla cele ce se întâmplau la Cherson. Pe când se uita în părțile de dincolo [de mare], a văzut flota navigând în direcția orașului[623] și, răcnind ca un leu, s-a năpustit și el spre oraș. Cum Filipikos o luase înainte și ocupase orașul, el a venit la Damatrys, așezându-și tabăra aici, împreună cu ai lui.

Filipikos l-a trimis îndată împotriva lui Tiberiu[624] pe *patrikios*-ul Mauros, împreună cu *spatharios*-ul Ioan, cel numit Struthos; pe Ilie, de asemenea, cu un grup expediționar [l-a trimis] împotriva lui Iustinian, la Damatrys, iar pe altul [l-a trimis] împotriva lui Barisbakurios, care fugise. Mauros, mergând în Vlaherne împreună cu amintitul Struthos, l-a găsit pe Tiberiu ținându-se cu o mână de mica coloană a Sfintei Mese din Altarul Născătoarei de Dumnezeu și cu cealaltă [ținând] cinstita Cruce și [purtând] la gât talismane. Anastasia, mama tatălui acestuia, stătea în afara Altarului și, rostogolindu-se la picioarele lui Mauros, a cerut ca nepotul ei, Tiberiu, să nu fie omorât, pentru că nu făcuse nimic greșit. Pe când ea îl ținea

622 „Mistrețul".
623 Constantinopol.
624 Tiberiu, fiul lui Iustinian al II-lea, rămăsese în Constantinopol.

pe acesta de picioare și îl implora cu lacrimi, Struthos a intrat în Altar și l-a smuls pe Tiberiu cu forța. Luând de la el cinstita Cruce, a așezat-o pe Masă, iar talismanele și le-a atârnat la gât. Apoi l-au dus pe copil la poarta laterală care este mai sus de [regiunea numită] Kallinike, l-au dezbrăcat și, întinzându-l pe prag, i-au tăiat gâtul ca unei oi. Și au poruncit să fie înmormântat la biserica Sfinților fără de arginți[625], cea numită a Paulinei.

Fiind prins și Barisbakurios, *protopatrikios*-ul[626] și comitele Opsikionului, a fost și el ucis. Ilie a urcat la Damatrys împreună cu armata care era cu el și a purtat tratative cu armata care se afla acolo. Promițând că nu va face nimic oștirii care era cu Iustinian, s-au risipit cu toții și au fugit de la Iustinian, lăsându-l singur și trecând de partea lui Filipikos.

Atunci, mai sus-amintitul *spatharios* Ilie s-a năpustit cu mânie și, apucându-l de gât [pe Iustinian], i-a tăiat capul cu pumnalul cu care era încins și i l-a trimis lui Filipikos prin *spatharios*-ul Romanos. Iar Filipikos l-a trimis prin același *spatharios* în părțile de Apus, până la Roma.

Înainte ca acesta să ajungă împărat, se afla în mănăstirea [numită] „a lui Calistrat" un [călugăr] zăvorât, prezicător și eretic, care, venind la Filipikos, i-a spus: „Împărăția va fi a ta". Iar el s-a tulburat și zăvorâtul i-a zis: „Dacă Dumnezeu poruncește, tu de ce vorbești împotrivă? Aceasta îți spun, că cel de-al șaselea Sinod rău s-a făcut. Deci, dacă vei ajunge împărat, răstoarnă-l și îți va fi domnia statornică și îndelungată în ani". Iar el i-a promis, cu jurământ, că va face astfel.

Când Leontie i-a urmat lui Iustinian, Filipikos s-a dus la zăvorât, care i-a spus: „Nu te grăbi, se va întâmpla". Când Apsimaros a ajuns împărat, s-a dus iarăși la el și din nou [călugărul] i-a spus: „Nu te grăbi, [lucrul] acela te așteaptă".

Filipikos, destăinuind [aceasta] unuia dintre prietenii săi, [acela] i-a spus lui Apsimaros, care l-a bătut, l-a tuns, l-a pus în fiare și l-a exilat în Kephalenia. Când Iustinian a ajuns împărat, l-a rechemat.

Odată ce a devenit împărat, Filipikos a întrunit un fals sinod cu episcopi, după cuvântul falsului avvă și zăvorât, și a anulat cel de-al șaselea Sfânt Sinod Ecumenic. În același an, cel plin de deșertăciune

---

[625] Sub titulatura de Sfinți fără de arginți au rămas în conștiința Bisericii Sfinții Cosma și Damian, doctori care vindecau fără a cere ceva în schimb.

[626] Termenul de *protopatrikios* desemna un demnitar important, cu un rang superior celui de *patrikios*; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1600.

a fost orbit. El trăia în palat lipsit de griji, deoarece găsise acolo mulțime de bani și averi strălucite, adunate de foarte mulți ani de către cei care fuseseră împărați mai înainte, din confiscări și sub diferite pretexte, mai ales de către amintitul Iustinian. Pe acestea le-a risipit zadarnic, fără osteneală. În discursurile sale părea învățat și înțelept, dar în fapte își ducea viața în mod destrăbălat, [era] incapabil și se arăta cu totul incompetent. Mai era și eretic și desfrânat. Pe patriarhul Cyrus l-a scos din biserică și l-a promovat pe Ioan, apropiatul[627] său și eretic asemenea lui.

Anii lumii 6204. De la dumnezeiasca Întrupare: 704 ani.

Împăratul romanilor Filipikos, ani 2.1. Conducătorul arabilor Ualid, ani 9.7. Episcopul Constantinopolului Ioan, ani 3.1. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 30.7.

În acest an, Filipikos i-a scos pe armeni din țara lor și i-a silit să locuiască în Melitene și în cea de-a patra Armenie.

Masalmas a cucerit Amaseia și alte fortărețe, [luând] mulți prizonieri. Gheorghe, episcop de Apameia, a fost mutat în Martyropolis.

Filipikos nu s-a rușinat să se pornească cu mânie împotriva celui de-al șaselea Sfânt Sinod Ecumenic, grăbindu-se să înlăture sfintele dogme întărite de acesta. Și i-a găsit într-un cuget cu el pe Ioan, pe care l-a numit episcop al Constantinopolului, depunându-l pe Cyrus, întâistătătorul acestuia, pe care l-a și izolat în mănăstirea Chora, pe Gherman, care a deținut apoi tronul Constantinopolului și care era atunci episcop al [orașului] Cyzic, pe Andrei, care era și el episcop al Cretei, pe Nicolae, cel care din slujitor care turna în cupe ajunsese sofist în știința medicală și pe atunci era chestor, pe Elpidios, diacon al Marii Biserici, pe Antioh, cartofilaxul, și pe alții cu obiceiuri asemenea celor ale acestora. Ei au anatematizat în scris cel de-al șaselea Sfânt Sinod.

Bulgarii s-au năpustit pe ascuns în Strâmtoare[628] prin Philea și au ucis foarte mulți oameni. Au făcut incursiuni până la oraș și, cum mulți trecuseră din cealaltă parte, au dat peste nunți bogate și ospețe foarte abundente, cu tot felul de argintărie și altă veselă. Mer-

---

[627] În text: συμμύστην.

[628] Adică Bosforul.

gând până la Poarta de Aur și luând prizonieri în toată Tracia, s-au întors nevătămați la ale lor cu nenumărate animale. Arabii au cucerit Mistheia și alte cetăți, luând foarte multe familii și animale fără de număr.

2.8.2.8.

În acest an, Abas a făcut o expediție în Romania și a cucerit Antiohia din Persia, a luat mulți prizonieri și s-a întors.

A avut loc și un cutremur mare în Siria, în ziua a douăzeci și opta a lunii Peritios[629].

Împlinindu-se atunci doi ani de domnie a lui Filipikos și având loc cursa aniversară în hipodrom, [la care] au învins verzii, împăratul a găsit potrivit ca în sâmbăta Cincizecimii să intre călare cu fast și instrumente muzicale pentru a se îmbăia în baia publică a lui Zeuxippos și a se ospăta alături de cetățeni din vechile familii. După-amiază, pe când se odihnea, a intrat dintr-odată, prin Poarta de Aur, Ruphos, *protostrator*-ul[630] Opsikionului, la cererea lui Gheor-ghe, *patrikios* și comite al Opsikionului, cel numit Buraphos, și a lui Teodor, *patrikios*-ul, fiul lui Myakes, cu trupele aceleiași theme pe care le avea în Tracia. Și, intrând în palat, l-a găsit pe Filipikos odih-nindu-se și, luându-l, l-a dus în *ornatorion*-ul[631] verzilor și acolo l-a orbit, fără a ști cineva.

A doua zi, adică de Cincizecime, adunându-se poporul în Marea Biserică, a fost încoronat Artemios, care era *protoasekretes*[632], schimbându-i-se numele în Anastasie. Iar în sâmbăta de după Cincizecime a fost orbit Teodor Myakes și în cea de-a doua sâmbătă a fost orbit Gheorghe Buraphos și au fost exilați în Tesalonic.

---

[629] Peritios, în calendarul antiohian, corespunde lunii februarie; v. *The Chronicle*, p. 573.

[630] *Protostrator*-ul era un demnitar care avea în grijă caii și grajdurile; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, pp. 478-497, L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 113.

[631] În text: ὀρνατώριον. Termenul desemna locul unde erau păstrate urnele pentru tragerea la sorți a ordinii în care se țineau cursele în hipodrom. Cercetarea modernă l-a definit și ca „vestiar". Fiecare facțiune avea câte un *ornatorion*; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 386-392.

[632] *Protoasekretes* era un demnitar important, șeful secretarilor imperiali; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, p. 91. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1742.

Anii lumii 6206. De la dumnezeiasca Întrupare: 706 ani.

Împăratul romanilor Artemios, ani 2.1. Conducătorul arabilor Ualid, ani 9.9. Episcopul Constantinopolului Ioan ani 3.3. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 30.9.

În acest an, Masalmas a făcut o incursiune în Romania și, jefuind Galatia, s-a întors cu prizonieri și multe prăzi. Artemios a numit generali foarte destoinici peste themele de cavalerie și [persoane] foarte învățate în [funcțiile] civile și trăia în liniște.

Pentru că arabii ridicaseră armele împotriva Romaniei pe uscat și pe mare, împăratul a trimis câțiva nobili în Siria, la Ualid, chipurile pentru a purta tratative de pace. [Și l-a trimis] pe Daniel din Sinope, *patrikios* și eparh al orașului, ordonându-i să cerceteze cu exactitate mișcarea împotriva Romaniei și armata acelora. Acesta, mergând și întorcându-se, l-a anunțat pe împărat despre puternica acțiune armată a arabilor, [întreprinsă] pe uscat și pe mare împotriva orașului împărătesc.

[...] [Împăratul a poruncit] ca fiecare să se îngrijească de proviziile[633] pentru o [perioadă de] trei ani, iar cel care nu va avea mijloace pentru a face aceasta să plece din oraș. A rânduit supraveghetori și a început să construiască dromoane, bireme purtătoare de torțe și triere foarte mari. A refăcut zidurile dinspre mare, precum și pe cele dinspre uscat, așezând catapulte și baliste[634] în turnuri și [alte] mașinării. Fortificând orașul după cât îi stătea în putere, a depozitat provizii foarte multe în cămările împărătești și [astfel] s-a asigurat pe sine.

Conducătorul arabilor Suleiman: 3 ani.
Episcopul Constantinopolului Gherman: 15 ani.
2.1.1.10.

În acest an a încetat din viață Ualid și l-a urmat la putere Suleiman.

În același an al împărăției lui Artemios, cel numit și Anastasie, în indictionul al XIII-lea, în cea de-a unsprezecea zi a lunii august,

---

633 În text: δαπάνας, care poate fi tradus și prin „cheltuieli".

634 În text: τοξοβολίστρας καὶ τετραρέας. Τοξοβολίστρα era o mașină de război care arunca săgeți.

Gherman a fost transferat de la mitropolia orașului Cyzic la Constantinopol. Atunci a fost lecturat și decretul de transfer de mai jos: „Prin votul și alegerea preaevlavioșilor întru Dumnezeu preoți și diaconi și ale întreg cinstitului[635] cler, ale sfântului senat și ale poporului iubitor de Hristos din acest oraș de Dumnezeu păzit și împărătesc, harul lui Dumnezeu, care le vindecă totdeauna pe cele bolnave și le împlinește pe cele ce au lipsuri, îl transferă pe Gherman, preacuviosul întâistătător al mitropoliei celor din Cyzic, ca episcop al acestui oraș de Dumnezeu păzit și împărătesc. Prezentul transfer s-a făcut în prezența lui Mihail, preacuviosul preot și apocrisiarh al tronului apostolic, și a celorlalți preoți și episcopi, în timpul împăratului Artemios".

Când a aflat Artemios că o flotă a saracinilor pornise din Alexandria spre Phoinix pentru a tăia lemn de chiparos, alegând din flota sa vasele cele mai rapide, a îmbarcat [pe ele] soldați din thema Opsikion și le-a poruncit tuturor să se adune în Rodos. Și l-a făcut căpetenie a lor pe Ioan, diaconul Marii Biserici, cel supranumit „papa Ioannakis", care pe atunci era logothet general. Când a ajuns în Rodos și s-au reunit corăbiile, acesta le-a vorbit comandanților să pornească și să meargă la Phoinix pentru a arde lemnul și armamentul agarenilor pe care îl vor găsi acolo. Toți s-au supus cu plăcere, doar cei din Opsikion nu au fost de acord. Și au strigat împotriva împăratului, iar pe diaconul Ioan l-au ucis cu săbiile.

De acolo, așadar, flotele s-au despărțit și au mers la locurile lor, iar cei vicleni au pornit împotriva orașului împărătesc. Ajungând ei la Adramytion, cum nu aveau o căpetenie, au găsit acolo un bărbat din partea locului, pe nume Teodosie, care era colector al impozitelor publice, [un om] trândav și de rând, și l-au îndemnat să le fie împărat. Acesta, fugind, s-a ascuns pe munte; dar, găsindu-l, l-au aclamat ca împărat împotriva voinței lui.

Atunci când a aflat acestea, Artemios a așezat căpetenii în oraș și peste flota pe care o construise dintre oamenii lui de casă și, înarmându-i, el a plecat în orașul Niceea și acolo s-a pus în siguranță.

Ajungând și punând în mișcare întreaga themă Opsikion și pe gotogrecii[636], rebelii, au luat foarte multe ambarcațiuni mici și mari

---

[635] În text: εὐαγοὺς.

[636] Se presupune că erau urmașii goților care fuseseră așezați în Bithynia în timpul secolelor IV și V. În orice caz, e limpede că în secolul al VIII-lea sunt, în cea mai mare parte, elenizați, așa cum arată numele pe care îl poartă; v. *The Chronicle*, p. 537.

și au ajuns pe uscat și pe mare la Chrysopolis. Flota orașului era ancorată în portul Sfântului Mamas; și s-au luptat unii cu alții în fiecare zi, timp de șase luni. Când flota orașului s-a mutat în Neorion, portul din oraș, Teodosie, traversând [marea], a luat în stăpânire părțile Traciei.

Având loc o trădare, au cucerit orașul prin poarta zidului simplu al Vlahernelor. Armatele cele nelegiuite ale Opsikionului, împreună cu gotogrecii, au făcut o incursiune prin casele orășenilor și au pricinuit mare stricăciune, căci n-au cruțat pe nimeni. Iar pe comandanții lui Artemios care se aflau în oraș, precum și pe Gherman, patriarhul Constantinopolului, i-au prins și i-au dus la Niceea, spre încredințarea lui Artemios și a celor care erau împreună cu el. Văzându-i, Artemios și-a pierdut speranța și s-a predat, cerând să i se promită că nu i se va face nimic, și a îmbrăcat schima monahală. Teodosie, ținându-l nevătămat, l-a exilat la Tesalonic.

Filipikos a fost împărat 2 ani și 9 luni, iar Artemios, 1 an și 3 luni. Leon, care era strateg al [părților] răsăritene, luptând pentru Artemios, nu i s-a supus lui Teodosie. Și îl avea ca susținător și colaborator pe Artauasdos Armeanul, strategul armeniacilor, căruia i-a și promis că i-o voi da pe fiica lui de soție; lucru pe care l-a și făcut.

Anii lumii 6208. De la dumnezeiasca Întrupare: 708 ani.

Împăratul romanilor Teodosie, ani 1.1. Conducătorul arabilor Suleiman, ani 3.2. Episcopul Constantinopolului Gherman, ani 15.2. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 30.11.

În acest an, Masalmas a făcut o expediție împotriva Constantinopolului și i-a trimis cu oaste înaintea sa pe Suleiman pe uscat și pe Umaros pe mare. Iar el a venit în urma lor cu mult echipament de război. Când au ajuns la Amorion, Suleiman și Bakcharos i-au scris lui Leon, strategul [părților] răsăritene[637]: „Știm că ți se potrivește împărăția romanilor. Deci vino la noi să discutăm despre pace".

Văzând Suleiman că [orașul] Amorion nu avea armată și se afla în dușmănie cu strategul datorită alianței [acestuia] cu Artemios, l-a asediat, dorind să îl aștepte acolo și pe Masalmas. Când s-a apropiat de oraș, saracinii au început să îl aclame ca împărat pe strategul

[637] Sau „strategul [themei] Anatolikon".

Leon, rugându-i și pe cei dinăuntru să facă același lucru. Iar cei din Amorion, văzând că saracinii îl ovaționau plini de dorință, au aclamat și ei. Fiindcă știa că fără soldați și comandanți Amorion va fi pierdut, strategul i-a spus lui Suleiman: „Dacă vrei să vin la tine și să discutăm despre pace, de ce asediezi orașul?" Iar el i-a zis: „Vino și voi pleca!" Strategul, primind promisiune de la acesta, a venit la el cu 300 de călăreți. Când l-au văzut, agarenii s-au îmbrăcat cu platoșele și cu zalele lor și l-au întâmpinat. Iar el și-a făcut tabăra la jumătate de milă de armata acestora. Venind timp de trei zile la ei, au discutat despre pace și despre plecarea lor de lângă oraș. Iar ei spuneau: „Fă pacea și atunci plecăm!" Dar, aflând că vor să îl prindă, strategul a chemat la cină pe mai mulți dintre saracinii de vază și, în timp ce aceștia mâncau, Suleiman a trimis 3000 de oameni cu platoșe să îl înconjoare și să îl păzească, ca nu cumva să fugă. Aflând însă, straja i-a comunicat: „O mulțime de saracini călare se află în jurul nostru". Venind un călăreț dintre aceștia pe nume Zuber, i-a stat în față și a spus: „Un rob a fugit și a furat mulți bani și din cauza acestuia am încălecat". Dar strategul, cunoscându-le meșteșugul înșelătoriei, le-a spus: „Nu vă tulburați, căci, oriunde s-ar duce în fortificațiile noastre, îl vom găsi".

Și, întristat, a reușit pe ascuns, printr-un om al lui, să le comunice celor din Amorion: „Temeți-vă de Dumnezeu, nu vă predați! Căci, iată, se apropie și Masalmas!" Episcopul [orașului] a venit la el, iar Leon i-a spus aceleași lucruri.

Aflând Suleiman că episcopul venise la el, a trimis [un mesaj] la strateg: „Dă-ni-l pe episcop". Iar el, încolțit, l-a ascuns pe acesta, spunându-i unuia dintre oamenii săi: „Cât mai vorbim, îmbracă-l în alt veșmânt și trimite-l să meargă în munți ca [și cum s-ar duce] după lemne sau după apă". Cum saracinii insistau în legătură cu episcopul, strategul a zis: „Nu este aici. Mergeți la emir și mă voi duce și eu și vom discuta despre tot". Gândindu-se aceștia că atunci când el va intra la emir îl vor prinde în mijlocul lor, l-au lăsat. Dar [Leon], încălecând împreună cu 200 dintre oamenii săi, ducându-se, așa-zicând, să vâneze, a luat-o spre stânga. Saracinii care erau cu el i-au spus: „Unde mergeți?" Iar el a zis: „Vreau să îmi mut tabăra în livezi". Ei au spus: „Intenția ta nu este bună, așa că nu venim cu tine".

Atunci generalul le-a zis alor săi: „Deși și-au dat cuvântul, au vrut să ne prindă și, prin noi, să îi piardă pe creștini. Însă dintre oamenii noștri sau din caii care ne-au rămas nu vor prinde niciunul".

Mergând zece mile, şi-a aşezat tabăra. Iar a doua zi l-a trimis pe *domestikos*-ul scutierilor[638] săi şi le-a spus acelora: „Mi-aţi dat cuvântul vostru şi aţi vrut să mă prindeţi prin viclenie. De aceea am plecat".

Masalmas străbătuse trecătorile, dar Suleiman nu ştia acest lucru. Iar emirii şi armata s-au răsculat împotriva lui Suleiman, [spunând]: „De ce stăm în faţa zidurilor şi nu facem incursiuni?" Şi, adunându-şi corturile, au plecat. Strategul l-a trimis în Amorion pe turmarhul Nikaias cu 800 de soldaţi şi le-a scos afară pe cele mai multe femei şi copii. Şi el s-a dus în Pisidia.

Când Masalmas a venit în Capadocia, capadocienii, fiindcă îşi pierduseră speranţa, i-au ieşit dinainte şi l-au rugat să îi primească. Masalmas, pentru că auzise de duşmănia pe care împăratul Teodosie o ţinea strategului şi dorea să îl ademenească pe acesta din urmă pentru a face pace cu el şi, prin el, să supună Romania, le-a spus: „Nu sunteţi de-ai strategului?" Iar ei au zis: „Ba da". „Veţi face ceea ce va face şi el?" „Da!" Atunci [Masalmas] le-a spus: „Mergeţi în cetăţile voastre şi nu aveţi teamă de nimeni". Şi a dat ordin oştirii sale să nu jefuiască niciuna dintre provinciile strategului.

Strategul, aflând acestea şi gândindu-se că Suleiman îi va spune lui Masalmas că el venise şi plecase, i-a trimis scrisori lui Masalmas, [zicându-i]: „Voiam să vin la tine, dar Suleiman, când m-am dus la el, a vrut să mă prindă şi acum mi-e frică să vin la tine". Atunci Masalmas i-a zis omului strategului: „Ştiu că strategul mă păcăleşte ca să nu îi jefuiesc deloc provinciile". Iar omul strategului a zis: „Nu este aşa, ci ceea ce îţi scrie este adevărat". Atunci [Masalmas] a întrebat: „Ce poziţie are Amorion faţă de el?" „Una bună, şi [se află] sub supunerea lui". Masalmas, enervându-se, l-a ocărât, spunând: „De ce minţi?"; iar acela a spus: „Aşa este, după cum am spus. Şi a aşezat şi soldaţi cu un turmarh în acesta şi a scos [din oraş] familiile care erau în plus".

Masalmas s-a întristat foarte tare din această cauză şi, mâniat, l-a alungat pe trimis. Căci voia să cucerească acest [oraş] în timpul verii şi să aştepte flota şi astfel să coboare în Asia şi să petreacă iarna. Cerând [să vină] din nou omul strategului, i-a pus iar întrebări. Iar el i-a zis sub jurământ: „Tot ceea ce ţi-am spus este adevărat. Dar şi

---

[638] În text: στρατόρων („scutieri"). În acest caz *domestikos*-ul era şeful scutierilor, care se ocupau de cai şi grajduri. Despre această instituţie, v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 113.

1000 de soldați au intrat acolo împreună cu turmarhul. Iar toată averea celor de acolo și familiile sărace le-a scos din acel loc".

Auzind acestea, i-a scris strategului: „Vino la mine și voi încheia pace cu tine și voi face tot ceea ce vrei!"

Strategul, văzând că se apropie de Masalaion și că în alte cinci zile va traversa provinciile sale, a trimis la el doi consuli[639] și i-a spus: „Am primit scrisorile tale și am fost de acord cu intenția ta și iată că vin la tine. Dar, după cum știi, sunt strateg și trebuie să mă urmeze bani, argint și armată. Trimite-mi cuvântul tău pentru fiecare [din acestea]! Și dacă treaba mea se va face așa cum vă cer, bine, [iar dacă nu], măcar să mă întorc fără pagubă și nevătămat".

Când consulii l-au ajuns la Teodosiana, Masalmas le-a spus acestora: „Știam că strategul vostru mă păcălește". Iar ei au zis: „Nici vorbă". Atunci el, dându-și cuvântul pe care ei îl ceruseră, le-a dat drumul. Pe când consulii mergeau la strateg cu promisiunea semnată, Masalmas, care avea o mare mulțime [de oameni] și nu putea să se oprească niciunde, a ajuns la Akroinos. Strategul, când a văzut că îi traversase provinciile, s-a dus la Nicomidia. Întâlnindu-l pe fiul lui Teodosie, l-a prins pe acesta, precum și pe toți slujitorii împărătești și pe oamenii care aveau funcții la palat.

Masalmas, coborând în Asia, și-a petrecut acolo iarna, iar Umaros în Cilicia. Strategul, luându-l pe fiul împăratului și sfătuindu-se cu cei care erau cu el, a mers la Chrysopolis.

Teodosie, aflând cele făptuite și sfătuindu-se cu patriarhul și cu senatul, a primit, prin același patriarh, promisiunea lui Leon că va fi lăsat nevătămat și că va păzi Biserica neclintită, și astfel i-a înmânat aceluia împărăția. Apoi, făcându-se cleric împreună cu fiul său, și-au petrecut cealaltă vreme a vieții lor în pace.

Masalmas, venind la Pergamos, l-a asediat și, cu îngăduința lui Dumnezeu, l-a cucerit, printr-o lucrare diavolească. Căci, la îndemnurile unui mag, cei din oraș au adus o femeie însărcinată care stătea să nască și au spintecat-o. Apoi, luând pruncul și prăjindu-l într-un vas, toți cei care voiau să lupte și-au înmuiat mâneca de la mâna dreaptă în această jertfă urâtă de Dumnezeu, și de aceea au fost dați pe mâna dușmanilor.

[639] Titlul de ὕπατος („consul") avea, în această perioadă, un rol mai mult onorific, fiind acordat unor demnitari ai imperiului; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, p. 92, 106. Despre consuli, v. și R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. II, pp. 44-67.

Împăratul romanilor Leon Isaurul: 24 ani.
1.3.3.12.

În acest an a devenit împărat Leon, [care era] originar din Germanikeia, dar în realitate [provenea] din Isauria. Împreună cu părinții săi, a fost mutat de către împăratul Iustinian în Mesembria Traciei, în timpul primei domnii a acestuia. Pe când Iustinian venea aici cu bulgarii în timpul celei de-a doua domnii, [Leon] l-a întâlnit și i-a dăruit 500 de oi. Îmbunat, Iustinian l-a făcut îndată *spatharios*; și îl ținea ca pe un prieten adevărat. Dar unii, mânați de invidie, l-au vorbit de rău, cum că umbla după împărăție. Cercetându-se aceasta, [aceia] au fost arătați cu rușine ca fiind calomniatori. De atunci, o astfel de vorbă a început să fie spusă de mulți.

Iustinian, chiar dacă nu vroia pe față să îi facă vreun rău, a prins un fel de mânie împotriva lui și l-a trimis cu bani în Alania, pentru a-i pune în mișcare pe alani împotriva Abasgiei, căci saracinii stăpâneau Abasgia, Lazike și Iviria. Leon, mergând în Lazike, a depozitat banii în Phasis. A luat puțini dintre localnici în Apsilia și, traversând Munții Caucaz, a ajuns în Alania. Dar Iustinian, vrând să îl nimicească, a trimis să fie luați banii din Phasis. Alanii, primindu-l pe *spatharios* cu toată cinstea și ascultându-i cuvintele, au invadat Abasgia și au luat prizonieri. Atunci stăpânul abasgilor le-a zis alanilor: „Văd că Iustinian nu a avut alt mincinos pe care să îl trimită pentru a vă face să porniți împotriva noastră, vecinii voștri, decât acest om. Căci [Leon] v-a mințit în legătură cu banii promiși, pentru că Iustinian a trimis și i-a luat. Voi dați-ni-l nouă și vă vom da 3000 de monede și nu se va strica dragostea noastră cea de la început!"

Alanii au spus: „Noi nu l-am ascultat pe acesta pentru bani, ci pentru dragostea împăratului". Și abasgii au trimis din nou la ei, zicându-le: „Dați-ni-l și vă vom da 6000 de monede!" Alanii, vrând să spioneze țara abasgilor, au fost de acord să ia cele 6000 de monede și să îl dea pe *spatharios*. Și i-au destăinuit *spatharios*-ului totul și i-au spus: „După cum vezi, drumul care duce în Romania este închis și nu ai cum să treci. Ci mai bine lasă-ne să îi înșelăm, să ne înțelegem cu ei că te vom preda și să trimitem cu ei niște oameni de-ai noștri. Și să spionăm trecătorile lor, să facem incursiuni, să le devastăm țara și să vă slujim".

Mergând trimișii alanilor în Abasgia și înțelegându-se să îl predea pe *spatharios*, au primit foarte multe daruri de la abasgieni. Și

[aceştia] au trimis din nou mai mulţi emisari, având cantitatea [de monede potrivită] de aur pentru a-l prelua pe *spatharios*.

Alanii au zis către *spatharios*: „Oamenii aceştia, după cum ţi-am spus mai înainte, au venit să te ia şi Abasgia te aşteaptă. Şi, pentru că suntem aproape de ei, nu vor lipsi [niciodată] negustori care vor merge la ei. Prin urmare, pentru ca scopul nostru să nu fie divulgat, pe faţă te vom preda. Iar când veţi pleca, vom trimite [oameni] pe ascuns în urmă şi îi vom ucide pe aceia, iar pe tine te vom ascunde până când se va strânge armata noastră şi vom intra pe neobservate". Lucru care s-a şi întâmplat. Căci, după ce trimişii abasgilor l-au luat pe *spatharios* împreună cu oamenii lui, i-au legat şi au plecat. Iar alanii, împreună cu Itaxes, stăpânul acestora, ajungându-i din urmă, i-au ucis pe abasgi, iar pe *spatharios* l-au ascuns.

Adunându-şi armată, [Itaxes] a pornit împotriva Abasgiei şi, intrând pe neaşteptate în trecători, a luat mulţi prizonieri şi a produs multă nimicire între abasgi.

Şi auzind Iustinian acestea, cum că şi fără bani se făcuse ceea ce poruncise, a trimis scrisori la abasgi, [spunându-le]: „Dacă îl veţi salva pe *spatharios*-ul nostru şi îl veţi lăsa să treacă nevătămat pe la voi, vă voi ierta toate greşelile". Iar ei, acceptând acestea cu bucurie, au trimis din nou [oameni] în Alania, spunând: „Vi-i dăm ca ostatici pe copiii noştri, deci daţi-ni-l nouă pe *spatharios*, pentru a-l trimite la Iustinian". Însă *spatharios*-ul nu a acceptat aceasta, zicând: „Dumnezeu poate să îmi deschidă o poartă prin care să ies, pentru că nu voi ieşi prin Abasgia".

După un timp, o armată formată din romani şi armeni a intrat în Lazike şi au asediat Archaiopolis. Când au aflat de venirea saracinilor, au plecat. Dintre aceştia, s-au desprins ca la 200 şi au venit în părţile Apsiliei şi ale Caucazului, jefuind. Când saracinii au ajuns în Lazike, armata romanilor şi a armenilor a fugit şi s-a întors la Phasis. Iar cei 200 care au rămas s-au aşezat, fără vreo nădejde, în Munţii Caucaz, făcând jafuri. Aflând aceasta, alanii au presupus că în Caucaz se află o mulţime de romani şi, bucurându-se, i-au spus *spatharios*-ului: „Romanii s-au apropiat, mergi la ei!" Şi luând *spatharios*-ul 50 de alani şi traversând cu încălţăminte rotundă[640] zăpezile Caucazului, în luna mai, i-a găsit pe aceştia şi, bucurându-se

[640] În text: κυκλοπόδων; o încălţăminte specială, de formă circulară, pentru mersul pe zăpadă.

mult, i-a întrebat: „Unde este armata?" Iar ei au zis: „Când au atacat saracinii, [romanii] s-au întors în Romania. Iar noi, neputând să mergem în Romania, am venit în Alania". [*Spatharios*-ul] i-a întrebat: „Ce facem acum?" Ei au spus „Ne este cu neputinţă să trecem prin această ţară". Iar *spatharios*-ul le-a zis: „Nu se poate ieşi pe alt drum".

Acolo se afla o cetate numită Sideros, a cărei căpetenie era un [om] pe nume Pharasmanios; acesta era supus saracinilor şi avea pace cu armenii. Trimiţând deci *spatharios*-ul [un om] la acesta, i-a spus: „De vreme ce ai pace cu armenii, fă pace şi cu mine! Fii supus al împărăţiei şi dă-ne ajutor să coborâm la mare şi să trecem în Trapezunt!" Cum el nu a vrut să facă acestea, *spatharios*-ul a trimis [pe unii] dintre oamenii săi, [precum] şi armeni, dându-le ordin să întindă o cursă. [Şi le-a spus]: „Când vor ieşi din cetate la muncă, prindeţi câţi puteţi dintre ei şi ţineţi porţile din afară, până când vom ajunge şi noi". Aceştia au plecat şi le-au întins cursa; când poporul a ieşit la muncă, s-au năpustit, au ţinut de poartă şi au prins mulţi [dintre ei].

Cum Pharasmanios a rămas în cetate cu puţini [oameni], *spatharios*-ul a venit şi a purtat negocieri cu el pentru a-i deschide porţile în mod paşnic. [Pharasmanios] nu a vrut, astfel că a început lupta.

Pentru că cetatea era [bine] fortificată, nu au putut să o cucerească. Marinos, fruntaşul celor din Apsilia, când a aflat că cetatea era asediată, a fost cuprins de frică, deoarece credea că împreună cu *spatharios*-ul se afla multă armată. Luând cu el 300 [de oameni], s-a dus la *spatharios*, spunându-i: „Te duc eu în siguranţă până la ţărmul mării". Pharasmanios, văzând împrejurările, i-a spus *spatharios*-ului: „Ia-l ostatic pe copilul meu şi mărturisesc că voi deveni rob al împărăţiei!" Iar el, luându-i copilul, i-a zis: „Ce fel de rob al împărăţiei te numeşti, când ne vorbeşti stând închis? Nu ne este cu putinţă să plecăm până nu vom cuceri cetatea".

Atunci Pharasmanios a zis: „Dă-ţi cuvântul!" *Spatharios*-ul şi-a dat cuvântul că nu îl va nedreptăţi cu nimic, ci va intra în cetate doar cu 30 de oameni. Însă, neţinându-şi acest cuvânt, le-a poruncit celor 30 [de oameni] care intraseră cu el: „Când vom intra, ţineţi porţile şi lăsaţi-i pe toţi să intre". Întâmplându-se astfel, a ordonat să i se pună foc cetăţii. Şi a izbucnit un mare incendiu, iar familiile [din cetate] au ieşit, apucând fiecare ce putea duce din bunurile sale. [*Spatharios*-ul] a mai stat alte trei zile şi a făcut zidurile una cu pământul. Apoi, plecând, a coborât în Apsilia, împreună cu Mari-

nos, fruntaşul lor, fiind întâmpinat de către locuitorii Apsiliei cu mare cinste. De acolo a coborât la ţărmul mării, a trecut în partea cealaltă şi a venit la Iustinian.

După ce Iustinian a fost ucis şi Filipikos a fost orbit, Artemios a devenit împărat şi l-a făcut pe Leon strateg peste [părţile] răsăritene.

Când Teodosie a devenit împărat, Artemios a fost alungat şi statul romanilor era tulburat de expediţia barbarilor, de uciderile lui Iustinian şi de faptele necuviincioase ale lui Filipikos, acest Leon amintit [mai sus] a luptat pentru Artemios, împotrivindu-i-se lui Teodosie. Şi avea acordul şi concursul lui Artauasdos, strategul armeniacilor, pe care, după ce a ajuns împărat, şi l-a făcut ginere pentru fiica sa, Anna, numindu-l şi *kuropalates*.

Masalmas şi-a petrecut iarna în Asia, aşteptând promisiunile lui Leon. Însă, neprimind nimic din partea lui Leon şi dându-şi seama că a fost înşelat de el, a venit la Abydos şi a trecut în Tracia cu oaste multă, mergând spre oraşul împărătesc. I-a scris şi primului sfătuitor, Suleiman, să vină cu flota pregătită dinainte.

În ziua a cincisprezecea a lunii august, Masalmas a asediat oraşul, devastând şi cetăţile trace. Înconjurând zidul terestru cu o fortificaţie, au săpat un şanţ mare şi deasupra lui au făcut un parapet înalt până la piept, din piatră uscată. În prima zi a lunii septembrie, Suleiman, luptătorul împotriva lui Hristos, a pornit cu flota şi cu emirii lui, având corăbii mari şi vase militare de transport şi dromoane, în număr de 1800; şi a tras la ţărm de la Magnaura până la Kyklobion. După două zile a bătut un vânt din sud şi, plecând de acolo, au trecut dincolo de oraş. Unii au trecut în [regiunile] lui Eutropios şi Anthemios, iar alţii au tras la ţărm în părţile Traciei, de la fortăreaţa lui Galatos[641] şi până la [zona numită] „a lui Kleidion".

Cum corăbiile mari erau îngreunate de încărcătură şi întârziau, până la 20 de vase de transport au rămas să păzească spatele [flotei], având câte 100 de soldaţi cu platoşe pentru a le păzi. O uşoară adiere a suflat puţin prin strâmtoare şi, prinzându-le pe acestea în [mijlocul] curentului, le-a împins în afară.

Trimiţând împotriva acestora corăbiile cu foc de pe acropolă, cu ajutorul divin, evlaviosul împărat[642] le-a dat pradă focului. Unele,

[641] Galatos este regiunea aflată în faţa Constantinopolului, dincolo de Cornul de Aur, numită şi Galata sau Pera.

[642] Faptul că Sfântul Teofan îl numeşte astfel pe Leon al III-lea, cel care a început controversa iconoclastă, nu poate fi explicat altcumva decât prin aceea că Sfântul copiază aici o sursă contemporană.

încă arzând, au fost distruse de zidurile maritime, în vreme ce altele s-au scufundat în adânc cu oameni cu tot, iar altele au fost purtate în flăcări până în insulele Oxeia și Plateia.

Din această cauză, cei din oraș au prins îndrăzneală, iar potrivnicii s-au înfricoșat foarte tare, cunoscând lucrarea cea foarte eficace a focului lichid. Căci în aceeași seară vroiau să ancoreze lângă zidurile dinspre mare și să își așeze vâslele pe fortificații. Dar voia lor le-a fost risipită de Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Născătoare de Dumnezeu.

În aceeași noapte, evlaviosul împărat a retras în taină lanțul din Galatos[643]. Iar dușmanii, crezând că împăratul l-a strâns pentru că voia să îi ademenească, nu au îndrăznit să intre și să ancoreze înăuntru, în Galatos, ci s-au dus pe mare în golful lui Sosthenios și acolo și-au pus flota la adăpost. În ziua a opta a lunii octombrie, Suleiman, conducătorul acestora, a murit și a devenit emir Umaros.

În Tracia a început o iarnă foarte grea, încât timp de 100 de zile pământul nu s-a văzut din cauza zăpezii înghețate; și a murit mulțime de cai, cămile și celelalte animale ale dușmanilor. În timpul primăverii a venit Suphiam cu flota construită în Egipt, având 400 de vase de transport care duceau grâu, [precum] și dromoane. Aflând despre acțiunea focului roman, a trecut de Bithynia și, ducându-se în partea cealaltă, a ancorat în portul Kalos Agros. Nu după mult [timp] a ajuns și Izid cu o altă flotă, construită în Africa, având și el 360 de vase de transport, armament și provizii. La fel și el, aflând aceleași [lucruri] despre focul lichid, a ancorat de la Satyros și Bryas până la Kartalimen.

Egiptenii din aceste două flote, sfătuindu-se între ei, au luat noaptea bărcile vaselor de transport și s-au refugiat în oraș, aclamându-l pe împărat, așa încât de la Hiereia până în oraș marea părea toată din lemn.

Împăratul, aflând de la aceștia despre cele două flote ascunse în golf, a construit sifoane purtătoare de foc[644] și, punându-le pe acestea pe dromoane și bireme, le-a trimis împotriva celor două flote. Cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, dușmanii au fost scufundați pe loc; iar ai noștri, luând prăzile și proviziile lor, s-au întors cu bucurie și biruință.

---

[643] Este vorba despre lanțul care închidea intrarea în Cornul de Aur; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. II, pp. 121-146.
[644] În text: σίφωνας πυρσοφόρους. În legătură cu această armă, v. n. 579.

Mai mult, pe când Mardasas străbătea împreună cu armata arabilor [ţinuturile] de la Pyle până la Niceea şi Nicomidia, căpeteniile imperiale şi pedestrimea, care se ascundeau în Libos şi Sophon, ca mardaiţii, au năvălit asupra lor dintr-o dată şi, fărâmiţându-i, i-au făcut să fugă de acolo. Odată ce ţărmul din partea cealaltă a aflat puţină linişte, foarte multe corăbii ieşeau din oraş şi aduceau provizii. La fel şi bărcile de pescuit nu erau împiedicate să prindă peşti pe [lângă] insule şi [pe lângă] zidurile din jurul oraşului.

Începând o mare foamete între arabi, şi-au mâncat toate animalele moarte, cai, măgari şi cămile. Unii spun că au mâncat şi oameni morţi şi propria lor murdărie, pe care o băgau în cuptoare şi o dospeau. S-a răspândit între ei şi o boală molipsitoare, care a nimicit mulţimi nenumărate dintre ei.

De asemenea, neamul bulgarilor a început cu ei un război şi, după cum spun cei care ştiu, au măcelărit 22000 de arabi. Şi multe grozăvii li s-au întâmplat în vremea aceea, astfel încât din cele înfăptuite au aflat că Dumnezeu şi Preasfânta Fecioară şi Maică a lui Dumnezeu păzesc acest oraş şi împărăţia creştinilor, iar Dumnezeu nu îi părăseşte cu totul pe cei care Îl cheamă întru adevăr, chiar dacă, pentru scurt timp, suntem pedepsiţi pentru păcatele noastre.

Conducătorul arabilor Umaros: 2 ani.
2.1.4.13.

În acest an, Serghie, *protospatharios*-ul şi strategul Siciliei, auzind că saracinii asediază oraşul împărătesc, a încoronat un împărat al lui, [pe unul] dintre oamenii săi, pe nume Vasile, constantinopolitan, fiul lui Grigorie Onomagulos, schimbându-i numele în Tiberiu. La sfatul mai sus-amintitului Serghie, el şi-a făcut şi întăriri de apărare, şi nobili.

Iar împăratul, când a auzit acestea, l-a trimis pe Pavel, *chartularios*[645] al său, pe care l-a numit *patrikios* şi strateg al Siciliei, încredinţându-i spre ajutor doi *spatharioi* şi câţiva oameni care să îl slujească, precum şi porunci către căpeteniile [părţilor] apusene şi o scrisoare către popor. Şi, îmbarcându-se ei noaptea pe un dromon de expediţie, au ieşit [în larg], în părţile Cyzicului. Şi, parcurgând drumul dintr-un loc în altul, pe uscat şi pe mare, au ajuns pe neaşteptate în Sicilia.

[645] Funcţionar care se ocupa cu paza arhivelor; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 364.

Intrând ei în Siracuza, Serghie a auzit şi s-a mirat; şi, cunoscându-şi vina, s-a refugiat la longobarzii care se aflau în apropiere de Calabria.

Când s-a adunat poporul, scrisoarea a fost citită; prin aceasta s-au încredinţat că imperiul este statornic şi că oraşul este mai liniştit în privinţa duşmanilor. Povestindu-le despre cele două flote, îndată l-au aclamat împărat pe Leon, iar pe Vasile Onomagulos şi pe nobilii promovaţi de el i-au predat legaţi strategului. Iar el i-a decapitat pe Vasile şi pe monostrategul său şi, conservându-le[646] capetele, le-a trimis împăratului prin intermediul *spatharioi*-lor. Pe ceilalţi i-a exilat, după ce i-a bătut şi i-a tuns, unora tăindu-le chiar nasul. De aceea în [părţile] apusene s-a făcut ordine deplină.

Mai sus-amintitul Serghie, cerându-i strategului [să îşi dea] cuvântul că nu va păţi nimic şi primindu-l, a venit la el. Şi au fost pacificate toate părţile Occidentului.

Umaros, luând puterea peste arabi, i-a poruncit lui Masalmas să se întoarcă. Iar agarenii au plecat în ziua a cincisprezecea a lunii august, cu multă ruşine. Căci, pe când flota lor se pusese în mişcare, a venit peste ei o furtună de la Dumnezeu, pentru rugăciunile Maicii Lui, şi i-a risipit. Pe unii i-a scufundat în Prokonesos şi în celelalte insule, iar pe alţii la Apostrophoi şi pe celelalte ţărmuri. Iar cei care au rămas [teferi] traversau Marea Egee, când, pe neaşteptate, a venit asupra lor o urgie îngrozitoare: căzând peste ei o grindină de foc, a făcut apa mării să fiarbă şi, topindu-se smoala, corăbiile s-au scufundat în adânc cu oameni cu tot. Dintre ele au scăpat numai zece, şi acestea prin pronia lui Dumnezeu, pentru a ne vesti nouă şi arabilor [lucrările] măreţe ale lui Dumnezeu care li se întâmplaseră.

Ai noştri, dând peste aceste corăbii, au putut prinde numai cinci dintre ele, în timp ce restul de cinci au scăpat în Siria, vestind puterea lui Dumnezeu.

În acelaşi an, a avut loc un mare cutremur în Siria; astfel că Umaros a interzis vinul în oraşe şi i-a silit pe creştini să se convertească. Pe cei care s-au convertit i-a scutit de taxe, în vreme ce pe aceia care nu au acceptat i-a ucis, făcând mulţi mucenici. Apoi a decretat să nu fie acceptată mărturia unui creştin împotriva unui saracin. A alcătuit şi o epistolă dogmatică adresată împăratului Leon, crezând că îl va convinge să se convertească.

---

[646] În text: φουσκιάσας.

3.2.5.14.

În acest an, lui Leon, împăratul cel lipsit de evlavie, i s-a născut un fiu, Constantin, cel şi mai lipsit de evlavie şi înaintemergător al lui Antihrist.

Iar în ziua a douăzeci şi cincea a lunii decembrie[647], Maria, soţia lui Leon, a fost încoronată în *triklinos*-ul Augusteonului şi a mers în procesiune în această calitate, singură, fără soţul ei, la Marea Biserică. Rugându-se înaintea intrării jertfelnicului, a mers la marele baptisteriu, unde soţul ei intrase mai înainte împreună cu câţiva oameni de-ai casei. Acolo, pe când urmaşul în răutate şi la împărăţie le era botezat de arhiereul Gherman, iată că s-a arătat mai înainte, încă din pruncia sa, o dovadă îngrozitoare şi rău mirositoare, prin faptul că s-a uşurat în Sfânta Cristelniţă, după cum spun cei care s-au aflat [acolo şi] au văzut cu ochii lor exact [cum au stat lucrurile].

Astfel că preasfântul Gherman, patriarhul, a spus prorocind: „Acest semn a apărut pentru că prin acesta li se va face un rău foarte mare creştinilor şi Bisericii". După botez, l-au luat [în braţe] fruntaşii themelor şi ai senatului.

Iar după Sfânta Liturghie, augusta Maria s-a întors în calitatea sa [imperială][648] cu fiul botezat, oferind daruri consulare de la biserică până la Poarta de Aramă a palatului.

În acelaşi an, Niketas Xylinites i-a scris lui Artemios la Tesalonic, să meargă la Tervel, pentru a porni împotriva lui Leon cu ajutor bulgar. Ascultându-l, a şi plecat, iar [bulgarii] i-au dat armată şi 50 de *kentenaria* de aur. Luând toate acestea, a ponit spre Constantinopol. Cum însă oraşul nu l-a acceptat, bulgarii i l-au predat lui Leon şi, după ce au primit daruri de la el, s-au întors. Împăratul l-a ucis împreună cu Xylinites şi pe Artemios, confiscându-i averea celui dintâi, căci era *magistros* al său şi era foarte avut. La fel, şi pe *patrikios*-ul Sisinnios, cel numit Rhendakis, l-au decapitat bulgarii, ca unul care era cu Artemios, şi l-au predat împăratului şi pe arhiepiscopul Tesalonicului, care a fost decapitat împreună cu Artemios. I-a ucis de asemememenea pe Isoes, *patrikios* şi comitele Opsikionului, pe Teoctist, care era *protoasekretes*, şi pe Niketas Anthrax,

---

647 În manuscrise apare „octombrie", corectat de Carl de Boor după traducerea lui Anastasius Bibliothecarius.

648 În text: ἔμπρακτος. În acest caz, se poate traduce şi „în procesiune". Despre termen v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, pp. 153-164.

căpetenie a zidului, pentru că erau prieteni și colaboratori ai lui Artemios. Pe ceilalți i-a exilat după ce le-a tăiat nasul și le-a confiscat averile.

Anii lumii 6212. De la dumnezeiasca Întrupare: 712 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 24.4. Conducătorul arabilor Izid, ani 4.1. Episcopul Constantinopolului Gherman, ani 15.6. Episcopul Ierusalimului Ioan, ani 30.15.

În acest an – indictionul al III-lea –, în ziua de Paști, Constantin a fost încoronat de către Leon, tatăl său, în Tribunalul celor 19 lavițe[649], rugăciunile obișnuite făcându-le fericitul patriarh Gherman. În același an a încetat din viață Umaros, [conducătorul] arabilor, după ce a fost emir 2 ani și 4 luni. Și a devenit emir Izid. Împotriva lui s-a ridicat în Persia un tiran care se numea Izid Mualabi. Și i s-au alăturat mulți [locuitori] din Persia. Izid însă, trimițându-l pe Masalmas, l-a ucis și a supus Persia.

5.2.7.16.

În acest an a apărut un fals Hristos [de neam] sirian care i-a înșelat pe evrei, spunând că el era Hristosul, Fiul lui Dumnezeu.

6.3.8.17.

În acest an, împăratul i-a silit pe evrei și pe montaniști să se boteze. Botezându-se fără voie, iudeii își spălau botezul și se împărtășeau cu Sfintele Daruri după ce mâncaseră, pângărind astfel credința. Iar montaniștii, prin practici divinatorii, au ales o zi anume, au intrat în casele pe care le rânduiseră pentru rătăcirea lor și și-au dat foc.

7.4.9.18.

În acest an, un mag iudeu, originar din Laodiceea cea din Fenicia, de lângă mare, venind la Izid, i-a promis că va deține puterea

---

649 În text: τριβουναλίῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων. Tribunalul celor 19 lavițe era un spațiu din palatul imperial, distinct de *triklinios*-ul celor 19 lavițe, lângă care se afla; v. R. GUILLAND, *Etudes de topographie* ..., vol. I, pp. 76-77.

în statul arabilor [timp de] 40 de ani dacă va înlătura sfintele[650] icoane care sunt cinstite în bisericile creştinilor din statul său. Lăsându-se convins de către acesta, Izid cel fără de minte a emis un decret general împotriva sfintelor icoane. Dar, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos şi prin rugăciunile Preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, Izid a murit în acelaşi an, cei mai mulţi neajungând nici să audă de decretul său satanic.

Împăratul Leon, preluând această credinţă rea, amară şi nelegiuită, s-a făcut pricinuitor al multor rele pentru noi. Căci a găsit ca părtaş în această lipsă de învăţătură pe un anume Beser, care fusese făcut prizonier dintre creştinii din Siria şi se lepădase de credinţa în Hristos, îmbătându-se mai apoi de dogmele arabilor. Nu cu mult timp înainte fusese eliberat din robia acelora şi venise în statul romanilor. Pentru vigoarea trupului şi pentru că era de acord cu credinţa cea rea, a fost cinstit de către acelaşi Leon. El i-a şi devenit împăratului aliat în acest mare rău. Aceeaşi cugetare strâmbă ca a sa o avea şi episcopul de Nakoleia, cel plin de toată necurăţia, care îi era tovarăş în lipsa de învăţătură.

Conducătorul arabilor Isam: 19 ani.
8.1.10.19.

Voi vorbi acum despre cele întâmplate cu fericitul Ştefan, papa Romei[651], cum a fugit în Francia şi s-a salvat.

Acest vestit Ştefan a îndurat multe rele din partea lui Aistulf[652], regele longobarzilor. Şi s-a refugiat la Pepin[653] şeful casei[654] şi conducătorul administraţiei tuturor lucrurilor şi al neamului francilor. Căci la ei era obiceiul ca stăpânul, adică regele, să conducă ereditar, dar să nu facă şi să nu administreze nimic, să mănânce doar şi să bea fără socoteală. [De asemenea, era obiceiul ca el] să stea în casă şi, la întâi ale lunii mai, să stea înaintea întregului neam, să se închine lor, iar ei [trebuiau] să i se închine şi să îi aducă darurile cele după obicei. În schimb, el, la rândul său, le oferea [daruri]. Astfel, până în următoarea lună mai, stătea singur. Îl avea pe aşa-numitul

---

650 În text: σεπτάς.
651 Este vorba despre papa Ştefan al III-lea (752-757).
652 Forma din text: 'Αστούλφος; a fost rege al longobarzilor între anii 749 şi 756.
653 Pentru care apare forma grecească Πίπινος.
654 În text: προοίκου. Poate fi tradus şi prin „majordom".

şef al casei, care administra toate lucrurile cu acordul său şi al neamului. Iar cei care se trăgeau din neamul lui se numeau *kristatai*[655], care se traduce prin „cei cu păr pe spinare"[656]. Căci aveau păr crescut pe şira spinării, ca porcii.

Deci amintitul Ştefan, forţat de cruzimea şi nehotărârea lui Aistulf, având şi permisiunea acestuia de a merge în Francia şi de a face tot ceea ce va putea, a venit şi l-a învestit pe Pepin, un om care era pe atunci foarte cunoscut şi guvernator al treburilor din partea regelui. Mai înainte luptase cu arabii care trecuseră din Africa în Spania – de altfel, ei stăpânesc până astăzi această Spanie – şi încercau să se rânduiască pentru luptă împotriva francilor. Acelaşi Pepin li s-a opus cu mulţimea [sa de oameni], l-a omorât pe conducătorul [acelui] neam, Abderachman, şi a ucis o mulţime care nu este uşor de numărat lângă râul Eridanos[657]. Şi este admirat şi iubit de neamul [acela], nu numai pentru asta, ci şi pentru alte calităţi. A fost primul care nu a condus neamul în mod ereditar, fiind dezlegat de călcarea jurământului faţă de rege de către acelaşi Ştefan. Şi pe regele de dinaintea lui l-a tuns şi l-a izolat cu cinste şi în tihnă într-o mănăstire. Acest Pepin avea doi fii, pe Corol şi pe Carloman, fratele acestuia[658].

În acelaşi an a încetat din viaţă Izid, [conducătorul] arabilor, după ce a fost emir patru ani, devenind emir Isam, fratele lui. Acesta a început să construiască palate la ţară şi în oraşe, să facă plantaţii şi grădini şi să scoată apă. A mers cu oaste asupra Romaniei şi, pierzându-i pe mulţi dintre cei care erau împreună cu el, s-a întors.

Ştefan, papă al Romei, s-a refugiat la franci.

Episcopul Romei Grigorie: 9 ani.

9.2.1.11.20.

În acest an, împăratul Leon cel lipsit de evlavie a început să vorbească despre scoaterea sfintelor şi cinstitelor icoane. Şi aflând

---

[655] În text: κριστάται.

[656] În text: τριχοραχάται. Regii din dinastia Merovingiană purtau părul foarte lung; v. *The Chronicle*, p. 553.

[657] Carol Martel, tatăl lui Pepin, i-a învins pe arabi la Poitiers. Iridanos este râul Rhône. V. *The Chronicle*, p. 558.

[658] Karulos şi Karulomagnos. Pepin cel Scurt (Pépin le Bref), întemeietorul dinastiei carolingiene, i-a avut ca fii pe Carol (viitorul Carol cel Mare sau Charlemagne) şi pe Carloman.

Grigorie, papă al Romei[659], a oprit impozitele din Italia şi din Roma, scriindu-i lui Leon o epistolă dogmatică, cum că nu trebuie ca un împărat să vorbească despre credinţă şi să facă inovaţii în dogmele cele vechi ale Bisericii, care au fost fixate de către Sfinţii Părinţi. În acelaşi an, revărsându-se, un curs de apă a intrat în oraşul Edessa şi i-a nimicit pe mulţi.

10.3.2.12.21.

În acest an, Masalmas a făcut o expediţie în Cezareea Capadociei, cucerind-o. Şi a avut loc o epidemie în Siria. Cămilele întâiului sfătuitor au ars la [biserica] Sfântului Ilie. Iar Mauias, fiul lui Isam, a făcut o expediţie în Romania şi, mergând încolo şi încoace, s-a întors.

În acelaşi an, în indictionul al IX-lea, în timpul verii, între insulele Thera[660] şi Therasia s-a ridicat din adâncul mării un abur ca dintr-un cuptor cu foc, timp de mai multe zile. Şi după scurt timp, îngroşându-se [aburul] şi amestecându-se cu pietre, de la căldura focului care ardea, tot fumul s-a arătat ca un foc. Din cauza grosimii substanţei pământului, au fost aruncaţi în sus bolovanii de piatră ca nişte dealuri peste toată Asia Mică, Lesbos şi Abydos şi peste Macedonia cea dinspre mare, încât toată suprafaţa mării acesteia s-a umplut de pietre poroase care pluteau. Iar în mijlocul unui astfel de foc s-a ridicat din pământ o insulă care nu exista înainte şi s-a unit cu aşa-numita insulă Hiera. La fel cum insulele amintite mai înainte, Thera şi Therasia, au ieşit la suprafaţă odinioară, aşa şi aceasta acum, în timpurile lui Leon, luptătorul împotriva lui Dumnezeu.

Împăratul, crezând că mânia divină [dezlănţuită] împotriva lui era de fapt în favoarea sa, a pornit război într-un mod şi mai lipsit de ruşine împotriva sfintelor şi cinstitelor icoane, avându-l ca aliat pe Beser, cel care se lepădase de Dumnezeu, cu care se întrecea în aceeaşi lipsă de minte. Pentru că amândoi erau plini de incultură şi lipsiţi de orice învăţătură, [lucru] de la care provin cele mai multe dintre rele.

Iar mulţimile din oraşul împărătesc, întristându-se foarte din cauza noilor învăţături ale lui Leon, puneau la cale să-l atace. Au ucis câţiva oameni de-ai împăratului care dădeau jos icoana Dom-

---

659 Grigorie al II-lea (715-731) sau Grigorie al III-lea (731-741); v. *The Chronicle*, p. 558.

660 Este vorba despre actuala insulă Thera (Santorini) din Marea Egee, unde se află un vulcan activ.

nului care se afla pe marea Poartă de Aramă. De aceea mulți dintre ei au fost pedepsiți din cauza evlaviei, cu tăieri de mădulare, biciuiri, exiluri și amenzi, mai cu seamă aceia care se distingeau prin noblețe și cultură.

Așa s-au stins și centrele de învățământ și educația cea evlavioasă, care durase de la cel între sfinți Constantin cel Mare și până acum și pe care a stricat-o, pe lângă multe altele, acest Leon care cugeta ca saracinii.

Atunci, punându-se de acord helladicii[661] și cei din insulele Cyclade, îmboldiți de zel divin, s-au răsculat împotriva acestuia cu o mare flotă[662], avându-l [cu ei] pe un anume Cosma, care urma să fie încoronat. Iar oastea o conduceau Agallianos, turmarh al helladicilor, și Ștefan. Apropiindu-se ei de orașul împărătesc în 18 aprilie, indictionul al X-lea, au fost înfrânți prin contribuția locuitorilor din Bizanț, pentru că le-au fost arse corăbiile cu focul cel meșteșugit. Astfel că unii s-au scufundat în jurul gropii[663], între care era și Agallianos, care s-a aruncat în mare înarmat. Cei care au scăpat cu viață au trecut de partea stăpânitorului. Lui Cosma și Ștefan li s-au tăiat capetele, în vreme ce Leon cel lipsit de evlavie și cei care cugetau asemenea lui și-au sporit răutatea, făcând prigoana împotriva evlaviei mai aprigă.

Iar pe la solstițiul de vară al acestui al X-lea indiction, după victoria cea rea împotriva celor de același neam, s-a rânduit o mulțime de saracini împotriva orașului Niceea din Bithynia [condusă de] doi emiri: Amer, care a luat-o înainte cu 15000 de soldați ușor înarmați și a încercuit orașul pe nepregătite, și Mauias, care îl urma cu alte 85000 de oameni. Chiar și după un lung asediu și după ce au dărâmat parțial zidurile, nu au înfrânt [orașul], pentru rugăciunile bine primite către Dumnezeu ale Sfinților Părinți, cei cinstiți în biserica de acolo[664], unde sunt așezate până acum venerabilele lor imagini, fiind cinstite de către cei care cugetă ca ei.

Un anume Constantin, scutier al lui Artauasdos, a văzut o icoană a Născătoarei de Dumnezeu și, luând o piatră, a aruncat-o în ea sfărâmând-o; iar când a căzut, a călcat pe ea. Mai apoi a văzut în vis stând înaintea lui pe Stăpâna care i-a spus: „Ai văzut ce lucru

---

[661] Helladicii (Ἑλλαδικοί) erau soldații din thema Hellas.
[662] În text: ναυμαχίᾳ, care are și sensul de „luptă navală".
[663] În text: περὶ τὸν λάκκον. Expresia desemnează Cornul de Aur.
[664] Biserica Sfinților Părinți de la Sinodul I Ecumenic de la Niceea; v. *The Chronicle*, p. 562.

viteaz mi-ai făcut? Cu adevărat fapta se va întoarce împotriva propriului tău cap". Şi a doua zi, când saracinii au atacat zidul şi lupta a început, acel [om] jalnic, alergând spre zid asemenea unui soldat viteaz, a fost lovit de o piatră aruncată de o maşinărie, care i-a zdrobit capul şi faţa. Astfel a primit o răsplată vrednică de lipsa sa de evlavie.

Şi, adunând foarte mulţi prizonieri şi prăzi, [saracinii] s-au întors, Dumnezeu arătându-i şi aceasta celui lipsit de evlavie, că nu i-a biruit pe cei de acelaşi neam din cauza evlaviei, cum se lăuda el, ci dintr-o cauză divină şi o judecată de nepătruns. [Pentru că] o astfel de forţă arabă a fost respinsă din oraşul Sfinţilor Părinţi prin rugăciunile acestora, pentru imaginile acestora care erau cinstite în el şi spre mustrarea şi judecata fără de apărare a tiranului şi spre încredinţarea celor evlavioşi.

Căci [acest om] lipsit de evlavie nu greşea numai în privinţa cinstirii[665] relative a sfintelor icoane, ci şi în privinţa rugăciunilor Preacuratei Născătoare de Dumnezeu şi ale tuturor Sfinţilor. Mai mult, la fel ca dascălii lui, arabii, întru tot spurcatul respingea şi moaştele lor.

Încă din acea vreme, Leon îl hărţuia pe fericitul Gherman, patriarhul Constantinopolului, defăimându-i pe toţi împăraţii, arhiereii şi chiar poporul creştin de dinaintea lui cum că ar fi fost idolatri, pentru că s-au închinat la sfintele şi cinstitele icoane. Din cauza lipsei de credinţă şi a marii sale ignoranţe, el nu pricepea cuvântul cu privire la închinarea relativă.

11.4.3.13.22.

În acest an, Mauias a cucerit cetatea Ateus, după care s-a întors.

12.5.4.14.23.

În acest an, fiul haganului, stăpânitorul Hazariei, a pornit în expediţie în Media şi Armenia. Dând în Armenia peste Garachos, generalul arabilor, l-a ucis pe el şi pe mulţimea care era împreună cu acesta. Şi, devastând ţara armenilor şi pe cea a mezilor, s-a întors, după ce le-a pricinuit arabilor o teamă cumplită.

---

665 În text: σχετικὴν [...] προσκύνησιν.

13.6.5.15.24.

În acest an, Masalmas a făcut o expediţie în ţara turcilor. Prinzându-se unii cu alţii în luptă, au căzut [oameni] din ambele părţi. Cuprins de laşitate, Masalmas a fugit şi s-a întors prin munţii Hazariei.

În acelaşi an, Leon, împăratul nelegiuit, s-a înfuriat împotriva dreptei credinţe. L-a adus pe fericitul Gherman şi a început să îl ademenească prin cuvinte linguşitoare. Fericitul arhiereu i-a zis: „Auzim că va avea loc o distrugere a sfintelor şi cinstitelor icoane, dar nu în timpul domniei tale". Silindu-l Leon să-i spună în timpul cărei domnii, a zis: „În timpul lui Konon". Iar împăratul a spus: „Într-adevăr, numele meu de botez este Konon". Patriarhul a răspuns: „Să nu fie, stăpâne, ca în timpul domniei tale să se săvârşească acest rău! Căci cel care face acest lucru este înaintemergător al lui Antihrist şi potrivnic dumnezeieştii iconomii a Întrupării". La [auzul acestora], acesta s-a enervat. Tiranul îl ura pe fericit, ca odinioară Irod pe Înaintemergător. Dar patriarhul i-a amintit de promisiunile făcute înainte de a deveni împărat, căci dinaintea sa şi-L luase drept chezaş pe Dumnezeu că nu va clinti întru nimic Biserica lui Dumnezeu din rânduielile ei apostolice, date de Dumnezeu.

Dar nici aşa ticălosul nu s-a ruşinat. Pândindu-l [pe patriarh], se străduia să îi atribuie nişte vorbe, pentru ca, în caz că îl va găsi că spune ceva împotriva demnităţii sale imperiale, să îl dea jos de pe tron ca pe un uneltitor, şi nu ca pe un mărturisitor. În acestea, împăratul îl avea ca aliat şi părtaş pe Anastasie, ucenicul şi singhelul acestuia, căruia [împăratul] îi promisese, ca unuia care cugeta la fel cu el în cele ale lipsei de evlavie, că va fi urmaş adulter la tronul [patriarhal].

Fericitul [patriarh] nu ignora faptul că el avea o atitudine incorectă şi, imitându-L pe Domnul său, îi reamintea cu înţelepciune şi blândeţe cele legate de trădare, ca unui alt Iscariotean. Şi, pentru că vedea că este un rătăcit fără întoarcere, [Gherman] s-a întors odată spre el, când [Anastasie] i-a călcat pe partea din spate a veşmântului său, pe când intra la împărat, şi i-a zis: „Nu te grăbi, că vei ajunge să intri în Diippion[666]!" Iar el, deşi s-a tulburat la auzul acestor vorbe, a ignorat această prezicere, ca şi alţii care au auzit-o. S-a împlinit

[666] Diippion era una dintre intrările în hipodromul din Constantinopol sau zona din faţa acestei intrări; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 393-396.

după 15 ani, în cel de-al treilea an al lui Constantin. Acesta, luând în stăpânire împărăția după răscoala cumnatului său, Artauasdos, l-a bătut pe acest Anastasie împreună cu alți dușmani ai săi și l-a purtat în hipodrom. Gol, așezat invers pe un măgar, l-a adus prin Diippion, ca unul care strigase împotriva lui Constantin împreună cu dușmanii și îl încoronase pe Artauasdos, după cum se va arăta la locul potrivit.

În timp ce în Bizanț se distingea acest sfânt și minunat Gherman – apărător al dogmelor evlaviei –, luptând, la fel ca și cu fiarele, cu cel care purta numele de Leon[667] și cu cei care îl apărau, în Roma cea mai bătrână, strălucea prin vorbă și prin faptă Grigorie, preasfântul bărbat apostolic care ședea pe același tron cu Petru, corifeul [Apostolilor]. El a îndepărtat Roma, Italia și toate [părțile] apusene de sub ascultarea politică și bisericească a lui Leon și a împărăției conduse de el.

Iar în Damascul din Siria a strălucit, prin viață și prin cuvânt, Ioan Chrysorrhoas[668], fiul lui Mansur, preot și monah și un învățător excelent.

Fiindcă se afla sub autoritatea sa, împăratul l-a înlăturat de pe tron pe Gherman. Iar Grigorie l-a mustrat pe față prin scrisori care sunt cunoscute multora, în vreme ce Ioan, împreună cu episcopii din Răsărit, l-a supus anatemelor pe împăratul cel lipsit de evlavie.

În ziua a șaptea a lunii ianuarie a celui de-al XIII-lea indiction, în ziua a treia a săptămânii, Leon cel lipsit de evlavie a convocat o adunare[669] împotriva sfintelor și cinstitelor icoane, în Tribunalul celor 19 lavițe. L-a invitat chiar și pe preasfântul patriarh Gherman, crezând că îl va convinge să iscălească împotriva sfintelor icoane. Dar viteazul rob al lui Hristos, nefiind deloc convins de îngrozitoarea lui credință rea, ci drept învățând cuvântul adevărului, s-a retras din arhierie, dându-și omoforul. Și, după multe cuvinte de învățătură, a spus: „Dacă eu sunt Iona, aruncați-mă în mare! Împărate, fără un sinod ecumenic îmi este cu neputință să înnoiesc credința!" Și, plecând la așa-numitul Platanion[670], și-a găsit liniștea în casa părintească, după ce a fost arhiereu 14 ani, 5 luni și 7 zile.

---

[667] Leon se traduce prin „leu".

[668] În text: Χρυσορρόας – „Curgătorul de Aur"; adică Sfântul Ioan Damaschin.

[669] Termenul folosit în acest caz este σελέντιον, care are înțelesul de „sfat", „consiliu".

[670] Platanion („platanul") este probabil mănăstirea Chora; v. *The Chronicle*, p. 566.

Iar în cea de-a douăzeci și doua zi a aceleiași luni ianuarie l-au hirotonit pe Anastasie, fals ucenic și singhel al fericitului Gherman, care se alăturase lipsei de evlavie a lui Leon. Și a fost înălțat ca fals episcop al Constantinopolului pentru iubirea sa de putere lumească.

Grigorie, sfântul întâistătător al Romei, după cum am spus și mai înainte, l-a respins pe Anastasie împreună cu mărturisirile de credință[671] ale acestuia, mustrându-l în scrisori pe Leon pentru lipsa de evlavie, și a separat Roma, împreună cu toată Italia, de împărăția acestuia.

Mâniindu-se, tiranul a întețit prigoana împotriva sfintelor icoane. Mulți clerici, monahi și laici evlavioși s-au aflat în primejdie pentru cuvântul cel drept al credinței, dobândind cununa muceniciei.

Episcopul Constantinopolului Anastasie: 24 ani.
14.7.6.1.25.

În acest an, Masalmas a făcut o expediție în Romania și, venind în Capadocia, a cucerit prin viclenie cetatea Charsianon.

15.8.7.2.26.

În acest an, Masalmas a făcut o expediție în Turcia[672]. Ajungând la Porțile Caspice, s-a înfricoșat și s-a întors.

16.9.8.3.27.

În acest an, împăratul Leon a căsătorit-o pe fiica haganului, stăpânitorul sciților[673], cu fiul său, Constantin, făcând-o pe aceasta creștină și numind-o Irina. Iar ea, după ce a învățat scrierile sfinte, s-a remarcat prin evlavie, mustrând lipsa lor de evlavie.

Iar Mauias, fiul lui Isam, a făcut o expediție în Romania. A ajuns până în Paflagonia și s-a întors cu mulți prizonieri.

Împăratul s-a mâniat pe papă și pe separarea Romei și a Italiei. A înarmat o mare flotă peste care îl făcuse căpetenie pe Manes, strategul kibyraioților[674], și a trimis-o împotriva acelora. Dar ticălosul[675] a fost rușinat, pentru că flota s-a scufundat în Marea Adriatică.

---

[671] În text: λιβέλλοις (din latinescul *libellus*). Termenul poate desemna și documentele prin care se anunța numirea ca patriarh.
[672] În acest caz, prin Turcia este desemnată, probabil, țara hazarilor; v. *The Chronicle*, p. 567.
[673] Prin „sciți" sunt desemnați aici hazarii.
[674] Thema kibyraioților era una dintre așa-numitele „theme maritime"; v. L. BRÉHIER, *Les institutions de l'Empire Byzantin*, pp. 289, 329-330.
[675] În text: μάταιος – „zadarnic".

Atunci luptătorul împotriva lui Dumnezeu, înfuriindu-se şi mai mult, pentru că era stăpânit de un cuget arăbesc, a pus impozite pe cap de locuitor pe cea de-a treia parte a poporului Siciliei şi Calabriei. Şi a poruncit ca aşa-numitele patrimonii ale Sfinţilor Corifei ai Apostolilor cinstiţi în Roma cea bătrână, care erau plătite din vechime bisericilor, [în valoare de] trei talanţi şi jumătate de aur, să fie plătite către tezaurul public. Ba chiar a poruncit să fie urmăriţi şi să fie înscrişi pruncii de parte bărbătească care se năşteau, ca odinioară Faraon pe cei ai evreilor, lucru pe care nu l-au făcut niciodată creştinilor din Răsărit nici chiar dascălii lui, arabii.

17.10.9.4.28.

În acest an a avut loc o molimă în Siria şi mulţi au murit.

Episcopul Romei Zaharia: 21 ani.
18.11.1.5.29.

În acest an a fost exilat Teodor, fiul lui Mansur, în Klimata din deşert. Şi s-a arătat un semn de foc care strălucea pe cer.
Mauias a devastat Asia.

19.12.2.6.30.

În acest an Suleiman, fiul lui Isam, a făcut o expediţie în ţara armenilor, dar nu a izbutit nimic.

20.13.3.7.

În acest an, Mauias a făcut o expediţie în Romania. Nu la multe zile după ce a revenit, a căzut de pe cal şi şi-a dat sufletul.

21.14.4.8.

În acest an, Suleiman, fiul lui Isam, luând mulţi prizonieri din Asia, l-a prins între ei şi pe un om din Pergam, care spunea despre sine că este Tiberius, fiul lui Iustinian. Isam l-a trimis la Ierusalim, cu cinstirea împărătească cuvenită, cu trupe, stindarde şi sceptre, spre a-şi cinsti propriul copil şi pentru a-i înspăimânta pe împăraţi. Şi a poruncit să fie purtat cu mare cinste prin toată Siria, pentru a-l vedea cu toţii şi a se minuna.

22.15.5.9.

În acest an, Suleiman, fiul lui Isam, a făcut o expediție în Romania. Și a cucerit așa-numita cetate Siderun[676] și l-a luat prizonier pe Eustatie, fiul *patrikios*-ului Marianos.

23.16.6.10.

În acest an, în luna mai, indictionul al VIII-lea, Suleiman a făcut o expediție în Romania cu 90000 de oameni și 4 generali. Dintre aceștia, Gamer mergea înainte cu 10000 de soldați ușor înarmați, făcând ambuscade prin părțile pământului Asiei. Lui îi urmau Melich și Batal cu 20000 de călăreți în jurul [orașului] Akroinos; și după ei [venea] Suleiman cu 60000 [de oameni] în jurul [orașului] Tyanos din Capadocia. Cei [care merseseră] prin Asia și Capadocia au prins mulți bărbați, femei și vite și s-au întors nevătămați, în timp ce aceia care erau cu Melich și Batal la Akroinos, luptându-se cu Leon și Constantin, au fost înfrânți. Cei mai mulți, împreună cu cei doi comandanți ai lor, au fost nimiciți cu armele. 800 de războinici dintre aceștia, rezistând împotriva a 6000, au scăpat și s-au refugiat la Synnada. Mai apoi i s-au alăturat lui Suleiman și s-au întors în Siria.

În același an au fost nimiciți mulți oameni în Africa de către aceștia, împreună cu un general pe nume Damaskenos.

24.17.7.11.

În acest an, al douăzeci și patrulea al domniei tiranului și preanelegiuitului Leon Sirianul, acei hierakiții au ars niște piețe din Damasc și au fost spânzurați. Și râul [revărsat] a intrat în Edessa în ziua a douăzeci și opta a lunii Peritios.

În același an a avut loc un cutremur mare și înfricoșător în Constantinopol, în 26 octombrie, indictionul al IX-lea, într-o zi de miercuri, la ceasul al optulea. Au căzut biserici și mănăstiri și mult popor a murit. A căzut și statuia lui Constantin cel Mare care era pe poarta lui Atalos[677], împreună cu [statuia] aceluiași Atalos; tot așa, statuia lui Arcadius, care se afla pe coloana din Xerolophos, și sta-

---

[676] În text: Σιδηροῦν – „de fier".

[677] Poarta lui Atalos se afla pe traseul zidului Constantinopolului ridicat de Constantin cel Mare. Atalos ar putea fi identificat cu Priscus Attalus, împărat în Apus între 414 și 415.

tuia lui Teodosie cel Mare, cea de pe Poarta de Aur, zidurile dinspre uscat ale orașului, orașe și sate din Tracia, și în Bithynia, Nicomidia, Prainetos și Niceea – aici a scăpat o biserică. În unele locuri și marea s-a retras din hotarele sale. Și cutremurul a ținut 12 luni.

Văzând deci împăratul zidurile orașului căzute, s-a adresat poporului, spunând: „Voi nu aveți mijloace să construiți zidurile, însă noi le-am poruncit perceptorilor[678] să perceapă [în plus] față de ceea ce este reglementat câte un *miliaresion* la fiecare monedă de aur[679]. Statul va lua acești bani și va construi zidurile". De aici s-a răspândit obiceiul să se dea perceptorilor *dikerata*[680]. După romani, era anul 6248 de la zidirea lumii, după egipteni, adică după alexandrini, 6232. După macedoneni, era anul 1063 de la Filip[681].

Așadar, Leon a domnit din ziua de 25 martie a celui de-al XV-lea indiction până în ziua de 18 iunie a celui de-al IX-lea indiction, fiind împărat 24 de ani, 2 luni și 25 de zile. Tot astfel și Constantin – fiul lui și urmașul său în lipsa de evlavie și la împărăție – a domnit din aceeași zi de 18 iunie a celui de-al IX-lea indiction, până în ziua de 14 a lunii septembrie a celui de-al XIV-lea indiction, fiind și el împărat, cu îngăduința lui Dumnezeu, 34 de ani, 3 luni și 2 zile.

Așadar, după cum am spus, în același an al celui de-al IX-lea indiction, în ziua de 18 iunie, Leon a murit și trupește, pe lângă moartea sufletească [de care avusese parte demult], și Constantin, fiul său, a devenit singurul împărat.

Iar relele întâmplate creștinilor în timpul lui Leon cel lipsit de evlavie, în privința administrației civile, adică născocirea îndreptată împotriva Siciliei, Calabriei și Cretei, sau îndepărtarea Italiei din cauza credinței lui celei rele, cutremure, foamete, molime și revolte ale unor neamuri – pentru a trece sub tăcere amănuntele –, au fost arătate în capitolele de mai înainte.

Se cuvine deci ca de aici înainte să expunem și faptele nelegiuite ale prealipsitului de evlavie și întru tot ticălosului său copil, care

---

678 În text: διοικηταῖς, care poate fi tradus și „administratorilor".

679 În text: ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανόνα κατὰ ὁλοκοτίνιν μιλιαρίσιν. *Miliaresion* (*miliarense*) era o monedă de argint egală cu a mia parte din libra de aur. O monedă de aur (*nomisma*, *solidus*) era egală cu 14 *miliarisia*; v. *Enciclopedia arheologiei*, p. 74; H. MIHĂESCU, *La Romanité ...*, p. 356.

680 *Dikerata* = 2 *keratia*. *Keration* reprezenta a douăzeci și patra parte a unei monede de aur (*nomisma*); v. *The Chronicle*, p. 574.

681 Era macedoneană se calcula începând de la 12 noiembrie 324 î.Hr.; v. *The Chronicle*, p. 574.

sunt și mai necuvioase și urâte de Dumnezeu. Însă [vom face aceasta] cu iubire de adevăr – de vreme ce veghează asupra noastră Dumnezeu, Cel Care le vede pe toate – și fără lucruri de prisos, spre folosul celor de mai târziu și al bărbaților ticăloși și jalnici de acum, care sunt rătăciți în respingătoarea credință greșită a preanelegiuitului, vorbind despre cele făptuite fără evlavie din cel de-al X-lea indiction, din primul an al împărăției sale, până în cel de-al XIV-lea indiction, anul pierzării sale.

Căci această fiară nimicitoare, înnebunită, însetată de sânge și foarte sălbatică, care și-a folosit puterea în mod tiranic, nu după lege, s-a depărtat mai întâi de Dumnezeul, de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, de Preacurata și Preasfânta Sa Maică și de toți sfinții. A fost înșelat prin vrăjitorii, desfrânări și jertfe sângeroase cu balegă și urină de cal, bucurându-se de dezmăț și de invocarea demonilor. Pe scurt, a trăit de la o vârstă fragedă toate obiceiurile stricătoare de suflet.

Ce trebuie să mai spun? Când a preluat puterea odată cu răutatea părintească, în ce măsură a tânjit de la început după răutate și a ințețit-o într-o flacără vădită și înaltă?

Văzând toate acestea, creștinii au fost cuprinși de o descurajare mare, astfel că toți l-au urât chiar de la început din cauza nerușinării și s-au alăturat lui Artauasdos, *kuropalates* și comite al Opsikionului, care era cumnat al împăratului[682], pentru a-i da acestuia împărăția, fiindcă era ortodox.

În același an, Isam, conducătorul arabilor, a ucis toți prizonierii creștini din toate orașele care se aflau în stăpânirea lui. Între ei era și Eustatie, fericitul fiu al strălucitului *patrikios* Marianos, care a fost chinuit îndelung și totuși nu s-a lepădat de credința sa cea adevărată. A devenit mucenic adevărat în Charran, care era un oraș de seamă din Mesopotamia, unde cinstitele și sfintele sale moaște săvârșesc tot felul de tămăduiri prin harul dumnezeiesc. Și mulți alții s-au săvârșit întru Hristos prin mucenicie și [vărsare de] sânge.

Anii lumii 6233. De la dumnezeiasca Întrupare: 733 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 35.1. Conducătorul arabilor Isam, ani 19.18. Episcopul Romei Zaharia, ani 21.8. Patriarhul Constantinopolului Anastasie, ani 24.12.

---

[682] Artauasdos o avea drept soție pe Anna, sora lui Costantin.

În acest an, prigonitorul rânduielilor moștenite de la străbuni a devenit împărat, prin judecățile divine și pentru mulțimea greșelilor noastre. În ziua de 27 iunie a următorului indiction – al X-lea –, ieșind împotriva arabilor în părțile Opsikionului, a mers în locul numit Krasos. Și cum amintitul Artauasdos se afla la Dorylaion cu armata din Opsikion, se priveau unii pe alții cu suspiciune.

Constantin, trimițând la el, a cerut să îi fie trimiși fiii acestuia, pentru că, fiindu-i nepoți, dorea să îi vadă. Dar scopul lui era să îi ia și să îi țină sub pază. Artauasdos, dându-și seama de vicleșug și pierzându-și speranța, pentru că îi știa viclenia fără de măsură, s-a adresat oștirii și, convingând-o, a pornit împotriva acestuia cu toată mulțimea și l-a ucis cu sabia pe Beser, *patrikios* care cugeta ca saracinii, căci îi ieșise înainte. Iar Constantin, găsind un cal[683] înșeuat și încălecând pe el, a fugit la Amorion. Refugiindu-se la thema Anatolikon, al cărei strateg era pe atunci Lankinos, a fost apărat de aceștia[684], iar el le-a făcut mari promisiuni. Îndată a trimis la Sisinnakios, care era pe atunci strateg al themei Thrakesion, și i-a convins pe [soldații] acesteia să se alieze cu el. De aceea au avut loc lupte crâncene și conflicte armate între supuși, pentru că amândoi fuseseră proclamați împărați.

Iar Artauasdos, prin silențiarul Atanasie, i-a scris despre cele întâmplate *patrikios*-ului și *magistros*-ului Teofan, care era reprezentant [al împăratului] în oraș. Fiiindcă acesta îi era favorabil lui Artauasdos, a adunat poporul în [partea rezervată] catehumenilor din Marea Biserică. Prin intermediul scrisorilor și al amintitului Atanasie, i-a convins că împăratul a murit, iar Artauasdos a fost proclamat împărat de către theme. Atunci întreg poporul, împreună cu falsul patriarh, [Anastasie], l-au supus pe Constantin anatemei și au strigat împotriva lui, [care era] stricător și potrivnic al lui Dumnezeu. De asemenea, au primit cu veselie [vestea] uciderii acestuia, ca și cum ar fi fost izbăviți de un rău foarte mare, iar pe Artauasdos l-au proclamat împărat, ca unul care era ortodox și apărător al dogmelor dumnezeiești. Monotes a trimis [vorbă] îndată în părțile Traciei, la Nichifor, fiul său, care era strateg al Traciei, să strângă armata de acolo pentru paza orașului.

Deci, după ce a închis porțile zidurilor și a așezat străji, punând mâna pe prietenii lui Constantin, i-a bătut, i-a tuns și i-a pus în închisoare.

---

683 În text: παρίππιν, care s-ar putea traduce și „cal abandonat".
684 Este vorba despre soldații din thema Anatolikon.

În timp ce Artauasdos intra în oraş cu armata din Opsikion, a ajuns şi Constantin la Chrysopolis cu cele două theme, adică Thrakesion şi Anatolikon. Neizbutind însă nimic, s-a întors şi şi-a petrecut iarna la Amorion. Iar Artauasdos a reaşezat sfintele icoane în tot oraşul.

Arabii, văzând lupta dintre ei, au luat mulţi prizonieri din Romania; erau conduşi de Suleiman.

Iar Anastasie, falsul patriarh, ţinând cinstita şi de viaţă dătătoarea Cruce, a jurat poporului: „Pe Cel răstignit pe aceasta, aşa mi-a spus împăratul Constantin: «Nu Îl socoti Fiu al lui Dumnezeu pe Cel pe Care L-a născut Maria, Cel numit Hristos, ci doar un simplu om. Căci Maria L-a născut cum m-a născut pe mine mama mea, Maria»". Şi, auzind acestea, poporul a strigat împotriva lui.

2.19.9.13.1.
Episcopul Antiohiei Ştefan: 2 ani.

În acest an a murit Isam, conducătorul arabilor. Acesta avea ca apropiat pe un monah sirian pe nume Ştefan, mai necioplit, dar evlavios. Cum Preasfânta Biserică a Antiohiei nu avea ierarh de 40 de ani, pentru că arabii interziseseră să fie numit vreun patriarh aici, Isam le-a ordonat creştinilor din Răsărit ca, dacă vor vrea să le fie îngăduit a avea un patriarh, să îl aleagă pe acest Ştefan. Iar ei, crezând că aceasta se întâmplă de la Dumnezeu, l-au hirotonit pentru tronul Teopolisului. Astfel, de atunci şi până acum interdicţia a rămas ridicată.

În acest an, Ualid, fiul lui Isam, a luat în stăpânire statul arabilor. Constantin l-a trimis la el pe *spatharios*-ul Andrei, iar Artauasdos pe logothetul Grigorie, amândoi cerându-i să facă o alianţă. A fost secetă şi au fost cutremure pe alocuri, încât s-au unit munţi unii cu alţii în deşertul Sava[685] şi sate au fost înghiţite de pământ.

În acelaşi an, Cosma, patriarhul Alexandriei, împreună cu oraşul său, a trecut de la credinţa cea rea a monoteliţilor la ortodoxie, [stare de fapt] care dura de la Cyrus, episcopul Alexandriei, din vremea lui Heraclie.

Iar Gamer a organizat o expediţie în Romania cu o mulţime de arabi şi, făcând mulţi prizonieri, s-a întors. Şi s-a arătat un semn pe cer, spre miazănoapte, în luna iunie.

[685] Sau Saba (Sheba), în Arabia de Sud; v. *The Chronicle*, p. 578.

Ualid a poruncit să i se taie limba lui Petru, preasfântul mitropolit al Damascului, pentru că mustrase pe față lipsa de evlavie a arabilor și a maniheilor. Apoi l-a exilat pe el în Arabia Felix[686], unde s-a și săvârșit, martirizat fiind pentru Hristos în timp ce intona clar Sfânta Liturghie, după cum spun că au auzit cu propriile lor urechi cei care povestesc acestea. Următorul și omonimul său, Petru cel din Maiuma, a fost făcut de bunăvoie mucenic pentru Hristos. Căci, fiind cuprins de o boală, i-a invitat pe fruntașii arabilor – care erau [vizitatori] obișnuiți ai lui fiindcă era *chartularios* al finanțelor publice – și le-a spus: „Pentru că m-ați vizitat, veți primi plata de la Dumnezeu, chiar dacă îmi sunteți prieteni de altă credință. Vreau să îmi fiți martori la testamentul meu, care este acesta: tot cel care nu crede în Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Treimea Cea de o ființă și începătoare de viață în unire, este ciuntit sufletește și este vrednic de pedeapsa cea veșnică. Astfel este și Mahomed, falsul vostru profet și înainte mergător al lui Antihrist. Deci, dacă mă credeți că vă mărturisesc astăzi pe cer și pământ, depărtați-vă de basmele aceluia – pentru că vă vreau binele –, ca să nu fiți pedepsiți împreună cu el!"

Auzind cum le grăia acestea și multe altele despre Dumnezeu, deși au fost cuprinși de mirare și de mânie, au socotit să aibă răbdare, crezând că își ieșise din minți din cauza bolii. După ce și-a revenit din boală, a început să strige cu voce și mai tare: „Anatema lui Mahomed, basmelor lui scrise și tuturor celor care cred în ele!" Atunci, îndurând pedeapsa prin sabie, a devenit mucenic. Pe el l-a cinstit prin cuvinte de laudă Cuviosul nostru Părinte Ioan, cel bine numit Chrysorrhoas[687], pentru harul cu strălucire de aur[688] al Duhului care a înflorit în el în cuvânt și în viață. Constantin, împăratul cel lipsit de evlavie, l-a supus pe Ioan anatemei în fiecare an pentru ortodoxia sa neîntrecută și, cugetând asemenea iudeilor, în locul numelui bunicului său, Mansur, care se tălmăcește „izbăvit", l-a numit pe noul dascăl al Bisericii Manzeros.

În același an, Ualid i-a mutat pe ciprioți în Siria. Iar Artauasdos l-a făcut strateg unic pe Niketas, fiul său, și apoi l-a trimis în thema Armeniakon. Prin intermediul patriarhului Anastasie, l-a încoronat pe fiul său, Nichifor.

---

[686] Nume folosit pentru a desemna sudul Peninsulei.

[687] Este vorba despre Sfântul Ioan Damaschin.

[688] În text: χρυσαυγῆ.

În același an, în luna mai, Artauasdos, ieșind în părțile Opsikionului, a adunat o armată, a mers în Asia și a jefuit-o. Iar Constantin, aflând aceasta, a pornit contra lui. Și l-a ajuns în părțile [orașului] Sardis, pe când venea de la Kelbianos. Începând lupta cu el, l-a pus pe fugă și l-a urmărit până la Cyzic. Ajungând la Cyzic și urcându-se pe o corabie, Artauasdos s-a salvat [mergând] în oraș.

În luna august a aceluiași al XI-lea indiction, Niketas, strategul unic, fiul lui Artauasdos, atacându-l pe Constantin, a fost respins și a fugit spre Modrine. *Patrikios*-ul Tiridates Armeanul, care era un soldat viteaz și văr al lui Artauasdos, a fost ucis, împreună cu alte căpetenii alese. Și au fost pierderi deloc neînsemnate de ambele părți, armenii și armeniacii luptându-se cu anatolienii și thrakesienii, aliații lui Constantin.

Diavolul, începătorul răutății, a ridicat în acele timpuri o astfel de mânie și de ucidere reciprocă împotriva creștinilor, încât s-au pornit fără cruțare spre măcel copii împotriva părinților și frați împotriva fraților și își dădeau foc unii altora locuințelor și caselor pe care le aveau.

Conducătorul arabilor Ualid: 1 an.

3.1.10.11.2.

În acest an s-a arătat un semn spre miazănoapte și în unele locuri a căzut cenușă. A avut loc și un cutremur la Porțile Caspice. Iar Ualid a fost ucis de către arabi în ziua a șaisprezecea a lunii aprilie, într-o zi de joi, după ce condusese un an. Puterea a luat-o Izid Leipsos[689]. Acesta, risipind mulți bani, a luat puterea în Damasc și a fost recunoscut drept conducător de către arabii din Damasc, Persia și Egipt.

Îndată ce a auzit acestea, Maruam, fiul lui Mahomed, care guverna Armenia, a venit în Mesopotamia. S-ar crede că pentru a lupta pentru fiii lui Ualid și a se opune lui Izid. Și după cinci luni Izid a murit, lăsându-l ca urmaș la Damasc pe Abraim, fratele său. Împotriva acestuia a pornit Maruam, avându-i [alături] pe cei din Mesopotamia. Și s-a dus la Edessa și de acolo în părțile Damascului și Antilibanului, pe o câmpie numită Garis. Luptându-se cu Suleiman acolo, lângă râul Lita – adică „cel rău" –, l-a pus pe fugă și a ucis

[689] Adică „cel Lipsit".

20000 [de oameni]. Iar Suleiman, fugind alături de doar alți câțiva oameni, s-a pus la adăpost în Damasc. Intrând în acest oraș, i-a ucis pe fiii lui Ualid – pentru care se credea că lupta Maruam – și a plecat din Damasc după ce și-a însușit destui bani. Când a ajuns și Maruam la Damasc, i-a ucis pe mulți dintre cei mai de vază și pe cei care fuseseră complici la uciderea lui Ualid și a copiilor lui, iar pe alții i-a mutilat. Iar banii și toate comorile le-a mutat în orașul Charran din Mesopotamia.

În luna septembrie, indictionul al XII-lea, Constantin, coborând în părțile Calcedonului, a trecut dincolo, în părțile tracice, în timp ce Sisinnios, strategul thrakesienilor, trecuse pe la Abydos și asedia zidul [Constantinopolului] dinspre uscat. Venind la poarta Charsion, Constantin a mers până la Poarta de Aur, arătându-se pe sine mulțimilor, și iarăși s-a întors și și-a făcut tabăra la Sfântul Mamas[690].

Cei din oraș au început să fie strâmtorați în privința proviziilor și i-au trimis pe *asekretes*-ul Atanasie și pe Artauasdos, *domestikos* al acestuia, să aducă provizii cu ajutorul corăbiilor. Dar a venit peste ei flota kibyraoților în afara orașului Abydos și, prinzându-i, i-au dus împăratului. El le-a dăruit armatelor sale grâul, iar pe Atanasie și pe Artauasdos i-a orbit îndată.

După aceea, Artauasdos a încercat să deschidă porțile zidului dinspre uscat și să se lupte cu Constantin. Având loc confruntarea, oamenii lui Artauasdos au fost puși pe fugă și mulți au murit, între care și Monotes. Iar Artauasdos, construind bireme cu vase purtătoare de foc, le-a trimis la Sfântul Mamas împotriva flotei kibyraioților. Pe când se apropiau, vasele kibyraioților au ieșit și le-au alungat.

În oraș era foamete mare, încât un *modios* de orz se vindea cu 12 monede, cel de legume cu păstăi[691] cu 19, cel de mei sau de lupin[692] cu 8 monede. Se vindeau 5 litre de ulei pentru o *nomisma* și un pahar[693] de vin cu un *simisios*. Cum poporul murea, Artauasdos a fost nevoit să le dea voie să iasă din oraș. Dar, urmărindu-le fețele,

[690] Sfântul Mamas era o localitate situată în apropierea Constantinopolului, unde se afla un palat și un hipodrom; v. Ἄννα ΜΑΡΑΒΑ-ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, *Ὁ Ἅγιος Μάμας*, Ἀθῆνα, 1995, pp. 63-65.
[691] În text: ὀσπρίου.
[692] În text: λουπίνου.
[693] Un pahar (ξέστης) era egal cu aproximativ 0, 544 litri; v. E. SCHILBACH, *Byzantinische Metrologie*, p. 115.

pe unii nu îi lăsa să iasă. Astfel că unii și-au acoperit[694] fețele și s-au îmbrăcat în haine de femeie, alții în schimă monahală și în veșmânt din păr. Și astfel au putut să scape și să plece.

Niketas, strategul unic, adunându-și armata cea risipită la Modrine, a venit până la Chrysopolis. Pe când se întorcea, împăratul a trecut și i-a luat urma. Și, ajungându-l la Nicomidia, l-a prins pe el și pe al său curator, Marcellinus episcopul, în privința căruia a poruncit să fie decapitat pe dată. Iar pe strategul unic, legându-l, i-l arăta tatălui său, Artauasdos, aflat dincolo de ziduri. În cea de-a doua zi a lunii noiembrie, rânduindu-se pe neașteptate seara, Constantin a cucerit orașul prin zidul dinspre uscat.

Artauasdos, împreună cu *patrikios*-ul Baktangios, urcându-se pe o corabie, a plecat pentru moment la Opsikion. Și, mergând în cetatea Puzanes, s-a închis în ea. Dar împăratul i-a prins. Pe Artauasdos și pe cei doi fii ai săi i-a orbit, iar pe Baktangios l-a decapitat în Kynegion și i-a atârnat capul la Milion timp de 3 zile. După 30 de ani, împăratul, care ținea minte răul și nu avea milă, a poruncit să vină soția aceluia la Mănăstirea Chora – căci acolo era înmormântat Baktangios – și să îi dezgroape oasele, să le ia în mantia ei și să le arunce în așa-numitele morminte ale lui Pelagius, împreună cu osândiții la moarte. O, ce lipsă de omenie!

Constantin a ucis pe mulți alții dintre oamenii de vază care se aliaseră cu Artauasdos, a orbit oameni fără de număr, altora le-a tăiat mâinile și picioarele. Și le-a îngăduit căpeteniilor din provincie care erau cu el [în Constantinopol] să intre în case și să jefuiască averile celor din oraș. Și a făcut orașului și nenumărate alte grozăvii. Organizând curse în hipodrom, i-a adus legați pe Artauasdos cu fiii și prietenii lui, prin Diippion, împreună cu Anastasie, falsul patriarh, pe care l-a bătut[695] în public și l-a așezat invers pe un măgar. Pe acesta din urmă, aducându-l în hipodrom, l-a purtat [spre batjocură]. Mai apoi, ca pe unul care era de-un cuget cu el, l-a reașezat pe tronul de ierarh, după ce l-a înspăimântat și l-a înrobit.

Iar pe Sisinnios, *patrikios*-ul și strategul [themei] Thrakesion, care colaborase mult și luptase împreună cu el, care îi era văr, l-a orbit după 40 de zile, din judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu. Căci

[694] În text: ἐκώλυσαν – „au împiedicat".

[695] În manuscrise apare „l-a orbit", corectat de Carl de Boor pe baza textului lui Anastasius Bibliothecarius.

cel care îl ajută pe cel lipsit de evlavie va cădea în mâinile lui, după cum este scris.

Anii lumii 6236. De la dumnezeiasca Întrupare: 736 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 35.4. Conducătorul arabilor Maruam, ani 6.1. Episcopul Romei Zaharia, ani 21.11. Episcopul Constantinopolului Anastasie, ani 24.15. Episcopul Antiohiei Teofilact, ani 7.1.

În acest an s-a arătat o mare cometă în Siria. Şi s-au răsculat împotriva lui Maruam Thebit şi Dachak, cel al aruriţilor. Maruam i-a prins şi i-a ucis pe ei şi o mulţime de războinici în număr de 12000 în munţii Emesei. În acelaşi an, la rugămintea creştinilor din Răsărit, Maruam a îngăduit ca Teofilact, un preot din Edessa, să fie hirotonit patriarh al Antiohiei, pentru că Ştefan adormise. Şi Maruam le-a poruncit arabilor prin scrisori adresate tuturor ca acesta să fie cinstit. Căci era împodobit cu daruri duhovniceşti şi mai ales cu înţelepciune.

În Emesa, Maruam a spânzurat 120 de chalbeni[696], iar pe Abas, cel care vărsase mult sânge de creştini şi cucerise şi robise multe locuri, l-a ucis în închisoare. Căci etiopianul pe care Maruam îl trimisese la el în acest scop, umplând un sac cu var nestins, a intrat la el şi, punându-i-l în cap şi peste nări, l-a sufocat, născocind astfel o pedeapsă dreaptă pentru acest mag. Căci, prin magie şi prin invocarea demonilor, a făcut multe rele împotriva creştinilor. Acesta s-a făcut părtaş şi la sângele lui Ualid.

5.2.12.16.2.

În acest an, Suleiman, reunindu-şi trupele, l-a atacat din nou pe Maruam; dar a fost înfrânt, pierzând 7000 de oameni din armată. A şi-a găsit scăparea fugind în Palmyra şi de acolo în Persia. S-au răsculat şi locuitorii Edessei, cei din Heliopolis şi cei din Damasc, închizând oraşele în faţa lui Maruam. Acesta, trimiţându-l pe fiul său cu armată împotriva lui Dachak, s-a dus la Emesa, pe care a cucerit-o în patru luni. Dachak venea din Persia cu foarte multe forţe. Ma-

[696] Chalbenii erau cei din tribul Kalb, care locuia la sud de Palmyra; v. *The Chronicle*, p. 583.

ruam, luptându-se cu el în Mesopotamia, după ce a ucis mulţi dintre cei care erau împreună cu el, l-a prins şi l-a omorât.

Atunci Constantin, făcând o expediţie în Siria şi Dulichia, a cucerit Germanikeia, găsind momentul potrivit, pentru că arabii se luptau unii cu alţii. Dându-şi cuvântul, pe arabii din aceste [regiuni] i-a trimis de acolo neînarmaţi. A luat câteva rude din partea mamei şi le-a mutat în Bizanţ, laolaltă cu mulţi sirieni eretici monofiziţi, dintre care cei mai mulţi au continuat să trăiască în Sophianai şi să „răstignească" Treimea în imnul Trisaghion, după [modelul lui] Petru Knapheus[697].

Iar din cea de-a zecea zi şi până în cea de-a optsprezecea a lunii august a fost un întuneric ceţos. Atunci Maruam a pornit să cucerească Emesa, reuşind, şi i-a ucis toate rudele şi liberţii lui Isam. A dărâmat zidurile Heliopolisului, Damascului şi Ierusalimului, a ucis mulţi oameni puternici şi celor care rămăseseră în aceste oraşe le-a tăiat membrele.

6.3.13.17.3.

În acest an a avut loc un mare cutremur în Palestina, la Iordan şi în toată Siria, în ziua a optsprezecea a lunii ianuarie, la ceasul al patrulea. Şi au murit miriade fără de număr şi au căzut biserici şi mănăstiri, mai ales în deşertul [dimprejurul] Oraşului Sfânt.

În acelaşi an, o boală molipsitoare, izbucnită în Sicilia şi Calabria, a venit asemenea unui foc ce se întinde în Monobasia[698], în Hellada şi în insulele din apropiere. A durat de-a lungul întregului indiction al XIV-lea, biciuindu-l dinainte pe Constantin cel lipsit de evlavie şi întrerupându-i furia împotriva sfintelor biserici şi a cinstitelor icoane, chiar dacă a rămas neîndreptat, ca odinioară Faraon. Aceeaşi boală molipsitoare bubonică a bântuit oraşul împărătesc în cel de-al XV-lea[699] indiction.

Şi au început dintr-o dată, în chip nevăzut, să apară foarte multe cruciuliţe uleioase pe hainele oamenilor şi pe veşmintele sfinte ale bisericilor şi pe vălurile [altarelor]. Şi oamenii s-au întristat şi au căzut în deznădejde din cauza uimirii pentru un astfel de semn.

---

[697] La Trisaghion adăugau „Cel răstignit pentru noi"; v. *The Chronicle*, p. 585.

[698] Astăzi Monemvasia (Grecia).

[699] În ediţia Carl de Boor apare „al V-lea indiction", eroare semnalată în traducerea engleză din 1997.

Mânia dumnezeiască a venit asupra lor, nimicindu-i fără cruțare nu numai pe cei din oraș, ci și pe cei din toate suburbiile acestuia. Multor oameni li s-au făcut descoperiri[700] și, după cum se părea, în timp ce se aflau în extaz, credeau că însoțesc niște persoane străine și puternice, și aceștia se adresau și vorbeau cu cei pe care îi întâlneau ca și cum le-ar fi fost prieteni. Consemnând cele spuse de aceia, le lămureau mai apoi. Îi mai vedeau pe aceiași oameni străini intrând în case și omorându-i pe unii dintre cei din casă și rănindu-i cu sabia pe alții. Și se întâmpla ca cele mai multe dintre cele spuse de aceștia să se facă așa cum văzuseră.

În vremea primăverii primului indiction, molima s-a întețit treptat, iar în vară s-a întețit dintr-o dată, încât au fost închise cu totul case întregi și nu au mai fost cei care trebuiau să îi îngroape pe cei morți. Datorită condițiilor grele, s-a găsit [un alt mijloc]: să fie puse scânduri pe animalele înșeuate cu câte patru coșuri[701] și astfel să fie duși morții; la fel, erau puși în căruțe unul peste altul. Când s-au umplut toate mormintele din oraș și din suburbii la fel cum erau și cisterne fără apă și gropi, au mai fost săpate și multe vii, dar și grădinile din interiorul zidurilor celor vechi. Doar în acest fel s-a putut face față unei asemenea necesități.

Toate casele au fost atinse de acest fel de nenorocire din cauza îndepărtării sfintelor icoane făcută fără evlavie de către conducători. Îndată flota agarenilor a mers din Alexandria în Cipru, unde se afla și flota romană. Dar strategul kibyraioților i-a atacat pe neașteptate în portul Keramea și, ocupând gura portului, se spune că din 1000 de dromoane au scăpat 3.

7.4.14.18.4.

În acest an, Grigorie a fost ucis de aruriți și Maruam, conducătorul arabilor, a învins – după cum am spus mai înainte.

8.5.15.19.5.

În acest an, din părțile cele mai de răsărit ale Persiei s-au pornit niște popoare, așa-numiții chorosaniți maurophori[702], împotriva lui

---

[700] În text: φαντασίαι.

[701] În text: σαγματουμένων ὑποτετρακανθήλους.

[702] „Îmbrăcați în negru".

Maruam și a întregului neam al celor care conduseseră înainte, de la Mahomed, falsul profet, până la același Maruam – el este, după cum se spune, fiul lui Umaia. De la uciderea lui Ualid, [arabii] se războiau între ei și nu-și dădeau pace. Așa-numiții fii ai lui Echim și ai lui Alim, care deși se întâmpla să fie și ei rude ale falsului profet, erau ascunși și fugari în Arabia Mică; avându-l în frunte pe Abraim, s-au adunat și l-au trimis pe un rob eliberat de-al lor numit Abumuslim la Chorosan, la câțiva din fruntașii de acolo, cerându-le să se alieze cu ei împotriva lui Maruam. Iar ei, adunându-se în jurul unui anume Chaktaban, s-au sfătuit și i-au făcut pe sclavi să se revolte împotriva stăpânilor lor și i-au ucis pe mulți într-o noapte. Echipându-se cu armele, caii și banii acestora, au devenit puternici. Și s-au împărțit în două triburi, kaisinii și imaniții. Dintre aceștia, Abumuslim a considerat că sunt mai puternici imaniții. Și i-a întărâtat împotriva kaisinilor. După ce i-a omorât, a venit în Persia împreună cu Chaktaban. Și, luptându-se cu Ibindara, a învins și i-a capturat[703] pe toți, până la 100000 de oameni.

Și, venind împotriva lui Ibinubeera, care își făcuse tabăra împreună cu 200000 de oameni, l-a nimicit și pe acela. Ajungându-l din urmă la râul Zabas pe Maruam, care avea 300000 de oameni, s-a luptat cu el și a ucis dintre ei mulțime fără de număr. Atunci se putea vedea, după cum zice Scriptura, cum unul punea pe fugă o mie și doi, zece mii[704].

Maruam, văzând cum oamenii i-au fost învinși prin forță, a venit la Charran. După ce a trecut râul, a tăiat podul care era făcut din ambarcațiuni. Și, luându-și toți banii și casa, precum și 3000 de oameni de-ai casei, a fugit în Egipt.

9.6.16.20.6.

În acest an, Maruam a fost urmărit de către maurophori. Și, fiind prins, a fost ucis în urma unei lupte cumplite. Îi conducea Salim, fiul lui Alim, care era unul dintre fugarii amintiți mai înainte, care îl trimiseseră și pe Abumuslim. Ceilalți, adunându-se în ținutul Samariei și al Trahonitidei, i-au înmânat prin tragere la sorți conducerea lui Abulabas; iar după acela, fratelui său Abdelas și după acesta lui Ise Ibinmuse. Și în Siria l-au pus comandant militar pe

[703] În text: παραλαμβάνει μετὰ νικης – „i-a luat cu biruință".
[704] Cf. *Deuteronom* 32, 30.

Abdelas, fiul lui Alim și fratele lui Salim; pe același Salim, să conducă Egiptul. Iar pe Abdelas, fratele lui Abulabas, care avea de la acesta alegerea la conducere, l-au pus peste Mesopotamia.

Abulabas, care era conducător al tuturor, s-a așezat în Persia. El și aliații lui perși au mutat conducerea de la Damasc, precum și toate comorile capturate, pe care Maruam le ducea cu el. Iar fiii și rudele lui Maruam care scăpaseră au venit din Egipt în Africa și de acolo au trecut strâmtoarea mării celei înguste[705] aflate înspre ocean între Libia și Europa, numită Septe. Aceștia locuiesc în Spania cea din Europa până în zilele de astăzi. Îi mai aveau [alături] și pe unii care se instalaseră acolo mai înainte: erau dintre cei de-ai lui Mauias, care fuseseră aruncați acolo [de mare] cu o corabie, care le erau rude și aveau aceeași religie[706].

Nimicirea din timpul lui Maruam a ținut șase ani, [timp] în care le-au fost dărâmate zidurile tuturor orașelor de seamă din Siria, cu excepția Antiohiei, pentru că socotea să o aibă drept refugiu. Și a nimicit nenumărați arabi, căci era foarte priceput într-ale războiului. Și adoptase erezia epicurienilor, adică a [celor numiți] *automatistai*, primind lipsa de evlavie de la elinii[707] care locuiau în Charran.

În ziua de 25 ianuarie a aceluiași al III-lea indiction, fiica haganului Hazariei i-a născut un fiu împăratului Constantin, pe care l-a numit Leon.

În același an a avut loc un cutremur și surpare mare și îngrozitoare în Siria. Din cauza acestuia, unele dintre orașe au fost nimicite cu totul, altele cam pe jumătate, iar altele s-au mutat nevătămate din zone de munte în câmpiile aflate jos, cu zidurile și clădirile lor întregi, până la șase mile sau și ceva mai mult. Iar cei care au văzut cu ochii lor au spus că pământul din Mesopotamia s-a crăpat de-a lungul pe [o distanță de] două mile și din adânc s-a ridicat alt pământ, foarte alb și nisipos. După cum se spune, din mijlocul acestuia s-a ridicat un animal cu aspect de măgar, fără pete, grăind cu voce omenească și prevestind năvălirea unui neam din deșert împotriva arabilor – fapt care s-a și întâmplat.

Iar în anul următor al celui de-al IV-lea indiction, la sărbătoarea Sfintei Cincizecimi, Constantin, împăratul cel lipsit de evlavie, l-a

[705] Adică Gibraltar.

[706] Arabii au ajuns în Spania în anul 711, iar în 756 a fost întemeiat emiratul de la Cordoba; v. *The Chronicle*, p. 589.

[707] Aici cu sensul de „păgâni”.

încoronat împărat pe fiul său, Leon, prin Anastasie, falsul patriarh, care cugeta la fel cu el.

Conducătorul arabilor Mahomed: 5 ani.

10.1.17.21.7.

În acest an s-au răsculat chalkidienii împotriva perşilor maurophori, care au ucis 4000 dintre ei în hotarele Emesei. Acelaşi lucru l-au făcut perşii şi kaisinilor în Arabia. Iar când a venit capul lui Maruam îmbălsămat, au încetat cele mai multe răscoale.

În acelaşi an a adormit preasfinţitul patriarh al Antiohiei Teofilact, în cea de-a douăzeci şi noua zi a lunii Daisios.

Episcopul Antiohiei Teodor: 6 ani.

11.2.18.22.1.

În acest an, cei care luaseră recent puterea i-au omorât pe cei mai mulţi dintre creştini, ca unii care erau rude cu cei care conduseseră înainte. I-au prins cu viclenie în oraşul Antipatris din Palestina.

În acelaşi an, Constantin a cucerit Teodosiopolis şi Melitene şi i-au supus pe armeni.

Teodor, fiul lui Bikarios, care provenea din Arabia Mică, a fost hirotonit patriarh al Antiohiei.

12.3.19.23.2.

În acest an, Constantin cel lipsit de evlavie, trufindu-se, punea la cale multe [rele] împotriva Bisericii şi a credinţei ortodoxe. Ţinând audienţe[708] în fiecare zi, convingea cu viclenie poporul să gândească la fel ca el, deschizând calea pentru lipsa desăvârşită de evlavie care îl va cuprinde.

13.4.20.24.3.

În acest an, Anastasie, care deţinea fără sfinţenie tronul Constantinopolului, a murit, cu sufletul şi cu trupul, din cauza unei boli groaznice numită *chordapsos*[709], vomitând excremente pe gură,

[708] În text: σιλέντια, care poate fi tradus şi ca „sfaturi", „consilii".
[709] O boală a intestinelor.

primind astfel judecată vrednică pentru îndrăzneala sa împotriva lui Dumnezeu şi a dascălului său.

În acelaşi an, Constantin cel lipsit de evlavie a reunit în palatul Hiereia un sinedriu nelegiuit împotriva sfintelor şi cinstitelor icoane. Era format din 338 de episcopi şi condus de către Teodosie, [episcopul] Efesului, fiul lui Apsimaros, şi Pastillas episcop al [oraşului] Perge. Aceştia au proclamat drept dogmă ceea ce credeau ei [potrivit], mai ales că nu era de faţă niciunul din tronurile soborniceşti: al Romei, Alexandriei, Antiohiei sau Ierusalimului. Începând din data de 10 ale lunii februarie au continuat până în data de 8 august a aceluiaşi al VII-lea indiction. Atunci, venind la Vlaherne potrivnicii Născătoarei de Dumnezeu, Constantin a urcat în amvon ţinându-l [lângă el] pe monahul Constantin, care fusese episcop al oraşului Syllaion. După ce s-a rugat, împăratul a spus cu glas mare: „Mulţi ani lui Constantin, patriarhul ecumenic!" Şi în data de 27 a aceleiaşi luni, împăratul a urcat în Forum, fiindu-i alături Constantin, întâistătătorul cel lipsit de sfinţenie, şi ceilalţi episcopi. În faţa întregului popor şi-au proclamat erezia lor cea rea, aruncând anateme asupra preasfântului Gherman, asupra lui Gheorghe din Cipru şi lui Ioan Chrysorrhoas Damaschin Mansur, bărbaţi sfinţi şi dascăli venerabili.

Episcopul Constantinopolului Constantin: 12 ani.
14.5.21.1.4.

În acest an, Mahomed, cel numit şi Abulabas, a murit după ce a condus cinci ani. Iar Abdelas, fratele său, era în locul blasfemiei lor, la Mecca. Acesta i-a scris lui Abumuslim, care se afla în Persia, să îi păzească conducerea pentru el, după cum i se rânduise. Dar Abumuslim a aflat că Abdelas, fiul lui Alim şi fratele lui Salim, generalul unic al Siriei, căuta să obţină puterea pentru el şi venea să ocupe Persia. Fiindu-le potrivnic perşilor şi apropiat de cei din Siria, care erau şi aliaţi cu el, Abumuslim, ridicând trupele care erau cu el, s-a luptat cu Abdelas lângă Nisibis[710] şi, învingându-l, i-a ucis pe mulţi. Cea mai mare parte erau slavi şi antiohieni. Scăpând Abdelas singur, după câteva zile i-a cerut celuilalt Abdelas, fratele lui Mahomed, care venise în mare grabă în Persia de la Mecca, să îşi dea cuvântul

[710] În text: Νιτσίβιν.

[că va fi în siguranță]. Dar acest Abdelas l-a pus sub pază într-o căsuță dărăpănată și, poruncind să se sape la temeliile ei, l-a ucis în ascuns.

Abumuslim, mâniindu-se pe arabi pentru că se revoltaseră împotriva acelor maurophori și capturaseră mulți [oameni] în Palestina, Emesa și pe litoral, se gândea să vină asupra lor cu trupele sale. Însă Abdelas l-a împiedicat. Iar el, mâniat pe Abdelas, a mers spre Persia cea mai dinăuntru, împreună cu mulțimea [armatei sale]. Abdelas s-a înfricoșat cumplit și a trimis după el cu vorbe înșelătoare, rugăminți și chiar cu respingătoarele simboluri ale statului lor – adică sceptrul și sandalele falsului profet Mahomed. I-a cerut să vină spre el cale de o zi, pentru a-i arăta recunoștința care se cuvine unui tată. Lăsându-se înșelat, Abumuslim a venit cu 200000 de călăreți și, când s-a apropiat de Abdelas, acesta din urmă l-a ucis cu propriile mâini. Și s-au risipit mulțimile în aceeași zi și au plecat primind daruri ce nu puteau fi ușor numărate. Astfel, conducerea i-a revenit lui Abdelas.

Conducătorul arabilor Abdelas: 21 ani.
Episcopul Romei Pavel: 7 ani.
15.1.1.2.5.

În acest an, Niketas al Heliopolisului a fost anatemizat de către toată Biserica. Iar împăratul Constantin a instalat în Tracia sirieni și armeni pe care i-a adus de la Teodosiopolis și Melitene; de la aceștia s-a și răspândit erezia pavlicienilor[711]. La fel și în oraș[712], pentru că locuitorii acestuia se împuținaseră din cauza epidemiei, a adus familii din insule, din Hellada și din părțile de jos; le-a făcut să locuiască în oraș și astfel a mărit densitatea [populației] acestuia.

În același an, bulgarii au cerut tribut pentru cetățile care fuseseră construite. Și pentru că împăratul l-a necinstit pe trimisul lor, au ieșit cu armata și au venit până la Zidul cel Lung, mergând împotriva orașului împărătesc. Și făcând multă stricăciune și luând prizonieri, s-au întors nevătămați la ale lor.

16.2.2.3.

În acest an, în ziua a noua a lunii martie, a avut loc un cutremur deloc neînsemnat în Palestina și Siria. Și a fost exilat Teodor, pa-

[711] Pavlicienii erau adepții unei erezii dualiste.
[712] În Constantinopol.

triarhul Antiohiei, fiind acuzat, din cauza răutății arabilor, că îi face cunoscute adesea prin scrisori împăratului Constantin chestiunile arabilor. Drept urmare, însuși Salim l-a exilat în țara Moabitis, care era patria sa. Același Salim a poruncit să nu se mai construiască biserici noi, nici să nu se mai vadă vreo cruce, nici ca vreun creștin să mai discute dogmele de credință cu arabii. Și a făcut o expediție în Romania cu 80000 de oameni. Ajungând în Capadocia, a auzit despre Constantin cum că se înarmase împotriva lui și, înfricoșându-se, s-a întors fără să facă și să devasteze nimic. S-a întors luând doar puțini armeni care trecuseră de partea lui.

17.3.3.4.

În acest an, Abdelas a intensificat impozitarea creștinilor, astfel că i-a impozitat pe toți, monahi, zăvorâți și stâlpnici, cei care Îi bineplăceau lui Dumnezeu. A pecetluit și locurile unde se păstrau odoarele bisericilor și a adus evrei să le vândă; și acestea au fost cumpărate de liberți.

18.4.4.5.

În acest an, Constantin a cucerit sklaviniile din Macedonia și pe ceilalți i-a făcut supuși.

În același an, unii dintre perșii maurophori care aparțineau religiei magilor, cuprinși de înșelarea diavolului, și-au vândut averea și, urcând goi pe ziduri, s-au aruncat, pentru a zbura, după cum socoteau, spre cer. Neavând nimic care să fie vrednic de moștenirea de acolo, s-au întors spre pământ, zdrobindu-și mădularele. Abdelas i-a ucis pe conducătorii acestei rătăciri, care erau în număr de 16, prin intermediul lui Salim, lângă Beroia și Chalcis.

19.5.5.6.

În acest an, arabii, din ură, i-au oprit pe creștini pentru o vreme [să mai lucreze] în birourile de stat. Dar au fost nevoiți însă îndată să le încredințeze aceleași [funcții] pentru că ei nu puteau scrie cifrele. [Arabii] au făcut o expediție militară în Romania și au luat mulți prizonieri. Luptându-se cu Pavel, strategul armeniacilor, l-au ucis la Melas împreună cu multă armată și au adus legați 42 de bărbați de seamă și multe capete.

Iar împăratul a făcut o expediție militară în Bulgaria. Și, ajungând la Beregaba, la trecătoare, i-au ieșit înainte bulgarii și au ucis pe mulți dintre ai săi, între care pe Leon, *patrikios* și strateg al thrakesienilor, pe un alt Leon, *logothet* al *dromos*-ului, și multă armată, luându-le armele. Și astfel s-au întors fără glorie.

20.6.6.7.

În acest an s-a făcut o greșeală în legătură cu data Paștilor și ortodocșii în Răsărit au avut Paștele în ziua a șasea a lunii aprilie, iar ereticii cei rătăciți [în data de] 13.

În același an a fost mutat capul Sfântului Ioan Înaintemergătorul și Botezătorul din Mănăstirea Peșterii în biserica acestuia din orașul emesenilor, care era vestită. Și a fost construită cripta[713], unde până astăzi se închină credincioșii și îl cinstesc pentru buna mireasmă trupească și sufletească, izvorând tămăduiri către toți cei care vin la acesta cu credință.

În același an s-a arătat o cometă foarte strălucitoare spre Răsărit, timp de 10 zile, și din nou spre Apus, timp de 21 de zile.

Iar un anume sirian libanez pe nume Teodor, s-a revoltat împotriva arabilor în suburbiile [orașului] Heliopolis cel dinspre Liban și, luptându-se cu ei, au căzut mulți de ambele părți. În cele din urmă, fiind respins, a fugit și libanezii care se aflau cu el au fost cu toții uciși.

Au avut loc tulburări și războaie și în Africa. A avut loc și o eclipsă de soare în ziua a 15-a a lunii august, în ziua a șasea [a săptămânii], la ceasul al zecelea.

S-au ridicat și unii dintre maurophorii de la Dabekon, numindu-l zeu pe fiul primului sfătuitor pentru că era cel care îi întreținea, și au emis o astfel de dogmă. Iar maurophorii au intrat în casa rătăcirii acelora și i-au ucis pe cei care țineau cheile, [care erau] în număr de 60.

Și au ieșit unii la Basrason[714], au făcut mulți prizonieri și au luat mulți bani.

21.7.7.8.

În acest an, casioții[715] s-au răsculat împotriva maurophorilor din cauza soțiilor. Căci unii dintre maurophori stăteau într-o casă unde

---

713 În text: κατάβασις.

714 De fapt, Basra.

715 O glosă în două dintre manuscrise îi definește pe casioți drept „fiii lui Kais". Carl de Boor considera că ar putea fi vorba despre locuitori din regiunea muntelui Casios de lângă Antiohia.

locuiau trei fraţi şi au vrut să le înece pe soţiile acestora. Dar cei trei fraţi, ridicându-se împotriva lor, i-au ucis şi i-au îngropat; adunându-se mai apoi, i-au ucis şi pe ceilalţi. Selichos şi-a trimis trupe care au venit asupra celor trei fraţi prin viclenie şi, prinzându-i, i-au spânzurat pe ei şi pe mulţi i-au ucis. La sărbătoarea Paştilor, Selichos a intrat în sfânta adunare sobornicească. Fiind de faţă mitropolitul, în timp ce spunea: „Căci poporul Tău şi Biserica Ta Te roagă", l-au scos afară şi l-au închis în temniţă. Altcineva a terminat sfânta adunare. Şi toţi s-au înfricoşat cumplit. Iar dacă mitropolitul nu l-ar fi îmblânzit prin sfătuire şi cuvinte smerite, s-ar fi săvârşit un mare rău în ceasul acela. Acest [mitropolit] era preafericitul Anastasie.

În acelaşi an, prigonitorul Constantin l-a ucis cu lovituri de bici în hipodromul de la Sfântul Mamas pe Andrei, venerabilul monah din Vlaherne, cel numit Kalybites, pentru că îl mustrase pentru lipsa sa de evlavie şi îl numise noul Valens şi [noul] Iulian. A poruncit să mai fie şi aruncat în râu, dacă surorile acestuia nu l-ar fi smuls şi nu l-ar fi înmormântat în *emporion*-ul[716] din Leukadios.

Episcopul Romei Constantin[717]: 5 ani.
22.8.1.9.

În acest an s-a arătat o cometă spre răsărit. Şi a fost ucis fiul Fatimei.

Bulgarii s-au revoltat şi şi-au ucis domnitorii care făceau parte din dinastia [conducătoare], aşezându-l la conducere pe un bărbat rău cugetător pe nume Teletzes, care avea 30 de ani. Iar dintre slavi au scăpat mulţi şi au trecut de partea împăratului, [care] i-a aşezat la Artanas[718].

În ziua a şaisprezecea a lunii iunie, împăratul a venit în Tracia, trimiţând şi o flotă prin Pontul Euxin ca la 800 de corăbii, care duceau fiecare câte 12 cai. Auzind Teletzes de acţiunea îndreptată împotriva lui, şi pe uscat, şi pe mare, a luat ca aliaţi 20000 [de oameni] din neamurile care se aflau în apropiere şi, prin faptul că i-a aşezat în fortificaţii, s-a pus la adăpost. Iar împăratul a venit şi şi-a

[716] *Emporion* desemna un loc unde se făcea comerţ.

[717] Aici este o referinţă eronată la papa Constantin (708-715), sau, cel mai probabil, o referinţă la antipapa Constantin (767-768).

[718] Protobulgarii stabiliţi la sudul Dunării controlau un teritoriu în care se afla şi o importantă populaţie slavă, alături de romanici şi de vorbitori de greacă.

făcut tabăra în câmpia Anchialosului. În ziua de 30 iunie a primului indiction, într-o zi de joi, a apărut Teletzes, venind cu o mulţime de neamuri. Şi începând lupta, s-au măcelărit unii pe alţii mult timp şi Teletzes a fost respins şi a fugit. Lupta a ţinut de la ceasul al cincilea până seara. Şi au fost ucise mulţimi nenumărate de bulgari, mulţi au fost prinşi, iar alţii au trecut de partea [romanilor].

Împăratul, înfumurându-se din cauza unei astfel de victorii, a făcut un triumf în oraş în cinstea acesteia, intrând înarmat împreună cu armata, fiind aclamat de facţiunile poporului şi târându-i în cătuşe de lemn pe bulgarii pe care îi prinsese, în privinţa cărora a poruncit să fie decapitaţi de către cetăţeni în faţa Porţii de Aur.

Bulgarii s-au răsculat şi l-au ucis pe Teletzes, împreună cu căpeteniile sale. L-au aşezat [la conducere] pe Sabinos, care era ginere al lui Kormesios, vechiul lor domnitor. Pentru că Sabinos trimisese îndată [o solie] la împărat şi ceruse pacea, bulgarii, ţinând sfat, i s-au opus în mod vehement lui Sabinos, spunând: „Prin tine Bulgaria va fi robită romanilor". Având loc o răscoală, Sabinos a fugit în cetatea Mesembria şi a trecut de partea împăratului. Iar bulgarii şi-au aşezat un alt domnitor, pe nume Paganos[719].

23.9.2.10.

În acest an, cei doi fraţi din deşert şi din Basrathon s-au răsculat împotriva lui Abdelas. Trimiţând el [oştire împotriva lor], i-a ucis pe ei şi o armată de 80000 [de oameni].

În acelaşi an, turcii[720] au ieşit din Porţile Caspice şi au ucis mulţi [oameni] în Armenia, au luat mulţi prizonieri şi s-au întors. Iar un anume Cosma, episcopul Epifaniei cea dinspre Apameia, din Siria, supranumit Komanites, pentru că cetăţenii din Epifania au făcut apel împotriva acestui Cosma la Teodor, patriarhul Antiohiei, pentru împuţinarea bisericilor şi pentru că el nu putea să le reunească, s-a depărtat de credinţa ortodoxă şi s-a făcut adept al ereziei lui Constantin [cea îndreptată] împotriva sfintelor icoane. De comun acord şi într-un cuget, în ziua Sfintei Cincizecimi, după citirea Sfintei Evanghelii, Teodor, patriarhul Antiohiei, Teodor al Ierusalimului

---

[719] Este interesant de remarcat că numele celor doi conducători bulgari, Sabinos şi Paganos, amintesc de onomastica romanică (Sabinus, Paganus). Este dificil de precizat care era forma protobulgară a acestora.

[720] Hazarii.

și Cosma al Alexandriei, împreună cu episcopii de sub jurisdicția lor, l-au anatemizat pe acest Cosma, fiecare în orașul său.

În același an, de la începutul lunii octombrie a fost un frig mare și foarte aspru, nu numai în ținutul nostru, ci mult mai mult spre răsărit, spre miazănoapte și spre apus, încât pe țărmul de miazănoapte al Pontului marea a înghețat din cauza frigului pe o distanță de 100 de mile și până la o adâncime de 30 de coți. Aceleași lucruri s-au întâmplat și de la Zinchia până la Dunăre și la râurile Kuphis, Danastris și Danapris, Nekropele și restul coastei până la Mesembria și Medeia.

Peste această gheață a nins și [grosimea] a crescut cu alți 20 de coți, astfel că marea s-a făcut una cu uscatul. Și cât a ținut frigul, mergeau pe ea oameni sălbatici și animale domestice din Hazaria, Bulgaria și ținuturile celorlalte neamuri care se aflau în jur.

Iar în luna februarie a aceluiași indiction al II-lea, la porunca lui Dumnezeu, gheața aceasta s-a spart în bucăți multe și felurite care arătau ca niște munți; și au fost duse de forța vânturilor spre Daphnusia și Hieron, astfel că au ajuns în oraș prin strâmtoare, și au umplut tot țărmul mării până la Propontida, insule și la Abydos. Pe acestea le-am văzut și noi cu ochii noștri și am urcat pe unul din ele cu vreo 30 de [copii] de aceeași vârstă și ne-am jucat pe el. Am avut și animale sălbatice și domestice care au murit.

Oricine voia mergea ca pe uscat, fără vreo piedică, de la Sophianai până în oraș și de la Chrysopolis până la Sfântul Mamas și la Galates. Una dintre aceste bucăți s-a izbit de docul Acropolei și l-a zdrobit. Altă bucată foarte mare, izbindu-se de zid, l-a zguduit atât de tare, încât au fost zdruncinate și casele dinăuntru. Și, spărgându-se în trei, a înconjurat orașul de la Mangana până la Bosfor, înălțimea sa depășind zidurile. Toți cei din oraș, bărbați, femei și copii stăteau neîncetat și se uitau la toate acestea; și se întorceau acasă cu tânguiri și lacrimi, neștiind ce să spună în legătură cu un asemenea fapt.

În același an, în luna martie, s-au văzut căzând deodată stele de pe cer, astfel că toți cei care le-au văzut au crezut că este sfârșitul veacului acestuia. A fost și o mare secetă, încât au secat și izvoare.

Împăratul, aducându-l pe patriarh, i-a spus: „Acum ce ne aduce vătămare dacă pe Născătoarea de Dumnezeu o vom numi Născătoare de Hristos?” Iar el, îmbrățișându-l, i-a spus: „Milostivește-te, stăpâne, nici prin minte să nu îți treacă cuvântul acesta! Nu vezi cât de mustrat și anatemizat este Nestorie de toată Biserica?” Și, răs-

punzând, împăratul a zis: „Eu am întrebat pentru că voiam să aflu. Această vorbă să rămână la tine".

Anii lumii 6256. De la dumnezeiasca Întrupare: 756 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 35.24. Conducătorul arabilor Abdelas, ani 21.10. Episcopul Romei Constantin, ani 5.3. Episcopul Constantinopolului Constantin, ani 12.11.

În acest an au ieşit iar turcii la Porţile Caspice şi în Iviria şi, luptându-se cu arabii, au pierit mulţi din ambele părţi.

Printr-o astfel de viclenie, Abdelas l-a înlăturat de la putere pe Ise Ibinmuse, căruia, după cum s-a spus mai sus, i-a căzut cel de-al treilea sorţ pentru a conduce după el. Căci văzând că pe Ise Ibinmuse îl durea capul într-o parte şi asta îi dădea stări de ameţeală[721], l-a convins că îl va trata dacă i se va introduce pe nări un leac de strănut preparat de medicul său, pe nume Moise[722], diacon al Bisericii antiohienilor. Dându-i mai înainte daruri, Abdelas l-a făcut pe acesta să îi prepare lui Ise un leac foarte puternic, care să fie totodată şi un somnifer foarte tare. Apoi Abdelas l-a convins pe Ise, deşi se ferea să mănânce cu el de frica unei uneltiri, să accepte leacul de luat pe nas. Şi, fiindu-i umplut capul [de acesta], a fost lipsit de toate simţurile, de putinţa de a-şi controla acţiunile şi zăcea fără glas. Iar Abdelas, chemând căpeteniile şi fruntaşii neamului, le-a zis: „Ce credeţi despre cel care vă va fi vouă împărat?" Iar ei, lepădându-se de el într-un cuget, au trecut de partea[723] fiului aceluiaşi Abdelas, Mahomed, cel supranumit Madi. Iar pe Ise l-au dus fără simţire la casa sa. Dar revenindu-şi el după trei zile, Abdelas l-a consolat cu scuze plăsmuite, recompensându-l pentru jignirea suferită cu 100 de talanţi de aur.

În acelaşi an, Paganos, domnitorul Bulgariei, a trimis [o solie] la împărat, cerându-i să aibă o întrevedere cu el. Dându-şi [împăratul] cuvântul [că nu i se va întâmpla nimic], a coborât la el împreună cu boierii[724] lui. Şi a şezut având-l alături pe Sabinos şi i-a primit pe ei şi i-a mustrat pentru neorânduiala lor şi pentru ura împotriva lui

---

[721] În text: σκοτοματικῶς πληρούμενον.

[722] În text: Μωσεῖ.

[723] În text: δεξιὰς ἔδωκαν – „şi-au dat [mâinile] drepte".

[724] În text: βοϊλάδων.

Sabinos. Și au făcut, precum se părea, pace. Iar împăratul, trimițând [oameni] în Bulgaria, l-a prins în ascuns pe Sklabunos, căpetenia seberilor[725], care făcuse multe rele în Tracia. A fost prins și Christianos, un renegat dintre creștini și conducător al skamarilor[726]. Acestuia i-au tăiat mâinile și picioarele pe docul Sfântului Toma; și i-au adus pe medici și l-au tăiat de viu de la pubis până la torace pentru a înțelege alcătuirea omului. Mai apoi l-au încredințat focului.

Împăratul, ieșind pe neașteptate din oraș și găsind trecătorile nepăzite din cauza păcii celei înșelătoare, a intrat în Bulgaria până la Tuntza[727] și, dând foc curților pe care le-a găsit, s-a întors cu frică, nefăcând nimic vitejesc.

25.11.4.12.

În acest an, în cea de-a douăzecea zi a lunii noiembrie, indictionul al IV-lea, înfuriindu-se împăratul [Constantin] cel lipsit de evlavie și necuvios pe toți cei care aveau frică de Dumnezeu, a ordonat ca Ștefan, noul protomartir[728], care era zăvorât la [mănăstirea] Sfântului Auxentios, pe muntele care este în apropiere de Damatrys, să fie târât [pe străzi]. Și, luându-l cei din celelalte *tagmata*[729] și *scholarioi*, [potrivnicii săi] care erau părtașii lipsei de învățătură a împăratului și ajunseseră să cugete ca acesta, l-au legat cu o funie de picior și l-au târât de la pretoriu până la [regiunea numită „a lui] Pelagius", unde, zdrobindu-l, i-au aruncat cinstitele sale moaște în groapa condamnaților la moarte, pentru că i-a povățuit pe mulți spre viața monahală și i-a convins să disprețuiască demnitățile împărătești și banii. Acest bărbat era respectat de toți, pentru că petrecuse în jur de 60 de ani în chilie și strălucea în multe virtuți.

[Împăratul] le-a dat felurite pedepse și chinuri foarte amare multor condamnați și soldaților care fuseseră pârâți că cinsteau icoanele. Și le-a pretins tuturor celor aflați sub stăpânirea sa [să facă] un jurământ general cum că nu vor cinsti vreo icoană. De asemenea, l-a

---

[725] Seberii erau un trib slav.

[726] Skamarii se pare că erau grupuri de tâlhari, iar termenul nu desemna o etnie anume; v. *The Chronicle*, p. 604.

[727] În textul ediției Carl de Boor: Τζίκας. În traducerea engleză din 1997 este propusă varianta „Tunza", prezentă în manuscrise alături de varianta Βύζας; v. *The Chronicle*, p. 604.

[728] Sfântul Ștefan a fost martirizat la 28 noiembrie, în anul 765 sau 767; v. *The Chronicle*, p. 606.

[729] Detașamente de soldați.

făcut și pe falsul patriarh Constantin să urce la amvon și să înalțe cinstita și de viață dătătoarea Cruce și să jure că nu este unul dintre cei care cinstesc icoanele. Și îndată l-a convins să devină cleric de mir în loc de monah[730], să mănânce carne și să îngăduie cântăreți din liră la masa împărătească. Dar, nu după mult timp, dreptatea l-a dat pe el în mâinile crudului ucigaș.

În ziua de 21 a lunii ianuarie[731] a celui de-al IV-lea indiction, [împăratul] a pornit împotriva bulgarilor și a trimis la Achelos 2600 de corăbii, înarmându-le [cu trupe] din toate themele. Acestea au tras la țărm și, suflând un vânt dinspre nord, puțin a lipsit să nu fie toate zdrobite. S-a înecat mulțime multă, încât împăratul a poruncit să fie întinse năvoade pentru a-i aduna pe morți și a-i îngropa. Și în ziua a șaptesprezecea a lunii iulie a intrat fără glorie în oraș. Iar în cea de-a douăzeci și una zi a lunii august a aceluiași al IV-lea indiction, [împăratul] a defăimat și a dezonorat veșmântul monahilor, poruncind ca, în hipodrom, fiecare avvă să țină de mână o femeie și astfel să defileze prin hipodrom, scuipați și ocărâți de întreg poporul.

La fel și în data de 25 a aceleiași luni, au fost aduși la hipodrom 19 nobili de vază și au fost purtați ca unii care se sfătuiseră în mod viclean împotriva împăratului, nu în mod real, ci fiind [ei] acuzați în chip mincinos [de aceasta]; fiindcă [împăratul] îi invidia pentru că erau chipeși, viguroși și lăudați de toți, în vreme ce pe alții, din cauza evlaviei și pentru că merseseră la mai sus-amintitul zăvorât și vestiseră pătimirile sale. Mai apoi i-a ucis. Dintre ei, cei dintâi au fost: *patrikios*-ul Constantin, care fusese și logothet al *dromos*-ului, pe care l-a supranumit Podopaguros, fratele acestuia, Strategios, *spatharios* și *domestikos* al excubiților, Antioh, care fusese logothet al *dromos*-ului și strateg al Siciliei, *spatharios*-ul David, de-al lui Beser[732] și comite al Opsikionului, Teofilact din Ikonion, *protospatharios* și strateg al Traciei, Hristofor, *spatharios* de-al *patrikios*-ului Himerios[733], Constantin, *spatharios* și *protostrator* imperial, fiul *patrikios*-ului Bardanes, Teofilact, *kandidatos* de-al lui Marinakes[734], și

[730] În text: στεφανίτην ἀντὶ μοναχοῦ ἔπεισε γενέσθαι. Termenul στεφανίτης se poate referi la modul în care avea tuns părul, după cum rezultă și dintr-o glosă la traducerea lui Anastasius Bibliothecarius; v. THEOPHANIS, *Chronographia*, vol. II, p. 288.

[731] Corectat de Carl de Boor în „iunie”.

[732] În text: κατὰ τὸν Βησήρ. Formularea în acest caz și următoarele nu poate fi tradusă cu certitudine.

[733] În text: ὁ κατὰ τὸν πατρίκιον Ἱμέριον.

[734] În text: ὁ κατὰ τὸν Μαρινάκην.

alții. [Împăratul] le-a dat sentința abia după ce i-a defăimat la cursa de cai și a făcut să fie scuipați și ocărâți de întreg poporul. Și pe cei doi frați, adică pe Constantin și pe Strategios, i-a decapitat în Kynegion și au fost plânși mult de tot poporul. Aflând împăratul aceasta, s-a tulburat și l-a bătut și înlocuit pe eparhul Prokopios, pentru că îngăduise [să se întâmple] un asemenea lucru. Iar pe toți ceilalți, orbindu-i, i-a exilat; și în fiecare an, [împăratul] cel plin de nebunie, trimițând în locurile unde se aflau, porunceea să fie bătuți cu câte 100 de vine de bou.

În cea de-a treizecea zi a aceleiași luni august, a aceluiași al IV-lea indiction, cel cu rău nume s-a înfuriat împotriva patriarhului care purta același nume și gândea la fel ca el. Găsind câțiva clerici, monahi și laici care erau confidenți și prieteni ai acestuia, i-a făcut să spună: „L-am auzit pe patriarh vorbind cu Podopaguros împotriva împăratului". Și i-a trimis la patriarhie să îl cerceteze. Pentru că patriarhul tăgăduia, i-a făcut pe ei să jure pe cinstita Cruce: „Am auzit de la patriarh aceste vorbe rele". Atunci deci [împăratul] a trimis să fie pecetluită patriarhia. Și pe acela l-a exilat la Hiereia și apoi la Prinkipos.

Episcopul Constantinopolului Niketas: 14 ani.
26.12.5.1.

În acest an a murit Abdelas Ibinalim, căzând pe el turnul în care era ținut sub pază. Și devenind Abdelas emir, a făcut multe rele creștinilor de sub stăpânirea sa. Căci a dat jos crucile bisericilor și a interzis să se facă panihida[735] și să se învețe literele lor.

Iar cei numiți de către arabi *arouritai*, care se tâlcuiește „zeloți", s-au revoltat în deșertul Palmyrei. Însă răutatea acelora față de bisericile lui Dumnezeu era limpede, fiind necredincioși. Cel care împărățea peste creștini, poate din judecățile nespuse ale lui Dumnezeu, ca turbatul Ahab al Israelului, a dat dovadă de o furie mult mai rea decât cea a arabilor față de episcopii, monahii, laicii ortodocși, atât [față de] cei conducători, cât și [față de] supușii aflați în împărăția sa. Pretutindeni [împăratul] a respins rugăciunile Sfintei Fecioare și Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților, prin care ne izvorăște nouă tot ajutorul, [considerându-le] drept nefolositoare, în

[735] Slujbă de toată noaptea.

scris şi în mod nescris. Şi sfintele moaşte le îngropa şi le făcea nevăzute dacă se auzea cumva că sunt ale vreunui [sfânt] vestit, aşezate pentru sănătatea sufletelor şi trupurilor şi, după obicei, erau cinstite de către cei evlavioşi. Îndată deci pe unii ca aceştia i-a ameninţat cu moarte, confiscări, exil şi chinuri, [considerându-i] ca pe unii lipsiţi de evlavie; iar moaştele cele cu har de la Dumnezeu, care erau ca o comoară pentru cei care le aveau, le lua şi din acea clipă se făceau nevăzute. Aşa ceva a făcut deci necuviosul împărat şi cu moaştele cele de mult preţ ale întru tot lăudatei muceniţe Eufimia. Le-a scufundat împreună cu racla, căci nu suporta să vadă cum aceasta oferea mir în faţa întregului popor şi îi mustra balivernele [rostite] împotriva rugăciunilor sfinţilor. Însă Dumnezeu, Cel Care păzeşte oasele celor care Îi sunt bineplăcuţi Lui, după cuvintele [Scripturii], le-a păzit pe acestea neatinse, arătându-le din nou în insula Lemnos. Căci, printr-o viziune de noapte, a poruncit să fie luate de unde zăceau şi să fie păzite. Iar în timpul evlavioşilor împăraţi Constantin[736] şi Irina, în indictionul al IV-lea, acestea au revenit cu cinstirea cuvenită în biserica sfintei, pe care acela, [Constantin], ca un duşman al bisericilor, profanând-o[737], o făcuse depozit de arme şi loc pentru bălegar. Iar ei, [Constantin şi Irina], curăţind-o din nou, au sfinţit-o iarăşi spre mustrarea lipsei de Dumnezeu a acestuia şi ca un semn al evlaviei lor. Această minune uimitoare şi vrednică de consemnat am văzut-o noi împreună cu preaevlavioşii împăraţi şi cu preasfinţitul patriarh Tarasie, la 22 de ani de la săvârşirea celui nelegiuit, şi, împreună cu aceştia, le-am sărutat, nevrednici fiind, şi ne-am învrednicit de un mare dar.

În ziua a şaisprezecea a lunii noiembrie, acelaşi al V-lea indiction, prin alegerea împăratului, Niketas, eunucul cel dintre slavi, a fost hirotonit în mod nelegiuit patriarh al Constantinopolului.

Şi a fost secetă, încât nu a căzut din cer nici măcar rouă. Apa a lipsit cu totul din oraş. Bazinele şi băile au fost scoase din folosinţă, chiar şi izvoarele[738] care mai înainte curgeau tot timpul. Când a văzut aceasta, împăratul a început să restaureze apeductul lui Valentinianus, care funcţionase până la Heraclie, dar fusese distrus de către avari. Şi alegând meşteşugari din diferite locuri, a adus din

---

[736] Constantin al VI-lea.
[737] În text: κοινώσας.
[738] În text: τὰ πηγαῖα νάματα – „cursurile de izvoare".

Asia şi din Pont 1000 de zidari şi 200 de tencuitori, iar din Hellada şi din insule 500 de lucrători în lut[739], din Tracia 5000 de muncitori şi 200 de cărămidari. Şi a aşezat peste ei comandanţi care să urmărească lucrările şi pe unul dintre *patrikioi*. Şi astfel săvârşindu-se lucrarea, apa a intrat în oraş.

Iar în acelaşi al V-lea indiction, [împăratul] a numit strategi care cugetau la fel cu el şi erau vrednici lucrători ai răutăţii sale: pe Mihail Melissenos la thema Anatolikon şi pe Mihail Lachanodrakon la Thrakesion, iar la Bukellarion[740] pe Manes, cel care avea acelaşi nume cu răutatea. Şi cine este capabil să povestească faptele lor necuvioase, pe care în parte le vom consemna la locurile lor? Căci, pentru a însemna în amănunt toate faptele acestora făcute pentru a-l sluji pe cel care stăpânea, cred că lumea aceasta nu ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris, aşa-zicând într-un mod mai familiar Evangheliei.

Episcopul Romei Ştefan: 3 ani.
27.13.1.2.

În acest an, în cea de-a şasea zi a lunii octombrie, indictionul al VI-lea, a fost adus Constantin, falsul patriarh, din insula Prinkipos. Şi l-a bătut tiranul Constantin, încât nu putea să păşească. A poruncit apoi să fie purtat pe o targă şi să se ducă şi să stea pe solea[741] Marii Biserici. Şi cu el se afla un *asekretes* care ţinea un sul de hârtie[742] în care erau scrise acuzaţiile [care i se aduceau] acestuia. Adunându-se acolo întreg poporul din poruncă imperială şi privind, documentul a fost citit în auzul întregului popor. Şi la fiecare capitol *asekretes*-ul îl lovea peste faţă, în timp ce patriarhul stătea aşezat pe *synthronon*[743] şi privea. După aceea, urcându-l în amvon şi ridicându-l în picioare, Niketas a luat documentul şi, trimiţând epis-

---

[739] În text: ὀστρακαρίους.

[740] Termenul *bukellarion* provine din latinescul *bucella*, care desemna o pâine mică cu care se hrăneau soldaţii. Thema Bukellarion se afla între râurile Sangarios şi Halys în Asia Mică, în sudul Paflagoniei şi în nordul Capadociei; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., pp. 391-392.

[741] În text: σολαίᾳ. Termenul desemna o trecere de la amvon la panoul care delimita altarul. *The Chronicle*, p. 611.

[742] În text: τόμον χάρτου – „volum de hârtie".

[743] *Synthronon* este un tron comun, având forma unor trepte, care se găsea în altarul bisericilor. Un exemplu de *synthronon* se păstrează în biserica Sfânta Irina din Constantinopol.

copi să îi ia omoforul, l-a anatematizat. L-au numit Skotiopsis[744] și l-au scos afară din biserică cu spatele. Iar în ziua următoare, având loc o cursă în hipodrom, i-au ras fața și i-au dat jos barba, părul capului și al sprâncenelor și, îmbrăcându-l într-un veșmânt scurt fără mâneci din mătase, l-au așezat invers pe un măgar înșeuat, pe care îl ținea de coadă. Și l-au adus în hipodrom prin Diippion în timp ce tot poporul și facțiunile[745] îl ocărau și îl scuipau. Iar măgarul era tras de Constantin, nepotul acestuia, căruia i se tăiase nasul. Ajungând la facțiunile poporului, l-au coborât, l-au scuipat și au aruncat în el cu praf. Ducându-l în *stama*[746], l-au aruncat de pe măgar și l-au călcat pe gât. Și, așezându-l în fața facțiunilor poporului, asculta din partea lor vorbe de batjocură până la sfârșitul cursei.

În ziua a cincisprezecea a aceleiași luni, [împăratul] i-a trimis la el pe *patrikioi*. I-au zis: „Ce spui despre credința noastră și despre sinodul pe care l-am făcut?" Iar el, pierzându-și mințile, a răspuns: „Este bine și ceea ce crezi, și că ai făcut sinodul", crezând că prin aceasta îl va îmblânzi. Dar ei, răspunzând îndată, au spus: „Asta am vrut să auzim din gura ta cea spurcată. De acum mergi în întuneric și în anatemă". Și, primind astfel hotărârea, a fost decapitat la Kynegion. Legându-l de urechi, i-au atârnat capul timp de trei zile la Milion, spre a fi arătat poporului. Iar trupul acestuia, legându-l de picior cu o funie, târându-l pe [strada] Mese[747], l-au aruncat în [regiunea numită] „a lui Pelagius", împreună cu osândiții la moarte. La fel și capul, luându-l după trei zile, l-au aruncat acolo. O, ce lipsă de minte, cruzime și lipsă de milă a fiarei neîmblânzite! Nu a respectat ticălosul Sfânta Cristelniță? Căci a primit în brațele sale [după botez] doi copii ai săi de la cea de-a treia soție. Tot timpul deci era sălbatic și neîmblânzit în purtare.

Iar din acea clipă s-a purtat cu mai multă mânie împotriva sfintelor biserici. Căci, trimițând, l-a dat jos de pe piatră pe venerabilul Petru Stâlpnicul. [Cum acesta] nu a fost de acord cu dogmele sale, legându-l de picioare, a poruncit să fie aruncat și el de viu în [regiunea numită] „a lui Pelagius", după ce a fost târât pe Mese. Pe alții, legându-i în saci și atârnându-le pietre, a ordonat să fie arun-

[744] Se poate traduce prin „față întunecată".
[745] În text: δήμου, care se poate traduce și „poporul".
[746] În text: στάμα. Poate același lucru cu σκάμμα, un spațiu din hipodrom în fața tribunei imperiale; v. *The Chronicle*, p. 424.
[747] Strada din Mijloc.

cați în mare, orbind, tăind nasuri, bătându-i cu bicele și născocind tot felul de chinuri împotriva celor evlavioși. Și făcea acestea în oraș de unul singur, dar și prin mijlocirea celor care cugetau la fel cu el, adică Antonie, *patrikios* și *domestikos* al scholelor, *magistros*-ul Petru și armata din *tagmata*, antrenată de el, iar în themele din afară prin intermediul strategilor menționați anterior. Iar el se bucura de cântece din liră și de ospețe, educându-i pe cei din jurul lui prin vorbe de rușine și dansuri. Dacă uneori cineva când cădea sau avea vreo durere scotea strigătul cel obișnuit la creștini – „Născătoare de Dumnezeu, ajută-mi!" –, sau participa la panihide, sau mergea des la biserică, sau trăia în evlavie, sau nu folosea fără teamă jurăminte, acesta era pedepsit ca dușman al împăratului și era numit „de nepomenit". Iar mănăstirile, [care erau] spre slava lui Dumnezeu, care erau adăposturi ale celor mântuiți, le-a transformat în case de obște ale soldaților care cugetau la fel cu el. Și pe cea a lui Dalmatos, care era cea dintâi dintre chinoviile din Bizanț, le-a dat-o spre locuire soldaților, în vreme ce pe cea numită „a lui Calistrat", mănăstirea lui Dios, pe cea a lui Maximinus și alte lăcașuri sfinte pentru monahi și fecioare, le-a dărâmat din temelie.

Pe aceia dintre cei de vază din armată sau dintre cei cu funcții care încercaseră să ducă o viață monastică și mai ales pe cei care îi erau apropiați și fuseseră deja inițiați în desfrânările și faptelor sale de negrăit i-a supus morții, gândindu-se la rușinea pe care o va îndura din cauza mărturisirilor lor. De aceea l-a luat și pe Strategios, fratele lui Podopaguros, care era frumos la chip – căci îi plăcea să se familiarizeze cu astfel [de oameni] pentru desfrânările sale –, simțind că acesta era scârbit de înclinațiile cele nelegiuite ale sale pentru bărbați și le-a mărturisit pe acestea fericitului Ștefan, zăvorâtul de la Sfântul Auxentios, primind astfel leacuri pentru mântuire. [Și împăratul,] defăimându-l pe acesta ca pe unul care ar unelti împotriva lui, l-a ucis, după cum s-a spus înainte, împreună cu zăvorâtul.

În tot acel timp a făcut ca lucrurile să se ieftinească în oraș, pentru că devenise un nou Midas[748], și a tezaurizat aurul, lăsându-i goi pe țărani. Din cauza pretențiilor de impozitare, oamenii au fost nevoiți să vândă la preț mic cele oferite de Dumnezeu.

În același an, Niketas, falsul patriarh, a răzuit icoanele din [clădirea] patriarhiei, din micul *sekreton*, care erau în mozaic[749], le-a

[748] Midas era un rege al Lydiei, celebru în Antichitate pentru lăcomia sa pentru aur.
[749] În text: διὰ μουσείου.

dat jos pe cele de pe bolta[750] marelui *sekreton*, care erau pictate[751], și a văruit fețele celorlalte icoane. Și în Abramiaion a făcut la fel.

28.14.2.3.

În acest an, împăratul, care se căsătorise a treia oară, a încoronat-o ca cea de-a treia augustă pe soția sa, Eudokia, în Tribunalul celor 19 lavițe, în prima zi a lunii aprilie, indictionul al VII-lea, într-o zi de sâmbătă. Și pe cei doi fii pe care i-a avut de la aceasta, Hristofor și Nichifor, a doua zi, care era cea de-a doua a lunii aprilie, ziua de duminică a Sfintelor Paști, i-a făcut cezari în același Tribunal, patriarhul făcând rugăciunea și împăratul așezându-le mantiile și diademele de cezari. La fel și pe fiul lui Niketas, fratele lor mai mic, făcându-l *nobelisimos*[752], i-a pus o mantie de aur și coroana. Și astfel au mers în procesiune împărații până la Marea Biserică, aruncând daruri consulare *trimisia*, *simisia* și *nomismata* noi[753].

29.15.3.4.

În acest an a avut loc în Siria un schimb [de prizonieri], bărbat pentru bărbat, femeie pentru femeie și, la fel, copil pentru copil. Și Abdelas a poruncit să le fie rase bărbile și să poarte acoperăminte de cap de un cot și jumătate.

Abdelas a asediat Kamachon cu 80000 [de oameni] toată vara și, neizbutind nimic, s-a întors acoperit de rușine.

Iar în prima zi a lunii noiembrie a celui de-al VIII-lea indiction, Irina din Atena a intrat în orașul împărătesc, venind de la Hiereia cu foarte multe dromoane și *chelandia*, împodobite cu țesături de mătase. Oamenii de vază din oraș împreună cu soțiile lor au întâmpinat-o și i-au ieșit înainte. În cea de-a treia zi a lunii noiembrie, venind patriarhul la palat, în biserica Farului[754], a avut loc logod-

---

750 În text: τροπικῆς. Micul și marele *sekreton* au fost identificate cu unele încăperi aflate la primul nivel al bisericii Sfânta Sofia, în partea de sud-est.

751 În text: ἐξ ὑλογραφίας.

752 De la latinescul *nobilissimus*, titlu acordat în această perioadă fiilor împăratului și urma celui de cezar.

753 *Nomismata* erau monedele de aur obișnuite, în timp ce *trimisia* și *semisia* reprezentau subdiviziuni ale acestora, tot din aur.

754 Biserica Farului se afla în cadrul complexului de edificii al palatului imperial; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, p. 311.

na[755] împăratului Leon cu aceeaşi Irina. Şi în ziua de 17 decembrie, împărăteasa Irina a fost încoronată în *triklinos*-ul Augusteonului şi, mergând în lăcaşul de rugăciune al Sfântului Ştefan în Daphne, a primit cununile de nuntă împreună cu împăratul Leon, fiul lui Constantin.

Episcopul Romei Adrian: 27 ani.
30.16.1.5.

În acest an, Banakas a făcut o expediţie militară în Romania şi a luat mulţi prizonieri. Şi romanii au intrat în cea de-a patra Armenie şi au prădat-o. S-a săvârşit Saleh şi Germanikeia a fost mutată în Palestina.

În acelaşi an, Lachanodrakon, imitându-şi dascălul, i-a adunat la Efes pe toţi monahii şi monahiile aflaţi sub [autoritatea] themei Thrakesion şi, scoţându-i pe o câmpie numită Tzukanisterin[756], le-a spus: „Cel care vrea să se supună împăratului şi nouă să îmbrace veşmânt alb şi să îşi ia soţie în ceasul acesta, iar cei care nu vor face aceasta vor fi orbiţi şi exilaţi în Cipru". Deodată cu vorba s-a săvârşit şi fapta şi mulţi martiri au fost făcuţi în acea zi. Mulţi, ieşind din rânduri, s-au pierdut pe sine. Pe aceştia Drakon şi i-a făcut apropiaţi.

În acelaşi al IX-lea indiction, în ziua a paisprezecea a lunii ianuarie, împăratului Leon şi Irinei li s-a născut un fiu. Şi a fost numit Constantin, după cum Constantin, bunicul acestuia, încă trăia.

31.17.2.6.

În acest an, Banakas a făcut o expediţie militară în Romania şi, coborând din Isauria la cetatea Sykes, a asediat-o pe cea din urmă. Auzind împăratul, i-a scris lui Mihail, strategul themei Anatolikon, lui Manes, cel al themei Bukellarion, şi lui Bardanes[757], cel al themei Armeniakon. Şi venind ei, au ocupat locul pe unde aceia trebuiau să iasă, care era o trecătoare foarte greu accesibilă. Ajungând acolo flota themei Kibyraioton, aflată sub comanda lui Petronas, *[proto]-spatharios* şi strateg, a ancorat în portul cetăţii. Iar Banakas, văzând

[755] În text: σπόνζα.

[756] Tzukanisterin sau Tzykanisterion desemna de obicei un teren pe care se practica un joc cu mingea între călăreţi. Un astfel de teren se afla şi în incinta palatului imperial din Constantinopol; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 166-167.

[757] Sau Bardas, după traducerea latină a lui Anastasius Bibliothecarius.

aceasta și pierzându-și nădejdea, i-a încurajat și i-a însuflețit pe ai lui; și, venind spre themele de cavalerie, a strigat și i-a pus pe fugă. A ucis pe mulți, a făcut prizonieri în toate suburbiile acelea și s-a întors cu multe prăzi.

În același an, strategul themei Thrakesion, Mihail Lachanodrakon, i-a trimis pe Leon, notarul său cel supranumit Kulukes, și pe Leon Kutzodaktylos, fost avvă, să vândă toate mănăstirile, de bărbați și de femei, și toate vasele sfinte, cărțile, animalele și câte aveau acestea în proprietate și au dat împăratului prețul acestora. Câte cărți monahale și ale părinților a găsit, le-a ars în foc. Și dacă apărea cineva pe undeva având moaște de sfinți ca filacteriu, pe acestea le încredința focului, iar pe cel care le avea îl pedepsea ca și cum ar fi fost lipsit de evlavie. Pe mulți monahi i-a omorât prin lovituri de bici; au fost și unii pe care [i-a omorât] cu sabia, iar pe nenumărați alții i-a orbit. Și ungând obrajii unora cu ceară lichidă, le dădea foc; astfel le ardea fețele și capetele; iar pe alții, după multe chinuri, îi trimitea în exil. La sfârșit nu a lăsat în toată thema condusă de el niciun om care să poarte schima monahală, lucru pe care, aflându-l împăratul cel care ura binele, i-a scris, mulțumindu-i: „Te-am găsit pe tine, un bărbat după inima mea, care îmi faci întotdeauna voile". Imitându-l pe acesta și ceilalți, au făptuit lucruri asemănătoare.

32.18.3.7.

În acest an, Abdelas l-a trimis cu multă armată în Africa pe Mualabitos și Alphadal Badinar a intrat în Romania și a luat 500 de prizonieri. Iar locuitorii din Mopsuestia[758], întâlnindu-i și luptându-se cu ei, au ucis 1000 de arabi. Venind Abdelas la Ierusalim, a ținut postul și a poruncit ca evreii și creștinii să fie scriși pe mâini. Și mulți dintre creștini au fugit pe mare în Romania. Serghie Kurikos a fost prins în afara [orașului] Sykes, așa cum [Serghie] Lacherbaphos [a fost prins] în Cipru – era reprezentantul celor de acolo.

33.19.4.8.

În acest an, în luna martie, indictionul al XII-lea, Constantin a pornit o flotă formată din 2000 de corăbii împotriva Bulgariei; ur-

[758] În text: Μομψουεστεῖς.

cându-se chiar el pe corăbiile roșii[759], a pornit pentru a intra pe fluviul Dunărea. I-a lăsat pe strategii themelor de cavalerie în afara trecătorilor, pentru ca ei să poată intra cumva în Bulgaria, în timp ce bulgarii erau ocupați cu el. După ce a ajuns până la Varna, a fost cuprins de frică și se gândea să se întoarcă. Dar bulgarii, văzând aceasta și înfricoșându-se, au trimis un boier[760] și pe Tzigatos, pentru a-i cere să se facă pace. La vederea acestora, împăratul a devenit foarte bucuros și a făcut pace. Și și-au jurat unii altora că nici bulgarii să nu vină asupra Romaniei, nici împăratul să nu pună la cale să intre în Bulgaria. Au făcut unii pentru ceilalți acte scrise în acest scop. Și, întorcându-se, împăratul a intrat în oraș, lăsând soldați din toate themele și în cetățile pe care le construise.

În luna octombrie a celui de-al XI-lea indiction, împăratul a primit știri din Bulgaria, de la prietenii săi ascunși, cum că domnitorul Bulgariei trimite o armată de 12000 [de oameni] și boieri pentru a cuceri Berzitia[761] și a-i trimite pe [locuitorii] acesteia în Bulgaria. Iar el, pentru a nu fi simțit că pornește împotriva bulgarilor, căci veniseră la el trimiși ai domnitorului Bulgariei care se aflau încă în oraș, se prefăcea că pornește împotriva arabilor. Și steagurile și personalul de serviciu au trecut [strâmtoarea].

Dându-le drumul trimișilor și aflând prin intermediul spionilor că ieșiseră [din oraș], a luat armata și a pornit în grabă. Și adunând soldații din theme, thrakesienii, și unindu-i pe *optimatoi* cu *tagmata*, a făcut ca aceștia [să ajungă] la 80000. A mers apoi într-un loc numit Lithosoria și a tăbărât asupra bulgarilor fără sunet de trâmbițe. Punându-i pe fugă, a obținut o mare victorie. S-a întors triumfător în oraș cu multe prăzi și prizonieri și, intrând cu ceremonial[762], a numit acest război „nobil", pentru că nimeni nu i se opusese, nici nu avusese loc vreun măcel sau vreo vărsare de sânge a creștinilor.

34.20.5.9.

În acest an, 280 de capete din Africa au fost aduse în Siria și purtate în paradă.

---

[759] În text: Ῥοῦσια χελάνδια. Este vorba despre corăbiile imperiale.

[760] În text: βοϊλᾶν. Termenul este, probabil, de origine protobulgară.

[761] Berzitia era zona locuită de Βερζῆται, un trib slav așezat în Macedonia sau, după alte opinii, în Thessalia; v. *The Chronicle*, p. 618.

[762] În text: ἔμπρακτος, care s-ar putea traduce și „în procesiune".

Împăratul, pentru că rupsese pacea cu bulgarii, a înarmat din nou o flotă numeroasă. Şi urcând pe ea cavalerie, [în număr de] 12000, a trimis cu flota şi pe toţi strategii acesteia. Fiindcă îi era frică, el a rămas lângă cavalerie. Şi au intrat ei în Mesembria. Pentru că un vânt puternic sufla dinspre nord, puţin a lipsit să nu fie zdrobite toate [corăbiile] şi mulţi au murit. Astfel că împăratul s-a înapoiat fără să izbutească nimic.

Telerigos, domnul Bulgariei, descoperind că împăratul îi află intenţiile de la apropiaţii săi, i-a scris acestuia: „Vreau să fug şi să vin la tine. Dar trimite-mi cuvântul tău că nu voi păţi nimic şi [spune-mi] ce prieteni ai aici ca să mă încred în ei şi să lucreze împreună cu mine!" Iar împăratul, din naivitate, i-a scris înapoi. Aflând deci Telerigos, i-a ucis[763] pe toţi. La auzul acestora, Constantin şi-a smuls multe dintre firele sale albe de păr.

35.21.6.10.

În acest an, în indictionul al XIII-lea, în luna august, împăratul Constantin a pornit împotriva bulgarilor. Picioarele îi erau cumplit de arse de o plagă dată de Dumnezeu şi de aici a fost cuprins de o febră foarte puternică şi necunoscută medicilor; din pricina exageratei fierbinţeli, s-a întors la Arcadiopolis, purtat într-un pat pe umerii supuşilor. Mergând la Selymbria, s-a urcat pe o corabie în cea de-a paisprezecea zi a lunii septembrie a celui de-al XIV-lea indiction. Atunci când a ajuns la castelul Strongylon[764], a murit pe corabie în chip jalnic, strigând şi spunând: „Trăind încă, am fost dat focului celui nestins". Cerea să fie lăudată Sfânta Fecioară şi Născătoare de Dumnezeu, al cărei duşman neînduplecat fusese.

A fost singurul împărat stăpânitor, după săvârşirea tatălui său, timp de 34 de ani, 2 luni şi 26 de zile. Şi astfel şi-a sfârşit viaţa, mânjit cu mult sânge de creştin şi cu invocări şi jertfe ale demonilor, precum şi cu prigoane împotriva sfintelor biserici şi a credinţei celei drepte şi neîntinate, încă şi cu ucideri de monahi şi profanări de mănăstiri şi depăşind nu cu puţin în tot felul de rele pe nimeni altul decât pe Diocleţian şi pe tiranii cei de demult.

Iar în acelaşi an a murit şi Abdelas, conducătorul arabilor. Aceste două fiare foarte îngrozitoare care sfârtecaseră neamul ome-

[763] În text: ἐκούρασε. Termenul este atestat rar cu acest sens.
[764] „Cel rotund".

nesc multă vreme au murit în același timp prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu; și au luat puterea Leon și Madi, fiii lor.

În același an, regele longobarzilor, Teodot, venind în orașul împărătesc, s-a refugiat la împărat.

Anii lumii 6268. De la dumnezeiasca Întrupare: 768 ani.

Împăratul romanilor Leon, ani 5.1. Conducătorul arabilor Madi, ani 9.1. Episcopul Romei Adrian, ani 27.7. Episcopul Constantinopolului Niketas, ani 14.11.

În acest an, trimițându-l Madi cu multă armată împotriva Romaniei pe Abasali, a deschis cu ajutorul fumului peștera cea numită Kasin și, luându-i prizonieri pe cei care se aflau în ea, s-a întors.

Împăratul Leon a început să pună mâna pe banii pe care îi lăsase tatăl său și și-a atras de partea sa poporul și pe cei din oraș. Pentru scurtă vreme a părut că este evlavios și prieten al Sfintei Născătoare de Dumnezeu și al monahilor. De aceea a numit și mitropoliți dintre egumeni[765] în tronurile cele mai de frunte. A creat multe trupe în fiecare themă și a sporit *tagmata*. De aceea, căpeteniile themelor, punându-se în mișcare, au intrat cu toții [în oraș] împreună cu mulțime mare de popor, cerându-l ca împărat pe Constantin, fiul lui Leon. Dar acesta din urmă, după cum este obiceiul împăraților, le-a răspuns: „Fiul meu este singurul care mi s-a născut și mi-e teamă să fac asta, ca nu cumva să mi se întâmple mie ceea ce este omenesc și, fiind el încă mic copil, să îl omorâți și să puneți pe altul". Ei au mărturisit cu jurăminte și l-au încredințat că, dacă Dumnezeu va vrea ca el să moară, nu le va fi împărat decât fiul său. Poporul, făcând tulburare și adunându-se în hipodrom și cerând aceasta de la Duminica Floriilor până în Joia cea Mare, în Vinerea cea Sfântă [împăratul] le-a poruncit tuturor să jure. Și a jurat pe cinstita și de viață făcătoarea Cruce tot poporul, cei din theme, din senat, din *tagmata* cea dinăuntru, toți cei din oraș și meșteșugarii să nu primească alt împărat în afară de Leon, de Constantin și de cei din sămânța lor. Și au făcut înscrisuri cu propria lor mână, așa cum au jurat.

A doua zi, care era Sâmbăta cea Sfântă, împăratul a ieșit la Tribunalul celor 19 lavițe și l-a făcut *nobelisimos* pe Eudokimos, fratele

765 În text: ἀββάδων.

său. Căci pe Antim îl făcuse tatăl său, când încă trăia. Și a mers împăratul în procesiune cu cei doi cezari, cu cei trei *nobelisimoi*[766] și cu tânărul Constantin la Marea Biserică și, schimbând vălul [altarului][767], după cum este obiceiul împăraților, a urcat la amvon împreună cu fiul său și cu patriarhul. Intrând întreg poporul, și-a depus înscrisurile pe Sfânta Masă. Împăratul li s-a adresat astfel: „Iată, fraților, vă împlinesc cererea și vi-l dăruiesc vouă pe fiul meu ca împărat. Iată, luați-l din biserică și din mâna lui Hristos". Iar ei au strigat cu glas mare, spunând: „Auzi-ne[768] pe noi, Fiule al lui Dumnezeu, că din mâna Ta îl luăm ca împărat pe domnul Constantin, pentru a-l păzi și pentru a muri pentru el!" A doua zi, care era Duminica cea Mare a Paștilor, în 24 aprilie[769], indictionul al XIV-lea, la vremea zorilor, ieșind împăratul împreună cu patriarhul în hipodrom și fiind adus un antimis, patriarhul a făcut rugăciunea, în timp ce privea întregul popor, iar împăratul l-a încoronat pe fiul său. Astfel, cei doi împărați împreună cu cei doi cezari și trei *nobelisimoi* au mers în procesiune în Marea Biserică. A mers în procesiune și împărăteasa Irina, după procesiunea împăraților, vegheată de sceptre, prin schole, și a urcat prin scara de la Chalke în [galeriile] catehumenilor din biserică, fără să iasă în mijlocul porticului.

Iar în luna mai a aceluiași indiction, cezarul Nichifor, fratele împăratului, a fost pârât la împărat cum că pune la cale o uneltire împotriva lui alături de niște *spatharioi*, scutieri și alți oameni împărătești. Făcând împăratul o adunare în Magnaura, a pus înaintea poporului cele ce se spuneau despre Nichifor. Iar ei au strigat într-un glas ca amândoi[770] să fie scoși din mijlocul lor, neamintindu-și ca unii care erau veșnic călcători de jurământ cele pe care le-au jurat tatălui acestora – ca după moartea sa să nu îngăduie ca fiii săi să fie nedreptățiți. Și împăratul, bătându-i și tunzându-i pe cei care se revoltaseră, i-a exilat la Cherson și la Klimata sub pază și în siguranță.

2.2.8.12.

În acest an, Thumamas al lui Bakas a intrat în Romania și, luând prizonieri, s-a întors. Iar Telerigos, domnitorul bulgarilor, s-a refu-

---

[766] Cei doi cezari și trei *nobelisimoi* erau fiii lui Constantin al V-lea.
[767] În text: ἐνδυτήν.
[768] În text: ἀντιφώνησον.
[769] Data de 24 aprilie este adăugată de Carl de Boor, după traducerea latină, data corectă fiind cea de 14 aprilie; v. *The Chronicle*, p. 622.
[770] Sau „toți".

giat la împărat. [Împăratul] l-a făcut pe acesta *patrikios* și l-a căsătorit cu verișoara soției sale, Irina. Și primindu-l pe el [împăratul] din sfântul baptisteriu [după ce a fost] botezat, l-a cinstit mult și i-a arătat dragoste.

3.3.9.13.

În acest an, Thumamas s-a așezat la Dabekon și s-a răsculat.

Iar împăratul Leon a trimis trupele romanilor; și au intrat în Siria 100000 [de oameni], pe care îi conducea Mihail Lachanodrakon, al themei Thrakesion, Artauasdos Armeanul, al [themei] Armeniakon, Tatzates, al themei Bukelarion, Karisterotzes, al [themei] Armeniakon, și Grigorie, fiul lui Musulakios, al themei Opsikion; și au încercuit Germanikeia. Acolo se afla Isbaali, unchiul lui Madi, căruia i-au luat toate cămilele. Ba ar fi cucerit și Germanikeia, dacă Isbaali nu l-ar fi convins pe Lachanodrakon prin daruri și acesta nu s-ar fi retras din fața cetății. Și a ieșit să prade țara și, luându-i prizonieri pe ereticii sirieni iacobiți, s-a întors din nou în cetate. Trimițând Thumamas armata din Dabekon și emiri, aceștia s-au luptat cu romanii. Au căzut 5 emiri și 2000 de arabi, după cum se spune. Și s-au întors vineri, căci veniseră duminică.

Împăratul, împărțind daruri[771] în [palatul] Sophianai, a șezut pe tron împreună cu fiul său; și astfel strategii au făcut triumful pentru victorie. I-a trecut și pe ereticii sirieni în Tracia și i-a instalat acolo.

4.4.10.14.

În acest an, mâniindu-se conducătorul arabilor Madi, l-a trimis pe Asan cu multă armată de maurophori, precum și dintre cei din Siria și Mesopotamia, și au coborât până la Dorylaion. Iar împăratul le-a ordonat strategilor să nu se războiască cu ei într-o luptă pe față, ci să asigure cetățile și să aducă în ele armata spre paza acestora, trimițând și căpetenii mari în fiecare cetate. Iar ei să ia câte 3000 de soldați aleși și să îi urmărească pe arabi, pentru a nu se risipi în raiduri de jaf și să ardă înainte pășunile pentru cai și proviziile dacă se găseau pe undeva.

Rămânând aceștia 15 zile la Dorylaion și lipsindu-le cele necesare, caii lor au fost înfometați. Și s-a făcut prăpăd printre aceștia.

---

[771] În text: ποιήσας Μαϊουμᾶν – „făcând Maiumas". Inițial Maiuma era o sărbătoare siriană. V. *The Chronicle*, p. 623.

Întorcându-se, au asediat o zi [orașul] Amorion și, văzând că acesta era fortificat și avea mult armament, s-au întors fără să izbândească nimic.

5.5.11.1.
Episcopul Constantinopolului Pavel: 5 ani.

În acest an, Madi, conducătorul arabilor, a venit la Dabekon cu multă armată și armament și l-a trimis pe fiul său, Aaron, împotriva Romaniei, iar el s-a întors în Orașul Sfânt. Și l-a trimis pe Muchesias, cel numit Zelotul, și i-a dat acestuia autoritatea de a-i face apostați pe robii creștinilor și să pustiască sfintele biserici. Și a venit până la Emesa și a anunțat că nu va sili pe nimeni să se convertească, decât numai pe cei care fuseseră necredincioși, [aceasta] până când evreii și creștinii s-au arătat pe față. Și îndată a început să tortureze în chip lipsit de Dumnezeu, cum [nu făcuseră] odinioară nici Lysias, nici Agrikolaos și i-a nimicit pe mulți. Dar, cu harul lui Hristos, Dumnezeul nostru, niște femei i-au biruit nebunia; și acestea erau nou botezate[772]: fiica arhidiaconului Emesei și fiica fiului lui Isaia, care au fost mult chinuite și nu au cedat lipsei de evlavie. Căci primind câte 1000 de lovituri cu vine de bou și fiind supuse la multe alte chinuri, au dobândit cununa biruinței de la Hristos. [Muchesias] a ajuns până la Damasc și a pustiit multe biserici, neținând seama de cuvântul dat creștinilor de către arabi.

Iar în cea de-a șasea zi a lunii februarie, a celui de-al III-lea indiction, ziua de duminică a lăsatului sec de brânză, a murit eunucul Niketas cel dintre slavi, patriarhul Constantinopolului. În cea de-a doua duminică din Post, Pavel cel cinstit, care era anagnost, de neam cipriot, strălucind prin cuvânt și prin faptă, după ce a încercat îndelung să renunțe din cauza ereziei care stăpânea, a fost silit prin multă constrângere și astfel a fost hirotonit patriarh al Constantinopolului.

În săptămâna cea de la mijlocul Postului au fost arestați Iacob, [care era] *protospatharios* și *papias*[773], Strategios și Teofan, cubi-

[772] În text: νουβίτισσαι. Aceasta este singura atestare a termenului.
[773] *Papias* era dregătorul care îi avea în subordine pe cei care se ocupau de încăperile din palatul imperial; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, pp. 251-265. Potrivit altor opinii, în acest caz ar putea fi vorba despre un nume propriu, Papias; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, p. 1580.

culari şi *parakoimomenoi*[774], Leon şi Toma, cubiculari şi aceştia, împreună cu alţi bărbaţi evlavioşi, pentru că se închinau sfintelor şi cinstitelor icoane. Atunci, dându-şi la iveală răutatea sa cea ascunsă, Leon, fiul prigonitorului, i-a bătut pe aceştia fără milă, i-a tuns şi, făcând să fie purtaţi, legaţi fiind, pe [strada] Mese, i-a închis în pretoriu. Acolo a şi murit mai sus-amintitul Teofan, devenind mărturisitor şi dobândind cununa muceniciei. Iar toţi ceilalţi, după săvârşirea lui, au devenit monahi destoinici.

Aaron, intrând în thema Armeniakon, a asediat cetatea Semalus toată vara şi, în luna septembrie, a ocupat-o prin tratative. Îl trimisese pe Thumamas în Asia cu 50000 [de oameni]. Şi Mihail Lachanodrakon, întâlnind un mic grup de incursiune al acestuia, s-a luptat cu el şi l-a ucis pe fratele lui Thumamas.

În ziua a opta a lunii septembrie a celui de-al IV-lea indiction a murit Leon, fiul lui Constantin, în acest fel: fiind înnebunit după pietrele preţioase, i-a plăcut coroana cea din Marea Biserică[775]; deci, luând-o, o purta. Şi i-au ieşit bube pe cap şi a fost cuprins de o febră puternică. A murit după ce a fost împărat 5 ani fără 6 zile.

Anii lumii 6273. De la dumnezeiasca Întrupare: 773 ani.

Împăratul romanilor Constantin, împreună cu mama sa, ani 10.1. Conducătorul arabilor Madi ani, 9.6. Episcopul Romei Adrian ani, 27.12. Episcopul Constantinopolului Pavel ani, 5.2.

În acest an, preaevlavioasa Irina şi fiul ei, Constantin, au primit de la Dumnezeu împărăţia, în chip mai presus de înţelegere, în ziua a opta a lunii septembrie, indictionul al IV-lea, pentru a fi slăvit[776] Dumnezeu şi în aceasta, printr-o femeie văduvă şi un copil orfan, urmând să doboare nemăsurata lipsă de evlavie împotriva Lui şi a slujitorilor Lui şi tirania împotriva tuturor bisericilor a lui Constantin, luptătorul împotriva lui Dumnezeu, la fel cum odinioară [l-a doborât] pe diavol prin slăbiciunea pescarilor şi a neştiutorilor de carte.

---

[774] Demnitate care presupune aceleaşi atribute pe care le avea cubicularul; de asemenea, cel care o îndeplinea trebuia să fie eunuc.

[775] Poate coroana depusă în biserica Sfânta Sofia de împăratul Mauriciu; v. mai sus anii lumii 6093.

[776] În text: θαυμαστωθῇ.

După ce a deţinut ea puterea timp de 40 de zile, pentru că fiul ei avea zece ani, câţiva demnitari, ţinând sfat, au vrut să îl scoată pe Nichifor, cel care fusese cezar, şi să îl aşeze ca împărat pe el. Aflându-se acest lucru, au fost arestaţi Grigorie, logothetul *dromos*-ului, şi Bardas, care fusese odinioară strateg [al themei] Armeniakon, precum şi Constantin, vicar al *spatharios*-ului şi *domestikos* al excubiţilor şi Teofilact, cel al lui Rhangabe, *drungarios* al Dodecanezului, şi mulţi alţii. După ce i-a bătut şi i-a tuns, i-a exilat pe toţi în diferite locuri. Iar pe fraţii soţului ei, cezari şi *nobelisimoi*, tunzându-i, i-a făcut să intre în rândul preoţilor şi să împărtăşească poporul la sărbătoarea Naşterii lui Hristos. Atunci ea, mergând în procesiune în chip împărătesc, împreună cu copilul ei, a adus bisericii coroana pe care o luase soţul ei, înfrumuseţată cu perle.

Pe *patrikios*-ul Elpidios l-a numit strateg în Sicilia, ca unul care mai fusese prim-strateg al acelor părţi şi l-a trimis [acolo] în luna februarie. Iar în ziua a cincisprezecea a lunii aprilie a fost pârât că ar fi de partea cezarilor. Şi Irina, trimiţându-l pe *spatharios*-ul Teofil, a ordonat să îl prindă pe Elpidios în scurt timp şi să îl aducă. Şi ducându-se el, sicilienii nu i l-au dat. Împărăteasa, bătându-i şi tunzându-i pe soţia şi pe fiii aceluia, i-a trimis să fie întemniţaţi în pretoriu.

Iar în luna iunie a trimis toate themele din cealaltă parte [a strâmtorilor] să păzească trecătorile şi să supravegheze ieşirea arabilor, aşezându-l drept căpetenie a acestora pe *sakellarios*-ul Ioan, care era eunuc şi omul ei de casă. Iar Madi l-a trimis pe Keber cu multă armată şi s-au întâlnit unii cu alţii într-un loc numit Melon. Începând lupta, arabii au fost învinşi, au fost ucişi mulţi dintre ei şi s-au întors ruşinaţi.

Cei evlavioşi au început să aibă îndrăzneală şi să se răspândească cuvântul lui Dumnezeu; iar cei care voiau să se mântuiască, să se retragă [din lume] fără să fie împiedicaţi, să se înalţe cuvântul de slavă către Dumnezeu, mănăstirile să îşi revină şi să se arate tot binele. În acest an, un om, săpând la Zidurile cele Lungi din Tracia, a găsit o raclă. Curăţând-o şi desfăcând-o, a găsit un bărbat zăcând şi pe raclă litere gravate, conţinând acestea: „Hristos Se va naşte din Maria Fecioara şi cred în El. Iar în timpul împăraţilor Constantin şi Irina, o, soare, mă vei vedea din nou”.

2.7.13.3.

În acest an, Irina l-a trimis pe *sakellarios*-ul Konstaes și pe *primikerios*-ul[777] Mamalos la Carol, regele francilor, pentru ca fiica acestuia, pe nume Erythro, să se căsătorească cu împăratul Constantin, fiul ei. Și făcându-se un acord și jurăminte între unii și ceilalți, l-au lăsat pe eunucul și notarul Elissaios spre a o învăța pe ea literele și limba grecilor și a o educa în obiceiurile împărăției romanilor.

[Împărăteasa], înarmând multă flotă și armată aleasă din theme și destui comandanți, l-a numit [în fruntea acestora] pe *patrikios*-ul Teodor, un eunuc și un bărbat energic, și l-a trimis în Sicilia împotriva lui Elpidios. Dându-se multe lupte, au învins cei din jurul lui Teodor. Elpidios, văzând [aceasta] și înfricoșându-se, a luat toți banii pe care îi avea și pe ducele Nichifor și a trecut în Africa. Dându-i-se cuvântul că nu va păți nimic, a trecut de partea arabilor. Aceștia, primindu-l, îl țineau ca și cum ar fi fost împărat al romanilor: încoronându-l în zadar și punându-i încălțări[778] și coroană.

În vreme ce armata romanilor era ocupată cu acestea, Aaron, fiul lui Madi, a ieșit cu o nemaiîntâlnită forță armată [formată] din maurophori și din [oameni din] toată Siria, Mesopotamia și din deșert și a venit până la Chrysopolis, lăsându-l în urmă pe Bunusos să asedieze Nakoleia în Asia cu 30000 [de oameni]. Acesta, luptându-se cu Lachanodrakon și cu thema Thrakesion – care erau 30000 – într-un loc numit Darenos, a ucis 15000 [de oameni]. Iar împărăteasa, trimițându-l pe *domestikos*-ul Antonie împreună cu *tagmata*, a ocupat Banes și i-a izolat pe cei de acolo. De partea lor a trecut și Tatzatios, strategul [themei] Bukellarion, din ură față de eunucul Staurakios, *patrikios*-ul și logothetul *dromos*-ului, care pe atunci se afla în fruntea tuturor celor care erau [acolo] și le administra pe toate. Sfătuindu-i pe aceștia, [arabii] au cerut pace.

Ieșind pentru aceasta, Staurakios, *magistros*-ul Petru și *domestikos*-ul Antonie nu au avut grijă să primească promisiuni și copii de-ai căpeteniilor, ci, ieșind fără rost, au fost prinși de către aceștia și au fost legați. Ambele părți au fost forțate să facă pace. Augusta și

---

[777] Termenul provine de la latinescul *primicerius* și desemna un demnitar de rang superior; v. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, pp. 300-332. Pentru termen, v. H. MIHĂESCU, *La Romanite* ..., p. 395.

[778] În text: τζαγγίον („încălțare"); probabil încălțările roșii purtate de împărați.

Aaron și-au dat unul altuia multe daruri, înțelegându-se să le plătească acestora și tribut la un anume interval de timp. Și, făcându-se pace, [arabii] au plecat, lăsând și cetatea Nakoleia. Iar Tatzatis și-a luat soția și toată averea.

3.8.14.4.

În acest an Irina, făcând pace cu arabii și găsind răgaz, l-a trimis pe Staurakios, *patrikios*-ul și logothetul *dromos*-ului rapid[779], cu multă armată împotriva neamurilor sklavinilor. Și mergând spre Tesalonic și Hellada, i-a supus pe toți și i-a făcut tributari împărăției. A intrat și în Pelopones și a adus împărăției romanilor mulți prizonieri și prăzi.

4.9.15.5.

În acest an, în luna ianuarie, indictionul al Vll-lea, mai susamintitul Staurakios a revenit de la sklavini și a făcut triumf pentru victorie la cursele din hipodrom.

Iar în luna mai a aceluiași al Vll-lea indiction, împărăteasa Irina a ieșit cu fiul său și cu multă armată în Tracia, ducând cu ea instrumente și muzică; și a mers până la Beroia și, poruncind ca aceasta să fie reconstruită, a numit-o Irinopolis. A mers și până la Filipopolis, fără să pățească nimic, și s-a întors în pace, zidind și Anchialosul.

În același an, Madi, conducătorul arabilor, cel numit și Mahomed, a murit și a luat puterea Moses, fiul său.

În data de 31 august, din același al Vll-lea indiction, Pavel, cuviosul și preasfințitul patriarh, îmbolnăvindu-se, și-a lăsat tronul; a mers la mănăstirea lui Florus și a luat schima monahală fără știrea împărăției. Când a aflat aceasta, împărăteasa a venit la el întristată împreună cu fiul ei și a strigat la el: „De ce ai făcut asta?" Iar el, cu multe tânguiri, a spus: „Mai bine era să nu fi stat deloc pe tronul preoției, atunci când Biserica lui Dumnezeu era asuprită și se afla ruptă de celelalte tronuri sobornicești și anatematizată". Iar ea, invitându-i pe *patrikioi* și pe notabilii din senat, i-a trimis la el să asculte cele pe care le spunea. El le-a zis: „Dacă nu se face un sinod

---

[779] În text: λογοθέτην τοῦ ὀξέος δρόμου. Este vorba despre serviciul de poștă rapidă a statului.

ecumenic și nu se îndreaptă greșeala care este în mijlocul vostru, nu aveți mântuire". Ei i-au răspuns: „Și de ce ai iscălit atunci când ai fost hirotonit că nu vei cinsti icoanele?" El a spus: „De aceea plâng și m-am adăpostit pentru pocăință, rugându-mă lui Dumnezeu, ca să nu mă pedepsească deoarece ca preot am tăcut până acum și nu am strigat adevărul de frica mâniei voastre". Atunci a adormit în pace, lăsând multă tânguire în împărăție și între oamenii evlavioși din oraș. Fusese un bărbat venerabil, milostiv peste măsură și vrednic de tot respectul; orașul și împărăția dobândiseră multă încredere în el. De atunci deci a început să fie grăit și discutat cu îndrăzneală de către toți cuvântul în legătură cu sfintele și cinstitele icoane.

5.1.16.1.
Conducătorul arabilor Moses: 1 an.
Episcopul Constantinopolului Tarasie: 21 ani.

În acest an, împărăteasa Irina, adunând tot poporul în Magnaura, a spus: „Știți, fraților, ce a făcut patriarhul Pavel. Dacă ar fi trăit, nu am fi acceptat ca acesta să lase tronul preoției, chiar dacă îmbrăcase schima monahală. Pentru că, așa a fost plăcut lui Dumnezeu, s-a mutat din [această] viață, să avem grijă [să găsim] un om care să ne poată păstori și să sprijine Biserica lui Dumnezeu prin cuvinte de învățătură". Și toți, într-un glas, au spus că nu este altul decât *asekretes*-ul Tarasie. Iar ea le-a zis: „Și noi tot pe el îl alegem, dar nu se supune. Să spună din ce cauză nu primește alegerea împărăției și a întregului popor".

Iar el s-a apărat în fața poporului, spunând: „Împărații noștri credincioși, păzitori ai credinței noastre neîntinate, a creștinilor, și plini de zel pentru cele care se fac întru slava lui Dumnezeu, având grijă de toate cele plăcute Lui și în interesul nostru, mai ales de cele bisericești, preocupându-se și acum cu grijă și gândindu-se să numească un arhiereu în orașul acesta împărătesc al lor, mă au în mintea lor cea pioasă și au poruncit să mi se spună deschis ceea ce voiau. Cum eu m-am declarat nedemn pentru aceasta și nu mi-am dat nicicum consimțământul, pentru că nu puteam ține sau suporta jugul poverii, ei au poruncit să mă aducă în fața voastră, fiindcă ați și fost de acord cu această intenție a lor. Acum, bărbați temători de Dumnezeu și care Îl aveți pe El totdeauna în inimile voastre, cei care vă chemați cu numele lui Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu,

creştini, ascultaţi un scurt cuvânt de apărare [venit] de la smerenia şi nimicnicia noastră. Eu unul, dacă m-am apărat cu ceva faţă de evlavioşii şi întru toate ortodocşii noştri împăraţi, mă apăr şi în faţa voastră. Sunt cuprins de teamă să consimt la această alegere şi mă tem în faţa lui Dumnezeu să mă grăbesc la aceasta şi, cum s-a întâmplat pe neaşteptate, să nu sufăr vreo osândă înfricoşătoare. Căci, dacă cel care a auzit glasuri dumnezeieşti, care a avut ca şcoală cerul şi devenise văzător al Raiului, a auzit cuvinte tainice[780] şi a purtat numele lui Dumnezeu în faţa neamurilor şi a împăraţilor, dumnezeiescul Apostol Pavel, scriindu-le corintenilor, spunea: «Ca nu cumva, propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic»[781], cum eu, cel care mă amestec cu lumea şi mă număr printre laici şi printre cei aflaţi în slujbele împărăteşti, pot să sar astfel, fără cercetare şi cugetare, la înălţimea preoţiei? Pentru micimea mea, o asemenea faptă este înfricoşătoare. Încercarea este îndrăzneaţă. Cauza temerii şi a renunţării mele este aceasta: văd şi zăresc acum Biserica Lui cea întemeiată pe piatra lui Hristos, Dumnezeul nostru, sfâşiată şi împărţită, pe noi de fiecare dată grăind altele, pe creştinii cei de aceeaşi credinţă cu noi din Răsărit în alt chip şi pe cei din Apus fiind de acord cu ei, iar pe noi, fiind înstrăinaţi şi anatematizaţi în fiecare zi de toţi aceia. Groaznică este anatema, duce departe de Dumnezeu şi alungă din Împărăţia cerurilor, ducând în întunericul cel mai dinafară. Rânduiala şi legea Bisericii nu cunosc dispută sau ceartă, ci, după cum ştie să mărturisească un botez şi o credinţă, aşa şi un singur acord în toate lucrurile bisericeşti. Căci nimic nu este mai bine primit şi bine plăcut în faţa lui Dumnezeu decât să fim uniţi şi să devenim o biserică sobornicească, după cum şi mărturisim în Simbolul credinţei noastre sincere. Şi cerem, fraţilor – cred că şi voi, pentru că ştiu că aveţi frică de Dumnezeu –, de la prea-evlavioşii şi ortodocşii noştri împăraţi să se reunească un sinod ecumenic, pentru ca cei ai Unui Dumnezeu să devină una, cei ai Treimii [să devenim] uniţi, şi într-un suflet, şi în aceeaşi cinstire. Cei ai capului nostru Hristos [să devenim] un trup articulat şi coordonat, cei ai Sfântului Duh [să fim] nu unii împotriva celorlalţi, ci unii împreună cu ceilalţi, cei ai adevărului să cugetăm şi să spunem acelaşi lucru şi să nu fie dispută şi dezbinare între noi, pentru ca

---

780 În text: ἄρρητα.

781 *1 Corinteni* 9, 27.

pacea lui Dumnezeu, cea care este mai presus de orice minte, să ne păzească pe noi, pe toţi. Şi dacă împăraţii noştri apărători ai Ortodoxiei poruncesc să se ţină seamă de cererea mea, consimt şi eu şi le îndeplinesc porunca şi accept votul vostru. Iar dacă nu, îmi este cu neputinţă să fac asta, ca să nu fiu supus anatemei şi să nu mă aflu osândit în ziua Domnului nostru şi Judecătorului dreptăţii, în care nici împărat, nici preot, nici nobili, nici mulţime de oameni nu mă pot scăpa. Şi orice vă va fi pe plac, fraţilor, daţi un răspuns apărării mele sau, mai bine zis, cererii mele".

Ascultând toţi cu bucurie cele spuse, au fost de acord să se facă un sinod. Iar Tarasie, adresându-se din nou poporului, a spus: „Împăratul Leon a distrus icoanele, iar sinodul, atunci când a avut loc, le-a găsit distruse. Şi pentru că au fost distruse de mână împărătească, chestiunea trebuie cercetată, pentru că au îndrăznit să înlăture după cum au crezut de cuviinţă un vechi obicei transmis în Biserică. Dar adevărul lui Dumnezeu nu se leagă[782], pentru a spune în chip apostolic".

Iar în 25 decembrie a aceluiaşi al VIII-lea indiction, Cuviosul Părintele nostru Tarasie a fost hirotonit patriarh al Constantinopolului. Trimiţând la Roma sinodicoanele sale şi mărturisirea sa de credinţă, a fost acceptat de către papa Adrian. Şi trimiţând şi împărăteasa la acelaşi papă, i-a cerut să trimită scrisori din partea sa şi un om, pentru a fi de faţă la sinod. Iar el l-a trimis pe Petru, iconomul Bisericii sale, şi pe Petru, egumenul de la Sfântul Sava[783], bărbaţi cinstiţi şi împodobiţi cu toată virtutea. Împărăteasa şi patriarhul au trimis [mesaje] şi în Antiohia şi în Alexandria. Căci încă nu fusese ruptă pacea cu arabii. Din Antiohia l-au adus pe Ioan cel mare şi vestit, părtaş al sfinţeniei în vorbă şi faptă al patriarhului Antiohiei, căruia îi fusese singhel, şi din Alexandria l-au adus pe Toma, bărbat plin de râvnă şi foarte evlavios, care s-a remarcat şi când a ajuns arhiepiscop al Tesalonicului, marele oraş din Illyricum.

6.1.17.2.

Conducătorul arabilor Aaron: 23 ani.

În acest an, Moses, conducătorul arabilor, a murit şi în locul său a luat puterea Aaron, fratele său, care a făcut multe rele creştinilor.

---

782 Cf. 2 *Timotei* 2, 9.

783 Mănăstirea Sfântul Sava se afla la Roma, pe Aventin; v. *The Chronicle*, p. 634.

În același an, împărații au trimis și i-au invitat pe toți episcopii aflați sub autoritatea lor. Au sosit și scrisorile și oamenii trimiși de la Roma de papa Adrian, după cum am spus mai înainte, și cei ai [patriarhilor] Antiohiei și Alexandriei. Și în ziua a șaptea a lunii august a celui de-al IX-lea indiction, așezându-se în biserica Sfinților Apostoli din orașul împărătesc, au început să citească Sfintele Scripturi și să discute unii cu alții, în timp ce împărații priveau din [spațiul rezervat] catehumenilor. Mulțimea de *scholarioi* și excubiți și cei din celelalte *tagmata*, întărâtată de căpeteniile lor și având învățătura vicleanului lor dascăl, și-a scos săbiile și au venit peste ei, amenințând că îl vor ucide pe arhiereu, pe episcopii și egumenii ortodocși.

Când împărăția a încercat să îi împiedice prin oamenii săi de casă care erau de față, ei nu s-au supus, ci ocărau și mai mult. Și atunci când patriarhul s-a ridicat și a intrat în altar cu episcopii și monahii ortodocși, episcopii care aveau aceeași cugetare vicleană ca aceia au ieșit la ei, strigând: „Am învins!" Dar, prin harul lui Dumnezeu, acei nebuni lipsiți de omenie nu au vătămat pe nimeni și astfel, fiind dizolvat sinodul, fiecare a plecat la ale sale.

7.2.18.3.

În acest an, împărăteasa, trimițându-l pe *patrikios*-ul și logothetul Staurakios în Tracia, în luna septembrie, la începutul celui de-al X-lea indiction, la themele cele din cealaltă parte care se aflau atunci acolo, i-a convins pe toți aceștia să colaboreze cu ea și să scoată din oraș oastea cea lipsită de evlavie pe care stricătorul Constantin o adunase și o educase. Și prefăcându-se că pornește cu oastea spre părțile răsăritene, ca și cum ar fi ieșit arabii [în expediție], tot echipamentul împărătesc și cortul au ieșit până la Malagina.

Și intrând cei din themele din afară, au luat în stăpânire orașul. Dar, trimițând la ei, [împărăteasa] le-a spus: „Trimiteți-mi armele voastre, fiindcă nu am nevoie de voi!" Iar ei, fiind zădărniciți de către Dumnezeu, i le-au dat. Atunci [împărăteasa], urcând familiile acestora pe corăbii, i-a exilat din oraș, poruncind ca fiecare să plece în țara lui, în care s-a născut. Și făcându-și o armată proprie și căpetenii care i se supuneau, a trimis în luna mai, din nou, în toate locurile și i-a invitat pe episcopi să vină în orașul niceenilor din Bithynia, pentru a avea loc acolo sinodul. Și pe timpul întregii veri s-au

adunat cu toţii la Niceea. Iar reprezentanţilor Romei şi ai răsăritenilor nu le dăduse drumul, ci îi avea încă [acolo].

În ziua a noua a lunii septembrie, indictionul al Xl-lea, într-o zi de duminică, a avut loc o eclipsă foarte mare de soare, la ceasul al cincilea din zi, în timp ce se săvârşea Sfânta Liturghie.

8.3.19.4.

În acest an, Tarasie, preasfinţitul arhiepiscop al Constantinopolului, a venit în oraşul niceenilor. Şi s-a reunit cel de-al şaptelea Sfânt Sinod Ecumenic, [format] din 350 de episcopi[784]. Biserica sobornicească şi-a luat vechea podoabă, nedogmatizând nimic nou, ci păzind neclintite dogmele Sfinţilor şi fericiţilor Părinţi, respingând noua erezie şi anatematizând pe cei trei falşi patriarhi, adică pe Anastasie, Constantin şi Niketas, şi pe toţi cei care cugetau ca ei. Iar prima adunare şi prima şedinţă a episcopilor a avut loc în soborniceasca [biserică] Sfânta Sofia din Niceea, în 11 octombrie, indictionul al Xl-lea. În luna noiembrie au intrat toţi în oraşul împărătesc. Şi, şezând dinainte împăraţii şi episcopii în Magnaura, a fost lecturat tomosul; şi l-au semnat împăratul şi mama sa, aprobând evlavia şi dogmele cele vechi ale Sfinţilor Părinţi. Făcând daruri preoţilor, le-a dat drumul. Şi a fost împăciuită Biserica lui Dumnezeu, chiar dacă vrăjmaşul nu încetează să îşi semene zâzaniile între lucrătorii ei. Însă Biserica lui Dumnezeu, atunci când este atacată, biruie întotdeauna.

9.4.20.5.

În acest an, în luna septembrie, arabii au pornit o incursiune în teritoriul Romaniei; şi a intrat în thema Anatolikon, într-un loc numit Kopidnadon. Strategii romanilor, adunându-se, s-au războit cu ei, dar au fost învinşi. Mulţi au murit şi nu puţini dintre *scholarioi* au fost exilaţi. A căzut şi Diogenes, turmarh destoinic al anatolienilor, şi căpetenii ale themei Opsikion.

Împărăteasa, rupând înţelegerea cu francii, l-a trimis pe *protospatharios*-ul Teofan să aducă din [thema] Armeniakon o fată pe

---

784 Numărul episcopilor (τν' - 350) este o corectură a lui Carl de Boor, manuscrisele având în acest loc articolul τῶν. Traducerea ar fi deci „al episcopilor". Numărul participanţilor la sinod a fost de 365; v. *The Chronicle*, p. 637.

nume Maria din Amnia; și a căsătorit-o cu împăratul Constantin, fiul ei, acesta din urmă fiind foarte întristat și nevrând, din cauza legăturii cu fiica lui Carol, regele francilor, cu care fusese logodit mai înainte. Totuși, au celebrat nunta acestuia în luna noiembrie, indictionul al XII-lea.

Iar Philetos, strategul Traciei, a mers la Strymon și și-a făcut tabăra fără pază; dintr-o dată bulgarii au venit asupra lui, fiind ucis de către aceștia împreună cu mulți alții.

Irina l-a trimis în Longobardia pe Ioan, *sakellarios*-ul și logothetul armatei, împreună cu Teodot, care fusese rege al Marii Longobardii, pentru a se apăra, dacă se putea, de Carol și pentru a-i desprinde pe unii de la acesta. Și au plecat deci împreună cu Teodor, *patrikios*-ul și strategul Siciliei. Având loc o luptă, același Ioan a fost prins de franci și a fost ucis în chip îngrozitor.

10.5.21.6.

În acest an, diavolul, din invidie față de evlavia împăraților, a îndemnat câțiva oameni vicleni să o întărâte pe mamă împotriva fiului și pe fiu împotriva mamei. Căci au convins-o că ar fi aflat de la cei care făceau previziuni că: „Nu fiul tău este rânduit de la Dumnezeu să stăpânească împărăția, ci este a ta, dată ție de Dumnezeu". Ea, ca femeie, fiind înșelată, cum avea și iubire de putere, a fost mulțumită că este așa, negândindu-se că aceia au invocat acest motiv pentru că doreau să administreze ei lucrurile.

Împlinind 20 de ani, împăratul, fiind acum voinic și foarte capabil, a văzut că practic nu are putere peste nimic. Și se întrista văzându-l pe *patrikios*-ul și logothetul Staurakios că le deține pe toate și că toți vin la el; căci nimeni nu îndrăznește să îl viziteze pe împărat. Sfătuindu-se cu oamenii apropiați lui, care erau foarte puțini, și cu *magistros*-ul Petru, cu *patrikios*-ul Teodor Kamulianos și cu *patrikios*-ul Damian, a hotărât să îl prindă pe Staurakios, să îl exileze în Sicilia și să stăpânească el împărăția, împreună cu mama sa.

În ziua a noua a lunii februarie, indictionul al XIII-lea, a avut loc un cutremur foarte înfricoșător, încât nimeni nu îndrăznea să doarmă în casă, ci toți și-au făcut corturi în grădini și în spații libere și locuiau în ele.

Iar împărăteasa, împreună cu fiul ei, a ieșit la Sfântul Mamas. Dându-i-se de veste despre această intenție, Staurakios a instigat-o pe augustă împotriva fiului ei. Iar ea, prinzându-i pe oamenii împăratului, i-a bătut și i-a tuns pe toți, împreună cu Ioan *protospa-*

tharios-ul și preceptorul[785] său, cel numit Pikridios, și i-a exilat în părțile de jos, până în Sicilia. Iar pe *magistros*-ul Petru, supunându-l la necinstiri, l-a așezat în casa sa. La fel și pe *patrikios*-ul Teodor Kamulianos. Iar pe *patrikios*-ul Damian, bătându-l și tunzându-l, l-a trimis în cetatea Apollonias. De asemenea, și-a bătut și fiul și, reproșându-i multe, l-a izolat timp de mai multe zile. Apoi a început să pună armata să jure: „Până când vei trăi, nu vom accepta ca fiul tău să conducă". Și au jurat cu toții astfel, neîndrăznind absolut nimeni să spună ceva împotriva ei.

O flotă a arabilor a ieșit împotriva Ciprului și împărăteasa, aflând înainte de aceasta, a adunat și ea toate corăbiile romane și le-a trimis împotriva acelora. Ajungând până la Myra, amândoi strategii au ocolit capul Chelidonia și au intrat în golful Ataleiei. Iar arabii, pornind din Cipru, au avut parte de o lipsă de vânt și erau purtați în derivă pe mare. Când li s-a arătat uscatul, i-au văzut strategii și, așezându-se în formație, s-au pregătit de luptă. Iar Teofil, strategul [themei] Kibyraioton, bărbat voinic și foarte capabil, a avut îndrăzneală și a ieșit înaintea tuturor; luptându-se cu ei, aceștia l-au prins și l-au dus la Aaron, care, văzându-l, l-a îndemnat să devină trădător și să primească daruri vremelnice. Cum el nu a acceptat, după ce l-au silit și mai mult, dar el tot nu a cedat, suferind pedeapsa prin sabie, s-a dovedit a fi un vrednic mucenic.

Anii lumii 6283. de la dumnezeiasca Întrupare: 783 ani.

Împăratul romanilor Constantin, ani 7.1. Conducătorul arabilor Aaron, ani 23.6. Episcopul Romei Adrian, ani 27.22. Episcopul Constantinopolului Tarasie, ani 21.7.

În acest an, în luna septembrie, indictionul al XIV-lea, cei care luau jurământul au ajuns în thema Armeniakon. Iar ei nu au acceptat să jure: „Nu vom fi conduși de fiul tău ca împărat în timpul vieții tale", ci spuneau: „Nici nu vom pune numele Irina înaintea lui Constantin, ci [vom zice] Constantin și Irina, cum am primit de la început".

[Împărăteasa] a trimis iarăși spre a-i prinde pe aceștia, de data aceasta pe Alexios, *spatharios* și *drungarios* al străjii, cel numit Musulem. Dar ei l-au ținut pe acesta și l-au rânduit să îi conducă, în

[785] În text: βαγύλῳ. Termenul provine din latinescul *baiulus*.

vreme ce pe Nichifor, *patrikios*-ul și strategul lor, l-au întemnițat; și l-au aclamat și ei ca singur împărat pe Constantin. O, uneltire a vicleanului diavol! Cum se grăbește prin multe meșteșugiri să piardă neamul omenesc! Căci cei care în urmă cu 15 ani făcuseră jurământul acela îngrozitor, făcând înscrisuri și punându-le în Sfântul Altar, au jurat iarăși Irinei că nu le va fi împărat fiul ei cât timp va trăi ea. Și iarăși, uitând aceasta, l-au aclamat ca împărat pe Constantin, neînțelegând jalnicii de ei că nu trebuie să facă jurăminte potrivnice unul altuia, pentru că în mod necesar orice jurământ potrivnic unuia făcut mai înainte este urmat de sperjur, iar sperjurul înseamnă lepădare de Dumnezeu.

Adunându-se cei din theme la Atroa în luna octombrie a celui de-al XIV-lea indiction, cu toții l-au cerut într-un glas pe împăratul Constantin, care era în cel de-al douăzeci și unulea an al său. Iar Irina, fiindcă îi era frică de avântul armatei, i-a dat drumul. Și ei l-au confirmat ca împărat și au respins-o pe mama sa. Îndată, împăratul i-a trimis pe Mihail Lachanodrakon și pe *protospatharios*-ul Ioan, preceptorul[786] său, și i-au pus pe armeniaci să jure că nu o vor accepta pe Irina, mama lui, ca împărat[787]. Iar pe Alexios l-a întărit ca strateg al lor. Revenind împăratul în oraș în luna decembrie, bătându-l și tunzându-l pe Staurakios, l-a exilat spre satisfacția lor în thema Armeniakon. L-a exilat și pe eunucul Aetios, *protospatharios* și apropiat al mamei sale, și pe toți eunucii din casa ei. Iar pe ea, după ce i-a făgăduit că nu îi va face nimic, a așezat-o în palatul lui Elefterie, pe care ea însăși îl construise și unde își ascunsese și cea mai mare parte din bani.

În luna aceea a avut loc un incendiu și a ars *triklinos*-ul patriarhiei, cel numit Thomaites[788], *quaestorium*-ul[789] și multe alte case, până la Milion.

---

786 În text: βάγυλον.

787 În acest caz este folosit masculinul, pentru că se punea problema ca Irina să guverneze personal, în calitate de suveran, și nu doar ca soție sau mamă de împărat. În acest context se poate remarca titulatura βασιλεὺς care apare în documentele emise de Irina; v. C.E. Zachariae von LINGENTHAL, *Jus Graeco-Romanum*, Pars III, p. 55, și L. BRÉHIER, *Vie et mort de Byzance*, p. 89.

788 Clădirea era o anexă a Patriarhiei, unde se păstra și biblioteca acesteia, și fusese construită de patriarhul Toma I (607-610) sau Toma II (667-669); v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. II, pp. 14-19.

789 În text notat ca κυαιστώριον. Am preferat forma latinească în locul unei transliterări exacte a formei grecești pentru identificarea lămurită a realității la care face referire acest termen.

Iar în luna aprilie, Constantin, făcând o expediţie împotriva bulgarilor, a ajuns la aşa-numita cetate Probaton[790], la râul Sfântului Gheorghe. Întâlnindu-l pe Kardamos, domnitorul Bulgariei, a avut loc o luptă de proporţii nu prea mari până seara. Iar romanii, pierzându-şi curajul, au fugit noaptea şi s-au întors lipsiţi de glorie. Bulgarii, la rândul lor, fiind înfricoşaţi, s-au întors.

2.7.23.8.

În acest an, în luna septembrie, împăratul a făcut o expediţie împotriva arabilor. Şi pornind de la Amorion, a mers spre Tarsul Ciliciei. Când a ajuns la Turnurile fără apă[791], s-a întors înapoi, fără a reuşi să facă nimic, în luna octombrie, indictionul al XV-lea.

În ziua a cincisprezecea a lunii ianuarie, împăratul, fiind rugat de mama sa şi de mulţi dintre cei care aveau demnităţi, a proclamat-o din nou pe aceasta; şi a fost aclamată împreună cu el ca la început, Constantin şi Irina. S-au supus cu toţii. Dar thema Armeniakon, împotrivindu-se la aceasta, s-a răsculat şi l-a cerut pe Alexios, cel care le fusese strateg cu puţin timp înainte şi pe care pe atunci împăratul îl chemase dându-şi cuvântul [că nu îi va face nimic] şi îl cinstise cu demnitatea de *patrikios*, ţinându-l în preajma sa. Din cauza acestei cereri şi a unor vorbe care se spuneau despre el – cum că va fi împărat –, după ce l-a bătut şi l-a tuns, împăratul l-a aşezat în pretoriu.

În luna iulie, Constantin a mers în expediţie împotriva bulgarilor şi a construit cetatea Markellai. La 20 ale lunii iulie a ieşit Kardamos, domnitorul Bulgariei, cu toată armata sa şi stătea în fortificaţii. Împăratul, fiind cuprins de înflăcărare[792] şi fiind convins de către falşi profeţi că a lui va fi victoria, a pornit lupta fără vreun scop şi fără rânduială, sfârşind prin a suferi o grea înfrângere. Şi a revenit [ca un] fugar în oraş, pierzând mulţi, nu numai din armata cea de rând, ci şi dintre cei cu demnităţi, între care şi pe *magistros*-ul Mihail Lachanodrakon, pe *patrikios*-ul Bardas şi pe *protospatharios*-ul Ştefan Harneas, pe Niketas şi pe Theognostos, care fuseseră strategi; şi încă alţi oameni împărăteşti, nu puţini, şi pe Pangratios, falsul profet şi astronom, care îi şi prorocise că va învinge. Au luat şi

[790] În text: Προβάτου κάστρον – „Cetatea Oii".
[791] În text: Ἀνύδροι πύργοι.
[792] În text: θερμοπνοήσας, literal – „respirând fierbinte".

bagajul, precum şi caii şi cortul cu toate lucrurile împărăteşti. Adunându-se *tagmata* în oraş, s-au sfătuit să îl scoată pe Nichifor, care fusese cezar şi să îl aşeze ca împărat.

Aflând aceasta, Constantin a trimis de i-a scos pe toţi[793] fiii lui Constantin, bunicul său, la Sfântul Mamas. Pe Nichifor l-a orbit, iar lui Hristofor, Niketas, Antim şi Eudokimos le-a tăiat limbile. Împreună cu aceştia l-a orbit şi pe Alexios, *patrikios*-ul amintit mai înainte, fiind convins de cele spuse de către mama sa şi de către Staurakios, mai sus-menţionatul *patrikios* - cum că, dacă nu l-ar orbi, îl vor alege pe el împărat. Iar pedepsirea acestora s-a făcut în luna august, într-o zi de sâmbătă, indictionul al XV-lea, la ora 9. Însă dreptatea lui Dumnezeu nu a lăsat pentru mult timp nerăzbunată această faptă nedreaptă. Căci, după un [interval de] timp de cinci ani, în aceeaşi lună şi în aceeaşi zi de sâmbătă, acelaşi Constantin a fost orbit de către propria sa mamă.

3.8.24.9.

În acest an, auzind armeniacii despre *patrikios*-ul Alexios că a fost orbit, l-au întemniţat pe strategul lor, *patrikios*-ul Teodor Kamulianos. Aflând aceasta, împăratul l-a trimis pe *protospatharios*-ul Constantin Artaser şi pe Chrysocheres, strategul themei Bukellarion, cu armată din celelalte theme, pentru a-i prinde. Iar aceştia, începând lupta cu ei, i-au prins pe amândoi şi i-au orbit; şi au fost măcelăriţi mulţi din ambele părţi, în luna noiembrie a primului indiction.

Iar în ziua a douăzeci şi cincea a lunii decembrie, la ceasul al doilea, având loc noaptea tunete şi fulgere, s-a aprins o parte a atelierului împărătesc de brodat cu aur[794] de la Chrysion.

După Sfintele Paşti, împăratul a făcut o expediţie împotriva armeniacilor, împreună cu toate celelalte theme. Şi în cea de-a douăzecea zi a lunii mai, indictionul întâi, în duminica Cincizecimii, luptându-se cu ei, i-a învins prin viclenia armenilor care erau cu armeniacii, dar i-au trădat. Şi i-a prins şi i-a ucis pe *spatharios*-ul Andronikos, turmarh al lor, pe Teofil, turmarh şi el, şi pe Grigorie, episcopul oraşului Sinope; iar pe ceilalţi i-a supus la amenzi şi confiscări. Iar pe 1000 din cetatea lor, legându-i, i-a adus în oraş prin

[793] În text: ἀμφοτέρους, care se poate traduce şi prin „amândoi".
[794] În text: ἐργοδοσίου τῶν χρυσοκλαβαρίων.

poarta Vlahernelor, în ziua a douăzeci și patra a lunii iunie, într-o zi de luni; și le-a tatuat fețele cu cerneală, scriindu-le: „Armeniac uneltitor”, și i-a răspândit în Sicilia și în celelalte insule. Iar armenii, trădătorii acestora, neprimind nicio răsplată de la împărat, au predat arabilor cetatea Kamachon.

4.9.25.10.

În acest an, în luna octombrie, indictionul al II-lea, arabii au ocupat cetatea Thebasa prin promisiune: de aceea le-au lăsat căpeteniile să meargă la ale lor.

5.10.26.11.

În acest an, împăratul, pentru că o ura pe soția sa, Maria, din cauza uneltirii mamei sale care dorea puterea, pentru ca el să fie condamnat de toți, a forțat-o pe aceasta să se facă monahie; convingând-o, a tuns-o în monahism în luna ianuarie, indictionul al III-lea.

Și în luna aprilie a pornit în expediție împotriva arabilor. În ziua a opta a lunii martie, luptându-se cu un grup expediționar al acestora într-un loc numit Anusa, i-a învins și i-a alungat până la râu. Mai apoi a coborât la Efes; după ce s-a rugat în biserica Teologului[795], a donat[796] taxele târgului, care erau în valoare de 100 de litre de aur, spre slujirea Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan. Iar în luna august, împăratul a încoronat-o ca augustă pe cubicularia Teodote și s-a logodit cu ea în chip nelegiuit.

6.11.27.12.

În acest an, în luna septembrie, indictionul al IV-lea, împăratul a făcut nunta cu Teodote în palatul Sfântului Mamas, timp de 40 de zile.

În luna aprilie a aceluiași al IV-lea indiction, în ziua a șaptea [a săptămânii], la ceas de noapte, în insula Creta a avut loc un cutremur îngrozitor; apoi un altul și în Constantinopol, cumplit, în ziua a patra a lunii mai.

Kardamos, domitorul Bulgariei, i-a spus împăratului: „Ori îmi plătești tribut, ori vin până la Poarta de Aur și ruinez Tracia”. Iar

---

[795] Sfântul Ioan, patronul orașului Efes.

[796] În text: ἐκούφισε. În acest context termenul s-ar mai putea traduce „a redus” sau „a anulat”.

împăratul, punând bălegar de cal într-o năframă, i-a trimis-o acestuia, spunând: „Ți-am trimis tributul ce ți se cuvine. Ești bătrân și nu vreau să te ostenești până aici, așa că vin eu până la Markellai; tu doar să ieși afară. Și va fi ce va socoti Dumnezeu". Trimițând împăratul la themele de pe țărmul celălalt, și-a adunat armata și a venit până la Bersinikia. Kardamos a venit până la pădurea Abroleba și, fiindcă îi era teamă, a rămas în codru. Iar împăratul, încurajându-și armata, a mers până la luminișul Abroleba și l-a chemat pe Kardamos timp de 17 zile. Dar acela nu a îndrăznit, ci, fugind, s-a întors la ale sale.

În același an au venit și arabii până la Amorion și, neizbândind nimic, s-au întors după ce au luat prizonieri în ținuturile din jur.

În același an, Platon, egumenul de la Sakkudion, a întrerupt împărtășirea cu patriarhul Tarasie, pentru că îl primise pe împărat să se împărtășească, și a îngăduit celui catehizat de el să o tundă pe Maria, soția sa, și avvei Iosif, egumenul de la Kathara, îi îngăduise să îl cunune cu Teodote. Când a aflat aceasta, împăratul l-a trimis pe Bardanios, *patrikios*-ul și *domestikos*-ul scholelor, și pe Ioan, comitele Opsikionului, și l-a adus pe Platon în oraș și l-a izolat într-o chilie în biserica Arhistrategului din palat. Iar pe ceilalți monahi, împreună cu nepoții acestuia[797], bătându-i, i-au exilat în Tesalonic. Dar le-a luat apărarea mama împăratului, ca unii care se opuseseră fiului ei și îl făcuseră de rușine.

7.12.1.3.
Episcopul Romei Leon: 8 ani.

În acest an, în luna septembrie, împăratul a ieșit împreună cu mama sa la Prusa, pentru a merge la băile termale. Și în cea de-a șaptea zi a lunii octombrie, indictionul al V-lea, i s-a născut împăratului un fiu, pe care l-a numit Leon. Atunci când a aflat aceasta, împăratul a lăsat-o pe mama sa la băile termale, cu toată suita împărătească și căpeteniile, și s-a întors în grabă în oraș. Iar mama acestuia, găsind prilej, s-a adresat căpeteniilor de *tagmata* și le-a atras prin daruri și promisiuni, pentru a-l da jos pe fiul ei și pentru a domni ea singură; pe unii i-a ademenit în persoană, pe alții prin oamenii ei. I-a atras pe toți de partea ei și aștepta să găsească o zi prielnică.

---

[797] Nepoții lui Platon erau Sfântul Teodor Studitul și fratele său, Iosif; v. *The Chronicle*, p. 647.

La Roma, săvârşindu-se papa Adrian, a fost hirotonit Leon, un bărbat foarte cinstit şi întru toate respectabil.

În luna martie, împăratul a ieşit împotriva arabilor, având-ul cu el pe *patrikios*-ul Staurakios, pe ceilalţi prieteni ai mamei sale şi 20000 de soldaţi uşor înarmaţi, aleşi din toate themele. Iar cei din jurul lui Staurakios, văzând dorinţa [de luptă a] armatei şi a împăratului, s-au temut ca nu cumva, luptându-se, acesta să învingă şi astfel ei să eşueze în urzeala împotriva lui. Mituindu-i pe cei din strajă, i-au convins să mintă că saracinii au plecat. Iar împăratul, întristându-se foarte tare, a intrat în oraş fără să facă nimic. Şi în prima zi a lunii mai a murit fiul său, Leon, şi l-a plâns pe acesta foarte tare. Iar în ziua a şaptesprezecea a lunii iulie, indictionul al V-lea, într-o zi de joi, împăratul, trecând de la cursa de cai la Sfântul Mamas, au trecut înaintea lui cei din *tagmata*, fiind vorbiţi dinainte să îl prindă. Dar el, aflând aceasta, s-a urcat pe corabia sa şi a trecut la Pylai, vrând să se refugieze în thema Anatolikon. Şi erau împreună cu el prietenii mamei sale, fără ca el să îi ştie. A ieşit şi soţia lui până la Triton.

Sfătuindu-se, prietenii mamei sale care se aflau cu el şi-au spus: „Dacă i se adună acestuia armată, nu mai poate fi stăpânit, aşa că nu vom scăpa şi ne va pierde". Şi mama lui, adunând în [regiunea numită] „a lui Elefterie" pe cei din *tagmata* care vorbiseră dinainte cu ea, a intrat în palat şi, aflând de adunarea armatei pe lângă împărat, s-a înfricoşat cumplit; se gândea să trimită la el episcopi pentru a obţine promisiunea [că o va feri] şi să stea deoparte. A scris în ascuns prietenilor, care se aflau cu el: „Dacă nu faceţi cumva să îl predaţi, îl voi vesti pe împărat de înţelegerile pe care le aveţi cu mine". Iar ei, înfricoşaţi, l-au prins pe Constantin la rugăciune[798] şi, urcându-l pe corabie, sâmbătă dimineaţă au ajuns în oraş, în ziua a cincisprezecea a lunii august. L-au închis în Porphyra[799], unde s-a şi născut. La sfatul mamei sale şi al sfătuitorilor ei, pe la ceasul al nouălea, l-au orbit în chip îngrozitor şi netratabil cu scopul de a-l omorî. Şi soarele s-a întunecat timp de 17 zile şi nu îşi mai trimitea razele, încât corăbiile s-au rătăcit şi erau purtate [pe mare]. Şi toţi spuneau şi mărturiseau că soarele şi-a reţinut razele din cauza orbirii împăratului. Astfel a luat puterea Irina, mama lui.

---

798 În text: ἐκράτησαν αὐτὸν εἰς παράκλησιν, care s-ar mai putea traduce „l-au prins pe el cu rugămintea".

799 Porphyra era încăperea din palatul imperial unde se năşteau copiii împăraţilor.

În acelaşi an, rudele din Roma ale fericitului papă Adrian, punând în mişcare poporul, s-au răsculat împotriva papei Leon şi, prinzându-l, l-au orbit. Totuşi, nu i-au putut stinge cu totul lumina [ochilor], pentru că cei care l-au orbit erau iubitori de oameni şi l-au cruţat. Iar el s-a refugiat la Carol, regele francilor, care s-a răzbunat amar pe duşmanii lui şi l-a reaşezat pe tronul său. Roma a ajuns din acea vreme sub stăpânirea francilor. Iar el, răsplătindu-l pe Carol, l-a încoronat ca împărat al romanilor în biserica Sfântului Apostol Petru, ungându-l cu ulei din cap şi până în picioare, îmbrăcându-l cu veşmânt împărătesc şi [punându-i] coroană, în 25 decembrie, indictionul al IX-lea.

1.13.2.14.
Împărăteasa romanilor Irina, din nou: 5 ani.

În acest an, Irina, luând în stăpânire împărăţia, l-a trimis îndată pe Dorotei, egumenul de la Chrysopolis, şi pe Constantin, cartofilaxul Marii Biserici, la Abimelec, cel care devasta regiunile Capadociei şi Galatiei, rugându-l să încheie pace. Însă aceasta nu s-a făcut.

În luna octombrie, câţiva răsculaţi i-au convins pe fiii luptătorului împotriva lui Dumnezeu Constantin, care se aflau sub pază în palatul Therapeia, să se refugieze în Marea Biserică şi, chipurile, să ceară asigurare că după aceasta nu li se va face nimic. [Urmăreau] ca dintr-un astfel de pretext să proclame împărat pe unul dintre ei. Şi, adunându-se mult popor în biserică, a intrat eunucul Aetios, *patrikios*-ul, ca să-i scoată afară dându-le asigurări, nefiind nimeni atent la ei, şi i-a exilat la Atena. Iar cei doi *patrikioi*, Staurakios şi Aetios, care până atunci erau prieteni apropiaţi ai împărătesei, i-au devenit adversari, astfel că îşi arătau pe faţă duşmănia. Amândoi aveau drept scop ca după moartea acesteia să asigure împărăţia pentru rudele lor.

2.14.3.15.

În acest an a ieşit Abimelec împotriva Romaniei. Şi, trimiţând un corp expediţionar de soldaţi uşor înarmaţi[800], a mers până la Malagina. Ajungând la grajdurile lui Staurakios, a luat caii şi şaua împărătească şi s-a întors nevătămat. Iar ceilalţi au coborât până în

[800] În text: κοῦρσον μονοζώνων.

Lydia şi au luat mulţi prizonieri. Un corp expediţionar dintre ei a ieşit şi s-a năpustit asupra lui Pavel, *patrikios* şi comite al Opsikionului, împreună cu toată thema lui şi cu *optimatoi*, şi a făcut mare măcel între aceştia. Luând şi bagajele acestora, [corpul expediţionar] s-a întors şi el.

În luna martie a celui de-al VII-lea indiction, Akameros, conducătorul sklavinilor din Belzetia, îndemnat fiind de către helladici, a pus la cale să îi scoată pe fiii lui Constantin şi să numească [pe unul] dintre ei împărat. Aflând aceasta, împărăteasa l-a trimis la *patrikios*-ul Constantin Serantapechos pe Teofilact, fiul acestuia, care era *spatharios* şi nepot al ei, ca să-i orbească pe toţi; şi aşa le-a zădărnicit uneltirea împotriva ei.

În cea de-a doua zi a Sfintelor Paşti, împărăteasa a mers în procesiune de la [biserica] Sfinţilor Apostoli purtată pe un car de aur, tras de patru cai albi şi ţinut de patru *patrikioi*, adică de Bardanes, strategul themei Thrakesion, Sisinnios, strategul Traciei, Niketas, *domestikos*-ul scholelor, şi Constantin al lui Boilas, aruncând din belşug daruri consulare.

În luna mai, împărăteasa s-a îmbolnăvit, fiind aproape de moarte. Şi s-a înteţit disputa eunucilor. Aetios l-a luat de partea sa pe Niketas, *patrikios* şi *domestikos* al scholelor; ei i se împotriveau straşnic lui Staurakios, convingând-o şi pe împărăteasă că acesta doreşte puterea. Şi ea, înfuriindu-se, l-a dus pe Staurakios în chip grozav în palatul Hiereios, spunând că e unul care provoacă tulburări[801] şi răscoale şi îşi provocase el însuşi foarte grabnica pierzare. Iar el, apărându-se în faţa ei, s-a pus pe sine în siguranţă şi s-a înverşunat împotriva acelor *patrikioi* amintiţi înainte, Aetios şi Niketas.

3.15.4.16.

În acest an, în luna februarie, indictionul al VIII-lea, Staurakios, cel mai înainte menţionat, punea la cale o răzvrătire şi o răscoală împotriva oraşului împărătesc, făcându-şi-i favorabili pe *scholarioi* şi excubiţii din acesta prin bani şi daruri. Iar Irina cea evlavioasă, făcând un *silention* în *triklinos*-ul lui Iustinian, a împiedicat orice om din armată să se apropie de Staurakios. Şi astfel lucrurile s-au bucurat de puţină ordine.

---

[801] În text: μούλτων. Termenul provine din latinescul *tumultus*; v. H. MIHĂESCU, *La Romanité* ..., p. 404.

Iar Aetios, cel mai înainte amintit, și Niketas, împreună cu alți câțiva, luptau împotriva lui Staurakios. Iar acesta a fost lovit în inimă și a dat afară pe gură sânge spumos din părțile toracelui și plămânului. Medicii, atunci când au văzut una ca asta, au spus că era mortală. Iar ceilalți lingușitori și lipsiți de minte – nu numai medici, dar și unii monahi nemonahi și magicieni – îl convingeau prin jurăminte, până și în ziua săvârșirii lui care a avut loc în luna iunie a aceluiași al VIII-lea indiction, într-o zi de marți, că va trăi și va fi împărat. Bazându-se pe ei, Staurakios a și pus la cale o revoltă care va avea loc împotriva lui Aetios în Capadocii[802], de care nu s-a învrednicit să audă cât trăia. Căci vestea cu privire la aceasta a ajuns la două zile după ce el a murit. Iar răsculații, fiind arestați, au fost supuși la exil și la pedepse.

4.16.5.17.

În acest an, în ziua a douăzeci și cincea a lunii decembrie, indictionul al IX-lea, Carol, regele francilor, a fost încoronat de către papa Leon. Voind să pornească o expediție cu flotă împotriva Siciliei, a sfârșit prin a se răzgândi, căci voia mai degrabă să se căsătorească cu Irina. A trimis soli pentru aceasta în anul următor, în indictionul al X-lea.

Iar în luna martie a celui de-al IX-lea indiction, evlavioasa Irina le-a dăruit bizantinilor[803] taxele orășenești, iar pentru Abydos și Hieron a anulat[804] așa-numitele *komerkia*[805]. I s-a mulțumit îndelung pentru acestea și pentru multe alte binefaceri.

5.17.6.18.

În acest an, *patrikios*-ul Aetios, scăpând de Staurakios și nemaiavând alte griji, s-a grăbit să îi acorde puterea propriului său frate, pe care l-a și numit unic strateg în Tracia și Macedonia; el deținea themele din cealaltă parte, Anatolikon și Opsikion. Fiindcă era plin de mândrie, îi umilea pe nobilii cei cu funcții și nu ținea seama de nimeni. Aceștia s-au și tulburat cumplit împotriva lui,

---

[802] În Antichitate, Capadocia era împărțită în trei provincii; v. *The Chronicle*, p. 653.
[803] Locuitorilor Constantinopolului.
[804] În text: ἐκούφισεν, care s-ar mai putea traduce prin „a redus".
[805] Reprezentau taxele vamale pe importuri și exporturi.

astfel că plănuiau o revoltă împotriva împărătesei, plan pe care l-au pus în practică.

Emisarii trimiși de către Carol și de papa Leon au ajuns la preaevlavioasa Irina, cerând ca ea să se unească în căsătorie cu Carol și să se unească Răsăritul cu Apusul. Ea ar fi fost de acord dacă acest de multe ori amintit Aetios nu ar fi împiedicat [acest lucru], conducând alături de ea și uzurpând puterea pentru fratele său.

1.18.7.19.
Împăratul romanilor Nichifor: 9 ani.

În acest an, în ziua de 21 octombrie, indictionul al XI-lea, la ceasul al patrulea din noapte, pe când se lumina ziua de luni, Nichifor, *patrikios*-ul și logothetul general, s-a ridicat cu răzvrătire împotriva preaevlavioasei Irina, Dumnezeu îngăduind aceasta, din judecăți neștiute, pentru mulțimea păcatelor noastre. Și au conlucrat împreună cu el cei doi Triphyllios sperjuri și vicleni – Niketas, *patrikios* și *domestikos* al scholelor, Sisinnios, *patrikios* și frate al acestuia. Împreună cu el erau și *patrikios*-ul Leon Serantapechos și *patrikios*-ul Grigorie, fiul lui Musulakios, Teoctist, *patrikios*-ul și chestorul, și *patrikios*-ul Petru; le-au înșelat și pe unele dintre căpeteniile armatei din *tagmata*.

Ajungând la poarta numită Chalke, i-au înșelat degrabă în chip mincinos pe paznici și i-au convins că au fost trimiși de împărăteasă ca să-l proclame împărat pe același Nichifor, din cauză că *patrikios*-ul Aetios o forța să îl proclame împărat pe fratele său, Leon. Iar ei au dat crezare unei astfel de minciuni, așa că l-au proclamat împreună ca împărat pe tiran. Astfel, aceiași *patrikioi*, venind la marele palat, au intrat și, de acolo, trimițând în întregul oraș niște neînsemnați și niște robi, au făcut proclamarea înainte de miezul nopții. Apoi au așezat paznici la palatul lui Elefterie, în care se întâmpla să se afle împărăteasa.

În zori, trimițând după ea, au închis-o în marele palat. Și astfel au mers în procesiune la Marea Biserică, pentru a-l încorona pe ticălos. S-a reunit toată mulțimea din oraș și cu toții erau nemulțumiți, blestemându-l pe cel care făcea încoronarea, pe cel care era încoronat și pe cei care îi felicitau pe aceștia. Cei care își duceau viața în evlavie și rațiune se minunau de judecata divină: cum a îngăduit ca cea care se străduise pentru credința cea dreaptă în chip

mucenicesc să fie alungată de un porcar, căruia, din iubire de bani, i se alăturaseră apropiații ei – adică eunucul Leon din Sinope, *patrikios* și *sakellarios*, cei doi Triphyllios urâtori de Dumnezeu și mai sus-amintiții *patrikioi*. Ea îi îmbogățise prin foarte multe daruri și mâncase de multe ori împreună cu ei. Iar ei, prin lingușiri și jurăminte grozave, o asigurau că socotesc bunăvoința ei mai necesară decât orice pe lume.

Alții, ca în extaz, nu își dădeau seama de realitatea celor întâmplate și credeau că visează. Iar alții dintre cei care știau să cugete drept fericeau bunăstarea cea trecută și plângeau nefericirea care urma să vină din cauza tiraniei, și asta mai ales cei care avuseseră înainte experiența cugetării celei viclene a tiranului. Pe toți deopotrivă i-a cuprins o întunecare și o deznădejde nemângâiată – asta ca să nu lungesc vorba scriind în detaliu toate cuvintele cele lipsite de frumusețe ale acelei zile. Căci în acea zi era întru totul împotriva firii și vremea: se întâmpla să fie mohorâtă, lipsită de lumină și cuprinsă de un frig de neînlăturat în vreme de toamnă; arăta limpede strâmbătatea și asuprirea nesuportabilă pe care Nichifor o va înfăptui, mai cu seamă celor care îl aleseseră. A doua zi, luându-i pe unii dintre *patrikioi*, a urcat la împărăteasa care era închisă și s-a prefăcut, după cum îi era obiceiul, că are o falsă bunătate – de altfel, prin asta i-a și înșelat pe cei mai mulți. Se scuza față de ea cum că ar fi fost înălțat la conducere fără voia lui și că nu își dorea aceasta, blestemându-i pe cei care îl ridicaseră și uneltiseră împotriva ei asemenea lui Iuda, cel care L-a vândut pe Domnul după ce cinase împreună cu El, și mărturisind că aceștia erau următori ai aceluia întru toate. I-a arătat și încălțările sale negre, asigurând-o că îi place să le poarte împotriva rânduielilor împărătești. Apoi a sfătuit-o cu viclenie și prin jurăminte să aibă îndrăzneală în privința confortului ei trupesc care se cuvine [să îi fie asigurat] unei stăpâne de către un rob și să nu socotească căderea ei drept vreo nenorocire. A sfătuit-o să nu îi ascundă nimic din comorile împărătești și a condamnat patima iubirii de arginți, spunând că nu poate îndura să o aibă. Dar neîndestulatul[806] își punea toate nădejdile în aur, fiindcă suferea cumplit de această boală.

Dar înțeleapta și de Dumnezeu iubitoarea Irina, deși ar fi trebuit să fie cuprinsă de suferința schimbării celei neașteptate – mai

806 În text: πανφαγός.

ales că era și femeie –, i-a spus, având cuget viteaz și înțelept, celui care ieri fusese un rob călcător de jurământ, iar astăzi era un tiran viclean aducător de tulburare și lipsit de rușine: „Eu, omule, Îl consider pe Dumnezeu [ajutător și răzbunător][807], Cel Care și mai înainte, orfană fiind și nevrednică, m-a ridicat pe tronul împărăției. Iar pricina îndepărtării mele [de pe tron] mi-o atribui mie și păcatelor mele; și strig: «Întru toate și în orice chip fie binecuvântat numele Domnului, singurul Împărat al împăraților și Domn al domnilor!» Chipul urcării tale [pe tron] îl atribui Domnului, fără de Care cred că nu se întâmplă nimic. Și zvonurile care mi-au fost transmise împotriva ta în legătură cu demnitatea cu care ești acum învestit, adevărate, după cum a dovedit-o sfârșitul lucrurilor, nu îți sunt necunoscute. Dacă aș fi fost atrasă de acestea, te-aș fi putut ucide fără piedică. Însă, pe de-o parte, convinsă de jurămintele tale, pe de alta, cruțându-te, i-am nesocotit pe mulți dintre cei care îmi voiau binele, încredințând și în acest caz cele ale mele lui Dumnezeu, prin Care împărățesc împărații și principii stăpânesc pământul. Acum mă închin ție ca împărat, ca unuia [care ești] evlavios și așezat [pe tron] de către El, și îți cer să îmi cruți slăbiciunea și să îmi îngădui ca această casa a lui Elefterie – construită de mine – [să îmi fie] spre alinarea necazului meu celui fără seamăn".

Iar el a spus: „Dacă vrei să ți se întâmple aceasta, jură-mi pe toate puterile divine că nu-mi vei ascunde niciuna dintre comorile împărăției și eu îți voi îndeplini cererea și voi face totul spre slujirea și odihna ta!" Ea i-a jurat pe cinstita și de viață dătătoarea Cruce: „Nu îți voi ascunde nimic, [până la ultimul] obol[808]"; ceea ce a și făcut. Dar, odată ce a reușit ceea ce își dorise, a exilat-o îndată la mănăstirea pe care o construise pe insula Prinkipos, pe când trimișii lui Carol erau încă în oraș și vedeau cele ce se întâmplau.

Deci neîndestulatul acesta, punând mâna pe putere, nu a reușit nici măcar pentru scurt timp să își acopere prin prefăcătorie răutatea și iubirea de arginți înnăscută. Însă, sub pretextul că urma să înlăture nedreptatea, a înființat tribunalul cel viclean din Magnaura. Căci, după cum au arătat lucrurile, scopul tiranului nu era să le facă dreptate celor săraci, ci ca prin acesta să îi necinstească și să îi

807 Textul notat între paranteze, care nu apare în manuscrisele *Cronografiei*, a fost completat după un alt izvor din epocă, o viață a împărătesei Irina; v. *The Chronicle*, p. 658.

808 O monedă mică din Grecia antică în valoare de o șesime de drahmă.

înrobească pe toţi cei cu dregătorii şi să şi le transfere pe toate lui, fapt pe care l-a dus la îndeplinire.

Văzându-i pe toţi mâhniţi împotriva lui şi fiindu-i teamă ca nu cumva aceştia, amintindu-şi binefacerile evlavioasei Irina, să o cheme din nou să ia puterea, în luna noiembrie, pe când era o iarnă foarte grea, nemilosul nu s-a îndurat de ea, ci a exilat-o în insula Lesbos, poruncind să fie pusă sub pază, singură, şi să nu fie văzută de absolut nimeni.

Iar în a treizecea zi a lunii aprilie s-a săvârşit Niketas Triphyllios, ucis – după cum se spune – de Nichifor prin otrăvire.

În a patra zi a lunii mai, Nichifor a ieşit la Calcedon, într-o suburbie. Şi, urcându-se pe un cal foarte domesticit şi blând, acesta din urmă, din pronia divină, l-a aruncat, zdrobindu-i piciorul drept.

În cea de-a nouăsprezecea zi a lunii iulie, într-o zi de miercuri, la ceasul întâi, Bardanes, *patrikios* şi strateg al themei Anatolikon, cel numit Turkos, a fost proclamat împărat de către themele din cealaltă parte. Cu toate că acesta refuza cu insistenţă, nu a putut să scape de ei. A coborât până la Chrysopolis şi a încercuit oraşul timp de 8 zile. Cum nu a fost primit de către oraş, s-a întors până la Malagina. Se temea de Dumnezeu şi se gândea ca nu cumva să aibă loc un măcel între creştini din cauza lui, aşa că i-a trimis [un mesaj] lui Nichifor; şi a primit din partea acestuia făgăduinţa cum că va fi lăsat nevătămat şi fără vreo pagubă, la fel şi toţi cei care erau împreună cu el, semnată de propria-i mână. Au semnat-o şi Tarasie, preasfinţitul patriarh, şi toţi *patrikioi*. Aşadar, în ziua a opta a lunii septembrie, la miezul nopţii, Bardanes a fugit în ascuns, coborând la Kios, în Bithynia, la mănăstirea lui Heraclie. Găsind corabia împăratului [care fusese] trimisă, a fost atunci tuns şi îmbrăcat în veşmânt monahal. Îmbarcându-se pe aceasta, a mers pe insula numită Prote – pe care construise o mănăstire –, crezând că înşelătorul Nichifor va respecta promisiunea cea grozavă pe care i-o făcuse şi nu îl va vătăma cu nimic. Dar Nichifor l-a dezgolit mai întâi de avutul său şi apoi, folosindu-se de prilej, i-a luat prizonieri pe toţi comandanţii şi proprietarii din theme, chiar şi pe unii din oraşul împărătesc. De asemenea, a lăsat toată armata fără plată. Cine va putea să istorisească prin cuvinte în chip vrednic lucrările săvârşite de acesta în acele zile, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, pentru păcatele noastre?

În ziua de 19 august, indictionul al XI-lea, s-a săvârşit împărăteasa Irina în exilul cel din insula Lesbos. Trupul i-a fost mutat pe insula Prinkipos, la mănăstirea pe care o zidise ea însăşi.

2.19.8.20.

În acest an, în luna decembrie, indictionul al XII-lea, Nichifor l-a încoronat ca împărat pe fiul său, Staurakios, prin Tarasie, preasfinţitul patriarh, în amvonul Marii Biserici, cu toate că acesta nu era în niciun fel făcut pentru această demnitate: nici ca înfăţişare, vigoare sau minte. Nichifor, cel care niciodată nu păzea adevărul întru nimic, trimiţând câţiva lykaonieni – sau oameni-lup –, care erau de aceeaşi părere şi de acelaşi cuget cu el, în insula Prote, le-a poruncit să debarce noaptea pe insulă şi să îl orbească pe Bardanes, cel mai înainte amintit, şi după această faptă să se refugieze în biserică, ca şi cum el nu ar fi ştiut nimic. Făcându-se aceasta, patriarhul, senatul şi toţi cei cu frică de Dumnezeu au fost grozav de îndureraţi.

Iar preanelegiuitul împărat Nichifor, cel care întotdeauna făcea totul în aparenţă şi nimic pentru Dumnezeu, i-a convins prin jurăminte pe demnitari că nu ştia nimic; iar pe lykaonieni[809] părea că îi caută pentru a-i omorî, prefăcându-se că se răzbună. Căci acesta, pe lângă celelalte nelegiuiri, avea şi această trăsătură deosebită a firii, prin care şi înainte de a ajunge împărat i-a înşelat pe mulţi. Doar că acest fapt era întru totul demn de râs pentru aceia care ştiau exact cu ce se îndeletniceşte; aşa încât chiar şi el, a cărui preaspurcată faţă îi era întunecată mereu din lipsă de sfială, a rămas atunci în dormitorul împărătesc fără să iasă timp de trei zile, plângând în chip viclean; căci avea în chip firesc lacrimi de femeie, aşa cum au mulţi dintre cei josnici şi dintre cei care se prefac a fi buni. Totuşi pe cei mai mulţi nu i-a înşelat.

În luna august, ieşind împotriva arabilor, i-a întâlnit la Krasos în Frigia. Luptându-se cu ei, a fost învins. A pierdut mulţi oameni, aşa încât puţin a lipsit să fie şi el prins, dacă unii dintre comandanţi, foarte viteji, nu ar fi reuşit cu greu să îl salveze tocmai atunci când avea nevoie.

3.20.9.21.

În acest an a avut loc o răscoală în Persia. Şi conducătorul arabilor a coborât şi i-a împăciuit. Iar Nichifor, găsind răgazul necesar,

---

[809] Traducerea potrivit unei alte variante din manuscrise: „i-a convins prin jurăminte pe demnitarii lykaonieni".

a zidit Ancyra din Galatia, Thebasa şi Andrasos. A mai trimis un corp expediţionar în Siria, dar aceştia, fiindcă nu au izbutit nimic, s-au întors, dimpotrivă, mai degrabă pierzând mulţi oameni.

Episcopul Constantinopolului Nichifor: 9 ani.

4.21.10.1.

În acest an, în ziua a optsprezecea[810] a lunii februarie, indictionul al XIV-lea, a murit în chip slăvit Tarasie, preasfinţitul patriarh al Constantinopolului. Şi trupul i-a fost dus la Strâmtoarea Pontului şi a fost înmormântat în mănăstirea construită de el, în miercurea din prima săptămână din Post. Iar în ziua de 12 aprilie, în Duminica cea Mare a Paştilor, a fost hirotonit Nichifor, preasfinţitul patriarh, fost *asekretes*, prin votul întregului popor şi al preoţilor, precum şi al împăraţilor. Platon şi Teodor, egumeni ai mănăstirii Studion, nu au încuviinţat hirotonia lui Nichifor, ci s-au împotrivit cu putere. De fapt, plănuiau chiar o schismă, având un motiv, aşa-zicând, binecuvântat: nu se cuvine ca un laic să fie dintr-o dată ridicat la [rangul] episcopal. Împăratul Nichifor, vrând să îi alunge din oraş, a fost împiedicat; căci l-au sfătuit unii că hirotonia patriarhului nu ar fi lăudată [dacă ar fi] asociată cu depunerea acelora şi cu desfiinţarea unei asemenea mănăstiri – sub ascultarea lui Teodor se aflau 700 de monahi. Dar acest lucru nu era străin de Biserică ori născocit de curând, ci mulţi alţii din rândul laicilor au devenit episcopi, păstorind întru Dumnezeu în chip vrednic de această demnitate.

În acelaşi an, Aaron, conducătorul arabilor, a făcut o expediţie în Romania, cu o mare forţă formată din maurophori şi oameni din Siria, Palestina şi Libia, [în număr de] 300000. Venind la Tyana, a construit o casă pentru blasfemia sa. Şi, asediindu-le, a cucerit cetatea lui Heraclie, care era bine fortificată, Thebasa, Malakopea, Sideropalos şi Andrasos. A trimis un corp expediţionar format din 60000 de oameni, a coborât până la Ancyra, dar s-a întors după ce a cercetat-o.

Împăratul Nichifor, cuprins de frică, dar şi de strâmtorare, a ieşit şi el în disperare de cauză – dovadă a împrejurării foarte anevoioase [în care se afla]. Şi, după ce a ridicat multe monumente[811], i-a

[810] În manuscrise data este 25 februarie, modificată de Carl de Boor în 18 februarie pe baza traducerii lui Anastasius Bibliothecarius.

[811] Termenul utilizat de Sfântul Teofan - τὰ τρόπαια - denumeşte monumentele ridicate cu scopul de a-şi celebra victoriile.

trimis la Aaron pe mitropolitul Synadelor și pe egumenul de la Gulaion, Petru, pe Grigorie, iconomul din Amastris, să ceară încheierea păcii. Iar aceștia, discutând îndelung, s-au înțeles cu privire la pace ca în fiecare an să i se plătească lui Aaron câte 30000 de monede; în plus, trei monede capitație[812] pentru însuși împăratul și trei pentru fiul său. Aaron a acceptat toate acestea, căci l-au mulțumit, și s-a bucurat că le primește peste cei 10000 de talanți – pentru că supusese împărăția romanilor. S-au înțeles și ca cetățile cucerite să nu mai fie construite. Dar, după ce arabii s-au retras, împăratul a reconstruit și fortificat aceleași cetăți. Atunci când a aflat acestea, Aaron a trimis iarăși o armată, care a cucerit Thebasa. De asemenea, a trimis o flotă în Cipru, a distrus bisericile, iar pe ciprioți i-a mutat. Făcând multe cuceriri, a încălcat pacea.

5.22.11.2.

În acest an, Nichifor a făcut o expediție militară împotriva bulgarilor. Când a ajuns la Adrianopolis, a prins de veste despre o răscoală pusă la cale împotriva lui de către oamenii împărătești și de către *tagmata*; deci s-a întors fără să acționeze, neizbutind nimic, în afară de a se răzbuna pe cei de același neam, supunându-i pe mulți la bătăi, exiluri și chiar confiscări. Trimițându-l pe *spatharios*-ul Bardanios, cel numit Anemas, a capturat toți refugiații și străinii[813] și i-a trecut în Tracia, crezând că astfel va obține de la ei o cantitate deloc neînsemnată de aur din taxele anuale, pentru că era un om care le făcea pe toate pentru aurul cel iubit de el, nu pentru Hristos.

6.23.12.3.

În acest an, în luna septembrie, primul indiction, Aaron, conducătorul arabilor, l-a trimis cu flota pe Humeid împotriva Rodosului. Acesta din urmă a plecat pe dată; ajungând în Rodos, a făcut mult prăpăd acolo, dar fortăreața din acest loc a rămas necucerită. Iar la întoarcere, a fost înfruntat vădit de către Sfântul Nicolae, făcătorul de minuni. Căci a venit la Myra și a încercat să zdrobească sfânta raclă a acestuia; dar în locul aceleia, a spart-o pe alta, care era

---

[812] Această taxă suplimentară era plătită de creștini emirului pentru a-și putea manifesta nestingheriți credința. În orice caz, termenii acestei păci sunt întru totul nefavorabili împăratului.

[813] În text: προσήλυτον καὶ πάροικον.

așezată în apropiere. Îndată flota a fost cuprinsă de o mare vâltoare de vânturi, valuri ale mării, tunete și fulgere, așa încât destule corăbii au fost zdrobite. Când însuși luptătorul împotriva lui Dumnezeu Humeid a cunoscut puterea Sfântului, a scăpat de primejdie, împotriva oricărei nădejdi.

Iar în cea de-a douăzecea zi a lunii decembrie, Nichifor, după ce a ales multe dintre fecioarele din tot teritoriul de sub stăpânirea lui pentru a-l căsători pe Staurakios, fiul său, a căsătorit-o cu jalnicul Staurakios pe Teofano Ateniana, rudă a fericitei Irina. Aceasta era logodită cu un bărbat cu care se culcase de multe ori, dar Nichifor a despărțit-o de acela, călcând fără rușine legea și în aceasta la fel ca în toate. Odată cu Teofano, a mai ales alte două [fecioare], mai frumoase decât aceasta, pe care spurcatul le-a violat în chip fățiș chiar în zilele nunții și toți l-au luat în râs.

În luna februarie, mulți dintre demnitari, punând la cale o răscoală împotriva lui, l-au ales pe Arsaber, chestor și *patrikios*, un bărbat evlavios și foarte învățat. Aflând aceasta, preavicleanul Nichifor l-a bătut, l-a tuns și l-a făcut monah, exilându-l în Bithynia. Iar pe ceilalți i-a supus la bătăi, exiluri, precum și confiscări, dar nu numai pe nobilii din viața laică, ci și pe unii episcopi sfinți, monahi, pe singhelul, *sakellarios*-ul și cartofilaxul Marii Biserici, care erau bărbați erudiți și vrednici de respect.

Conducătorul arabilor Mahomed: 4 ani.

7.1.13.4.

În acest an, Aaron, conducătorul arabilor, a murit în Persia cea de dinăuntru, cea numită Chorasan, în luna martie, indictionul al II-lea. Și i-a urmat la conducere Mahomed, fiul său, lipsit de destoinicie în toate. Împreună cu forțele tatălui lor, Abdelas, fratele lui Mahomed, s-a răsculat împotriva acestuia, din același ținut Chorasan, fapt care a devenit cauza unui război civil în neamul lor. De aceea, cei din Siria, Egipt și Libia s-au împărțit în diferite stăpâniri și au distrus treburile publice și unii pe alții. Au făcut tulburări prin ucideri, jafuri și tot felul de lucruri nelalocul lor săvârșite împotriva lor înșiși și a creștinilor de sub conducerea lor. Și au fost pustiite și bisericile din orașul cel sfânt al lui Hristos, Dumnezeul nostru, precum și mănăstirile celor două mari lavre ale celor între sfinți, Hariton și Chiriac, cea a Sfântului Sava și celelalte chinovii, ale Sfinților

Eftimie şi Teodosie. Masacrul îndreptat de către unii împotriva celorlalţi şi împotriva noastră, care a fost cauzat de această stare de anarhie, a ţinut timp de 5 ani.

Teodor, egumenul de la Studion, Iosif, fratele său, arhiepiscop al Tesalonicului, împreună cu Platon zăvorâtul şi cu ceilalţi monahi ai lor au întrerupt împărtăşirea cu Nichifor, preasfinţitul patriarh, din cauza iconomului Iosif care îi cununase în chip nelegiuit pe Constantin şi pe Teodote. Împăratul Nichifor, folosindu-se de acest prilej, a adunat mulţi episcopi şi egumeni şi a poruncit să se reunească un sinod împotriva acelora. Astfel, au fost scoşi afară din mănăstire şi din oraş, fiind trimişi în exil în luna ianuarie, indictionul al II-lea.

În acelaşi an, în vreme ce armata de la Strymon îşi primea solda, bulgarii au atacat-o. Au luat [în total] 1100 de litre de aur şi au măcelărit multă armată, împreună cu strategul şi comandanţii. Căci erau de faţă soldaţi şi nu puţini comandanţi din celelalte theme şi toţi au fost nimiciţi acolo. Au luat şi tot bagajul şi s-au întors.

Iar în acelaşi an, înainte de sărbătoarea Paştilor, Krum, conducătorul bulgarilor, pregătindu-se să atace Sardica[814], a cucerit-o prin viclenie şi prin promisiuni; a măcelărit trupe romane în număr de 6000, în afară de mulţimea de particulari. În ziua de marţi din săptămâna Patimii celei mântuitoare, Nichifor, ieşind, chipurile, împotriva acestuia, nu a făcut nimic însemnat. Când comandanţii care scăpaseră din măcel i-au cerut promisiunea că nu li se va face nimic, el a refuzat să le-o dea, silindu-i să se refugieze la duşmani. Între aceştia era şi *spatharios*-ul Eumathios[815], experimentat în maşinării.

Iar Nichifor, pe lângă faptul că nu dobândise slavă, s-a grăbit să convingă oraşul împărătesc prin scrisori şi cu jurământ că a sărbătorit Paştile la curtea lui Krum. El voia să reconstruiască Sardica ocupată şi, fiindu-i frică de faptul că mulţimile se vor opune, a sugerat ca prin intermediul strategilor şi comandanţilor mulţimile să fie convinse să-i ceară împăratului reconstrucţia. Dar ei, înţelegând că acest fapt a fost sugerat de răutatea aceluia, s-au răsculat împotriva sa şi a comandanţilor săi la ceasul al şaselea. Deci, venind, le-au sfâşiat corturile. Ajungând ei până la [cortul] împărătesc, i-au adus lui Nichifor multe ocări şi blesteme, jurând că nu mai pot

[814] În text: Σερδικῆς.

[815] În manuscrisele greceşti apare Eftimie, modificat de Carl de Boor în Eumathios pe baza traducerii lui Anastasius Bibliothecarius.

suporta iubirea sa nemăsurată de bani, caracterul său stricat și viclean.

Iar el, fiind îngrozit de izbucnirea neașteptată a răscoalei, s-a ridicat de la masă și a încercat mai întâi să liniștească trupele prin cei doi *patrikioi*, Nichifor și Petru, cu jurăminte și cuvinte înșelătoare. Și de trei ori ticăloșii, oprindu-se puțin, s-au dus pe un munte, uitând de fapta de care se apucaseră[816], de unde strigau „Doamne, miluiește!", ca la un cutremur sau în vremea unei secete. El era gata de orice răutate, așa că i-a înșelat peste noapte pe cei mai mulți dintre comandanți cu daruri făcute într-ascuns; ba a doua zi a venit el însuși în mijlocul mulțimilor și le-a vorbit, încredințându-i pe toți aceștia prin jurăminte îngrozitoare [că vor avea] toată bunăstarea și iubirea [din partea lui] – ca față de niște copii [ai săi]. Îndată s-a dus în orașul împărătesc, lăsându-l pe Teodosie, *patrikios* și *promoskrinios*[817], cel numit Salibaras, să îi afle de la unii și alții pe răsculați.

Când s-au întors mulțimile, prefăcându-se că îi plătește, i-a pedepsit pe cei mai mulți la Sfântul Mamas, cu bătăi, tunderi și exiluri. Pe ceilalți i-a trecut la Chrysopolis, călcându-și jurămintele atât de îngrozitoare. Iar ei, din pricina nenorocirii, au numit [râul] Perama „râu de foc".

8.2.14.5.

În acest an, Nichifor, după pedepsele cele fără de Dumnezeu, gândindu-se să înjosească întru totul trupele, a mutat creștini din toate themele și le-a poruncit să vină în Sklavinii, iar averile să le fie vândute. Acest lucrul nu era mai prejos decât întemnițarea. Mulți rosteau blasfemii și se rugau pentru năvăliri ale dușmanilor, iar alții plângeau lângă mormintele părinților lor și îi fericeau pe cei care muriseră. Au fost și unii care s-au folosit de spânzurători pentru a scăpa de grozăvii. Căci, fiindcă bunurile le erau greu de transportat, nu puteau să le ia cu ei și vedeau că se pierde averea ce-o dobândiseră prin eforturile părinților lor. Toți erau în încurcătură: cei săraci, din aceste cauze și din cele care vor fi menționate în continuare, iar cei înstăriți, pentru că îi compătimeau pe aceștia și nu-i

---

[816] În text: τῆς ἐν χερσὶν ἐπιλαθόμενοι πράξεως, textual: „Fapta pe care o apucaseră în mâini".

[817] Termenul *promoskrinos* provine din latinescul *primiscrinius* și desemna șeful unui birou al guvernului; v. *The Chronicle*, p. 693.

puteau ajuta, așteptând în schimb nenorociri și mai grele. Toate acestea au început în luna septembrie și s-au sfârșit către Sfintele Paști.

Pe lângă această asuprire[818], o a doua a fost că a poruncit să fie înrolați în armată săraci și să fie înarmați de către cei din același sat prin faptul de a da statului în plus câte 18 monede și jumătate. Fiecare era răspunzător de taxele publice datorate de celălalt.

O a treia născocire rea a fost ca toți să fie cercetați și să le fie sporite taxele, dând și pentru acte câte 2 *keratia*. Ca o a patra măsură, a ordonat ca toate scutirile să fie anulate. A cincea [măsură luată a fost] ca de la parecii[819] caselor de binefacere, ai orfelinatului, pensiunilor, azilelor de bătrâni și ai bisericilor și mănăstirilor împărătești să se ceară fumăritul[820] din primul an al tiraniei sale. Și [a hotărât] ca cele mai bune proprietăți să fie luate în vistieria împărătească. Iar taxele pe acestea a [ordonat] să le fie impuse proprietăților și parecilor rămași în aceleași case de binefacere, astfel că taxele multora au fost dublate. În schimb, locuințele și pământurile le-au fost reduse.

A șasea [măsură a fost] ca strategii să îi urmărească pe cei care s-au ridicat brusc din sărăcie și să li se ceară bani, ca de la descoperitorii de comori[821]. A șaptea [măsură a fost] ca celor care din urmă cu 20 de ani și până atunci au găsit orice fel de oală sau de vas să le fie luați și lor banii. A opta [măsură a fost] ca săracii care primiseră o moștenire împărțită de la bunici sau părinți în același interval de 20 de ani să fie taxați de stat. Și a poruncit ca cei care au vândut sclavi de casă[822] în afara orașului Abydos să plătească câte două monede, mai ales cei din Dodecanez. A noua [măsură a fost] ca proprietarii de corăbii care locuiau pe țărmuri – mai ales pe cele ale Asiei Mici – și care nu au trăit niciodată lucrând pământul să cumpere din proprietățile pe care acesta le răpise, la oricât de mult

---

[818] Pentru cele zece măsuri economice severe luate de către Nichifor I (așa-numitele „vexațiuni"), v. G.I. BRĂTIANU, *Studii bizantine ...*, pp. 167-188.

[819] Despre pareci, v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 3, pp. 1589-1590.

[820] În text: τα καπνικά. Fumăritul era o taxă plătită de parecii instituțiilor de caritate; v. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, vol. 2, p. 1105.

[821] Prevederile juridice cu privire la descoperirea de comori au variat de-a lungul timpului în imperiul bizantin. Se pare că în anumite perioade statul revendica de la descoperitor întregul tezaur. O astfel de măsură determina însă adesea ascunderea unor astfel de descoperiri; v. G.I. BRĂTIANU, *Studii bizantine ...*, p. 180.

[822] În text: σώματα οἰκετικά, textual „corpuri de casă".

vor fi evaluate de el. A zecea a fost că i-a adunat pe proprietarii de corăbii de vază din Constantinopol şi le-a dat câte 12 lire de aur cu dobândă de 4 *keratia* la o monedă, încasând în acelaşi timp şi taxele de comerţ obişnuite.

Le-am notat pe acestea, dintre cele multe, ca un mic capitol, ca să-i arăt meşteşugirea spre lăcomia de tot felul. Căci grozăviile arătate în oraşul împărătesc faţă de demnitari, de cei din clasa de mijloc şi de cei din clasa de jos sunt dincolo de orice consemnare. Pe unii îi urmărea cum trăiesc acasă şi îi punea pe cei mai vicleni dintre servitori să îşi pârască stăpânii. La început, chipurile, şovăia cu privire la cele pe care i le spuneau aceştia, dar, odată ce s-a încredinţat cu privire la calomnii, făcea acelaşi lucru şi cu oameni neînsemnaţi împotriva celor de vază, răsplătindu-i pe cei care pârau bine. I-a tulburat pe proprietarii caselor de la prima la cea de-a treia generaţie, în speranţa că aceştia îşi vor pierde [proprietatea] şi vor fi moşteniţi de către el.

Vrednic de menţionat, ca un lucru înveselitor sau ca o pildă, este şi acest lucru: era un lumânărar în Forum care era prosper de pe urma propriilor osteneli. Chemându-l la sine, neîndestulatul i-a zis: „Pune-ţi mâna pe capul meu şi jură-mi cât aur ai!" Iar el, refuzând o vreme, ca şi cum ar fi fost nevrednic de aceasta, a fost silit să facă aceasta; şi a spus că are 100 de litre. Pe dată, Nichifor a poruncit să i le aducă, spunând: „Ce nevoie ai tu de distragere? Mănâncă cu mine, ia 100 de monede[823] şi mergi mulţumindu-te cu acestea!"

9.3.15.6.

În acest an, Nichifor şi-a sporit născocirile împotriva creştinilor prin supravegherea lipsită de Dumnezeu a cumpărărilor de vite necuvântătoare şi de roade, prin confiscări nedrepte şi prin pagube pricinuite demnitarilor, prin dobânzi puse pe corăbii. El legiuise ca nimeni să nu ia dobândă şi născocise mii şi mii de alte rele. Istorisirea acestora în detaliu le va părea întinsă celor care caută să afle lucrurile pe scurt.

În prima zi a lunii octombrie, într-o zi de marţi, un om neînsemnat care era în veşmânt de monah a scos o sabie a unuia dintre soldaţi şi a intrat în palat, căutând să îl omoare pe Nichifor. Doi

[823] În unele manuscrise, în loc de „100 de monede" apare „10 litre"; v. *The Chronicle*, p. 670.

dintre cei care erau de față au alergat să îl atace, dar el i-a rănit grav. După ce a fost prins și a fost pedepsit strașnic, a adus drept pretext cum că este demonizat și nu a defăimat pe nimeni. Iar împăratul l-a pus în siguranță în cătușe de lemn, laolaltă cu cei suferinzi. Și de la aceasta mulți au socotit că este semnul unui mare rău și pentru cei de la putere, și pentru supuși, după cum s-a întâmplat și în timpul lui Nestorie cel lipsit de evlavie.

Iar cu maniheii, cei numiți acum pavlicieni, și cu athinganii[824] din Frigia și Lykaonia, vecinii săi apropiați, era prieten înflăcărat, bucurându-se de prevestirile și de ceremoniile lor. Și atunci când *patrikios*-ul Bardanes s-a revoltat împotriva lui, chemându-i pe aceștia, l-a subjugat prin vrăjile lor. Căci, legând de coarne un taur de un par de fier într-o groapă, fiind cu capul întors spre pământ, a pus să fie omorât astfel, mugind și zvârcolindu-se. Și a măcinat invers într-o moară veșmântul lui Bardanes și, folosindu-se de incantații, a obținut victoria. Dumnezeu a îngăduit aceasta numai pentru mulțimea păcatelor noastre.

În timpul împărăției sale, ereticii au primit permisiunea să trăiască fără teamă în orașe și pe mulți dintre cei mai naivi i-au stricat prin credințele lor cele nelegiuite. Iar la Exakionion era un fals pustnic pe nume Nicolae, care, împreună cu cei care se aflau cu el, rostea blasfemii împotriva cuvântului celui drept și a cinstitelor icoane. Iar Nichifor îi apăra și îl întrista pe arhiereu și pe toți cei care trăiau întru Dumnezeu, căci se supăra când, adesea, patriarhul făcea acuzații la adresa acestora. Dar se bucura foarte mult de cei care se dușmăneau unii pe alții, batjocorind pe tot creștinul care își iubea aproapele, ca un răsturnător al poruncilor divine. Și era dornic să pornească procese, cu motiv sau fără motiv, împotriva oricărui creștin [în instanța de] pedepsire din Magnaura, pentru ca nimeni să nu pornească împotriva faptelor sale cele lipsite de evlavie.

Comandanților militari le-a poruncit să se poarte cu episcopii și clericii la fel ca și cu niște robi, să locuiască ca niște stăpâni la episcopi și în mănăstiri și să abuzeze de cele care aparțineau acestora. Pe cei care de veacuri Îi dăruiseră lui Dumnezeu vase de aur sau de argint îi blama și spunea că obiectele sfinte ale bisericilor se cuvine să fie făcute comune, după cum a spus Iuda despre mirul Domnului. Defăima pe toți împărații de dinaintea lui cum că nu au știut să

[824] Athinganii erau membrii unei erezii iudaizante; v. *The Chronicle*, p. 675.

guverneze, înlăturând cu totul pronia și spunând că nimeni nu era mai puternic decât cel care deținea puterea, dacă acesta voia să conducă în chip destoinic. Însă cel care urma să fie ucis cu îngăduința lui Dumnezeu s-a rătăcit în gândurile lui[825].

În luna februarie a aceluiași al IV-lea indiction, în prima sâmbătă din Post, saracinii l-au întâlnit la Euchaita pe Leon, strategul themei Armeniakon, și au capturat Euchaita, solda acestei theme și o mare mulțime de popor. Și erau 13 talanți, deci însuma 13000 de litre. Dar nici așa Nichifor nu a fost mustrat să înceteze lăcomia. Noul Ahab, cel mai lacom decât Phalaris și Midas, nu s-a îndreptat nici după atâtea semne. Ci, împreună cu Staurakios, fiul său, și-a rânduit armatele împotriva bulgarilor. Și la [...] ale lunii mai[826], ieșind din cetatea împărătească, i-a poruncit lui Niketas, *patrikios* și logothet general, să crească taxele publice ale bisericilor și mănăstirilor, iar de la casele nobililor să se ceară taxele pe opt ani în urmă. Și a fost mare plângere. A fost acuzat de către unul care îl slujea cu adevărat, adică de Teodosie, fiul lui Salibaras, care era *patrikios*, [care i-a zis]: „Toți strigă împotriva noastră, stăpâne, și în vreme de ispită cu toții se vor bucura de căderea noastră". Nichifor i-a spus: „Dacă Dumnezeu mi-a învârtoșat inima ca lui Faraon[827], ce va fi bun pentru cei supuși mie? Teodosie, de la Nichifor să nu aștepți mai mult decât ceea ce ai văzut". Pe acestea – știe Dumnezeu – eu însumi, cel care scriu, le-am auzit prin viu grai de la Teodosie.

Adunând deci trupele, nu numai din Tracia, ci și din themele din cealaltă parte, precum și mulți săraci înarmați pe propria cheltuială cu praștii și toiege, care spuneau blasfemii [împotriva lui] împreună cu trupele, Nichifor a pornit împotriva bulgarilor. Iar Krum s-a înfricoșat de mulțimi și, pe când acestea se aflau la Markellai, a cerut pace. Dar Nichifor, din cauza planurilor sale cele rele și la recomandările sfătuitorilor care cugetau la fel ca el, a refuzat. Și, după ce a șovăit mult timp, lașul îngâmfat a intrat în Bulgaria într-un chip nesăbuit și primejdios, prin locuri greu de ajuns, în ziua a douăzecea a lunii iunie – era răsăritul cel atotnimicitor al Câinelui[828].

---

825 Cf. *Romani 1*, 21.

826 Într-unul dintre manuscrise apare „iunie", iar în traducerea lui Anastasius Bibliothecarius, „iulie"; v. *The Chronicle*, p. 675.

827 Cf. *Ieșire* 7, 3, 22.

828 Timpul în care Sirius, Steaua câinelui, putea fi văzută ridicându-se pe cer la Est, la răsăritul soarelui.

Rostea adeseori aceste cuvinte: „Cine ar îndupleca pe Ahab să meargă?"[829]; și își răspundea: „Căci fie Dumnezeu, fie potrivnicul îl trage fără voie".

Înainte ca el să intre în Bulgaria, Byzantios, servitorul său apropiat, s-a refugiat de la Markellai, la Krum, luând cu el un veșmânt imperial și 100 de litre de aur. Mulți au socotit fuga acestuia ca un semn rău pentru Nichifor. Și asta pentru că, la trei zile după primele confruntări, părând că va avea sorți de izbândă, nu a atribuit cele ale victoriei lui Dumnezeu, Cel Care dăruiește biruințele, ci vorbea doar despre norocul cel bun și planul cel bun al lui Staurakios, amenințându-i pe comandanții care se împotriviseră intrării în Bulgaria. Și a poruncit să fie uciși fără milă animale necuvântătoare, prunci și [oameni] de toate vârstele. Iar leșurile celor de același neam le-a lăsat neîngropate, având grijă doar de adunarea prăzilor. A pus încuietori și peceți pe vistieriile lui Krum, asigurându-le deci ca și cum ar fi fost ale sale; creștinilor care se atingeau de prăzi le tăia urechile și alte mădulare. Apoi a dat foc așa-numitei curți a lui Krum, acesta din urmă fiind foarte umilit și spunând: „Iată, ai învins! Ia, deci, dacă îți este ceva pe plac, și pleacă în pace!" Dar dușmanul păcii nu a fost de acord cu aceasta. La care Krum s-a mâniat, așa că a trimis de a asigurat ieșirile și intrările în țară, blocându-le cu fortificații de lemn. Aflând aceasta, îndată Nichifor, ca trăsnit, se învârtea neștiind ce să facă. Și celor care erau împreună cu el le spunea despre pierzare: „Chiar dacă am deveni înaripați, să nu spere nimeni că va scăpa de nimicire". Acestea au fost mișcările timp de două zile, joi și vineri. În noaptea de sâmbătă, Nichifor și formațiunile care erau împreună cu el, auzind tulburări și mulțimi înarmate, s-au descurajat.

Și, înainte de a se lumina de ziuă, barbarii au venit împotriva cortului lui Nichifor și a căpeteniilor care erau împreună cu el și i-au omorât în chip jalnic. Între aceștia erau și *patrikios*-ul Aetios, *patrikios*-ul Petru, *patrikios*-ul Sisinnios Triphyllis, *patrikios*-ul Teodosie Salibaras, cel care a întristat-o mult și i-a făcut multe rele fericitei Irina, *patrikios*-ul eparh și Romanos, *patrikios* și strateg al themei Anatolikon, și mulți alți *protospatharioi* și *spatharioi*, comandanții de *tagmata*, precum și *domestikos*-ul, excubitul și *drungarios*-ul străjii împărătești, strategul Traciei și mulți comandanți ai themelor, împreună cu armate nesfârșite. Toată floarea creștinilor a

---

[829] 3 *Regi* 22, 20.

fost stricată și au fost pierdute toate armele și vasele împărătești. Nici măcar istorisirea lipsită de frumusețe a unei astfel de zile să nu mai fie văzută vreodată de creștini, ca una care e dincolo de orice plângere! Acestea s-au întâmplat în cea de-a douăzeci și șasea zi a lunii iulie, indictionul al IV-lea.

Iar Krum, tăindu-i lui Nichifor capul, l-a atârnat pe un lemn timp de mai multe zile, pentru a-l arăta neamurilor care veneau la el și spre rușinea noastră. După aceea, luându-l și dezgolind osul, l-a îmbrăcat pe dinafară cu argint și le-a făcut să bea din el pe căpeteniile sklavinilor, lăudându-se. Cu toate că fuseseră făcute într-o zi multe văduve și mulți orfani și era plângere neîntreruptă, uciderea lui Nichifor a fost o consolare pentru mulți. Modul în care a fost ucis nu l-a povestit exact niciunul dintre cei care scăpaseră. Căci unii spun că, atunci când a căzut, creștinii au dat în el cu pietre. Iar bărbații efeminați dintre servitorii săi, cu care se împreuna, au fost nimiciți în parte în focul din șanț, alții împreună cu el, cu săbiile. O stăpânire mai grea ca a acestuia creștinii nu au avut nenorocul să aibă vreodată. Căci pe toți cei care fuseseră împărați înaintea lui i-a depășit în lăcomii, desfrânări și cruzimi barbare, pe care a le înfățișa în amănunt ar fi greu de crezut pentru cei de mai târziu și anevoie pentru noi. Doar că țesătura se vădește de la margine, după cum spune proverbul.

Staurakios, fiul lui Nichifor, a fost rănit în chip fatal în partea dreaptă a coloanei vertebrale și de-abia a scăpat viu din luptă. A ajuns la Adrianopolis, chinuit îngrozitor de rană. Iar Ștefan, *patrikios* și *domestikos* al scholelor, fiind de față și *magistros*-ul Teoctist, l-a proclamat pe Staurakios [împărat] singur stăpânitor. Și acesta a vorbit armatei care scăpase chiar împotriva tatălui său și toți au fost foarte mulțumiți.

Kuropalates-ul Mihail, scăpând nevătămat, deși a fost rugat fierbinte de către prieteni să fie proclamat împărat, nu a acceptat din cauza jurămintelor față de Nichifor și Staurakios. *Domestikos*-ul Ștefan i s-a opus acestuia, sperând că Staurakios va trăi. Iar *magistros*-ul Teoctist era de acord ca Mihail să fie împărat. Lui Staurakios, care sângera peste măsură în urină, i s-au uscat coapsele și membrele, astfel că a ajuns în Bizanț pe targă. Patriarhul Nichifor, care îi era fidel, îl sfătuia să și-L apropie[830] pe Dumnezeu și să le

[830] În text: ἐξιλεώσασθαι.

aducă mângâiere celor care fuseseră asupriţi de către tatăl său. La acestea, adevăratul moştenitor al caracterului tatălui său spunea că nu poate să dea mai mult de trei talanţi. Dar asta era doar o mică parte a nedreptăţilor aceluia. Numai că şi în legătură cu aceştia şovăia, fiindcă se aştepta să trăiască. Având caracterul de neînduplecat al tatălui său, îi supunea mai des la necinstiri pe *magistros*-ul Teoctist, pe *domestikos*-ul Ştefan şi pe *kuropalates*-ul Mihail, depărtându-se cu totul şi de Prokopia, sora sa, pentru că uneltise împotriva lui la instigările augustei Teofano. Sărmana, fiind fără copii, spera să obţină împărăţia, imitând-o pe fericita Irina.

Staurakios, văzând el însuşi că este de nevindecat, se grăbea să câştige împărăţia pentru soţia sa, ca nu cumva, peste relele care se întâmplaseră înainte, să se işte tulburare între creştini. Patriarhul Nichifor, *magistros*-ul Teoctist, *domestikos*-ul Ştefan şi *kuropalates*-ul Mihail s-au înspăimântat de acestea, astfel că de la duşmănia aprigă au ajuns să fie prieteni unii cu alţii la sfârşitul lunii septembrie a celui de-al V-lea indiction. În seara de 1 octombrie, Staurakios, chemându-l la sine pe *domestikos*-ul Ştefan, l-a întrebat dacă poate să îl aducă de acasă pe Mihail, cumnatul său, pentru a-l orbi. Cum el i-a spus că un asemenea lucru era imposibil la acea oră din pricina forţelor din jurul său şi a locului sigur unde se afla casa sa, împăratul l-a rugat să nu facă nimănui cunoscute cele vorbite între ei. Ştefan l-a convins prin cuvinte înşelătoare să nu aibă nicio grijă, dar a adunat toată noaptea partea din *tagmata* care mai rămăsese în hipodromul acoperit[831] şi comandanţii lor, cu scopul de a-l proclama împărat pe acelaşi Mihail. În zori, venind întregul senat la palat, l-a proclamat pe acesta împărat, după cum se va arăta în continuare. Iar patriarhul Nichifor a cerut de la Mihail un act scris cu propria-i mână legat de credinţa cea dreaptă, de faptul că îşi va păzi mâinile nepătate de sângele creştinilor şi în legătură cu oamenii care aveau preoţia sau cu monahii şi cu întregul cin bisericesc, că nu vor fi bătuţi de către el.

Anii lumii 6304. De la dumnezeiasca Întrupare: 804 ani.

Împăratul romanilor Mihail, ani 2.1. Conducătorul arabilor Mahomed, ani 4.4. Episcopul Romei Leon, ani 16.16. Episcopul Constantinopolului Nichifor, ani 9.7.

[831] Hipodromul acoperit, aparte de hipodromul public, se afla, în opinia unora, în incinta palatului imperial; v. R. GUILLAND, *Études de topographie* ..., vol. I, pp. 165-210.

În acest an, în ziua a doua a lunii octombrie, indictionul al V-lea, într-o zi de joi, la ceasul întâi, preaevlaviosul *kuropalates* Mihail a fost proclamat în hipodrom împărat al romanilor de către întregul senat și de către *tagmata*. Iar Staurakios, cum a auzit de proclamarea acestuia, îndată, tunzându-și părul, a îmbrăcat veșminte monahale prin Simeon monahul, ruda sa; și l-a strigat îndelung pe patriarh. Venind la palat împreună cu împăratul Mihail și cu sora sa, acesta l-a rugat pe Staurakios să nu se întristeze de ceea ce se întâmplase, căci nu se întâmplase dintr-o uneltire, ci din disperare pentru viața sa. Dar el, fiind turbat de viclenia tatălui său, nu a acceptat aceasta și i-a răspuns: „Nu îi vei găsi acestuia un prieten mai bun [decât mine]".

Iar la ceasul al patrulea al zilei, Mihail a fost încoronat de către patriarhul Nichifor în amvonul Marii Biserici, fapt pentru care a fost bucurie generală. Și i-a dăruit patriarhului 50 de litre de aur și 25 clerului. Pentru că era un suflet mare și lipsit de iubire de bani, le-a adus mângâiere celor nedreptățiți din pricina lăcomiei lui Nichifor și a recâștigat prin daruri senatul și trupele.

În cea de-a douăsprezecea zi a aceleiași luni, Prokopia a fost încoronată augustă în *triklinos*-ul Augusteonului și a onorat senatul cu multe daruri. Soțiilor soldaților din theme care au fost uciși în Bulgaria le-a dăruit 5 talanți de aur; iar pe soția lui Staurakios, de asemenea, pe Teofano, care se făcuse monahie, a îmbogățit-o, la fel și pe rudele acesteia care trăiseră jalnic în timpul lui Nichifor. Între altele, i-a dăruit și o casă impunătoare, cunoscută drept Hebraika, pentru a o folosi drept mănăstire, loc unde a fost înmormântat Staurakios.

Iar pe toți acei *patrikioi* și senatori, precum și pe arhierei, preoți și monahi, pe cei din armată și pe săraci, pe cei din orașul împărătesc și pe cei din theme i-a îmbogățit, așa încât în puține zile a făcut să dispară nemăsurata iubire de bani a lui Nichifor, prin care acesta a și fost nimicit în chip groaznic. Pe lângă multele și preafrumoasele lui purtări, mai era și evlavios și întru totul ortodox, fiind un om care se întrista pentru cei care se rupseseră din orice motiv, justificat sau nejustificat, de Sfânta Biserică, și nu înceta să îl roage pe preasfințitul patriarh și pe cei care puteau să contribuie la pacea obștească. Între aceștia, s-a grăbit să îi unească [cu Biserica] și pe Teodor, egumenul de la Studion, pe Platon și pe Iosif, fratele lui

Teodor, care se aflau în temniţe amare împreună cu fruntaşii mănăstirii lor, lucru care s-a şi întâmplat.

A trimis şi la Carol, împăratul francilor, o solie în legătură cu pacea şi cu un contract [de căsătorie] pentru fiul său, Teofilact. Preasfinţitul patriarh Nichifor a trimis [scrisori] sinodale către Leon, preasfinţitul papă al Romei. Căci mai înainte fusese împiedicat de către Nichifor să o facă.

Iar în ziua a douăzeci şi cincea a lunii decembrie, indictionul al V-lea, blândul Mihail l-a încoronat ca împărat pe Teofilact, fiul său, prin patriarhul Nichifor, în amvonul Marii Biserici, în ziua a cincea a săptămânii. Şi a adus o podoabă de preţ la sfântul jertfelnic: vase de aur [bătute] cu pietre preţioase, cu văluri împătrite[832] lucrate din vechime din aur, ţesute în chip strălucit cu aur şi purpură şi împodobite cu sfinte icoane minunate. Patriarhului i-a dăruit 25 de litre de aur şi cinstitului cler 100 de litre, făcând ca sfânta sărbătoare şi proclamarea ca împărat a fiului său să fie strălucită[833].

Mişcat de râvna pentru Dumnezeu şi la propunerea preasfinţitului patriarh Nichifor şi a altor oameni evlavioşi, preaevlaviosul împărat a hotărât pedeapsa capitală împotriva maniheilor, cei [numiţi] acum pavlicieni, şi a athinganilor din Frygia şi Lykaonia. A fost însă întors [de la această hotărâre] de alţi sfătuitori cu rele purtări, sub pretextul pocăinţei, deşi era cu neputinţă ca cei cuprinşi de acea rătăcire să se pocăiască. Aceştia, întru totul neştiutori, erau de părere că nu li se cuvine preoţilor să se pronunţe cu privire la [pedepsirea cu] moartea a celor lipsiţi de evlavie. În această privinţă se împotriveau întru totul Sfintelor Scripturi. Căci, dacă Petru, corifeul Apostolilor, i-a socotit vrednici de moarte pe Anania şi Safira, iar marele Pavel strigă, spunând: „Cei care fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte"[834], şi asta doar în legătură cu un păcat trupesc, cum să nu le fie împotrivă cei care îi scapă de sabie pe cei care sunt plini de toată necurăţia sufletească şi trupească şi adoratori ai demonilor? Şi evlaviosul împărat Mihail a decapitat nu puţini dintre aceştia.

Staurakios, făcând ulceraţii pe spate de la rana sa fatală, încât nimeni nu se putea apropia de el datorită puternicului miros rău, a

---

[832] În text: τετραβήλοις.

[833] În text: φαιδρύνας.

[834] *Romani* 1, 32.

murit în cea de-a unsprezecea zi a lunii ianuarie, indictionul al V-lea, după ce a împărățit, cum s-ar crede, două luni și șase zile.

În 14 mai, în ziua a șasea [a săptămânii], a avut loc o mare eclipsă de soare timp de trei ore și jumătate, de la ceasul al optulea până la ceasul al unsprezecelea.

În cea de-a șaptea zi a lunii iunie, Mihail a pornit împotriva bulgarilor, fiindu-i alături până la Tzurlun și Prokopia. Conducătorul bulgarilor, Krum, a cucerit Debeltos prin asediu și i-a mutat pe locuitorii acestuia care trecuseră de partea lui și pe episcop. Din cauza multei rea-voințe a falșilor sfătuitori ai împăratului, mulțimile, mai ales cele din Opsikion și Thrakesion, s-au dedat uneltirilor și ocărilor. Dar Mihail, îmblânzindu-i prin daruri și sfaturi, i-a făcut să tacă.

Aflând bulgarii cele în legătură cu răscoala trupelor și faptul că soldații sunt înspăimântați și provoacă neorânduială la luptă și în garnizoană, bulgarii au luat în stăpânire mai mult din Tracia și Macedonia. Atunci creștinii au fugit fără să fie urmăriți de nimeni, lăsând și Anchialosul și Beroia, precum și Niceea și cetatea Probaton și alte câteva fortificații, la fel și Filipopolis și Filipi[835]. Iar cei strămutați care locuiau la Strymon, folosindu-se de acest pretext, au fugit și s-au întors la ale lor. Aceasta a fost mânia lui Dumnezeu care mustra nebunia lui Nichifor, prin care presupusele sale reușite, cu care se lăuda, s-au prăbușit foarte repede.

Cei care au îngăduit fără să ceară socoteală credințele cele rele ale celor mulți, adică ereziile răspândite ale pavlicienilor și athinganilor, iconoclaștilor și tetradiților[836] – și las la o parte a vorbi despre preacurvii și desfrânări, neînfrânări și călcări de jurământ, ură de frați și lăcomie și celelalte nelegiuiri –, își mișcau limbile împotriva sfintelor și cinstitelor icoane și a veșmântului monahal, fericindu-l pe acel Constantin cel preaspurcat și de trei ori nenorocit, cum că el ar fi avut izbândă împotriva bulgarilor datorită evlaviei pe care o avea, după cum spuneau jalnicii în chip lipsit de evlavie. Unii se înarmau în orașul împărătesc să răstoarne credința ortodoxă

---

[835] Potrivit unor opinii, aceste localități nu au fost ocupate toate de către bulgari; v. Ιωάννης ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, „Κρούμος και Φιλίπποι. Οι βυζαντινο-βουλγαρικές επιχειρήσεις στα 812-814", *Βυζάντιον. Αφιέρωμα στον Ανδρέα Α. Στράτο*, t. I, pp. 100-109.

[836] Numiți și *quartodecimani*, ei erau creștini iudaizanți care serbau „Paștele răstignirii" pe 14 Nissan, în vreme ce pe 16 Nissan era sărbătorit „Paștele învierii", indiferent în ce zi a săptămânii cădea.

după sinodul ecumenic. Cei cărora le erau arse sufletele, vrând să îi facă împărați pe niște orbi fără de Dumnezeu, s-au sfătuit să îi fure noaptea pe fiii lui Constantin, luptătorul împotriva lui Dumnezeu, care se aflau sub pază în insula Panormos, și să îi aducă în fața armatei. Însă Domnul i-a rușinat, îndemnându-l pe Mihail cel preaevlavios să răzbune adevărul. Căci acesta, adresând armatelor fără prefăcătorie cuvinte cumpănite despre credință, s-a întors în orașul împărătesc și, cugetând în chip înțelept, pe cei mai mulți dintre uneltitori i-a înfricoșat prin puține lovituri, exilându-i și pe copiii cei orbi ai lui Constantin la Aphusia.

I-a tăiat limba unuia dintre falșii pustnici rătăcitori care era magician alături de Nicolae Hexakionites, care zgâriase și necinstise o icoană a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Acesta a și murit, nu doar sufletește, ci și cu trupul. Iar pe Nicolae, care cugeta la fel ca el și care promisese că se va pocăi, l-a purtat în triumf în fața tuturor, în timp ce își mărturisea păcatele. Și l-a încredințat unei mănăstiri, pentru a nu trăi după propria-i voie. Iar poporului i s-a adresat într-un *silention* la Magnaura și i-a înfățișat dogmele cele întru Dumnezeu ale minții sale celei evlavioase. Iar pe athingani, confiscându-le averile, i-a exilat prin intermediul lui Leon, strategul themei Anatolikon.

În luna august a celui de-al V-lea indiction, Thebith a organizat o expediție împotriva creștinilor. Confruntându-se cu acesta, Leon, strategul themei Anatolikon, a avut succes, măcelărind 2000 dintre aceștia și capturând cai și arme.

Mahomed, primul fiu al lui Aaron, luând conducerea neamului său, s-a luptat cu fratele său, Abdelas, în Persia cea mai dinăuntru și a fost învins. Refugiindu-se la Bagdad[837], l-a luat în stăpânire. Însă pe Damasc a pus mâna alt tiran; Egiptul și Africa au fost împărțite de alți doi, iar Palestina și-a atribuit-o în chip tâlhăresc un altul.

2.17.8.

În acest an, Krum, conducătorul bulgarilor, a trimis din nou o solie pentru pace la împăratul Mihail, prin Dargameros, cerând condițiile stabilite în timpul lui Teodosie Adramytinos și al patriarhului Gherman cu Kormesios, domnitorul din acea vreme al Bul-

[837] În text: τὸ Βάγδα.

gariei. Acești termeni stabileau hotarele de la Meleonai din Tracia, precum și plata de veșminte și piei roșii până la valoarea de 30 de litre de aur. În plus, [se hotăra] ca pribegii din ambele părți să fie înapoiați unii altora, chiar dacă se întâmplase să uneltească împotriva autorităților. Cei care făceau comerț în fiecare dintre țări să primească acest drept prin acte și peceți, iar celor care nu au peceți să li se ia averile, care să intre în tezaurele publice. A scris și critici către împărat: „Dacă nu te vei grăbi să faci pace, din vina ta mă voi îndrepta împotriva Mesembriei". Împăratul, primind acestea, la îndemnurile rău-sfătuitorilor săi, nu a acceptat pacea. Căci falșii sfătuitori spuneau, dintr-o falsă evlavie – dar mai degrabă din lipsa de învățătură și spre pierzarea de obște –, că fugarii nu trebuie să fie înapoiați, rostind drept mărturie și cuvântul Domnului din Evanghelie: „Pe cel care vine la Mine, nu îl voi scoate afară"[838].

La mijlocul lunii octombrie, Krum s-a rânduit împotriva Mesembriei cu mașinării mecanice și cu turnuri de asediu, despre care a aflat din vina lui Nichifor, risipitorul creștinilor. Căci acesta l-a înrolat pe un arab care venise pentru botez, fiindcă era foarte iscusit la mecanică. Nichifor l-a așezat la Adrianopolis, dar nu i-a acordat niciun fel de atenție ori binefacere pe potriva demnității sale; mai mult, i-a redus și solda, iar când acesta s-a plâns, l-a bătut crunt. Deznădăjduit din această cauză, acesta s-a refugiat la bulgari și i-a învățat toată arta mecanicii. În fine, Krum a stat acolo o lună întreagă și, cum din lipsă multă de îndemânare nimeni nu i se împotrivise, a cucerit Mesembria.

În prima zi a lunii noiembrie, împăratul, constrâns fiind, l-a chemat la sine pe patriarh și s-au sfătuit în legătură cu pacea. Erau de față și unii mitropoliți, al Niceei și al Cyzicului, dar și falșii sfătuitori, împreună cu Teodor, egumenul de la Studion. Patriarhul și mitropoliții, ca și împăratul de altfel, îmbrățișau pacea; în schimb, răii sfătuitori, împreună cu Teodor, egumenul de la Studion, o respingeau, spunând: „Pacea nu trebuie să fie îmbrățișată cu încălcarea poruncii dumnezeiești. Căci «pe cel care vine la Mine, nu-l voi scoate afară»[839]". De fapt nu știau nici ceea ce spun, nici în legătură cu ce dădeau asigurări.

În primul rând, pentru că niciunul dintre bulgari nu se refugiase la noi, noi i-am trădat pe cei care se aflau înăuntrul curții [bulga-

[838] *Ioan* 6, 37.
[839] *Ioan* 6, 37.

rilor], de vreme ce îi puteam salva dacă făceam pace. În al doilea rând, chiar dacă, arareori, s-au mai refugiat vreunii, era mai necesar să se negocieze salvarea celor mai mulţi, care ne erau de acelaşi neam, decât să ne îmbogăţim cu nişte necunoscuţi şi neînsemnaţi. Lui Dumnezeu Îi place să fie salvaţi mai degrabă mai mulţi decât mai puţini. Iar a suferi o pagubă foarte mare pentru un câştig mic arată puţinătatea minţii.

Însă şi cel care nu poartă de grijă de cei ai casei sale s-a lepădat de credinţă, potrivit Apostolului Pavel, şi este judecat mai rău decât un necredincios[840]. Unde este acel „cu cei care urau pacea, făcător de pace eram"[841], sau cumva ei sunt mai înţelepţi decât Pavel şi David? Şi cine este acum mai înţelept decât de trei ori fericitul Gherman, dacă nu falşii sfătuitori cei răi, care, după opinia lor vătămătoare de suflet, împiedicau pacea? Acestea s-au întâmplat în prima zi a lunii noiembrie, după cum s-a spus.

Iar în cea de-a patra zi a aceleiaşi luni s-a văzut o cometă strălucind în forma a două luni care se uneau şi apoi iarăşi se separau în diferite forme, luând şi asemănarea unui bărbat fără cap. Şi a doua zi ne-a venit vestea jalnică despre căderea Mesembriei, înfricoşându-i pe toţi prin aşteptarea unor rele mai mari. Căci duşmanii, pentru că au găsit-o plină de toate cele necesare ca să locuiască oameni în ea, au păstrat-o împreună cu Debeltos, în care au găsit şi 36 de sifoane de bronz şi nu puţin din focul lichid care se arunca prin ele, precum şi o mulţime de aur şi de argint.

În acelaşi an, mulţi dintre creştinii din Palestina şi din toată Siria, monahi şi laici, au ajuns în Cipru, fugind de asuprirea nemăsurată a arabilor. Căci Siria, Egiptul, Africa şi toată stăpânirea acestora au fost cuprinse de o anarhie generală; în sate şi oraşe erau săvârşite ucideri, jafuri, preacurvii, desfrânări şi toate faptele neplăcute lui Dumnezeu erau săvârşite de către neamul lor, cel al pierzării. Iar cinstitele locuri din Oraşul cel Sfânt al Dumnezeului nostru, cel al Sfintei Învieri, al Căpăţânii şi celelalte, au fost profanate. La fel şi renumitele lavre din deşert, a Sfântului Hariton şi a Sfântului Sava, şi celelalte mănăstiri şi biserici au fost pustiite. Şi unii au fost ucişi în chip mucenicesc, iar alţii au ajuns în Cipru şi de acolo în Bizanţ. Pe toţi aceştia Mihail, evlaviosul împărat, şi

[840] Cf. *1 Timotei* 5, 8.
[841] *Psalmul* 119, 7.

Nichifor, preasfinţitul patriarh, i-au găzduit cu generozitate. Celor care au venit în oraş le-a dăruit o mănăstire însemnată, iar monahilor şi laicilor care au rămas în Cipru le-a trimis un talant de aur şi i-a servit în fel şi chip. Aşadar, Mihail era bun şi îndurător cu toţi, dar în privinţa administrării lucrurilor era nechibzuit, înrobit *magistros*-ului Teoctist şi celorlalţi nobili.

În luna februarie, doi creştini care fugiseră din Bulgaria l-au anunţat pe împărat că domnitorul bulgarilor, Krum, se grăbeşte să îi prindă pe cei din Tracia într-o ambuscadă fulgerătoare. Şi la 15 ale lunii, împăratul a ieşit din oraş şi, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Krum s-a retras fără să facă nimic, pierzând nu puţini oameni. Ajungând la Adrianopolis, împăratul a rânduit cele de acolo şi s-a întors cu bucurie. Apoi a urcat la mănăstirea Sfântului Tarasie şi patriarhul, săvârşind pomenirea acestuia împreună cu augusta Prokopia, a învelit sfântul mormânt al acestuia cu o foaie de argint de 95 de litre.

După cucerirea Mesembriei, împăratul a renunţat la cele privitoare la pacea cu Krum. A înrolat soldaţi din toate themele şi le-a poruncit să treacă dincolo, în Tracia, înainte de a veni primăvara. Astfel că toţi au fost nemulţumiţi, mai ales capadocienii şi armeniacii. Ieşind împăratul cu *tagmata* în luna mai, a ieşit din nou împreună cu el şi augusta Prokopia, până la locul numit Akedukton, aflat în apropiere de Heracleea. Iar mulţimile, nemulţumite de aceasta, s-au pornit să îl defăimeze şi să îl ocărască pe Mihail.

În cea de-a patra zi a lunii mai a avut loc o eclipsă de soare, pe la cel de-al doisprezecelea grad al Taurului după horoscop, pe când apunea soarele. Şi mulţimile au fost cuprinse de frică mare. Împăratul a umblat prin Tracia împreună cu strategii şi cu trupele, dar nici nu a mers împotriva Mesembriei, nici nu a făcut ceva din cele câte erau necesare pentru înlăturarea duşmanilor. În schimb, s-a lăsat convins de vorbele deşarte ale sfătuitorilor săi neexperimentaţi în cele ale războiului, care spuneau că, dacă va sta în ţara sa, duşmanul nu va îndrăzni să vină împotriva lui. Mulţimea celor de acelaşi neam cu noi care, lipsiţi de cele necesare, îi prădau pe cei din ţară prin jafuri şi incursiuni era mai greu de suportat decât un act barbar. Pe la începutul lunii iunie, Krum, conducătorul bulgarilor, a ieşit cu trupele sale, bănuind că mulţimea creştinilor este foarte mare. Făcându-şi tabăra la Bersenikia, ca la 30 de semne [mili-

tare][842] de armata imperială, Leon, *patrikios* și strateg al themei Anatolikon, și Ioan Aplakes, *patrikios* și strateg al Macedoniei, erau foarte dornici să se lupte cu aceștia. Însă au fost împiedicați de către împărat din cauza răilor sfătuitori.

În timp ce orașul făcea rugăciuni stăruitoare[843] cu arhiereul în biserica Sfinților Apostoli, unii dintre cei lipsiți de evlavie, aparținând ereziei spurcate a lui Constantin cel care se împotrivea lui Dumnezeu, au deschis prin pârghii poarta de la mormintele imperiale. Fără ca nimeni să observe aceasta din cauza zarvei mulțimii, au făcut ca poarta să se deschidă brusc, cu zgomot, ca printr-o minune dumnezeiască. Repezindu-se înăuntru, au căzut înaintea mormântului înșelătorului, chemându-l pe acesta, și nu pe Dumnezeu, și spunând: „Ridică-te și ajută statul care este pierdut!" Și au răspândit zvonul cum că acela care locuia în tartar cu demonii se ridicase și mergea călare să se lupte cu bulgarii. Arestați de către eparhul orașului, aceștia au mințit mai întâi, spunând că porțile de la morminte s-au deschis de la Dumnezeu, singure. Dar, în timp ce stăteau în fața tribunei eparhului, înainte de a primi orice fel de pedeapsă, s-au poticnit în legătură cu mărturia și au spus despre înscenarea făcută cu pârghiile. După ce le-a aplicat și lor pârghii după cum se cuvenea [torturându-i], eparhul i-a trimis în paradă publică, ei strigându-și în acest timp pricina pedepsei.

Căci diavolul, născocitorul răutății, i-a instruit pe soldați astfel încât să nu-și învinuiască propriile păcatele, ci credința ortodoxă cea lăsată de străbuni și sfânta schimă monahală, palestra filosofiei celei întru Dumnezeu. Și mulți dintre cei care rosteau aceste blasfemii erau creștini doar în aparență; în realitate erau pavlicieni, care, neputând să își dea pe față dogmele lor cele spurcate, îi atrăgeau[844] pe cei neînvățați sub acest pretext: îl fericeau ca profet și învingător pe Constantin cel care cugeta ca iudeii și îmbrățișau credința lui cea rea, spre a răsturna iconomia Întrupării Domnului nostru Iisus Hristos.

În cea de-a douăzeci și doua zi a lunii iunie, creștinii și bulgarii s-au înfruntat nu departe de Adrianopolis; creștinii au fost învinși într-un mod cumplit în război, iar dușmanii au biruit în luptă într-atât,

---

842 Adică mile.

843 În text: λιτανευούσης.

844 În text: παρενόθευον.

încât cei mai mulți creștini, nevăzând nici măcar prima încleștare, au luat-o strașnic la fugă. De aceea, Krum, uimit, credea că ceea ce se întâmplase este o manevră făcută în vederea vreunei ambuscade și, o vreme, i-a oprit pe ai lui din urmărire. Dar, pentru că i-a văzut pe romani fugind fără să se oprească, i-a urmărit și a ucis o mare mulțime [dintre ei], ajungând și la bagaje, pe care le-a luat ca pradă.

Împăratul a fugit și s-a reîntors în oraș, blestemând mulțimile și pe conducătorii acestora și jurând că va renunța la împărăție. Atunci i-a comunicat aceasta și lui Leon, *patrikios* și strateg al themei Anatolikon, ca unuia [care era] evlavios, foarte viteaz și întru totul făcut pentru a conduce împărăția. Cum Leon nu accepta cu niciun chip, împăratul l-a lăsat în fruntea themelor și s-a întors în orașul împărătesc în ziua a douăzeci și patra a lunii iunie, dorind să renunțe la putere și să-l numească pe altul. Dar soția sa și cei care aveau puterea pe lângă el nu l-au lăsat să facă una ca asta. Nichifor, preasfințitul patriarh, era de acord cu aceasta, atât timp cât împăratul și fiii săi ar fi fost salvați, dacă astfel ar fi fost numit cineva.

Strategii și mulțimile, aflând că împăratul fugise spre oraș, și-au pierdut speranța că vor mai fi conduși de el și, sfătuindu-se între ei, l-au convins[845] pe Leon, *patrikios* și strateg al themei Anatolikon, să ajute obștea și să apere statul creștinilor. Acesta s-a împotrivit categoric până la un punct, fiindcă se gândea la cât de dificilă era perioada și la neputința de a rezista atacului barbarilor. S-a păzit pe sine drept și fără de uneltire față de cei care erau împărați. Însă, pentru că a văzut că dușmanul se grăbea [să vină] împotriva orașului, i-a scris patriarhului Nichifor, încredințându-l în legătură cu dreapta sa credință, cerând să ia puterea cu rugăciunea și consimțământul acestuia. A mers în tribunalul cel din fața orașului împreună cu strategii și cu trupele și acolo a fost făcut împărat al romanilor în chip cât se poate de legiuit. Și în mijlocul zilei a intrat în Constantinopol prin poarta lui Charsios și a venit la palat.

Atunci când a auzit de proclamarea acestuia, Mihail s-a refugiat în lăcașul de rugăciune al Farului împreună cu Prokopia și cu fiii lor. Și, tăindu-și părul, au îmbrăcat veșminte monahale în 11 iulie, indictionul al VI-lea, într-o zi de luni. A doua zi, Leon a fost încoronat de către patriarhul Nichifor în amvonul Marii Biserici. Pe dată a ordonat ca orașul să fie păzit. El însuși patrula pe timp de noapte, iar

[845] În text: ἐδυσώπουν.

pe timp de zi la ziduri; și îi îndemna și îi sfătuia pe toți să aibă bune nădejdi, că Dumnezeu va face foarte repede o minune, pentru rugăciunile Preacuratei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților, și nu va îngădui ca din pricina mulțimii păcatelor noastre să fim cu totul rușinați.

Krum, noul Sennaherim[846], îngâmfat din pricina victoriei, lăsându-și fratele cu propria sa armată să asedieze Adrianopolul, a venit cu forță [armată] și cai în orașul împărătesc la șase zile după ce Leon a luat singur puterea. Și se plimba în fața zidurilor de la Vlaherne până la Poarta de Aur, arătându-și forțele pe care le avea cu el. A săvârșit jertfe spurcate și demonice în livada cea dinspre mare a Porții de Aur și i-a cerut împăratului să își înfigă lancea în aceeași Poartă de Aur. Cum acesta nu a acceptat, Krum s-a întors la cortul său. S-a minunat de zidurile orașului și de liniile așezate în bună-rânduială de către împărat și, fiind descurajat în privința asediului la care nădăjduia, s-a întors către negociere și a făcut încercări de a discuta despre pace. Iar împăratul, profitând de acest prilej, a încercat să îl atragă în cursă. Însă, pentru mulțimea păcatelor noastre, acest lucru a fost împiedicat de la a fi dus la bun sfârșit, din cauza lipsei de destoinicie a celor care au executat o astfel de faptă de arme – ei l-au rănit pe Krum, dar nu i-au provocat o rană fatală. Ticălosul, mâniat de aceasta, a trimis un grup expediționar la Sfântul Mamas pentru a incendia palatul de acolo. Și, încărcând în căruțe leul de bronz din hipodrom, împreună cu ursul și cu dragonul fântânii[847], și marmuri alese, s-a întors, a asediat Adrianopolul și l-a cucerit.

---

[846] Sau Sennacherib, rege asirian (704-681 î.Hr.), a atacat regatul lui Iuda. Numai plata unui tribut uriaș l-a împiedicat să cucerească Ierusalimul.
[847] În text: ὑδρίου.

INDICE DE NUME

A

B

C

D

E

F

I

K

L

M

N

Ș

U

V

X

Z

CUPRINS

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
Intrarea Miron Cristea nr. 6, 040162, București
Telefon: 021.335.21.29; 021.335.21.28; Fax: 021.300.05.53
e-mail: tipografia@patriarhia.ro